

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

FLAVII
IOSEPHI
OPERA, IN SERMO-
NEM LATINVM IAM OLIM

CONVERSA: NVNC VERO AD EXEM-
plaria Græca denuò summa fide diligentiaq; col-
lata, ac plurimis in locis emendata.

*Quid hac noua Editione præstitum sit, uerso mox
folio, uidere licet.*

Accessit Rerum & Verborum toto Opere memorabilium
locupletissimus INDEX.

CVM CAESAREAE MAIEST.
gratia & priuilegio.

BASILEAE, EX OFFICINA
Frobeniana. M. D. LXVII.

TYPOGRAPHVS LECTORI

candido.

*V*n post distracta omnia IOSEPHI nostri Latini exemplaria, Lector candide, nouam instituissemus editionem, atq; etiam ab amicis aliquot, ut id faceremus, rogati essemus: quod dicerent, Opus hoc partim castigatione, partim noua etiam conuersione indigere: non potuimus non equissimæ huic petitioni morem gerere. Indies namq; quasi θεοπνευστος ardor quidam promouendi rem literariam crescit in nobis. Vt igitur quid in hac noua editione præstitum sit, tibi constet, paucis percipe.

Sigismundus Gelenius

ANTIQUITATVM Libros à Sigismundo Gelenio (doctissimo alio- qui uiro, deq; studijs melioribus præclare merito: quod plurima eius scripta testantur) pri- mum Latinitate donatos, ad exemplar Græcum denuò, quàm potuit fieri diligentissi- mè, conferri, quæq; immutanda fuere, emendari curauimus. Totum deinde Opus de BELLO IYDAICO marginalibus Annotationibus utilissimis (ut in cæteris quoq; Iosephi libris factum est) exornauimus, ueteri relicta uersione, plurimis tamen in locis correctâ: quod ipsum, si cui cum priori editione hanc conferre libeat, facile de- prehendet. CONTRA APIONEM uerò, & DE MACHABÆIS, siue de Rationis imperio Libri multo quàm antè planius, purius, sine fūco, neq; tamen iccirco minus ornatè de nouo translati sunt, ita ut speremus eosdem etiam nunc lectione digniores fore. Tuum iam erit, Lector amice, operam nostram industriamq; boni consulere. Quod si te facere intellexerimus, abundè magnum

studij nostri fructum cepisse nos arbitra-
bimur. Vale.

CLARISSIMO ET AMPLISSIMO

DOMINO IO. IACOBO FUGGERO, IN

Kirchberge & Vuiffenhorn Comiti, &c. Sigif-
mundus Gelenius S. D.

IN OMNIS INSTITUTIO, VEL SINGULORUM HOMINUM AD *Sacrae historiae Utilitas.*
beatam uitam cōtendentium, uel coetuum formam
in commune uiuendi quærentium, **præceptis** con-
stet exemplisq; ut nosti Fuggere uir magnifice, cō-
sentire uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde me-
lius peti quam è Sacris literis: quas tãto tutius sequi
mur, quanto certiora sunt diuina oracula humanis
opinionibus: quæ dispendiosis suis ambagibus ni-
hil aliud ostendunt, quàm frustra id conatos sum-
mos quidem uiros, sed humana sapientia præditos, quod nō nisi à diuinis &
numinis fauore adiutis præstatur: sine quo nec uia salutis iniri, nec ineundæ
eius modus alijs monstrari potest. Et quamuis utraque iam dicta ratio sit ab-
solutior, si coniungantur: sicut ex ipsis liquet Sacris literis, (ubi tam legis pri-
mum bene conditis hominum pectoribus à rerum Opifice insertæ, mox exor-
lescente paulatim eius memoria, per eundem præconio Moïsis in communem
uitam reuocatæ, summaria capita, quàm hominum Deo carorum, uel priuas-
torum uel ducum atq; regum, gesta produntur:) habent tamen hæ separatam
etiam tractationem. Nam ante exortam Seruatoris legem homines quidam
ingeniosi, qui se Philosophos nominauerunt, ueritatem ceu per tenebras pal-
pare aggressi præcepta uitæ formandæ conati sunt tradere, unà cum dogma-
tibus ad felicitatem sectandam pertinentibus: alijs res regum ac populorum
mandauerunt literis, unde magnam colligere liceat exemplorum copiam. Il-
lorum lectio habita est præ cæteris utilis, & re uera fuisset, si ueritatem captæ
tam potuissent assequi: nos in hoc feliciores, quibus Sacrae literæ affatim res
præsentāt, quod illis obtingere non potuit, lectio non modò utilis, sed & ne-
cessaria. Proxima utilitas est in historijs, peculiari quadam uoluptate ad sui
cognitionem inuitantibus, ut ab his legendis pauci, modò sint literati, absti-
neant, cùm illa magis seria quibusdam aut non uacet euoluere, aut non libeat.
Sed delectu opus est in tanta historicorum uarietate, si nolis operam & bonas *Historicorum Varietas.*
horas perdere. Sunt enim qui nihil aliud quàm ludunt, & aures animosq;
ociosos demulcent in hoc tantum factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus *Heliodorus.*
rus, Philostratus, & his antiquiores, sed nihilo grauiores, Herodotus & Ctesias *Philostratus.*
ob nimiam mendaciorum licentiam dudum oblitteratus, in quibus uix *Herodotus.*
quicquam probes præter facundiam. Doctiores sunt alijs, ut imbuti philo- *Ctesias.*
sophia, sed magno discrimine. nam qui Epicureorum, aut Peripateticorum,
non multò saniorum duntaxat, quod ad pietatis dogmata attinet, sectam se-
cuti sunt, pro suis affectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa quidem
careant. Quid enim bonæ rei potest expectari à tollentibus immortalitatem

EPISTOLA

animorum, & diuinam prouidentiam? & hi ferè proponunt sibi celebranda quædam uasta uerius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæsares. Plus bonæ frugis haurire licet ex accedentibus propius ad Academicos Stoicosue, qui res laudatorum principum aut populi Romani, præsertim illius prisce, transmiserunt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot, qui sibi grauitatem ceu peculiarem uindicant. Sed longè utilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excellentiam & claritatem, sed maximè propter certissimam sincerissimamq; ueritatem, etiam profanis expetita regibus, patrum priscorum mores, uitas, resq; tam domi quàm foris gestas continens: quicq; eius compedium scripsit, et ubi illa desijt reliquam usq; ad suam gratem attexuit, Iosephus uir patriarum literarum cognitione nemini suæ gentis secundus, externæ uerò literaturæ studijs uel cū Philone conferendus, facundia pollens, quæ plus uirium quàm fucorum habeat, nec minus philosophum quàm historicum deceat: quem nō est opus prædicare prolixius, quando ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissimè uitam suam scribens, quæ nūc primū in præsentī Operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. Huius scriptoris monumenta cum circumferantur, & passim ab omnibus suo merito terantur, Rufino, ut titulus pollicetur, interprete, mihi nunquam persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo uiro uersas: uel quod non referant peritum utriusq; linguæ hominem, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: uel quod stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatum opus nō ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, conflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis tractibus: bono tamen quodam casu euenit ut utrunq; egregiè suppleuerit lacunas alterius. ac mox non defuerunt qui Latinam uersionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut suscepta prouincia tirocinium uertendi in eo scriptore ponerem: figlinæ (iuxta prouerbium) in dolio. Inter uertendum deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis deesse uersus non paucos. nam x v i Antiquitatum libro, cap. iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Græcorum distinctionem quam nos sequimur x i, desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdem libri nō multo minus: id quod uel librariorum, uel interpretis etiam culpa accidit, sed non in his tantum paginis. Itaque omnia meliore fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore tamen, opinor. Ausus igitur rem subituram censuras uarias, cœpi circumspicere de aliquo, cuius præiudicio tutus possem minus de cæteris criticis esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirum ea familia natus, in quam singulari coelestis numinis fauore uirtus & fortuna tantum ornamentorum certatim contulerunt, ut per uniuersam Europam, atq; etiam longè extra eius limites, tā sit celebris, tam apud summos monarchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel principibus uiris inuideat: & quod peculiariter ad meum desiderium attinebat, habeat in suo stemmate uiros literatos, literatorumq; patronos eximios, & uel hoc merito omni posteritatis memoria dignissimos, nuper Raimundū, nūc Antonium eius fratrem familiæq; columnen, & insignē Des. Erasmi patroni quondā nostri amicū:

te uca

Sacra historia

Iosephi encomium.

In dolio figulinum.

N V N C V P A T O R I A .

te uerò tertium (ne alios mihi minus notos commemorem) adeò expolitū & candidum, ac rīq; iudicio hominem, ut tuæ censuræ nō minus probari cupiam, quàm excellentissimorum in utraq; literatura prōfessorum nostri huius haud ineruditi seculi. Et pulchrè conuenire uidebatur, ut scriptor qui in omnibus pręsertim Christianorū regionib. etiam uulgo teritur, pręferret in fronte ceu tutelare nomen uiri apud omnes eas gentes non solū notissimī, uerū etiam laudatissimī. Deterrebat hoc unum, quòd ignotus essem tanto Mecœnati: sed contrā cogitabam multos similibus occasionibus innotuisse feliciter, itaq; sic nutantem ut tamen propensior essem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitum noster uetus amicus & liberorum tuorum ad imitandam paternam excellentiā incensor adiutorq; Ludouicus Carinus, uir

Ludouicus Carinus

magnatib. meritò carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talib. coloribus te mihi depinxit, uerissimis quidē illis, ut est ipse sincerus, quales in hanc tabulam conferre, nec sine modestiæ tuæ uexatione possem, nec sine adulationis suspicione. Accipies igitur uir pręclarissime Opus hoc per otium inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamentum ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & Geleniū tuum in clientelam, quam nemo non expetit, ipse uehementer opto, ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam enim hanc salutandi formulam mihi tua pace permitto) obseruandissime, unā cum liberorum suauissimā cohorte totaq; familia, cui me cōmendatum cupio, si non de officio

lo, saltē de studio addictissimo. Basileæ, Calendis Augustis,

anno à natiuitate Christi seruatoris humani

generis, M. D. XLVIII.

† 3

TESTIS

NYMI DE IOSEPH O.

osiphio kome statice
collocata est.

Apion Grammaticus Alexan.
trinus.

Testimoniūm Iosephi de
Christo.

Quum noua hæc Iosephi Antiquitatum Latina conuersio, quæ iuxta Græcū exemplar est dissecta, antiquæ translationi Capitum distinctione non cōsonaret, uisum nobis est, uetustam diuisionē in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram editionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram fauore mutuo amplectere.

ELENCHVS

ELENCHVS RERVM OMNIVM.

QVAE IN VTRAQVE IOSEPHI HISTORIA TAM

Antiquitatum Iudaicarum, quàm Belli Iudaici cōtinentur, per Argumenta quibusuis singulorū Librorum capitibus (ut in Greco exemplari habentur) prēmīssa, descriptus.

ANTIQUITATVM

LIB. I.

- P**Roamium Cap.1
 Mundi creatio, & elementorum dispositio cap.2
 De posteritate Adami, & decē atatibus usq; ad diluuium cap.3
 De diluuiio: & quomodo Noe in arca cū familia seruatus, habitavit in cāpo Sennar cap.4
 De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione cap.5
 Quomodo Noe posterī per totum terrarū orbem sedes sibi occupauerint cap.6
 Quod gentes singule à suis autoribus nomina traxerint cap.7
 Quomodo Abrahamus generis nostri autor, è Chaldaeorum terra profectus, habitauit regionem, quōdam Chananaeam, qua nunc Iudaea dicitur cap.8
 Quod fame Chananaeam premente Abrahamus in Aegyptū est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retrò unde uenerat est reuersus cap.9
 Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta cap.10
 Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus, tam captiuos quàm reliquam praedam uictor reduxit cap.11
 Quomodo Deus Sodomitarum gentē excidit, flagitijs eorum offensus cap.12
 De Ismaele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus cap.13
 De Isaco, legitimo Abrami filio cap.14
 Sara obitus Abrami coniugis cap.15
 Quomodo è Chetura Abramo nupta, Trogloditarum gens prouenit cap.16
 De obitu Abrami cap.17

- De Isaci filijs, Esau & Iacobo, & natiuitate, ac educatione eorum cap.18
 De Iacobo metu fratris in Mesopotamiā profugo cap.19
 Mors Isaci et sepultura ī Hebrone cap.20

ANTIQUITATVM

LIB. II.

- Q**uomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserūt habitationem: & quod Esau Idumaea, Iacobo Chananaea contigit Cap.1
 Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus, propter somnia futura suae felicitatis prænuncia in fratrum inuidiā incurrit cap.2
 Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit cap.3
 Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filiū ob exortam famē migravit cap.4
 De afflictionibus Hebraeorum in Aegypto per annos cccc cap.5
 Quomodo Moyse duce Aegyptū reliquerunt cap.6
 Quomodo mare scissum Hebraeis Aegyptios fugientibus uiam aperuit cap.7

ANTIQUITATVM

LIB. III.

- Q**uomodo Moyse populum ex Aegypto in Sina montem eduxit Cap.1
 De Amalecitarum & sociorum clade, & praeda qua Israelitis inde obtigit cap.2
 Raguelis consiliū quod genero suo Moyse dedit cap.3
 Moyse cōscenso Sina mōte acceptas à Deo decem praeceptorū tabulas ad populum

reportat	cap. 4
De tabernaculo per Moysen in terra deser- ta factō, quod similitudine templi por- tatilis referebat	cap. 5
De arca in qua tabulas legis Moyses collo- cauit	cap. 6
De mensa & candelabro aureis, deq; alta- ribus tabernaculi	cap. 7
De pontificali & sacerdotali ornatu	cap. 8
De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad fe- sta & sacrificia spectant	cap. 9
Leges de sacrificijs et purificationib.	cap. 10
Leges belli & mores	cap. 11
Seditio contra Moysen propter egestatem, & seditiosorum pœna	cap. 12
De speculatoribus, qui explorata Chana- naorum regione reuersi Israelitis terro- rem incusserant	cap. 13

ANTIQUITATVM

LIB. IIII.

H ebraorum iniussu Moysis cū Cha- nanaeis pugna & clades	Cap. 1
Seditio per Corem et plebē aduersus Moy- sem & fratrem, propter sacerdotiū exci- tata	cap. 2
Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis sacerdotiū Aaroni & eius posteris est confirmatum	cap. 3
Quæ Hebrais in deserto per annos 38 ob- uenerunt	cap. 4
Quomodo Moyses deuicit Sehonem, & Ogem Amoraorum reges, deleuitq; eo- rum copias	cap. 5
De Balamo uate	cap. 6
Hebraorum de Madianitis uictoria, & Amoritū regio quomodo à Moyse dua- bus cum dimidiata tribubus concessa	cap. 7
Moysis leges, & quomodo ex hominibus est sublatus	cap. 8

ANTIQUITATVM LIB. V.

Q uomodo Iesus Hebraorum impera- tor debellatis ac cæsis Chananaeis,	
--	--

terrā eorū sorte diuisit tribubus	Cap. 1
Quomodo post mortem imperatoris Israe- litæ, neglectis patrijs religionibus, in ex- tremas calamitates inciderunt, & ex- orto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis D C tantum fuere superstitēs	cap. 2
Quomodo propter impietate in Assyrio- rum seruitutem à Deo populus Israeli- tarum est traditus	cap. 3
Libertas per Ceniazum reddita	cap. 4
Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus	cap. 5
Quomodo sub Chananaeorum imperium reducti, & per Baracum in libertatem sint repositi	cap. 6
Quomodo Amalecita deuictis Israelitis re- gionem eorum per septem annos uasta- uerunt	cap. 7
Quomodo Gedeon populū liberauit	cap. 8
Quomodo aliquot successores Gedeonis cū gentibus finitimis bella gesserunt	cap. 9
De Sampsonis fortitudine, & quanta ma- la Palestinis fecerit	cap. 10
De rutha, & quomodo filij sacerdotis E- lis à Palestinis in prælio sunt cæsi	cap. 11
Quomodo Elis audita filiorum cade, & arca amissione, prouolutus de throno ex- pirauit.	cap. 12

ANTIQUITATVM LIB. VI.

Q uomodo Palestini peste, et fame co- acti arcā Hebrais remiserunt	Cap. 1
Victoria Hebraorū ductu Samuelis	cap. 2
Quomodo Samuel deficientibus per etate uiribus, rerum administrationem filijs suis commisit	cap. 3
Quomodo populus offensus Samuelis filio- rum moribus, regem sibi dari postula- uit	cap. 4
Saulus iubente Deo rex declaratur	cap. 5
Sauli expeditio & uictoria contra Am- manitas	cap. 6
Palestini Hebraeos bello aggressi uincun-	

tur
Victoria Sauli contra Amalecitas cap.7
Samuel ad Dauidem regiam potestatem
transfert cap.9
Expeditio noua Palestinorum contra He-
braeos cap.10
Singulare certamen Dauidis & Goliathi,
sequutaq; Palestinorum clades cap.11
Saulus Dauidis fortitudinem admiratus,
filiam ei in matrimoniu collocat cap.12
Quòd rex Dauidi necem sit molitus cap.13
Quomodo Dauid aliquoties insidias regis
egre elapsus, bis tamē in potestatem suā
reductum, non interfecit cap.14
Hebrai à Palestinis magno praelio uincun-
tur, In quo Saulus rex unā cum filijs pu-
gnans occubuit cap.15

ANTIQUITATVM
 LIB. VII.

D*auid apud Hebronē unius tribus rex*
creatur, in reliquis Sauli filius pa-
ternum regnum obtinet Cap.1
Iebostho amicorum insidijs interfecto, uni-
uersum regnū ad Dauidē deuenit cap.2
Dauid ui captis Hierosolymis Chananeos
inde eiecit, urbemq; Iudais inhabitandā
tradit cap.3
Dauid Palestinorū bello impeditus, apud
Hierosolyma uictoriam consequitur
 cap.4
Dauid subactis finitimis gentibus tributa
imponit cap.5
Damasceni à Dauide uincuntur cap.6
Quomodo Dauid Mesopotamios, facta in
eos expeditione, deuicit cap.7
Quomodo per intestinum familiae disidiū
Dauid a filio regno pulsus est cap.8
Abesalomus contra patrem profectus, cum
exercitu perit cap.9
Quomodo Dauid regno restitutus feliciter
uixit cap.10
Dauid se uiuente Solomonem filium suum
regnum auspiciari uoluit cap.11

Mors Dauidis, quantum filio adstruētu-
ram templi reliquerit cap.12

ANTIQUITATVM
 LIB. VIII.

Q*uomodo Solomo regnum adeptus ini-*
micos expulit Cap.1
De sapientia Solomonis & prudentia &
diuitijs, quodq; primus Hierosolymis tē-
plum edificauit cap.2
Solomone defuncto populus à Roboamo e-
ius filio deficiens Hieroboamum decem
tribuum regem facit cap.3
Susacus Aegyptiorum rex, captis Hiero-
solymis diuitias eius in Aegyptū transf-
portauit cap.4
Hieroboami contra Abiam filium Roboa-
mi expeditio & clades, & quòd Basa-
nes Hieroboami generis extirpator, ipse
regnum occupauerit cap.5
Aethiopum expeditio in Hierosolymitanū
agrum regnante Asano, & exercitus
eorum interitus cap.6
Basana stirpe sublata apud Israelitas Za-
mares, et post hunc Amarinus et Acha-
bis filius, regnum obtinet cap.7
Adadus Damasci & Syriae rex bis contra
Achabum ducto exercitu profligatur
 cap.8
De Iosaphato rege Hierosolymorum cap.9
Achabus à Syris bello laceßitus praelio ui-
ctus occiditur cap.10

ANTIQUITATVM
 LIB. IX.

I*oramus Achabi filius Moabitas bello*
petitos superat Cap.1
Ioramus Hierosolymorum rex principatū
adeptus fratres & paternos amicos in-
terfecit cap.2
Exercitus Iorami deletur ab hostibus, &
filij perimuntur, unico excepto: postre-
mo ipse misera morte tollitur cap.3
Damascenorū rex Israelitarum regem bel-
lo impetit cap.4
 Ioramus

Ioramus à Ieu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias cap. 5
 Ieus inter Israelitas regnat apud Samariā, & post eum usq; ad quartum genus eius progenies cap. 6
 Gotholia Hierosolymis regnum occupat in annos quinq; eaq; cesa pontifex Ochosia filium regem constituit cap. 7
 Azaelis Damascentorum regis contra Israelitas, ac mox cōtra Hierosolymitas expeditiones cap. 8
 Amasias rex Hierosolymitarum exercitu contra Idumaeos et Amalecitas ducto, uictor euadit cap. 9
 Amasia uictoria de Israelitis & Ioa rege eorum reportata cap. 10
 Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit: item de Iona propheta cap. 11
 Rase Damascentorum rege Hierosolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damasce-nos immittere cap. 12
 Assyriorum rex ui expugnata Damasco, et occiso rege, populum traducit in Mediā, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis cap. 13
 Salmanasar capto Israelitarū rege, & decē tribubus translatis in Mediam, Chuthaeos in eorum regionem migrare iubet cap. 14

ANTIQUITATVM
LIB. X.

SEnacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana, & Ezecia regis oppugnatio Cap. 1
 Quod Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est: & quod rex eorū, domū reuersus filiorum insidijs periit cap. 2
 Ezecias cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit cap. 3
 Manasses à Chaldaeorum ac Babyloniorū

rege captus, post aliquantum temporis ab eo rursus in regnum suū restituitur cap. 4
 De Iosia rege cap. 5
 Nechao rege Aegypti contra Babylonios per Iudeam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus, praelio uictus occiditur cap. 6
 Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum ad amicitiam & societatem suā pertraxit cap. 7
 Nabuchodonosorus Ioacimum rursus Aegyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo regem constituit cap. 8
 Babylonius mutata sentētia Ioacimum obsidet, cumq; ille se dedisset captiuum, Babylonem abducit cap. 9
 Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur cap. 10
 Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam cap. 11
 De successoribus Nabuchodonosori, et quod Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudaeorum apud Babylonios habuerint cap. 12

ANTIQUITATVM
LIB. XI.

Cyrus Persarum rex Iudaeos Babylone dimissos, pristinas sedes permittit repetere, collata eis in adificationem templi pecunia Cap. 1
 Regū duces & satrapae Iudaeos ab adificatione templi prohibent cap. 2
 Cambyses Cyri filius Iudaeos ab adificando templo omnino prohibet cap. 3
 Darius Hystaspis filius Iudaeis templum adificat cap. 4
 Xerxis Darij filij in Iudaeorum gentem beneficicia cap. 5
 Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudaeorū gens Amani dolo extingueretur cap. 6
 Bagoses.

ELENCHVS ARGVMENTORVM.

Bagosēs, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit cap.7
Quanta Alexander Macedonum rex in Iudæos beneficia contulerit cap. 8

ANTIQUITATVM
LIB. XII.

Ptolemaus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traducit Cap.1
 Ptolemaus Philadelphus Iudeorum legem in Græcam linguâ uertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat cap.2
 Honor à regibus Asiæ Iudeorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à se conditus ius ciuium ei concesserint cap.3
 Iosēphus Tobia filius, ei malo medetur, amicus Ptolemæo Epiphani factus cap.4
 Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Iudeorum pontifice cap.5
 Iudæi seditionib. agitati Antiochi opem inuocant cap.6
 Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq. eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit cap.7
 Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias contempsit, eiusq. duces uicit cap.8
 Matthia defuncto Iudas filius succedit cap.9
 Apollonius Antiochi dux in Iudæa pralio uictus occiditur cap.10
 Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades cap.11
 Quomodo diuisis copijs, Simon & Ptolemaidenſes, Iudas Ammanitas superat cap.12
 Antiochi Epiphaniſ apud Persas interitus cap.13
 Antiochus Eupater profligato Iudeorum exercitu, Iudam in templo obsidet ca.14

Antiochus omiſſa oppugnatione cum Iudæa fœdus facit & amicitiam cap.15
Bacchides Demetrijs dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, inſectō negotio ad ſuū regem reuertitur cap.16
Nicanor poſt Bacchidem dux contra Iudam miſſus unâ cum exercitu perit. cap.17
Bacchidis denuò miſſi in Iudæam uictoria cap.18
Quomodo Iudas pralio uictus occubuit cap.19

ANTIQUITATVM
LIB. XIII.

Ionathas defuncto fratri ſuo Iudæ in principatu ſuccedit Cap.1
 Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit, inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere cap.2
 Alexander filius Antiochi Epiphaniſ, regem Demetrium bello aggreditur cap.3
 Demetrius miſſa legatione ad Ionatham, multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit cap.4
 Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus, & delato pontificatu Ionatham in partes ſuas tradacit cap.5
 De templo Dei ab Onia ædificato cap.6
 Quòd Alexander poſt mortem Demetrijs Ionatham in ſummo honore habuit cap.7
 Demetrius Demetrijs filius deuictō Alexandro, & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recipit cap.8
 Tryphon Apamenus poſt deuictum Demetrium Antiochi Alexandri filio regnum aſſerit, recepto in amicitiam Ionatha cap.9
 Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum inferit cap.10

ELENCHVS ARGVMENTORVM.

<i>Simoni Iudaeorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit</i>	<i>Arabum</i>	cap.2
cap.11	<i>Aristobulus praelio uictus compellitur Hierosolyma</i>	cap.3
<i>Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho, cui Pius cognomen erat, fœdere</i>	<i>Hyrcani & Aristobuli legationes à Scau- ro petentes auxilium</i>	cap.4
cap.12	<i>Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeiũ de regno disceptauerunt</i>	cap.5
<i>Bello inter Antiochum & Simonem orto, Cendebeus dux regius è Iudæa profligatur</i>	<i>Pompeius arte castella occupat</i>	cap.6
cap.13	<i>Hierosolymitani portas Romanis claudunt</i>	cap.7
<i>Simon à genero suo Ptolemao in conuiui- o per dolum occiditur</i>	<i>Pompeius templum cum inferiore urbis par- te expugnat</i>	cap.8
cap.14	<i>Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus An- tipatri suasu cum eo ferijt</i>	cap.9
<i>Quomodo frustratis Ptolemai conatibus, Hyrcanus principatus potitus est</i>	<i>Alexander à Gabinio uictus, in quodam castello oppugnatur</i>	cap.10
cap.15	<i>Aristobulus Romæ uinculis elapsus, rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam re- mittitur</i>	cap.11
<i>Antiochus cognomento Pius, ducto con- tra Hyrcanum exercitu, placatus CCC talentis, fœdus cum eo init</i>	<i>Craſſi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium</i>	cap.12
cap.16	<i>Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis ad- uentus in Syriam</i>	cap.13
<i>Hyrcani expeditio in Syriam</i>	<i>Cæsaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorũ opera adiutus sit</i>	cap.14
cap.17	<i>Antipatri res gesta, & cum Cæsare amici- tia</i>	cap.15
<i>Antiochus Cyzicenus Samaritis auxi- lium ferens, uictus aufugit</i>	<i>Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæo- rum amicitia</i>	cap.16
cap.18	<i>Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Pha- saelo Hierosolymorum regimen commit- tit, & Sex. Cæsar Herodẽ magnum & illustrem reddit</i>	cap.17
<i>Aristobulus principatum adeptus, primus diadema sibi imposuit</i>	<i>Cassius afflictis Iudæis, insuper octingenta talenta ab eis exigit.</i>	cap.18
cap.19	<i>Malichus per insidias Antipatrum uene- no tollit</i>	cap.19
<i>Alexandri Iudæorum regis res gesta</i>	<i>Herodes iussu Cassij Malichum dolo inter- ficit</i>	cap.20
cap.20	<i>Antigonum Aristobuli filium auxilio Ty- riorum tyranni paternum regnum repe- tentẽ Herodes profligatum è Iudæa pel- lit</i>	cap.21
<i>Ptolemai Lathuri de Alexandro uictoria</i>		cap.22
cap.21		cap.23
<i>Demetrius Eucærus Alexandrum praelio superat</i>		cap.24
cap.22		
<i>Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio</i>		
cap.23		
<i>Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit</i>		
cap.24		

ANTIQUITATVM LIB. XIII.

POST bellum de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus re- gnaret, Hyrcanus priuatam uitam de- geret
Cap.1
Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parue- rit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem

Herodes

ELENCHVS ARGVMENTORVM.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum sibi conciliat, quo factum est ut ille accusatores eius non admiserit cap.22
Antonius in Syriam cum uenisset, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit cap.23
Parthi Antigonom Aristobuli filium in regnum reducant cap.24
Parthi Hyrcanum et Phasaelum captiuos abducunt cap.25
Herodes Roma à senatu Iudae rex declaratur cap.26
Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonom cap.27
Antigonus à Sosio & Herode opprimitur cap.28

ANTIQUITATVM LIB. XV.

E*Xpugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes uerò primos amicorum eius interimit* Cap.1
Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuertitur cap.2
Herodes Aristobulū cōiugis suae Mariammes fratrem pontificem declaratum, non multo post necandū curat cap.3
Cleopatra Iudaeorum et Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrat cap.4
Cleopatrae regina in Iudaeam aduētus cap.5
Herodes bellum Areta infert, quo tempore Antonius à Casare Actiaco praelio uictus est cap.6
De terramotu qui Iudaeam concussit cap.7
Herodis concio ad exercitum cap.8
Herodes ad Casarē profecturus necessariò Hyrcanum interficit cap.9
Herodes etiam à Casare regnum obtinet cap.10
Herodes Mariammen calumnijs oppres-

sam interficit cap.11
De fame qua in terram Iudaeam incubuit cap.12
Casarea conditur cap.13
Herodes nouū templum diruto priore, Hierosolymis adificat cap.14

ANTIQUITATVM LIB. XVI.

A*lexander & Aristobulus Romā ad patrē reuersi, Salomes ac Pherrora calumnijs appetuntur* Cap.1
Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges cap.2
Herodes ad Agrippam denuò nauigat cap.3
Ionici Iudaei Gracos apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa cap.4
Herodes in Iudaeam reuertitur cap.5
Domesticum dissidium inter Herodem & filios cap.6
Antipatro Roma degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Casarem accusat cap.7
Alexandri defensio, & cum parente reconciliatio cap.8
Herodes quinquennales ludos ob absolutā Casaream celebrat cap.9
Iudaeorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Casarem legatio cap.10
Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Davidis subiit cap.11
Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat cap.12
Trachonitarum defectio cap.13
Expeditio Herodis in Arabiam cap.14
Syllaus Herodem accusat apud Casarem cap.15
Euryclis calumnia contra Herodis filios cap.16
Herodis filij damantur apud Berytum in concilio cap.17

ELENCHVS
ANTIQUITATVM
LIB. XVII.

DE Antipatri Herodis filij malicia
Cap.1

De Zamari Iudeo Babylonico cap.2

Antipatri contra Herodem insidia cap.3

Herodes Antipatrum mittit ad Casarem
cap.4

Pherora obitus cap.5

Pherora uxor accusatur ueneficij, & Hero
des cognoscit Antipatri insidias cap.6

Antipater capitis damnatus, in uincula cōij
citur cap.7

Herodis morbus, & Iudeorum seditio ca.8

Antipatri nex cap.9

Herodis mors, testamentum & funeratio
cap.10

Populus seditionem mouet contra Arche-
laum cap.11

Seditio Iudeorum contra Sabinum, et quo-
modo Varus autores eius punijt cap.12

Cesar Herodis testamentum confirmat
cap.13

De Pseudalexandro cap.14

Archelaus iterum accusatus Viennam re-
legatur cap.15

ANTIQUITATVM
LIB. XVIII.

Quirinus ad censendam Syriam &
Iudeam mittitur à Casare, & pro-
curator eiusdem Cesaris in Iudeam ue-
nit Coponius: & quomodo Iudas Gali-
leus res nouas molitus sit Cap.1

Qua & quot secta fuerint apud Iudeos
cap.2

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in
honorem Cesaris condita cap.3

Iudeorum cōtra Pontium Pilatum seditio,
& de IESV CHRISTO cap.4

Quid Iudeis Roma degentibus acciderit, et
de Pilato cap.5

Vitellij aduentus Hierosolyma, et quomo-

ARGVMENTORVM.

do à Tiberio mādata accepit, ut impetra-
ret ab Artabano obsides cap.6

Herodis bellū quo ab Areta superatus est
cap.7

Nauigatio Agrippa ad Tiberium, & quo-
modo accusatus uinctus sit, utq; post ex-
cessum Tiberij à Caio eius successore solu-
tus sit cap.8

Quomodo Herodes tetrarcha in exiliū mis-
sus sit cap.9

Iudeorum & Gracorum apud Alexan-
driam seditio cap.10

Caius in Syriam mittit Petronium inssum
Iudeis bellum inferre, nisi malint recipe-
re ipsius statuam cap.11

Qua Iudeis apud Babylonem acciderint
per Asinaū & Anileum fratres cap.12

ANTIQUITATVM
LIB. XIX.

Quomodo Caius à Charea cecus est
Cap.1

Quomodo Claudius principatum adeptus
sit cap.2

Disidium inter Senatū & plebem cap.3

Quomodo Claudius Agrippa paternum re-
gnum reddidit, et edicta eius in Iudeorū
gratiam cap.4

Agrippa in Iudeam reditus cap.5

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudeis
scripta cap.6

Gesta Agrippa usq; ad ipsius obitum ca.7

ANTIQUITATVM
LIB. XX.

Philadelphensium & Iudeorum dissi-
dium, deq; stola sacerdotali Cap.1

Quomodo Helena Adiabenorū regina, &
eius filij religionem Iudaicam complexi
sint: itemq; de Theuda falso propheta
cap.2

Quomodo Tiberius Alexander procurator
filios Iudae Galilaei punijt cap.3

Quomodo plurimi Iudeorum in templo
oppressi

ELENCHVS ARGVMENTORVM.

oppreſſi ſunt cap.4
Seditio Samaritas inter & Iudeos orta
cap.5
Gēſta Felicis Iudęę pręſidis cap.6
De procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs
cap.7
De procuratore Albino cap.8
Quomodo Florus Albini ſucceſſor, tanti
Iudeos affecerit iniurijs, ut coacti fue-
rint arma ſumere. cap.9

DE BELLO IV- DAICO LIB. I.

DE uaſtatione Herofolymę ab Antio-
cho Cap.1
De ſucceſſionibus principũ à Ioanatha uſq;
ad Ariſtobulum cap.2
De Ariſtobulo, Antigono, Iuda Eſſęo,
Alexandro, Theodoro & Demetrio
cap.3
De bello Alexandri cum Antiocho, &
Arete: deq; Alexandra & Hyrcano
cap.4
De bello Hyrcani cum Arabibus, et expu-
gnatione Hierofolymę cap.5
De bello Alexandri cum Hyrcano & Ari-
ſtobulo cap.6
De Ariſtobuli morte, & bello Antipatri
contra Mithridatem cap.7
De accuſatione Antipatri apud Cęſ. de pon-
tificatu Hyrcani, & Herode bellum mo-
uente cap.8
De Romanorum diſſidijs poſt mortem Cę-
ſaris, & inſidijs Malichi cap.9
De Herode accuſato, & uindicato cap.10
De bello Parthorum contra Iudeos, et fugę
Herodis ac fortuna cap.11
De bello Herodis ę Roma redeuntis pro Hie-
roſolymę & contra latrones cap.12
De morte Iofepi, et obſidione Hierofolymę
per Herodem, & Antigono occiſo cap.13
De inſidijs Cleopatra in Herodem, et Hero-

dis pręlio contra Arabes, & ingenti ter-
ra motu cap.14
Herodes exaltatus in regnum cap.15
De urbib. & edificijs inſtauratis & condi-
tis ab Herode, deq; munificētia qua uſus
eſt erga exteras gentes, eiꝯq; felicitate
cap.16
De diſſidio Herodis cum filijs Alexandro
& Ariſtobulo cap.17
De conſpiratione Antipatri contra patrem
cap.18
De ueneno Herodi parato, & quomodo cõ-
pertũ ſit cap.19
De Antipatri in Herodem malignis ſtudijs
deprehenſis & uſtis cap.20
De aquila aurea, morteq; Antipatri &
Herodis cap.21

DE BELLO IVDAICO LIB. II.

DE ſucceſſoribus Herodis, et ultione di-
reptę aureę aquilę Cap.1
De pugna & ſtrage Hierofolymis inter Iu-
deos & Sabinianos cap.2
De Vari geſtis circa Iudeos crucifixos cap.3
De ethnarcha Iudeorum inſtituto cap.4
De ſubditiſſio falſoq; Alexandro, eoq; depre-
henſo cap.5
De Archelai exitio cap.6
De Simone Galileo, de trib. ſectis apud Iu-
deos cap.7
De Pilati regimine cap.8
De ſuperbia Caij, & Petronio pręſide
cap.9
De Imperio Claudij, & regno Agrippę, ac
morte cap.10
De uarijs tumultib. in Iudęę & Samaria
cap.11
De tumultibus in Iudęę ſub Felice cap.12
De pręſidibus Iudęę Albino & Floro
cap.13
De Floro ſeuiente in Iudeos, Cęſarienſes et
Hierofolymitas cap.14

ELENCHVS ARGVMENTORVM.

<i>De alia opprefione Hierofolymorum dolo Flori</i>	cap.15
<i>De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudeos ad obediendum Romanis hor- tantis</i>	cap.16
<i>De capta rebellionẽ Iudeorum contra Ro- manos</i>	cap.17
<i>De cede Anania pontificis, Manahemi & militum Rom.</i>	cap.18
<i>De Iudeorum maxima strage Cafareæ & in omni Syria</i>	cap.19
<i>De Iudeorum alia grani cede</i>	cap.20
<i>Iudei Alexandria occifi</i>	cap.21
<i>De clade Iudeorum, autore Cestio</i>	22
<i>De pugna Cestij contra Hierofolymam</i>	cap.23
<i>De obfidiõne Hierofolymæ à Cestio, & stra- ge</i>	cap.24
<i>De Damascenorum feuitia in Iudeos, deq; Iosephi studijs in Galilea</i>	cap.25
<i>De Iosephi periculis & euasione, & Ioan- nis Gifcalei malitia</i>	cap.26
<i>Tiberias à Iosepho recuperatur & Seppho- ris</i>	cap.27
<i>Quomodo Hierofolymita bello se prepara- uerint, deq; Simonis Gioræ tyrannide</i>	cap.28

DE BELLO IYDAICO LIB. III.

D E Vespassiani ducis aduentu, & cla- de duplici Iudeorum	Cap.1
<i>Descriptio Galilee, Samaria & Iudææ</i>	cap.2
<i>De auxilio Sepphoritis missõ, & Rom. di- sciplina militari</i>	cap.3
<i>Impetus Placidi contra Iotapatam</i>	cap.4
<i>Galilea à Vespassiano inuaditur</i>	cap.5
<i>Gadara expugnatio</i>	cap.6
<i>Iotapata obfidio</i>	cap.7
<i>Obfidio Iotapatenorum à Vespassiano, & diligentia Iosephi: deq; Iudeorum excu- sione in Romanos</i>	cap.8

<i>De oppugnatione Vespassiani contra Iotapa- tam ariete, & alijs tormentis bellicis</i>	cap.9
<i>De iterata impugnatione Iotapatenorum</i>	cap.10
<i>Iapha expugnatio à Traiano & Tito</i>	cap.11
<i>De Samaritis à Cereale deuictis</i>	cap.12
<i>Iotapata excidium</i>	cap.13
<i>Quomodo Iosephus captus uitam suam re- demerit factõ & uerbis</i>	cap.14
<i>Ioppe denuõ capitur</i>	cap.15
<i>Deditio Tiberiadis</i>	cap.16
<i>Tarichearum obfidio</i>	cap.17
<i>De lacu Genesar, & fontibus Iordanis</i>	cap.18
<i>Tarichearum excidium</i>	cap.19

DE BELLO IYDAICO LIB. IIII.

O bfidio Gamalensium	Cap.1
<i>Itaburius mons occupatur à Placido</i>	cap.2
<i>Excidium Gamalæ</i>	cap.3
<i>Gifcala à Tito capitur</i>	cap.4
<i>Hierofolymitani excidij initium</i>	cap.5
<i>Idumæorum aduentus pro Hierofolymita- nis & acta</i>	cap.6
<i>De clade Iudeorum ab Idumæis facta</i>	ca.7

DE BELLO IYDAICO LIB. V.

D E altera strage & reditu Idumæorũ, Zelotarumq; crudelitate	Cap.1
<i>De intestina discordia Hierofolymorũ</i>	ca.2
<i>De Gadarensium deditiõne & strage</i>	cap.3
<i>De captis oppidis quibusdam, descriptioq; ci- uitatis Hierichuntina</i>	cap.4
<i>Lacus Asphaltites</i>	cap.5
<i>Gerasæ deuastatio, simul de Neronis mor- te, Galbæ, & Othonis</i>	cap.6
<i>De Simone Geraseno, nouæ conspirationis principe</i>	cap.7
<i>De Galba, Othone, Vitellio & Vespassiano</i>	cap.8

ELENCHVS ARGVMENTORVM.

De Simonis gestis contra Zelotas Cap.9
De Vespasiano in Imperatorē electo cap.10
Aegypti descriptio, & Phari cap.11
Vespasianus Iosephum captiuitate liberat
cap.12
De Vitellij morte & moribus cap.13
Titus mittitur cōtra Iudeos à patre cap.14

DE BELLO IYDAICO LIB. VI.

DE triplici seditiōe apud Hierosolymā
Cap.1
Titus explorator Hierosolymae periclitatur
cap.2
De eruptionibus Iudeorum contra Roma-
nos castrametantes cap.3
De intestina pugna azymorū diebus cap.4
De Iudeorū dolo in Romanorū milites ca.5
Descriptio Hierosolymorum cap.6
Deditionem Iudaei recusant, & Romanos
adoriuntur cap.7
De casu turris, & duorū murorum obtentu
cap.8
De Castore Iudaeo Romanis illudente cap.9
De secūdo muro bis obtēto à Romanis ca.10
De aggeribus in tertium murū, & oratione
prolixa Iosephi pro deditione faciēda, &
fame obsessorum cap.11
De Iudaeis crucifixis, & aggerib. combustis
cap.12
De muro extructo ab exercitu Romano cir-
cum Hierosolymam triduo cap.13
De fame Hierosolymorum, & secundo ag-
gere extructo cap.14
De cade Iudeorum intra & extra Hiero-
solymam cap.15
De sacrilegio circa templum, & relatis ex
urbe cadaueribus, & fame cap.16

DE BELLO IYDAICO LIB. VII.

DE suffossione murorū, succensione ag-
gerum, & Sabino oppugnāte mu-
rum Cap.1

Romani Antoniam inuadunt, & à Iudeis
repelluntur cap.2
De Iuliano Romano milite insigni fortitudi-
ne cap.3
Iosephi Oratio pro deditione Iudeorum, &
profugium eorum cap.4
De iterata pugna, exstructis aggeribus, &
excursionibus Iudeorum cap.5
Romani flammis pereunt dolo Iudaico, &
de Artorio quodam cap.6
De fame Iudeorum cap.7
De muliere qua per famem filium coxerat
cap.8
De expugnatione muri, & incendio templi
cap.9
Quemadmodū templum incensum est in-
uito Tito cap.10
De sacerdotibus, gazophylacioq, & porticu
cap.11
De prodigijs excidium Hierosolymae praece-
dentibus & praesagijs cap.12
De imperio Titi, & sacerdotū interfectione
cap.13
De praeda seditiosorum & succensione inte-
rioris ciuitatis cap.14
Superior pars ciuitatis oppugnatur, & con-
fugiunt aliqui Iudeorum ad Titū cap.15
De occupata reliqua parte ciuitatis cap.16
De numero captiuorū & peremptorū ca.17
Hierosolymae urbis historia breuis cap.18
De praemio militum cap.19
De nauigatione Vespasiani, deq, comprehen-
so Simone, & spectaculo die natalitio
exhibito cap.20
De calamitate Iudeorū apud Antiochen-
ses cap.21
Quomodo Vespasianus rediens à Romanis
exceptus est cap.22
Domitiani gesta contra Germanos & Gal-
los cap.23
De amne Sabbatico, & triumpho Vespasia-
ni ac Titi celeberrimo cap.24
Herodiū et Macharus à Basso capta ca.25

ELENCHVS ARGVMENTORVM.

<i>De Iudæis à Basso interemptis & Iudæa diuendita</i>	cap. 26.	<i>De interfectione Iudæorum apud Cyrenem</i>	cap. 31
<i>De clade Antiochi regis et eruptione Alanorum in Armeniam</i>	cap. 27	<i>DE ANTIQVITATE IYDÆORVM contra Apionem, libri duo.</i>	Fol. 850.
<i>Excidium Massadæ castelli munitissimi</i>	cap. 28	<i>De Imperio Rationis, siue de Machabæis</i>	lib. unus. Fol. 896
<i>Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant</i>	cap. 29	<i>Iosephi uita, ab ipso conscripta</i>	Fol. 562
<i>Oniæ templum clausum apud Alexandriam</i>	cap. 30		

ELENCHI FINIS.

AVTO-

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO
 nio partim comprobato, partim confutato Iosephus Historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuis
 Agatharchides Gnidius
 Alexander Polyhistor
 Andreas
 Apion grammaticus
 Apollonius Molo
 Apollodorus
 Aripheus
 Aristæus
 Aristoteles
 Berosus Chaldæus
 Cadmus Milesius
 Castor Chronographus
 Chæremón
 Choerilus poeta
 Conon hist.
 Demetrius Phalereus
 Dius hist.
 Ephorus
 Eftius
 Euhemerus
 Eupolemus
 Hecataeus Abderita
 Hellanicus
 Hermippus
 Hermogenes
 Herodotus

Hesiodus
 Hieronymus Aegyptius
 Homerus
 Isidorus
 T. Liuius
 Lyfimachus
 Manethon
 Menander Ephesus
 Mnaseas Damascenus
 Mochus
 Nicolaus Damascenus
 Pherecydes Syrius
 Philon senior
 Philostratus
 Polybius Megalopolitanus
 Polycrates
 Posidonius
 Pythagoras
 Strabo
 Thales
 Theodotus
 Teophilus
 Theopompus
 Teophrastus
 Thucydides
 Timæus
 Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER PRIMVS:

Sigismundo Gelenio interprete.

PROOEMIUM,

Quod causam operis et scopum complectitur. Cap. I.

QUAD scribendas historias se conferunt, nō vnam, *Prefatio.*
neq; eandem sui propositi causam habere mihi vi-
dentur: sed plures, easq; multum inter se differen-
tes. quidam enim ostentandæ eloquentiæ causa, glo-
riæq; ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se
applicanti; alij quo gratiam illis referrent, quorū res
gestas scribendas sibi sumpserunt, eum laborem e-
tiam supra vires susceperunt. Sunt quos res ipsa
compulit, ut quibus gerendis interfuerant, ea scri-
pto complexi in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cogni-
tuq; dignas in obscuro latere nō ferrent, atq; ideo narrationem earum in
communem vtilitatem proferrent. Ex iam dictis causis postremæ duæ me *Ratio instituti operis.*
quoq; ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habui-
mus, & res in eo gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse didici,
narrare coactus sum propter quosdā qui scriptis suis veritatē deprauarunt.
præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniu-
cundum fore. Complectetur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatem, *Libri antiquitatum.*
formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis translatam. Cogitaueram equidē
& antea, iam tum cū historiam de bello scriberem, docere, unde primū
oriundi Iudæi, quā varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatem cæ-
terasq; virtutes instituti: quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postre-
mum cōtra Romanos bellum fuerint pertracti: sed quoniam prolixius erat
hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus, usq; ad finem
suum perduxī. Procedente dein tempore, sicut vsuuenit his qui res arduas
aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tantam materiā
in alienā ac peregrinā linguam traducturo. sed fuerūt qui cupiditate cognō-
scendi ad opus me adhortabantur: & præ cunctis Epaphroditus, vir cū *Epaphroditus.*
omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cū pri-
mis auidus, vt qui ipse in maximis negocijs & varijs fortunæ casibus versas-
tus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussūq; uir-
tutis studiū perpetuò retinisset. Huic igitur morem gerens (sicuti semper
eorum honestis studijs assentiri soleo, qui ad aliquid utile aut honestum in-
uitant) & quod me mei pudebat, si uiderer ignauiam speciosissimo labori
anteponere, vires animumq; resumpsi: simul hac quoque reputatione nō
leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè commu-
nicauerunt, & Græcorū nōnulli res nostras cognoscendi studiū habuerunt. *Iudæi exteris materiam
suarū monumenta liben-
ter communicauerunt.*
Itaq; inueniebā literis proditū, q̃ Ptolemæus secundus eius nominis rex, di-

Ptolemæus Hebraicas leges in Græcū transferendas curauit.

Ptolemæus non totam scripturam sed legem tantum à Iudeis accepit.

Alia scriptura historiam 3000 annorum complectitur. Huius historie utilitas.

De Moysis sapientia.

sciplinis colligendisq; libris deditus, magnopere contenderit legem nostrā eiusq; instituta, & uiuendi formā præscriptā, in Græcū eloquiū transferri. Eleazarus autē pontificū nostrorū nemini uirtute secundus, regi hanc utilitatē non inuidit: reclamaturus omnino, nisi consuetudinē haberemus à maiorib. acceptā, res bonas & honestas non celare. Proinde mihi quoq; conuenire duxi, ut & pontificis nostri imitarer magnanimitatē: & hodie quoq; regis illius multos persimiles putarem, quod ad discendi cupiditatem attinet. neq; enim totā scripturā adeptus est ille: sed legē solam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriā missi fuerāt. Sunt autē innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinq; milium annorū historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati casus, uaria belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæ rerū publicarum mutationes. In uniuersum autē ex huius potissimū historię lectione cognoscere licet, q; his qui Dei uoluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi uerentur, omnia prospere succedunt suprà quā credi possit, & felicitas illis præmiū à Deo proponitur. quod si ab illarū diligenti obseruatione discedant, neq; consilia eorū exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immediabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc uolumina adhortor, ut Deo mentē adhibeant, & legislatorē nostrū probent, num naturā Deo dignā animaduenerit, & uirtuti eius conuenientes semper actiones assignauerit: puramq; suam narrationē ab omni, qualis apud alios est, fabularū uanitate conseruauerit: tamen si quantū ad longitudinē temporis, rerumq; uetustatē attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. fuit enim ante annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam poetæ ne deorum quidē suorum natales, nedum mortalium leges aut res gestas, referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratē suo quæq; ordine docebit: ita ut nos facturos sumus polliciti, neq; subtrahendo quicquā, nec addendo. Cæterum quoniam fermē omnia pendent à Moysis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortē cogitatio subeat, quī factum sit, ut quū operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionē spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quod uir ille ante omnia necessarium existimauit, uel uitā suam rectē disposituro, uel alijs leges posituro, ut in primis naturæ Dei cognitionē habeat: atq; ita cōsideratis eius operib. egregiū illud exēplar imitari, quantū in suis uirib. est, & sectari conetur. alioquin absq; hac contemplatione neq; legislatorem ipsum unquam bonam mentem sibi paraturum, neq; scripta eius ullum momentum ad uirtutē auditorū allatura, nisi ante omnia discerent, quod Deus cum sit parens omnium ac dominus, omniaq; contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicē uitam donat: qui autē à uirtutis tramite digrediuntur, illos magnis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere uolens, non à pactis aut cōuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodū alij solent: sed ad Deum, & mundum ab eo conditū erectos mente, & persuasos quod in terris pulcherrimum dei opus simus homines, cum iam ad pietatē haberet obsequētes, facile deinceps de reliquis omnib. edocuit. Itaq; alij legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum

peccata

peccata in deos suos uerbis transtulerūt, atq; hoc pacto hominib. malis magnum incitamentum ad maliciā addiderunt. at noster legislator posteaquā puram putā uirtutem habere Deum docuisset, censuit pro se quenq; adniti oportere, ut in partem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui neq; sapiunt hęc, neq; credunt, seuerissimè animaduertit. Ad hoc igitur præscriptū uolo lectorē hęc nostra examinare. namq; sic considerantib. nihil uel absurdum, uel Dei magnificentia & benignitate indignum esse uidebitur. omnia enim summa concinnitate iuxta uniuersi naturā sunt disposita, partim ita ut dignū erat à legislatore obscurè indicata, partim decētissimis allegorijs conuestita: partim etiā disertè expressa, nimirū quæcunq; absq; ambagib. erant proferenda: quorū causas si quis singillatim cōsiderare uellet, sublimis inde & ualde philosophica speculatio exoriretur, in aliud tēpus differēda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quę nunc tractamus, ut illa quoq; perscribantur, operā dabimus: nunc ad rerum seriē uertemus stylum, præmissis quæ Moyses narrat de mundo condito: ea è sacris codicib. ita ut inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

Mundi creatio, et elementorum dispositio. Cap. II.

IN principio creauit Deus coelū & terrā. Hęc cum in cōspectum nō ueniret, alta caligine tecta, spiritusq; eam supernè permearet, lucē Deus fieri iussit: qua facta, considerata tota materia, discrete lucē à tenebris: & his nomē imposuit noctem, illam uerò diem appellauit, uespere & mane uocabulo exordijs lucis & quietis indito. Atq; hęc quidem prima dies extitit: Moyses aut unam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas proprio uolumine cōscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationem differā. Post hęc secunda die coelum uniuersitati rerum superim posuit, discretum à cæteris, & seorsum per se collocatum, glaciēq; circumpectū, & humida ac pluuia natura ob terram irrotatione iuuandam aptè temperatū. Tertia uerò terram statuit, mari unde quæq; circumfusam: eademq; die continuo plantę simul & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò coelum sole ac luna, alijsq; sideribus exornauit, mandato eis dato, ut suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. Quinta uerò die animantia, tum natilia, tum per sublime uolantia, per altū perq; aerē dimisit, copulata prius & ad cōgressus geniturę causa cōparata, quo genus eorū cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & foemineo sexu distinctum: in hac uerò hominē etiam finxit. atq; ita mundum sex omnino diebus, & omnia quæ mundo continentur, Moyses facta esse dicit. septima autē requieuisse Deū, & ab operibus cessauisse, quamobrem etiam nos uacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam sabbatum: quę uox requiem Hebręorum lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem humo telluris sumpta, immisitq; in eum spiritum & animam: homo autem hic uocatus est Adamus. significat autem hoc Hebręorum lingua rufum: quando quidem è rufa humo fermētata est factus. talis enim est uirgo terra & uera-

Primi diei opus. Gen. I.

Secundi diei opus.

Tertij.

Quarti.

Quinti.

Sexti.

Septimi diei quies. Sabbatum. Hominis creatio.

II. Sectio uetus. Ite diuisionis. Gen. 2.

Adam. s. rufus.

Ioseph.

a a Statuit

Formine crea-
tio.

Paradisus.

Phison. Ganges

Geon. Nilus

III.
Gen. 3.
Præceptum.
Serpens Euam
tentat.

Peccati poena.

Statuit autem Deus coram Adamo animalium genera, tam masculina quam feminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & conuictu feminae (nondum enim erat) mirantemque quod reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa una exempta, mulierem ex ea formauit: moxque ut est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Illa autem Hebræorum lingua uocatur mulier. huius autem nomen erat Eua: id significat matrem omnium uiuentium. Narrat præterea, Deum hortum ad orientem plantasse omni uiuenti stirpe: & in his fuisse arborē uitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cum introduxisset Deus Adamum cum femina, iussit eos stirpiū curā habere. Rigatur autē hic hortus ab uno amne, uniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor partes finditur. Horum qui Phison nominatur (ea uox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat: Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates uocatur Phora, id significat uel dispersionem, uel florem. Tigris autē Diglath, quod interpretatur angustus simul & uelox. Geon autem Aegyptum mediā secat: id nobis ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellant. Porro Deus Adamum & uxorem de cæteris stirpibus gustare iussit, una arbore scientiæ solum illis interdixit: præmonitis, si attigerint, exitium eis affuturum. Cum autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidiū, & serpens familiariter cum Adamo ac femina degeret, inuidebat eis felicitatem uenturam, si iussis Dei parerent: & ratus in calamitatē casuros, si mandata neglexissent, maliciose persuadet mulieri ut de arbore scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei uim dignoscendi boni ac mali: de qua si gustassent, beatam nihiloque deteriorem diuinā uitam acturos. atque hoc pacto mulierem subuerit, ut mandatum Dei cōtemneret: quæ gustato arboris fructu, ciboque hoc delectata, etiā Adamo usum eius persuasit. iamque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi uis inerat. Folij igitur ficulneis sese texerunt: atque ita conuelatis pudendis, uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebāt. Deinde cum Deus in hortum uenisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniusticiæ secedebat. Deus autē miratus causam, sciscitabatur, quid ita prius delectatus sua cōsuetudine, nūc fugitaret ac latitaret. Illo uero tacente præ cōscientia non seruati præcepti, Deus ita inquit: Equidē prospexerā uobis, quomodo uitam felicē, omnisque mali expertem uiueretis, nulla noua cura in animo sollicitati, omnibus quæcunque ad usum ac uoluptatem conferunt, sua sponte uobis prouenientibus, mea prouidentia, citra omnē uestrum laborem aut solitudinē: quibus fruētes uos neque senectus celeriter opprimeret, & uita diuturna longē proferretur. At nūc hanc meā sententiā uiolasti, mandato meo cōtempto. nō enim propter uirtutē taces, sed propter malā cōscientiā. Adamus autē excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in uxorem referens, & dicens, ab illa deceptū se peccauisse: at illa serpentē accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quod muliebri consilio celsisset: terramque posthac fructus sponte non editurā dixit: laborantibus autem & opere at-

tritis

tritis alia daturam, alia negaturam. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quod ipsa à serpente decepta, Adamū eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset. quin & serpenti uocem ademit, iratus ob maliciam, qua erga Adamum fuerat usus: uenenumque linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitque, caput eius plagis impetendum esse, tum quod in hoc pernicies hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facillimè ab ulciscantibus opprimendus esset: pedibusque priuatū, fecit humi in spiras serpere. His poenis impositis Deus Adamū & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus usque ad diluuium. Cap. III.

AT I sunt autem & eis filij mares duo, horū prior appellatus est II II

Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autē secundus, ea uox ^{Gen. 4.} *Quam frigide.*
 cluctum significat. Nati sunt eis etiam filiae. Hi fratres suis quisque ^{Caini at Abelis} *natiuitas.*

studijs intenti erant. Abel iusticiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentem ratus, uirtuti operam dabat. pastoralis autē eius erat uita. Cain uerò, quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumque solum spectaret, terram quoque arare primus excogitauit: ac fratrem etiam interemit tali de causa. Quum uisum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborū fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorū. Huius sacrificiū Deo fuit acceptius, quod sponte naturæ genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per uim quandam à natura extorserat. ideo Cain agrè ferrens prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit fratrem: & cadauere eius abdito, rem clam fore putabat. Quo cognito Deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset: multis enim diebus se non uidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso uersari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet Deo: primum se quoque demirari ait, quid factum sit, quod frater nusquam cōpareat. Instante uerò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior, negauit se pedagogū aut custodem esse fratris, aut rerum eius. Hic iā Deus coarguit Cain parricidij, mirari se dicens, quod negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod cede commeruerat, ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem ^{Quam frigide.} *Caini fratricidij*
 uiret: sed eum execrabilem reddidit, seque posterorum septimam progeniem ^{Deum.} *punit*
 puniturum est cōminatus: & ex illa regione extorrem unā cum uxore fecit.

Illo autem timente, ne oberrans in feras incideret, atque ita periret, securum esse iussit quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras omnes peragrarè: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autē multas regiones unā cum uxore emensus, tandem Naidæ confedit (id loci nomen est) atque illic sedemfixit, ubi etiā liberos procreauit. Cæterum tantū ab fuit ut hac castigatione in melius uitam mutauerit, ut peior etiam sit factus, omnibus uoluptatibus uel cum aliorum iniuriā indulgens: & facultates domesticas per uim ac rapinas accumulans, accitis undecunque latrociniorum & nequitiae socijs, magister illis ad facinorosam uitam est effectus. Adhuc simplicem hætenus uiuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamque sinceritatem et generositatem ignaram talium artium in uersutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, urbemque extru-

Joseph.

a 3 etiam

Etiam & communiam coactis in unū domesticis inhabitandam tradidit, E-
 Enofa. nofa nomine imposito, ab Enoso liberorū natu maximo. Is Jaredū genuit,
 Jaredus. ex quo Malaleel, & ex eo Mathusala est progenitus. huic Lamechus fuit
 Malaleel. filius, qui liberos habuit septuaginta septem, ex duabus susceptos uxori
 Mathusala. bus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis constructis pasto-
 Lamechus. ralem uitā amauit. Iubal uero germanus eius, musicæ operam dedit, psalte-
 Iobel. riumq; & citharam inuenit. Thobel autem unus ex altera uxore prognato-
 Iubal. rum, uiribus excellēs, rem militarem egregiē tractauit, cuius artibus quæ ad
 Thobel. corporis uoluptates pertinerent, sibi comparauit. quin & ærariam primus
 est commentus: & filiæ factus est pater unius, nomine Naame. Porro Lame-
 chus diuinarum rerum peritus, uidens pœnas se exoluturū parricidij à Cai-
 no perpetrati, uxoribus suis hoc indicauit. Cæterum superstitē etiam tum

Caini soboles
 sceleratas

Adamo, Caini soboles sceleratissima euasit, dum posterior quisq; sit dete-
 rior: nec solum imitatur priorū uitia, sed & superat, interim nec à bellis, nec
 à latrocinij temperando: & qui à cædibus abstinebant, alioquin auarē &
 superbē inter suos uiuebant. Adamus autem, qui primus è terra factus (ut
 ad illum oratio nostra recurat) posteaquam Abel esset mactatus, & Cain
 propter cædem solum uertisset, liberis operam dedit: quod magno prolis
 desiderio teneretur, annos iam natus triginta supra ducentos: quibus cum
 accessissent septingenti, tandem uita defunctus est. ex huius liberis, quos
 complures habuit, fuit etiam Sethus. sed quia de alijs longum esset narrare,
 de solius Sethi posteris differam. Hic educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iam
 quod rectū est discernere ualeret, uirtutis studijs se dedit: & cum ipse uir
 optimus euassisset, etiā nepotes sui imitatores post se reliquit. qui quoniā
 erant omnes bona indole præditi, & patriam absq; seditione incolebant, in
 perpetua felicitate uitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium re-
 rum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum noti-
 cia dilaberentur, & prius perirent quàm perno scerentur, scientes Adamū
 uniuersalem rerum interitum præcecinisse, unū incendio, diluuiū alterum,

Sethus.
 Sethi natorum
 inuenta & co-
 lumnæ.

Ætæternitas inuenta.

Vaticinium Adami.

Columna Adami dicitur.

† Hic locus in
 Græco mutilus
 est, et sententiā
 hanc esse puto:
 uel lapidea
 igne abolita,
 maneret lateri-
 cia. Manet autē
 lapidea ad
 hunc diem in
 Syria.

excitatis duabus colūnis, una latericia, altera lapidea, utriq; sua inuenta in-
 scripserunt: ut si latericiam diluuiū deleri contingeret, lapidea superstes ho-
 minibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda ex-
 hiberet. † aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris tem-
 poribus extat in terra Syria.

De diluuiō: & quomodo Noe in arca cum familia seruatus, habitavit in campo Senaar. Cap. II. III.

N hunc modum per septem generationes perseverauerunt, unum
 Deum colentes, omnium rerum Dominum: semperq; uirtutis re-
 spectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs institutis
 degenerarūt, neq; humana iura seruātes, neq; Deo consuetos honores per-
 soluentes. & qui prius certatim uirtutem exercuerāt, postea duplo maiore
 studio maliciam confectabantur: atq; ita Deum infensum sibi reddiderunt.
 nam multi angeli Dei cum mulieribus congressi, progeniem procreauerūt
 insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum fa-
 cinora non absimilia his quæ de Gigantibus Græci memorant, posteritati
 sunt tradita. Noe autem facta eorum molestē & indignē ferens, suadebat ut
 in me

V
 Genes. 5. 6.

Hominum sce-
 lera.
 Angelorū stu-
 pra & proles.

Noe doctrina.

in melius mentem ac opera sua transmutarent: uerum cum uideret illos sibi non parere, totosque uitiorum dulcedini succumbere, ueritus ne & se & familiam suam interimeret, secedens cum suis in aliam regionem migravit. Et Deus uiri iusticia delectatus, non illorum solum maliciam damnauit: sed cum decreuisset uniuersum humanum genus extinguere, aliudque nouum & a uir-
tutibus purum instaurare, primum uitam eorum breuiore spacio circumscripsit:
 & abrogata longaeuitate, intra centum & uiginti annos coercuit. dein con-
 tinentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus illud aboleuit
 uniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo uiam euadendi &
 rationem edoctus talem. Arcam quatuor contignationum extruxit, longi-
 tudine cubitorum ccc. latitudine l. patentem in altum cubitos xxx. In eam cum
 matre liberorum suorum, eorumque coniugibus conscendit: impositis prius
 quae ad uitam sustentandam forent usui, & omne genus animantibus ad semi-
 narium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam
 ex his ad septenarium usque numerum. erat autem arca tam tecto quam lateri-
 bus firmis, contra omnem uim tempestatum, & undarum insultum. In hunc
 modum seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus.
 nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit,
 filij Jaredi, Malahelo geniti: qui cum pluribus fratribus ex Cainane pro-
 gnatus fuerat, Enosi filio. Enosus uero Sethi filius erat, Adami nepos. Contigit
 autem haec uastitas anno principatus Noe sexcentesimo, mense secundo, qui
 Dius a Macedonibus uocatur, ab Hebraeis Marsonane. sic enim Aegyptij
 distinxerant annum. Moses autem Nisan, qui est Xanthicus, mensem primum
 in suis fastis ordinauit, quod in eo Hebraeos ex Aegypto eduxisset. eundem etiam
 omnium quae ad rem diuinam pertinerent, exordium fecit: alioqui quod ad nun-
 dationes rerum uenaliu, reliquamque dispensationem anni attinet, nihil de
 pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium coepisse ait uigesima septima iam
 dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcente-
 simum quinquagesimum sextum. hoc spacium temporis relatum est in sacros
 codices, diligenter annotantibus illius temporis hominibus illustrium uiro-
 rum tam natales quam obitus. Adamus siquidem, qui non gentos & trigin-
 ta uixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius na-
 tus est. Sethus autem ducentesimo & quinto anno genuit Enosum. qui dum
 duodecim & nongentos uixisset annos, Cainano filio suo rerum curam tra-
 didit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic uixit annos quinque &
 nongentos. Cainan cum uixisset decem & nongentos annos, Malahel filium
 reliquit, quem genuit anno aetatis centesimo septuagesimo. Is Malahel cum
 uixisset quinque ac nonaginta & octingentos annos, defunctus est, Jaredum fi-
 lium relinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset an-
 norum: uixitque annos nongentos sexaginta duos. Huic Enochus filius na-
 tus, cum sexaginta duorum & centum annorum pater eius existeret: qui ex-
 actis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: unde finis eius non
 inuenitur esse conscriptus. Mathusala autem Enochi filius, centesimo octoge-
 simo septimo ei natus anno, Lamechu filium habuit, qui uixit annos septin-
 gentos octoginta duos: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis

Noah sibi et familiae suae
consulens fuit secleratus.

Deus uitam ho-
minum decur-
tat, et diluuium
immittit.

Arca Noe.

Progenies Noe.

Nisan ob causam primy
mensium a Mose ordinatus

Diluuium anno mundi
2656. Rectius
sic. 1656.

Quidam certa annorum sup-
putatio ex scriptura usq-
ad diluuium despondit
posse.

nongentis sexaginta nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis septem, Noe filium suū rebus præfecit: qui de Lamecho natus est, agente annum ætatis secundū & octogesimum, quicq; nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in unam summam contracti, superscriptum tempus conficiunt. Non sunt autem disquirendi obitus uirorum illorum: cum liberis enim nepotibusq; suis uitam extendebant: sed

Gen. 7. 8
Diluuium. natales tantum eorum in hac ratione sunt spectandi. Cæterum Deus signo dato imbres emisit: qui cum quadraginta continuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terrā extitit: quæ causa omnē salutem ademit, nō habentibus quò se in tutū reciperent: centesima autē & quinquagesima die postquam pluere desijt, tandem cœperunt aquæ sidere, mense septimo, septimo die mensis. Stante deinde arca in uertice mōtis cuiusdā in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & uidens circa ipsam aliquantulum terræ, meliore spe concepta quieuit. mox post paucos dies magis recedente aqua, emisit coruū, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarū aque decelsissent, ut tutò exscendere posset. at ille comperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septem dies columbam ad explorandum terræ statum emisit: quæ cum lutata, & frondē oliuæ ferens redisset, intellecto terram à diluuiō iam esse liberatā, postquam alios septē dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoq; cum liberis egressus, mactatis Deo uictimis, epulabatur unā cum familia. Apobaterion, id est egressoriū, loco nomē Armenij fecerūt. ibi enim seruatę arcæ reliquias adhuc ostendūt Armenij. Huius aut diluij & arcę meminerūt omnes barbaricę historię scriptores, & in his Berofus Chaldeus, narrans enim de hoc diluuiō, sic fermē scribit: Fertur autē & nauigij huius pars in Armenia apud montem Cordyæorum superesse, & quosdā bitumē inde abrasum secū reportare: quo maximē uice amuleti loci eius homines uti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phoenicū scripsit: & Mnaseas: & alij plures. quin & Nicolaus Damascenus lib. xcvi. de his rebus narrat in hæc uerba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluij tempore seruatos ferunt, & quendam arca uectum in huius uertice hæsisse, ac reliquias lignorū eius longo tēpore durauisse. qui fortassis is

Gen. 8
Noe sacrificiū. VI fuit de quo etiam Moses scribit Iudeorū legislator. Noe autem ueritus ne Deus damnatis ad interitū hominibus, per singulos annos terrā inundaret, uictimis incensis precabatur ut in posterū pristinus rerū ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quā uniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: utq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse uoluerit, & sua sententia absoluerit. alioqui miseriore cōditione ipsos fore, & grauius damnatos, si nō in uniuersum incolumes alteri diluuiō reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculū perpessi, & posterioris exitio destinati. orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, neue ullam posthac tantam iram contra terrā conciperet: ut operibus suis eam excolerent, & urbibus exstructis feliciter uitam degerēt, nullis cōmodis carentes quibus ante cataclysmū fruebantur, & ad extremā senectutem longæuitatemq; qualis maiorum suorum fuerat peruenientes.

His pre-

His precibus finitis, Deus iusticia uiri delectatus, uotis eius annuit, ne-
gans se deletis interitus autorem fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas
pœnas acciuisse. Si enim deletos cuperet homines, nunquam in hanc uitam
eos introducturum fuisse. Potius enim esse, ne dare quidē uitam, quā eos
quibus dederis, perdere. Sed continuīs, inquit, cōtumelijs quibus pietatem
mihi debitam uirtutemq; uiolabant, coegerunt me uindictam de se sumere.
non sum autem posthac tam iracundē pœnas peccatorum exacturus, præ-
sertim te deprecatore. Quod si quando maiores tempestates concitauero,
cauete expauescatis ob uim imbrium. nunquam enim in posterum aquæ ter-
ram sunt inundaturæ. Iubeo tamen, ut ab humana cæde puras manus absti-
neatis: & qui contrā fecerit, seuerē puniatis. Aliorum animalium usum ad uo-
luntatem appetitumq; uestrum permitto, dominos enim uos feci omnium
tam terrestrium quā natatiliū, & eorū quæ per sublime feruntur, absq;
sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum uobis erit cessatu-
ræ meæ iaculationis. nam irim, arcū esse Dei, apud illos sancitū est. His man-
datis & promissis, Deus abijt.

VII.
Deus a Noe ex-
coratur.

Gen. 9.

Arcus cœlestis.

Noe autem cum post diluuiū superuixisset cccl. annos, totumq; hoc tem-
pus feliciter exegisset, defunctus est, expletis annis in uniuersum dccccl. Nec
est cur aliquis præsentem uitam, annorumq; eius paucitatem cum priscorū
rebus conferendo, fidē nobis abroget: aut quia nunc eam non perēquē pro-
rogari uidet, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo
chari quum essent, ipsiusq; recens etiā tum opificium, & commodiore ui-
ctū ad diuturnitatem uterentur, merito per tam multos annos uiuebant.
Præterea tum propter studium uirtutis, tum propter utilitatē inuentarū
artium, ut Astronomiæ ac Geometriæ, Deus illis prolixiorē largitus est
uitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus d c. annis ui-
xissent. ex tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes
qui uel apud Græcos uel apud Barbaros antiquitates literis prodiderunt.
Namq; & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarū,
adhuc Mochus, Hestius, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res pro-
sequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoq; cum Hecatæo, Hellani-
cus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrāt priscos illos ad mille annos
uitam produxisse. De his igitur quisq; ut sibi uisum fuerit, accipiat.

VIII.
Ante diluuiū
cur tam longæ-
uui.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione. Cap. V.

TRES uerò Noe filij, Semas, Iaphetus & Chamas, centum annis
ante diluuiū nati, primi relictis montibus, planiciem habitare
cœperunt: & alijs recenti etiā tum cladis memoria pauidis, nec
audentibus à celsioribus locis descendere, idem faciendū auto-
res & exemplum fuere. Campo quem primū colere sunt aggressi, nomen
est Senaar. Ceterū Deo iubēte ut propagandī multiplicandiq; generis gra-
tia colonias deducerēt, ne inter se discordias exercerēt, sed multā terrā colen-
do frugū copia fruerentur: homines rudes nō paruerunt. quamobrem cala-
mitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim flo-
rerent iuuetutis multitudine, Deus rursus de colonia deducēda admone-
bat. Illi uerò non putantes se ipsius benignitate præsentibus cōmodis per-
frui,

Gen. 10.

Noe postea
Deo non obe-
diunt.

frui, illamq; felicitatem suis uiribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obediētes. Et quod peius erat, consilium de colonijs, non fauorē numinis, sed insidias interpretabantur, uidelicet quo facilius dispersi possent

IX. opprimi. Ad superbiā autē Deiq; contemptū excitabat eos Nabrodes, *Nabrodes.* nepos Chamę, filij Noe, uir audax & manu promptus: docens, nō Deo, sed propriæ uirtuti præsentē felicitatē eos debere, atq; ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat, ratus fore ut homines ad se deficerent à Deo, si se illis duce præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim enim se exædificaturum, excelsiorem quā quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum ulturum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atq; ita structurā turris occōperunt, nulli labori parcentes, nihilq; sibi ad diligentiam reliquum facientes. Cumq; ingens esset operarum numerus, surgebat opus suprā quā sperasset aliquis. Crafsitudo autem erat tanta, ut proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum uesaniā uidens Deus, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerant: sed dissidium in eos immisit, linguis eorum uariatis, ita ut ob diuersitatē sermonis mutuò se non intelligerent. Locus uerò turris nunc Babylon uocatur, propter confusam linguam, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deq; linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his uerbis: Cum uniuersi homines uno eloquio uterentur, turrim ædificauerunt quidā excelsissimā, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dij uerò procellis immisis turrim subuerterunt, & suam cuiq; linguam dederunt: quæ causa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestigius hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

Sibylle testimonium de turri Babel.

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint. Cap. VI.

X **U**LLINC deinde dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarū colonijs nusquā nō deductis: & quò quencq; sors & Deus tulit, eam terram cum suis occupauit, ut tam maritima quā mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscens nauibus ad insulas habitandas trañcerent. Porro gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem: quædam etiam mutauerunt, nonnullæ in familiarem accolis & notiores uoces sunt uersæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis ueterem locorum gloriam sibi usurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquam ab ipsis originem ducerent mores quoq; proprios in illas inuehant.

Quòd gentes singule à suis autoribus nomina traxerint. Cap. VII.

XI
Gen. 10.
Lapheti posteri.

ERANT autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imposuere, ut quisq; terram aliquam occupauerat. Siquidem Lapheto Noe filio, filij fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinent in Asia ad amnem usq; Tanaim, in Euro-

in Europa usq; Gades, in terris hactenus uacuis occupatæ: quo factum est, ut ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas uocitant, Gomarense olim dictos, Gomor condidit. Magoges uerò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis uocatur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane uerò Ionia, totumq; Græcorum genus. Et Thobelus, Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini, à Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, ueteris autem uestigium adhuc superest. Vrbs enim est apud eos hodie quoq; Mazaca, satis indicans intelligere uolenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autē, Thiras de se uocauit, quorū fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerūt. Et tot gentes à Iapheti filijs sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorū parentis, unus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhègines à Græcis nominantur: Rhiphates uerò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus, & Thygrammes Thygrammanis, quos Phrygas Græcis libuit uocare. Iauanis item trium filiorum unus Alifas Alifæis, ut originem, ita nomē dedit, qui hodie sunt Æoles: pariq; modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est Tharsus urbium eius celeberrima, cæterarumq; princeps, prima nominis littera in tau mutata. Porro Chethimus insulam occupauit, tunc Chethimam, nunc Cyprum: quo factū est ut tum insulas omnes, tum pleraq; loca maritima Hebræi gentili uoce Chethim significent: attestatur mihi una è Cyprijs urbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim uocatur ab his qui in Græcum sonum uocabulum detorsere, ne sic quidem abludens à Chethimi nomine. Tot gentiū fuere principes Iapheti filij, nepotesq;. Ceterum quod Græci fortassis ignorant, prius dicam, deinde coeptam narrationem prosequar. Nomina ista decoris causa in Græcam formam mutata sunt ad aurium uoluptatem. nostrates enim huiusmodi forma non utuntur: sed eandem apud nos perpetuò speciem obtinent, nec terminationem uariant. Nochus enim Noe uocatur, eaq; forma nullam uariationē admittit. Chamæ uerò filij eam terram quæ est à Syria

XII

Chamæ posteri.

& montibus Amano & Libano obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupando, & ad Oceanum usq; ditionis terminos proferendo: uocabula tamen partim omnino euanerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, ut haud facillè agnoscantur. ex quatuor enim Chamæ liberis, Chuso nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoq; tam à seipsis, quàm ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mesfræis etiam sua mansit appellatio. Ægyptum enim Mesfræn, & Mesfræos Ægyptios uocamus, quo quot hanc regionē incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, de suoq; nomine Phutos dici uoluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos historici eius mentionem faciunt, sicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. Sumpsit autem præsens nomen ab uno filiorum Mesfræi, qui uocabatur Libys. cur autem Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamæ filius Chanaanus, Iudæā nunc uocatam habitauit, gentemq; suam Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex. quorum è numero Sabas, Sabæorum

author

author fuit: & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes uerò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aftabarrî: Sabactas quoq; Sabacte nos instituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit: alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit, & nomen: Sabæus alter, Sabæis. Nabrodes autem Chusi filius, manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam antè diximus. Mesræi uerò filij numero octo, quantum terrarum à Gaza Ægyptum usq; patet, possederunt: sed solius Phylistini nomen, ipsius regio seruauit. Palæstinam enim Græci eius portionem uocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominauit, tum Nethemi, Phæthrosimi, Cheslocmi, Chephthomi, præter nomina nihil scimus. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicitur, urbēs eorū sunt euerse. Chanango quoq; filij fuerunt hi: Sidonius, qui & urbem sibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis uocatam: Amathus uerò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe uocitatur: tametsi hanc Macedones Epiphaniam, à quodam sui generis denominauerunt. Arudæus Aradū insulam obtinuit, Arucæus Arcen urbem in Libano sitam. cæterorū septem, Euæi, Chetæi, Iebusæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quæ clades

XIII. causam habuit hanc. Postquā terra finito diluuiō in pristinā naturā est resti-
Gen. 9.
Noe ebrius à
Chana filio
deridetur. tuta, Noe cœpit eam colere: quā cum uitibus cōseuisset, suoq; tēpore uinde-
deridetur. miaisset, præfensq; uinū ad usum haberet, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus, ac sopore grauatus, parū decorē nudatus iacuit. id cōspica-
deridetur. tus filiorū natu minimus, per ludibriū fratrib. indicauit: illi parentē operue-
deridetur. runt. Sensit hoc Noe: & precatus alijs filijs felicitatē, ne Chamam quidem di-
deridetur. ris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantū eius posteros: quas cum cæ-
deridetur. teri euassissent, Chananæi liberos ultio diuina est consecuta. sed de his rebus
deridetur. dicemus postea. Semæ uerò tertio Noe filio, filij fuerunt quinq; qui Asiā

XIII. usq; ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis
Gen. 11.
Seme poster. initio facto. Nam Elymus posteros reliquit Elymæos, à quibus Persæ
deridetur. originem traxerunt. Assuras Ninum urbem condidit, & subditos de se
deridetur. Assyrios denominauit: quorum opes præ cæteris floruerunt. Arphaxades
deridetur. eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis poti-
deridetur. tus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellant. qui uerò Lydi
deridetur. nunc uocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex A-
deridetur. rami uerò quatuor liberis, Vses habitator Trachonitidis fuit, Damasci-
deridetur. conditor. ea sita est Palæstinam inter, & Syriam cognomine Cœlen. Arme-
deridetur. niam Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas uerò, Mesanæos: nunc Pa-
deridetur. sini castrum uocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus,
deridetur. à quo Iudæi Hebræi quondam appellabantur. Porro Heberus Iuctam &
deridetur. Phalegū genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc
deridetur. uox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ uerò Heberi filio liberi fue-
deridetur. rūt, Elmodadus, Salephus, Azermothus, Iraes, Edoramus, Vzalis, Dacles,
deridetur. Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophene fluuiō
deridetur. Indiæ, & pertinentem ad eum Syriæ partem quandam habitant. Hactē-

nus de Semæ progenie sit dictū: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus. hic Abrami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuium anno secundo suprā ducentesimo & nonagesimo. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abramum. Nachores cū esset uiginti & octo annorum, genuit Tharrū. de Serugo autem Nachores nascitur, circa annū centesimum trigesimum secundū. Ragaus factus est Serugi pater, cū esset annorū centum trigintaduorū. totidem uerò annorum Phalegus, genuit Ragaum. Heberus autē centesimotricesimo quarto ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Selo prognatus annum nato centesimum tricesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno, supra centesimum. Semę filius Arphaxades, natus est post annos duodecim à diluuiō. Abrahamus autē fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in urbe quæ Vra Chaldæorum uocatur: & sepulchrū eius nunc usq; ostenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Sarā Abramus. Cæterum cum Tharrus exosus esset Chaldæam, propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepelierunt, anno exactæ uitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de uitæ spacijs, usq; ad Moylis ætatem: post quem cxx annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moyse ipse uixit. Igitur Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxū, Maucelem, Zachamum, Azamum, Phel dam, Iadelpham, Bathuelem. atq; hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Thabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porro Bathueli, uni è legitimis Nachoris filijs, nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Abrami natiuitas.

Nachoris progenies.

Quomodo Abramus generis nostri autor, è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudea dicitur. Cap. VIII.

BRAMVS uerò Lotum, Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrem, adoptauit, quod germano filio careret: & cum iam esset annorum lxxv. monitus oraculo, Chaldæam terram mutauit Chananæam: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit: uir rerum omnium peritus, & eloquens, & in coniectando sagax. Cumq; se cæteris ob uirtutem præferre cœpisset, statuit uulgo receptā de Deo persuasionem conuellere, & in melius uertere. Ergo primus omnium ausus est prædicare, unū esse Deum rerum uniuersitatis cōditorem: de cæteris si quid ad felicitatem conferat, nō nostris nobis uiribus, sed illius uoluntate contingere. Hoc uerò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera uidebat accidere. esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret: qua cessante, nihil nostris utilitatibus seruiturum, cum nihil suapte uirtute polleat, sed uniuersa omnipotenti ipsius uoluntati obsecundent: quapropter huic uni honorem debere, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamitæq; cæteri contra eum insurgerent, consilium migrandi cepit, & uoluntate ac fauore Dei fretus terram Chananæam tenuit: ubi sedibus positus, Deo stru-

x v.

Gen. 11. 12.

Abramus &

natus Dei præ-

co.

Ioseph.

b

xit aram,

Berosi & Nicolaï Damasceni de Abramo testimo-

nia.

xit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrami Berosus quoque, non tamen eum nominans, his uerbis: Post diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iusticiæ cultor, uir magnus, & sideralis scientiæ peritus. Hecataeus uerò non meminit tantum obiter, sed librum de eo conscriptum posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto historiarum sic scribit: Abrames regnauit apud Damascum aduena, ut qui cum exercitu uenerat è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorū dicitur, nec ita multo post hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananæam, nunc uerò Iudæam nominatā: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrami uerò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre: & uicus ostenditur, quem uocant Abrami domicilium.

Quod sane Chananæam premente Abramus in Aegyptum est profectus: ex ibi aliquantisper commoratus, retro unde uenerat est reuersus. Cap. IX.

XVI.

Gen. 12. 13.

Abramus in Aegyptum migrat.

AME deinde Chananæam terram premente, Abramus audita Aegypti ubertate, proficisci illuc decreuit, tum ut copijs eorum frueretur, tum ut sententiam sacerdotū de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si melior esset: aut ipse rectiora eis commonstraturus, si ipsius sententia melior esset. Ceterum cum & Saram secum duceret, ueritus Aegyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem uxoris formam à rege interimeretur, artem commentus est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, ut ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Ut autem uentum est in Aegyptum, id quod suspicatus fuerat euenit, iam enim coniugis pulchritudinē fama diuulgauerat. quamobrem Pharaohes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultique de remedio sacerdotes, quouero modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre paruisset. Rex territus primum scitatur, quæ nam sit, quis uero eius comes? cognita deinde rei ueritate, Abramo se purgat: sororem se putasse, non uxorem: & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre uoluisse: donatoque magna pecunia, potestatem fecit congregandi cum Aegyptiorum doctissimis: quo factum est, ut uirtutis nomine in maximam existimationem ueniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones secta esset, & per mutuū contemptum atque insectationem infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones, & à seipsis confutatos, uanissimos esse, nihilque prorsus ueritatis habere declarauit. Ob has dissertationes in precio habitus, ut qui magnam tam intelligendi, quam eloquendi docendique facultatem haberet, & numerorum scientiam & siderū benignè illis communicauit. nam ante Abrami ad se aduentum, Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Aegyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Loto diuisit. orta uerò inter opiliones cōtentione de iure ac terminis pascuorū, arbitrium & optio nem Loto permisit: ipse cōtentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone: id septem annis est antiquius quam urbs Aegypti Tanis, Loto uerò campi cesserūt, & planicies Iordani fluuiο conti-

gua,

Aegypti rex Saram rapit.

Abramus Aegyptiorum religionem refellit.

Abramus cum Loto fines partitur.

gua, non longè à Sodomorū urbe: quæ tunc bona, nunc diuina ultione ac i-
ra, ut ne uestigium quidē super sit, est deleta: cuius rei causa suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta. Cap. X.

EODEM tempore cum imperiū Asiæ penes Assyrios esset, & Sodo-
mitarum res tam opib. quàm numerosa iuuentute florebat, ut à XVII.
Gen. 14.
quinq; regibus administraretur (hi erāt Ballas, Bareas, Senabarus,
Symoborus, & Balin) suæ quisq; regni parti præpositus: hos As-
syrii bello petierunt. diuisisq; quadrifariam copijs sub quatuor imperatori-
bus, illos oppugnabant: commisso tandem prælio uictores Assyrii, Sodom-
itarum regibus tributum imperauerunt. cumq; per duodecim annos impe- Sodomitarum
bellum cum As-
syrijs.
rata fecissent, & tributa soluissent, decimo tertio defecerunt: quo factum est,
ut noua in eos Assyriorum expeditio fieret, ductu & auspicijs Marpheddis,
Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis
uastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cumq; in agrum Sodo-
morum esset uentum, castrametati sunt in ualle puteorum bituminis. tunc
enim putei erant in eo loco: mox uerò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à
scatenti bitumine Asphaltitem dixere, extitit: eo de lacu paulo post dice-
mus. Ceterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post acrè pugnam edi-
tam, partim in acie ceciderunt, reliqui capti sunt: cum quibus & Lotus cap-
tiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium uenerat.

*Quomodo Abramus Assyrios aggressus, tam captiuos quàm reliquam prædam
uictor reduxit. Cap. XI.*

Is auditis Abramus, tum Loti cognati, tum Sodomitarum amico-
rum ac uicinorū clade cōmotus, nil cunctatus, in succursum eorum XVIII.
Gen. 14.
Abramus ui-
ctores Assyri-
os opprimit.
cum suis properauit: & quinta nocte hostē assecutus circa Danum
(hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improviso,
facile superauit. Securi enim & incauti partim in cubilib. inermes sunt cæsi,
partim præ temulentia pugne inutiles in fugā se conuerterunt: quos Abra-
mus à tergo sequenti quoq; luce perurgens, ad Soba Damascenorum com-
pulsit. Quo facto nemini dubium reliquit, uictoriam non in multitudine mi-
litum, sed in bellatorum alacritate consistere: & uirtutem nulli numero suc-
cumbere, ut qui cum trecentis decem uernaculis suis, & insuper trium ami-
corum auxilijs, tantum exercitum profligauerit. quotquot autem ex hac cla-
de euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abramus uerò
captiuos incolumibus reductis, parta pace, uictor ad suos rediit. redeuntē
rex Sodomitarum, usque in locum quem Campum regium uocāt, occurrit:
ubi à Solymæ urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpreta-
tur, rex iustus: erat enim reuera talis, sacerdotio summi Dei ob iusticiam di-
gnus habitus. Sed Solyma, posterior ætas uocauit Hierosolyma. Hic Mel-
chisedecus milites Abrami hospitaliter habuit, nihil eis ad uictū deesse pas-
sus: simulq; ipsum adhibitum mensæ, laudibus extulit, & Deo, cuius fauore
uictoria contigerat, debitos hymnos cecinit. Abramus contrā de manubijs
decimas ei dono dedit: idque ille admisit. Rex uerò Sodomorum Abramo
prædam omnem cedēs, solos captiuos suæ regionis, quia sui essent, reposce-
bat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde reditu-

Ioseph.

b 2 rum,

Gen. 15.
Abramo prole
Deus pollice-
tur.

rum, exceptis alimentis uernarum; amicis tantum in prædæ partem admis-
sis. hi erant Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute delectatus Deus:

Non carebis, inquit, premio quod pro tot reb. egregie gestis tibi debetur.

Quo respondente, Et quam uoluptatem ista præmia mihi afferre poterunt,

cum hærede caream? (nondum enim pater factus erat) tum Deus & filium

illi est pollicitus, & posteritatē ex eo tantam, quæ stellas cœli posset æqua-

re numero. His auditis, sacrificium Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrificij

ritus erat hic: Mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni,

cæteras uictimas, ut iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis; deinde prius-

quam erigeretur ara, aduolitantibus alitibus ad uictimarum cruorem, ora-

culum redditur, prænūcians progeniem eius malos uicinos per annos cccc

in Ægypto habituram: quo tempore grauitè afflicto, uictoriam tamen de

inimicis reportaturos, deuictisq; Chananeis regionem eorum & urbes oc-

cupaturos. Habitabat tum Abramus apud quercū, quæ uocabatur Ogis. id

agri nomē erat, non longè ab urbe Hebrone. Cæterum ægrè ferens coniu-

gis sterilitatem, supplex à Deo petijt, ut prolem sibi masculam largiretur.

Tum Deus deceterò quoq; bene sperare illū iussit, ut qui non temerè Me-

sopotamiam reliquisset: atq; insuper liberos ei non defuturos pro misit. ibi

Sara Dei monitu in thalamū eius adducit unam famularum nomine Aga-

Gen. 16.
Agar ex Abra-
mo grauida.

ren, Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cū uterum se gere-

re sensisset famula, coepit contemptim habere Saram, ad principatum aspi-

rans, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset. quapropter cum

Abramus uxori eam ad pœnam deditisset, decreuit fugere, non ferens affli-

ctionem: Deumq; rogabat, ut sui miseretur. Itaq; per desertū abeūti, occur-

rit angelus, iubens ut ad dominos reuerteretur: fore enim eam meliore con-

ditione, modò se modestè gerat. nunc enim ingratitudinis ac arrogantie ad-

uersus heram pœnam luere. Quòd si contēptis Dei iussis ulterius pergeret,

exitium eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui re-

gno eius regionis esset potiturus. Paruit illa: & reuerfa ad dominos, ueniā est

consecuta: nec ita multo post Ismaelem peperit, ut si dicas, diuinitus exorātū,

eo quòd Deus preces matris exaudierit. hūc Abramus sextum supra octoge-

simum annum natus, genuit: cum autem nonagesimum nonum attigisset, ap-

paruit ei Deus, nūcians quòd è Sara suscepturus esset filium. eū iussit uocari

Isacum: addens, prodituras ex eo gentes magnas, & reges: easq; iure belli oc-

cupaturas uniuersam Chananæam, à Sidone usque ad Ægyptū. iussit etiam

genus ipsius, quod nolebat cum alijs permixtum, pudenda circuncidi, idq;

octaua die natiuitatis. causam uerò nostræ circuncisionis dicam alibi. Con-

sulente uerò Abramo & de Ismaele, an esset uicturus: respōsum est, fore lon-

geuum simul, & magnarum gentiū parentem. Tum Abramus, posteaquam

Deo gratias egisset, euestigio circuncisus est cum tota familia: similiter & Is-

mael, annum tūc agens decimum tertium: ipse uerò pater nonum iam agebat

supra nonagesimum.

Circūcisionis
origo

XIX.
Gen. 18, 19.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit, flagitijs eorum offensus. Cap. XII.

PER idem tempus Sodomitæ diuitijs & abundantia pecuniarū elati,
tam in homines cōtumeliosi erant, quàm erga Deum impij. quippe
qui neque beneficiorū eius meminerant, & hospites auersabantur,
& mutua

& mutua inter sese commercia auersabantur. His rebus offensus Deus, decreuit superbiae poenas de illis sumere, & urbem eorum complanare, & regionem eorum adeo uastam reddere, ut posthac nec plantas, nec fructum ullum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abramus cōspicatus tres angelos (sedebat autem ad quercū Mambrae pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitq; ut ad se diuertētes fruerentur hospitio. illis uero annuentibus, iubet panes e similia fieri: & maeta, tum uitulum, ac assatum, sub quercu discumbentibus apposuit. At illi uisi sunt ei comedere: & de uxore quærebant, ubi nā esset Sara? quo referente, intus eam esse: aiunt, se post reuersuros, eamq; inuenturos iam matrem. Muliere autem subridente, & negante fieri posse ut liberos gigneret ipsa nonagenaria, e marito centesimum annū agente: non sustinuerunt amplius simulare, sed indicarūt se Dei esse angelos: & quod missi essent, unus nuntiatum de filio, duo uero ad delendos Sodomitas. Quo audito, Abramus indoluit propter Sodomitas: & surgens deprecatus est Deum, ne promiscue iustos & bonos cum iniustis perderet. Deo uero negante quenquam Sodomitarum esse bonum: alioqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissurum esse poenam: Abramus destitit. Angeli uero peruenerunt Sodoma, & Lotus eos ad hospitium inuitauit: quippe homo erga hospites humanissimus, & benignitatis Abrami discipulus. Sodomitę autem cum uidissent adolescentes forma prestantes ad Lotum diuertisse, ad illudendum per uim etati eorū sunt uersi. Loto uero suadente, ut continerent se, neue in probrum hospitum ruerent, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum: ne sic quidem parere uoluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne in aedes introitum inuenire possent: ceterum Sodomitarū populum uniuersum ad supplicium adiudicauit. Lotus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam uxore, & duabus filiabus etiam tum uirginibus. sponsi enim earum monentem de exeundo, contempserant ut delirum, qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in urbem, eamq; cum ipsis incolis exurit, & agrum quoque pari deuastat incendio: quemadmodum mihi iam dictum est in Commentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Ceterum Loti uxor inter abeundum subinde ad urbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum Dei spectās, in statuam salis est uersa. Dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. Ipse uero cum filiabus in paruum quēdam locum euasit, cui soli ignis omnia circumquaque uastans pepercit. is Zoor nunc usque uocatur, sic paruum Hebræorum lingua. significante. in hac solitudine uitam inopem aliquantisper tolerauit. Puellæ uero uniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento parente, cum incio sunt congressę, curantes ne totum genus deficeret. Ex hoc congressu nati sunt filij: maiori Moabus, ac si dicas e patre: iuniori Ammanus, quod nomē significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate: alter uero Ammonitarū. utrique Syriam Coelen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma. Abramus autē migrauit in Gerara Palestina, Saram quasi sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum

Angelos Abramus excipit hospitio.

Lotus Angelos excipit hospitio.

Sodoma excidium.

Loti filia a patre grauidat.e.

Gen. 20.

Gerar rex Sa-
rum rapit.

rum insidiarum metu: timebat enim Abimelechum eius loci regem, qui & ipse amore Sarę captus, ea potiturus erat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atq; ita medicis desperantibus, in somnis admonetur, abstinere se ab iniuria coniugis hospitis. mox cum meliusculè habere cœpisset, indicat amicis, quòd Deus sibi hunc morbum immisisset, uin-
dicans ius hospitis, & uxori eius ab iniuria cauens: non enim sororem esse, sed uxorem legitimam. Hęc locutus, Abramum de consilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet: Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idq; ita esse, Deum testabatur, et mulieris conscientiam: ac ne expetiturum quidem principio eam fuisse, si nuptam esse sciuiisset: sed cum ceu sororem duceret, non peccasse. Ad hęc rogabat, ut equo animo in se esset, Deumq; propitiū redderet. Et siue apud se manere uellet, nihil ei de fore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, et omnia quorū causa ad ipsum uenisset. Hęc locuto, Abramus nec omnino fictam consanguinitatē aiebat: esse enim fratris filiā: & sine hac simulatione parū tutam peregrinationē credidisse, ac ne morbi quidem causam ei se fuisse fatebatur. quin & salutem regis sibi curę futuram, & mansurum quoq; cum illo libenter. Tum rex tam agri quàm pecuniarū partem ei celsit: & conditiones pacis bona fide utrinque seruandas dixit, fœdere cū eo super puteo quodam icto, qui Bersube uocatur. ea uox iuramenti puteū significat: & id nomē & hodie locus seruat. Nec ita multo post Abramus filium ē Sara suscepit, secundum promissā Dei, quem Isacum nominauit. sic risus Hebræis significatur: siquidē risus Saræ, dū proles ei iam natu grandi præter expectationē promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abramus uerò annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus. Eum octaua mox die circumcidūt: qui mos adhuc Iudęis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

Gen. 21.
Isac inatiuitas.

De Ismaele Abrami filio, eiusq; posteris Arabibus. Cap. XIII.

XXI.
Gen. 21.

R A B E S uerò post decimum tertium annum id faciunt. Ismael enim gentis eorū autor, Abramo ē concubina natus, post tantum temporis est circumcisus: de quo iam dicendū. Amabat Sara Ismaelem ab initio, ē famula Agare natum, non secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis principatus. Verum postquā ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat, Ismaelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre, iniuriam ei facile inferre posset. Suasit igitur Abramo, ut eum unā cum matre aliquò ablegaret. ille uerò primū non aduertebat mentem ad Saræ consilium: rem atrocissimā ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare. tandem uerò adprobante Deo, Sarę uoluntati paruit: puerumq; matri cōmisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis utre aque ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret. & cum abeuntē defecisset commeatus, in anxietate erat mater: cumq; nihil aquæ superesset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, ulterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curā educandī pueri habere iussit: sperandā enim illi eximiam felicitatem ē salute Ismaelis, tum uerò

Ismael ablegatur.

mulier

mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate, miseriam euasit. Postquam autem ad uirilē ætatem peruenit, uxorem ei coniunxit Ægyptiā genere, unde & ipsa erat oriūda: ex qua Ismael duodecim in uniuersum suscepit liberos. hi erāt, Nabæothēs, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Mæmassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphæsus, Calmasus. hi, quicquid terrarum est Euphratem inter & rubrū mare, habitant, Nabatææ nomine regione indito. Sunt autem hi, à quibus Arabes gētem suam, eiusq; tribus denominauerunt, tū propter ipsorum uirtutem, tum propter Abrami dignitatem.

De Isaco, legitimo Abrami filio.

Cap. XIII.

ISACVM autem Abramus supra modū amabat, ut unigenitum, & quem in senectute Dei dono suscepisset. hūc affectum & beneuolēti-
am parentū puer ipse magis ac magis accēdebat, omni uirtuti deditus, & tam parētes quā Deum colēs: quo successore omnium fortunarū relicto, Abramus haud grauatim uita excessurus uidebatur: id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volēs tamen pietatis eius periculum facere Deus adparuit ei: enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriam illi de hostibus concefferit, utq; præsenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum poposcit ut sacrificiū & uictimam sibi offerret. iubebat autē, ut in montem Morium subductum, holocaustum faceret. sic enim pietatem eius illustriorem fore, si uel filij salutem uoluntati diuinæ posthaberet. Abramus uerò nefas ducens, ulla in re Deo morem nō gerere: quīn potius per omnia parendū ei, per quem omnes uiuerent, cælās uxore tam Dei mandatum, quā suam de pueri cede sententiam: ac ne famulorum quidem ulli rem indicans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset, assumpto Isaco cum duobus seruis: impositis que in asinum rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur ad montem. ac biduū quidem comitati sunt eum serui: tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in campo, cum solo puero accedit ad mōtem, in quo post Dauid templum constituit: ferebantq; secum quicquid ad sacrificiū pertinet, excepta uictima. Isaco uerò, qui tum uigesimalum quintum annum agebat, aram apparante, percōtanteq; quid nam mactaturus esset, nullam habens hostiam: tum ille Deum daturū aiebat, qui potens esset hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciam collocent. daturum ergo sibi quoque uictimam, siquidem propitius esset his sacris interuenturus. Postquam autem structa aræ ligna imposuerat, omnibus apparatis, sic inquit: O fili, mille uotis te à Deo expetitum, postquam in hanc uitam uenisti, summa cura ac sollicitudine eductui: nihil beatius existimans, quā si te uirū uidere daretur, & tandem hæredem meę ditionis relinquere. Sed quoniam Deo & uisum est ut te susceperem, & nunc rursum ut te amittam, fer generose hoc sacrificiū. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belliac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis ut moriaris, non uulgarem habebis uitæ exitum: sed à proprio patre patri uniuersorum Deo sacrificio ritu oblatus, ipso, ut credere par est, indignum te cēsente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas, sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se colloca-

Gen. 22.

XXII.

Abramum tentans Deus, iubet ut filium Isacum immolet.

bit: ubi memor cur te potissimum educauerim, senectutem meam sustenta-
bis, nō quidem per teipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco reliquens.
Tum Isacus haudquaquam à tanto parente degener, libēter hæc uerba acce-
pit, negans se dignum qui unquam natus esset, si tam Dei quàm patris decre-
to reluctans, non alacriter se præberet utriusq; placitis: quandoquidem eti-
am si pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi. Hæc fatus, ad arā necemq;
uadit. Ac perpetratum fuisset facinus, ni Deus obstitisset. inclamat enim no-
mine Abramum, neci pueri intercedēs. non enim cupidine sanguinis huma-
ni, pueri cædem imperasse: neque ut quem patrem ipse fecerat, liberis per
tantam impietatem orbarer: sed ut probaret eius animum, an etiam talibus
iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pie-
tate, ratum se habere quicquid illi hætenus concesserat: non defuturā au-
tem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quàm eius generi, hunc
quoque filium longissimo tempore uicturum: uitāque feliciter exacta, filijs
germanis & probis magnum principatum relicturum. Prædixit etiam fo-
re, ut genus eorum in multas gentes cresceret. nec minus opibus quàm nu-
mero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sem-
piternam. Regione quoque Chananæa bello quæsitā, usque ad inuidiam
omniū exterarū gentiū fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis a-
rietem ad uictimam ex improviso præstō esse uoluit. At illi ex insperato sibi
redditi, auditaq; tātę felicitatis promissione, mutuō se complectebātur. Ma-
ctata deinde uictima, ad Saram se receperunt: uixeruntq; beati, omnes eo-
rum conatus Deo prosperante.

Saræ obitus, Abrami coniugis.

Cap. X V.

*Gen. 23
Saræ mors.*

SAR A aut nō multo post moritur, cum uiuisset annos uigintiseptē
supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publicē ius se-
pulchri concedentibus. Abramus tamen maluit sepulture locum
quadringētis siclis emere de Ephremo quodam Hebronēsi ciue,
ubi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo ē Chætura Abramo nupta, Troglodytarum gens prouenit.

Cap. X VI.

*XXIII.
Gen. 24. 25.
Abrami ex-
Chætura pro-
genies.*

TO S T hæc duxit Chæturā, ex qua nati sunt ei filij sex, uiri laboriosi
& industrii, Zēbranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lufubacus,
Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est, & Da-
danes. huic Latufimus, Asurus, Luures. Madianis uerō fuerūt,
Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus
Abramus deducendi colonias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam
regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur eti-
am, quod hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam po-
stea nepotes eius tenuerūt, Aphricam ab ipso denominatā. Attestatur huic
opinionī & Alexander Polyhistor, sic scribēs: Cleodemus, inquit, propheta
cognomine Malchus, qui ad imitationem Moſis legislatoris Iudeorum hi-
storiam contexuit, narrat Abramū ē Chætura aliquot filios suscepisse, tres
nominatim recensens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatā Assyriā:
ab Aphra uerō & Iaphra, urbem Aphrem & regionem Aphricam nomina-
tas. hos enim ductu Herculis in Libyam militasse contra Antæum, Hercu-
lem

Iem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem pro-
 gnatum, à quo Sophaces barbari habeant nomen. Isaco autem iam ferme
 quadragenario, Abramus pater coniungere uolens uxorem Rebecam, Na-
 choris fratris sui neptē, mittit maximum natu famulorū ad sponsalia, prius
 accepta fide grauiter obligatum. Modus uerò deuinciendi fuit talis. Subdi-
 tis alter alteri manibus sub femora, Deū ita testem inuocabant eorum quæ
 destinauerāt. Misit etiam dona ad illos, uel rara illic, uel nunquam antè uisa.
 Profectus autem famulus diuturnū iter faciens, eo quòd difficilis esset tran-
 situs per Mesopotamiam, hyeme propter cœni altitudinē, æstate ob aqua-
 rum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ uitari non poterant, nisi à cau-
 tis, tandem peruenit ad urbem Carras. & cum uenisset in suburbium, inci-
 dit in complures puellas, euntes aquatum: moxq; intra se precatur, si Deo
 gratæ forent hæ nuptiæ, ut inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio de-
 sponsandam Abramus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cete-
 ris negantibus ipsa potum roganti præberet. hæc secum uolutās, accedit ad
 puteum, poscens ab eis potum. illis uerò causantibus, aquam se non sine la-
 bore acquirere, quam domum deferant, non alijs præbeant: una omnium
 obiurgatis reliquis, negando eas dignas esse hominum consortio, quæ ne a-
 quam quidem impartirent, benigne hospiti potū offert. at ille certa iam spe
 de euentu concepta, uolens tamen uerum cognoscere, collaudata prius uir-
 ginis indole & benignitate, quæ uel cum sua fatigatione roganti submini-
 strare non grauata fuisset, sciscitatur ex quibus nam esset parentibus: gratu-
 latus eis talem filiam, & precatus ut eam ex animi sententia uiro probò elo-
 carent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque
 ei gratificans, genus suum indicat: Rebecca, inquit, mihi nomen est: pater ue-
 rò fuit Bathuel, quo defuncto, Labanus frater meus & domum curat, & ma-
 trem: meæ quoque uirginitatis tutor. His cognitis, homo gaudebat ob ea quæ
 sibi accidissent, quæq; audiuisset: manifestò cernens, Deum hoc iter prospe-
 rare. prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis quibus ætas ea
 delectatur, obtulit puellæ: dicens, hanc esse gratiam & honorem pro com-
 municato potu, ipsamq; dignam quæ tale munus accipiat, cum inter tot uir-
 gines bonitas eius emineat, rogabat etiam, ut ad ipsos diuertere liceat, quan-
 doquidem nocte iam appetente ulterius progredi non detur. ferre se mun-
 dum muliebre magni precij, qui nusquam tutior esse possit, quàm apud
 tales qualem ipsam sit expertus. coniecturam enim se facere ex ipsius uirtu-
 te, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauati-
 m hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurū. Ad hæc
 illa, bene eum de parætum humanitate coniectare: sed non rectè facere, quòd
 tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum: indicaturam
 tamē prius Labano, fratri, cuius permissu ipsum adducturā. quo factò, post-
 quam adduxit hospitem, serui Labani camelos curādos acceperunt, ipse uē-
 rò ad cœnam eum secum duxit. qua peracta, sic eum & matrem puellæ est al-
 locutus. Abramus filius est Tharri, uester autem cognatus. Nachores enim
 tuorum (matrona) liberorū auus, Abrami erat frater, eodem patre, eadem-
 que matre prognatus. is nunc mittit me ad uos, postulans hanc uirginem

XXIII.
 Abramus Isaco
 uxorem curat
 de Mesopota-
 mia petendam.

filio suo coniugem dari, quem legitimum habet, & unicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatē educatū, cui cum posset opulentissimam quamuis ex eius regionis foeminis deligere, nō est ita uisum: sed malens hūc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias. Cuius studium & uoluntatem nolite contemnere, diuino enim fauore, præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerunt, & puellam hanc & uestras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, cōspicatus multas uirgines puteum petentes, optauit ut in hanc inciderem: quod & factum est. has igitur nuptias auspice Deo conciliatas, uos quoque ratas habetote: & Abramū qui me tam accuratē huc misit, uestro matrimonij annutu honorate. illi uerò, tum quod rē tam optabilem approbarent, tum quod Dei sententiam accedere cognoscerent, mittunt eam quibus postulabatur conditionibus: duxitque illam Isacus, facultatum paternarū iam dominus. nam Chæturæ nati in colonias discesserant.

De obitu Abrami. Cap. XVII.

XXV.
Gen. 25.
Abrami mors.

DEFUNCTVS est autem Abramus non ita multo post, uir in omni uirtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregiē charus. Vixit annos clxxv. sepultus est in Hebrone, iuxta uxorem Sarā, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismaelis.

De Isaci filijs Esau & Iacobo, & natiuitate ac educatione eorum.

Cap. XVIII.

XXVI.
Gen. 25.
Isai & Iacobi
natiuitas.

DEFUNCTO autem Abramo, uxor Isaci gerebat uterum: cuius mole crescente supra modum, anxius cōsultuit oraculum. Responsum est, gemellos ei parituram Rebeccam, & ab utroque descensuram gentem auctori suo cognominē: & quæ minor uidebitur, eam fore maiore superiorem. Nec multo post, sicut prædictū erat, nascuntur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat admodum hispidus: minor uerò exeuntis ante se calcaneum tenebat. Pater autem amabat seniores Esau, ex re cognomen habentem: nam Hebræi pilos uocant Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra grassante, Isacus uolens ire in Ægyptum propter ubertatem regionis, peruenit Gerara, Deo sic iubente. Rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitij ius inter eum & Abramum intercesserat. cumque hominem initio magna beneuolentia prosequeretur, motus inuidia, non potuit in eo affectu permanere. uidens enim Deum Isaco propitium, tantumque fauorem declarantem, expulit illum. At ille expertus mutatū præ inuidia, secessit tunc non longè à Geraris, in locum qui uocabatur Vallis. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo ultro cedente, uisi sunt uicisse. mox cum alio loco fodere cōpisset, rursus ui prohibentibus alij Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio periculum declinans. Deinde rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomē imposuit, quod significat amplum: è prioribus uerò alterum uocauit Escon, hoc est pugnam: alterum Syennam, hoc est inimicitias. Igitur Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelechus autem ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum syncerè consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionem

cesserat,

cesserat, ueritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinae amicitiae memoria ualeret, neue iniuriam acceptam ulcisceretur, profectus ad illum amicitiam cum eo renouat, uno è suis amicis adhibito: cum que Isacus pro naturae bonitate iniurias suas paternae amicitiae libenter donaret, uoti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibaman Esbeonis, dynastarum inter Chananæos filias: idque autoritate propria, ne patre quidem consulto. necque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset: quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & uisu prorsus orbatus, accito filio, praefatusque aetatem, per quam etiam caecitatis calamitas non accessisset, non licere sibi amplius Deum solito cultu uenerari, iussit eum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris capias, & para mihi coenam: qua sumpra precabor Deum, ut tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem uitam tuam. nam meae finis quam longè absit incertum: qui priusquam me opprimat, æquum est ut meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esau uenatum: interim Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam praeter Isaci mentem, iubet eum hœdis iugulatis coenam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens: coena uero parata, circumuolutis hœdino exuuio brachijs, ut contactis pilis Esau crederet (nam cetera omnino similis, ut gemellus, hoc solo differebat) sollicitus ne ante in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat coenam patri. at Isacus sentiens in uoce non nihil peculiare, aduocat filium: eo uero protedente brachium hœdina pelle amictum, eam attrectans ille: Voce, inquit, similis es Iacobo, attamen ob pilositatem Esau mihi uideris. nec quidquam doli suspicās, iam coenatus ad Deum precibus inuocandum se uertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium rerum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi praesentem felicitatem es largitus: meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturo promissisti. hic tuus fauor ratus sit precor, neue me propter hanc debilitatem despicias, quae facit ut magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illesum custodi. da ei uitam felicem, & possessionem bonorum quae in tua sunt potestate: fac eum formidabilem inimicis, apud amicos uenerandum & gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putans se Esau bene precari. uix absoluerat preces, cum Esau à uenatu reuertit, & Isacus intellecto errore quietem agit. Esau uero postulabat, ut sibi quoque sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quod omnes preces in Iacobum absumpsisset, lugebat, quod uoti compos non esset. & pater moerore eius motus, studijs quidem uenandi, & robore corporis armorumque praestantia celebrem fore praedicat: eamque gloriam tum ipsi tum eius posteris mansuram sempiternam, seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne poenas à se exigeret ob circumuentum in uotis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamenam uxorem daret,

Abimelechi fecit cum Isaco.

Esau Chananeas uxores ducit.

Isacus Esau uenatum mittit, & Iacobus Isacum felicitatem anteuertit.

rem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esau duxerat Basemmatham Ismaelis filiam. Malè enim Chananæis uolebat Isacus, priori affinitate offensus: cuius gratia filius Basemmatham duxit, quam maximè dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo. Cap. XIX.

Gen. 28.

IACOBVS autem in Mesopotamiam missus à matre, ducturus a uunculi sui Labani filiam, consentiente etiam patre, ut uxoris uoluntati obsequeretur, iter faciebat per Chananæam: cumq; similitatem haberet cum ea gente, nolebat ad quēquam diuertere: sed sub dio quiescebat, lapide uice puluini capiti subiecto. cui dormienti uisio talis est oblata. Videre uidebatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendentes, supra humanam naturam augustas: & in summa scala Deum manifestè apparentem, & nominatim se his uerbis compellantem: Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suam uirtutem celebri prognatus, non debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nam & Abramum ego è Mesopotamia huc adduxi, pulsum à cognatis: & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura: quare bono animo hanc uiam perge, fretus me ductore. Eueniet ex tua sentētia coniugium, ad quod properas. accedent inde & boni liberi: eorum numerus erit innumerabilis, & ipsi rursus maiorem prolem post se relinquent. His ego terræ huius imperium dabo, & eorum posteris: qui repleturi sunt terram omnem, & mare quàm latè sol aspicit. Tu ne cæde ulli uel labori uel periculo, tui curā mihi committens & nunc, & magis etiam in posterum, hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo letus, ungit lapidē, in quo dormienti tāta spes affulsisset: & uotum Deo facit, sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblati. Honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod domicilium Dei significat. Pergens deinde coeptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras: & cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes, cum eis moratur, quod potionis egēret. hinc orto sermone percontatus est, an nossent quēdam Labanum, suum popularem, si fortè adhuc sit superstes. aiunt, omnibus sibi notum: neque enim talem esse ut ignotus esse possit. quin & filiam eius unā pascere, demirariq; se quod nondum adsit. ex ea facillè quæ cuperet cogniturum. Vix hæc uerba finierant, cum puella accedit, comitantibus pastoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Iacobi aduentu, rogabat quis nam & unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens, optare se ut possent illi gratificari, quacuncq; re opus haberet. Iacobus uerò nō cognatione, aut huius affectu, sed insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui perpauca uiderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quàm sit uel tua ætas, uel mea. Tharro enim Abramus, Aranes, & Nachores, fuere filij: ex his Batuelus, tuus auus, Nachoris fuit filius: Abramæ uerò & Saræ Aranis filiæ Isacus, meus pater. Est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca enim

mater

*Iacobi somnii
de scala.*

*Iacobum Deus
consolatur.*

Gen. 29.
*Iacobus Carras
peruenit.*

mater mea, Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaq; cō-
 sobrini sumus ego & tu: & nunc uenio salutatus uos, cognationisq; officia,
 ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorū quæ de Rebecca ex patre, ut
 fit, audierat, sciensq; parētes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amo-
 re patris lachrymabunda, ruit in collum eius. complexoq; iuvene: Optatissi-
 mam, inquit, & maximam uoluptatem affers patri cum tota familia, qui nun-
 quam matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionem faciēs: eumq; nun-
 cium cum quantauis felicitate non permutaret. tum iubet ut è uestigio se ad
 patrē sequatur, neue diutius eum hac uoluptate fraudet. His dictis, adduxit
 eum ad Labanū: & agnitus ab auūculo, tum ipse fuit securus iam apud suos,
 tum illis inexpectato aduentu magnam uoluptatem attulit. Post aliquot au-
 tem dies Labanus gaudere se quidem eius præsētia magis quā uerbis ex-
 primere posset, aiebat: rogabat tamen, quamobrē uenisset relictis parētib;
 ætate cōfectis, & qui ipsius obsequijs ægrè carerent: pollicebatur etiam be-
 nignitatē & operam suam in quacuncq; re opus haberet. Iacobus uerò totam
 ei causam recensuit. Ilaco esse filios geminos, se & Esaum. eum, quia fraudat-
 us sit patris fausta precatōe, per matris artem in se trāslata, cupere se inte-
 rimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum uoto-
 rum paternorum, hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris. Habet
 enim parens noster fratres ille quidem, inquit: sed plus sibi uendicat mater,
 quā patris consanguinitas. Spero me in rebus angustis post Deum præsi-
 dium maximum in te reperturum. Labanus contrā omnem illi humanitatē
 pollicetur, tum propter communes auos, tum etiam ut beneuolentiam foro-
 ri absenti debitam erga ipsum præsētem declararet, uelle se eum gregibus
 suis præficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum, nec inho-
 noratum abiturum, quemadmodū tam propinquē cognatū deceat. Ad hæc
 Iacobus, Se uerò libenter accipere conditionem, quātumuis laboriosam: sed
 æquum esse, mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius uir
 tutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus: amor
 enim puellæ cogebat eum hanc mentionem injicere. Ibi Labanus his delecta-
 tus, eius petitioni annuit: negans sibi optatiorem generum potuisse contin-
 gere, sed opus esse ut prius aliquandiu secum maneat. In Chananæam enim
 non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquā regionem nuptum
 datæ poenitere. His assentiente Iacobo, de septem annis est cōuentum. tot
 enim uoluit seruire mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimine, ma-
 gis cognosceretur quī nam uir esset. Cæterū elapso præstituto tempore La-
 banus epulas nuptiales apparat. noctu uerò non sentiēte Iacobo, inducit in
 thalamum alteram filiam Rachele maiorem natu, facieq; non admodum li-
 berali. At ille uino et tenebris fallentibus, congressus est cum ea: luce deinde
 cognito errore expostulauit cum Labano. Ille ueniam petebat necessitati,
 qua cōpulsus hoc fecerit. Non maliciose, inquit, Liam supposui, sed alia ma-
 iore causa cogente: nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam
 tibi uidenti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuade-
 ri Iacobus: nec enim aliter facere poterat, amore puellæ deuinctus: & exacto
 altero septēnio, Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à pa-
 tre,

Ioseph.

c tre,

Iacobus cum
 Labane, de Ra-
 chele ducenda
 paciscitur.

tre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam seruæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequeretur, expectabatq; post partum se fore in precio: idq; assiduis precibus à Deo contendebat. Cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina contigisset. Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse Deum: Leui, quod est confirmatio societatis: Iudas, quod est gratiarum actio. Rachel autem uerita ne propter fecunditatē sororis deteriore apud maritum conditione esset, iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare. ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosum: quod mater arte certauisset cum sororis fecunditate. Idem mox et Lia facit, sororis arte contra eam ipsam usa. deducit enim suam famulam in sui mariti accubitus. ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quod is Liæ gloriam auget. Porro cum Rubelus filiorum Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc uiso concupiuit hunc cibum, partemq; à sorore precario petijt. Illa uerò denegante, iubenteq; contentam esse, quod honoris prærogatiuam apud communem maritum haberet: Rachel mitigans indignationem sororis, ait se illi uirum cessuram in sequentem noctem. quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Issacharis, quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ, uidelicet mariti erga eam. præterq; filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephum filium: ea uox significat additamentum alicuius nascituri. Hoc toto tempore, quod fuit annorum uiginti, soceri gregibus præfuit, quo exacto, æquum esse aiebat, ut cum uxoribus ad suos reuerteretur. Socero uerò non permittente, clam hoc facere cogitabat: pertetabatq; animum uxorū, quomodo laturæ essent peregrinationem. quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deorum patriæ religionis sublati, unā cum sorore fugiebat: simulq; utriusq; liberi & famulæ cum suis filijs, asportatis etiam totis quantæ erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquam Laban rescuisset. Sigilla uerò deorum secum ferebat Rachel: non quod deos coleret, quorū contemptum à marito didicerat: sed ut si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret ueniam impetratura. Labanus autem post unam diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequeretur eum cum ualida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle sedentes: quumq; esset diei serum, quieuit. Per noctem uerò Deus in somnis illi uisus, uetuit ne quid indeprehensum generum cum filiabus durius præ ira confunderet, sed potius fœdus cum eo feriret: neue paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorē futurum. Sequenti uerò luce Labanus Iacobum ad colloquiū euocat, non dissimulans oraculum: quumq; ille fidei eius se cōmisisset, coepit hominem accusare, exprobrās quod pauperem omniumq; egenū suscepisset, et de suis facultatibus abunde ipsi suppeditasset. Propterea filias, inquit, tibi cōiunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga

nōs tuam fore maiorem. tu uerò neq; matrem tuam & communem sanguinem, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos, quorū ego auus sum, reueritus, non aliter quā hostem me tractasti: rapuisti mea bona, filiabus ut parentem fugerent, autor fuisti: sacra patria domum tecum portas, & apud maiores meos, & apud me in ueneratione habita. & quæ uix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus conuictor mihi fecisti. Iacobus contrā pro se afferebat, non sibi soli, sed omnibus esse innatum diuinitus patriæ desiderium, æquumq; ut post tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quod uerò præde, inquit, abactę criminis obijcis, ipse iniusticiæ sub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cōseruatis & auctis debeas, an non iniquum est ægreferre, quod partem earum modicam usurpauimus? quod ad filias attinet, scito non hoc lædendi animo à me factum, sed charitatis cōiugalis hoc esse officium. Sequuntur igitur non tam me quā suos liberos. Hæc pro se: retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod auunculus ac focer duris mandatis eum per annos x x uexauerit: & illa quidem quæ nuptiarum spe tulerit, quamuis per se grauiā, sibi tamen leuiora fuisse: quæ uerò postea secuta sunt, multo grauiora, quæ uel hostis fugisset. Etenim Labanus ualde iniquē Iacobum tractauerat. uidens enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturū se futuros foetus, modò quicquid album nasceretur, modò quicquid nigrum. Cum uerò magno numero nascerētur quæ Iacobo destinata essent, non seruabat fidem in præsens: sed in proximē sequentem annū promittebat, quod esset ad rem attentior, promittēs quidem eo quod non speraret, tantum prouentum, ac mox ubi prouenerat, fallens. sacras tamen effigies permissum est inquirere. Rachel autem cognito patrē permissa potestate uti uelle, deponit sigilla in sarcinam cameli, qua ipsa uectabatur: se debatq; desuper, dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectam nō fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensæ ueniam pollicetur, uicissim alter amorem filiarum, idq; iureiurando sanciant. Hoc foedus ictum est super monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ specie: unde Galades colli nomē factum, à quo Galadena terra nunc quoq; uocatur. Post foedus cōuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæam iter cœptum prosequenti uisiones obueniebant, bonam spem in posterum faciētes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem scire animum fratris erga se, præmisit diligēter cuncta exploraturos, timēs eum propter ueterem suspensionem: quos ita fratrem iussit alloqui: Vltrò se patriā reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantum temporis spacium satis ualere ad reconciliationem, ideoq; redire cum uxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, ut se & quicquid charissimū haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, quā ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere cōmunia. His nunciatis Esau uel hementer exhilaratus, occurrit fratri cum c c c c armatis. At Iacobus, audiens eum obuam properare cum tot armatis, extimuit ualde: Deo tamen seruatore fretus, prouidebat pro tempore, ne quid detrimēti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit,

Ioseph.

c 2 alios

Rachel pen-
trales dros ab-
scondit.Iacobi et Laba-
nis foedus:

Genes. 32.

Iacobi uisio.

Iacobus Esau
donis sibi pla-
cat.

Genes. 34.

alios propius subsequi: ut si frater primos aggredere, ad sequens agmen haberent refugiū: & hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdā ad fratrem cum muneribus. ea cōstabant iumentis multisq; ac uarijs quadrupedibus, accipiēti placituri propter raritatē. Veniebāt autē alij post alios, interiectis spacijs, ut crebrius occurrētes plures. quā pro numero uiderentur: & credibile erat donis placatum remissurum iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatū est præmissis, ut blandē hominē alloquerentur. His ita per totam diem dispositis, noctu mouit agmen. Cumq; Iobacchum torrentē transissent, Iacobus relictus incidit in luctā cum spectro, ipse prior lacepsitus, eratq; superior. idq; spectrū uoce usum uerbis eum affatū est, monens ut ea re gauderet, qui non quemuis aduersariū, sed angelū Dei uicerit: idq; illi esse magnę felicitatis præfagiū: genusq; eius nunquam defore, nec ullis unquā humanis uirib. posse opprimi. iussitq; illum posthac uocari Israel, quod Hebræis angelo diuino reluctante significat. Hęc sunt prædicta Iacobo, id ipsum roganti. Cum enim sensisset angelum esse Dei, precatus est ut ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrū euauit. Iacobus uerò lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel. id significat Dei faciem. sed quia latum neruum inter luctandum læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum uesci nō licet. Cognito uerò fratrem iam non longē abesse, iubet uxores procedere per se quanq; cum ancillis, ut ē lōginquo spectarent pugnam uirorū, si eam frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, nihil aduersum se fratris cogitantē. At Esau eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorū: & cum didicisset omnia, uolebat ipse quoq; eos comitari ad patrem. Iacobo uerò excusante lassitudinē iumentorum, reuersus est in Seiram. illic enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autem peruenit ad Tabernacula, quę uocant, uetus nomē adhuc retinētia. inde profectus est Sicima, quę est urbs Chanangorum. Et cum esset celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbem ad uisendū cultum mulierū eius regionis. qua uisa Sichemis Emmoris regis filius, raptę stuprū obtulit: et correptus amore patrē suum rogauit, ut puellam uxorem habere liceret. Ille morem ei gerēs, uenit ad Iacobum, rogans ut filio suo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus uerò qui neq; negare poterat propter maiestatē rogantis, neq; fas putabat alienigenę filiā nuptum tradere, deliberandi spaciū poposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille uerò indicata filijs iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid facto opus esset. Maior pars hærebat, incerti quid esset agendū. Simeon uerò & Leuis uterini puellę fratres tale consiliū inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitę uoluptati & cōuiujs operam dabant, inualis noctu custodibus, sopitos contrucidant: atq; ita facillē urbe potiti, mares uniuersos interimunt unā cum rege ac filio, solis parcentes fœminis. quo facinore citra cōsensum patris perpetrato, sororē reducunt. Iacobū autem obstupefactū audacia tanta filiorum, indignēq; ferentē, Deus per uisum bono animo esse iussu, lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post somniū illud in profectione Mesopotamena uouerat, perfoluere imperat. Igitur dum comites lustrat, incidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachel

Iacobus cū angelo luctatur.

Gen. 34.

Dina stupratur.

Simeon & Leuis in Sicimitas seuiunt.

Gen. 35.

lem

lem eos furatam. his apud Sicima defossis in terrā sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, ubi somniū illud diuinū uiderat, iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachel ibi ex partu mortuā sepelit, solam monumento cognatorū in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulū nominauit Benjamin, eo quod doloris causa matri fuisset. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, foemina una. Ex his octo legitimi, ē Lia sex, duo ē Rachele: quatuor uerò ex ancillis, ē singulis duo: quorū nomina iam dixi.

Rachelis mort.

Inde uenit Hebronem in Chananæa sitam, ubi Isacus habitabat. Nec diu- xxviii.
turnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci, et sepultura in Hebrone.

Cap. xx.

RE B E C C A enim iam antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nō Gen. 35.
multo post filij reditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in He- Isaci mort.
brone, in monumento parentū suorum. Fuit autem Isacus uir Deo
charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum pa-
trem: ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus est enim, exactis cum uir-
tute annis octuaginta quinque supra centum.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER SECVNDVS.

Quomodo Esaus et Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem: et quod Esau Idumæa,
Iacobo Chananæa contigit.

Cap. I.

EFVNCTO autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitatio-
nem, nec ambo paternam retinuerūt: sed Esaus Hebrone fra-
tri cōcessa habitauit in Seira, & Idumææ dominatus est à se-
ipso denominate. Adomus enim cognominabat ob causam Gen. 35.
talem. Olim puer adhuc reuersus à uenatu famelicus offen- Esau Iacobo
dit fratrem, qui coxerat sibi ipsi in prandiū lenticulā rubētem ius primogeni
ti uendit.

colore, quo magis etiam excitatus, rogauit ut eam sibi ad cibum traderet. at
ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo sibi uendere eum compu-
lit: coactus enim fame, celsit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius
cibi colorem ab æqualibus Adomus est per ludibriū cognominatus. Ado-
ma enim Hebræis significat rubens. id nomen post in regionem ipsius ditio-
nis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo.
Genuit autem filios numero quinque. ex his Iaus, Iolamus & Coreus eadem Gen. 36.
matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Asa, Raguelem Mosa- Esau proge-
metha ei peperit. Hos filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinque legitimi fi- niti.
lij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanasus. Nam Amale-
cus erat nothus, ē Thamna concubina genitus. Hi habitauerūt Idumææ re-
gionem, quæ Gobolitis dicitur: & eam quæ de Amaleci nomine, Amalecitis
est appellata. Quondam enim latè patentem terram Idumææ nomen com-
plectebatur, cuius partes à primis colonorū inductoribus denominate, ap-
pellationes eas postea retinuerunt.

Ioseph.

c 3 Quomodo

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sue felicitatis
prænuncia in fratrum inuidiam incurrit. Cap. 11.

Gen. 37.
Iacobi opes.

II.
Iosephi som-
nia.

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam uix alius quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum uirtutes beatus erat ac cōspiciuus. Nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudētia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœleste numen, ut etiam ex rebus, sicut tum uidebantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiusq; liberos parentibus nostris uiam ad exitum ex Ægypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob animi uirtutem (erat enim prudentissimus) præ cæteris liberis amabat. Is parentis affectus odium et inuidiam fratrum in eum prouocauit; accesserunt eò somnia, quæ sibi uisa patri ac illis indicauit, magnæ felicitatis prænuncia: quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facillè concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore, uisionem uidit, quæ nō poterat existimari una ex istis uulgaribus, quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens uisum sibi præterita nocte suum tritici manipulum stare quo eum deposuisset loco, illorum uerò manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunam ipsi prænūciare, & fratres quoque in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri præsagium, ipsumq; maiore etiam odio prosequerantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram uisionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem assumpta luna & undecim stellis descēdere in terram, & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur, quod ei fuit uoluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentū conijciēs, gaudebat eo quod ingēs filio felicitas portēdi uideret: euenturum olim tempus quando tam à parentib. quàm à fratribus honore & adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrē, quod altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porro stellarū nomine fratres accipiebat, tum quod numerus quadraret, tum quia uim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi ualde contristauit id præsagium, haud aliter, quàm si alieno cuiuspiam hæc felicitas portēderetur, ac nō fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentē tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, cōtulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum, pascuis percommodum, non præmonito patre: atq; ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nunciāte, de filijs sollicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Quomodo

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

Cap. III.

L I autem uiso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentū germani à patre missi, sed tanquā inimico in manus suas à Deo tradito: uolebantq; cōfestim eum interimere, neq; præsenti occasionē elabī sinere. Rubelus aut inter hos natu maximus uidens eos conspirasse, conabatur impetū eorū remorari: docens quantum facinus molirentur, & quantā inuidiam pariturum. Nefariam rem habere tam Dei quā hominū iudicio cædē hominis uel nō cognati, sed longe sceleratius esse necis fraterne patratōres deprehendi, quo sublato etiā in patrē eam iniuriā redundaturā, & matrem quoq; in luctū ac nō humano more factā orbitatē coniecturos: hos respicerent, reputantesq; quantā eis calamitatē allatura sit mors filij tū probi, tum natu minimi, abstinere à tam nefario scelere. Deum quinetiā uererentur spectatōrē ac testem consilij contra fratrem initi: hunc, si à cōcepto desistāt, accepturum eorum poenitentiam atq; resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis parricidij quasuis poenas, cum nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunque enim sint homines, existimandū ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam effugere non liceat, siue bona sit, siue talis, qualis ipsorum foret, si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Decere dare ueniam talibus amicis, sicubi nō fecisse officium uideantur. Iosephum uerò ne peccasse quidem in illos, cuius ætas miserationē potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiā cædis facinus eorum grauaturam, si uideantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei uitam ademisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoq; frui liceat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid Deus Iosepho largitus fuerit. Proinde cogitandū eo grauiorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset, interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hęc Rubelus & his plura commemorans, conabatur eos abstertere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere uidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat ut saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primū pro uirili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tollere, minus mali futurum, si suo consilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satiū esse, temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum, illic extingui sinere, ut saltem manus puras seruant. In hanc sententiam itum est, abductūq; adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo factō, abiit pascua quæsiturus. Iudas autē unus ē Iacobi filijs, conspicatus negociatores

*Gen. 27.
Iosephus à fratribus uenditur.*

III.

Ioseph.

c 4 bato,

bato, eximunt eum, & negociatoribus uendūt uiginti minis, annōs septemdecim natū. Rubelus aut noctu ad puteū ueniēs, in scīs fratribus seruare Iosephum uoluit. Quo frustra in clamato, suspicatus post suū discessum interemptum, fratres incusabat: sed postquā ex illis cognouit quid accidisset, lugere desijt. His perpetratis fratres cōsultare cōperūt, quō patris suspicionē à se alienarēt. Placuit tandē tunicam, qua indutus Iosephus ad eos uenerat, quāq; demissuri in puteū detraxerāt, laceratā prius sanguine hircino inficere, atq; ita patri allatā ostēdere, ut à feris deuoratū putaret. Quo facto, uenerunt ad senē, nō ignarū de infortunio filij. Aiebant aut, Iosephum quidē neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tunicā tamen hanc inuenisse lacerā & cruentatā. quamobrem suspicari beluarū incurfu perisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus aut qui hactenus leuius malū sperauerat, captiuum aliquò abductū puerū, opinionem hāc iam abiicit, euidēs argumentū necis tunicā ratus: agnoscebat enim eā esse, qua indutū miserat: iamq; haud aliter quā extincto se afflictās, lugebat tanq; unicū, aliorū consolationē nō admittens, q; nihil dubitaret in itinere à feris deuoratū, anteq; ad fratres peruenisset. Sedebat ergo sacco amictus, & neq; filij cōsolando quicq; proficiebant, nec ipse luctū satietate remittebat. Iosephū aut de negociatoribus emptum Petephres uir Ægyptius, q; Pharaohis coquis pręerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorū erudiendum curauit, & uictu cōmodiore quā pro seruili cōditione uti pręcepit: deniq; domus curæ pręposuit. ille uerò fruebatur concessis, nec tamen innatam uirtutem propter hāc sui status mutationem amisit: docuitq; prudentiam aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitimē, & non secundis tantū in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius tum forma in amorem illecta: rata que, si rem aperiret, se facilē eo potituram, & in parte felicitatis habiturum, si contingeret ab hera se rogari: æstimans eū magis ex præsenti conditione, quā ex immutabili morum generositate, concupiscentia detecta, mentionem de concubitu facit. At ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas spe sublata sedet. se quiduis potius perpeffurū quā ut huic eius uoluntati pareat. quāuis enim aduersari heræ seruū non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare, ne quid tale admittatur. Illam uerò repulsa magis etiam accendebat, quòd non putarat Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem fœminas quoque frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandū opportunitatē. quam naçta etiā improbiorebus quā ante uerbis eum adoritur. Satiū quidē erat, primis precibus nō repugnantē cedere, idq; uel dignitati precātis deferre, uel amoris uehemētiæ, qua cogente oblita me dominā ad tam abieçta uerba descendit: sapiēs tamē si uel nūc cedes, & prius erratū corriges. siue em̄ iterū rogari expectabas, iā facio accuratius etiā quā antè, nā & ægritudinē ad hoc sinxi, & festi læticiā tuæ cōsuetudinē posthabui.

Iacobus Iosephum luet.

Genes. 39.

Iosephus ab hera sollicitatur.

posthabui. siue prius diffidebas, nō tētari te maliciose certo argumento colligere potes, quia in eadē uolūtate persto. quare aut præsenti uoluptatē elige, & amanti obsequere, maiora etiā cōmoda expectans: aut odium meū & uindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionem præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatā dicam. quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorem fidem habiturus est Petephres, quā tuis. Ad hæc uerba lachrymasq; uerborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiae proposito: cōstanterq; restitit intentanti iniustā afflictionē, malens acerbissima quæq; sufferre, quā oblati perfrui: ea gratificando propter quæ postea se meritō perire sibi conscius esset. Ipsam quoq; officiū sui monuit, iurisq; cōiugalis ac cōsuetudinis, iubens huius maiorē habere rationē, quā momentaneæ libidinis. huic enim præsto esse pœnitentiā, quæ factū quidē doleat, infectū tamen reddere nō possit: adesse & timorē continuū, qui pro magno habeat, nō prodi suū dedecus. at coniugalē consuetudinē & uoluptatem habere securā, & cōscientiæ fiduciā tā apud Deū quā apud homines. qn & cōducibilius esse, si impolluta manēs habeat se herili iure subditū, potius quā flagitij cōmunis consciū. lōge satius esse cōscientia rectē factorū, quā peccati latebris fidere. His & alijs similibus uerbis mulieris impetū recondere conabatur, camq; à praua affectione ad rationis arbitriū reuocare. At illa uehemētius instabat, & cū uerbis nihil proficeret, iniectis manibus hominē ad obsequiū, postquā de persuadēdo desperabat, cogere nitebatur. Ibi uerō Iosephus, relicto etiā pallio ex quo retinebatur, prosilii ē cubiculo. Illa partim repullæ dolore, partim metu ne suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto uindictā de eius tanta superbia sumere, dignum muliebri astutia rata, si accusationē preoccuparet. Itaq; sedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob frustratā libidinē, esse indignationē tentatę pudicitie simulās. Marito aut reuerso, & ad hunc aspectū turbato, causamq; scitāte, Iosephū accusare sic aggreditur. Ne uiuas, inquit, marite, ni scelestū seruū, cubile tuū uiolare conatū, digna

*Iosephum heri
ra apud heri
criminatur.*

pœna multaueris, oblitū & qualis in ædes nostras uenerit, & quāta beneuolentia sit à te cōplexus: qui ingratus habēdus ni omnib. modis bonū se nobis preberet, ne à cōiugio quidē tuo iniuriā abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua: ut facile appareat, modestiā quā prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectā. Quod ut auderet, à te præter spem ac meritū indulgēte corruptus est. uidēs eī omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grādiōribusq; cōseruis se prepositū, æquū putauit, uxore quoq; tuā attrectare: & ut uerbis fidem astrueret, protulit palliū, quasi in colluctatione relicū. Petephres aut cū & lachrymanti uxori, & ijs quę illa & dicebat & mōstrabat nō credere nō posset, & eius amorī plusculū tribueret, omīssa ampliore ueritatis inquisitione, collaudata uxoris fide, audacis facinoris Iosephū damnatū in maleficorum carcerem coniecit: ob uxorisq; pudicitiam magis sibi placebat, modestiæ ei & castitatis testimoniū dans.

*III.
Gen. 40.
Iosephus in
uincula conij-
citur.*

Iosephus aut omnem causam suam Deo cōmittens, neq; se defendere curauit, neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculorū necessitatem tacitus

ferens,

*Iosephus capti-
uorum somnia
interpretatur.*

ferens, una spe consolabatur, nimirum potentiorē esse Deum his qui se uin-
xerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris
tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis cōsiderans, tum
formæ dignitatē, soluit eum à uinculis, eamq̃ miseriam aliquanto leuiorē red-
didit: uictu etiā cōmodiore quā reliquos uinctos uti permisit. Cæterum
his qui in eodē erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulanti-
bus (ita ut solēt miseriarū focij) & inter se causam damnationis percōtanti-
bus, pincerna quidā regi charus, per irā ab illo ad cōpedes damnatus, fami-
liaritatē cū Iosepho cōtraxit: & quia prudentē existimauit, uisum somniū ei
exposuit: orans, indicaret si quod subesset præfagium, deplorās suū infortu-
nium, cui nō satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiā somnijs diuini-
tūs turbaretur. Aiebat autē se in somnis uidisse trium palmitū uitis uuas ē sin-
gulis enatas pendere grandes iam, & uindemiæ tempestiuas: easq̃ se expri-
mere, subdente rege phialam. Colatū deinde mustū se obtulisse regi, illumq̃
libenter accepisse. Narrato hoc somnio, rogabat ut si quid scientiæ datum à
Deo haberet, interpretes uisionis esse dignaretur. Ille uerò bono animo homi-
nem esse iubet, & expectare intra triduū solutionem à uinculis, rege ipsius
ministerium requirente, ad quod denuò sit rediturus. Interpretabatur enim
uitem fructum mortalibus in bonum usum afferre, quando quidem eo con-
ciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciat, & inimicitia dissoluantur: ad-
hęc molestia moeroresq̃ usu eius discutiantur, pro quibus læticia succedat.
Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bo-
num tibi uisum oblatum, & significare miseriae huius remissionem intra tot
dies, ex quot palmitibus fructum uindemiasti in somnijs. Tu uerò memen-
to mei, postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approba-
uerit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad
prænunciatam hanc felicitatem discedente. neque enim fontes in hæc uin-
cula sumus compulsi, sed ob uirtutem ac modestiā quasi malefici punimur,
cum ne proprię quidem uoluptatis mercede huius nostri mali authorem
contumelia afficere uoluissēmus. Igitur pincerna, ut par erat, lætus hoc
interpretamenro euentum expectabat. Alius uerò quidam seruus pistori-
bus regijs præpositus, in eisdem uinculis degens cum pincerna, ex tam fau-
sta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium uiderat, ro-
gat eum quidnam sibi quoque præteritæ noctis uisio portenderet: erat
autem huiusmodi. Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar.
ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia
regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ipso
licet arcente, nihil deterritas. His dictis simile priori præfagium expecta-
bat. Tum Iosephus coniectura somnijs facta, præfatusque quod mallet ei
latiora prænunciare, quā quæ somnium portenderet, dicit duos omni-
no dies uitæ ipsi superesse. Hoc enim significare canistra. tertia uerò cruci
suffixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere nō posset. Nec aliter eue-
nit utrisque, quā ut Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in som-
nijs diem rex natalitium epulum celebrans, præpositum pistorum in crucē
egit: pincernam uinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum
autem

autem post biennij tēpus in miseria carceris exactū, nihil interim ab ingratō pincerna adiutum, Deus eripuit talī uia ad libertatē praestructa. Pharaōthes rex cum eadē nocte in somnis duas uisiones uidisset, pariterq; interpretationē earū, hāc oblitus, sola somnia retinuit, nihil letū, ut cōiungere poterat, significantia: cōuocatisq; prima luce doctissimis Aegyptiorū, interpretationem requirebat. Illis uerō nihil explicantibus, tanto magis rex turbabatur. Quo uiso, pincernā subit recordatio Iosephi, eiusq; in hoc genus cōiecturis prudētiq; & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de uisione in carcere agētī sibi oblata, eiusq; euentu iuxta illius interpretationē: quodq; eadē die pistorum praepositus cruci suffixus tāto magis fidē prēdictionib. eius astruxerit. uinctū autē à Petephre coquorū praeffecto, ut seruū. ipsum autē dicere, apud Hebræos se genere ac parentib. cū primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, ne uē contēpseris hominē propter praeſentē miseriā: etenim significata somniorū ex eo discere poteris. Cōfestim igitur accersitū rex, manuq; apprehensum comiter his uerbis alloquitur: Iuuenis, quādoquidē te prudētem indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū praeſagia, quemadmodū & illi enarraſti, rē gratissimā mihi facturū. Caue autē uel metu quicquam supprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris, sed uera omnia, etiā si fortasse nō admodū laeta. Visus sum mihi secundū flumē inambulare, uiderēq; boues bene pastas & bene magnas, numero septē, à fluentis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuīam eis factas, uehemēter extenuatas macie, ac uisū foedas: quā cū deuorassent septē illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, misere à fame uexatae. Post hanc uisionē experrectus ē somno, turbatusq; dū mecū agito quid' nam sibi uelint species per somnū obuersatae, obrepente sensim sopore grauatus iterū obdormiui: iterumq; somnium uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septē uidebā ab una radice enatas, fruge iam grauatas & uertice pronas, melsiq; iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & prae roris inopia deficientibus similes: quā cū illas alteras ingentes ac pulchras absumpsissent, attonitū miraculo me reddiderūt. Ad haec Iosephus: Somniū hoc, Rex, duplici licet specie uisum, unum tamen & eundem euentum significat. Namq; & boues animal aratro & labori natum, uisae ab exilioribus deuorari, & spicae à deterioribus absumptae, famem Aegypto & sterilitatem ad totidem praeſunt annos, ad quot prius ubertatis felicitatē: horumq; fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopiae non facile uidetur prospicere & occurrere: id quod inde cōiicio, quia macrē boues, deuoratis pinguibus, satiare non potuerunt. Sed futura Deus, non ut contristet, praeſunt hominibus: sed ut praeſentī sibi prouideāt, quo leuius imminenti malo premātur. Tu ergo si uberioris tēporis prouētus reposueris ac dispensaueris, insequentē penuriā Aegyptus nō sentiet. Cumq; rex admiratus Iosephi prudentiam & sapientiā parcōtaretur, quo nā modo esset in futurū prospiciendū ubertatis tēpori, quo tolerabilior fieret uētura sterilitas: monuit & cōsuluī Aegyptijs ut edū parsimonia: & quod praeſenti usui super esset, ad futurā necessitatē reseruandū. Suasit etiā ut indicta professione frumētī, aratores iuberet id in horrea cōdere, & quantū sat esset, & nō amplius,

Iosepho somnia sua narrat Pharaōthes.

Iosephus Pharaōthes somnia interpretatur.

Iosephum Aegypto præficit Pharaon.

populo distribueret. ibi rex tã cõsilio quàm interpretatione Iosephi collaudatis, ipsum huic dispensationi præficit, iubetq; providere quæcuncq; putaret in rem esse uel ipsius regis uel populi: præfatus neminem sibi uideri magis idoneum ad hoc consiliũ exequendũ, quàm ipsum eius authorem. Quæ potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ, in sella curuli sublimis per Aegyptũ circumuectabatur, frumētumq; comportabat, tantũ inde cuiq; demetiens, quantum in alimenta & v. sementem sufficeret, nemine sciente causam cur hoc faceret. Trigesimum iam ætatis annum exegerat, in summo apud regẽ honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, quod oc cultorum inuentorẽ significat: sed & coniugitum nactus est honoratissimũ. Duxit enim rege connubium hoc procurante uirginem, Petephrae Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorum sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus, uenit in prioris obliuionem: iunior uero Ephraemes, quod reddentem significat, eo quod maiorum suorum libertati redditus esset. Aegyptum autem secundum Iosephi interpretamentũ septennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infestabat: & quia malum improuisum erat, promiscua multitudo grauiter laborans ad fores regiæ confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuendendo seruator populi citra controuersiam extitit. nec solũ eius regionis hominibus forum aperuit, sed etiam exteris, existimans uniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatorũ ope subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptum frumentatum mittit, cum cognouisset, quod & exteris eo foro uti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele susceperat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Aegyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes. nihil enim nisi ex ipsius sententiã gerebatur. Nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidem honos negligeretur. Ille agnitis fratribus, nihil tum minus quàm de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit, quali mente essent præditi. Nã & frumēti emendi potestati eis negauit, & pro speculatoribus regiarum rerum haberi uoluit: dicens, conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare. quĩ enim fieri posse, ut uir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas uel regibus raro cõtingeret. Id faciebat ut de patre cognosceret, quoue in statu per suam absentia res eius interim fuerint, quidue de Beniamine sit factum. Sollicitus enim erat, ne & eum, quemadmodum se de medio sustulissent. At illos magnus pavor occupat: imminens periculum reputantes, & à fratre nihil ex animi sententia impetrantes: cũque crimen amoliẽdum uiderent, Rubelus natus maximus sic communẽ causam agere cœpit: Nos neq; speculatũ huc uenimus, neq; regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames, cuius effugium quærimus, uenire huc compulit, fretos uestra humanitate: quos non ciuibus solis, sed exteris quoq; salutẽ uobis debituri

Gen. 24. Iacobus filios in Aegyptum mittit frumentatum.

Iosephus fratres speculatores esse dicit.

Rubelus apud Iosephum causam dicit.

debituris frumentum uenale proposuisse audiuius. Quòd autem fratres simus, & ex eodem sanguine, uel facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se uariantes. Pater nobis est Iacobus uir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ prosperæ fuerunt. Cæterum uno, cui Iosepho fuit nomē, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater enim longo eum luctu prosequutus est: & nos ob illius obitus calamitatem, senisq; miseriam, afflictamur. Nunc frumentatū uenimus, patris cura, reiç domesticę administratione. nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret, qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerē, quasi per ocium quæstioni admoturus. Triduo pòst deinde productis: Quoniam, inquit, asseueratis uos in detrimentū regis ac regni non uenisse, fratresq; esse ex patre, quem nominastis, facietis mihi fidē hæc ita se habere: si relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursus ad me reuertamini, adducētes uobiscum fratrem, quem aiebatis illic relicto esse: hoc enim erit argumentū uos nihil fingere. His uerbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatem instare, lamentabātur fortunam suam: crebrò iactantes, adesse diras ultrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocentiae uindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, nō putantes à Iosepho intelligi linguam suam: mœrebantq; oēs tacti uerbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, qui dum cōmisissent, propter quæ iustas Deo pœnas darent. In hac anxietate constitutos uidens Iosephus, dissimulare fratrem ulterius non ualēs, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum cælari uolebat, subduxit se de medio. Nec multo pòst reuersus, retento Simeone, qui interim obses esset, dum fratres ad se redirent, frumentum emere permisso abire iussit, quum prius ministro mandasset, ut pecunia quam pro frumento attulerant, clām in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. Peregit mandata famulus. Iacobi uerò filij reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Aegypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quumq; dicerent fratres se esse, & undecimū domi relicto apud patrem, noluisse illos credere. Relictū etiā Simeonem apud præsidiē, donec Benjamin illuc profectus, uerbis eorū fidē astrueret: postulabātq; ut pater nihil sollicitus iuuenē cum eis mitteret. Iacobo uerò nihil eorū placebat quæ fecerant filij, & cū ne Simeonem quidē illic relicto probaret, morte durius putabat, etiā Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidē rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid Beniamini accidisset in itinere, illos auus interimeret, Iacobo ut assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendū incertos magis etiā terruit pecunia reperta in saccis frumentarijs. Cæterum deficiente iā tritico, urgente fame cōpulsus Iacobus, decreuit Beniaminem unā cum reliquis mittere. non em̄ licebat eis in Aegyptum reuertī, nisi seruato pacto. Cumq; indies maior necessitas incū-

*Iosephus,
Simeone re-
tento, ceteros
fratres in Cha-
maneam re-
mittit.*

Gen. 43.

d beret,

*Iudas patri
persuadet, ut
Beniaminem
in Aegyptum
dimittat.*

beret, & filij rogare non desinerent, adhuc tamen hæsitabat. Tandē Iudas uir natura uehemens cœpit liberius agere cum patre, quod nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter uoluntatē Dei posset accidere, siue foris siue domi: se uerò in certā perniciem tradi, dū ob inanē de puero curam unicū à Pharaothe præfidiū adimitt. Habendā etiā rationē Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctātur, interim ille ab Aegyptijs occidatur: crederet Deo salutē filij, necnon sibi qui aut eū saluū reducturus esset, aut illic unā periturus. ac tū demū Iacobus cedēs tradit eis puerū, & duplex frumenti preciū: addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananææ, balaninum unguentū, stacten, terebinthū & mel: atq; ita multis utrinq; fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene misere timēte saluti filiorum, illis contrā sollicitis, ne per suam absentia mœrori pater succūberet. in hoc dolore integrū diem exegerunt. Et pater quidē afflicto se domi subsistit, illi in Aegyptū tendētes, præsentē tristitiā spe melioris fortunę leniebāt: quò postquā est peruentū, apud Iosephū diuertunt, non parū solliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti precium secum abstulissent: quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo uerò negante se unquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu, securiores esse cœperunt, mox que Simeon iam liber inter fratres uersari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona offerūt, & scitanti de patre, bene ualere aiunt. Tum ille cognito Beniaminem superesse, quem inter eos uidebat, percontatur, an is esset frater natus minimus: & audito quod is esset, hoc tantum effatus, Deum uniuersis rebus providere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas ulterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant, discumbere: cumq; omnes comiter haberet, duplicibus partibus sibi appositi cibi Beniaminem honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & preciū rursus in sacris abscondere: in Beniaminis uerò sarcinam scyphum argenteū, quo ipse præcipuē delectabatur, immittere. Id faciebat, uolens experiri fratrum animum, essent ne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto tanquam maleficiū hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuerteretur. Quæ ubi facta sunt, ut imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur, assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quàm Beniaminis reditu quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentē illos circumuenit, inter quos erat famulus qui scyphum in sarcinā indiderat. Illis uerò turbatis inopinato equitū incurfu, & rogantibus cur irruerent in uiros quos paulo antè honore hospitij dignatus fuerit ipsorum dominus: illi cōtrā sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficii, Iosephiq; comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere: qui eum ipsum scyphū, in quo ille eis tam amicè præbibisset, surreptū auferrent, iniquo lucro & Iosephi amicitiam, & suū ipsorū, si deprehensi fuerint, periculum posthabentes: daturosq; furti poenas, minitabātur. non fefellisse enim eos Deum, necq; cum furto effugituros, licet ministrum mensæ

*Gen. 44.
Iosephus fra-
tres per spe-
ciem furti de-
uia reuocan-
dos curat.*

mensae fefellerint. & nunc rogitare, satis ne sani essent, quasi uerò nesciant: enimuerò mox scituros, dum ad poenam rapiuntur. His & similib. uerbis famulus insultabat. At illi, ut qui nihil de dolo cōposito sciebant, deridebant eum: demirari se hominis leuitatem, temerè obijcientis furti crimen eis uiris, qui ne frumenti quidem precium in faccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse ut data opera damnū inferre uellent: certiorē tamen rati inquisitionē quā negationē, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant uniuersi poenas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiae fiducia. Acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore, penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumq; ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminem ueniunt, non quòd nescirent se in eius sacco abscondisse scyphum, sed ut accuratè inquirere uiderentur. Itaq; ceteri iam securi de se, de uno Beniamine adhuc erant solliciti: sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, adeò ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatē staret ne bonam partem itineris iam confectam haberent: ut uerò Beniaminis sarcinam scrutati scyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uersi, laceratisq; uestibus tum fratrem deflebant furti supplicium daturum, tum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerentur: augebat etiam dolorem eorum, quòd cum iam euasisse omnia pericula uidebantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem, atque huius tam fratris quā parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ad puerum simul mittendum compulissent. Et equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secū ad Iosephū, sequentibus & fratribus. Tum ille uidens fratrem in custodiā dato, cæteros lugubri habitu adstare: Ita ne, inquit, scelestissimi omnium, uel meam humanitatē uel Dei prouidentia contēpsistis, ut tam nefariū facinus contra hospitem ac bene de uobis meritum auderetis? At illi uicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant: rursumq; Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte à uitæ calamitatibus sit exemptus, si tamē esset mortuus: quòd si uiuat, qui dignus sit habitus, ob cuius iniuriam Deus tam seuerè in ipsos uindicaret. patris quoq; se pestē esse & infortuniū maximū, cui ad ueterem luctū recentem hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuò illis scelus eorum exprobrare. Iosephus uerò negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus unius pueri supplicio. nam neq; hunc dimitti in gratiam infantium æquum esse, neq; illos alieni peccati poenas persolvere: abirent quòd uellent, se curaturum ut tutum iter facere liceat. His uerbis grauitè ictos, cæteros præ dolore uox defecit: Iudas uerò qui patri adolescentem mittere persuaerat, uir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obijcere. Fatemur, inquit, præses, grauitè à nobis in te peccatum, suppliciumq; commeritos, quod parati sumus omnes luere, licet non omnium sit culpa, sed unius natu minimi. Sed quamuis salutē per eum pro deplorata habeamus, unica tamē effugij spes in clemētia tua bonitateq; superest: quamobrē oramus ut nō tam nostri cōmissi rationē

Iude ad Iosephum super Beniaminis furto, oratio.

Ioseph. d 2 habear,

habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac causa nō iram, sed uirtutē in consiliū adhibeas: irāq; magno animo cōprimas, cui uulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent, dispice quæso nū ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad poenā, & salutē non nisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primū tuæ benignitati sunt acceptam laturi, ne cōmittas ut illud beneficiū tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberā liter adiutis, etiā ad familiā eodem periculo laborātem domū alimenta perferendi potestatē fecisti. Eiusdem enim bonitatis est, seruare fame de uita periclitantes, & mortē meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiā inuidisse uisā est: eadē planē gratia est, diuerso modo collata. Seruabis em̄, quos ad hoc etiā pauisti: et uitā quam prę fame deficere nō es passus, denuō donabis, quo cōmendabilior sit tua clementia, dum & uitā donas, & per quæ uita retinetur. Quin etiā Deum ipsum existimo tibi hac calamitate nostræ uirtutis exerendæ materiam suppeditare: ut appareat te proprias quoq; offensas benefaciendi uoluntati posthabere, & nō in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantūuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, magis tamen principem ornat clementia, præsertim in causa quæ ad ipsius iniuriā priuatim attinet. Si em̄ parua peccata remittētes laus sequitur, quid in capitali crimine irā cohibuisse, an nō diuinæ clementię proximū uideri debet? Quod nisi Iosephi interitu cōpertum haberē, quàm molestē ferat pater orbari filijs, non adeō pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiæ laudē conciliatura uidetur: & si nō haberemus quibus mors nostra luctum ac mœrorē sit allatura, æquo animo suppliciū perferremus. Nunc uerō quando nō tam nostri nos miseret, tametsi iuuenes adhuc non multum fructū aut uoluptatē uitæ percepimus: quam parentis miseri, ætate curisq; confecti, has tibi preces illius quoq; nomine offerimus, & uitā nobis donari oramus, supplicio per hodiernū malefactū obnoxiam. ille certē nec malus ipse est, nec malos futuros genuit, sed et bonus & dignus qui nunquam talem calamitatē experiatur, qui nunc ob nostrā absentiam curis ac mœrore discruciat. quod si talē nostri interitus nunciū, simulq; eius causam acceperit, nō sustinebit amplius uiuere, nostrę mortis infamia illius mortē approperabit: hoc ipso infeliciore, quia ne nostri dedecoris rumorē sentiret, ē uiuis excessisse uidebitur. His igitur perpensis, tametsi ad iustā indignationem hoc scelere permotus, patri tamen uindictæ gratiā facito: & plus illius miseratio apud te ualeat, quàm nostra iniquitas. Defer hoc honoris fœnectuti eius, quę si nobis orbetur, superstes durare nec uolet nec poterit: defer tui parentis memoriæ: defer ipsi patris uocabulo, quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuū, quē & ipsum honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si te calamitatis senis patris miseret, quam orbatū manere est credibile. Nunc tuū est quæ nobis Deus dedit, cū iure possis, nō auferendo iterū dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similē ei fieri. Cum em̄ tantundē ad utrumlibet ualeas, præstat bene facere quàm malē: & potestate contentū sui iuris nō meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiā tibi datā existimare: & quo pluribus salutē dederis, hoc te ipsum illustriorē fore. potes aut̄ fratri erroris uenia data

nia data nos omnes seruare. neq; em̄ nos incolumes esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; domū absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neq; em̄ aliam gratiā à te, Præses, petimus, si hanc nō impetramus, quā ut nos eodē afficias supplicio, nō secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quā si præ moerore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuuenem esse, & per ætatem nondū satis sapere, & talibus non grauatim ueniam dari solere, sed hic finem dicendi faciā, ut siue damnemur, mihi imputetur nō satis diligenter huic causę patrocinato: siue absoluiamur, in solidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoq; accedet, quod non solum nos seruaueris, sed plura etiam quā nos ipsi in causa nostra quæ pro nobis faciant, uideris. Siue igit̄ plectere uis hunc, me uicario ad supplicium accepto, patri eum remittito: siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad utrumuis (ut uides) magis accommodatus. His dictis, Iudas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, mollire ac placare iram conatur: parī que modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese ad interitum offerentes. Iosephus autē pietate uictus, & iam ægrè personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosceretur. Cumq; soli essent, aperit fratribus seipsum, & inquit: Pietatem uestram & amorem quo fratrem prosequimini laudo, & meliores, quem maiorem comperio, quā expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me cōmissum uestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius uoluntati totum ascribo, qui uobis in præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. Quando igitur & patris incolumitatem insperatam cognoui, & uos tales erga fratrem comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens uobis, ut ministris diuinæ prouidentiae, in hoc tempus communi nostrę utilitati prospicientis gratiam habere, quā uestræ, ut tum uideri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoq; temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonum euentum libenter ferre, neq; pudore præteriti errati contristari. Quid est enim cur uos malè habeat iniquæ quondam uestræ aduersum me sententiæ poenitentia, quam frustratam esse iam uidetis? Læti igitur hac diuina dispensatione ite patri hæc renunciaturi, ne forte illo consumpto immodica de uobis sollicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercitat, priusquam ille in conspectū meum ueniat, & horum bonorum fiat particeps. Quamobrē & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationē assumentes, migrare uos huc uolo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinq; adhuc annis duratura. Hæc locutus Iosephus cōplectitur fratres: illi uerò in lachrymis erant ac moerore, suiq; in fratrem facti poenas dare hoc ipso uidebantur, quod ipse tanta in eos æquitate uteretur. mox conuiuium est secutum. Rex autē cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibī ipsi aliquid boni accidisset, lætatus est, donauitque eis currus onustos frumento, & aurum ac argentum,

Gen. 45.
Iosephus fratribus se indicat.

Iosephi fratrum
aduentum Pha-
raothes rescit.

d ; munera

VII.
Iacobus Iose-
phum supersti-
tem esse cogno-
scit.

munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filijs statum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem effugisset, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna uiueret cum rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tū magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper, ut uidebatur, intermissum: nec diu moratus iter aggressus est, ad Iosephum properās.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium ob exortam fam-
mā migravit. Cap. IIII.

Gen. 46.

Iacobum in
Ægyptum mi-
grare iubet
Deum.

Iacobi familia,
quæ in Ægy-
ptum migra-
uit.

T V E R O' uentum est ad puteū iuramēti, oblato Deo sacrificio, cum timeret ne filijs propter ubertatē Ægypti cupiditate habitā-
dæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæā, occu-
patura eā iuxta promissa Dei: ne'ue inconsulto Deo migratione
præsentī facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse anteq̃
Iosephum aspicere contingat, ex hac uita eximatur: talia uoluant in animo
& somno grauato Deus per uisionem astitit, eumq̃ bis nominatim in clama-
uit. Quo rogante, quisnam esset? An' nō agnoscis, inquit, Iacobe, Deū per-
petuū tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorē?
qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum so-
lus in Mesopotamiam profectus esses, effeci ut coniugiū nactus fortunatū
redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumen etiā progeniē tu-
am seruauī, & quem amisisse uidebaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis
fastigium euexi, ut non multum à rege Ægypti differat. Nunc quoq̃ in hoc
ueni, ut me ducem huius itineris habeas, utq̃ tibi prænunciem inter manus
Iosephi te e uita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem
fore, simul & illustrē, occupaturāq̃ terram, cuius ditionē ei sum pollicitus.
Hoc somnio fretus, eo libentius in Ægyptū cū filijs ac nepotibus pergebat,
qui erant in uniuersum LXX. Eorū nomina cū sint duriora, nō eram adscri-
pturus, nisi propter quosdā qui nos Ægyptios cōtendunt esse, nō Mesopo-
tamenos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quib. Iosephus iam antea ue-
nerat. recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq̃ progenie. Rubeli fuerūt
quatuor filij, Anoches, Phalles, Essaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus,
Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq̃ tres fuerūt, Gelse-
mis, Caathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pha-
ræ, Efron & Amyrus. Issacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samarō.
Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidē genus ē Lia, quæ secū du-
cebat filiā Dinam, quorū numerus trigintatres. Rachelis autē filij fuerūt duo,
quorū alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephræmen. alteri uerò Ben-
iamini fuerūt decē, Bolossus, Baccharis, Afabel, Gela, Nāmanes, Ises, Aros,
Nomphtis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt
numero quadraginta septem, & legitimū quidē Iacobi genus hoc fuit. ē Ba-
la uerò famula Rachelis fuerunt, Danus & Nephthalim, quæ quatuor seque-
bantur

bantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano uerò unicus erat filius, nomine Vlis. His ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Aslerus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula. ex his Gadem sequebatur filij septem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Aerines, Eroedes, Ariel. Aslerum uerò una filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supradictus numerus completur, tannumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduētare (etenim Iudas præcedens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui præ inexpectata magnaq; læticia minimū abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ uoluptate periclitaretur, non tamen æquē ac pater. deinde iussu eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. Quo audito, lætus ille percōtatus est Iosephum, quibus nam studijs delectarentur. ait, pastorem artem callere, & nihil aliud exercere: idcō eo consilio respondit, ne fortē distraherētur, sed ut unā degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Aegyptijs interueniret, si circa eadem cum illis studia uersarentur. Nam ei genti nō erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad regem perducto, post fauitas ominatio-
In Græcō est, non annumerato.
nes acceptas, rogauit eum Pharao quantum iam temporis uixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. Cumq; ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, permisit eum cum filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neq; flumine agros rigante: non enim ascendebat, neq; ullis de cœlo pluuijs: ad hæc grauius erat malum, quia uulgo improuisum, qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumentū dabat, nisi numerata pecunia: quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus uerò agri fuere, partem aliquā in precium alimentorū regi decidebāt. Cumq; ad hunc modum omnes eorū possessiones in ius regis deuenissent, alius aliō migrabant, quo certius esset regium dominium. soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. Postremò hæc necessitas adeo non corpora solū, sed & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo uictus utcunq; parari posset. Postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt, Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorum quos regi cesserant usufructum illis restituit, & adhortatus ut non secus quā proprios colerent, iussit quintam partem fructuū regi pendere pro agro, quem rex eius dominus illis dat, qui læti insperata restitutione agrorum, culturā strenuē aggrediebatur. atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga regē beneuolentia nō mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugū etiam penes regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimum septimū annum in Aegypto exegisset, in morbum lapsus inter manus filiorū uitam finiuit, precatus
Gen. 48 49. 50. Iacobi mors.
eis prius prosperitatē et abundantiam, & uaticinatus quomodo singulorū posterij in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod fa-

ctum est lōgo pōst tempore. Præterea collaudato Iosepho, quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs ut Iosephi filios Ephrem & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicitur. Postremò rogauit, ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum uixisset annos in uniuersum centumquinquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Iosephus uerò, permittente rege, deportatum patris corpus in Hebronem magnificè sepeliuit. Cæterum fratribus recusantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in se uindicaret, cum nō amplius esset in cuius gratiam daturum ueniam sperarent, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: et reductis secū magnas possessiones largitus est, nec unquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo uitæ anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnib. negocijs prudens, et potestate temperanter usus: quibus artibus factum est, ut neq; externum genus, neque calamitas, de qua diximus, quicquam offecerit, quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres uita feliciter exacta, in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent: hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc et alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

IX.
Exod. i.
Ægyptij Israhelitas affligunt.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

Cap. V.

ÆGYPTII gens delicata & ad laborem segnis, uoluptatibus & captandis lucris dedita, malè uolebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat. Videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus labore atque industria quæsitis iam abundare, non satis tuta sibi eorū incrementa existimabant: & cum iam Iosephi beneficiorum memoriam tempus oblitterasset, regnumq; Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumanè tractabant Israelitas, & uarijs laboribus atterebant. Nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi, & moenia urbibus ædificare, & aggeres extruere, quibus inundationes fluminis ab urbibus arcerentur. Pyramidum etiam substructionibus uexabant gentem nostram, cogendo uarias artes discere, & laboribus ferendis assuescere. atque in hunc modum per CCCC annos fuit laboratum, Ægyptijs id agentibus, ut Israelitas nimio labore perderent, nostris contrà omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam de sacrarum literarum peritis (erant enim ibi huius generis ueritatis professores) prænunciat regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum grauiter afflicturum, Israelitas contrà euecturum, si modò ad ætatem adultam peruenerit. nam & uirtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare

Ægypti rex
pueros mares
Hebræorū necari iubet.

seruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obstetrices ob cognationē edictum regium cōtemnerent. Proposuit etiam poenam, si quis clām seruare fœtus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo solū quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoq; tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabatur, & ipsis parētibus non multo post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur. Sed nemo potest Dei uoluntati resistere, etiam si infinitas artes in hoc comminiscatur, nam & puer de quo sacrorum peritus prædixerat, elusis regijs obseruatoribus clām fuit educatus, & uatem non fuisse uanum euentus rei comprobauit. Amarames Hebræus, uir inter suos nobilis, sollicitus tum publico periculo, ne gens defectu iuuentutis ad nihilū redigeretur: tum priuatim, quod domi prægnantem uxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandum diuinum præsidium conuersus, orabat ut tandem miseraretur homines, qui in religione erga ipsum nihil deliquissent: daret que finem præsentis afflictionis, quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussit que in futurum bene sperare. Memorem se esse pietatis eorum nec ipsis defutura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abramum solum è Mesopotamia in Chananæam profectum, præter reliquas felicitates ex uxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse: Ismaeli, eius que posteris Arabiam, Cheturæ filijs Troglodytidem, Isaco Chananæam. Res etiam bello meis auspicijs feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitude nota nō meminisse potestis. Iacobi uerò nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatē, in qua ipse uixit: tum ob eam quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtrigit: qui à septuaginta uiris patrem in Ægyptum comitatis, oriundi iam suprā sexcentorum milium numerum creuerunt. nunc quoque scito mihi cordi esse, & publicam uestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste, cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus uestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. Hic neq; deprehenderetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit, præter opinionem educatores nactus, Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit: memoriamq; sempiternā hoc præclaro facinore cōsequetur, non apud suos tantū, sed & apud exteros, me istud beneficium in te tuosq; posteros conferēte. Fratrem quoq; talem habebit, qui fungatur meo sacerdotio ipse, & posteris eius in omne æuū. His per uisionē cognitis, Amarames expectatus narrauit hoc Iochabeli uxori, quæ res utriq; sollicitudinē auxit. Iam enī non puero tantū timebāt, sed ne quo pacto promissa tanta felicitas intercideret. sed mox oraculo fidē fecit mulieris partus, quæ tam facilē, tamq; sine uiolēto dolore est enixa, ut obseruatores fefellerit. Hunc infantulū per tres menses clām nutrierūt, deinde Amarames ueritus ne re deprehēsa iram regis incurreret, ac mox & ipse unā cū puero sublati sunt è medio, promissionē Dei faceret irritam, maluit salutem filij totam

Exod. 2.

Amarames
Deus alloquitur.

tam ipsius prouidentiae committere: ratus etiam si puer latèret, quod tamen perdifficile erat, molestum tamen in continuo periculo uiuere, non eius tantum, sed & suo. De Deo uerò spem habebat, prouisurum ut oraculi ueritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro cōtexto, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti, salutem diuinæ prouidentiae commiserunt. In hunc modum cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papyraceum illud uas deportaretur à flumine. Hic uerò manifestissimè Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotentis confici: eosq; qui propter utilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moluntur, quantalibet utantur diligentia, sæpe tamen uoti compotes non fieri: rursum qui in periculo uersantur, præter opinionem è medijs ferè malis emergere: quod & in hoc puero uidere licet. Erat filia regi nomine Thermuthis: hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspicata uas fluitans, missis natatoribus, iubet lectulum ad se in ripam extrahi. Quo ut iussum erat allato, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Moysen prosecutus est, ut eum fecerit ab illis ipsis nutrirī & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. Quo non admittente mammam, sed auersante, idq; cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset: Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accerferes, tum fortè popularis mammam admitteret. Cumq; rectè monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox usa permissa potestate, rediit adducens matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libenter inhæsit mamillæ: & rogante regina, mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomen sortitus. aquam enim Aegyptij uocant moyses, uerò seruatos. Quare composita uoce ex utrisque nomen infanti fuit inditum, qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita ut Deus iam antè prædixerat: erat enim ab Abramo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus: hic autem Abrami erat filius. Puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum longè præ cæteris æqualibus sapere uidebatur: & ea tum agebat quæ maiora futuri uiri opera pollicerentur. Post tertium uerò annum ætatis, admirandam staturam ei Deus addidit. ac nemo erat adeò tetricus, ut uisa Moysis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat, ut dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis serijs negocijs, mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret:

allatumq;

allatumq; aliquando patri ostentabat: dicens de successore se cogitare, etiamsi Deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerū, inquit, ego educaui non minus indole quā pulchritudine diuina excellentē, quem Nilus ipse in sinū meum tradidisse uideri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi uerò in principatu ac imperio successorem: & cum dicto patri infantem in manus imposuit. At ille, postquam acceptū ad pectus appressisset, filiae gratificaturus, comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moyses uerò capiti pueriliter utiq; detractū prolabi in humū passus, pedibus etiam calcauit: id quod mox ominosum est uisum, et regno nihil boni portendere. Moxq; ille sacrorū peritus, qui natiuitatē eius Aegypto cladē allaturā prædixerat, occidere puerū uolebat, terribiliter uociferās: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatē Deus pollicetur, uaticiniū iam cōfirmauit, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interēpto, tam Aegyptijs metū quā Hebræis spem & fiduciā adime. Thermutis uerò eum præripuit, rege quoq; ad cædem tardiore, cui Deus talem animum indiderat, Moysis saluti prouidēs. Igitur educabat quā accuratissimē. Quamobrē ob eum Hebræi quidē felicitatē suo generi sperabāt, Aegyptijs uerò suspecta erat hæc educatio: sed cum nemo extaret uel adoptione propinquus, uel alius, qui etiamsi Moyses sublatus esset, magnopere uideret procuraturus Aegyptiorū comoda, abstinerūt ab eius cæde. Itaq; sic natus, et sic educatus, postq; adoleuit, suę uirtutis specimē edidit, scq; & ad illorū depressiōē, & ad Hebræorum incrementū natū esse ostendit, occasionē nactus talē. Aethiopes qui supra Aegyptū incolūt, in eorū fines irruperāt, & agebāt & ferebāt facultates Aegyptiorū. Illi moti indignatione, ducūt in eos exercitū, cōtumeliā ulturi: mox prælio cōmisso, partim in acie ceciderūt, partim in fugam turpiter compulsi, retrò ad suos se receperūt. Quo successu elati Aethiopes, fugientib. instabant, & ignauū rati, si fortunā nō uterent, concepta spe subiugandæ Aegypti, latē eam populabant: degustataq; prædæ dulcedine, nō temperātes sibi, ad maiora audēda accēdebant. Cumq; uicinas regiones peruagantib. nemo cum armis obuiā ire auderet, pergebāt ad Memphim usq; et mare, nulla ciuiuitate resistere ualēte. Quibus calamitatib. Aegyptij pressi, mittūt qui remedium ab oraculis petant. Cumq; responsum esset, Hebræū in auxiliū aduocandū, rex à filia postulat Moysen qui uniueris copijs cum imperio præsit. Paruit illa, sed prius rege iureiurādo obstricto, nihil in perniciē iuuenis machinaturū, pro magno hoc auxiliū imputans, & sacerdotibus probro dans, quod nō pueret nunc eius opem implorare, quē prius ut hostē occidendū esse monuerint ac iusserint. Moyses uerò Thermutidis simul ac regis rogatu libenter hoc negociū suscipit, quod factū gentis utriusq; uatib. læticiā attulit. Aegyptij post partā eius uirtute de Aethiopibus uictoriā, occasionē sibi per dolū tollendi non defore sperabāt: contrā Hebræi, Moysē copijs præposito, adfore sibi facultatē euadendi ex Aegyptia seruitute. Ille uerò uolens hostem opprimere, priusquam de aduentu suo cognosceret, nō per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionē fecit. Qua in re satis declarauit quātū ingenio polleret ac prudētia. Cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentū (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiā genera quę nusquam

Moyses ad Pharaonem adducitur.

x.

Moyses bellum aduersus Aethiopes.

quam alibi reperiuntur, noxios omnes, & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam uolucres, ut non solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improviso noceant) commentus est ad securum iter exercitus stratagemam dignum admiratione. uasa enim plexilia non pauca è papiro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat. est autem hoc animal infestissimum serpētum generi: quapropter fugitant earum insectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur. sunt autem mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, utpote apud Græcos nō incognitis. Postquam igitur uentum est in terram uenenosis bestijs scatentem, ibes illis immisit, quarum bona opera usus, itinere impunè peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: cōmissoq; prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionē compulit. nec hoc cōtentus oppida illorum euertebat, & ubiq; magna cædes hostiū patrabat. Quo factum est, ut post hæc auspicijs Moysis feliciter gesta, tantam alacritatem exercitus præ se ferret, ut nihil nō laboris toleraturus uideretur, iamq; aut excidium, aut captiuitas Æthiopibus immineret. Ad ultimum compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyfes Persarū rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. Erat autem penè inexpugnabilis, utpote Nilo circunquaq; cincta, accedentibus ad eius munionē & alijs fluuijs Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorē traiectum facerēt. Itaq; sita in insula, & muro ualido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostē, sed et aggeribus, qui mœnia inter et flumina ad eorum inūdationes prohibēdas instructi, ad hoc quoq; tum proderant, quod hosti etiam post superata flumina aditū ad urbem oppugnandā negabant. Hic cum Moyses desiderare exercitum ociosum ægreferret, hoste nō audente manus cōserere, interim tale quiddā accidit. Erat Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Moysen mœnibus exercitū admouentē, & egregiè dimicantē conspicata, uirtutemq; uiri admirata, qui & Ægyptiorū fortunā labantē in integrū restituisset, & Æthiopas modo uictores in extremū periculum adduxisset, uehemēti eius amore est correpta: quo indies crescēte, mit tit ad eum è seruis fidissimos coniugiū suum offerens. Assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post urbem sibi traditā ducturum se eam uxore: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratijs, nuptijsq; celebratis, Ægyptiorum exercitus uictor domū est reductus. Illi uerò accepta salute, odium pro gratia Moy si reposuerūt, & maioribus studijs insidias contra eum machinabantur, suspicatiq; ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, regem de eo necādo docebant. iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratū, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritantibus indefinēter scribis ac sacrificis: ut iam Moyses minimo minus abesset à perniciē, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciens in ipso temporis articulo se clam subduxisset. & cum uias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, quā euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediā patiētia superabat. Cumq; ad urbem Madienā peruenisset,

in rubri

*Moy ses Æthio
pissam ducit in
matrimonium,
eius opera Sa-
ba urbe poti-
tus.*

XL

*Moy ses in Ma-
dienam fugit.*

in rubri maris litore sitam, denominatā ab uno ex Abrami & Chæturæ filiis, sedens ad quendā puteum lassitudinē ex laborioso itinere cōtractam recreabat. Erat enim tempus meridianum, & urbs in propinquo erat. Hoc loco ei negocium incidit natū ex incolarū uiuendi ratione, per quod & uirtutem suā declarauit, & melioris fortunę occasionē inuenit. Cum enim ea regio laboraret aquarū inopia, pastores operā dabāt ut primi puteos occuparēt, ne fortē exhausta aqua ab alijs, ipsorū pecora potu carere cogerētur. Veniunt igitur ad puteū septem uirgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiā per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis uidebatur, gregibus eam potandam in alueos ad hūc usum factos diffundunt. Cumq̃ pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi usurparent, Moyses iniquum ratus, nō ferre opem iniuriæ patientibus uirginibus, & se inspectāte uim uirorum plus pollere quā ius puellarū, ab actis usurpatoribus auxiliū eis, ita ut decebat, præbuit. at ille accepto beneficio, postquam ad patrem uenerunt, & pastorum iniuriam, & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerūt: rogabātq̃ ne illi hoc beneficiū periret. tum ille collaudata puellarum erga benemeritum gratitudine, iussit ut Moysen adducerent meritā gratiā recepturū. Qui ubi uenit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficiū collocatū aiebat, sed relatores etiā gratiā non modò parem, sed etiā maiorem. deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim uniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem cum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moyses nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat ibi pascens pecora: aliquanto uerò post egit pastū greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimū, & pascuis ualde commodum. abundabat enim herba, eo quod uulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hætenus inaccessus ob religionem loci fuerat. In eo monte mirabile uidit prodigium. ignis enim rubi fruticem depascere uisus, nec frondes, nec flores, nec fructiferos ramos quicquam læsit, cum tamē inde magna & rapidissima flāma emicuiisset. ille tā inopinato spectaculo attonitus, magis etiam obstupuit, postquam uocē ab igne emissam, & nominatim sibi uocato uerba faciētem audiuit: quibus & audaciam eius taxabat, qui non fuisset ueritus locum hætenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & cōsulebat insuper ut quā longissimè à flamma abscederet: & contentus quidē sit hac uisione, non indignus ea propter suā ac maiorum suorum uirtutem habitus, cæterum ulterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantum honorē ac gloriā consecuturus esset apud homines diuino fauore asistente: iussitq̃ cōfidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducē ac ductorē Hebræorū multitudinis, & liberaturū cognatū populum ab iniqua eius gētis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abramus generis uestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut educētis Hebræis ex Ægypto, in hoc loco, sacrificiū gratiarū

Moyse Raguelis filias à pastorum iniuria defendit.

XII.
Exod. 3.

Moysem Deus ex rubo alloquitur.

actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyses uero cum uisis tum auditis territus, inquit: Potentiæ quidem tuæ domine, quā & ego ueneror, & maiorib. nostris patefactā fuisse scio, non sum tā infans ut credere dubitē: attamē nō intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis persuadere potero, ut relicta terra quā nūc habitāt, me ducē in aliā sequatur: uel etiā si persuasero, quō Pharaohes sit cogēdus ut illos exire permittat, quorū opera & labore augetur Aegyptiorum felicitas. Deus autem iussit illum securum esse de toto negotio, se illi adfuturum pollicitus, & siue uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturum: siue operibus, uires additurum. Mox iussit ut uirga in terram proiecta, fidem promissorū acciperet. Quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat, quasi repugnaturus insequētibus. deinde de nuō in uirgam est mutatus. post hoc manum in sinum mittere iussus cū paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinū colorē redijt. Iussus deinde aquam ē propinquo hauistā humi effundere, uidit in colorem sanguineum uersam. Ad hæc stupentem ut confidat hortatur, sciātq; maximum sibi adiutorem affore. utq; apud oēs his prodigijs utendo, fidem illis faciat à Deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. iret sine cūctatione, & festinus in Aegyptū properaret, neq; die neq; nocte iter intermittēdo, neue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutē & afflictionem redderet. Moyses autē nihil amplius dubitans de promissionibus, quarū certitudinē tot argumentis auditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandem potētiā in Aegypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoq; suum uolēs ac libens indicaret, ut rem diuinam illi aliquādo facturum nominatim eum ad sacrificiū inuocare posset. Tum Deus aperit ei suum nomē, nunquā antea hominum ulli auditum aut cognitū, quod mihi eloqui nefas est. Moy si uero non tunc tantū, sed quotienscunq; opus esset, talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi ueritate, deq; Dei adiutoris fauore, spem concepit fore, ut & sui liberarentur, & Aegyptij clade afficerentur. Cum'que cognouisset Pharaohem Aegyptiorum regem, sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele commeatum rogat, ut liceat sibi in Aegyptum ob publicam cognatorum suorum utilitatem proficisci, quo impetrato, & assumpta quam ibi duxerat Seffora Raguele filia, liberis'que communibus, Gerso & Eleazaro, iter in Aegyptum arripuit: quorum nominum prius peregrinum significat Hebræorum lingua: posterius, Dei auxilium, quod diuina ope insidias Aegyptiorum euasisset. Cumq; iam non longē à limitibus abessent, Aaron frater uenit obuiam, Deo sic iubente: cui mox indicauit quæ in monte uiderat, & mandata quæ diuinitus illic acceperat. Progressi autem, obuios inuenerunt præstantissimos quosque Hebræorū, qui aduentū eius cognouerāt: & mox, quia uerbis fides nō habebatur, prodigia diuinæ uolūtati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem uisis attoniti, sperare iam ceperunt, prouidentiam Dei securitati illorum & incolumitati non defuturā. Atque ita obsequentiores iam nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros

Moyse à Raguele commeatum impetrat.

turos pollicentes, accensosque libertatis amore, ad nouū regem se confert. Ibi, posteaquam commemorasset operam suam pro Aegyptiis contemptim agros eorum uastantes nauatam, laboresque exhaustos dum non aliter quam pro suis popularibus bellum administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit: nec non prodigia quibus de uoluntate Dei confirmatus omnem haesitationem posuerit, singulatim enumerat. addit deinde monita ne per incredulitatem Dei decretis obstaculo esse uelit. Cæterum cum à rege contemptim audire se animaduerneret, exhibet illi specimen prodigiorum que in Sina contigerant. Rex uero iratus, sceleratum eum appellat, qui Aegyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis præstigijs instructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ostenta repræsentare nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moyses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris uirtute polleat, atque ita apud rudem multitudinem quasi supra mortalem conditionem positus se uenditet: confestim que cum & ipsi suas uirgas proiecissent, in dracones sunt uersæ. Tum Moyses nihil his motus, ne ipse quidem, inquit sapientiam atque artem contemno Aegyptiorum, attamen quæ ego operor, tanto præstantiora esse aiq, quam istorum magiam quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamque manifestè declarabo non esse hæc præstigias ueritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram: & cū dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Aegyptiorum uirgas, quæ dracones uidebantur, circumiens omnes ad unā deuorauit, ac mox in pristinā speciē reuersam Moyses rursus sustulit. Rex autem ad indignationem magis quam admirationem hoc facto commotus & illum nihil sua aduersum Aegyptios sapientia & calliditate profecturum fatus, mandat operarum exactori, qui Hebræis erat præpositus, ut de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quam antè operum difficultatibus premat. Et ille prius paleas eis ad lateres fingēdos præbere solitus, post hac id facere desijt: sed interdum detentos in opere, noctu ad comportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicans. Moyses autē neque minis regis à proposito deterrebat, neque suorum querelis ut à cœpto desisteret, flectebatur: sed obfirmato contra utrunque animo, in hoc totus erat, ut suos in libertatem restitueret. Itaque denuò regem accedit, suadens ut dimittat Hebræos in Sinam montem, illic Deo sacrificaturos (hoc enim ipsum iussisse) nec quicquam eius uolūtatī resistat, sed eius fauorē plurimi faciens, discessum eis concedat, ne fortè si prohibuerit, ea ipse sibi insciens mala conflēt, quibus dignus sit qui Dei iussis contraueniat. Nam omnibus ex rebus calamitates eos comprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terrā tū aerem illis infestū existere, tum procreationē filiorū parū secundū naturā procedere, elemētis etiā ad uindicandū in eos concitatis. atque hæc mala non posse euitare Aegyptios, præter Hebræi populi ex eorū finib. discessum ipsis inuitis. Rege uerò nihil faciēte uerba Moysis, neque uel tantillū curate grauiſſima mala in Aegyptios incubuerūt: quæ singulatim recēsebo tū

Moyſes Aegypti regem adiit. Exod. 5. 7.

Pharao Hebræos dimittere recusat.

Moyſes & Aegyptiorum magorum ostenta apud Pharaoem.

Exodi 6.

Moyſes Pharaoem denuò adiit.

Exo. 7.
Aqua in san-
guinem cōuer-
titur.

Exo. 8. 9.
Ranis infesta-
tur Aegyptus.

Pedunculis in-
festatur Aegy-
ptus.

Insectis infesta-
tur Aegyptus.

Vlceribus ex
grandine infe-
statur Aegy-
ptus.

propter eorum nouitatē, tum quia uult ostendere Moyses nihil se mentitū fuisse eorū quæ illis prędixit. postremo quia hominū interest talia cognosce re, quo magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas cōmo ueri solet. Primum amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontē haberent. nec coloris tantum id e rat uitium, sed si quis gustaret, acri dolore corripiebatur: eratque talis Æ gyptijs, Hebræis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristinam naturam re tinens. quo miraculo rex inops consilij, timens incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. Cumq; malū cessasset, rursus ad pristinam mentem redijt, sententiā suam reuocans. Deus aut motus hoīs iniquitate, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliā plagam Aegypto infligit. Ranarū uis immēsa ter ram eorū populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde nō nisi sanie ha rum uitiata hauriri posset, immorientibus illis & imputrescentibus. plena erat & terra limo, ex quo enascebantur, rursusq; in eundem resoluebantur: quin & domesticum uictum fœdabant in esculentis atq; poculētis repertæ: & in cubilibus quoq; passim oberrantes: ita ut omnia fœterent putore è ra nis mortuis exhalante infecta. His malis cum exagitarentur Aegyptij, rex iubet Moysen cum Hebræis abire: & cum primum hoc dixit, euauerunt ra ne, terraq; simul & flumē in pristinam naturam sunt restituta. Vix dum hoc malum cessauerat, cum Pharaotes denuò mutatus, causæ oblitus retinere populum cœpit: & quasi pluriū etiam afflictionum naturas experiri uellet, negabat exitum quem prius cōcesserat timore magis compulsus, quàm pru dentia. Rursus igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum uindicat. pedunculorum enim magna uis è corporibus Aegyptiorum scatebat, à qui bus mali malè perdebantur, neq; lauacris neq; medicamentorum inunctio nibus extinguere eos ualentes. Qua noua peste turbatus rex, & nō magis i pso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit. Hebræis enim exire permissis, ac mox ma lo cessante, liberos & uxores reditus obsides ab eis exigebat. quq; factō ma gis etiā Deū exasperat, putans se prouidentiā eius circumuenire posse, quasi Moyses & nō potius Deus pœnas de Aegyptijs Hebræorū oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarū species immittit, quales ne mo ante eā diē unquā uiderat, tāta copā ut tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitum euadebant, infecti tamen earum ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tūm quidē resipiscen te ut uoluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolente, non defuerunt Deo uariæ priorib. etiam gra uiōres pœnæ, quib. ob regis maliciā in uniuersam gentē seuerè animaduер teret: sed exulceratis intus in cute corporibus miserabilem in modū non me diocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem rex resipisceret, grādo nunquam antè in Ægyptio cœlo uisa, tunc uerò maior quàm apud alios hy berno tēpore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto supernè ruens eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locusta

rum

rum superuenientes ita absumpserūt, ut fructuum colligendorū spes Aegyptijs omnino sit adempta. Quod si rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. At Pharaotes tametsi nō ita insaniebat ut causam non intelligeret, tamē tanta malicia pectus eius obfederat, ut adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionem repugnare, & in publica commoda sciens uolensq; peccare pergeret: itaq; tādē Hebræis pueros etiā unā cum mulierib. concedit, sed iussis ut pecora sua Aegyptijs tanquā prædam relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesset. Moyse uerò negante æquum postulari, alio qui non habituros unde sacrificarent, atq; hac controuersia diutius durāte tam densæ tenebræ omnisq; luminis expertes Aegyptijs sunt circumfusæ, ut prospectu in uniuersum priuati miserabiliter absumerentur: illo quoq; metu imminente, ne fortē penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cū nondū flecteretur Pharaotes ut liberū exitū permetteret, his uerbis eū Moyses aggreditur: Quousq; repugnabis Dei uolūtati, qui omnino uult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediū aduersus mala quibus affligimini. Rex uerò iratē ferens illā uocē, minatus est eū capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se nō amplius hac de causā uerba facturum, sed ipsum cum optimatibus Aegyptijs ultrò Hebræos rogaturum, ut inde proficiscantur: atq; his dictis abiit. Deus autē cum decreuisset adhuc una plaga ictos Aegyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit Moysen edicere populo, ut paratū habeant sacrificiū: præparatū tertia decima Xāthici mēsis in quartadecimā, qui apud Aegyptios Pharmuthi uocatur, idē Hebræis Nisan, & Macedonib. Xāthicus: utq; ipse Hebræos educat omnia sua secū portātes. Ille uerò instructos prius ad profectiōē, & in cognationes distributos in uno loco continebat. Vbi uerò uenit quartadecima, oēs ad exitū animati sacrificabāt, & sanguine domos lustrabāt, asperfas hyssopi thyrsis, & peracta coena, reliqas carniū exusserunt, tanquā exituri. unde nūc quoq; solēne manet nobis idē sacrificiū, quā festiuitatē uocam⁹ Pascha. id transitū significat, eo q; Deus illa die præteritis illeis Hebræis Aegyptios morbo percussit. nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorū, ut agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis uociferantib. nō amplius detinēdos Hebræos. Tū rex accito Moyse, mādāt ut abeāt, ratus post eorū exitū regionē cessantibus calamitatib. sub leuādā. donis etiā Hebræos honorabāt: alij quo celerius discederēt, alij propter uicinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitū est, flētib. Aegyptijs, & pœnitētib. ob præteritā malā tractationē. Iter aut faciebāt per Latopolim tūc desertā: Babylō eī post eo loco est cōdita, Cābyse Aegyptū uastāte. Cumq; abeuntes iter strenuē cōtinuarēt, 3 die peruenerūt Beelsephōtē ad rubrū mare sitā. cūq; nihil per uīā inuenirēt propter solitudinē, macerata farina, & modico calore in panis speciē solidata se sustētabāt: quo uictu per triginta dies sunt usi. neq; n. plus cōmeatus Aegyptio extulerāt, atq; eū ipsum parcē dispensabant ad necessitatē magis quā ad satietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ festa per octo dies

Locustis infestatur Aegyptus.

Tenebris infestatur Aegyptus.

Exo. 10. 11. 12.

Pascha instituitur.

Israelitarū ex Aegypto migratio.

celebramus, quos uocamus azymorum. cæterum multitudo migrantium unà cum liberis & uxoribus uix erat numerabilis, qui uerò militarē ætatem habebant, sexcentorum milium numerum explebant.

Quomodo Moyse duce Aegyptum reliquerunt.

Cap. VI.

Exo. 12.

*XIIII.
Aegyptij Israe-
litas perse-
quuntur.*

Exod. 14.

*Moyse Israeli-
tas animat.*

RELIQUERVNT autē Aegyptū mense Xanthico, luna quintadeci-
ma, anno quadringētesimo trigésimo, postq̃ Abramus pater no-
ster in Chananæam uenit: & post Iacobi migrationē in Aegyptū
anno ducentesimo decimoquinto. Moyses uerò annū tūc agebat octuagesi-
mū, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant etiā secū ossa Iose-
phi, ita ut filijs suis mandauerat. Aegyptios autē poenituit q̃ Hebræos dimi-
sissent: cumq̃ rex hanc rē ægrè ferret, totū præstigijs Moysis imputās, decre-
tū est ut in eos irruerent: & correptis armis reliquosq̃ apparatu persequen-
tibus, retracturi si possent assequi. nō enim timendū ne Deus offendatur, cū
iam semel exitus illis sit cōcessus. sperabant etiā facilē se in potestatē redactu-
ros inermes, & de uia lassos. itaq̃ obuiū quemq̃ rogantes quā tenderent, ra-
ptim insequiebantur, tametsi per uiam difficilē nō solum exercitibus, sed sin-
gulis quoq̃ uiatoribus. Moyses autē hac Hebræos ideo duxit, ut si Aegyptij
mutata sententia persequi eos uellent, poenas maliciæ uolatiq̃ pacti persol-
uerent: neue Palæstini, quos ob ueterē similitudinem infensos habebat, de hac
profectione certiores fieri possent. est enim illorum regio Aegypto conter-
mina. quapropter omīssa uia quæ in Palæstinā ducit, per desertū uia dispen-
diosa ac difficilī uoluit Chananæā inuadere: obiterq̃ iuxta Dei mandata in
montē Sina populum sacrificaturū adducere. sed eos affecuta Aegyptiorū
multitudo circumfusa in arctū eos compellit. aderant enim sexcenti currus
cum equitū quinquaginta milibus, & ducēta milia scutatorū peditum. hi uī-
as oēs obsederāt, quibus effugiū Hebræis patēre poterat, inter rupes & ma-
re cōclusis, quo loco mons præ aspretis inuius ad littus usq̃ procurrit. atq̃
ita ne fugē quidē spe relicta Hebræos mare inter & montē obsidione preme-
bāt, oppositis armatis quā exitus in cāpos aperiebatur. in hac locorū iniqui-
tate conclusi, cū nec obsidionem præ cōmeatus inopia tolerare, nec exitū ad
fugā inuenire possent, nec arma adessent, etiāsi maximē pugnare cuperēt, ni-
hil superesse uidebāt, nisi ut ultrò facta deditio salutis cōsulerent: quo factū
est ut Moysen incusarēt, oblitī omniū prodigiorum quib. libertatē eis Deus
conciliauerat: minimūq̃ aberat quin propheta lapidato, contemptisq̃ per
incredulitatē salutis pollicitationib. deditio in pristinā seruitutē redirēt.
nam & lamentis mulierū ac puerorū exasperabantur, nihil nisi perniciē expe-
ctātium, cū essent rupib. & mari & armatis circūcirca cincti, nec ulla spes ef-
fugij relinqueretur. Moyses autē efferata licet contra se turba nulli succūbēs
difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus, quem post tot libertatis
præfagia probabile non erant permissurum ut aut delerētur, aut in potesta-
tem inimicorum relaberentur: cūq̃ medius in cōcione cōstitisset, sic ad eos
uerba fecit: Si homo aliquis res uestras bene ac prudenter hactenus admini-
strasset, oportebat & in posterum similem eius curam & diligentiam expe-
ctare: nunc postquam Deus ipse gubernandos uos suscepit, quantē insanix
fuerit eius opem non sperare, qui per me ultrò uobis ne quidem expectan-
tibus

tibus prestitit, quicquid ad uestra salutē ac libertatē cōferre uidebatur, imō hęc ipsa difficultas & angustia magis uos ad sperandū accendere debuerat, ipse enim uos in arctum hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta necessitate præter uestram æquē ac hostium opinionem seruaret, atq; in hunc modum declararet, nō solū potentia suā, sed fauorē etiā quo uos perpetuō prosequitur. nō enim in paruis rebus Deus propitius auxiliū afferre solet, sed tū potissimū, quādo spei superest minimū. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & tantorū potētia debilē reddere, ne terreamini Aegyptiorū apparatu, neq; propter fugā mari à tergo & mōtib. impeditā animū despōdete. potest em̄ deus si uult & hos in planiciē, & mare in terrā uertere.

Quomodo mare scissum Hebreis Aegyptios fugientibus uiam aperuit. Cap. VII.

HAEC

effatus ad mare eos Aegyptiis spectāt ib. ducebat. Habētes enim eos sub oculis, q̄ essent persequendo defatigati, pugnā insequentē diē differre cōnsultius putabant. ut uerō ad extremum litus uētum est, tum Moyses sumpta uirga Deum in auxilium supplex inuocat, dicens: Tu Domine scis ipse q̄ nec uiribus nec artibus humanis ullum hinc nobis patet effugium: superest ut ipse salutem huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus. ad te solum omni alia spe, omni cōsilio, destitui confugimus: ad tuam tantū prouidentiam respicimus, quæ sola nos iratis Aegyptiis eripere potest. succurre igitur properē, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatae salutis ad fiduciam & spem excita. Iam non aliena, sed tua sunt, quę nobis imperuia sunt: tuū est Domine mare, tuus & mōs qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram uerti. possumus & per aerem sublimēs effugere, si ita nos seruari tibi placeat. Hęc precatus, mare uirga percussit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudū solum Hebreis ad uiam & fugam relinquit. Moyses autem uidēs adesse Deum, & mare de suo solo celsisse, primus eo intrat, & hortatur Hebræos ut sequantur per uiam diuinitus datam, & læti præsentium hostium periculo, gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortam. illis uerō impigrē subsequētib. nimirum diuina ope fretis, Aegyptij primū insanire eos putabant, in manifestam perniciem ruentes. postquam uerō uiderunt eos longē processisse, & impunē absque omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant: iamq; in aduersum littus euaserant Hebræi, hostibus à tergo relictis, & in se armandis tempus terentibus: sed cum incolumes illos terram tenere uiderent, audaciores redditi sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verū fefellit eos hęc opinio, nescientes non quorumuis talem uiam esse, sed Hebræorum tantū, & fugientibus tantū ad salutem patēre, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. Ergo cum iam uniuersus Aegyptiorum exercitus introgressus esset, refunditur iterū mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, uentis etiam eodem impellentibus: accesserunt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus antemicantibus: fulmina quoq; deferebantur, & nihil omnino deerat eorū quæ ab irato Deo hominibus ad perniciē immitti.

*Moyse Deo
pem implorat.*

*Hebrei per
uiā transiunt.*

*Aegyptij mari
obruuntur.*

Hebræi Deum
carmine collau-
dant.

Exo. 15.

Exo. 8. 9.

solent: nam & nox eos caliginosa ac tenebrosa comprehendit, atq; ita totus ille exercitus est deletus, ut ne nuncius quidem cladis domū reuerteretur. Hebræi uerò uix sui cōpotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute con-
cepto, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior esset libertatis secu-
ritas, nemine superstitite qui eos in seruitutē uindicare cuperet, & Deo tam
præsens illis auxilium submittente. quapropter tum sua salute, tum inimico-
rum supplicio læti magis quàm ulli antehac homines in hymnis & hilarita-
te totam noctem exegerunt: & Moyses carmē laudes Dei, & ob præsentem
fauorem gratiarum actiones continens, hexametro uersu composuit. Hæc
ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mi-
rari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus, & ad maliciam etiam
tū rudibus, de salute periclitatib. uia per mare patuit, siue Dei uolūtate, siue
naturæ spōte, cū & Alexandro Macedonię regi, qui non ita pridē fuit, cesserit
Pamphiliū pelagus: & aliam uiam non habenti illac iter aperuerit, cum
Deus eius opera ad destruēdum Persarum imperiū uti decreuisset: id quod
omnes confitentur, qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de
his, ut cuiq; libet, ita sentiat. Postera uerò die, cum æstus & uentus arma Æ-
gyptiorum in littus expulisset, in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses
id quoq; diuina prouidentia factū interpretatus, ne posthac inermes essent,
collecta Hebræis distribuit: atque ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi
Deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum ei etiam præ-
dictum fuerat.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER TERTIVS.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. Cap. I.

Mar locus.

Exo. 15

HEBRAEOS salutem sic ex insperato consecutos grauiter
rursus uexabat, cum in Sinam montem ducerentur, re-
gio prorsus deserta, & difficilis propter ciborum & a-
quarum extremam inopiam, & ne brutis quidem alen-
dis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida,
& nihil omnino humoris habens, unde fructus proue-
nire solent. talem aut uiam necessario sunt ingressi, cum
aliam non possent: deferebātq; secū aquā, priusquam desertū intrarent hau-
stam, duce ita præmonente: qua absumpta, puteos magno labore propter
duriciē terræ fodientes aquabantur: ac quam inueniebant, ea amara, & que
potari non posset, erat, & insuper parua copia. In hunc modum iter facien-
tes perueniunt prima uespera in locum quendā, cui propter aquas uitiosas
nomē fecerūt Mar, amarorē uocabulo significante: ibiq; lassis de uia, & cō-
meatu quoq; iam absumpto, inopiam sentire incipientibus, diuertere pla-
cuit. Inuitabat ad manendum puteus fortē repertus: qui tametsi tantis co-
pijs non posset sufficere, non nihil tamen solatiij propter naturam regionis
præbebat, audiebant enim nihil aque in progressu se inuenturos. Hęc ipsa
quoq;

quoque amara fuit, & nulli potabilis, non homini solum, sed ne iumento quidem. Moyses autem uidens eis animum cecidisse, nec habens quod diceret (non enim erat res cum hoste quæ uirtute repellere posset, sed & uiri & mulierum ac puerorum imbecillior multitudo, quàm ut difficultatem illam ferre posset, peribat) ægrè expediebat consilium, populi miseriam ad proprium infortunium referens. ad hunc unum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorantes, uiri uerò mulieribus, ne se despiceret, utque salutis remedium aliquod quæreret. Ad preces igitur uersus, orat ut Deus mutata aqua ex uitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in puteum mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitum daturum se aquam desiderantibus, si gnauiter iussa perageret. Quibus rogatibus quid factò opus sit ut aqua mutetur, iubet robustissimū quemque certatim puteū exhaurire, dicēs, Maiore parte euacuata, reliquum potabile fore. quo factò, aqua agitatione continua purior reddita, potum iam non aspernandū multitudinī exhibuit. Hinc castris motis, peruenerunt in syluam, ut primo aspectu è longinquo uidebatur, non malam, ferebat enim palmas. ut uerò propius est uentum, fefellit eorum expectationem. palmæ enim non plures erant quàm septuaginta, eaque non admodum proceræ, propter loci ariditatē. nā ne à fontibus quidem rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed nō ita largi, ut emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendam harenam uersi in nullas uenas incidere poterant: & si quid modicū distillaret, fossione turbatum inutile ad potū reddebatur. Arbores quoque nō multum fructum ferebant, propter eandem aquarum inopiam. quamobrē exortū est murmur multitudinis contra ductorē, omnem miseriam suæ causam in unum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confectò, com meatū omnem quē secum extulerant iam absumptum desiderabant, & cum nihil alimentorū in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberrat: atque ita præsente egestate præteritorū tam Dei quàm Moyse beneficio rum memoriā excutiente, in iram cōcitati uidebantur, iam iam correptis saxis in imperatorē suum inuasuri, autorē interitus sibi clamitantes. at ille irritatā multitudinē, & tam acriter in se concitatā animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios uociferantes & saxa intentantes. cumque singularem quandam gratiam in uultu præferret, popularique facundia cum primis polleret, exorsus est irā eorū mitigare, obsecrans ne in præsentē necessitatē intenti præteritorū beneficiorum memoriam abijcerent: neue ob difficultatē tunc prementem animo Dei gratiā ad dona deponerēt, quibus toties præter opinionē cumulati fuissent. nūc quoque expectarent eum bonū exitum procuraturū, quem uerisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiā & gratitudinem, utque appareat præterita ne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendū igitur ne ob intolerantiā atque ingratitudinē diuino fauore indigni deprehendantur, qui & uoluntatē Dei, quā secuti Aegyptū reliquissent, cōtēnant, & se ministrū eius odijs persequantur, præsertim cū hactenus in nullo eorū quæ Dei iussu uel dixisset, uel fieri iussisset, deceptos se queri possint.

Aqua dulcescit

Septuaginta
palme.

Exod. 16.

Moyse He-
bræorū aduer-
sum se iram mi-
tigat.

Enu-

Enumerat deinde singillatim, quomodo perierint Aegyptij dum eos contra Dei uoluntatem detinere conarētur: quomodo idem flumen illis quidē cruentū & ad potum inutile, ipsis uerò dulce fuerit ac potabile. quomodo item longissimē refluxo mari locum eis & uiam ad effugiū cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutem sint consecuti, inimicos uerò deletos inspe-
ctauerint: & quomodo in eam usq; diem inermes, Deo præbente armorum quoq; copiam sibi comparauerint: tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidētia desperandum. Quamobrem equo animo ferenda omnia, cogitandumq; nō esse serum auxilium, quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existi-
mandum, nō neglecta cunctari Deum, sed fortitudinem explorari ac liber-
tatis amorem, ut uideat utrum eius cupidine, & ciborum & aquarum inopi-
am sustinere ualeant, an potius more pecudum dominis in suum usum pa-
scentibus seruire malint. Se quidem non tam sibi priuatim timere, cui casu iniuste nihil mali accidere possit, quā ipsorum incolumitati, si per istam la-
pidationem Deū damnare uideantur. His uerbis furentes ad saniorē mentē
reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniā in-
telligebat non de nihilo concitatos, ad preces & supplicationes confugit:
& cōscensa quadam specula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposce-
bat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: utq; propitius ueni-
am daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab
officio decedenti. Deus uerò curæ sibi populum fore pollicetur, & opem
quam peterent affuturam. His auditis, Moyses descendit ad multitudinem:
illi uerò animaduertentes promissionibus diuinis lætum, & ipsi posito mor-
rore uultus hilares sumpserunt. tum ille stans in medio concionis, ait se præ-
senti necessitati à Deo remedium afferre, nec ita multo post magna uis co-
turnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato in-
teriacente mari longo uolatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis,
in Hebræos defertur. Illi uerò cibos diuinitus oblatos certatim comprehen-
dentes, remedium inopiæ quærebant: & Moyses rursus ad supplicationes
uertitur, ob auxilium à Deo promissum simul atq; exhibitum: qui ad hunc
modum pastis, alia mox alimenta demisit. nam interim dum Moyses preca-
bundus palmas attollit, ros de cœlo delabitur: qui cū manibus eius hærens
cōcreuisset, suspicatus ille hāc quoq; alimoniā à Deo demitti, degustat: læ-
tusq; re cōperta, turbā ignarā & putantē hyberna tempestate ningere, mo-
net opinione falli, nec uulgare rorē de cœlo descendere, sed alimoniā, quæ
ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox prægustatū offert, ut
experti crederēt. Illi uerò ad eius exemplū nouo cibo læti fruebant, qui sua-
uitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspectu uerò ad aromatis similitudinē
quod bdelliū dicit, magnitudine coriandri semini similis: eumq; pro se qsq;
certatim colligebāt. sed mox edicto admonentur, ut ex æquo assaronis men-
surā quotidie colligerēt: nō enim defore hoc cibi genus. quod eò factū est,
ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auariciā plus satis colligerēt.
Quod si quis cōtempto edicto, ultra præscriptū modū collegisset, plus defa-
tigatus

Coturnicos He-
bræis Deus im-
mittit.

Manna.

tigatus nihilo plus habebat q̄ ceteri. nā nihilo plus assarone inueniebāt. Si quid uerò sequēti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac uermibus corruptū: adeo diuinus & incredibilis erat hic cibus: supplet aut̄ incolis ceterorū penuriā. Quin & nostris tēporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodū olim in Moyſis gratiā Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna uocant. nam hæc uox man in nostra uernacula est per cōtatiua, quid hoc est interrogans. atq̄ ita perpetuū gaudiū ac securitatem per hunc cibū sunt adepti, quo per annos XL. deinceps sunt sustētati: tantū enim tēporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primū cōtigerunt castris motis, postq̄ in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabatur: eò q̄ & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datū est, & tunc in regionē omnino aquis carentē inciderunt. Rursum igitur Moyſi irascebatur. ille uerò declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum uertitur, rogans ut qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoq̄ in extrema necessitate largiretur tantum non siti deficientibus, quando quidem solus cibus in hoc rerū statu nihil proderat. Deus uerò nihil cunctatus, promittit Moyſi daturū se fontē & aquarum abundantiam unde minimè sperarent: iubetq̄ ut uirga feriens petram in cōspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabāt. uelle se ut per ocium & absq̄ labore potum adipiscātur. His acceptis à Deo, Moyſes reuertitur ad populū præstolantem, & intentis oculis se spectantem. iam enim uidebant à specula descendentem. qui postquā reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā necessitate liberaturū, & insperato modo salutē largiturum, fluuiū de petra illa prorumpente. Quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidenda, Moyſes ferit eā uirga, quæ euestigio dehiscens aquam euomit copiosissimam simul ac limpidissimam. illi uerò inopinato spectaculo attoniti, uel aspectu ipso siti leuabantur: moxq̄ magna cum uoluptate bibebant, q̄ esset dulcis, & qualē diuinitus datā esse conueniebat. Quapropter & Moyſen plurimi faciebant, quē Deo tam charum uiderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterāt per sacrificia gratias referere. Testantur aut̄ sacræ literæ in templo dedicatæ, quod Deus Moyſi prædixerit, sic petram ex se aquam profluentem esse edituram.

Exo. 17.

Moyſes aquā elicit ex petra.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit. Cap. 11.

HEBRAEORVM aut̄ fama iam longè lateq̄ diuulgata, rumoribusq̄ de his per omnes gētes circūquaq̄ sparsis, nō mediocris metus ac
 colas eius regionis occupauit: & missis ultrò citroq̄ legationibus
 adhortabantur se inuicem, ut aut arcerent, aut delerent etiam, si possent, ho-
 mines. Præcipui uerò huius expeditionis instigatores erant qui Goboliti-
 dem regionem & urbem Petram incolunt, uocanturq̄ Amalecite, inter eas
 gentes pugnacissimi. horū reges & se inuicē & finitimos ad Hebraicū bellū
 cōcitabāt, externū exercitum, Aegyptiorū fugitiuos, perniciē sibi struere di-
 citantes: quos nō oportere cōtemni, sed priusquā uires eorū augeantur, u-
 berem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorū cessatione concepta,
 priores bellū aggrediantur, tutò posse opprimi: consultiusq̄ esse in deserto
 eorum conatus ulcisci, q̄ expectare dum urbibus bonis ac opulētis potian-
 tur. Hoc enim esse prudentius, initijs aduersariorum potentię quā primū
 obstare!

11.

Exo. 17.

Amalecite ad bellum se præparant aduersus Hebræos.

Moyſes He-
braeos confir-
mat.

Moyſes Ieſum
præſcit exerci-
tū.

Amalecitas
fundunt He-
bræi.

obſtare, quàm iam prouectam crefcere prohibere. hoc enim qui faciāt, eos uideri nimis aduerſariorum potentis inuidere: illos nullum aduerſarijs cōtra ſe occaſionem permittere. Poſt huiusmodi legationes decretum eſt com-
muni conſilio, ut Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum-
minus expectabat Moyſes quàm motum aliquem incolarum: ergo cum ui-
deret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cū
inſtructiſſimo hoſte conſligendum erat: hortatur ut Dei ſententia freti, cu-
ius auſpicijs libertatem ſeruituti prætuliffent, nihil aliud quàm uictoriam
cogitarent: neue reputarent quòd armis, pecunijs, commeatu & alijs huius-
modi præſidijs, quibus freti bellare ſoleant homines, ſint inferiores: ſed cum
Deum pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent, ac ſi
humanis etiam opibus eſſent ſuperiores. Aduerſariorum autem uires cogi-
tarent eſſe exiguas, inermes, infirmas, quippe qui non talibus ad uictoriam
eſſent inſtructi, qualibus ipſi Hebræi, uolente Deo. Scire autem eos quan-
tus ſit hic adiutor, expertos & in multis, & in grauioribus bello. Hoc enim
geri aduerſus homines: ſed quæ illis inexplicabiles fuerint difficultates ad-
uerſus famē & ſitim, aduerſus montes & mare, nulla patente ad fugam uia,
has eis propitio Deo fuiſſe ſuperatas. nunc tanto magis ad uictoriā aſpiran-
dum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem ui-
ctum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, conuocatisq; tri-
bunis & optimatibus, uniuerſos & ſingulos hortatur: iuniores quidem, ut
grandiorum dicto audiant, hos uerò, ut imperatori pareant. At illi periculū
contemnentes, & conſictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem
allaturam, & ultro Moyſen rogabant, ut ſe cōfeſtim in hoſtem duceret, ne-
ue intempeſtiua cunctatione alacritatē militum hebetaret. Tum ille, ſelectis
e reliqua multitudine ad pugnam idoneis, Ieſum præſcit Naueci filium, è tri-
bu Ephræmitide, uirum manu ac conſilio iuxta promptum, & dicendi pe-
ritiſſimum, & pietate inſignem, & à Moyſe præceptore hac parte non dege-
nerantem. aliquot etiam cohortes ita diſponit, ne ab aquatione intercludi
poſſit, plures etiam ad præſidium caſtrorum & imbellis multitudinis relin-
quit. Per noctem deinde totam ad prælium ſe expediunt, & armis ſimul ac
corporibus curatis, intenti ſignum claſſico per Moyſen dari expectant: qui
& ipſe pernox Ieſum de inſtruendis ordinibus docebat: appetēte uerò iam
die, protinus hortatur ducem, ut ſpei de ſe conceptæ reſpondere ſtudeat, &
re feliciter geſta exiſtimationem ſibi apud milites comparare. ſimiliter He-
bræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos uerbis ad
fortitudinē accēdit: atq; ita inſtructos & animatos Ieſu & Deo committit,
ipſe montem aſcendit. Iamq; ad manus uentum erat, pugnabaturq; ſtre-
nuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moſes erectas manus
tendebat, Amalecitiæ Hebræis inferiores erant. Moyſes uerò extenſio-
ne manuum laſſatus, cum obſeruaffet quotieſcunque manus demitteret, to-
ties ſuos non ferentes hoſtis impreſſionem cedere, iubet fratrem Aaronem,
& ſororis Mariam es maritum Vronem, utrinque aſtantes manus ſibi in-
deſinenter ſuſtinere, neque permittere ut per laſſitudinem deferrentur. quo
facto egregiè uicerunt Hebræi, fuiſſentq; internecione deleti Amalecitiæ, ni-
ſi inter-

si interueniēte nocte fuisset interpellata cædes, quæ uictoria & magnificētissima & opportunissima maioribus nostris contigit. nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & finitimis terrorē incusserunt, & laboris præmium prædam opimam reportauerunt. nanque castris etiam hostilibus expugnatis, publicè & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem uix quotidianum uictum sibi parare poterant: nec in præsens tantum ea uictoria profuit, sed in futurum etiam. Non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus finitimis ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis uerò opulentiae non mediocris accessio est facta. multum enim auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta uel escaria uel coquinaria, magnus etiam pecuniae signatae numerus: ad hæc textilia & armorum ornatus, aliaque supellex castrensis, & uaria præda iumentorum & impedimentorum, quæ exercitum sequi solent. Quin & audaciores multo successus hic Hebræos reddidit, et fortitudinis ac industriæ magis studiosos: nihil non sibi pollicentes, si uirtutem strenuè colerēt. & hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti uerò die Moyses caesorum caduera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant, collegit: et illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesumque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem uiri comprobante: adeoque incruenta fuit hæc uictoria, ut ne unus quidem ex Hebræis desideraret, cum hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Martis deinde pro gratiarum actione uictimis, aram DEO VICTORI posuit, prædixitque internecione delendos Amalecitas, ut ne unus quidem eius generis relinqueretur, quod Hebræos armis aggressi essent, idque in deserto & inopia laborantes: postremo ducem exercitus uictoriali conuiuio excepit. Hoc fuit primum prælium post exitum de Aegypto, quo hostem laceissent fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod festis epinicijs celebratis, & dierum aliquot quiete uiribus reparatis, instructo agmine iter continuabant. Erat autem iam ingens armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense postquam ex Aegypto mouerāt, ad montem Sinam perueniunt, in quo Moyses uisionem ardentis rubi & cætera uiderat, ut iam antè commemorauimus.

Moyſes aram
Deo uictori ex
truit.

Raguelis consilium, quod genero suo Moyſi dedit.

Cap. III.

V M autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque peruenisset, gratulabundus occurrit Moyſen & Sefſoram & eorum liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo conuiuium præbet prope rubum qui flagrationem illæsus euaserat. Dum uerò multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoque suum faustis carminibus proſequiebantur, cuius uirtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Moyſis eius ſeruatoris cecinit, cuius fortitudine amici ſeruarent. Sequenti autem die Raguel uidens Moyſen multitudine negotiorum obrui (ſeniebat enim lites, quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se poſſe non exiſtimantibus, & his

III.
Exod. 18.

IIII.
Raguel Moyſi
conſilium dat de
adminiſtranda
repub.

Ioseph.

f etiam

etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiæ ferentibus, quod se æquitate, non avaricia damnatos existimaret) tunc quidem siluit, neminē uolēs impedire quo minus iusticia uiri frueret. Vbi uerò tandē à negociorū tumultu absolutum uidit, seductū seorsum quid factū opus esset, docuit: consuluitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantū maiora & reip. negocia tractaret. Non deesse enim Hebræis & alios dijudicandis litibus idoneos: curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moyse similem. Itaq; cum non ignores, inquit, tuas doctes, quæ toties populo periclitanti fuerunt usui, tibi ipse parcēs, permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimāt: tu uerò diuino tantū cultui deditus esto, quo facilius populum ē præsenti necessitate eximas. Quin & illud consuluerim, ut lustratis ac recensitis copijs, eas in dena milia distribuas, singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: easq; rursus in cohortes millenarias, quinquagenarias, centenarias et quinquagenarias partiaris: item que in manipulos triginta & uiginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autem uiros uirtute ac iusticia præstantes populi suffragijs creabis, qui de controuersijs eorum decernant: et si fortè quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atque hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum

v. colens, fauorem eius propensiorē exercitui cōciliabis. Hoc Raguelis consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quod ille monuerat, nō sibi hoc commentū usurpans, neq; autorē eius cælans, sed pro cōcione populo indicans cuius hoc inuentū fuerit. Quin & in libris suis Ragueli ascribit inuentionē ordinis suprā dicti, malens dignos sua laude non fraudare, q̃ sibi alienū decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutē ipsius cōiungere liceat: de qua suis locis dicemus. Interea dum his locis populus hæret, Moyses pro concione ait se ire in montē Sinam collocuturū cum Deo, et aliquid utile eis inde reportaturū: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metētur, uiciniores Deo futuri.

Moyses conscenso Sinæ monte, acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

Cap. IIII.

In dictis ascendit Sinam, montem omniū regionis eius celsissimū, & ob nimiam altitudinem cautesq; præruptas nō ascensus tantū hominū, sed aspectus quoq; ipsos defatigantē, & alioquin quia in eo uersari numen fama erat, terribilē & inaccessum. Hebræi uerò secundum mandatū Moyse motis castris radices montis occupant, suspensi animis quid nā boni ita ut promiserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim dum ductorē suum expectant, festos dies agebant, castitatē seruantes tum in cæteris, tum abstinēdo à congressu mulierū per triduū, sicut iussi fuerāt, & precibus Deum sollicitātes, ut propitius Moysen excipiēs, donum sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitam bene degendā cōducibile foret. Interim & uictu sumptuosiore utebant, & ornatu splendidiorē unā cum uxorib. ac liberis excolebant: atq; in hunc modū duabus dieb. inter epulas exactis, die tertia ante solis exortū nubes primū præter solitū supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria quā latē patebant contegens, reliquū cœlum

lum circūquaq; clara serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre uehementi ruebant, & fulgura simul micantia terrebant, fulminaq; elisa significabant Moysen ex sentētia cum Deo propitio cōuenisse. Hæc lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certē necesse est ea narrare quæ in sacra historia conscripta habent. Cæterum Hebræi uisa insolita tempestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente, supra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor uulgatus de monte, quod crebrò Deus eum inuiferet. quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Moyssi, & illo per iram Dei sublato, se quoque simile exitium manere. In tali rerum statu ecce tibi Moyses exultans læticia, uultuq; ipso animum gaudio gestientē præferens, quo conspecto metus omnis abiit, inq; locum eius spes magni alicuius boni successit, & aer ad eius aduentū pristinam serenitatem recepit. Mox igitur cōcionem aduocat, audituram quæ mandata à Deo referat. quam ubi conuenisse animaduertit, è superiore loco, ut ab uniuersis audiretur, in hunc modum est affatus: Viri Hebræi, Deus, quemadmodum antea, ita hoc quoq; tempore me benignissimè excepit, & iam in castra uestra præsens ac propitius adest, præscripturus uobis beatè uiuendi rationem, & reipublicæ institutionē. Quare per ipsum, perq; opera per illum uobis iam peracta uos obsecro, ne contemnatis quæ uobis dicturus sum, meam mediocritatem intuentes, quodq; humanam linguam audituri estis: sed expendentes mandatorum uirtutem, agnoscite eius maiestatem, qui ut uestra commoda prouehat, me internūcio ad uos uti non est dedignatus. Non enim Moyses Amaramæ & lochabelis filius, sed is qui pro uestra salute Nilum sanguineis fluentis labi fecit, et Ægyptiorum ferociam tam uarijs calamitatibus fregit, qui per mare uiam uobis muniuit, qui egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris usum fructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus nostri generis autor, ex errone possessor Chananæq; terræ est factus, per quem Isaac confectis senio parētibus est natus, per quem Iacobus x i i honestissimis filijs est ornatus, per quem Iosephus in Ægyptiorum præsidem euasit: is inquam uobis hæc præcepta largitur me interprete. ea uobis sacrosancta erunt, & cōiugibus ac liberis antiquiora. Illis enim parendo beatam uitam agetis, fruētes terra fertili, mari tranquillo, progenie secundum naturam nascēte, eritisq; hostibus formidolosi. Ego enim cum Deo coram collocutus, immortalem eius uocem audiui: adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolumitas. His dictis adducit populum cum liberis & coniugibus ut Deum loquentem eis audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorum illaberentur. Itaq; omnes audiebant uocem è sublimi descendentem, ut nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, non est nobis fas totidem uerbis euulgare, sentētijs tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum faciendum & adorandum.

Tertium, Non temerè Deum iurandum.

Ioseph.

f 2 Quartum,

Tempestas legislationē antegressa.

Moyse legis latenti oratio ad populum.

Exod. 20.
Decem præcepta.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A' cæde abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.

Nonum, Non dicendum falsum testimonium.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21. Hæc ubi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moyses prædixerat audiuit, dimissa est concio. Sequentibus autem diebus sæpius ad ducis tentorium uenitantes postulabāt ut etiam leges eis à Deo deportaret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quouē modo agendum esset per idem tempus præscripsit, sicut suo loco dicitur. sed maiorem legum partem in aliud tempus differo, priuatim de his commentaturus. His ita cōstitutis, Moyses rursum in Sinam montem ascendit, præmonito antè populo: nam & spectare eos ascensionem suam uoluit. Cumq; diutius moraretur (per XL enim dies abfuit) cœperūt solliciti esse ne quid grauius illi accidisset: neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, ut interitus Moysis opinio. Variabant enim rumores, dum alij deuoratum à bestijs iactant, maximè qui minus eum amabant: alij raptum à Deo uideri malunt. Qui uerò frugi erant, & neutri sententiæ sua causa astipulabantur, quòd alterum ab humanis casibus non alienum, alterum uiri illius uirtuti conuenientius uidebant, ipsius sortem satis æquo animo ferebant: suam autem uicem uehemēter dolebant, quòd tali præside ac patrono essent orbat, qualē alium inueniri credebant impossibile: & neque sollicitudo sperare eos sinebat, neq; spe adempta non dolere poterant, ac ne castra mouere quidem audebant, reditum expectare iussi. tandem XL diebus totidemq; noctibus elapsis, reuertitur, nullo interim humano alimento degustato, aduentuq; suo castra ingenti gaudio repleuit, diuinam providentiam illis adesse significās, & rationem bene ac beatè uiuendi se per eos dies didicisse: postulareq; Deum, ut tabernaculū

Exod. 24.
*Moyes in Sinam
rursus ascendit.*

Exod. 26. ei faciant, quò descenderet quoties placeret, quod etiam migrātes secum circumferre possent, ut non sit opus amplius in Sinam ascendere, sed interuistans crebrò, & tantum non cohabitans præstò sit uotis eorū ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi præmōstratam, nihilq; superesse nisi ut ad eius fabricā quā primū se accingerēt. His dictis, profert duas tabulas continentes decem præcepta inscripta, in singulis quina.

Legis tabule.

Exod. 35. Erat autem Dei manus ea scriptura. Illi uerò præsentia sermonēq; ducis læti pro se quisque certatim ad struētrā tabernaculi conferebant aurum, argentum, æs, materiem ligneam elegantem, & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouiu pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura: quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas. ad hæc lanas eisdem colorib. tinctas, & linum byssinum. lapillos quoq; preciosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper uim magnam odoramētorū. Nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo et portatili differebat. Ergo postea quā istæ species ambitiose sunt collatæ, uiritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quā pro domesticis facultatibus,

**Dona ad faciē
dum tabernaculum.**

bus, architectos operi præficit ex mandato Dei, sed tales ut non alij deligēdi fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa fuisset. Eorum nomina etiam Exod. 36. nunc in sacris codicibus extant: Beselel ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror: & Eliabus Isamachi, tribus Daudis. Plebs autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, ut edicto coercendi fuerint, & præconis uoce admonendi non esse opus pluribus. ita enim fabricatoribus est uisum. atq; ita structuram tabernaculi aggrediuntur, Moyse & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tum quantum instrumentum capere deberet ad usum sacrificorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente. nec minor fuit largitio mulierum circa uestes sacerdotales, & cætera quæ uel ad tabernaculi ornamentum, uel ad diuinum cultum attinere uidebantur.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

Cap. V.

M N I B V S autem paratis, & uasis aureis et æramētis ac textilibus, Exod. 36. Moyses indicto festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculū erigit hoc modo. Atrium primò dimensus latitudine L cubitorū, VII. longitudine C, uallos æreos statuit altos quinq; cubita per longiora latera Atrium. uicenos, & in postico latitudinis latere X. In uno quoq; inerāt anuli, & capitella argētea, bases uerò auratæ hastarū acerbulis similes, ex ære factæ, & in terram defixæ. anulis innectebant funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi cōfixi singulos uallos firmarēt, & contra uentorū uim tabernaculum munit. Linteum deinde byssinū mollissimū circumtendebat à capitellis ad bases dependēs, totumq; eum locū sepiens, ut nihil à pariete differre uideretur. atq; hoc modo se habebant septi tria latera. quartū uerò latus L item cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patebat, utrinq; habens duos uallos instar postii. ex argēto hi quoq; cōstabant præter bases, quæ erant æneæ. Ab utroq; autem latere stabant tres ualli bene firmati: erant autem & illi linteo è bysso contexto circūducti. Ad ianuam uerò pendebat uelum uiginti cubita longū, et quinq; altum, ex purpura byssosq; & hyacintho contextū, uariè picturatū, exceptis animantiū formis. Intra ianuas autem erat aspersoriū æneum, basi ex eadem materia superpositū, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes perfunderēt. Hunc in modum scriptum atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad orientem, ut sol primū surgens radios in illud mitteret: eratq; longū cubita triginta, & latū duodecim. Alter parietū erat australis, alter ad septem triones obuersus. tergum ad occidentē spectabat, attollebaturq; tantum, quantum in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ lignæ uiceng ex utroq; latere, quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis cōtectæ: & singulis tabulis inerāt cardines bini immixti per duas bases, quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularū cardines fuscipiebāt. Parietis uerò occidētalī tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita cōpaginatæ, ut unus paries esse uiderēt. Ex laterib; aut tabulæ erant uiceng, quarū latitudo habebat mensurā unius & dimidij cubiti, crassitudo tertiā partem palmæ, & ita triginta cubita adimple-

Ioseph.

f 3 bant.

bant. posterioris uerò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciébant: quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex cubito sectæ, quas angulares posuerūt ex æquo cum maioribus tabulis. Singulæ uerò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibusdam radicibus cōfixos per ordinem, ad inuicem per circuitum respicientes: & per eos deaurati uectes immissi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in aliud caput, in modum cochleæ: & post tergum parietum in longitudine positorum, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera continebantur, incastrationibus factis & immisis ad inuicē. Atq; ita cautum est tabernaculo cōtra uentorum uim alios ue impetus, ut firmum & immobile cōsisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita intima, statutæ sunt columnæ quatuor eodem opere, & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositæ, paribus interuallis per transuersum dissite: ultra has fuit adytum, reliquum uerò tabernaculi sacerdotibus patebat. atque hæc tabernaculi trifariam diuisio, uniuersitatis naturam referebat. Nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa, cœlum Dei quodammodo repræsentabat: uiginti uerò cubitorum spacium, tanquam mare & terra hominibus accessa, solis sacerdotibus concedebatur. à fronte uerò qua aditus patebat, columnas statuerunt quinque, æreis basibus innixas. Post hæc uela sunt per tabernaculum expansa, è bysso contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus distincta. Horum primū cubita decem quaquā uersum patebat: quod per columnas est distētum, quæ adytū à reliquo spacio disparabant, & à conspectu hominum excludebant, totumq; hoc fanum uocabatur sanctū, adytum uerò ultra 1111 columnas situm dicebatur sanctum sanctorū. fuitq; hoc lintheum omnis generis floribus quæ terra fert, alijsq; ornamentis picturatū, exceptis tantum animantiū figuris. alterum autem uelum magnitudine, colore, textura, priori simile, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidiū columnarum pendens, ibi anulis sustinebat, et accessum sacerdotibus subintrantib. præbebat. Super hoc erat aliud uelū magnitudine par, sed è lino contextū anulis, à fune per transuersum pendēs: qui anuli tum uelo tū funi inseruierēt, quod aliquando adducebat, aliquando, festis præcipuè diebus ad angulum reductū, populi prospectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parum serenis, obiectu suo picturatū illud uelum à tempestatibus protegebat. Vnde mos mansit etiam post templum à nobis ædificatū, ut uelum huic simile in aditu prætēderet. Erant præterea decem aulea quaternorū cubitorū latitudinis, longitudinis uicenoctonū, cum uncinis aureis qui cōtiguorum anulis ita inferebant, ut coaptata unum uiderent: quæ extensa fanum supernè obtegebant, & pārietes à lateribus & à tergo, minus uno cubito ad terrā pertingentia. erant & alia peripetasmata undecim æquè lata, sed longiora, uidelicet triginta cubitorū singula, è pilis eadē subtilitate qua illa è lana cōtexta, quæ tegmine suo usq; terrā fusa instar thalami exhibebāt, uno à fronte prominēte, quod in hūc usum supra denariū numerū erat annexū. Hæc rursus ab alijs è pellib. cōsutis cōtra æstus ac pluuiarū iniuriā protegebant: quapropter è lō-

ginq̃uo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cœlum quis contueretur. Cæterum cilicia & pellicea uela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendos ardore & tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocavit.

Caput VI.

Abernaculo autem hunc in modum constituto, etiam arcam Deo sacram faciunt, è materiè natura ualida, & ab omni carie inuiolabili: hæc uernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura talis. Longitudo eius erat quinq̃ palmorum: altitudo uerò & latitudo trium palmorum: eratq̃ intus & extra tota laminis aureis incrustata, latente ligno: & habebat tegmē aureis cardinibus mirificè coaptatum, nulla ex parte prominens: ex utroq̃ autem longiore latere inerant anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos uectes aurati utrinq̃ traiectioni, ut quoties opus esset quocunq̃ transportari posset. neq̃ enim à iumentis uehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur. operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi Cherubes appellant, ea sunt animantia uolucra, noua specie, nec unquam cuiquam hominum uisa: quæ Moyses in Dei solio uidisse se memorat figurata. In hanc arcam reposuit duas tabulas decem præcepta continentes, in utraq̃ quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsamq̃ arcam intra adytum recondidit.

Exod. 37.

VIII.

Arca.

De mensa & candelabro aureis, deq̃ altaribus tabernaculi.

Cap. VII.

In fano autem mensam collocavit Delphicis non absimilem: longitudine duum cubitorum, latitudine unius, altitudine palmorum trium. eam sustinebant pedes, dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Dorienfes addere solent: sed supernè quadrangulares erant. Erat autem lateribus sinnatis, & tabula in palmum ferè concaua, limbotum superiorem tum inferiorē eius corporis partem circundante. Singulis pedibus adhebat anulus ab operculo non separatus, per quos anulos traiectioni erant lignei uectes aurati, infernè exemptiles. Nam qua parte cum mensa coherebant anuli, caua erat. Neq̃ enim perpetui erant, sed priusquam in orbem coirent, desinebant in cuspidēs: quarum una in prominentem mensæ partem inferebatur, altera in pedem. Atq̃ his in uia portabatur. hæc solebat deponi in fano uersus septentriones, non longè ab adyto, & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, feni, è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi, confecti è farina duorum asaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. Super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ, thure plenæ: post septē uerò dies alij panes inferebantur, die quem nos uocamus sabbatum: cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianum parietē situm erat candelabrum ex auro fusile, sed non solido, pondo minarum centum, hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: eratq̃ distinctum globulis, lilijis, malis punicis, craterculis. quorum omnium summa erat septuaginta: ex quibus ab una basi compositum surgebat in altum, ex totidem cōstans partibus, quot planetas cum sole perhibent. exhibat autem in septē capita ordine

IX.

Mensa.

Panes appositij.

X.

Candelabrum.

inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundum totidem planetarum numerum: respiciuntq; ad orientem & meridiem, candelabro obliquè posito. Inter hoc & mēsam (ut dixi) sita erat arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaq; connecta, cubitali in quadrum latitudine, altitudine uerò dupla, super qua stabat focus coronæ aureæ circumquaq; cinctus: cui anuli inerant cum suis uectib. quo per uiam à sacerdotibus deportari posset. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intertexta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, craterem pro foculo superpositam habens. excipiebat enim terra quicquid ignitum supernè decidebat, quòd basis nulla subesset: ad aram uerò præstò erant infundibula & phialæ, thuribulaq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommo-
Arula suffumigatoria.
Ara inaurata.
Exod. 30.
 do, nihil non ex auro.

De pontificali ac sacerdotali ornatu.

Cap. VIII.

XI.
 Exod. 39.
 Sacerdotis
 uestitus.

Tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat: nunc restat dicendum de uestitu tam reliquorum sacerdotum, quos illi chanæas uocant, quàm pontificis, quem anarabachen nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de uulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus secundum legem & castus accedens ante omnia manachasen, quæ uocant, induitur: quasi dicas constrictorium, est autem subligar circa uerenda, consutum è bysso retorta: in quod pedibus insertis subducunt uelut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt. super hoc induit lintheam interulam byssinam è duplicata tela confectam, chetome ne uocatur, significatq; ea uox lineam. linum enim uocamus chetmon, id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habens manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor, intus inani, ita contexta, ut serpentis exuulum uideri possit: floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen uerò è sola bysso constat: quæ semel atq; iterum circa pectus reuoluta uinctaq; ad talos usq; defluit, tantisper dum sacerdos à sacris feriat: idq; ad ornatum conferre uidetur, cum uerò sacris est ministrandū, ne uentilata sit impedimento, super humerū laeuū reijcitur. hanc zonā Moyses nominauit abaneth, nos uocabulo à Babylonijs mutuato etiam dicimus. sic enim illi nominant, sed tunica nusquā sinuatur, habetq; circa collū amplam aperturam, cuius oræ uncinis à pectore & à tergo super utramq; scapulā committuntur: massabazanē uocant. Super caput autem gestat pileum non fastigiatū, neq; totum caput comprehendentem, sed paulo plus quàm mediū. hic uocatur masnaemphthes. est autem tali paratu, ut uideatur crassa uitta linea sæpè in orbem replicata & cōsuta, quàm supernè alia tela integit, usq; ad frontē descendēs, & per superficiē uerticis suturarū deformitatē occultans. adaptatur autem accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotū quidem ornatus in genere est talis. Pontifex uerò utitur quidem etiā hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinā tunicam talarē, quam nostrates methir nominant: astringitq; eam zona coloribus supradictæ simili, nisi quòd auro intertexta. Ima autem eleganter ornabatur limbo
Pontificis uestitus.
 effigie

effigie malorum punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, ut medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. Hæc tunica non constat è duobus segmentis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longum contexta aperturam in summo habet, non transuersam, sed in longum descendentem à tergo, & antè usque ad medium pectus: cui decoris causa assutus est limbus, ne scissura appareat. eodem modo quàm manus exeruntur, est scissa. Super hanc tertiam etià induit uocatam ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex uarijs coloribus auro intermixto longitudine cubitali ita contextitur, ut circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoque ita extantibus, ut planè tunica appareat. Lacunæ uerò inferitur frustum amplitudine palmi auro eisdemque coloribus quibus ephodes uariegatū, id uocat essen, ut si dicas rationale: quod ita quadrat, ut ad amissum spaciū illud circa pectus à texente relictū expleat, id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunice ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina, adhibita ad anulos inter sese connectendos. Ac ne laxum sit quod inter anulos relinquit, eius futura filo hyacynthino firmata est. Epomidem connectunt in humeris sardoniches duo, utrumque extremum in humeros excurrens anceum habentes, ut sit aptū fibulis. his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis uernaculis linguæ nostratis, in utroque lapide sena, ita ut seniores dextrū humerū obtineant: quin & essenē ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia uel magnitudine uel pulchritudine, ornatus hominib. propter enorme precium incōparabilis: cui terne per ordines quatuor inerāt, cōsertæ coronulis aureis, ita ut excidere non possent: in primo ordine sardonix, topazus, smaragdus: in secundo carbūculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates, omnium nonus in quarto chrysolithus, onyx, beryllus, omnium ultimus: his omnibus erant insculpta filiorum Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerant. Cum autem per se illi, quos diximus, anuli sint infirmi, nec possit pondus gemmarum sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ respicit ad collū, eminentes è textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, uenientes per fistulas quasdam ad extremitates humerorū: quarum catenarum summitas ascendens reducitur post tergum, & circulo qui est à tergo in epomidis ora connectitur: id quod præcipue sustinet essenem, ne quo pacto defluere possit. essenī autē assuta erat zona iam dictis coloribus, & auro distincta, quæ totū complexa, rursumque supra futuram nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes autē fimbriæ aureis fistulis ab utroque capite includebātur. Porro pileo quali cæteri sacerdotes utebantur: super quem extabat alius cōsutilis ex hyacintho uariatus, hunc aurea corona triplici ordine circundabat, in qua spectabāt calyx aureus, qualē uidemus in herba quæ apud nos uocat daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscyamus. Quod si quis aut uisam aliquādo non satis animaduertit, aut nomine tenus auditā de facie non nouit, huic etiā describere eā non grauior labor. herba est tres palmos sæpè in altitudinē excedens, napo similem radicem habens: uix enim hac parte est alia similior: folia uerò apio. hæc è ramis

Ephodes.

Duodecim
gemme.Pontificis
insula.

emittit

*Tabernaculi
allegoria.*

emittit calyculū ipsis inhærentē. uestiturq; tunica quadā, quam exuit fructu ad maturitatē tendēte. Calyculus autē est quātus articulus minimi digiti, circūferentiā habēs crateri similē, quod ipsum clarius faciā propter ignorātes. ima sui parte circa fundū dimidiato globo est rotūditate similis, mox in processu paulatim coarctat, donec in extremitate rursum dilatatus in labrū exeat mali Punici umbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatū, eminētes habēs incisuras quas dixi ut in malo Punico, aculeatas, & in acutos mucrones desinentes: cōtinet autē sub operculo fructū per totū calyculū, herbę sideritidis semini similē, florē uerò fert qui pauperis uideri possit, eiusmodi corona ab occipitio circū tēpora utraq; procedebat. nā frontē limbus nō ambiebat: sic em̄ uocet calyx: sed lorū quoddā latū aureū, quod sacris characterib. Dei nomē incisum habebat, atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietatem numen contemnamus, quod ipsi assiduo cultu uenerent. Nam si quis tabernaculi fabricā contempletur, & sacerdotis ornātū, & uasa quibus inter sacrificandū utimur, comperiet legislatorem nostrum diuinū quendā uirum fuisse, & falso nobis impietatis calumniam impingi. in his em̄ omnib. representatam quodammodo uniuerſitatis rerū naturā inuenire licet, si quis nō ociose, sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculū longitudine xxx. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus sacerdotib. permixtis, quasi profano loco, terram & mare significat. hæc em̄ ab omnib. promiscuē calcantur, tertiā uerò partem soli Deo adsignauit, eo quòd cœlū hominib. sit inaccessibile: itidē per duodecim panes in mensa dispositos, annū significauit, in duodecim menses diuisum: & cum candelabrū ē septuaginta partib. cōposuit, duodecim signa per quæ Planetæ feruntur subindicauit: & per septē lucernas impositas totidē Planetarū cursum, uela quoq; ē quatuor colorib. cōtexta elementorū naturā designāt. nam byssus terrā referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura uerò mare, eo quòd conchylii cruore sit fucata, aerem uerò hyacinthus repræsentare uidet: sicut Puniceus color ignem. Quin & pontificis tunica cum sit linea, terrā similiter significat: hyacinthus uerò polum per mala Punica fulgetra referēs, sicut tonitrua per tintinabulorū strepitū: epomis etiā uniuerſi huius naturā indicat, ē quatuor coloribus contexta, quibus aurum accelsit, sicut ego interpretor, propter adiunctā rebus omnibus lucem: essen quoq; in eius medio est insertus, nō aliter quā terra medium mundi locū obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinem habet, qui uniuerſa circumplectit: duo præterea sardoniches in uestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationē habent, gemmarum etiā duodenarium siue ad menses retuleris, siue ad parem partiū numerū eius circuli quē Græci zodiacū uocant, nequaquā uera cōiectura aberraueris: pileus item cœli significatio uidet esse, cum sit ex hyacintho cōfectus: alioqui nō sustineret Dei nomen: & corona illustratur aurea propter splendorem quo maximē Deus delectatur, atq; hæc in hunc modū interpretati sumus, deinceps & multas & in multis habituri occasiones de legislatoris uirtute differendi.

De Aaronis

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant.

Cap. IX.

His ita peractis, priusq̃ dedicarent, apparuit Deus Moyſi, iuſſitq̃ ut ſacerdotiũ Aaroni fratri ſuo cõferret, ea uirtute prædito ut merito præ ceteris eius ratio habenda uideret̃. qui aduocata cõcione, recentuit uirtutes illius, & quàm ſtudioſus eſſet publicorũ cõmodorũ, pro quib. toties in ſalutis etiã diſcrimen uenire nõ dubitaſſet. Cumq̃ oēs dicta eius cõprobarent, & fauorẽ Aaronis uultibus ipſis præ ſe ferrent: Viri, inquit, Iſraelitę, opera iã ſunt abſoluta, qualia uel Deus p̃poſcit, uel noſtrę facultates præſtare ualuerũt: & quoniã ſcitis eũ in hoc tabernaculo excipien-
dũ, ante omnia proſpiciendũ eſt quis ſit idoneus ſacerdotio, qui ſacra curet & pro uobis uota faciat: quòd ſi res arbitrij mei fuiſſet, mihi ipſi honorẽ hũc adiudicaſſem, tũ quòd ita natura cõparatũ ſit, ut quiſq̃ ſibi optimẽ uelit, tũ quòd mihi cõſcius ſim laborũ pro ſalute, ueſtra ſuſceptorũ. Nũc Deus ipſe Aaroni hunc honorẽ deferendũ decreuit, eiq̃ ſui calculi prærogatiuã cõtulit, ut qui iuſticia in toto populo præmineat: cui iã antẽ ueſtẽ ſacratã & curã ſacrorũ altariſq̃ ſui deſtinauit, is pro uobis uota faciet apud Deũ, eo libenti-
us exauditurũ, quòd & iã antẽ in uos eſt propenſus, & propitiatorẽ habituri eſtis, quẽ ipſe in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & ſuo quoq̃ ſuffra-
gio Dei cõprobauit electionẽ. Erat em̃ Aarõ propter genus & prophetiã et uirtutẽ fratris honore hoc lōgẽ digniſſimus, cui fuerũt eo tẽpore filij 1111.
Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid aut̃ ex collatis ad fabricã
tabernaculi ſuperfuit, totũ iuſſi ſunt in uela tactoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua ſuffitus fieret, aliorũq̃ uasorũ impẽdere, ut hæc dũ in itinere trãſportant̃, neq̃ puluere neq̃ pluuiã aut alia quacũq̃ iniuria lædi poſ-
ſent. Poſt hæc conuocato populo, imperauit ut rurſum cõtribuerent uiritim dimidiũ ſiclũ. ſiclus aut̃ nummi genus eſt apud Hebræos, quod ualeat qua-
tuor drachmas Atticas. At illi ſine mora paruerunt. quorũ numerus fuit ſex-
ties cẽtena milia, & inſup quinq̃ milia quingẽti quinquaginta: cõferebãtq̃
id argentũ ſoli ingenui ætatis annorũ uiginti & ſupra uſq̃ ad annũ quinquageſimum: quod mox in uſus tabernaculi eſt inſumptũ. deinde & tabernacu-
lum & ſacerdotes luſtrauit in hũc modum, myrrę electę ſiclos quingentos,
ireos tantundem, cinamomi & calami (eſt & hæc odoramenti ſpecies) dimi-
diũ dicti põderis cõciſa ac contuſa iuſſit macerari in olei oliuarũ hin: men-
ſurę nomen eſt, quæ capit duos choas Atticos: quibus permixtis, & arte un-
guentariorũ decoctis, factum eſt unguentum ſuauiſſimũ: quo & ſacerdotes,
& totum tabernaculum ungens purificauit. Offerebantur deinde multa &
uaria ſuper altare aureum adolenda præcioſa ualde, quorum naturam, ne ſim
prolixitate lectori moleſtus, recensere ſuperſedeo. oportebat autẽ bis in
die ſuffitum facere, ante ortum & circa occaſum ſolis: & oleum purificatũ ad
lucernas ſeruare, quarum tres in ſacro candelabro per totã diẽ Deo lucebãt,
reliquæ ſub ueſperã accendebantur. Porro omnib. iam abſolutis, palmã ar-
tis fabriliſ tulerũt Beſelel & Eliabus. nã & aliorũ inuenta excoluerũt, & ipſi
multa de nouo inuenerunt. Ex his tñ duob. præcellebat Beſelel. inſumptũq̃
eſt huic fabricę tempus menſium ſeptem: quo tranſactõ, primus annus ab
exitu ex Ægypto eſt expletus. Initio uerõ ſequẽtis anni menſe Xanthico

XII.

Exod. 28.

29. 30. 40.

Moyſes in Ad-
ronem ſacerdo-
tium conſert.

Exod. 37.

Dimiſij ſicli à
populo uiri-
tim pẽduntur.Beſelel & Eli-
abus tabernacu-
li opifices.

Exod. 45.

Tabernaculi
dedicatio.

Macedonum,

*Tabernaculi
dedicatio.*

Macedonum, Hebræorum nisan, nouilunio tabernaculum dedicatum est, & quicquid eius uasorum à me cōmemoratum est. Statimq; Deus indicauit gratum sibi esse, & non superuacaneum laborem Hebræorum, præsentem se fano suo hunc in modum declarans. Cum cœlum esset aliàs serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tanta, quantæ solent esse hybernæ nebulæ: nec tamen tam tenuis, ut aspectū humanum transmitteret: iucundusq; ros distillabat ab ea, præsentia Dei fidem uolentibus astruens. Moyses autē distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq; merito præmijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi secundum Dei præscriptum, taurum & arietem, hœdumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicam dum de sacrificijs tractabo, & quæ uictimæ solidæ tradantur conflagrationi, & quæ ex lege in epulas cedant. Deinde sanguine uictimarum ornatum Aaronis & ipsum cum filijs eius aspersit, purificans eos fontanis aquis ac unguento, ut Dei fierent sacerdotes. Atq; hoc modo per septem dies ipsos & uestes eorum curabat: tabernaculum item & eius uasa unguento (sicut iam dixi) confecto, & sanguine taurorū & arietum alternis diebus secundum genus suum mactatorum. Octaua autem die festum indixit, & sacrificare unumquemq; pro facultatibus imperauit. Et illi dicto parētes certatim et ambitiose uictimas offerebant: quibus super aram impositis, subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit, & inspectante populo, omnia flamma absumpsit. Ex eo accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generose pertulit. erat enim uir ad casus fortis, & intelligebat hoc non sine Dei uoluntate factum. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nadabus & Abius, cum in arā intulissent uictimas non ex præscripto Moyfi, sed quales antea solebant, combusti sunt, flamma in eos conuersa, & uultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totusq; populus inopinatam hanc eorum mortem luxit: solos fratres ac patrem Moyses uoluit à mœrore abstinere, & potiorē Dei honorem quàm suam tristitiam habere. iam enim sacrum amictum Aaron gestabat. Cæterum Moyses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sinam quidem nō amplius ascendebat, sed in tabernaculū uentitans oracula, quoties opus erat, à Deo referebat, et cultu priuati hominis uti perseuerās, neq; quicquam præter reipub. curam præ alijs sibi uindicans. Leges præterea scribebat, & uiuendi rationem, quam seruantes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacateq; uiuere: atque hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco: nunc illud succurrit, quod in mentione sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. Nam ea uestis omnem sub prophetiæ prætextu imposturarum occasionem ademit his qui illa utebantur: liberumq; Deo uel adesse sacerdotibus, uel non, omnibus & popularibus demonstrauit: & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim, quos pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuū puto) micabat alter, quoties litatū esset, is qui dextrū humerū occupabat: tantumq; fulgorem

Nadabus et Abius igne sacrificio comburantur.

Sardonyx litationis index.

fulgorem emittebat, ut procul etiā intuentibus conspiceretur, idēq; præter naturam suam & consuetudinem: quod certè admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contēptu religionis sapientiæ opinionē aucupātur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum, per duodecim gēmas, quas in pectore pontifex insutas essenī gestat, in bello uictoriā prenunciare Deus solebat. nam prius quā exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facilē innotesceret, adesse Deum, opemq; & auxiliū suū inuocantib. esse allaturū. Quapropter Græci, quotquot à nostra religione nō abhorrēt, cum hoc miraculū pro cōpertissimo habeant, ita ut negari nō possit, essenā uocant λόγιον, hoc est oraculū. Desijt autē tam essen quā sardonix fulgorem emittere annis ducentis ante quā hęc cōmentaremur, irato Deo propter legū suarū uiolationē: de quo aliās opportunius dicitur. nunc cōceptam narrationē deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnib. quæcunque ad sacerdotale ordinē pertinebāt, ritē peractis, populus, Deo in castrorum cōtubernium recepto, lētus ad hymnos & sacrificia se cōuertit, nō aliter quā omnib. iam malis auerruncatis, & omīa prospera in posterū sperantes: donaq; Deo tam priuatim quā publicē per singulas tribus offerebant. Principes enim tribuum bini de suo conferentes plaustrum cum duobus bubus contributebant, ut sex plaustra tabernaculo per uiam deuehendo inferuissent: & præter hoc unusquisq; eorum obtulit phialam & trulleum & acerram, hęc decem daricos ualebat, eratq; odorem referta: trulleum uerò & phiala, quæ argentea erant, utraq; simul ducentos siclos pendebāt, sed phiala seorsim tantū septuaginta. hęc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs utebantur. Præterea uitulum & arietē cum agno anniculo in holocaustum, & hircū pro peccatis: adhęc obtulit unusquisq; principum alias uictimas quæ salutes uocabantur, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis: atq; ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, quaque die unus. Moyses autē non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quā ut ad hominem autorem referri debeant, posteritas perpetuis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeo ut eas nec in pace ob uoluptatem, nec in bello ob necessitatem Hebræi uiolauerint. Sed de his nunc desino, proprium uolumen aliquando huic tractationi dicaturus.

Duodecim
gemmæ uicto-
rie prænūciæ.

Num. 7.
Principum
libationes.

Moyse respon-
sa.

Leges de sacrificijs et purificationibus. Cap. X.

NUNC paucas tantū cōmemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorū mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum: horū utruncq; duobus fit modis. Aut em̄ tota uictima igni absumitur, quod ideo uocatur holocaustoma: aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientiū uertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma facturus, mactat bouē, agnū & hœdum: & hos quidē anniculos, bouem uerò licet mactare etiā grandiosem. Sed opus est ut sint omnia masculula, quæ solida cōcremantur, his iugulatis, sacerdotes aram circumquaque sanguine horū tingunt: deinde mundata membratim diffecāt, & sale con-

XIII.

Sacrificiorum
diuisio.

Leuit. 1.
Hominis pri-
uati sacrificia.

Joseph.

g sperfa

ſperſa in aram imponunt, ſtruet lignorū ſuper ea iam ardente. deinde pedes
 & inteflina omnia diligenter primū repurgata ad reliquū aceruum purifi-
 canda adiūciunt: tergora uerò ſacerdotibus cedunt. & holocaustomata qui-
 dem ad hunc modum fiunt. Quum uerò pro gratiarum actione ſacrificant,
 eorundem generū animalia maētant, ſed quæ uitio careant, & anniculis ſint
 maiora, & maſcula foeminis copulata. His iugulatis, primū ſanguine aram
 imbuunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra ie-
 coris, & inſuper caudam agni aræ inferunt. Pectore uerò ac dextro crure
 ſacerdotibus conſeſſo, reliquis carnibus per biduum epulantur, & quæ ſu-
 perſuerint igni comburūt. Idem ritus ſeruat et in ſacrificio pro peccatis. Sed
 qui uictimas maiores non habent, par columbarū aut turturū offerunt, qua-
 rum altera fit holocaustoma, altera ſacerdotibus in cibum datur. Accurati-
 us autem de his in libro de ſacrificijs differemus. Nam qui per ignorātiā pec-
 cavit, agnum & hœdum foeminam eiſdem ætatis offert: ſacerdosq; ſanguī-
 ne nō ut antè aram, ſed cornua eiſ ſola imbuunt: renesq; & reliquam pingue-
 dinem cum fibra iecoris in aram inferūt. Sacerdotes uerò tollunt ſibi & pel-
 les & carnes eadem die abſumendas in fano. Nam lex uetat, quicquam in po-
 ſteram diem reliquum facere. Qui autem ita peccauit ut ipſe ſibi ſit cōſcius,
 neq; quenq; habeat à quo coarguat, arietem offert, lege ita iubēte: cuius car-
 nes in fano ſimiliter ſacerdotes eadem die conſumunt. Principes quoq; cum
 pro peccato ſacrificant, eadem quæ plebei offerunt, hac tantū differētia,
 quod uictimas adducunt taurum & hœdum maſculum. Iubet autem lex ut
 tam in priuatis quàm in publicis ſacrificijs farina afferatur puriſſima, cum
 agno aſſaronis menſura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc conſe-
 crant in altari oleo ſubactam. nam & oleum ſacrificantes afferunt, cum bo-
 ue hiniſ dimidium, cum ariete tertiam partem, cum agno quartā. ea eſt men-
 ſura priſca Hebræorū, duos choas Atticos continens, qua oleum ac uinum
 metiuntur. nam uinum circa altare libant. Si quis autem non ſacrificās ex uo-
 to ſimilam offert, eiſ primitias pugillum unum in aram conijcit. reliquum
 eiſ ſacerdotes in cibum ſumunt, aut coctum: nam oleo ſubigitur, aut pani-
 bus inde conſectis. Quantumcunque autem ſacerdos offert, totum com-
 burī oportet. Vetat etiam lex, offerri eadem die animal unā cum genitrice,
 & aliās quoque non niſi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia ſacrifi-
 cia pro recuperanda uale tudine, aut alia de cauſa, in quibus liba cum uicti-
 mis inſumuntur, ex quibus nihil in poſteram diem relinqui fas eſt, ſacerdo-
 tibus quoque partem ſuam inde ſumentibus. Publicis uerò impenſis lex iu-
 bet quotidie agnum anniculum maētari mane ac ueſpere. ſeptima autem
 quaque die duos iugulant: eodem modo ſacrificantes: & nouilunio præter
 quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis ſeptem, & arietem;
 hœdum uerò pro peccato, ſi quid fortè per obliuionem omiſſum fuerit. Se-
 ptimo item menſe, quem Macedones hyperberetæū uocant, præter iam di-
 cta taurum & arietem & ſeptem agnos maētant, et hœdum pro peccatis. de
 cima deinde luna eiſdem menſis ieiuant uſq; ad ueſperam: ſacrificantq; ea-
 dem die taurū & arietes duos & agnos ſeptem: & pro peccato hœdū. Ad-
 ducunt autem duos præter hunc hœdos: quorum alter uiuus extra fines
 in de-

Leuit. 3.

Leuit. 4. 5.

Leuit. 49.

Leuit. 2.

Principis ſacri-
ficia.

Publica ſacrifi-

cia.

Num. 28. 29.

in desertum emittitur, in quem, si quid mali propter peccata toti populo immineat, auertatur. alterū uerò in suburbanum in locum purissimum eductū cum ipsa pelle exurunt, nihil omnino purgantes, & cum eo simul exuritur taurus, non à populo adductus, sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine eius simul & hœdi in fanum illato, aspergit digito tectum septies, totiesq̃ pauimentum, rursusq̃ toties interiora fani circum altare: reliquū deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio, deinde extremitates & renes & adipem cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexq̃ adijcit arietem de suo, solidum Deo conflagraturum. Eiusdem mensis decimaquinta, tempore iam in hybernū uergente tabernacula compingere iubentur per singulas familias contra uentura frigora, quæ annus senescens afferre solet. quin & in patria tandem constituti, accedere in eam urbem, quam propter templū caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, uictimasq̃ Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala perseæ dependeant. Prima die sacrificium debet esse holocaustoma ex tredecim bubus, & agnis uno pluribus, & arietib. duobus, addito hœdo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum unā cum hœdo mactatur, sed per singulos dies unum de numero bouum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriātur ab omni opere, mactantq̃, sicut diximus, uitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hœdum. Atq̃ hæ sunt Hebræis cærimoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autem Xanthico, qui nostris nisan uocatur, & annum exorditur, luna quarta decima, sole arietem obtinente, quandoquidē hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium quod tunc exeuntes fecisse nos dixi pascha nominatū, quotannis instaurare lege iubemur: celebramusq̃ id per cognationes, nihil ē uictimis in sequentem diem relinquentes, quæ est quintadecima, & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori continenter succedit, duratq̃ dies septē, per quos panibus nō fermentatis uescuntur: & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries unus, agni septē. hæc holocaustoma fiunt, additurq̃ hœdus pro peccatis in quotidianas epulas sacerdotibus. Secunda azymorū die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis et hactenus intactis incipiunt frui: æquumq̃ rati Deum huius ubertatis autorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modū. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt: atq̃ ita in alicæ modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo uno in eam injecto, reliquum sacerdotum usui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta nouē diebus, quinquagesima quā à numero asartha Hebræi uocant, offerunt Deo panem ē farinæ triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectum, mactantq̃ agnos duos: hæc de tantum oblata in coenam sacerdotib. apponuntur, & eadē die sicut nihil supersit, absumentur. Cæterum holocaustoma faciunt ē trib. uitulis, arietibus, duob. agnis quatuordecim, hœdisq̃ pro peccato duobus. Nullū aut festū ducitur absq̃ holocaustomate & laborū uacatione, sed

Exo. 29.
Leuit. 23.
Deut. 31.
Festa tabernaculorum.

Exo. 12.
13. 23.
Leuit. 23.
Num. 9.
Deut. 16.
Pascha sacrificium.

Leuit. 24

Quinquagesima sacrificium.

*Panis apposi-
ticiij.*

*Leuit. 8.
Num. 3.
Moyſes Leui-
tas tabernacu-
lo præſcit.
Immunda quæ
ſtatuerit Moy-
ſes.*

Leuit. 7. 17.

*Leuit. 12. 19.
14. 15.*

*Reſellitur qui
Moyſem lepro-
ſum fuiſſe di-
cunt.*

tionem, ſed in omnibus omnino hæc duo lex obſeruari iubet: & poſt ſacrificiũ in epulis degunt, ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ aſſaronib. uiginti quatuor. coquuntur autem bini pridie ſabbati: & ſabbato mane proponuntur in ſacra menſa duobus ordinibus ſeni ex aduerſo ſeſe reſpicientes: atq; ita duabus lancibus thure plenis ſuperimpoſitis permanēt uſq; in proximè ſequens ſabbatum, tunc alij pro illis recentes ſupponuntur, & hi priores ſacerdotibus in cibum dantur: thus item igne ſacro adoletur, quo ad holocausta uti ſolent, & pro eo quoq; aliud thus panib. imponitur. Sacerdos autem de ſuo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratā, & modica coctura duratam: eſtq; demenſum eius farinæ aſſaron unus, huius, dimidium mane, tantundem ueſpere, in ignem infert. Sed de his hætenus, quorũ rationem aliàs diligentius explicabimus. Cæterũ Moyſes tribum Leuiticam à cætero populo exemptam, ut Deo ſacrandam, fontanis aquis perennibus & ſolenni ſacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum ſacris uas ſartum tectum curandum commiſit, iubens ut ad præſcripta ſacerdotum ſacrum miniſteriũ capeſſerent: iam enim Deo ſacratæ erant. Poſt hæc animalia diſcreuit, quæ ad cibũ eſſent pura, & quibus ueſci non liceret: de quibus aliquãdo per occaſionem diſſeremus, quam ob cauſam aliorum eſum permiſerit, aliorum interdixerit. Sanguinis quidẽ omnis uſum ideo uetuit, quod hunc animam & ſpiritum putaret: neq; animalis morticini carnem ad cibum conceſſit, ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abſtinentiam indixit. Eiecit etiam e coetu & coſuetudine hominum leproſos, & ſeminis profluuiolaborantes: mulieres etiā quæ naturaliter purgantur, uerſari inter homines uetuit, nec niſi poſt ſeptimam diem puras haberi uoluit. eum quoq; qui mortuum curaffet, per totidem dies à coetu arcuit. Si quis autem ultra hunc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, ſacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram ſanctificare oportet, alterā ſacerdotes accipiunt: eodem modo & pro genituræ fluxu laborāte ſacrificari mos eſt. Qui uerò per ſomnum genituram emiſit, ſi ſemergat in aquam frigidam, ut ſolet fieri poſt legitimæ uxoris congreſſum, pro puro habetur. Leproſos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. Quod ſi quis priſtinā ualeitudinem à Deo precibus impetrauerit, & in cutem ſanitatæ color redierit, hic uarijs ſacrificijs Deo gratitudinem ſuam atteſtatur, de quibus poſtea dicemus. Quo magis ridenda eſt illorũ fabula, qui dicunt, Moyſen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem morbo laborantium in Chanaanẽam duxiſſe. Niſi enim uanum illud eſſet, nunquam Moyſes in ſuā ignominiam talem legem tuliſſet, qualem etiam alio ferẽte, probabile erat ipſum reclamaturum: præſertim quum inter multas gentes leproſi uerſentur, & in precio ſint: & adeo nec relegentur, nec contemptim habeantur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in adminiſtratione rei publicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur uetabat, ſi tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem ſibi parentem eas leges ſtatueret, quæ ipſi honorem potius quàm detrimentum afferrent? Quare manifeſtum ſit, quod hæc per inuidiam de nobis ſingantur. Moyſes enim purus ipſe, & inter pueros degens, ad honorem Dei talium legum author eſſe

thor esse uoluit. Sed hæc quisq̃, ita ut libitum fuerit, accipiat.

Cæterum puerperas fanum introgredi uetuit, aut sacris interesse usq̃ in quadragessimum diem, si foetus sit masculus: quod si foemina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absq̃ uictimis, quæ partim Deo, partim sacerdotib. cedunt. Quod si quis adulterij suspicionē de uxore habuerit, offert hordeaceæ faring assaronem: & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cum imprecatione, ut si pudicitiam læsit, luxato crure dextro & uentre disrupto sic moriatur: sin autem præ amore nimio, & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infantem masculum pariat. Peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq̃ in poculū asperso, ebibendum porrigit: mulier uerò si iniuste est delata, prægnans facta maturè & feliciter enitur. quod si & coniugalem fidem, & Dei iurisiurandiū fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrem aqua intercute inuadēte. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium in uniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Item incestū cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurūue, omnesq̃ tales coitus ut nefarios damnauit: uetuit & cum muliere menstrum fluxum patiente congredi & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem uoluptatē captarent: & qui contrā fecisset, capitalem poenam inflixit. Sacerdotes autē duplo castiores esse uoluit. hos enim non solum prædictis legibus, sicut reliquos teneri iussit: sed etiam non quamuis foeminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuā, neq̃ cauponariam aut stabulariam, neq̃ à priore marito quacuncq̃ de causa repudiata. Pontifici uerò ne uiduam quidē permisit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberum reliquit: sed solum uirginē ducere cōcessit, eamq̃ seruare. Idem nec ad mortuū sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur simplices esse, omniq̃ fuco carere. Quicuncq̃ è sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur: sed ad altare ascendere, & fanū intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet, sed uitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictū gestant, tantisper dum eo utuntur, præter aliam castitatem, puritatē & sobrietatem à uino quoq̃ interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omniq̃ uitio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tūc uitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoq̃ anno remissionem agris dedit, intactosq̃ aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam antè populo septima quaq̃ die remissionem à laboribus dederat. quæ uerò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse, & promi

10scph.

g 3 scui

XIII.
Puerperarum.
lex.

Num. 5.
Zelotypie lex.

Rerū uenerarum lex.

Exo. 22.

Deut. 17.

Leuit. 18. 20

22. 26.

Leuit. 21.

Leuit. 25.

Agrorum sabbatum.

Annus lobelus.

scui usus iussit, & neq; indigenam neq; aduenam ab eis fructib. colligendis arceri: idemq; obseruari post septimā annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit: uocaturq; Hebræis quinquagesimus quisque annus lobelus: in quo & debitoribus scenus remittitur, & serui manu mittuntur, qui tribules cum essent, legem aliquam uiolauerint: & quia crimen capitale nō esset, in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hūc in modū. Instante lobelo, quæ uox libertatē significat, conueniunt uenditor agri & emptor, computatisq; fructibus, ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiātur, recipit agrum uenditor: quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor, possessio nē alteri cedit: sin utraq; paria fuerint, possessio ad ueteres dominos reuertitur. idem ius est in domos, quæ in uicis non munitis uēduntur: diuersum uero de illis quæ intra oppidorum mœnia uenduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quod si integer annus interim abiuerit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo, literisq; mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

*Leges belli, & mores.**Cap. XI.**XV.**Num. 1.**Census.*

EGIBVS ritè digestis, ad rei militaris curam animum aduertit, de bellis iam tum cogitans. Indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiusque cura principibus demandata, numerum eorum qui militari ætate essent, diligenter ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre ualerent, ætatis ab anno uigesimo usque ad quinquagesimum, & super hunc numerum M M M D C L. Pro Leui aut allegit inter auctores tribuum Manassem Iosephi filium, & Ephræmen pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus.

Num. 2, 3, 4.

Compacto igitur tabernaculo in medium castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas uiæ intercedebāt.

Forum.

Forum quoque rerum uenaliū est propositum, & merces suo quæque loco dispositæ: aderantq; opifices omnium artium in suis officinis, ut pla-

Sacerdotū Leuitarūq; sedes.

nè ciuitas uideretur, huc atq; illuc cōmeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsum sunt recensiti) numerus erat uiginti tria millia, octingenti octuaginta, mari-

*Num. 9.**Proficiscendi**lex.**Num. 10.**Buccinæ.*

bus tantum, & qui trigessimū à natiuitate diem excederent, in hūc censum uenientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tātis per uelut præsente Deo castra eodem loco manebant: quoties uero se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factę talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulò minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandum sufficeret, desinebatq; in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba. Asosra uocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarū una plebs ad cacionem uocabatur, altera principes ad consultandum de republica exciebātur: utrisq; uero clangentibus, uniuersus populus conuocabatur. Quoties uero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canen-

te qui

nente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo uerò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ uerò tabernaculum omnes circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, et ad quartum septentrionalis. His buccinis utebantur etiam in sacrificijs, in quibus uictimas cædī mos est, tam sabbatis, quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus uictimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem uindicti, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Seditio contra Moysem propter egestatem, et seditioforum pœna.

Cap. XII.

NON multo post à Sina monte castra mouētur: & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, uentum est ad locum qui dicitur Isere-moth: ubi denuò populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpam in Moysem conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilem, & nunc non solum eius ubertate carere, uerum etiam prospera felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in uirum passim iactabantur. Exortus est interim unus è populo, qui admonitos præteritorum Moyse beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinā frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis ac magis contra Moysem tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauib. cōtumelijs immerito petitum, copias tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tantum diem, sed in plures etiam. Illis uerò credere nolentibus, quodam etiam rogāte, unde tot hominum millibus providere possit? Deus, inquit, & ego, quantumuis malè apud uos audientes, nunquam tamē desinemus uestri curam gerere: idque breui estis uisuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicib. complentur, quas acruatim uenabant. Deus tamen non multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, uocaturque Ca brothaba, quasi dicas cupiditatis monumenta.

XVI.
Num. 11.
Seditio.

Coturnices,

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem incusserunt.

Cap. XIII.

MOYSES autem, posteaquā abductos inde adduxisset in locum humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Vallis, in concionem populum aduocat. Cumque in medijs constitisset: Duo bona, inquit, Deus nobis dare decreuit, libertatem, & felicitis terræ possessionē: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quib. adeò nulla ciuitas, nullus uerè rex nos arcebit, ut ne uniuersa quidem gens collatis in unum uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati sumus ad rem gerendam. Neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoriæ præmiū erit. Sed mittendi sunt speculatores, qui & terræ ubertatē, & habitatorum potentiam explorent. Nos uerò

XVII.
Num. 13. 14.
Moyse ad populum de mittendis exploratoribus uerba facit.

*mittuntur ex-
ploratores.*

in primis concordiae studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moysis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaque tribu unum : qui exorsi à partibus ad Ægyptum uergentibus, totam Chananæorum regionem perlustraerunt, donec ad Amathen urbem & Libanum montem peruenirent : explorataque terræ simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negotium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo, quorum specimen erat allatum, ubertasque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contra deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionem, quod flumina superanda essent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & urbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem uero etiam gigantum progeniem se reperisse aiebant, atque ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hæcenus post exitum ex Ægypto uiderant, suo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt.

*Hebraei de ex-
pugnanda Cha-
nanæa despe-
rant.*

Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum uxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil præstare. rursusque Moysen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem uociferabantur : atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in utrumque conuicia iactando. Mane uero ad concionem concurrunt hoc animo, ut lapidatis Moyse ac fratre, in Ægyptum retrò unde uenerant reuerterentur.

*Iesus & Chale-
bus populum
consolantur.*

Quem euentum metuentes duo è speculatoribus, Iesus Nauechi filius ex tribu Ephraimitide, & Chaleb ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes ut bona spe sint, ne uel Deum insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdam, qui uanis sermonibus de rebus Chananæorum uulgatis multitudinem terrarent : quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces se præberent. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obstaturam uiris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres, Deoque freti, quæ uos ducemus sequimini. Talibus uerbis conabantur sedare tumultuantem populum. Moyses interim & Aaron procidentes in faciem supplicabant Deo, non pro sua salute, sed ut insanientem multitudinem ad sanam mentem reduceret, tot presentibus & instantibus necessitatibus turbatam : cum subito nubes super tabernaculum exorta, adesse præsentem Deum significat. Quo uiso Moyses animatus, infert se in turbam, & ultrò poenam eis à Deo tanta insolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, sed qualis esse solet paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum ingresso, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemorasse Deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati fuissent : & quod nunc speculatorum ignauia seducti, eorum uerbis plus ueritatis inesse putassent, quàm suis promissionibus. quamobrem non deleturum quidem totum ipsorum genus, quod cæteris mortalibus, omnibus prætulisset : attamen terram Chananæam, eiusque uber-

tatem

*XVIII.
Moyses popu-
lo poenam mi-
natur à Deo.*

tatem illis non concessurum, sed sine lare & sine urbe in deserto quadraginta annis erraturos, quo peccati poenas exoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosque commodorum quibus patres se per intemperantiam indignos reddidissent, dominos esse constituturum. His denuntiatio- nibus uulgus attonitum, totum se moestitiae dedit: Moysenque obsecra- bant, ut deprecaretur Deum, quo reconciliatus, peccatisque condonatis, ur- bes hostiles eis traderet. Ille uero negabat Deum laturum talibus se tenta- ri precibus. Non enim temere aut humano more ad hanc indignationem es- se commotum, sed iustam hanc sententiam protulisse. Non est autem incre- dibile, Moysen unicum uirum tot hominum milia concitata sedauisse, quan- doquidem Deus illi praesens placabiliorem faciebat multitudinem, saepe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ uoluntati: & alioquin etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uir- tutem, tum ob fidem non tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoque nemo est Hebræorum, quin e- tiam si latere possit, quasi praesentem reuereatur, & quasi poenas exacturum, si quid praeter decorum ab ipso praescriptum gesserit. Et autoritatis eius plus- quam humanæ argumenta sunt alia quoque multa, & in his illud non mini- mum, quod quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem no- stri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de uictima con- sequi, quod erat aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et qui- dam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto: nonnulli ne templum quidem adire permisi, re infecta abierunt, malentes Moysis legi- bus quam suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria con- scientia. Tantum ualet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homi- ne habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum a- pud nos Ismaele obtinente, cum tam ualida fames regionem nostram preme- ret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorum allati essent farinae cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & unus, Atti- ci uero quadraginta & unus: nemo tamen sacerdotum ausus est micam u- nam inde comedere, tanta ægestate premente, legem tantum & iram diui- nam ueritus, quæ in occulta etiã peccata semper animaduertere solet. Qua- re non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem haecenus etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & autoritatē ob- tinent, ut uel inimici nostri fateantur talem uiuendi rationem nobis

Hebræorum de.
Moysæ opinio.

à Deo per Moysen esse traditam. Sed de his quisque ut uidebitur, sentiat.

82

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVARTVS.

Hebræorum iniussu Moyses cum Chananæis pugna & clades.

Cap. I.

Num. 14.
Hebræorū fre-
mitus aduersus
Moysen.

Hebræi à Cha-
nanæis vincun-
tur.

HEBRAEIS autem duram uitam in deserto agentibus, & multis miserijs afflictis, subit uoluntas etiam inuito Deo armis cum Chananæis experiri: nec iam Moysen audire uolebant quiescere iubentem, rati etiam sine il-
lius auspicijs uictoriā de hoste se posse obtinere: accusa-
bantq; eum, quasi hoc tantum agentem, ut in magna ino-
pia constituti, semper ab illius auxilio penderent: & om-
nino pugnare decreuerunt, auxiliū Dei sibi pollicentes, non tam Moyses re-
spectu, quam quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius
ob ipsorum uirtutē dignos libertate duxisset, eis nunc quoq; si rem strenuē
gerant, uictoriam non negaturum. Satis sibi uirium aduersus eas gentes, e-
tiam si Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoq; expedire sibi ut
arbitratu suo potius rem gerant, quam pro excussa Ægyptiorum seruitute
Moyses tyrannidem boni cōsulant, eiusq; libidini seducti pareant, iactantis
diuina colloquia, quibus ut Deo præ cæteris charus de rebus gerendis præ-
moneatur: quasi uerò nō omnes ex æquo Abrami essent posteri, ut unus sin-
gulari gratia præscientiam futurorū diuinitus habere debeat. Prudentium
esse, ut contempta unius hominis arrogantia, Deo potius promissori credē-
tes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neq; sub Dei prætextu pro-
hiberi se sinant. Cogitandum de præsentī inopia, quam loca deserta grauior
rem indies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis quamprimum
conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata
deinde omnium calculis hac sententiā, in hostes uadunt: qui neque feroci eo-
rum impetu, neq; immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt
fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos, eorum acie perrupta, tur-
piter uertere terga coactos insequendo, castra compellunt. Ea clades præ-
ter omnium opinionem oblata, uehemēter animos multitudinis deiecit, pe-
iora metuentis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quod nō ex-
pectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos
accepta clade consternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne
præsentī successu non contentus maiora moliretur, ipsosq; inuaderet, decre-
uit copias longius à Chananæis in desertū reducere. Cumq; populus post-
hac in ducis potestate se fore polliceret, malo admonitus, nihil absque ipsius
cōsilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum, hoc animo, ut
non prius contra Chananæos pugnam capefferet, quam signo diuinitus ac-
cepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usuuenit, maximè rebus ad-
uersis, ut difficiles se moderatoribus præbeāt, ita Iudæis etiam idem accidit.
Quum enim essent numero sexcenta milia, & uel in secunda fortuna parum
tractabiles præfectis uiderent, tanto magis in egestate ac infortunio tam in
se

se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremū iam periculū delatos perdidisset, ni Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tamen cōtumeliosos non solū erga legislatorem, uerū etiam in mandata diuina per Moysen accepta, liberauit tamen è perniciosissima seditione, cuius absq; sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem; & quemadmodū ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primū exposita.

Seditio per Corem & plebem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. Cap. II.

CORES uir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam faciēdia præditus, uidens Moysen in celso dignitatis constitutum, moleste ac inuidēter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquū censebat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorē & genere nihilo inferiorem: multaq; in illum apud tribules Leuitas & inter cognatos cōcionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantū gloriæ studere, & præter ius & fas sacerdotium absque populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quòd ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum uolente ac persuaso populo sine uia ad tale fastigium aspirare: qui uerò bonis artibus eò peruenire desperent, à ui quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionē amittant, sed technis maliciosis ad id consequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus aperti hostes euadāt. Quam enim rationem Moysen afferre posse, cur Aaroni potissimū & filijs sacerdotium dederit? Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate deberetur, se meritò fuisse præferēdum, genere Moyse parem, ætate atque opibus potiorē. Quòd si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitidis tribus dignitatē eam deferendam Dathamo, Abironi & Phalao, diuitijs iuxta ac ætate inter tribules præeminētib. Hæc Cores, uideri uolens reipublicæ curam habere, reuera hoc agens, ut concitato populo honorem inuaderet. Nec diu se intra unam tribum hæc criminationes continuerunt. uerū sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuī que eò res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri Moysi ademptum in illum transferretur. Populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides aduersus Moysen conclamaret: cōcurrebatq; incondita multitudo in concionem, ubi stans ante Dei tabernaculū uociferabatur, tollendū tyrānum, & populū è seruitute eximendū, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim, si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse

II.

Num. 16.

Cores Moysen
crimatur.

*Moyſes Coren
alloquitur.*

ſuiſſe ad hunc honorem prouecturū, non eos qui multis eſſent meritò poſt-
habendi: uel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm
fratris beneficio fuiſſe daturum. Moyſes autem qui Corē calumnias iam pri-
dem pręuiderat, uidens populum irritatum, nequaquam expauit: ſed fretus
cōſcientia rei bene adminiſtratae, & ſciens fratrem electione Dei perueniſſe
ad ſacerdotium, non ſua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat
imperitus artium, quibus uulguſ tractādum eſt, ad uulguſ nullum uerbum
fecit: ſed ad Corē uerſus, elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus qui-
uis ex iſtis (intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu) honore digni
uidemini: imò ne reliquam quidem concionem pari honore indignam iudi-
co, etiamſi uobis diuitijs & cæteris dotibus nō ſint cōferendi. Nam nec Aa-
ron ideo ſacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterque
noſtrū, facultates poſſides: neq; quia nobilior. Commune enim uniuerſis
genus nobis Deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; frater-
no affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Niſi enim ius & fas prę
oculis habuiſſem, nequaquam oblitus mei, dediſſem alteri: cum nemo ſit mi-
hi meipſo propinquior, & mihi non minus quàm illi bene uelim. & alioqui
qualis erat prudentiæ, me uiolati iuris reum facere, & huius facinoris præ-
mium alteri cedere: Verū & à mea probitate abſit tale ſcelus, neque Deus
ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut uos ignorare quid illi gratiſſimū facturi eſ-
ſetis. Ipſe ſacerdotem ſibi elegit, ipſe ab hoc crimine immunes nos reddidit.
Attamen licet non meo beneficio, ſed diuina electione hunc honorem ade-
ptus, non dubitat in medium depoſitum ueſtris ſuffragijs committere, nul-
lam prærogatiuam poſtulās ex eo quòd hætenus eo ſit legitimè functus, ut
qui omni ambitione poſita, malit uos ſine ſeditione uidere, tametſi ueſtris e-
tiam calculis antè iam cōprobatuſ. Quod enim dedit Deus, id ſi nos uolen-
tibus uobis accipere rati ſumus, non errauimus. Et erat alioquin honorē il-
lo præbente non admittere imperium: rurſumq; eodem nobis eum in per-
petuum confirmante atq; ſanciente, retinere eſt æquiſſimū. Indicabit igitur
ipſe denuò quos nam uelit pro uobis ſacra facere, & pietatis ueſtræ antiſti-
tes eſſe. Iniquiſſimum enim fuerit, Corem per ambitionem obſtare, quo mi-
nus liberam electionē ſui ſacerdotis habeat. Nihil eſt igitur quod ſeditioni-
bus turbemini. Cras mane, quicunq; ſacerdotium ambitis, cum ſua quiſq; a-
cerra & igne ac odoramentiſ adeſto. Tu uerò Cores cede Deo, & calculum
eius expecta, neq; maiorem quàm Deus habeat, autoritatem tibi arroga: ſed
tu quoq; inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adeſto. nec
uideo cur & Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui
iam in hac functione irreprehenſibile ſui ſpecimen dedit. Vbi uerò conuene-
ritis, coram toto populo ſuffitum facitote, & cuius ſacrificiū acceptius Deo
fuerit, eum mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collo-
catae per priuatam gratiam in fratrem ſummæ dignitatis exoluam. His audi-
tis, turba & tumultuari ſimul, et malè ſuſpicari de Moyſe deſtitit, & in-
ſuper conſilium eiſ collaudauit, tanquam è republica fu-
turum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ulione extinctis, sacerdotium Aaroni & eius posteris est confirmatum. Cap. III

POSTERA uerò die reditur in concionem, ut sacro facto interes-
 sent diuino iudicio, per quod competitorum certamen erat dirimē-
 dum: eratq; nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus
 expectationem, quibusdam Moysem in ordinem redigi cupientib. qui uerò
 prudentiores erant, seditionum finem exoptantibus. Timebant enim ne ac-
 tum esset de repub. si ulterius seditio procederet. Multitudo quoq; naturā
 nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magistratibus prona, omnib.
 rumoribus circumferebatur. Moyse autem missis ad Dathamum & Abiro-
 nem uiatoribus, iussit ut ad condictū uenirent sacris interfuturi. Postquam
 autem negauerunt se obtemperaturos, neq; passuros Moyse potentiam arti-
 bus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis, assumptisq; aliquot
 præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem
 uenire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audi-
 to Moysem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & uxori-
 bus ante tabernacula, expectabant quid nam acturus esset, aderant etiam sa-
 tellites qui arcèrent eum, si quid ui agere uellet. Ille uerò iam propior, subla-
 tis in cœlum manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri posset,
 Domine, inquit, cœli & terrę ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus,
 quòd quicquid hætenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræo-
 rum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem. te enim nec quæ
 fiunt, nec quæ cogitantur, latent: quapropter non dedignaberis rei ueritatē
 atq; istorum ingratitudinem in medium proferre. Nosti sanè exactē & illa
 quæ natiuitatem meam præcesserunt, uisa nimirum non audita: nunc in illis
 rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, malè suspi-
 cari tamen non uerentur. Ego cum uitam agerem quietam, id quod mea uirtu-
 te & tua uoluntate, Raguelisq; soceri beneficio consecutus eram: tamen reli-
 ctis eius uoluptatibus & commodis meipsum totum dedidi ærumnis pro i-
 sto populo perferendis: & primū pro libertate eorum, nunc uerò pro sa-
 lute prōptissimè magnos labores suscepi. Nūc ergo quoniā in fraudis suspi-
 cionem ueni hominib. qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes eua-
 serūt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti, & tua uoce specta-
 culoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Aegypto legatione tuo
 nomine fungi uoluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum
 effugere nobis concessisti, & Pharaothis potentiam succumbere mihi feci-
 sti, qui nobis ignaris uiæ per mare medium iter aperuisti, cuius postea flucti-
 bus Aegyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui ex uitiosis fonti-
 bus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus è petra pro-
 duxisti, cibumq; in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cœlo denique
 nunquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram or-
 nasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, quòd
 neque munera à quoquam Hebræorum fauorem meum contra iusticiam
 captante admisi, neque pauperem bonam causam habentem propter aduer-
 sarium diuitem condemnauī, neque ad reipublicæ detrimentum res admini-

Num. 10.

Moyse preces
ad Deum.

Ioseph.

h strauī,

stravi, & nunc in suspicionem culpæ, à qua sum alienissimus, uenio, quasi Aa-
roni ob priuatum affectum, & non tua uoluntate, sacerdotium tuum contu-
lerim. ostende nunc quoque, omnia tua prouidentia dispensari, & nihil
fortuitis casibus, sed tua uoluntate ad effectum peruenire: & res Hebræorū
cordi tibi esse, iusta in Dathamū & Abironē animaduersione declara, qui te
stupidum faciunt, meis imposturis circumueniri iactantes. Facies autem ma-
manifestam aduersus insanos gloriæ tuę detractores uindictam, si non com-
muni more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed
terra quam indigni calcant dehiscens cum familijs & facultatibus eos absor-
beat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris
statuetur, ne quis secus q̃ pium est, de tua maiestate sentire audeat: & meū mi-
nisterium ex tua sententia esse comprobabitur. Quod si uera sunt crimina
quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ uertant, illis quos execratus
sum incolumibus. Atque ita exacta poena à populi tui turbatoribus, reli-
quam multitudinem in pace, concordia, & mandatorū tuorum custodia ser-
ua intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoqui-
dem alienum est à tua iusticia, illorum poenas omnem Israelitarum turbam
dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra repente contremuit, & undan-
te superficie, non secus quàm pelagus uento fluctuans, uniuersum populum
terrui: immani mox sonitu eliso, quā seditiosi tetenderant, solū subsidit, &
eodem momento omnia illis chara absorbet: sublatiſq; in hunc modum il-
lis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut ne uestigium quidem eius superesset.
Hic finis seditiosæ factionis, argumentum diuinæ potentia: fuitq; hic casus
eo miserabilior, quod adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognato-
rum eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, anteaكتورum oblitus
lætis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem di-
gnos, ut pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamum cū
suis extinctum Moyses pontificatus æmulos conuocat, Deo denuò com-
missurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gra-
tissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta uiri summo
in precio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni uirtu-
te præclaris oriundi essent, tū quod ipsi nequaquam degenerarent: cumq;
his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum
adolebāt acerris odora menta quæ secum attulerant: cum subito tātus ignis
effulſit, quantum nec homines ipsi unquam excitauerunt. nec in terris spon-
te ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatū
uiderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat, fulgentissimus simul ac fla-
grantissimus: cuius ui ac impetu ducenti illi & quinquaginta unā cum Core
ita sunt absumpti, ut ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aa-
ron superfuit illæsus, ut manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendiū.
His ita absumptis, Moyses uolens perpetuam eius supplicij memoriam ad
posteris tradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium
acerras eorum apud altare æreum deponere, ut posteris essent illorum ca-
sus monumentum, & quod Dei potentiam decipi posse putauissent.

Dathamus &
Abiramus ter-
re absorben-
tur.

Cores cum suis
igni cōflagran-
tur.

Quæ

Post tam euidentis argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotium ad Aaronem peruenisse, ulla controuersia posthac illud tenuit: nec tamē ob hoc cessatum est à seditione, imò penè grauior priore est insecuta. nam ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturam. Cū enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei uoluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabant tanquam non tam peccatorū odio Deus sæuīret, quàm à Moyse sollicitatus: & illos quīdem perijisse cum nihil peccassent, nisi quòd religionis cupidos se præsstitissent: ipsum uerò non solum impunè tot optimatum morte populum mulctasse, sed præmium etiam auferre confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id malè celsisse uideret. Adhæc cognati extinctorum agebāt apud populum, rogantes ut superbę & nimię Moysis potestati modum aliquem statueret. tutum enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas, ueritus ne rursus res nouas molirentur, unde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondens, ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferret tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore sacerdotium, in cuius uirga Deus signum ostenderit, quod ubi placuit, inscriptas attulerunt, cū alijs, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. Sequenti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscebant, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadē specie manere, qua erant cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germina esse exorta, & amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno cōstaret. Hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omīssis odijs quibus tam Moysē quàm Aaronem prosequēbatur, totum in admirationem diuini iudicij uersum, amplius Deo repugnare desijt, ratumq; Aaroni sacerdotium esse uoluit: atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine posthac contradicente, fuit pontifex, & Hebręorum populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyses autem posteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne fortè in parandis ad uitam necessarijs occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit ut post armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cū agro mœnibus eorum contiguo duūm milium cubitorum, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac sacerdotibus conferendas: atque hi posthac eius tribus solennes redditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum propria ex quadraginta octo oppidis, iussit ut Leuitæ concederēt eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea ut populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas est, primogenitum, si masculū fuerit,

Num. 17

Aaronis uirga
flore.

III

Num. 18. 35

Leuit. 14.

18. et 26

Moyses Leuitis
decimas et
oppida assignat.

Ioseph.

Hic 2

sacrifican-

sacrificandū sacerdotib. adducat, ut eo cū familia uestiatur in urbe sacra. pro eis uerò quib. patria lex uesti uetat, dominus foetus siclū dimidio dependat, pro homine uerò primogenito quinq; siclos. deberi eis etiā primitias tonsuræ ouium: & qui panes coquāt liba aliquot eis præbere. Qui uerò ex uoto

Num. 6. se consecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & uinum nō gustātes, cū capillū consecrant, uictimas eorū sacerdotib. cedere. Item qui Corban seipsos nominant, hoc est Dei donū, si uelint à ministerio ad quod se ultrò obligauerūt dimitti, sacerdotib. pecuniā numerare. mulierē triginta siclos, uirū quinquaginta: qui uerò tantū pecunię nō habuerint, hos sacerdotū arbitrio relinquendos. quin & si quis domi mactet ad priuatas epulas, non ob cultum diuinū, offerendū tamen sacerdotibus pecoris pectus, & labium, & brachium dextrū. Tātum est quod sacerdotibus Moyses attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximè præcedēte uolumine diximus. Quicquid aut̃ à populo sacerdotū ordini cōtribuitur, ex eo tā uxores quā filias & famulos etiā participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano soli sacerdotio fungentes mares eodē die absument. His ita post seditionē dispositis, castra mouit, & cū omnib. copijs ad Idumææ fines peruenit legatis primū ad regē præmissis. petebat ab eo tantū liberū transitū, paratus ipsius arbitrio fidē dare, sine cuiusquā iniuria iter se facturum: præterea forū rerū uenaliū suis exhiberi poscebat, psoluturus etiā aque precii, si rex ita iuberet. ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; transitu, armatus cū exercitu est obuiā profectus, prohibiturus Moysen si ui uia aperire conaretur. Moyses uero cōsulto prius oraculo, & Deo non permittēte ut ipse pugnæ principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariāmæ ultimus uitæ dies aduenit quadagesimo anno ex quo Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaq; est publico sumptu magnificē, super quodam mōte qui appellatur Sein: & post triginta dierū luctū lustrauit Moyses populū hūc in modū: Iuencā laboris & aratri expertē, colore toto corpore rufam, paulū ante castra productā pōtifex in loco purissimo mactauit, & sanguinē septies digito aspersit uersus Dei tabernaculum. deinde solida iuuēca ita ut procubuit cū pelle ac intestinis ardēte, lignū cedrinū in mediū ignem inijciunt, simulq; hyssopū & lanā rubro tinctā. huius cinerē uniuersum uir purus ac castus collectū reponit in locū purissimū: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebāt, paulū huius cineris in fontanā immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant die tertia & septima: quo factō puri post hac erant. & dunc lustrandi morem etiam in terra belli sorte quæsitā seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita ut dixi lustrato, per desertum cum eo pergens, Arabiam petijt. Cum que uenisset in agrum urbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Moysē, quod esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, quippe loco accliuī, exutā pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat. atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororem amisit,

anno

Num. 20.
Idumæi He
breis transitū
denegant.

Mariæ mors.

Num. 19.
Moyses popu-
lum à luctu lu-
strat.

Num. 20

Aaronis mors.

anno ætatis centesimo uigesimotertio. dies mortis eius incidit in primā lunam mensis qui Atheniensibus hecatombæon dicitur, Macedonibus locus, Hebræis sabba. Luxit eū populus diebus triginta, & luctu finito, Moyses ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. Is ex Arabiæ montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacū influit, Moabitæ ab Amoræis determinans. estq; hæc regio frugifera, & fructus, quantum satis est, incolis suppeditat. Ad eius regē Schonem misit legatos Moyses, qui transitum per regnum peterent, fidem daturus, quòd sine detrimento uel agrorum uel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum uenaliū ex æquo & bono, etiamsi potum aquæ sine precio dare grauarentur. Schon uerò negato transitu, & armato suorum exercitu, uada Arnonis occupat, prohibiturus, si Hebræi fluuium transire conarentur.

IIII.

Num. 21.

Moyse à Schon
ne transitum
non impetrat.

Quomodo Moyses deuicit Schonem & Ogem Amoræorum reges, deleuitq; eorum copias.

Cap. V

Moyses autem, postquam intellexit Amoræos hostilem in se animū gerere, haud ferendum cōtemptum ratus, & uidens Hebræos, genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse, ut pristinos tumultus ac seditiones renouarēt, occasionē eis adimere uolens, cōsultuit Deum, an bellare permetteret. Deo uerò annuente, & uictoriam insuper pollicente, ipse animatus, militem quoq; incitat, adesse tempus quo pugnādi cupiditatem exsatiarent, auspice Deo, & quò sponte iam propenderēt, autoritate sua impellente. Illi permissa potestate læti, arma corripunt, & euestigiò instructa acie ad hostem properant. Amoræus contra ut uidit aduentantes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum milites animos quos ante uisum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaq; uix primo conflictu excepto terga uertunt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis urbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi ut animaduenterunt hostes protinus cedere, institerunt, turbatisq; eorum ordinibus, in formidinem illos coniecerunt. Iamq; sparsi, cursu urbes petebāt. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni missilium genere eminus geritur, in primis periti, & expeditiores quàm ut armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequerentur, aut glādibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaq; magna strages editur, & si qui effugerāt, cū uulneribus & siti cōflictabantur. erat enim æstas. Cumq; desiderio potus ad fluuium magna pars ferrentur, ab insequentibus circumuēti, eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Schon rex cecidit. Hebræi uerò cæsos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebantur, quòd fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totam regionem percurrerant impunè diripiendo, captiuosque abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi uerò terram eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant, Io-

Num. 21.

Amoræi ab
Hebræis uincuntur.

Schon rex.

Joseph.

h 3

bacchus

bacchus uerò septentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occi-
 dentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis
 Ogis rex. nouus hostis Oges Galadine & Gaulanitidis regionum rex, in auxiliū Seho-
 nis amici & socij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret, nihilominus
 uictoriam sperans, uirtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit.
 Qua spe frustratus & ipse in praelio perijt, & exercitus ad unum est deletus.
 Moyſes uerò Iobaccho fluuio superato, regnum Ogis ingressus urbem unā
 post aliā subuertebat, habitatores internecione uastans, qui omnes eius ter-
 ræ homines diuitijs & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam uir heroi-
 ca specie corporis, ne uiribus quidem ac uirtute fuit inferior: cuius robo-
 ris & staturæ argumentum extabat in expugnata regia urbe Ammanitidis
 Ogis lectus. regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine,
 nouem longitudine. Huius uiri casum non solum præsens Hebræorum fe-
 licitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est
 facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperūt, & ex
 V. præda tam priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hæc Moyſes ca-
 stra Iordanem uersus mouet, & campum magnum e regione Hierichuntis.
 ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamum ferens. Iamq̃ in tantum
 creuerant Israelitarum animi, ut nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperēt:
 & Moyſes, uictimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulorq̃ exerci-
 tui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionē uastandā misit,
 urbesq̃ gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate.

Cap. VI.

Num. 22.

23. 24.

Balacus et Ma-
 dianite lega-
 tos ad Balamū
 mittunt.

† in Græco est
 fraudulenter.

Balacus Moabitarum rex, habēs auitam amicitiam & societatem cū
 Madianitis, cum res Israelitarum in tantum crescere uideret, cœpit
 etiam de suis rebus esse sollicitus. Nesciebat enim Deum uetare, ne
 Hebræi quicquam ulterius præter Chananæam usurpare appeterent: atque
 ita celerius quàm prudentius rem aggredi cogitauit. & bello quidem aggre-
 di elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ul-
 terius procederent, legatos de communibus cōmodis ad Madianitas mit-
 tit. Illi ad Balamum quendam, ab Euphrate uatem illius temporis præstan-
 tissimum & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis honora-
 tissimum quenque, rogantes ut ueniret ad se, & diris imprecationibus Is-
 raelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mensæ ad-
 hibitis, consulit Deum, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sen-
 tentia, qui cum uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi non deesse uo-
 luntatem illis gratificandi, sed obstare Deum, cuius beneficio debeat glo-
 riam exueris hætenus prædictionibus comparatam. Nam exercitum il-
 lum, quem ipsi execratum uelint, esse Deo charum. deditq̃ consilium ut
 ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacem cum illis facerent. his dictis
 legationem dimisit. At Madianitæ Balaco maximis precibus urgente, ea-
 dem de re denuò legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus ob-
 sequi, Deum consulit. Deus uerò offensus iubet ut legatis nihil contradi-
 cat. Is ratus Deum hæc † seriò iubere, cum legatis proficiscitur. Inter eundū
 autem

autem cum uentum esset in uiam quandam angustam, inter duas macerías sitam, occurrit ei angelus: & asina qua Balamus uehebatur, occurrentem diuinum, spiritum animaduertens declinans appressit eum ad alterum septum, nihilque mouebatur uerberibus sessoris pressuram moleste ferentis: cumque nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem faceret, tandem succubuit asina, & Deo sic uolente humana uoce Balamum incusat, quod nunquam antehac laesus saeuiret in se: non intelligens nunc Deum prohibere quominus, quibus ille cuperet, ipsa obsequatur. Hoc humano asinae sermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus quoque, obiurgans uerberatorem, quod iumentum non esset in culpa, sed obstaret iter contra Dei uoluntatem facienti. Tum Balamus territus uolebat retrò abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat, modò ne quid aliter agat quàm diuinitus admoneretur. His mandatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusque à rege honorifice, uoluit ad quendam montem deduci, unde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus uerò ipse cum regio comitatu deducit uatem in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est factum, maculat uictimas, ut uictoriam praesagire posset. deinde sic fatur: Is felix cui Deus largam bonorum praebet copiam, & prouidentiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisque ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos praestantiores etiam successores habituri, quandoquidē Deus uos solos hominum respicit, & ut omnium sub sole felicissimi sitis prospicit, quamobrem obtinebitis terram ad quam uos misit, & posteris uestris in perpetuum seruituram relinquetis: & gloria uestri nominis implebitur uniuersa terra simul & mare, adeoque multiplicabitur gens uestra, ut nulla non orbis regio uestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus uos exercitus & admiratione dignissimus, ex uno parente in tantum auctus. nunc uobis parum amplum pro dignitate ac numero domicilium Chananea continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi uestrae destinatum scitote, ut tam in insulis quam in continente sit uobis degendum praemultitudine ipsis coeli stellis numero equiparanda. Cumque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad summam rerum copiam deesse patietur in pace & in bello uirtutem & uictoriam addet. inimicis nostris in mentem ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos arma sumere uelint. non enim reuertetur ex tali praelio uictor, qui leticiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta uobis fortitudo diuino fauore contigit, quod solus potest & quod superest, detrahare: & quod deest, addere. Talia uates fatidica uoce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus à locis conductum, uenisse eum ad execrandum hostes, quos nunc celebrat, & hominum beatissimos pronunciat. Ad quē uates: Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu: ipse uoces quales uult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidē satis memini ad quod precibus tuis & Madianitarum sim adductus, eaque causa ueni ut uoluntati tuae morem gererem. Sed potētior est Deus quam

Balamum alloquitur asina.

Balamus primo uaticinatur.

*Balacus iterū
naticinatur.*

Num. 25.

*Balami cōsilio
ad supra pelli
ciuntur Hebræi*

mea uoluntas, qui cōtra Dei uoluntatē ad gratiam hominū loqui proposuerā. quamprimum enim nostrū pectus subintrat, nihil amplius nostrū ibi remanet. ego certē nihil in huius exercitus laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorū generi dare decreuit, cōmemoranda putauī: sed numen illis propitiū, quod gētis felicitati studet ac sempiternę glorię, pro destinatis hæc uerba mihi subdidit: Nūc age, quādo animus est tibi atq; Madianitis rē gratam facere, quorū preces me nō decet nō admittere, alias aras erigamus, & sacra instauremus, si fortē Deū flectere possim, ut execrationib; hoc genus hominū deuouere liceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne iteratō quidē sacro potestatē deuouendi impetrauisset, collapsus in faciē pronus prædicebat, quicquid euenturū esset regib; & ciuitatibus clarissimis, quarū quedam nondū conditæ uident, quæ uerō extant, earū res terra mariq; gestæ ita prædictionibus responderunt usq; ad nostrā memoriā, ut facilis sit coniectura, reliquū etiā eius oraculi nō uanū fuisse, euentū aliquando cōprobatū. Balacus autē ægrē ferens expectationē frustratā, sine honore uatē ablegat. ille domū repetens, cum iam Euphratē traiecturus esset, accito Balaco & principibus Madianitarū: Balace, inquit, uosq; Madianitæ, quandoquidē necesse est ut uel præter Dei uoluntatē uobis obsequar, Hebræorum quidem genus nūc est interiturū, nec bello, aut pestilētia famēue, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis ab omni malo seruandæ, ne quando talis clades incidat qua uniuersi de medio tollantur. interdum tamen quædam uitari non poterunt, quibus ad tempus afflicti, mox magis q̃ antē florebut, castigatione tali ad sanitatē reuocati: quapropter si breuē uictoriam de illis consequi queritis, hoc consilio uoti cōpotes efficiam. Filiarū formosissimas, quæ pulchritudine sua spectantiū castitatē expugnare possint, quantū fieri potest cultas ac ornatas mittite, ut prope castra obuerfentur, & iuuenibus complexus expetētibus faciles se præbeant: ubi uerō cupidine captos uiderint, se proripiant. cumq; rogatæ fuerint ut maneant, non annuant, nisi persuasis, ut relictis patrijs legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Madianitarū & Moabitarū deos uenerentur. sic enim Deū iratū sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autē ita ut moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorū iuuenes pulchritudine puellarū capiuntur: & in colloquium uenientes rogant, ne sibi uoluptatē ex earū pulchritudine capere inuideāt, neue cōsuetudinē eorum auerfent. Illæ libenter & uerba iuuenum & complexus admittunt: iamq; blanditijs illectos, & cupidine uinctos relinquere parāt. Tū illi tristes mulierū discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominicæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabāt, Deū testē inuocando, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad miserationē flecterent. Tum illæ postquam omnino captos & cōsuetudine sua deuinctos animaduenterūt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentū ac domesticorum affectus: neq; inopia taliū rerū huc ad uos uenimus, aut formā corporis nūdinaturæ preces uestras admisimus: sed persuasæ uiros esse bonos & iustos, hac hospitali gratia nō dedignatę, qua uos opus habere uidebamus, faciles nos uobis præbuimus. Nunc quandoquidem amare uos & ab itionē nostrā molestē

molestè ferre assèueratis, ne has quidem preces auersabimur. quare si beneuolentiæ coniugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter uobiscum ut legitimæ nuptæ conuicturæ sumus. Veremur enim ne libidine exatiata, cum iniuria & contumelia nos retrò ad parentes nostros ablegatis: cui nostræ sollicitudini ueniam uos dare æquum postulamus. Illis uerò quolibet modo fidem daturos se pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: Quandoquidem, inquiunt, ita uobis uidetur, & mores habetis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibis etiam proprijs uestro more utamini, nec potum cum alijs communem sustineatis, necesse est, si uultis nobiscum uitam degere, deos nostros colatis: neque enim alio argumento persuadebitis amorem istum uos non fingere, nisi eosdem nobiscum deos adoretis. Nec fuerit uitio uertendum, si terræ in quam uenistis peculiare deos colere malitis: præsertim cum nostri per omnes regiones honorentur, uestrum nemo præter uos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut igitur ceterorum more uobis est uiuendum, aut alius orbis querendus, ubi soli secundum uestra instituta uitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur sequentes à religione patrum desciscunt: & plures deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter utebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: ut iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior glisceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. Iuuentus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplèbiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, unà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias etià Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynastæ, iussus ab uxore, & contemptis in eius gratiam Môysis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulanter se oblectabat. In hoc rerum statu Moyses ueritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos, qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatē reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipsis nec maioribus eorū decoram, quòd uoluptatem pluris, quàm Deum & religionē facerent. Expedire illis, ut dum tempus est, resipiscant, & nō legū contemptu, sed cōpescendis cupiditatibus fortes se uiros declarent. absurdum præterea dicebat, quòd cum in deserto modestè uixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiam quæsiuerant, nunc per affluentiam perditū irent. Talibus dictis conābatur iuuentutē corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tū Zambrias insurgēs: Tu uerò, inquit, Moyses tuis legibus utere, quibus iam lōgo usu robur addidisti: quod ni fecisses, sæpe iā poenas dedisses, & nō faciles deceptu Hebræos didicisses. me certè nunquam ad tua tyrānica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hæctenus, quàm sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutē, tibi principatum maliciosis artibus adstruis, uoluptatem nobis ac uitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. Hoc enim uel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, si quis uoluptati suæ indulgeat, in eum animaduertes: cum ipse multo dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omniū consensus approbat, plus tua quàm cæterorum

*Moyse popu-
lū reprehendit*

*Zambrias in
Moysem rebel-
lat.*

Phinees Zam-
bria interficit.

Balami oracu-
la Moyses in li-
teras retulit.

Num. 31.

rorum mortalium placita ualere postulas. Ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à me ipso mea facta, ut ab ingenuo, neque enim latere cupio. Sacra etiam dijs facio præter consuetum, quia id æquum censeo, ex multis mihi ueritatem quærere, & non sicut sub tyrannide uiuere, de unius tantum fiducia pendente. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis me ipso plus arbitri habere uoluerit. Hæc Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferente, populus quietus expectabat quoniam res esset euasura, maxime quod uideret legislatorem amplius nolle contendere, ne hominem insolentem irratorem redderet. uerebatur enim ne plures talis in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atque ita tum concio dissoluitur, ac fortasse ulterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum alijs rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilis princeps, Eleazari pontificis filius, & Moysen magnū patrum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, uindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quod exempla primatum in utramuis partem plurimum ualeant. Cumque tanto esset animi & corporis robore, ut non temerè aliquid arduum aggredere, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium uadit, & eodem ictu ipsum unam cum Chosbi transfigit. Quo exemplo iuuentus ad pulcherriam uirtutis æmulationem accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficiunt, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta: & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quam non minus quatuordecim millia uirorum desiderarentur. Hanc ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum est, dixerimus. Balamum illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret, à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consiliū dedit: quo effectum est, ut quibusdam infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, ut oracula eius suis literis inseruerit: cumque nihil uetaret quin ea pro suis ederet, nec ullo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisque, ut libuerit, ita consideret. Moyses autem ut dicere cœperat, in Madianitas misit exercitū duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperatis: eisque copijs Phineem præfecit, cuius opera leges uindictas, & de Zambria uiolatore earum poenas exactas paulo antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria. & Amoritis regio quomodo à Moysè duabus cum dimidiata tribubus concessa. Cap. VII.

Madianitæ ab
Hebræis fun-
duntur.

Madianitæ uerò intellecto hostium aduentu, & quod iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quæ in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tēpore aditu, præstò erant, impetus eorum pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multi-

multitudo Madianitarum est cæsa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocant. Fusis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas unà cum mulieribus interimendo, solis parcentes uirginibus: hoc enim Phinees à Moyse mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoque memorabilem retulit, bouum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, uasorum aureorum & argenteorum immensum numerum, quibus in domestica supellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uictu delectabantur. Abductæ sunt etiam uirgines circiter triginta duo millia. Moyse autem partitus prædam, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimam: reliquum uero populo distribuit. quo factum est ut deinde suauiter uiuerent, opibus uirtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti. Moyse autem iam senex Iesum designauit, qui sibi in prophetæ & ducis (si opus foret) munijs succederet, Deo ita iubente ut hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atque humani iuris peritus, Moyse præcepto re doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & alijs rebus omnibus abundantes, de communi consilio rogant Moysem, ut sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ bello capta fuerat. esse enim pascuis uberem. Ille uero suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauia prætexere, conuicio uiros excipit, meticulosos simulatores dictitans. Velle eos in ocio luxuque terram communi Marte quæsitam possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram ultra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui uidentes eum iratum, nec immerito ipsorum postulatis offensum rati, respondent se neque metu periculorum, neque laborandi ignauia illa postulata edidisse, sed hoc tantum agere, ut præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratosque se aiebant, si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum, ipso dante, accepissent, reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur, sequi, & communibus militare auspicijs. Tum Moyse comprobata eorum oratione, aduocatoque Eleazaro pontifice & Iesu, cæterisque magistratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, ut simul cum cognato populo aduersus communem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia confecta fuerint: atque hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atque impedimenta in illis deponunt. Moyse quoque in eadem regione decem urbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus asyla sanciuir, illis tantum profutura, qui cæde, non sponte commissa eò confugissent. statuitque talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex uiueret sub quo cedes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij uero tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impune occidere, duntaxat extra urbem refugij deprehensum: idque ius

Num. 27.

Deut. 3.

Moyse Iesum sibi successorē constituit.

Num. 23.

Gaditæ à Moyse possessionem cis Iordanem impetrant.

Num. 35.

Deut. 4. 19.

Ios. 20.

Oppida refu-
gi.

Num. 27. 46.
Salpade filia-
rū hereditas.

VI.
Deut. 4.

Moyſis mori-
turi oratio ad
populum.

folis cognatis eſſe uoluit, alijs non item. Cæterum oppida refugij fuerūt hæc: ad fines Arabiæ Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaulademan. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moyſis deſtinata ſunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitatio- nem præberēt. Eodem tempore cum deſunctus eſſet quidam è primatibus Manafſitidis tribus nomine Salpades, liberis fœminei tātum ſexus relictis, tribules eius uiri inſignes Moyſem conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit, ſi in domum tribu- lis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſi non mallent in aliam tribum elo- cari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atq; hac occaſione inſtituit, ut cuique tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quumq; iam de quadrageſimo mi- grationis anno triginta tantum dies ſuperreſſent, aduocata concione ad Ior- danem eo loco ubi nunc oppidum Abila uiſitur, agrum habens palmetis cō- ſitum, ubi populum omnem præſtò uidit, in hunc modum uerba fecit.

Moyſis leges, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus. Cap. VIII.

MIRI commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita uult, & ætas CXX annorum exacta poſtulat, ut iam ex hac uita diſce- dam, & rebus ultra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt uiſum: æquum duxi, ut quantum ad ueſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data provideam, ut pro commonſtrata ad eam uia, ſempiterna apud uos memoria dignus habear. Age igitur, ubi prius in quo tam ueſtra quàm poſteriorum æterna beatitu- do conſiſtat, indicauero, ſic ex hac uita decedam. Fidem enim mereor, uel q̃ antehac ueſtris commodis ſeruiui, uel quòd animæ propè exitum conſtitu- tæ habent cum omni uirtute commercium. Filij Iſraelis, una omnibus homi- nibus felicitatis eſt cauſa Deus propitiuſ: quam ſolus dignis dare, & peccā- tibus in ſe auferre potis eſt. cui ſi uos tales præſtiteritis, quales ipſe poſtu- lat, qualēsue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non beati æmulan- diq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt, bona erunt perpetua, & quod deeſt, breui conſequemini. Tantum uoluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquā nouate. Quòd ſi feceritis, bello præ- ſantiſſimi inter omnes gentes, & omnibus hoſtibus inſuperabiles eritis. nā auxiliante Deo, omnia facilè contemnuntur. Cæterum uirtutis præmia ma- gna per omnem uitam uobis ſunt propoſita, & ipſa ſibi primū eſt ac potiſſi- mum præmium: deinde per hanc cetera bona facilè parantur: qua inter uos inuicem utentes & uitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros, tū apud poſteros immortalẽ conſequemini. Hæc uobis ſunt ſperanda, ſi le- ges monitu Dei me perferente ſcriptas nec ipſi uioletis, nec alios uiolare pa- tiamini, & harum intellectum ac uſum meditemini. Ego uerò cōmodis ue- ſtris lætus diſcedo, uosq; pietatis ac prudentiæ legibus, & uirtuti ducum ac magiſtratum commendo, qui utilitatis ueſtræ poſthac curam ſunt habitu- ri. Deus aut, ſub cuius ductu hætenus egiftis, & cuius fauori debetis quic- quid utilitatis ex me percepiftis, non deſinet uobis proſpicere: ſed quādiu ipſum & pietatem colueritis, tamdiu ſub eius præſidio tuti permanebitis.

Nec

Nec deerūt qui uobis optima monita suggerant, quibus parētes beati eritis, nimirū pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuū, quibus caute uos difficiles præbeatis, scientes quòd qui bene parēre nouit, etiam bene imperaturus est, ubi ad potestatem peruenerit: ne ue in hoc libertatem si tam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hæcenus in contumacia cōtra benemeritos libertatem reponebatis: à quo uitio si uos in posterum seruaueritis, res uestras in meliore statu uidebitis. Absit autem ut ita in hos exasperemini, quemadmodum sæpe in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à uobis de salute periclitatus sum quàm ab hostib. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim uos hac commemoratione in exitu uitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo uos tuli: sed ut admoniti in posterum sapiatis, id quod in uestram etiam rem futurū est. & ne in præpositos contumeliosi sitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa abundè potiemi. Alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & uirtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam estis habituri: quem si uestro merito inimicū uobis reddideritis, & terrā partā oppressi ab hostibus per summā ignominiam amitteretis, & per orbem dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis. quò si uentum fuerit, iam frustra poenitebit patrias leges nō seruasse. quare ne illas perdati, post uictoriam neminem hostium superesse patimini: idq; rebus uestris conducibilius existimate, ne illis uiuentibus, ad similia studia prolapsi, patriam institutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa, quotquot habēt, ad unum tolli iubeo, ferroq; & flammis ita deleri, ut etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius conseruabitis. Verū ne per ignorantiam meliorum natura uestra in deterius deprauetur, Deo dictante & leges uobis conscripsi, & formam administrationis rerum: à quibus si nusquam discedatis, mortalium omniū felicissimi eritis. Hæc loquutus, tradit eis codicem, leges scriptas & instituta uiuendi continentem. Illi uerò lachrymabantur, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memores que quanta pericula pertulisset, quamq; alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro solliciti, quòd non essent talem principem habituri, ac ne Deum quidem æquè propitium Moyse non amplius deprecatore: tum poenitentes eorum quæ in deserto per iram contra illum commiserant, dolebant, ita ut totus populus lachrymans nullā consolationem admitteret. Moyses uerò solabatur eos, & iubēs à lachrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur. atque ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operę precium duxi, leges talis latoris maiestate ac uirtute dignas hic inferere, quo lector cognoscat qualia sint nostra iam inde à priscis seculis instituta. Scripsimus autem omnia ut ille reliquit, neq; quicquā ornatus gratia, aut quod ille non reliquerit, adiecimus: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim ut quamque à Deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonendus erat, ne nobis tribules calumniam temerè struāt, quasi parum sincerè scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo autem eas potissimū le-

Deut. 7. 11.

Ioseph.

i

gea

ges quæ ad publicam institutionem pertinent: quæ uerò ad priuatam consuetudinem aut contractus uel cum exteris uel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & causis, Deo fauente, scribere est animus. Postquam acquisita Chananæa terra, urbibusq; conditis, uictoriæ fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata obseruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem constabiletis. Vrbs sacra sit una in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quam Deus sibi per oraculum elegerit: & templum in ea sit unum, & altare unum ex lapidibus non politis, sed collecticijs constructum, qui inducti tectorio, decorâ & mûdam speciem præ se ferant: ascensusq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliuæ aggesta: in alia uerò urbe nec altare sit ullum, neq; templum. Deus enim unus est, & Hebræorum genus unum. Qui conuicium Deo fecerit, lapidatus per diē pendeat, deinde ignominiose & obscurè sepeliatur. In sacram urbem & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorū ex uniuersa eorum ditione, ut Deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum orent, & per conuersationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim, ut inter se noscātur, quibus idem est genus, quicq; eisdem morib; delectantur. Id uerò ex huiusmodi congressibus facile contingit, dum aspectus & colloquia in animis hærent: sicut contrà qui nuri quam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet. Sint præterea decimæ fructuū seorsum ab illis quæ sacerdotib; ac Leuitis debentur, quib; in patria uenditis, pecunia inde redacta in sacra urbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Aequū enim est, ex prouentu terræ à Deo datæ in ipsius honorē hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandū, neq; enim quicquā Deū delectat cū flagitio partū: neq; maior ulla est turpitudine, quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedē pro admissura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidē Deo sacrificare est licitū. Dñs aliarū ciuitatū nemo malè loquatur. Fana externa nō sunt spoliāda, neq; dicata alicui Deo donaria tollēda. Nemo ueste è lino & lana cōtexta utatur. est enim solorū sacerdotum. Septimo quoq; anno, quando per Scenopegiæ festa in Sanctā urbē sacrorum causa conuenietur, pontifex à sublimi suggesto, undē à tota multitudine exaudiri possit, legē pro cōcione recitet: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultādo arceantur, imò ne mancipia quidē. Nā bonū est, ut inscriptā in animis nunquā delendā memoria retineant. sic enim minus peccabūt, non ignari quid sit lege decretum. Leges etiā uim maiorem obtinebunt in delinquentiū conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animos infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuersetur, & quas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiā ante omnia leges discant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatē conducibilior. Bis quotidie, ineunte diē, & cum itur cubitum, commemoranda summi Dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto præstitit. æquum enim est, gratias agere, quæ & pro acceptis rependuntur, & in futurū tempus fauorē conciliant. Inscribēda sunt etiā foribus præcipua, & in brachijs ostētanda, & quæ potētiam eius ac beneficentiam indicant, circumferenda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; conspicua sit Dei erga populum suum benignitas.

Oppidatim

Oppidatim præsint septem uiri probatæ uirtutis, & iusticiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi fors obtrigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut presentibus illis nec conuiciari liceat, nec audacius agere. Sic enim futurum est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoque assuefiant, & tanto longius à cōtēptu numinis absint. Iudicibus quicquid uisum fuerit, illorū sentētia ualere debet, nisi constet pecunijs corruptos, aut alia quapiam causa non rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iusticiam omnibus alijs rebus antepone. Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi is infirmior sit habendus, quàm illi quorum potentia metu præter ius fertur calculus. nam Dei potentia est iusticia. Ergo qui magnatibus gratificatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quod si iudices nesciāt de negotio ad se delato pronunciare, sicut sæpe accidit, in sanctam urbem integram causam relegendi: & pontifex & propheta unā cum senatu quod uisum fuerit decernant. Vni testi fides nō habeatur, sed tribus, aut ut minimū duobus, quorum testimonium uita antē acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testem esse liceat, propter animos degeneres, probabile enim est, aut lucri causa aut præ metu non uerum testimonium deposituros. Quod si quem falsa testatum constiterit, is conuictus eidē poenæ sit obnoxius, quā reus daturus erat, sit conuictus fuisset. Homicidio in aliquo loco commissio, si autor nusquā compareat, neque suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura, propositis indici præmijs. Quod si nullus existat index, magistratus oppidoi uicinarum loco in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuēcam & adductam in tesqua nec sementi nec plantationi idonea neruis ceruicis abscisis cædant, & ablutis manibus supra caput iuuēcæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere proclament, eamque nec fecisse, necdum fieret interfuisse: inuocentque Deum, ut propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat. Optimum quidem est optimatum regimen, & in sic administrata republica uiuere, nec est cur aliā eius speciem concupiscatis: sed præstat ut hac contenti, in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, Deum habere præsidem. Attamen si regis uos cupido cape-

Deut. 19.
Testimonio-
rum lex.Deut. 21.
Homicidij lex.Deut. 17.
Regis lex.Deut. 19.
Terminorum
lex.

Leuit. 25.
Agricultura
lex.

minos transmouet. Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium usum conuertere. intempestiuus enim est talis fructus. quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius usus nec Deo conuenit, nec domino. quarto uerò anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam urbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiujs cum amicis consumat, & cum pupillis ac uiduis. quinto demum anno arbitrato suo fructus colligat. Agrum uitibus consitum ne semines. sufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus est ut & aratro uexetur. Buius aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agenda. Semina quoque debent esse pura & impermixta, nec duum simul aut trium generum sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neque diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. uerendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, ut solent à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum est autem, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia qui-

Deut. 24.

dem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciant: quin & de manipulis non nihil egenis relinquant, ut hæc tanquam à fortuna obiecta in usum suum conuertant & alimoniam. De uindemia quoque racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu non nihil, ut sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisque suis tantum commodis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec bubus in area triturantibus os obligandum est. non enim equum est uetare laboris socios, quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcendi, sed sinendi ut tanquam proprijs se satient: & siue indigenæ sint, siue exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt, auferre uerò secum nihil liceat.

Deut. 25.

Neque uindemiantes uerent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim quum id anni tempus sit fertilissimum, & ut Deo uisum fuerit non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur: Israelitas quidem ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uerò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiam bonorum largitur, ut his soli fruamur, sed ut alijs liberaliter largiamur: uolens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest, benignè cum illis communicant. Qui uerò contrà fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens, turpissimam hanc poenā sustineat: quòd cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læferit. Rectum enim est, ut cum ipsi multa in Aegypto & deserto sitis perpessi,

Poth.

aliorum

aliorum miseras non negligatis: & Dei benignitate amplas facultates consecuti, ex his non nihil per misericordiam egenis decidatis. Ultra duas decimas, quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quæ in egenas uiduas & puillos distribuatur. E' fructibus primos proventus in templū deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratijs actis, & sacrificijs secundum legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia ubi quis perfecerit, & utrasque decimas tum quæ Leuitis debetur, tū quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat eregione templi, Deo gratias agat, quod ab Aegyptiorum graui seruitute liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: testatusq; decimas se secūdm Moysis legem soluisse, precetur Deum, ut tum sibi priuatim, tū Hebræis publicè propitius & quæ bona hætenus dedit, conseruet, & pro sua potētia ac benignitate augere etiā digne. Vbi ætas maturuerit, uxores ducant uirgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas: qui autem non ducet uirginem, ne sibi coniungat alteri maritatem, neue quæ priorem uirum reliquerit. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum Deus non admittit. atque hæc ita obseruari ualde interest, ut proles nascatur ingenua, & ad studium uirtutis erecta, si non è turpi aut illiberali matrimonio sint prognati. Si quis aliquam pro uirgine desponsam postea talem non inuenierit, in ius uocatam accuset, afferatq; argumenta quæ habet: puellæ uerò causam agat pater, aut frater, aut qui post hos genere uidetur proximus. Et si quidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, is' que nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ cōtradictionem non recipiat. cæterum temeritatis & petulantiae, qua insontē detulit, poenas luat quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ noīe pēdat. Quod si uitiata fuisse coarguat, si qdē plebeia fuerit, qm parū sollicitè pudicitia usq; ad nuptiarū tēpus seruauerit, lapidib. obruat: q; si ex sacerdotib. prognata fuerit, uiuēs exurat. Si quis duarū uxorū maritus propter amorem, aut formam, aut aliam quamuis causam alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit, alteri uerò minus: si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quod sua mater in maiore gratia patris fuerit, postulet ius primogenituræ, ut duplicem facultatum paternarum partem secundum meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est, eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitam, debitis fraudari. Qui uirgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidē persuasæ ut se præberet, simul cū ea capite poenas dato. fontes enim æquē sunt ambo: hic quia puellæ persuasit ut liberali coniugio rem turpissimā anteponeret: hæc uerò quia lucro aut uoluptati succubuit. quod si solitaria alicubi nactus, ui oppresserit, cū nullus adesset qui opē ferret, solus moriatur. Qui uirginē nondū desponsatā cōstuprauerit, ipse ducat. quod si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ preciū pēdat. Qui à cōiuge quacūq; de causa, ut sæpe hominib. usuuenit, disiungi

Decimarum
lex.

Deut. 26.

Matrimonij
lex.

Deut. 24.

Deut. 22.

Deut. 22.
Stupri lex.

Repudij lex.

Leuit. 25.
De ducenda
uxore defuncti
fratris lex.

postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi: alioqui diuortium nò permittitur. Quòd si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior ducere eam uoluerit, non licet ut ad eum redeat. Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine uocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc è republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo uicturæ. quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quòd uolentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum in iuria defuncti repulerit. Rogate uerò senatum causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tandem res euadet: uxor fratris soluto uiri illius calceo, & conspuita eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidem è curia discedet, in omnem uitā

Deut. 21.
De ducenda captiuā
ptiua lex.

notatus ignominia: mulier uerò cui uult nubito. Si quis uel uirginem uel maritatam captiuam abduxerit, eiq; legitimè cōiungi uoluerit, nò antè ius esto cubile eius tãgere, quàm raso capite sumptocq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata tum demū ad nuptias & cōuiuuium ueniat. Bonum enim & iustū est, ut qui mulierē, ex qua liberos gignat, accipit, morem gerat eius affectibus, & non suę tantum uoluptati indulgens, illius desideria negligat. Elapsis autē luctus triginta diebus (tot enim sapiēti ad deplorandos charos sufficiunt) tunc nuptiis dare operā liceat. Quòd si satiata libidine pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua eam tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum uerbis parentes moneant (nam hos natura fecit idoneos iudices) dicantque non uoluptatis causa in matrimonium se cōuenisse, neq; ut collatis in cōmune facultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos acquirerēt, qui se in senectute nutrirēt, & necessaria sibi suppeditarent.

Deut. 21.
De pœna non
obedientium
parētib; lex.

Acceptum autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eius salutem & institutionem pertinere uisa sit. nunc quoque (quando iuuentutis erratis ignoscendum est) satis sit quòd officij hætenus oblitus es. proinde resipisce & cogita quòd & Deus legis parētib; offenditur, qui & ipse totius humani parēs est generis, & ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio, si eis nati quæ debent non præstent, & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His uerbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inscitiam commissis detur uenia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem, & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas uideant. Sin hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed cōtumacibus in parētes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab illis ipsis extra urbē sequēte turba productus obruatur lapidib; & per totum diē omnibus

ad

ad spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocumq; legibus damnati dant suppliciū. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquā expers terrę iaceat, ultrā quā iustū est, poenas exoluens.

*Sepulture pu-
nitorum lex.
Mutui lex.*

Mutuum dare ad usuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neque potum. non enim iustum est redditus captare ex fortunis tribulium, sed opem ferre illorum necessitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei remunerationem, quæ huiusmodi beneficentiam solet consequi. Qui uerò acceperint mutuū siue pecuniam, siue fructum aliquem aridum aut liquidum, ubi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres reddant eis qui mutuū dederunt, quasi domi reponentes, & usuri denuō si opus fuerit. Quod si impudenter recusent reddere, non sunt domibus auferenda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est expectandum. & debitor afferat, nihil contradicens ei qui cum legum auxilio ad se uenit. & si quidē nō inops fuerit, qui oppignerauerit, retineat pignus, donec reddatur mutuū: sin autem pauper, reddat id creditor priusquā sol occidat, maximē si uestimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet, non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat.

Deut. 23.

Deut. 24.

Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui uerò aurum & argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunē esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quincuplum numerandum est. Qui uerò mulctam soluere non ualeat, in seruitutem tradatur ei secundum quem iudicatum est. Qui tribuli in seruitutem est uenditus, sexennio seruiat, septimo anno manu mittatur. Quod si in herili domo prolem à conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unā cum filiis & uxore.

*Plagij & furti
lex.*

Seruitutis lex.

Si quis aurum & argentum in uia inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatq; ue, sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Inuenti lex.

Sic & de pecudibus, in quas errantes in deserto inciderit, si non statim inueniatur Dominus, apud se reseruet, Deum testatus quod aliena usurpare non cupiat. Iumentum aliquius per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est, communem laborem existimando subueniendi.

Deut. 22.

*De ope alteri
ferenda lex.*

Viam ignorantem monstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo malè loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, confestim uindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. quod si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autem reualuerit, & multa in ægitudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est, dissoluat, præterq; ue mercedem medici.

Talionis lex.

Qui mulierem uterum gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quod corrupto foetu populum uno ciue diminuerit: & aliam præ-

terea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa ex uulnere moriatur, & ipse det poenas capite: quandoquidem uitam pro uita reponi iustum lex censet.

Veneficij lex.

Venenū neq; lethale, neq; aliàs noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehēsus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos uenenū parauerat. Qui mutilauerit quēquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniā accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquā percussus interfecerit, ipse quidē obruatur saxis, indignus qui uel in cibum ueniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à boue necato mortis causa fuerit.

Bouis petulci lex.

Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui percussit, & precium utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, non ut aquatio non sit libera: sed ut absit periculum, ne quid incidat. quòd si in talem fossam nō clausam pecus alicuius illapsum moriatur, precium eius domino solui debet. tecta quoq; circumsepienda sunt obicibus, qui non quenquā pro-

Fossarum lex.

Deut. 24. Depositi lex.

labi sinant ac decidere. Depositum tanquam rem sacram ac diuinam qui accepit, custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque uir, neq; mulier, etiamsi nemine coarguente ingentē auri uim lucrifactor sit. in uniuersum enim danda est opera ut suam quisq; consciētiam sciens rectē faciat, & ipse sibi satis locuples testis omnia agat quæ ipsi laudem pariant ab alijs. Præcipuus autem Dei respectus habēdus est, quem nemo malus potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedēs ad septem iudices, iureiurando Deum testē faciat, quòd nihil sua uoluntate aut malicia sit perditū, nec usum se parte depositi: atq; ita absolutus abeat. quòd si uel minima commissorum parte usus post perdiderit, ad reddēdum quod accepit, in solidum condēnetur. Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperē mercede sua defraudet, memor quòd is uice agri & facultatum hoc à Deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die soluendum, cum constet, Deum

Ibidem. Mercedis lex.

Ibidem. Poenarum lex.

nolle ut operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum iniquitatē puniendi non sunt, nimirum propter suam uirtutem digniores miseratione, quòd è talibus nati sint, quàm odio propter illorum uitia. Neq; patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui uiriliter & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum nostri generis tribuit. fugandi sunt tanquam qui natos suos necauerint, & ante ipsos id perdiderint, quod ipsorum fuisset causa. Satis enim constat, quòd effœminato primū animo etiam corpora effœminauerint. similiter abhorrere oportet, quicquid inter portenta ducitur.

Spadonum lex.

· Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunt, & Deus propitius inconcussam eam & imper-

imperturbatam conseruabit. absit autem ut ullum tempus ueniat quod hac innouet, & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines uel sponte uel inuitos in turbas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, ut scientes quid opus facto sit, cum usus erit, in promptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitq; Deus, ut terram quam uobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incurfantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam uos inducat: utq; in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella uerò uel uobis uel uestris posteris gerenda, extra fines Deus auertat. Cæterum cum bellum instabit, caduceatores primùm ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma uerbis ad eos uri, docendo quòd quamuis & copię uobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propitijs, mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quòd si plus suis uiribus tribuentes ius in armis reponant, exercitum contra eos educate, imperium Deo committentes, creato uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, & quasi proimperator. multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed non rarò plus nocet quàm prodest. Delectus autem habendus est uirorum tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui uerò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiore faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrum annum illa sunt usi: tum qui plantata uinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata uxore nondum eam domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relietis uoluptatibus, in gratiam uxorū parum fortiter rem gerant. Castris autem positis, caute ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi urbem, si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram, frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si uox eis daretur expostulatura uobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium, si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, ut neque mulier habitu uirili utatur, neque uir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moyses reliquit. Leges uerò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit: de quibus in alijs commentarijs dicemus. Sequentibus deinceps diebus (nam continenter conciones aduocabat) fausta omnia eis tradidit, nec non infauista in eos qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent. deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro uolumine,

Moyſis in leges bellis præſcripto.

Deut. 20. Caduceatorum lex.

Militie dux unus eſſo.

Immunes à militia qui nam.

Arboribus frugiferis parcendum.

Victorie lex.

Deut. 22. Veſtitus lex ſexui.

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

De Moyſis carmine.

lumine, continens prædictionem futurorum, secundum quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquā non congruentibus. Hæc uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mandauit, ut occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalechitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta poenas posceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & omni multitudine eius, ut par est, deleta, arcam erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis urbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasque copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & unā cum illis Leuitas ac sacerdotes. & primū illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Moyse constitutiones non uiolantibus; alteros uero acclamationibus hoc approbare: & rursus his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam faustas ominationes quam deuotiones in literas retulit, ut in perpetuum eas discere liceat: quas & huic aræ inscripsit ex utroque latere, quā populus iussus est stare, & holocausta offerre, & post eam diem nunquam alias uictimas imponere: neque enim fas esse. Hæc sunt quæ Moyse præcepit, & quæ Hebræorum gens indefinēter obseruat. Postridie populo cum uxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipijs quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custodiam adstrinxit: utque Dei mentem diligenter expendentes, neque cognitionis gratiā, neque periculorum metum, neque ullam omnino aliam causam tanti facerent, ut eam potiore legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum unus aliquis, siue urbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent: quam si uicissent, à fundamentis ut deserticem reuellerent, & ne solum quidem desperatorū ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin uero id efficere non ualerent, nec poenas meritas exigere, saltē testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus iureiurando firmavit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fieret: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis, de quibus iam diximus. Sed & Iesus superstitie etiam tum & præsentem Moyse uaticinatus est, quicquid pro salute populi gesturus erat, uel foris bello administrando, uel domi ferendis legibus: & ad uiuendi rationem recens institutam eos præparans, diuino monitu se prælagire aiebat, eos uiolata sua religione incursuros in mala. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & urbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta uictoris uenundandos, seruiturosque gentibus, quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atque inutilem erratorum poenitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem, & urbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore ut non semel tantum amittant, sed sæpius. Deinde Moyse exhortatus Iesum, ut in Chananæos exercitum duceret, affuturumque cœptis eius Deum pollicitus, & uniuerso populo omnia fausta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo, &

Deus

Deut. 27. 28.
Moyse popu-
lo faustas pre-
cationes diras-
que prescribit

Deut. 29.
Moyse popu-
lum in uerba le-
gis adigit.

Iesus uaticina-
tur.

Deus hanc mihi diem abitus præſiniuit, gratias illi uiuens adhuc & uobis præſentibus ago pro cura ac prouidentia quã de rebus ueſtris hæcenus habuit, non ſolum depellendis aduerſis, ſed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac ſollicitudinem, dum ueſtrum ſtatum in meliorem fortunam reducere conor, propitius ſemper adiuuit: imò uerò ipſe & exorſus eſt rem & abſoluit, me miniſtro uſus & uicario in obeundis quæ ad ueſtram felicitatem pertinere uiſa ſunt. Quapropter æquum eſt, ut priuſquã decedam, eius potentia, qui & in poſterum uobis non deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito exoluam, ueſtræq; memoria commendẽ, quòd hunc ſolum colere & uenerari cõuenit: & leges eius habere in precio, ut quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in poſterum à propitio conferendis, longè ſint antepoſendæ. Grauis enim aduerſarius eſt uel homo legiſlator, ſi conſtitutionibus ſuis auctoritatem adimi ſentiat. Dei uerò indignationem abſit ut experiamini, quæ legibus ipſius cõtemptis excitari poſſet. Hæc poſtrema uerba Moyſe loquente, & ſingulis tribubus ſua fata aperiente, uniuerſa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangentes dolorem ob futuram ipſius mortem conceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ ſe ferebãt, q̃ tanta eſſet uiri uirtus ac magnificentia, ut ne illã quidem ætatẽ latere poſſet. Itaq; certamẽ quoddam erat inter minores & grandiores, utros maior haberet mœſticia. alteri enim intelligentes quali orbarẽtur antiſtite, futurã ſuam conditionẽ lamentabant: alteri hoc ipſum lugebant, quòd priuſquã eius uirtutem ſatis deguſtaſſent, iam carentes eo, ſeq; deſtituendos uidebant. Quantus autẽ fuerit populi ploratus & querimonia, coniecturã capere licet ex eo quòd tũ propheta accidit. Quãuis enim perſuaſiſſimũ ſemper habuiſſet, nõ eſſe inſtante morte dolendum, ut quæ præter Dei uoluntatem ac naturæ leges non ueniat, uiſo tamen affectu populi, à lachrymis temperare nõ ualuit: dum uerò eò proficiſcitur, ubi diſpariturus erat, omnes cum fletu ſequebãtur. Tum Moyſes his qui longius aberant, manu mota ſignificauit ut cõſiſterent: propiores autẽ rogabat, ne exceſſum ſuum lachrymabilem facere pergerẽt, cum fletu proſequendo. Illi uerò & hanc extremã gratiam ei referendam exiſtimãtes, ut quemadmodum cupiebat, ſeorſum ſecederet, continuerunt ſe inter ſe lachrymantes. Solus autẽ ſenatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Ieſus. Ut uerò in mōte Abari uocato conſtitit, qui celſus eregionẽ Hierichuntis attollit, & optimẽ maximãq; partis terræ Chanaanæorũ proſpectũ exhibet, ſenatum dimiſit. Cumq; poſt mutuos cõplexus Eleazaro ac Ieſu ultimũ uale diceret, inter loquendũ repentina nube circumdatus in uallem quandã eſt ablaſus. In ſacris autem uoluminibus ſcripſit ſe mortuum, ueritus ne propter excellentẽ eius uirtutem à Deo raptum prædicarent. Virẽ eius tempus uniuerſum centum uiginti annorum fuit, cuius tertiã partẽ in imperio exegit, uno menſe minus. Mortuusq; eſt ultimo anni menſe, die prima menſis, qui à Macedonibus Dyſtrus dicitur, à noſtris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuẽre prudentiſſimus, & qui conſilia bona optimẽ noſſet exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate inſignis: affectus quoque ita ſemper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur,

Moyſis exitus.

tur, & nomina tantum eorum ex his quæ in alijs hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc Moysis mors. nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem, quotquot leges eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æstimant. Atq; hæc sunt quæ de Moyse exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debellatis ac caesis Chananeis, terram eorum sorte diuisit tribubus. Cap. I.

Iesus exploratores Hierichuntē mittit.

Rachaba exploratores excipit, deinde dimittit.

IOST Moysen, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatum, officiumq; memoriæ uiri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq; exploratores in Hierichuntē, quo mentem eorum & uires cognosceret: castra deinde mouet, maturè Iordanem traiekturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuū principibus, atq; etiam Manassetidis (nam & huic tribui dimidiatæ Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananeæ pars septima) reuocauit eis in mentem quid Moyse fuissent polliciti: rogauitq; ut in eius gratiam, qui ne ultimo quidem uitæ tempore prospicere eis defatigatus fuisset, & propter communem utilitatem, alacriter præstarent quæ imperarentur. illis uerò imperata haud grauatim facientibus armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquam metatus est, commodum speculatores aderant, omnibus apud Chananeos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum urbem per ocium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quæ nam assaultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatem hospitem cōsuetam interpretantur, nec hostile quicquam suspicantur. Vt uerò sub uesperā secesserūt in quoddam diuersorium non longè à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est regi cœnanti, uenisse speculatum urbem quosdam è castris Hebræorum, & nūc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter se subducant. Ille uerò confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos ut causam aduentus sui aperiant. quos ubi aduētare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores his contexit. missis autem à rege dixit, hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse: qui si suspecti essent regi, quasi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negotio posse ab insequentibus de uia retrahi. Tum illi decepti

decepti à muliere, quam uerè loqui putabant, ne perscrutati quidem diuerso-
 rium abierunt. & excurrentes per uias quibus uerisimile erat eos discedere,
 & quæ ad flumen ducebant, uestigio nullo inuento, laborare destiterunt. Se-
 dato autem tumultu, Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quan-
 to suo periculo saluti eorum consulisset, ut quæ in dolo deprehensa poenâ
 capitis cum tota familia regi erat datura, rogatosq; ut occupata terra Cha-
 nanæa memores beneficij gratiam sibi rependerent pro accepta salute, iussit
 ut abirent: iureiurando prius delato, quod expugnata urbe, & alijs secundū
 ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri suisq; salus manebit incolu-
 mis. hunc enim euentum sibi Deum iam antè significasse. Illi & in presens ei
 gratias agunt, & in futurum relatu-ros iureiurando confirmant, & hoc con-
 silium dant, ut cum præsenserit urbem expugnandā, contractis facultatibus
 & propinquis omnibus intra diuersoriū, uestem coccineam pro foribus ex-
 pandat. Imperatorem enim edicto inhibiturū, ne quis eam domum lædere
 audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat. Quod si aliquis ex eius propin-
 quis in pugna caderet, ipsius culpam fore, nō suam: necq; se ad eius incolumi-
 tatem præstandā iureiurando teneri uelle. His conditionibus discessum est,
 cum se fune de mœnibus demississent: reuersiq; ad suos, rem totam ut erat a-
 cta, narrauerunt. Tum Iesus pōtifici Eleazaro cum senatu indicat quid explo-
 ratores Rachabæ iurauerint: eorumq; autoritate iusiurandum ratum est ha-
 bitum. Imperatore aut sollicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, Ios. 3.
 & cum pontē non haberet, ne fabricari quidem hostis passurus uidebat, nec
 naues ullæ præsto aderant) Deus se illis transitū procuraturū promisit, fluē-
 tis eius imminutis. Itaq; Iesus postq; duos dies expectasset, copias omnes ad Iordanē trans-
eunt Hebrei.
 hunc modum in ulteriorē ripam traduxit. Sacerdotes cum arca agmē præce-
 debant, post eos ibant Leuitæ portātes tabernaculū & uasa sacrificijs desti-
 nata. Sequebatur deinde totū agmen in suas tribus distinctū, receptis in me-
 dium mulierib. ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Vt uerò
 sacerdotibus primis ingressis uadabile est uisum, quod & aqua decreuisset,
 & glareæ non amplius ui undarū uolueret, sed stabile solum exciperet uesti-
 gia, omnes iam intrepidè uadum transibāt, tale redditū cernētes quale Deus
 promiserat. steteruntq; in aluei medio sacerdotes, donec transiret multitu-
 do, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factum est, & ipsi egressi fluuium, li-
 berum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinā aqua-
 rum molem redijt. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad de-
 cimum ab Hierichūte stadium castrametatus est. Porro Iesus ara extructa ē Ios. 4. 5.
 lapidib. quos singuli tribuū principes ex alueo propheta iubente sustulerāt,
 ut monumentū esset refrænati fluminis, sacrū in ea Deo fecit: & paschæ solē-
 nitas eo loci celebrata est, omnibus rebus iam affluētibus, quarū penuria ha-
 ctenus laboratū fuerat. Nam & segetes Chananæorū maturas tum demete-
 bant, & alias prædas abigebant. Eodem enim tempore & manna eis defece-
 rat, post annum ex quo ea primū ea uti cœperāt quadragesimum. Cumq; Ios. 6.
 hæc omia Israelitæ facerent, nusquā occurrētibus Chananæis, sed intra mœ-
 nia præ metu se continentibus, oppugnare urbem eorum Iesus decreuit. Ita-
 que prima die festiuitatis, sacerdotes arcam gestātes, stipati armatorū custo-
 dia,

dia, accesserunt ad urbem septem cornubus clangendo, & ad uirtutē suos adhortando circumambulant moenia senatu comitante, nec aliud quicquā faciēdo, quā quod inflaret cornua, retrō in castra reuertebant. Cumq; per sex cōtinuos dies idem fecissent, septima Iesus cōtractis in unum copijs, reliquo populo conuocato, lætum illis affert nunciū, urbem ea die sine labore capiendā, Deo hanc in potestātē ipsorū tradente, et ruentib. sua sponte moenibus, facilē aditū aperiēte. iussitq; omnes occidi quotquot in manus militū deuenirēt, & neq; lassitudine, neq; miseratione, neq; prædæ cupidine a cædibus auocari, aut effugiū ullum hostibus permittere: sed quicquid spiritū uitalem haberet extinguere, nihil in prædam aut propriū emolumentū celsurum reseruando. Quicquid autem auri ac argenti repertum fuisset, in unum comportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primū capta urbe Deo dedicarentur. solam autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitum ad muros admouet. urbem deinde rursus circumambulant, præcedentibus cum arca sacerdotibus, & cornuum classico militem ad aggrediendū opus incitantibus. Cumq; urbe septies circumdata paulisper constitissent, collapsa sunt moenia, nec machinis admotis, nec ulla alia uī ab exercitu illata. Hebræi uerō nullo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichuntem, omnes promiscuē cædunt, inopinato moenium casu consternatos, & stupore ad pugnam inutiles: passimq; cadaueribus uīæ sternebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita ut ne foeminis quidem parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis urbs, & postremo incensa, rogum defunctis præbuit, in agros quoq; pari sæuiente incendio. Rachaben uerō cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicente se meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatā, in honore summo habuit. Reliquias autem urbis quæ incendio supererāt, ferro diruit, diris execratus quisquis uastatam instaurare aggrederetur: nimirum ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natum minimū ē liberis amitteret. Nec irritam esse uoluit Deus imprecationē, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens uis argenti ac auri, atque etiam æris in unum aceruum est redacta, ne mine edictum nō obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærēte. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponēdas tradidit. Ac Hierichūtis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem quidam Zebedæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentū regium totū ex auro contextum, & massam auri ducentorum siclorum pondo: & iniquū ratus si nullum periculi precium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones, ita & Deum se posse fallere. Erant tunc castra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatem significāte. Transgressi enim fluuiū, tandem se & ab Ægyptijs & ab ærumnis in deserto exantlatis liberatos cognoscebāt. Paucis autem post dieb. quā Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad urbem Ainam supra Hierichuntem sitam: qui

Ios. 7. 8.
Acharis sacrilegium.

Hebræi ab Ainnatis cladē accipiunt.

qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam uersi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, magnam grauemq; moesticiam attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerant, quā propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros, ut Deus promiserat, nunc elatos hoc successu animos hostium uidebant. Itaq; saccos induti, per totā diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabāt: nullaq; interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dederant. Iesus autem uidens exercitū sic affectū, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, ut terrā hanc armis subigere conaremur, sed Moyse seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua semper in conflictu aduersarijs fore superiorem, atq; harum promissionū euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militib. aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moyse hæsitantes, & à prælijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo Domine, potes enim, fer opem, & præsentem moerorem uictoriam largitus adime, desperationemq; in futurū attonitis exime. Talibus orabat Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surget & lustraret exercitum pollutum sacrilegio et uiolata religione: hanc enim causam esse præsentis calamitatis. Inquisitione autem facta, & poena à sacrilego exacta, Israelitarum semper fore uictoriam. Hoc oraculum Iesus populo indicat, et uocato Eleazaro pontifice ac magistratibus, sortē per singulas tribus mittebat. Cumq; fors in Iudæ tribum cecidisset, rursus per cognationes eius mittebatur. & cum in Satharia cognatione maleficium esset inuentum, eam rursus uiritim examinātes, Acharemprehenderunt. qui uidens nō esse locum tergiuersandi contra diuinū indicium, furtum fassus, res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa urbē insidijs, diluculo hostē ad certamē prolicit. Illis uerò audacter ob proximam uictoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, & quasi uictoria iam parta insolescentes. Postquam autem subito conuersis copijs in faciem illis obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex cōposito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portā occupant, plerisque ciuium è muris suorum, ut tum putabant, uictoriam spectātibus: urbemq; ingressi, sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam uertit: qui urbem petentes integram adhuc rati, ubi hanc quoque ab hoste captam ac cum uxoribus ac liberis incensam animaduenterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicem præsidio nō possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & supellex sine numero: pecudum item greges non modici, & insuper signata pecunia

Iesus apud
Deum expositus
lat de accepta
clade.

Achar sorte de
prehenus dat
poenas sacrile
gij.

Aine oppidi
excidium.

multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Iesus inter milites parti-
 11. tus est in eis castris quæ habuit ad Galgalā. Cæterum Gabaonitæ qui nō
 10f.9. longè à Hierosolymis habitabant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum
 Gabaoi ite casu, iamq; in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere nō
 cū Hebræis per fraudem fœdus tentauerūt, frustra eas fore putātes apud eum qui interneciū bellum cum
 faciunt. Chananæis gereret: sed maluerunt uicinos Cephertitas & Cathieremitas in
 societatem asciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculū, si ipsi Ceph-
 ritæ prius ab Israelitis oppressi fuissent: quod si suum consilium sequantur,
 non deesse remedium. Quod ubi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de
 fœdere, quos maximè credebant ad negotium conficiendum idoneos. Qui
 periculosum rati si se Chananæos faterētur, & multò tutius si nihil sibi cum
 illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama uiri
 excitos, multorum dierum iter fecisse, & hoc esse uerum ex habitu compro-
 babant. Vestes enim quas uiam ingressuri nouas induissent, longo itinere
 detritas. Sumpserant enim tritas data opera, ut uerisimilia dicere uideren-
 tur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis &
 uicinis urbibus, ab ea terra longissimè remotis, ut saluis patrijs institutis, in
 amicitiam eorum uenirent. Comperto enim quod Deus gratuito munere
 Chananæorum terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis pete-
 re. His dictis, & ostentatis uestibus in signum longi itineris, orabat ut in fœ-
 dus & amicitiam admitterentur. Iesus autem credens eorum uerbis quod
 Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pon-
 tificex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil con-
 tra eos iniustum molituros, approbante id fœdus uniuerso populo. Hoc a-
 ctu uoti compotes, domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto
 in submontanum Chananææ tractum, cum audisset Gabaonitas non longè
 à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum ho-
 noratioribus, fraudem eorum incusabat. Illis uerò excusantibus non alium
 se modum salutis quærendæ habuisse, & ideo ad dolum uersos necessitate
 cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. Cumq; decretum es-
 set non uiolandum fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministris de-
 putandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminen-
 10f.10. ti periculo se subtraxerunt. Cæterum cum rex Hierosolymitarum indi-
 gnè ferret Gabaonitas ad Iesum defecisse, & quatuor proximarum gentium
 reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset: Gabaonitæ uidentes se pe-
 ti, & hostes castris apud quendam fontem non longè ab urbe positis, ad op-
 pugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant. Nam eò tum res deue-
 nerat, ut ab his perniciem expectarēt: in illis uerò qui ad excidiū Chananeo-
 rum uenerant, propter nouam amicitiam unicam spem salutis reponerent.
 Gabaoi Hebreorū opem implorant.
 Iesus Hierosolymitas prælio uincit.
 Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere
 facto, diluculò parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent,
 per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicit. Interfuisse huic
 prælio diuinū auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cœlo tonāte & cre-
 bris fulminū ictibus, grandine insuper maiore solito ruēte. Accessit & illud
 nunquā antea uisum, quod dies factus est longior, ne interuentu noctis ui-
 stori

etori hostis eriperetur. quo factum est ut Iesus reges illos deprehenderit in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. Creuisse autem eam diem ultra consuetum, extat relatum in sacra uolumina, quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædæq; abacta, exercitum reducit in Galgala. Cumq; latè per circūquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudo cæforum, excitati sunt in eos reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit adscitis Palæstinis castra posuerunt ad urbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cadesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erantq; omnes hæ copię, peditum trecenta milia, equitum decem milia, curruum uiginti milia: quæ tanta hostium multitudine, adeò tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, ut præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinē, & quòd eius præsidio se non tam tutos putarent, pollicitusq; uictoriam, e quos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: cōcepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit. fitq; cōflictus ualidus, & strages maior quàm ut facillè credi possit est edita. In fuga quoq; plurimi ceciderunt, ut præter paucos totus hostilis exercitus interierit. Reges etiam ad unum omnes sunt cæsi: adeoq; sæuitum est in uictos, ut hominibus sublati in equos ferrum exercerent, & currus exurerēt. Totam deinde regionem peruagatus est, nemineq; audente congregari, expugnabat oppida, & quotquot ad manus suas peruenirēt interficiebat. Iamq; quinto huius belli anno exacto, Chananæorū nemo supererat, nisi si qui in loca munitissima confugerāt. Iesus autem castris è Galgalis in mōtana translatis, sacrum tabernaculū in urbe Silūte fixit: quòd is locus propter pulchritudinem uisus sit idoneus, in quo tantisper maneret, dum maior cōmoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus uersus Sicima, altare ita ut Moyses præceperat statuit: & diuiso exercitu, in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac sacerdotibus. ubi mactatis uictimis, execrationibusque peractis & in altari insculptis, in Siluntē sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum uideret Chananæorum urbes penè inexpugnabiles, tum propter situm natura tutum, tum propter munitiones ad frustrandos hostium conatus arte additas (nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, ad suum excidium toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant) conuentu populi in Siluntē indicto cōcionem aduocat. Cumq; frequens concursus factus esset, res hæctenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspicijs à populo præclaris legibus obsequēte geri: reges triginta & unum ausos manus conserere deuictos, exercitusq; potētissimos prælio superatos, & internecione cæsos, ut ne reliquię quidē generis superessent. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ captę essent, aliæ munitiores, & ob hoc obstinatiores lōga oppugnatione opus haberēt: censuit eos qui ex regione ultra Iordanē sita in communē expeditionē profecti fuerant, & propter cognatio

Ios. II

III.

Ios. 13. 14. 18.

Iesus concionē conuocat.

De agri Chan-
nanæi diuifio-
ne.

Tribus Iudæ
fors.

Simeoniorum
fors.

Beniamitarum
fors.

Ephremitarū
fors.

Manassensium
fors.

Isacharianorū
fors.

Zabulonitarū
fors.

Afferitarū fors.

Nephthalitarū
fors.

Danitarū fors.

Lib. 4. cap. 7.

nem socios periculorum se adiunxerāt, gratijs prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatæ probitatis uiros eligendos, qui regionem totam permenſi, bona fide & abſq; dolo magnitudinē eius renunciarēt. In eam ſententiā mitū eſt ab uniuerſo populo: moxq; eos uiros miſit ad metiendam terram, adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis, qui propter hanc ſcientiam errare ac falli non poterant: hiſq; mandata dedit, ut æſtimationem agrorum ſecundum bonitatem terræ facerent. Nam Chananæ natura talis eſt, ut uidere liceat campos magnos, et frugum ac fructuū feraciſſimos, qui collati ad aliam terram, admodum uberes uideri poſſent: quòd ſi ijdem ad Hierichuntinum aut Hieroſolymitanū agrum conferantur, iam nō magni precij uidebuntur: cum tamen hi agri parui ſint, & bona ex parte montani, ſed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs ſecundi. Hanc ob rem uoluit ſecundum æſtimationem potius quàm ſecundum menſuram fortitionē fieri, quòd nonnunquam unum iugerum mille alijs ualeat. Decem uiri autem huic negotio deſtinati, perlustrata regione, & æſtimatione terræ peracta, ſeptimo menſe reuerſi ad eum in Siluntē, ubi tum tabernaculi ſedes erat. Tum Ieſus aſſumpto Eleazaro cum ſenatu ac tribuum principibus diuiſit regionē nouem tribubus & Manaſſitarum dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiēs. cumq; ad ſortes uentum eſſet, tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa, pertinēs uſq; Hieroſolyma: latitudo uerò eius Sodomiticum lacum attingebat. In hac ſorte urbes erant Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionē ſortiti ſunt, quæ à Iordane amne uſq; ad mare protēditur: latitudo uerò eius patet Hieroſolyma inter & Bethela. auguſtiſſima aut hęc ſors fuit, propter agri bonitatē. Hieroſolyma enim & Hierichuntē acceperūt. Ephræmi autem tribus terram à Iordane uſq; ad Gadara in longum protenſam ſortita eſt, in latum patentē à Bethelis uſq; ad magnum campum. Manaſſetidis item dimidia pars agrum à Iordane uſq; ad Dora urbem, latitudine uſq; ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis uocatur. Poſt hos Iſacharis in longum patentē à flumine uſq; ad Carmelum mōtem, latitudinis uerò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ uſq; ad Genesaritē lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ autem regio poſt Carmelū ſita eſt, conuallis ex re nomen habēs, tota Aſſeritis ceſſit, quā ad Sidonem eſt obuērſa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ uerò ad orientē ſpectant uſq; ad Damascum urbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, uſq; ad Libanū montē, & Iordanis fontes, qui ex hoc monte oriūtur, quā fines ſunt Arces urbis uerſus ſeptētriones ſitæ. Porro Danitæ adepti ſunt quicquid uallis ad occidentē ſolem uergit, Azoto et Doris terminati. horum eſt Iamnia tota & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit uſq; ad montē à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum ſex gentiū à filijs Chananæi denominatarum regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandā dedit. Amoræā enim, & ipſam ab uno ex filijs eius dictam, Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat, ut ſuprà diximus. Sidoniorum aut, Arucæorum, Amathæorū & Arithæorum agri nihil ad hanc diuiſionem per-

tinue-

tinuerunt. Cæterum Iesus ætate iam defecta, cum non ualeret consilia sua per se exequi, & qui uicem eius gerebant, negligentius rempub. administrarent, præcepit unicuique tribui, ut ex sua sorte Chananæorū reliquias tollerent. In hoc enim consistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idcirco eos non ex Moyse tantum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde ut Leuitis triginta octo destinatas urbes redderent: iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant, ex his in tribus, profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quam ut nusquam à Moyse præscriptis recederetur. hæc fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephraemi Sicima, in Nephthalitide Cedesis, quæ est in superiote Galilæa. Post hæc quod de præda in reliquum erat diuisit: supererat enim permultum. unde non mediocris diuitiarum accessio & publicè & priuatim facta est, tantum erat auri & uestimentorum ac reliquæ supellectilis: tantum etiâ iumentorum ac pecudum, ut numero comprehendi non possent. Post hæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanem sita unâ militabant numero quinquaginta milia, in hanc sententiam locutus est: Quoniam Deus & pater qui est dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum mansurâ nobis promisit: uos que opem uestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est cum iam nihil arduum super sit, missionem uobis dari, & promptitudine uestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operam uestram nobis paratam fore. Itaque gratias uobis agimus, quod socij periculorum esse uoluistis, rogamusque ut in hac mutua beneuolentia perseueretis, memores amicorum, & quod uos quoque uestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem Deo fauente & uobis adnitentib. peruenimus, nec id sine uestre operæ premio: quandoquidem ex hac militia ditati estis, multumque prædæ, auri & argenti referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referendam uicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moyse mandatis satis fecistis, non contempta autoritate mortui, & nihil uobis ad nostram gratiam promerendam reliquum fecistis. Lætos igitur uos ad uestras possessiones dimittimus, rogatos, ut nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere: ne ue propter flumen hoc medium alios nos putetis quam Hebræos. Omnes enim Abrami stirps sumus, qui uel hanc uel illâ ripam incolimus, unus Deus tam nostros quam uestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysen instituta diligenter obseruanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propitius: sicut contra si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nostrum genus auersabitur. Hæc locutus, & singillatim primatibus populoque in commune dicto uale, ipse quem eodē loco restitit: reliqua autē multitudo cū lachrymis eos deducebat, & ægrè à se inuicem diuellebantur. Igitur traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signū coniunctionis cum reliquis qui ultra Iordanē incolerent. Quo audito apud cæteros Israelitas, cū altare extructum scirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione a-

Iesus tribubus
præcipit ut ho-
stes extirpent.

Iesus Transio-
danenses dimittit.

IIII.
Ios. 12.
Transiordanē-
ses aram extru-
unt.

Phinees legatio de ara ad Transiordanenses.

lienorum numinum cultum uelle introducere: & temerè hac suspitione uiolata religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & poenas à uiolatoribus exacturi. Existimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationem habendam: atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus uerò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes uerbis prius quàm armis rē aggrediendam, & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscāt quid sibi uolentes altare in ripa construxissent. Vt uerò traiecto flumine, & conuentu aduocato Phinees in concione constitit: Maius, inquit, uestrum delictum est, quàm ut uerbis tantum castigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repentè ad arma conclamauius, ut poenas sumeremus: sed respectu cognationis, & ea spe, quod fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad uos suscepimus, ut cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in uos uideamur, si pijs rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem uiolatę pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos, qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in uestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia uobis cōtigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quod si in malè cōptis obstinatè persistatis, non grauimur laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendū flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim, putetis, quia flumē traiecistis, extra potestatem etiam Dei uos euasisse. ubi ubi estis, omnia sunt illius, nec licet potentiam eius ac ultionem effugere. Quod si putatis locum uobis ad rectè sapiendum esse obstaculo, prestat nouam agrorū diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satiū est igitur ut resipiscatis, & à recentibus peccatis mutato proposito desistatis: rogamusq; uos per salutem liberorum ac coniugum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis. In hac enim concione & consultatione situm est, utrum salute uestra & uestrorum charissimorum frui malitis, à nobis persuasi, an uos & uestra omnia belli periculis exponere.

Transiordanensium super ara defensio.

Postquam hæc Phinees dicere desijt, qui concioni præerant, & ipsam multitudo uniuersa, pro causæ defensione hæc attulerunt: Viri fratres, nos neque à cognatione deficere uolumus, neque rerum nouarum studio aram ereximus. Vnum Deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius greum quod est ante tabernaculum, nec aliud unquam nostras excipiet uictimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quod que uestrę suspitioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificijs placandum extructum est. sed ut perpetuum argumentum extet nostrę necessitudinis, nosq; patrię religionis admoneat, non ut uos suspicamini, uiolandę religionis sit initium. & hanc fuisse

fuisse nobis extruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. Quapropter meliorē posthac de nobis opinionem habetote, absitque ut nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrami posteris se obnoxium fecerit, & à patrijs moribus ac ritibus degenerauerit, absque capitali poena expiari non ualeat. His auditis Phineeses, collaudataque eorum constantia, reuersus ad Ierusalem, rem totam apud populum exposuit. qui lætus quòd nec delectu opus esset, nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: moxque soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post uigesimo iam decrepitis, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe quotquot licebat, ubi uidit omnes adesse, primùm Dei beneficia in memoriā illis reuocat omnia, quę erāt plurima per quę ex reb. afflictis in tantas opes tantamque gloriā peruenerāt. hortat deinde ut dent operam, ut Deum in posterum æquē habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non alijs retineri posse quàm pietatis artibus. Suum enim fuisse ut priusquam decederet, illos officij commonefaceret. postremò rogauit ut huius admonitionis essent perpetuò memores. post hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno uitæ centesimodecimo: quorum XL sub Moysē magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum uiginti quinque reip. præfuit, uir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: & uirtute præditus ad omne tēpus accommodata. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazar pontifex, Phineesi filio suo hæreditarium relinquens sacerdotium. sepulchrum eius & monumentum extat in urbe Gabatha. Post horum obitum consultus Phineeses à populo de uoluntate Dei, cuius nam foret imperium in bello Chananæo, respondit iubere Deum ut Iudæ tribus ductu bellū gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cōditionibus rem aggressa est, ut sublatis e sua ditione hostium reliquijs, tum tributarijs, in alterius tribus extirpandis huius generis reliquijs uicem rependeret.

10f. 23. 24.
Iesus nouiss.
ma uerba &
mors.

v.
Iud. 1.
Iudei in Chana-
næo bello
duces.

Quomodo post mortem imperatoris Israelitæ, neglectis patrijs religionibus, in extremas calamitates inciderunt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis D C. tantum fuere superstites. Cap. II.

AT Chananæi, quorum res tum erant satis integre, cum magno exercitu apud Bezecam urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci. id nomē Bezecenorum Dominū significat. Adoni enim Hebræorum lingua Dominus dicitur. Hi spem uictoriæ reponebāt in hoc, quòd Iesus dux Israelitarum esset defunctus. Aduersus hos, quas dixi, duę tribus egregiè pugnaverunt: & cæsis decē millibus, dū reliquos fugientes insequuntur, Adonibezecū ceperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinā iusticiā, septuaginta & duos reges antea hūc in modū à se multatos cōfessus: sic affectū detulerunt nō longè à Hierosolymis, ubi fato functū terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at superior natura loci & mu-

Adonibezecus
captus ab Israe-
litis mutilatur.

Hierosolyma
capitur ex-
cepta arce.

nitionibus

Hebron capi-
tur.
Ios. 21.

Chalebi fors.

Iethra fors.

Beniamita &
cetera tribus
Chananeos ue-
stigales faciūt.

VI.
Israelitarū lu-
xus à uate re-
prehenditur.

Iud. 19.
Leuite histo-
ria, cuius uxor
à Gabænis
stupro necata
est.

nitionibus est defensa. quare oppugnatione in Hebronem translata, urbeq̃
ui capta, in oppidanos omnes sæuitum est. apud hos in eam diem superstitēs
erant quidam è gigantum genere statura & specie cæteris mortalibus dispa-
res, uisu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia
uix credant qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia con-
cessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Cha-
lebo dono dederūt, secundum mandatū Moysis. fuerat hic unus è speculato-
ribus, quos Moyses in Chananāā premiserat. Habita est ratio Iethræ quoq̃
Madianitæ, olim Moysis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia reli-
cta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarum socij fuerāt. Ex-
pugnatis montanis oppidis, in cāpestria & maritima descendentes, prædictæ
duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autē eos
Gaza & Accaron, quod in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes
se malè mulctatos facillè reiiciebant. Acq̃ ita hæ duæ tribus magnis opib. bello
acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ uerò, in
quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eis pacē
dederunt: & in posterum alteri à cædibus, alteri à periculis feriatī, ad culturā
agrorum utriq̃ se cōtulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus,
& ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti, pacem Chananæis dederunt. E-
phræmi uerò tribus cum obsidendo Bethela multo tempore ac labore im-
penso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem cōpre-
henso uno ciuium qui in urbem importabat necessaria, fide data & accepta,
& iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruatuos, pro-
ditiōe eius facti sunt uoti compotes: cæsisq̃ reliquis omnibus præter hos,
quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominiū habuerūt. O-
missa deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operā dabant: atq̃
ita pace longa emolliti, uoluptati magis quam honestati studebant, discipli-
næ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria Deus commotus, per uatē
admonet eos, non è sua sententia hosti Chnanæo parcere, quam obrem fore
ut aliquando per occasionem pro intēpestiua clementia crudelitatem eis re-
poneret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere:
tum quod multa è Chananæo perciperent cōmoda, tum quod ob luxum ad
laborem non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate
optimatum inualida, dum nec senatus, ut antè legitur, nec magistratus solen-
nes creātur: dumq̃ relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris
sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua bellū ciuile e-
xortum est, quod hanc causam habuit. Vir è plebe Leuitica, in Ephremitarū
ditiōe habitans, duxit uxorem natā in oppido Bethlemis, quod ad tribum
Iudæ attinet. hanc cum uehementer ob formam amaret, parum respondere
in amore, ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier continuas expostulationes
non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus
desiderio, & ipse uenit ad soceros, quorum opera misis querelis cum uxo-
re in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ paren-
tibus habitus. quinta cum decreuisset domum repetere, post meridiem iter
ingreditur. cunctanter enim parentes filiam dimiserunt, nec nisi meliore diei

parte

pare transacta. comes erat unus famulus, & mulier uehebatur asina. cumq̃ emensi triginta stadia nō longē abessent à Hierosolymis, famulus dabat consilium ut aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cum serotina hora etiam amicorum loca suspecta facere soleat. Marito non placuit alienigenarum utq̃ hospitio. nam Chananæi tum urbē tenebant, malebatq̃ progressus uiginti stadia ad sui generis homines diuertere. In hoc consentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis serò admodum: cumq̃ in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure domum repetens, Ephræmita genere, sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demum cœnā è foro peteret? Ille se Leuitam ait, & uxore à parentibus domū reducere, & in Ephræmitarū ditio ne se habere domiciliū. Tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblati hospes uisus est, ad se deducit hominem. Gabaeni uerò quidā iuuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, uenerunt ad ianuam: roganteq̃ sene ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriam, postulabāt ut exhibita hospita quieti suæ consuleret. cumq̃ ille contrā diceret, cognatam esse, & Leuitidem, peccaturos eos grauiter, si propter uoluptatem leges uiolarent, iuuenesq̃ iura contemnerent ac deriderent, cædem minātes, si obstare libidini eorum pergeret: senex ait, se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatem explerent, uolens quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare, quos exceperat. Illis uerò pertinaciter hospitā expetentibus, & hanc omnino accipere uolentibus, supplex orabat ne quid contra leges committerent, at illi furentes ui raptam mulierem domum abducunt. cumq̃ ei per totam noctem ad satietatem illuissent, diluculo dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium reuertitur: & præ nimio dolore ac uerecundia, non audens in mariti conspectum uenire, quòd hunc indignissimè rem laturū putaret, humi collapsa expirauit Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolatur useo quòd nō sponte se ad stuprum præbuisset, sed ui in alienas gdes fuisset abrepta. ut uerò honestè (ut in tanta malorum magnitudine) mortuā esse sensit, cadauer iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum uiolentia. Tum uerò illi Iud. 19. nunquam tali antè uiso uel audito spectaculo ad indignationem grauiter commoti, & iusto furore perciti, apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis confestim impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellum inferendum, priusquam uerbis agerent de criminibus: quando ne in externos quidem ob iniuriam acceptam armari leges permittunt, nisi legatis prius de satisfactione missis. Rectū igitur esse ad Gabaenos mittere qui fontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum poena contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos uindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui uim pudicitæ mulieris intulerant,

*Beniamite cæ-
teros Israelitas
prælio semel
atq; iterum uin-
cunt.*

*Israelite Deo
supplicant.*

*Beniamitarum
clades.*

Iud. 21.

tulerant, & postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas poenas depend-
rent. Gabaeni uero non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum si alie-
nis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli se cedere
uideri uellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defu-
turos se promitterent, si quis eos ui & armis aggredi uellet. Quæ postquam
Israelitis de Gabaenis renuntiata sunt, iureiurando sanciant, neminẽ ex suis
uiro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem: & acriore bello persecutu-
ros se eam tribum, quàm maiores eorum Chananæos persecuti fuissent. Et
confestim eduxerunt contra eos exercitũ quadringentorum millium arma-
torum. Beniamitæ uero habuerunt uiginti quinque armatorum millia, & insu-
per sexcentos. ex eo numero fuere quingenti funditores pertissimi, qui læua
manu feriebant. itaq; commisso apud Gabam prælio, egregiè uicere Benia-
mitæ, cæsis ex aduersa acie uiginti duob. millibus: & fortasse plures cecidissẽt,
nisi nox prælium diremisset. atq; ita Beniamitæ læti se intra moenia receperũt,
Israelitæ uero in castra in sperata clade attoniti. Sequenti die prælium in-
stauratur, & Beniamitis rursus uincens, decem octo millia cadũt ex par-
te Israelitarum, quo factum est ut castra metu deferrent, profectiq; Bethela,
quæ urbs non longè aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt Deo
per Phineesem pontificem ut ab ira desisteret, & cõtentus duabus cladibus,
uictoriam & robur contra hostem concederet. Deus uero precibus eorum
annuit, & per eundem uatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam
copijs, dimidiam partem noctu circa urbem in insidijs collocant, reliqua in
aciem producta, cum Beniamitis manus conserunt, moxq; ut impares paula-
tim pedem referunt: eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quo lon-
gius hostem ab urbe abstraherent, ita ut etiam illi qui in urbe propter ætatẽ
imbellem relictĩ fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquam
autem satis longè à moenibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signũ
dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt.
Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu nõ suppeteret,
in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus
pugnare assueuerant, telis sunt cõfixi. Sexcenti tantũ euaserũt incolumes:
qui conglobati & facto cuneo, per medios hostes eruperunt: & in montem
quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt, nu-
mero circiter uiginti quinque millia. Israelitæ uero Gabam incenderunt, & mu-
lieres atq; impuberes contrucidauerunt, pari modo & in alias Beniamitarũ
urbes sæuitum est: adeoq; indignatio eos efferauerat, ut ad expugnandam
etiam labisum Galaditidis urbem, quæ auxilium contra Beniamitas negaue-
rat, duodecim selecta millia mitterent, qui potiti urbe occiderunt tam uiros
quàm mulieres & pueros, seruatis tantũ quadringentis uirginibus. Tan-
tus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recentibus etiam
cladibus exasperatus. qui postquam resedit, subsecuta est poenitentia, dum
una se tribu diminutos reputat. & quamuis iustis armis oppressos censerẽt,
ut qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eo-
rum exitium. Sexcentos quoq; illos qui effugerant, missis legatis reuocant.
hi petram quandam, quæ Rhoea dicitur, in deserto occupauerant. Legati ue-
rò apud

rò apud illos tam ipsorum quàm suam cladem conquesti, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, ne ue, quantum in se esset, uniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantam possent abigere. At illi agnoscetes suam iniusticiam iusto Dei iudicio damnatâ, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ uerò dederunt eis in uxores quadringentas illas uirgines Iabiticæ: de reliquis uerò ducentis deliberabant unde illis uxores ad sufficiendam prole parari possent. Cum enim ante initiũ belli iureiurando cautum esset ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendũ id sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, non à iudicio. Non ingrati rem Deo fore, si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria nō, quando necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cum uerò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consiliũ, quomodo saluo iureiurando Beniamitis uxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntẽ ad celebritatẽ cōuenire, in quo comitatu sequunt & cōiunges & filia. Harũ quotquot potuerint rapere Beniamitis impunẽ sit, uobis nec iubentibus nec prohibentibus. Quòd si patres earum ægrè tulerint, & uindictã postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodiuerint: & quòd non oportet ire in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis sint usi. In hanc sententiam concessum est, decretum que ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Instante autem festo, ducenti illi בני תרין ue ante urbem insidiabantur aduentantibus uirginibus inter uinea & per alias latebras. illæ uerò nihil suspicantes lusitando securè iter faciebant. iuuenes autem coorti dispersas corripiebant: atque hoc pacto quæsitis nuptijs, agriculturæ insudantes, dederunt operam ut ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est ut Beniamitarũ tribus, quæ minimũ ab internecione absuit, prudenti hoc Israelitarũ consilio seruaretur: moxq; magnis incrementis tã numero quàm opib. est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. Nec felicior fuit Daniana tribus, tali fortuna usa Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananei contemptu gentis collegerunt copias: non quòd sibi timeret, sed ut illata Hebræis aliqua memorabili clade, securus in posterũ suas urbes habitarent. & coniuratione facta, magnoq; numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronẽ in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasq; campestris ciuitates: ita ut Danitæ in montana compellerentur, ne pedẽ quidẽ ubi ponerent in campestribus habẽtes. Qui cum nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorũ haberet, miserunt ex suis quinq; uiros in mediterranea, dispecturos nunquem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. Illi à campo magno Sidonis iter unius diei progressi, nō longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunciant. qui mox cũ exercitu illo profecti conderunt urbem Dana, cognominem uni è Iacobi filijs, & à sua tribu denomi-

Ioseph.

I natam

Beniamite Siluntias puellas rapiunt ad coniugium.

VII.
Iud. 18.
Danij fugati urbem Dana condunt.

natam. Israelitarum autem res in deterius prolabeantur, quod nec ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reip. statu, magna licentia pro sua quisque libidine uiuebat, ut domestica Chananæorum uitia iam totam gentem inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum est traditus. Cap. III.

Iud. 3.

MANC ob re irato Deo, felicitas populi multis laboribus, quæ sita, per luxum ac uoluptatē breui disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut ui aut deditioe in potestatem eius uenerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias uarias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Ceniazum reddita. Cap. IIII.

ibid.

ERAT in tribu Iudæ Ceniazus, uir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateret Israelitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad laudandum pro libertate accenderetur, ascitis paucis quibusdam periculorum socijs, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interfecit: tantumque primus successus ualuit, ut indies crescente suorum numero, iam aperto Marte hosti pares uiderentur. itaque congressi cum hoste uno prælio se in libertatem asserunt, reliquique fusi & fugati exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Ceniazus uero egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus. Cap. V.

VIII.
Iud. 7.

POST eius mortem uacante principatu res Israelitarum rursus in peius ruere cœperunt: idque tanto magis, quod nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, ut Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriâ ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, sed omnibus uicti ferocia posita iugum acceperunt, tributarii facti. Rex uictor translata Hierichuntem regia modis omnibus plebem uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVI degerent. Deus autem calamitatibus eorum, & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Gerg, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & corpore fortissimus, & sinistra quam dextra manu præstantior, in eaque sitas habens omnes uires, habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. Is in familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam regis gratus. accidit ut semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad regem introgrederetur. Erat autem æstas & diei mediū, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstū, partim satellitibus occupatis circa prandium. Iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, cōfabulari cum eo cœpit. Erant autem soli, quia rex familiariter cum Iodo

Iodē collocuturus famulicium ablegauerat. sedebatq; in sella, & Iodes uerebatur ne fallente ictu plagam non satis lethalem inferret. Iubet igitur eū surgere, dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato regi sit indicandum. cumque ille audiēdi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in corpugione, & relicto in uulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes uerò Hierichuntijs re clām indicata, autorem se illis libertatis uindicandæ præbuit. illi uerò libenter hæc accipientes, & ipsi cōfestim arma capiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinē conuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. sed cum iā ad uesperasceret, ueriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculū: cumq; mortuū inuenissent, hærebant inopes consilij. & priusquam satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in uestigio cōfodiuntur, pars alia plus quàm millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos Israelitæ præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebant, maximè circa ipsa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor cōsensu multitudinis est habitus, ut cōfestim princeps declaratus sit. eū principatum per annos octoginta obtinuit, uir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, uix toto uertente anno uitam finiit.

Iodes Eglonē interficit.

Quomodo sub Chananeorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi. Cap. VI

ISRAELITAE uerò, quos præteritæ calamitates nihilo castigatio-^{1x} res reddiderant, in pristinā impietatē atq; inobedientiā relapsi, pri-^{lud. 4.} usquàm satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananeorum regis subiugati sunt. Is regiam habēs apud Asorum, quæ urbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitū decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Sisares primus inter amicos regio, congressus cum Israelitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libēter incolumitatē tributaria seruitute pacifcerentur: quā per uiginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput nō audentes attollere, etiam Deo sic uolente, quo nimiam gentis contumaciā & ingratitude retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quòd à legum contemptu proficiscerentur, Deboram quandam prophetidem adeunt (nomē hoc apem Hebræis significat) rogantes ut precibus Deum ad miserationē flectat, ne ita patiatur eos à Chananeis opprimi. Deus autem exortatus salutē illis annuit, imperatore designato Baraco, uiro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium uirorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad uictoriā, quā Deus oraculo promiserit. Baraco uerò negante se accipere imperiū, nisi & illa unā secum administratura id esset: illa commotior: Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere uoluit, ego uerò non recuso. & conscriptis decem milibus, castra posuerunt ad mōtem Itabyrium. occurrit mox eo

Ioseph.

l a dem

dem Sisares, rege suo sic iubente, & non longè ab hoste cum exercitu confedit. Baracum autè & Israelitas multitudine hostium territòs, & in tutiora se recipere uolentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die prælio decernere. Victoriàm enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaque commissa pugna uehemens imber mixtus grandine superuenit, què uentus in aduersos Chananæorum uultus ingerens, & prospectum adimès, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios uix retinebant. Israelitas uerò tempestas à tergo imminens non solum minus offendebat, sed alacriores etiam faciebat, manifestario Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaque rupta aduersa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hostium stragem ediderunt. atq; ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suometipsorum equitatu ac curribus proterebantur. Syfares uerò ut uidit suos terga uertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandam mulierem Cenedidem, nomine Ialen: quæ latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cū auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quem Iale aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, mox quæ Baraco superuenienti, solo affixum ostendit, atque ita mulier secundum Deboræ præsagium autor fuit uictoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, labinum obuiam factum interfecit: & cæso rege, ac urbe solo æquata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitis deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos uastauerunt. Cap. VII.

X.
Iud. 6.

DE FVNCTIS autem Baraco & Debora eodem tempore, Madianitæ socijs Amalecitis & Arabibus expeditionem contra Israelitas fecerunt: & congregati ausos prælio uicerunt: uastatisq; frugibus prædam abegerunt. Cumq; idem per continuos septem annos facerent, Israelitas in montana cōpulsos campestri solo cedere coegerunt. qui speluncis & subterraneis ædificijs excauatis, quicquid hostium uiolentiàm euadere poterat, intrò receptū asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebāt, ut possent denuò labores eorum uastare. Itaq; in fame ac egestate uiuebant, nec iam ullum supererat præsidium, nisi in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. Cap. VIII.

Ibid.

ER idem tempus Gedeon Iasi filius, unus ex primatib. tribus Manassetidis, manipulos frugum clām in torcular cōportatos flagellabat. non enim audebat propter hostem propalām hoc in area facere. Cumq; ue spectrum ei adolescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo charum appellauisset: respondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est maximum, quòd torculari nūc utor pro area. illo contrā iubēte ut bono esset animo, & de libertate uindicanda cogitaret, negabat fieri posse. nam & tribum suam cuius alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negotijs imparem. Deus autem quicquid deesset se suppleturum pollicebatur, & uictoriàm Israelitis daturum, modò ipse imperiū assumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus

communi-

communicauit, qui libenter credentes oraculo, sine mora effecerunt, ut præ-
 sto essent decem millia militum, ad certamen parata. Gedeoni autem Deus
 in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, ut sibi placentes nemini
 uelint uirtute cedere, & uictoriam sibi potius quàm Deo tribuant, nimirum
 magnis copijs freti. Vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio,
 iussit ut circa meridiem, cum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad flu-
 uium: & quo quot procumbentes biberent, eos uiros fortes crederet. quot
 quot autem trepidè ac tumultuariè potum sumerent, sic existimaret: eos i-
 gnauia & metu hostium hoc facere. Quod posteaquam ita ut iussus est fe-
 cit, trecenti inuenti sunt cum perturbatione aquam sumere, cauis manibus
 ori admouendo: imperauitq; Deus ut his assumptis hostem inuaderet.
 Habebant autem ad Iordanem castra, postero die traiecturi. Gedeone uero
 sollicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, uolens ei me-
 tum omnem eximere, iussit ut assumpto uno milite, clam accederet ad Ma-
 dianitarum tentoria. ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ, uadit il-
 le quò iussus est, uno tantum comitante famulo. cumq; prope quoddam ta-
 bernaculum uenisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam commili-
 toni narratem somnium, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri posset. erat autem
 tale. Visus erat sibi uidere massam ordeacem, præ uilitate homini fastidien-
 dam, per castra prouolui, & primò regis tentorium. mox cæterorum omniũ
 prosternere. qui respondit interitũ exercitus significari: addēs unde hoc ita
 colligeret. Inter omnes, inquit, fruges ordeũ est sine controuersia uilissimũ:
 & inter omnes Asiaticas gentes non facilè reperias uiliorẽ quàm hodie sunt
 Israelitæ, ut meritò conferri possint ordeo. hi nunc, autore Gedeone, con-
 traxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te uidisse illam mas-
 sam tentoria nostra subuertentem, uereor ne Deus Gedeoni uictoriã de no-
 bis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fidu-
 cia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quam in castris ho-
 stium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accessi hoc signo ad quid-
 uis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermè uigi-
 liam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant aut cente-
 nariæ. gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clam
 possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinũ
 uice tubæ hostium castra latè patebant, eo quòd camelorum magnũ nume-
 rum haberent: & cum per gentilitates distributi tenderent, omnes tamen in-
 tra eundem ambitũ continebãtur. Hebræi uero à duce antè premoniti, cum
 iam nõ longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & cõ-
 fractis amphoris, sublato que militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni,
 cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus no-
 cturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, ut plures
 mutuis uulneribus, quàm hostili ferro caderent, quòd diuersæ linguæ ho-
 mines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios
 pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis uictoriæ rumor
 ubi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem inse-
 quuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumue-

*Gedeon Ma-
dianitarum ca-
stra explorat.*

niunt, & quotquot ad manus uenêre, occidunt, interq̃ cæteros reges etiam
Iud. 8. duos, Oribum & Zibum. Qui uerò superfuere duces cum reliquis exerci-
tus fermè decem & octo millia hominum, longissimè ab hoste castris locum
cœperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò properat, & iterum cō-
gressus postremò hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos
duces capit, Zebim & Hezarbunim. Hoc prælio cæsa sunt Madianitarum
& Arabum, qui eis auxilio uenerant circiter centum uiginti millia: præda e-
tiam magna, auri, argenti, textiliū, camelorum, & iumentorū Hebræi sunt
potiti: Gedeon uerò reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit
Gedeoni inui-
dēt Ephræmi-
14. Gedeonis bonam fortunam, bello cum petere decreuit, quòd insc̃is ipsis ho-
stem esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute summus, modestè respon-
dit, se nō suo arbitratu hostem absq̃ illis aggressum, sed iussu diuino. Victo-
riam tamen nihilo minus illorum esse, quàm eorum qui militassent: atq̃ his
uerbis sedata eorum ira plus profuit Hebræis, quàm rebus prosperè gestis.
obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. Huius tamen superbix tribus hæc
pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. Porro Gedeon cum uellet imperium
deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius, &
litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis
controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephram in pa-
tria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus finitimis bella
gesserunt. Cap. I X.

XI.
Iud. 8. 9.
Abimelechus
necatis fratri-
bus principa-
tum sibi uendi-
cat.

Iothan Sicimi-
tis per fabulā
pœnas omina-
tur.

Abuit autem filios legitimos quidem septuaginta, nō ex uno ma-
trimonio susceptos, nothum uerò unum ex concubina Druma,
cui nomen Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicima, un-
de mater fuit oriunda, adiutusq̃ à maternis cognatis pecunia, cū
uideret malis artibus insignes, unā cum eis ad paternas ædes reuersus, om-
nes fratres interemit, excepto uno Iothane. hic enim fuga incolumitatē que-
siuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro sua libidine,
nihil ex legum præscripto gerere, omnibus iusticiæ defensoribus infestus.
Itaq̃ dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quā
plebs uniuerſa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum dixi-
mus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata uoce ut ab
omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit ut sua uer-
ba audire dignarentur. Cum'que illi silerent, dixit quòd arbores olim huma-
n uoce usæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, ut imperium in
eas acciperet. Recusante autem illa, quòd contenta honore quem propter
fructus suos percipiebat, non requireret alium: arbores non destiterunt prin-
cipem quærere: uisum'que est, uiri hunc honorem deferre. Ea uerò iisdem
uerbis quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea. Itum est deinde cum
eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria ualet. Is respondit: Si
seriò me regem poscitis, sub umbra mea requiescite. sin autem insidias mi-
hi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat uos. Hæc, inquit Iotha-
nes,

nes, non risus mouēdi causa uobis fabulor, sed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum, necatis auxilio uestro fratribus, principatum usurpare, cuius ingenium nihil ab igne differet. Hec locutus recessit, & per triennium in latebris montium uixit, Abimelechi potentiam fugigatans. Nec ita multo post, Sicimitæ poenitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerāt, Abimelechū ex urbe & tribu expulerūt. Ille uerò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. Cumq; instaret uindemia, non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc orauerunt Sicimitæ ut tantisper sui custodiam susciperet, dum uindemia peragitur. Cumq; ille eorum postulatis annuisset, prodierunt, & Gales cū eis, suos armatos ducens, coeperūtq; securè fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechum conuicia iactare. & magistratus, dispositis circa urbem insidijs, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus uerò quidam è Sicimitarū primatibus, hospes Abimelechi, per nuncios ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam ut insidias ei ante urbem tenderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facile ut inimico gratiam qualem meretur referat. quo facto, curaturum se, ut eum populo reconciliet. cumq; Abimeleclus locum insidijs aptum coepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repentè armatis, exclamat: Zebelle hostem uideo. illo respondente, umbras esse cautium, iam propiores cernens: Imò non umbræ sunt, inquit, sed uiorū cohors. Adhæc Zebellus: Non'ne ut Abimelecho ignauiam obijcis? quin igitur ostendis qui uir sis, & armis hominem aggredieris? Gales uerò turbatus excipit primum impetum: cum'que suos inferiores animaduerneret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, accusatum quòd ignauiter pugnasset, effecit ut urbe pelleretur. Cæterum Abimeleclus cognito quòd Sicimitæ ad uindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa urbem disponit. cum'que prodissent, tertiam suorum partem occupare portas iubet, ne ciuibus reditus in urbē patēret, ceteri uerò dispersos circūueniunt. Itaq; ubiq; plurima cedes patrabatur. & urbe capta primo impetu ac solo æquata, salèq; in ruinis eius seminato, tum demum militē inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot aut per agros dispersi periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locū natura munitū muro in super cingere uolebant. Sed hoc cōsiliū preuenit Abimeleclus, qui quāprimum id cognouit, exercitū eò adduxit. & arrepto fasce aridi ligni, iussisq; ceteris idē facere, breui petrā strue lignorum circumdedit: subiectoq; igne, & fomentis ingestis, flammam ingentem excitauit. ita ut nemo euaderet, sed unā cum uxoribus & liberis absumerentur. numerus uiro- rum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendū sanè, nisi quòd meritas poenas dederunt facinoris aduersus uirum optimè de se meritum. Abimeleclus autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, uidebatur non fore præsentī fortuna contentus, neq; prius cōquieturus quā uniuerfos perderet. Mox

*Abimeleclus,
Sicimitas ulci-
scitur.*

*Abimelechi
mors.*

enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurfu oppido, circa turrin quandam restitit, quæ quod esset non mediocris, populo fuit receptaculum: hanc oppugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier fragmine mole demisso caput subeuntis ferit. ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum ut se occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis poenas exoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimidas usus est: quæ quidem clades secundum Iothanis præfagium illis accidit. cæterum exercitus duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est. Is

*XII.
Iud. 10.
Iairus Israelita
rum præses.*

raelitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manassetide suscepit, uir tum rebus cæteris, tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. Is cum uiginti & duos annos in principatu uixisset, iam senex defunctus, in Camone urbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum rursum in peiore statu erant, legibus auctoritatem suam non amplius obtinentibus. Qua occasione arrepta Ammanitæ & Palæstini cum ualido exercitu regionem eorum ingressi, omnia rapinis uastabant: & occupatis locis ultra Iordanem, transire flumen, & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi uero calamitatibus castigati, supplices opem diuinam implorant: & uictimis numen placare conati, rogabant ut iram finiret, aut certe moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis ueniunt: sed imperatore

*Iud. 11.
Iaphthes ab He
bræis dux acci
scitur.*

carebant. Erat autem quidam Iaphthes, uir patris uirtute celebris, qui proprios milites alebat: ad hunc missis nuncijs rogabant ut in auxilium ueniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quod nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cum enim non esset eadem matre natus, sed externa quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot undecunque ad se uenirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid factum opus erat, prouidisset, exercitu in urbe Maspaca collocato, mittit legatos ad regem Ammanitarum, expositum quod res alienas inuaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui ex Ægypto egressi, alienis bonis incubarent: postulatque ut de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contrà Iaphthes negabat eum merito queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. potuisse enim Moysen & illam occupare. Se uero agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis, Deo uolente, tenuissent, & potius litem hanc armis diremptu

*Iaphthes lega
tos mittit ad re
gem Ammani
tarum.*

Iaphthe uotu.

rum. His dictis, legatos dimisit. ipse uotum fecit, si uictoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste uicit egregie: fugientesque persecutus est usque ad urbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas urbes deleuit, prædæque abegit: finemque seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quam domi. Redeun

ti enim

ti enim obuiam facta est filia uirgo, præter quam nullos alios liberos habebat. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit uictimam esse Deo destinata. At illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro uictoria patris & ciuium libertate hostiam. Vñ rogauit, ut sibi liceret iuuentutē suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita uoto patrem soluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimū neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephræmi tribu, quod sine illis in Ammanitas expeditionem fecisset, & nunc solus præda simul & gloria frueretur: primò excusauit, nec ignorasse eos quod consanguinei bello premerentur: nec auxilium uocatos attulisse, quod uel non uocatos ferre decebat. ultro deinde accusauit, quod iniquè facerent, qui non ausi hostē aggredi, nunc cōtra cognatos ferocirent. postremò minatus est, poenas sibi Deo uolente duros, si insanire pergerēt. Vt uerò nihil se uerbis proficere sensit, accito ē Galadena exercitu uenientes excepit: plurimisq; in conflictu cæsis, & postquam in fugam uersi sunt, præmissis qui uada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. Ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apfanes, natus ē tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuere lx. mares xxx. totidem filiæ, quos omnes superstitēs reliquit: has nuptas, illos uxorib. cura & opera sua coniunctos. cumq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon post hunc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex urbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacē quæ sub eo floruit, nulla data est ei reru fortiter & gloriose gerendarū occasio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstitēs reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

*Isphtha filiam
immolat.*

*Ephræmita
à Isphtha ui.
cti.*

*Apfanes Israe-
litarū preses.*

Helon.

Abdon.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

Caput X.

P O S T huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa ab eis exegerūt per annos quadraginta. Ab ea miseria liberati sunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, egrè ferens orbitatem, in suburbanum suum, quod erat in campo magno, cum uxore uentitans, crebris precibus sollicitabat Deum, ut daret sibi liberos. Insaniebat autem in uxorem præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; ue aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore ut fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab

Jud. 13.

XIII.

*Manochis uxori
apparet an-
gelus, & pro-
lē ei promittit.*

eo Palæstinorum insolentiam. iussitq; ne capillitium ei detonderetur, utq; Deo sic uolente ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. Hæc secutus ille, abiit, cum Dei uoluntate uenisset. Illa marito reuerso angeli uerba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita ut uir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ uolens hunc mariti iniustum mœrorem adimi, supplex Deū rogauit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à cōiuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursus in suburbano uersantibus apparuit angelus soli mulieri. illa rogat ut paulisper maneat dum uirum adducit, quo permittente, cum Manoché mox ad eum reuertitur. quo uiso, ne tum quidem suspicari desit: rogauitq; ut sibi quoq; eadem indicaret. illo respondente, satis esse quòd mulier sciat: iubet qui snam esset dicere, ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio letum se attulisse nūcium. Cumq; iterum rogaretur ut saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tãdem exoratus ut paulisper maneret dum aliquid affertur, cū mactasset hoc dum Manoches, coquendumq; uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; uasculis. quo facto uirga quam gestabat, carnes attigit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, et angelus fumo tanquam uehiculo in cœlum ascendere ab eis uisus est. Manoché autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse animo, affirmans suo bono Deū se uidisse: cumq; cōcepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditū, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis in dolo præditus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinum nescio quid præ se ferebat. Cumq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam urbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, ut id connubium procurarent. Quibus excusantibus quòd diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi desponderetur. crebrò deinde sponsam interuifens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis: sed nudis manibus adortus beluæ fauces elisit, eiusq; cadauer in dumetum uiaë uicinum abiecit. Aliquot post diebus eandem uiam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quòd uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex equalium numero iuueni adhibent, iussos obseruare nequid auderet. Conuiujs deinde, ut fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra septem dies soluerent, cuiq; sindonē se daturū & tunicā. qui tū q; sagaces uideri cuperent, tum quòd lucrum nō fastidirent, iubent eum proponere. Ille, Ex uoraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti suauitas. in his explicadis cū hesissent triduo, nec proficerēt, puellā aggrediuntur minis simul & precibus, ut expiscata secretū ē marito indiciū sibi faceret. Ille repulsis aliquandiu blandicijs, cum ipsa rogandi finem non faceret, & lachrymans gratam se illi negaret, tandem

Sampsonis
natiuitas.

Iud. 14.
Sampson
Thamnitēsem
puellam pro-
cit.

Sampson leo-
nem interficit.

Sampsonis e-
nigma.

tandem nihil suspiciās rem totam de leone aperit, & unde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita soluendæ questioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes: Neq̃ leone, inquit, quicquā occurrenti immitius, neq̃ melle gustanti suauius. Ibi Sampson subiecit, neq̃ muliere dolosius, quæ uobis quæstionem nostrā aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdā Ascalonitis, quos fortè per uiam inuenit obuios: sed puellā repudiavit: & illa eo ob ipsius iracundiam contempro, nupsit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia commotus Sampson, decreuit de tota gente cum ipsa pœnas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo comprehensis trecētis uulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus discurrentibus, frugum prouentus concrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Sampsonē ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnā satellitibus, uxorem quondam eius cum cognatis, ceu dāni dati authores, uiuos exusserūt. Sampson autem in Palæstinos latè grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra bene firma, in tribu Iudæ sita. At Palæstini totam tribū bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quod nec Sampsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquā diminuerēt: responsum est, nō absolucendos ab hoc crimine, ni Sampsonis deditiōem facerent. Illi uolentes hanc suspiciōem à se amotam, armatis tribus milibus ad petram ueniunt: & exostulantes, quòd suis facinoribus Palæstinos Hebræis insensos redderet, qui irritati facilè possent toti genti magnā aliquam cladē rependere: dicentesq̃ in hoc se uenisse ut cōprehensum illis dederēt, postulabant ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. qui iureiurando accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantū deditiōē faciendā, descendens de petra in cognatæ gentis potestatē se permisit: & illi uinctū duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebant, cumq̃ uentum esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostiū, procurrentibus obuiā Palæstinis, & læticiā re ex sentētia gesta clamore testantibus: Sampson abruptis repētè uinculis, arreptaq̃ maxilla asini, quæ fortè iacebat præ pedib. in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu dare terga cōpulit. qua uictoria plus satis elatus, & opis diuinę immemor, cū totū sibi tribueret, q̃ maxilla tantū armatus partim occidisset partim fugasset hostiles copias: ingēti siti oborta, cōfessus nihili esse quantaslibet uires humanas, Deo uictoriā acceptā retulit: supplexq̃ rogauit ut arrogantiæ data uenia, hostibus se non dederet, sed succurreret, & periculo se eximeret. nec irritæ fuēre preces, sed copiosus fons subitò è quadā petra prorupit. loco Maxillæ nomē Sampson imposuit, quod in hodiernū usq̃ diē durat. Post hoc præliū iā Palæstinos cōtemnēs uenit Gazā, & in publico diuersorio egit. quo audito Gazeorū magistratus, ne clā abire posset, stationes pro portis collocant. Sampson uerò qui insidias maturè senserat, circa mediā noctē surgēs, portas cū ipsis claustris ac uectib. ceteroq̃ paratu reuulsas, & humeris impositas, in montē quæst supra Hebronē perlatas deposuit. paulo uerò post à patrijs institutis desciscit.

Iud. 15.
Sampson segetes
Palestino-
rum incendit.

Sampson maxilla asini mille
Palestinos
interfecit.

Maxilla locus

Iud. 16.
Sampson Gazeorum
fores
portarum au-
fert.

*Sampson Dalalē
amans, de-
cipit.*

desciscere, & in peregrinos mores degenerare incoepit, quod ei mali fuit principium. Cum enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur. Quamobrē qui apud Palæstinos rerum potiebantur, accedunt eam, & pollicitationibus inducunt ut eliciat ē Sampsonē causam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cum prima occasio data est, inter computationem & muliebres blandicias extollens eius res gestas, astu utebatur ut cognosceret cur tantopere uirtute excelleret. Sampson uerō adhuc mentis compos eisdem artibus cōtra mulierem utens: Si septem, inquit, uitium flexilibus reuinctus fuero, fiam omnium infirmissimus. Tacuit illa, communicatōq; super hoc cum magistratibus consilio, inclusaq; in penitiorē domus parte manu militum, bene potum ac sopitum accuratē, ut ab ipso didicerat, uinxit. deinde excitato indicat adesse quosdam qui illum uellent aggredi: ille ruptis uirgeis uinculis ad resistendum se expedit. Mulier tunc frustrata paulo pōst aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggressa est uirum, quod amanti nō satis fidens, celaret eam id, quod maximē scire cuperet, ac si nesciat tace- re, quicquid alios scire amasio suo non expedit: rursumq; simili figmento elusa est, cum septem funibus alligatum perditurum se uires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cumq; urgere non desisteret, tertiō mulierem ludificatus est: dicēs, capillos suos oportere implecti licio, atq; ita parari uin- cula: ac ne hoc quidem uerum experta. postremō adhibitis omnibus artibus non prius rogandi finem fecit, quā fatali iam necessitate instante, uictus im- portunitate Sampson, in gratiam mulierculæ suum ipse secretum prodidit: Deus, inquit, mei curam habet: & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonsuram ipse mihi interminatus est. nam in eo capillitio totas sibi ui- res consistere. Hoc cognito, nescienti comam derafit, & hoc pacto imbecil- lem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non ualentem. Illi orba- tum oculis & uinctum abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam

*Sampsonis
mors.*

capillus repullularet, cumq; solenne Palæstinis adesset epulum, conuiuanti- bus optimatibus in quodam loco cuius tectum duabus columnis sustineba- tur, accitus est & Sampson ut misero inter compotandum illuderent. Qui hoc extremum malum existimans quod illutores ulcisci non quiret, iubet puerum à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas se acclinet, iam, ut tum simulabat, defatigatum. Quibus admotus sic eas concussit, ut subuersæ toti- us ædificij ruinam traherent, qua tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Sampson. Hic finis uiri fuit, exacto principatus anno uigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem usq; ad extremum halitum usus est. Nam quod à mu- liere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi uitia. cætera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. Co-

gnati uerō eius cadauer in patriam reportatum, apud Sa-
rasam oppidum monumento maio-
rum intulerunt.

De Rutha, & quomodo filij sacerdotis Elis à Palestinis in praelio sunt cæsi.

Cap. XI.

ROST Sampsonis obitum præfuit Israelitis Elis pontifex, in cuius principatu fames eam regionem inuasit. quam non ferens † Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidum est tribus Iudæ, assumpta uxore Naami, & filijs communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. Cumque ibi prospera fortuna uteretur, filijs suis uxores dedit eius gentis foeminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni. Exacto autem decennio Abimelechus cum filijs breui tempore alius post alium obiit. quo casu Naamis in maximum moerorem coniecta, desolata à charissimis, quorum consuetudinem amor patriæ prætulera, mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit. iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebat ab ea diuelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. At illa precata eis felicius coniugium, quam in quo cum filijs suis uiuissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quod in se nihil esset opis, rogabat ut manerent, ne uel relicta patria in euentum incertum sequi miseram socrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem uero non lentè manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquam unà peruenerunt Bethlema, Boozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cumque Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, Iustus inquit, uocaretis me Maram. significat autem Hebræorū sermone Naamis felicitatem, Mara dolorem. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegium, ut cibos sibi pararent, casuque in Boozis rus deuenit. Qui cum paulo post superuenisset, conspicius puellam, de ea uillicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quæ paulè ante ex ipsa cognouerat. qui exosculatus in ea beneuolentiā erga socrum, & affectum erga defunctum maritum, eique fausta precatus, noluit ut spicas legeret, sed permisit ut sibi ipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauitque uillico ne eam prohiberetur, & ut unā cum messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe uero acceptam ab eo polentā seruauit socroi, & uespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei uicini contulerant. narrat deinde socroi, quid ei Boozus dixerit: auditoque ex ea quod cognatus esset, & propter pietatē forsan curā earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Boozis ancillis. post aliquot dies iam hordei tritura peracta, uenit Boozus in suum rus, & cubabat in area. Hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore, si Ruthe cum eo cubaret: misitque eam Ruthem dormiturā ad pedes eius. quæ nefas rata non parere socroi, fecit quod iussa est. ac primo non sensit hoc Boozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiensque eam unā cubare, quæsiuit quænam esset: edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed manens summo priusquam famuli ad opus surgerent, excitatā iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquam aliquis eam ibi dormisse uideat, ad socrum redire. cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriantur. Ceterum in primis rogandus est is, qui tibi propinquior est quam ego, an te uxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima coniux eris. Hæc uerba ubi renunciauit socroi, bonam spem habuerunt, Boozo res ea-

XIIII

Ruth. 1.

† Abimelech. in libro Ruth appellatur.

Naamis in Ruth. 2. deam reuertitur.

Ruth. 2.

Ruthe spicas legit.

Ruth. 3.

Ruth. 4.

Boozus Ruthen ducit in matrimonium.

Dauidis origo.

XV.
1. Reg. 2.
Filiū Elis pontificis nequicia.

De Samuelis uatis origine.

rum curæ futuras. Circa meridiem uerò reuersus ille in oppidum, senatū coire fecit: ac mox Ruthen & cognatum illum acciuit. Qui postquam uenit: Abimelechi, inquit Boozus, & filiorum sortem possides. Fassus est alter possidere se, idque iure propinquitatis. Tum Boozus: Ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia ex præscripto earum facere. Ecce adest mulier, quam (si uis possessionem agrorum retinere) lex te ducere iubet. At ille Booze & sortē & mulierē celsit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & uxorem esse & liberos. Id Boozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & secundū legem calceū ei detrahare, & in faciē eum cedere. Quo facto, Boozus duxit Ruthen, & anno elapso natus est illis infans masculus. Hunc Naamis nutricans Obedē de consilio mulierū nominauit, sibi in senectute constitutæ inseruiturū. Nam ea uox Hebræis inseruientem significat. ex Obede prognatus est Iesseus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnū reliquit per uiginti & unā ætates duraturū. Hec necesse habui de Ruthe narrare, uolens Dei potentiā ostendere, cui facile est etiam uulgares homines ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Dauidē ex talibus maioribus priundū. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum denuo Palæstinis inferunt ob causam talē: Eli pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses. hi cōtra omne ius & fas omnia sibi licere uolebant: nec contenti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergo cōfluentium ad sacrum locum, pudicitiam uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrannorum moribus differrent. Hanc insolentiam iuuenum & pater ipse magnoperè detestabatur, diuinam ultionem nunquā non expectans, & populus iniquissimè ferebat. Postquam autē illorum exitium Deus & patri & Samueli prophetæ etiamnum puero prædixit, tum uerò non aliter quā defunctos filios palām lugebat. Sed priusquā de clade in qua sunt absumpti dicā, quædam de hoc propheta narrāda sunt. Helcanes leuita, homo plebeius Ramathā urbē in sorte Ephræmitarū habitans, duas uxores habebat, Annā & Phenannā: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihilominus alterā, quāquā sterilē, diligens. is cū sacrificatū uenisset in Siluntē, ubi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes uxoribus ac liberis distribueret, Anna uidēs alterius liberos circū matre sedentes, in lachrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cumque cōsolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, uotumque factura, ablata sterilitate matrem factam primū filium se consecraturam, ad ministeria Dei non uulgari more educatū. In huiusmodi precibus longas moras protrahentē animaduertēs Elis pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquā parum sobriā iussit abire. Quæ cum respondisset, aquam se potasse, sed moestam quod liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit: pollicitus habiturū ex Dei munificentia filium. Tum demū bona in spe ad maritum reuersa, cibus hilaris usa est. in patriam deinde reuersa, breui uterū gerere cœpit. Mox ubi pariendi tēpus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatū à Deo. Cumque parētes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi rediissent, simulque decimas ex more afferentes

ferentes, mulier uoti rea puerū Eli tradidit, Deo consecratū, prophetamq̃ futurum. Itaq̃ & comā alebat, & aqua tantū in potu utebatur, degebatq̃ & educabatur in fano. Helcanæ autē alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filia tres. Porro Samuel exacto iam anno ætatis duodecimo prophetam agere cœpit: quadam & nocte dormientem Deus nomine uocauit. Tum ille ratus à pontifice se uocari, uenit ad eum. Quo negante à se uocatum, Deus idem iterū ac tertio fecit. Tum Elis rē perspiciciens ait: Ego mi Samuel nunc quoq̃ ut antè filui, sed Deus te uocat. quapropter præstò esse tereponde. Itaq̃ rursus Deo uocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministeriū offerens. Tum Deus: Quando, inquit, præstò es, disce imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos unà die perituros, & sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluri fecit suos filios quàm meum cultum, id'que ne cum ipsorum quidem comodo. Hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset pontifex, alioqui se non contristaturo, certiore iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones ueras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione contra Israelitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & occurrentibus mox Israelitis, postridie congressi prælio, Hebræorum circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum metuentes, mittunt ad pontificem atque senatum qui postulent arcam in aciem proferri, ut eius præsentia freti hostem superent, ignari eum qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore ut uincerentur, maiorem esse quàm arcam, quæ propter ipsum erat. Venit igitur arca in exercitum, & cum ea pontificis filij, accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquam in conspectum sibi ueniant: quorum Phinees iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis arca animos addidit, uictoriam sitā in hac existimantibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis esset præsidio. attamen utrorumq̃ expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis uictoria, Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra se in arca fiduciam collocauisse. Namq̃ primo impetu in fugam sunt uersi, in qua triginta hominū milia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt: & arca quoq̃ in hostiū potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cade, & arce amissione, prouolutus de throno expirauit. Cap. XII.

HANC cladem & arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis elapsus è prælio renūciauit, tota urbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alteram portam in sella sedebat, audito eiulatu suspicatus noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit. cum'que audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo, ut qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Ut uerò etiam arcam in hostium potestatem uenisse cognouit, in

iosph.

m 2 sperato

*1. Reg. 3.
Samuelē Deus
primum allo-
quitur.*

*XVI.
1. Reg. 4.
Palæstini He-
bræis cladē in-
ferunt.
Arca in Hebræ-
orū castra pos-
tatur.*

Ibid.

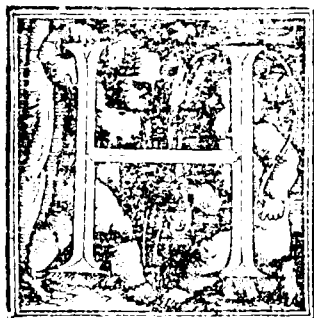
sperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, uitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phinees quoque alterius è filijs uxor obiit, non ualens superesse mariti infortunio. Prægnanti nunciatus est casus mariti, peperit que filium septimestrem quidem, uitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea uox apud Hebræos significat ob acceptam tunc ab exercitu infamiam. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit: quod mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi usque ad Solomonis regnum, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER SEXTVS.

Quomodo Palestini peste & fame coacti arcam Hebræis remiserunt. Cap. I.

1. Reg. 5.
Dagon ante ar-
cam præcidi.

Palestini ab ar-
ca infestantur.

1. Reg. 6.

EBRÆORVM arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini Azotum eam ferunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti uero die mane uenientes ut adorarent Deum suum, inuenerunt eum idem arcæ facientem. Iacebat enim de basi delapsus in qua steterat: quod ægrè ferentes, in pristinum locum eum reponunt. Cumque sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio eos inuasit. postremo grauissima pestis Azotiorum urbem atque agrum diuinitus adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea uitiata morboque corrosa euomebant. Ager uero totus scatebat muribus, qui omnia uastantes, nec segetibus parcebant, nec stirpibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexerunt arcam in causa esse, & uictoriam cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes ut arcam in ipsorum urbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupidè arcam ad se receperunt, moxque eisdem quibus illi malis laborauerunt. Cum arca enim simul etiam calamitates sunt translatae: itaque hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam trans mittebant. atque in hunc modum quinque Palæstinorum urbes peruagata est arca, ueluti tributum per singulas poenæ uiolatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & alijs exemplum factæ ne arcam reciperent talia hospitij præmia referentē, nihil superesse uidebant, quàm ut bono aliquo modo à se eam ablegarēt; & cum

& cum conuenissent quinq; ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum uisum est remittendam esse arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus ulcisceretur, quū tot mala simul cum ea regionem ingressa, homines & agros uastare non desinerent. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiue isti arcæ: cuius si tāta uis esset, aut si omnino Deo chara fuisset, nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesq; ut hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent, hæc omnia non aliunde quā à naturā prouenire: quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiae suæ subditis per certas temporum uices huiusmodi mutationes ingenerare soleat. Sed uicit sententia probata prudentiae hominum, qui tunc aptiora ad propositum negocium censere uidebantur. His neq; remitti arcam placuit, neq; retineri: sed pro quinq; ciuitatibus quinq; statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remedijs euadere fuerit impossibile: & totidem mures aureos addi illis similes, qui agris uastitatem intulissent. His omnibus in loculum iuclusis, & super arcam impositis, plaustrum ei nouum fabricari: uaccas deinde nuper enixas plastro subiungi, incluis domi earum uitulis, ne sequentes sint impedimento matribus, & ut foetuum desiderio magis properent. ipsas uerò deduci in triuium arcam uehentes, atque ibi relinqui, ut quamcumque uelint uiam ineant. Et si quidem ad Hebræorum regionem se uerterint, ad eam que perrexerint, credere arcam fuisse clamitatum causam: sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse uirium. hoc cōsiliū omnibus calculis est approbatum, quod mox opere sunt executi: & paratis quæ diximus, producto que in triuium plastro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

*Palæstinorum
cōsiliū de re
mittenda arca.*

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

Cap. II.

VACCIS autem rectam uiam ingressis, & non aliter quā si deducerentur tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plaustrū sisterent. Vicus est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc postquam uenerunt uaccæ, tametsi pulchram planiciem ante se haberent, ulterius tamē non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerūt: ad quod spectaculum à uicanis mox cum gratulatione est concursus. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: ut uiderunt arcam, præ gaudio mittentes opus è manibus ad plaustrum illud properabant. demptam deinde arcam, & uas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo extabat, deposuerunt: & accitis uictimis, peracto que sacrificio splendide epulati, plaustrum simul ac uaccas holocaustoma Deo fecerunt. quò uiso principes Palæstinorum retrò ad suos sunt reuersi. Cæterum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quibus septuaginta occidit, quod cum non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare arcam fuissent ausi. quæ res læticiam uicanorum nouo luctu obscurauit, quod suos diuina ultione extinctos desiderabant. Quam obrem indignos se ducentes qui hospitium arcæ præberent, mittunt

*Ibidem.
Arca ad Hebræos
rapportatur.*

*Bethsamitarū
elades qd con-
tactam arcam.*

Ioseph.

m. 3 nuncios

nuncios ad uniuersos Hebræos, qui certiores faciant de arca à Palæstinis reddita. Illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, urbem uicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iusticiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum sacrario locum existimantes, ubi uir iustus haberet domicilium. Cura arcæ commissa est eius filijs, quam per uiginti annos gesserunt. tot enim annos in Bariathia
 11. ri mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cum'que populus toto hoc uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnam'que religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tempori accommodans & negotio, uerba in hanc fermè sententiam ad eos fecit: Viri, inquit, quandoquidem nec hostis in festus esse desinit, & Deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet non uotis tantum libertatem expetere, sed eò incumbere, ut uel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne uestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisque colat iusticiam; expulsis'que uitijs ex animo, purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus bona uenient, noua libertas, & uictoria de hostibus: quæ neq; armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iusticiæ: qui uestram expectationem non fallat, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcunque Deus uelit ac iubeat. Samuel autem edixit ut conuenirent in oppidum Masphatim, quæ uox conspicuum significat. Ibi hausta aqua libauerunt Deo, & indicto unius diei ieiunio publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. Quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, cōsiliū dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes non esse sibi satis uel uirium uel animi ad confligendum cum tam potente hoste, à quo antea uicti dicebant: & libenter quieturos si liceat, ne ultrò sibi perniciem accersere uideantur. conuenisse se ad supplicationes & sacrificia, utq; sacramento ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, ut nulla spes salutis supersit, nisi Deus à propheta exoratus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos forti animo esse, neq; eī auxiliū Dei defore. & mactato pro plebe agno lactente, rogat Deū ut eos protegat, & à ui Palæstiorū tutos faciat: ne ue patiatur iterū claudē accipere. Hac uictima egregiè litatū est, & Deus præsens ac propitius insignē uictoriā annuit. Sed priusquā totā flamma absumeret, nōdū sacro peractō, hostis in conspectu acie explicat, rem factā se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnā, & tantum non inermib. ut qui non in hoc in eū locū conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset: primū enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorū intremuit, & uacillante uestigio nutabāt, nōnulli etiā in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulgurib. oculos ac manus
 semiuultati,

Samuelis con-
 cio ad populū
 de inuadendis
 Palæstinis.

Palæstini ab
 Hebræis cæsi,
 duce Samuele.

femiustulati, ut ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totam ponebant. cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, reliquos uis que Corraeos (id loco nomen est) persequi non destitit. & fixo ibi sue uictoriae fugæq; hostium termino lapide, qui trophæi uice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc etiam nunquā bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu, & accepti incommodi memoria, intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum uicibus, eorum ferocia in partes uictoris transijt. Nec his contentus Samuel, crebris expeditionibus & multis cædibus eos uastauit, donec omnino superbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio uictis Iudæis abstulerant, quā latè inter Gittam & Accaronē patet, armis recepit. Reliqui uerò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum administrationem filiis suis commisit.

Cap. III.

SAMUEL autem rebus populi cõpositis, & iuridicis cõuentibus per certas urbes institutis, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat. multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, ut patrijs legibus respub. administraretur. Deinde senio gra-
uante, ut cõsuetis munjs sufficere non posset, filijs suis principatū & curam reip. tradidit: quorū seniori Ioel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; ut alter in Bethelis, alter in Barfabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, nō semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contrā ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam uiam ingressi, muneribus corrupti, iusticiam opprimebant, & in iudicando non ueritatis, sed lucri respectum habebāt, solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei uoluntatem, tum patris cõtemnebant, cui nihil magis erat cõrdi, quā ut in populo iusticia uigeret quā maximè.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit.

Cap. IIIL

POPVLVS autem uidens rempublicam cura & diligentia Prophetæ optimè constitutam, labefactari per filiorum eius impotētiā, offensus ad patrem concursus fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerum non posset, obnixè precabatur ut regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ poenas debitas exigat. Hæc populi uoluntas uehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iusticiam oderat regiam potestatem. Valde enim optimatū gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi cõducibiliorē existimans. adeoq; res hæc hominem sollicitum habuit, ut nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem se in lecto uersaret, multa interim animo uoluitans. Sic affecto Deus se uidendum præbuit, cõsolatus eum ne postulata populi ægrè ferat: dicens, nō tam ad ipsum pertinere hanc cõtumeliā, quā ad se, quē nolint sibi solū esse regē: idq; moliri cœpisse iam inde ex quo primū ope sua ex Ægypto sunt educti. Verū nō multo post futurum est, inquit,

Hebrei regem petunt.

IIIL

Samuel popu-
lo futuri regis
uolentiam enar-
rat.

ut eos consilij huius serò poeniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æquè ac te ingratiudinē damnabūt. Nunc iubeo te eis creare regem, quem ego designauero: idq̃ prius quàm facias, præmonebis quantum malorum sibi ultro asciscant, protestaberisq̃ eos ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis regem promisit, addens uelle se prius indicare, quæ erunt sub regibus ferēda, & in quantis incōmoditatib. erit uiuendum. Scitote ergo, primum, quod à uobis abstrahent uestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites & cursores, & tribunos ac centuriones: et alios item opifices, armorū suorum ac curruū aliorumq̃ instrumentorum fabros: præterea uillicos agrorū suorū & aratores, & uinearū fossorē: & nihil est quod nō cogent facere more mancipiorū quæ pecunia parantur. Filias quoq̃ uestras facient sibi unguētarias, & culinarias, & panificas, et ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessario uerberum formidine obeunt. Possessiones etiam uestras uobis ablatas eunuchis suis & satellitib. donabunt, & pecorū greges suis largient: & ut cōpendio dicam, seruietis unā cum omnibus uestris regi, non secus atque domestici eius famuli. Cumq̃ hæc omnia patiemini, ueniet uobis in mentem huius meæ prædictionis, & poenitētia tacti, supplices Dei miserationem implorabitis, ut uos à regibus citò liberet. uerū uile non admittet eas preces, sed repulso sinet dare poenas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contemptis quæ Samuel in rem eorum afferebat, sed urgebat obstinatè ut missa futuri cura regem crearet: quandoquidē nisi regis ductu uindicare se de inimicis gentibus non ualerent: nec esse absurdum, si cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem reipublicę formam accipiant. Samuel uerò uidens se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisque suam, & cum tempus erit, accersam uos, quamprimum cognouero quem uobis regem Deus dare uelit.

Saulus iubente Deo rex declaratur.

Cap. V.

1. Reg. 9.

Saulus patris
asinas querit.

RA T quidā ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tū statura tum specie, animo etiam præstantiore. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum uno famulo ad eas quærendas misit, qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias uenit: & cum nusquam comparerent, decreuit redire, ne patri solitudinis causa fieret. & dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam ueridicum, eumq̃ omnino cōsulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim uiaticum esse consumptum, & dicente famulo, superesse quadrantem sicli, eumq̃ dari posse (nesciebant enim prophetam mercedes non accipere) itum est ad illum: inuentisq̃ circa portam uirginibus aquatū euntibus, interrogabāt, ubi nam sit Prophetæ domicilium, quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm accumbat ad coenā. præbere enim eum epulum

epulum, & primum accūbere. Samuel autem hac ipsa de causa cōuiuas uocauerat. Nam pridie cum per totā diē precatus esset Deum, ut certiorē se redderet quē creaturus esset regē, in crastinum se id facturū pollicitus est: circa eandem enim horam missurū se Beniamitam quēdam iuuenē. quam ob rem sedebat in solario, expectans præfinitū tempus: quo peractō, ad coenā se conferebat. Cumq; Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hunc esse futurū principem. Saulus uerò accedens eum, salutatū prius rogat ubi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. Cumq; ille respōdisset, se eum esse, & ad coenā duceret, dicens nō alinas tantū quas quæreret saluas, sed omniū omnia bona in potestātē eius fore. Supra spem, inquit, meam sunt ista domine. Neq; enim ea est mea tribus quæ reges proferat, & familia mea humilior est alijs familijs. tu uerò ludis me, et maiora quā pro mea cōditione loqueris. Propheta autem deductū eum ad conuiuiū accumbere fecit, et famulū supra alios uocatos. erant hi septuaginta numero. iussitq; ministris ut Saulo portionē regiā apponerēt. Cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij quidem surgētes domū quisq; suam reuertebant. Saulus uerò apud Prophetā cum famulo pernoctauit. et cum primū dies illuxit, Samuel excitatū eum in uiam duxit. Postquā autem egressi sunt urbē, monuit ut famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitris illi uellet dicere. Tum Saulus famulū ablegat, & Propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulq; regē salutat, Deum ei honorē hunc ratū facere dicēs pro tutela Hebræorū, quorū iniurias bello Palæstinis illato ulcisci debeat. Hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergo tendentes ad Bethel: quorū primū uidebis ferre tres panes, secundū hœdū: hos tertius sequet utrem uini baiulās. Hi tibi comiter salutato, dabūt panes duos, & accipies. inde uenies ad Rachelis monumentū, ubi occurret tibi qui nunciet inuētas esse tuas asinas. Inde progressus ad oppidū Gabatha, in coetū prophetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, unā cum illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo, dicāt: Vnde hæc felicitas Cisi filio? His signis uisis, certō scito Deum esse tecū: et saluta patrē tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, ut pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis, dimisit iuuenē, & quicquid prædictum est occurrit ei in hoc itinere. Postquā autem domū rediit, percōtante cognato suo Abnaro, quē præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illum cælauit, ne hoc quidē quod apud Prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas, de regno tantum tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel non credita uanitatis opinionem ei cōtraheret. Quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac cosultius arbitratu est silentium, reputans credo humanæ naturæ infirmitatem, quod nemo constās in amore, sed etiam si manifesto diuino suffragio felicitas contingat, tamen alios sibi præferri iniquē & inuidē ferunt. Porro Samuel populum in oppidū Masphatim conuocat, & in hanc sententiam alloquitur: Hæc iussit me Deus suo nomine ad uos perferre. Ego uos in libertatē uendicaui, pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam reponitis, quod abrogato mihi imperio, quasi nesciatis utilissimum esse homini à Deo re-

1. Reg. 10.
Samuel Saulū
ungit regem.

Saulus in re-
gnum inaugu-
ratur.

gi, unum è uestro numero digniorem existimatis, qui uobis præsit: qui subditis tanquã pecudibus pro sua libidine utens, quidlibet in quẽuis licere sibi uolet. Non enim fieri potest, ut homo erga hominẽ sic affectus sit, quem admodum ego erga à me ipso conditum. Eia quando plus apud uos potest temerarius animi impetus, quàm uel religio, uel beneficiorum memoria, digeratur multitudo per tribus et familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamitica tribus sors exijt. dein familiarum nominibus in urnam coniectis, matri familię sors obuenit: postremò cum uiritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis uerò qui hoc præsciebat, abdiderat se, uideri uolens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperãtia, ut cū pleriq; uel modica felicitate potiti, uix sui præ læticia sint cõpotes, & omnibus se ob oculos ingerāt: hic tot populorũ rex declaratus ac dominus, nō modò non ostentaret se, uerũ etiam è subditorum conspectu subduceret, ut non absq; negotio posset inueniri. tumq; nusquam comparante Saulo omnes essent solliciti, hæsitãtes quid nam fieri oporteat, Propheta precibus Deum appellat, ut latebras indicet, & iuuenem exhibere dignetur. quòd ubi impetratũ est, mittit qui eum adducāt: & postquam uenit, in medio populi iuuenẽ statuit uniuerſi cõspicuum, ut qui supra omnes excelleret, & ipse statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum Propheta: Hunc uobis Deus dat regem. Contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cumq; populus fausta acclamatione regem salutasset, Propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euẽtura, recitauit ea populo, rege præſente, & librũ in tabernaculum Dei reposuit, ut esset apud posteros prædictionis suæ monumentũ. His ita perfectis, dimissoq; populo, ipse reuersus est Ramatha in patriã. Saulum uerò in natale oppidũ Gabatha redeuntẽ multi boni uiri comitabant, ut nouo regi debitũ officium præstantes. Sed plures mali & factũ hoc eorũ uitio uertebant, & ipsi contẽpto rege nullis uel muneribus, uel obsequijs gratiã eius demereri conabant. Mense aut post acceptũ regnũ elapso, exortũ contra Naasen Ammanitarũ regem bellũ apud omnes authoritatẽ illi parauit. Hic em ludæis ultra Iordanẽ habitantib. infestus, cum magno & forti exercitu regionẽ ingressus, urbes eorũ subiugare cœpit, nec cõtentus libertatẽ in præſens abstulisse, ut omnẽ rebellãdi materiã in futurũ adimeret, tam ultro deditis, q; ui subactis dextrũ oculũ eruebat: ut quoniã scutũ sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierẽt. Hoc modo tractatis trans amnẽ incolentib. in Galadenã exercitũ duxit: & castrametatus ad primariã regionis urbem, cui nomẽ est Iabes, oratores eò misit, qui cõditiones offerrẽt, ut aut deditione facta dextris oculis orbenẽt ut aliq; aut internecionẽ hominũ & oppidorũ excidiũ expectẽt. eligerent ipsi utrũ mallent, paruã corporis particulam decidere, an in omniũ facultatũ simul & uitæ discrimẽ uenire. Territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierũ petierũt, ut misis ad cõsanguineos nũcijs, postularẽt auxiliũ, & si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus, promittebant se deditionẽ facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permisis undecunque sup-

v.
1. Reg. ii.
Naases Trans-
iordanensibus
bellum infert.

petias

petias implorare, qui euestigio per omnes Israelitarum urbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos: sed quocunque illi uenirent, tantumdem metus quantum mœroris afferebant, ut nemo se mouere auderet. Cæterum cum ad regiam quoque uenissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœsticia populi, scitatus satim saluæ res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & labesenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, ut uictores iam, metuq; liberatos sol exoriens inspiciat. Atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli expeditio & uictoria contra Ammanitas.

Cap. VI.

VOLENS autem poenæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, bouum suorum neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie cum armis ad Iordanem nō afforent, secuturi quocuncq; ipse ac Propheta duceret.

Eo metu factum est, ut cum omnes ad præfinitum tempus præstò essent, recensitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingenta milia confluisse, absque tribu Iudæ: quæ sola armauit L X X milia. Transgressus deinde Iordanem, & decem schoenorum spacium nocte emensus, ante solis ortum quò destinarat peruenit: & diuiso trifariam exercitu, undiquaq; hostem nihil tale expectantem aggreditur: & pugnando ingenti strage edita, inter cæteros multos Ammanitas Naasen regem occidit. Hæc uictoria Sauli nomē apud omnes Hebræos inclytū reddidit, fama longè lateq; fortitudinem uiri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum contemneret, tunc mutata in diuersum opinione, nullo non honore dignum prædicabant. Nam non contentus labesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam uastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriose domum reuersus est. Populus uerò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quòd talem regem creasset; & illis qui inutile fore dixerant insultabat, rogitans ubi nunc essent isti contemptores, & ad suppliciū eos deposcens, & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum eius aduersarios iritatur. Saulus interea studium quidem ac beneuolentiā eorum collaudabat, sed iureiurādo affirmauit non passurū ut quisquā è consanguinea multitudo tam festo die rapiat ad suppliciū. Periniquum enim esse, uictoriā à Deo datā ciuili sanguine polluere: sed magis decere ut positis odijs diem epulis ac hilaritate transigāt. Post hæc Samuele monēte opus esse alteris comitijs, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cōuentus omniū fit apud oppidum Galgala. ibi rursum inspectate tota multitudo Propheta unxit Saulū sacro oleo, atq; iterū regē cōsalutari fecit. Ita factū est, ut mutato Hebræorū reip. statu, regia dominatio introduceret. Sub Moyse em̄ & discipulo eius Iesu, q tū exercitui cū imperio præfuit, optimates rē administrabāt. post cuius mortē 18 annis populus sine summo magistratu uixit: deinde rursum ad pristinā regiminis formā redierūt, q belli gerēdi sciētia & fortitudine præcelleret, supremū iudicē cōstituēdo. quā ob rem totū hoc tēpus, quo talis status durauit,

1. Reg. 15.

Saulus Ammanitas uincit.

Saulus aduersarios ulcisci recusat.

Saulus iterum rex ungitur.

durauit, appellauerunt ludicum. Samuel autem propheta priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populū: Adiuro uos per maximū Deum, qui uobis optimos illos fratres Moysen & Aaronē misit, & patres uestros ex Ægypto & Ægyptiaca seruitute eduxit: ut absque pudore ac metu omniue affectu alio, liberè dicatis, nunquid contra ius & æquum fecerim, uel lucri cupiditate, uel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius uitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula quæ in quotidianum uictum cedunt, ab ultrò dantibus sumere, uitio uerti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates usus sum. in his & similibus si quem offendi, nunc rege præsentē dicite. Acclamatum est, nihil tale eum fecisse, sed sanctè & iustè principatum gessisse. Tum ille: Postquam nullæ sunt uestre de me querelæ, ego habeo de uobis quod conquerar, si uera loqui licet: quæ tamen iniuriæ magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto ualde offendistis, quòd alium regem poposcistis. Oportebat enim uos meminisse, quòd auus uester Iacobus, LXX solis hominibus uestri generis comitatus, fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumq; ibi in multa milia propagata esset eius progenies, eaq; graui & contumeliosa seruitute ab Ægyptijs premeretur, inuocantibus uestris patribus, absq; ullo rege Deus tantam multitudinē eripuit, missis in hoc Moysē & Aarone fratribus, qui uos in hanc terram induxerunt, quam nunc possidetis. & tamen post talia beneficia prodidistis ueram pietatem ac religionem. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dum eius ope uicistis primū Assyriorum potētiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum, & postremò Palæstinos. atq; hæc cōfecistis non regum auspicijs, sed ductu Iaphthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia uos impulit, ut detrectātes imperiū Dei, sub rege esse malletis? Gessitamen uobis morem, eo declarato quem ipse elegit. Vt autem manifestè sciatis Deum uobis iratum, nec ei placere in regnū uersam uestram rempublicam, dabo euidentis signum diuinitūs. Qualem enim nunquam quisquam ætatis medio uidit in hac regione tempestatem, talem nunc impetrabo à Deo, quæ uerbis meis fidem astruat. Vix ea fatus erat, cum tanta uis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, ut attoniti extremaq; timentes fate rentur se peccasse, & per inscitiam in hunc errorē prolapsos, rogarentq; prophetam ut paterno affectu eos cōplexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum antea, huius quoq; peccati ueniam impetraret. Pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deum, & exoraturum, simulq; consilium dedit, ut probi ac iusti esse perpetuò studerēt, nec unquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates ob neglectum uirtutis incidissent. meminissent præterea prodigiorum Dei legumque per Moysen latarum, si charam haberent uel suam ipsorum uel regis incolumitatē. quòd si hæc negligerent, prædixit grauē ultionē tam ipsis quàm regi diuinitūs non defore. atq; ita uaticinatus, & denuò confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

REX autem delectu habito, conscriptisque tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitiū, cum quibus ad habitandū Bethela se cōtulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse iussit, quē misit in Gabam. Ille uerò expugnauit castrum quoddā Palæstinorū non longè à Geballis distans. Qui enim Gabam tenebāt, perdomitis Iudæis arma ademerant, & occupatis opportunis locis, præsidij ea cōmuniuerant, & omni prorsus ferri usu eis interdixerāt. Quam ob rem si quando agricolis opus esset aliquo ferramēto, puta uomere aut ligone, aut alio ad colendū agrum necessario, à Palæstinis instrumentū erat petendū. Vt uerò audiuerūt expugnatum castrū, indignati & nō ferendam contumeliā dictitantes, armāt contra Iudæos trecenta milia peditum, curruū triginta milia, equitū sex milia: et castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis, rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionē, edicit ut qui salnam uult libertatē populi, contra Palæstinos arma capiat, despiciās eorum potentiā, & negans tales esse ut timeri debeāt. Sed ubi certò compertum est maximum esse hostium numerum, metus Sauli subditos occupat: & pars in speluncas ac loca subterranea se abdunt, plures uerò ultra Iordanē fugiunt, quæ regio à Gadis et Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accersit Prophetam, ut de communi consilio res geratur. Ille iubet eum eodem loco manentem comparare uictimas: se enim post septem dies uenturū, ut immolatis septimo die uictimis, cum hoste prælio decernat. At ille expectauit quidem quantum Propheta iusserat, sed nō per omnia fuit obediēs. Cum enim cunctari Prophetam cerneret, et se paulatim à militib. deferi, uictimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatum esset Samuelem aduentare, honoris causa obuiam ei prodijt. Ille malè factum dixit, quòd neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei uolūtate facienda erant pro populo, temerè occupasset. Saulo uerò excusante, expectasse se ad statutū dierū numerum: sed cum milites audito hostē relicta Machma petere Galgala, metu se defererēt, necessitate cogente properasse ad sacrificiū: Consultius, inquit Samuel, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpretes sum, nō contēpisses. Nam per obedientiā & tibi diuturnitatē regni, & posteris successione parare poteras. Ita Samuel offensus regis factus, domū est reuersus. Saulus autem cum sexcētis tantum militib. & Ionatha filio uenit in urbem Gabaonē. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrū haberet, nec armorū fabros: quod cura Palæstinorū cautū fuisse paulo antè diximus. Hi diuiso trifariā exercitu, per totidē uias regionem Hebræorū ingressi omnia populabant, spectante Saulo rege cum filio, nec ualēte prohibere hostē, propter suorū paucitatē. Occupauerant enim collem quendā excelsum cum pontifice Achia, qui fuit unus ex Ellis pōtificis posteris, & uidentes suorū res impunè agi & ferri, grauiter angabantur quòd in se nihil esset præsidij. Filius uerò Sauli cū armigero suo cōspirat, ut clām ingressi castra hostium tumultū aliquem & trepidationē in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicēte, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes uersus hostium castra iter faciunt.

Ea sita erant in loco prærupto, qui tribus cacuminibus in longum exeurrentibus, rupe circūquaq; cingente munitus erat contra insultus hostiū. Quapropter negligētius custodiebant, quia propter naturā loci nō solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum uidebat. Ergo postquam eō accesserūt, Ionathas animabat armigerum ad hostem aggrediendū: Si nos, inquit, uiderint, iusserintq; ascendere, omen uictoriæ accipiendū est: quod si tacuerint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini ubi hoc uiderūt, inter se dicebāt: Ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabāt: Venite huc daturi poenas audaciæ. Quam uocē Sauli filius cupidè arripies, ut omen uictoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo conspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes propter situm incustoditam, magno labore difficultate loci superata erepserunt ad hostem: aggressiq; sopitos uiginti ex his interfecerunt, & eos stupore ac consternatione repleuerūt, ut abiectis armis in fugam se darent. plerique uerò non noscitantes inter se, quod ex multis gentibus conflati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebāt. quidā in præcipitia aut ipsi ruebant, aut alij ab alijs protrudebant. Cumq;

VII. renunciatum esset regi per speculatores tumultum esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è suis abesset? & audito filium cum armigero abesse, iubet pontificem sumpto sacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo respondente uictoriā Deum & hostium cladem promittere, ducit militem in Palæstinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipsos inter se depugnātes. quo audito, qui antè in speluncas & subterranea se abdiderāt, & ipsi prorumpētes militibus Sauli se agglomerant. iamq; ad decem milia creuerant, hostemq; tota ea regione palantem insectabantur. Ibi rex siue nimio gaudio parum sui compos, quod difficile sit, eximiam felicitatem moderato animo ferre, siue per inscitiam, dignum quiddam reprehensione admisit. Volens enim meritas poenas à Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicumq; intermissa cæde ante noctem cibum caperet, nolēs ante tenebras insequēdi & cædendi finem facere. Paulo post cum delati essent ad quandam syluam Ephræmiticā tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudiuerat patris imprecationēs, easq; consensu populi ratas habitas, fauum fortè nactus expressit, & inde mel edebat: et monitus quod pater additis execrationibus interdixisset ne quisquam cibum ante solis occasumsumeret, edere quidem destitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim ui & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recreauissent, & longè plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Igitur cæsis Palæstinorum multis milibus, sub uesperam demum eorum castra diripiunt, & inter ceterā prædam magna pecudum copia reperta mactāt, carnibusq; nondum à cruore purgatis uescuntur: quod regi à scribis renunciatum est, uulgus militum in Deum peccare, et carnes etiam tum cruentas coquerè ac edere. Tum Saulus iubet faxū grande in mediū prouolui: edicitq; ut super illud pecudes iugulent, ne ue carnes cum sanguine comedāt: quia factū hoc Deo displiceat. Cui edicto cum omnes paruissent, statuit ibi altare, et impositis ui-

ctimis holocausta Deo incendit: idēq; altare omniū primum à Saulo ex-
 tractum est. Cumq; eadem nocte priusquam uires & animos resumerēt, ho-
 stium reliquias uellet cōficere, & miles haud grauatim imperata faceret, ma-
 gnam præ se ferens alacritatē, accito pontifice iubet eum diuinam super hoc
 uoluntatē quærere, an sibi reliquum hostilem exercitum delere permittat.
 Pontifice uerò negante Deum responsum uelle reddere: Non temerè est, in-
 quit rex, hoc Dei silentium, qui antehac ultrò solebat quid facto esset opus
 consulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatū esse, quo offensus ra-
 cet. Sed iuro per eum ipsum, quòd etiam si filius meus Ionathas peccatū id
 cōmisisset, ut Deum placem, capitis poenam ab eo exigam, nō secus quàm si
 de quouis nihil ad cognationē meam pertinente suppliciū sumendū sit: tum
 acclamāte multitudine ut hoc faciat, uniuersos cōfestim in unum locum sta-
 tuit: & ipse cū filio seorsum stat sorte deprehēsurus quis in culpa sit. Cumq;
 fors Ionatham indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset
 conscius. Tum ille: Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum ho-
 stem persequor, edicti tui nescius de fauo gustauī. Saulus uerò iurat se eum
 occisurum, pluris quàm genus aut naturā aut affectus, iusiurandū faciens. Il-
 le mortis minis nō territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, in-
 quit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione sol-
 uat, dum prius tam magnificam uictoriam uidere cōtigit. Maximum enim
 mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiam ab Hebræis esse perdomi-
 tam. His omnis multitudo ad dolorem & miserationem flexa est, iurantq;
 non laturos se ut occidatur Ionathas autor uictoriæ. atque ita eum diris pa-
 tris eripiunt, & uota Deo pro iuvene faciunt, ut ipsum immunem à pecca-
 to faciat. Saulus domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta milibus hostiū.
 Feliciter deinde regnauit, & cōtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæ-
 stinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & regem Obæ multas res gessit prospe-
 rè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiae fue-
 runt ei Merob & Michael. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is
 Neri fuit filius. Nerus uerò & Cis Sauli pater germani fuere, Abelię filij. A-
 bundabat autem & equitatu & curribus: & cum quocuncq; hoste cōgressus,
 semper uictor reuertebatur, ita ut Hebræorum res ad felicem statum perdu-
 xerit, & potentiam eorum in tantum auxerit, ut omnibus finitimis essent for-
 midabiles: ex iuuentutis uerò numero, robore ac specie præstantissimum
 quencq; in suum deligebat satellitium.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Cap. VII.

SAMEL autem ad Saulū ueniens, ait se ad illum missum à Deo, ut eum cōmonefaceret, electione Dei cæteris cum in regno præ-
 latum, atque ideo par esse ut ei morem gerat in omnibus: quan-
 doquidem ipse præsit populis, Deus autem & ipsi & cæteris re-
 bus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Dei. Quoniam Amalecitiæ
 Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs, dū egressi ex Ægypto in eam
 quam nunc tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello in eos uin-
 dicare, & deuictos internecione delere: sãuireq; in omnem sexum ac ætatē,
 & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumētis

VIII.
1. Reg. 15.

Ioseph.

n 2 quidem

quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine usurpare, sed omnia Deo sacra esse, ut secundum Moyſis præceptũ Amalecitarũ nomẽ è rerũ natura deleat. Pollicitus est Saulus facturũ se imperata: & ratus obedientiã in hoc cõſiſtere, ſi nõ pareret tantũ, ſed etiam q̃ celerrimẽ mandata exequeretur, confestim omnes undiq; copias contrahit, & recenſito apud Galgala milite, abſque tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit: quæ tribus ex ſuo tantũ delectu præbuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis inſidias circa torrentem diſpoſuit, ut non ſolũ Marte aperto eos infeſtaret, ſed ex improviſo etiam per vias circumuentos opprimeret. Poſtremo prælio in fugam uerſos non prius perſequi deſtitit, quàm ad unũ omnes ferro tolleret. Quod opus poſteaquam, ita ut diuinitũ prædictũ fuerat, ſucceſſit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorũ aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nõnulla fame, ſiti, alijsq; modis cum expugnaret, uſq; ad mulieres & pueros cædibus graſſatus eſt, nec crudele nec inhumanũ hoc ratus: primũ quòd in hoſtem ſæuaret, deinde quòd iuſſu Dei, cui nõ parere periculolum erat. Cœpit etiam regem hoſtiũ Agagum, cuius magnitudinẽ ac pulchritudinem corporis miratus, ſeruare cum decreuit, idq; non ex Dei ſentẽtia, ſed uictus affectu proprio, inconceſſam miſerendi licentiã ſuo periculo ſibi uſurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem parci iuſſerit, quos natura ipſa miſeratione cæteris digniores eſſe uoluit. Saulus autẽ regem ipſum hoſtiũ, & malorũ omniũ Hebræis autorẽ ſeruauit, pluris eius formã quàm Dei mandata faciẽs. Hoc eius peccatũ imitatus eſt & populus. & ipſi enim iumẽtis ac pecoribus pepercerũt, in prædam contra Dei mandatum abactis, pecunias etiam cæterasq; opes diripuerũt, nihil perdẽtes niſi cõtẽptibile. Igitur deuictis omnibus à Peluſio, quæ urbs eſt in Ægypti finibus, uſq; ad rubrum mare, totam eam regionẽ Saulus uſtauit, ſola † Sici-
mitarum gente intacta, qui in Madiang terræ mediuſtatio habitant. Hos ante belli principiũ admonuerat per nũcios ut ſecederẽt, ne ue res ſuas cũ Amalecitarũ rebus miſcerẽt, ne ex eo bello & ad ipſos cladiſ aliquid perueniret. Studere enim ſe eorum incolumitati, propter cognationẽ, quæ illis cum Raguele Myſis ſocero intercedebat. Atque ita Saulus perinde ac ſi nihil eſſet prætermiſſum ex ijs quæ Propheta ex Dei uoluntate de bello gerendo mandauerat, ſed omnia fuiſſent ad unguem obſeruata, lætus uictoria domũ reuertitur. Deus autẽ offenſus eſt quòd regi erat parciũ, & quòd populus pecudes in prædam uerterat, cum ipſe neutrũ permiſiſſet, iniquũ exiſtimãs cuius ope uictoria cõtigiſſet, eius mandata cõtẽmni, etiam ſi is mortalis aliquis rex fuiſſet. Admonens igitur ea de re Prophetã, ait ſe pœnitere Saulum elegiſſe, qui non curet iuſſa ſua exequi, ſed malit quicquid ipſi uiſum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer cõturbatus, per totam noctem ſuſis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à Propheta rogatus ueniam regi non annuit, quòd non placeret, peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis naſcantur, quàm ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquẽdi anſam offerunt. Poſtquam igitur Deus preces

Saulus capto
Agago parciit.

† Hi Cenei uocantur, 1. Reg. 35.

Samuel Deum
pro Saulo fruſtra orat.

prophet

prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad Saulum Galgala proficiscitur. hunc quamprimum rex uidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere Deo pro uictoria: omniaq; ex uoluntate eius esse peracta. Tum Samuel: Quis fit igitur quod uoces iumentorum & pecudum in castris audio? Respondit rex, populū hanc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarū internecione secundū mandatū deletam, nemine superstitē. Solum se captiuum adducere eorum regem, de quo ex prophete consilio se decreturū. Ad hæc propheta respondit: Non sacrificijs delectari Deum, sed uiris bonis ac iustis. hos autem esse qui uolūtati & mandatis eius obsequunt, nihilq; à se rectè fieri putant, nisi quod secundum eius præcepta fiat. Contemptū enim eius cōsistere non in non sacrificādo, sed in non obediendo: & qui non obediūt, unicumq; hoc & uerum sacrificiū non offerūt, ab his Deum nec multas saginatas uictimas, nec donaria ex auro argēto uel fabricata uel postulare uel admittere: sed auersari hæc, ut maliciæ magis q̃ pietatis argumenta. Contrā qui id solū meminerūt quod ab ipso iussū est, & mori mallēt quā inde discedere, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his requirere. quod si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperē honorē grātius ab his accipere, quā à quocunq; alio uel ditissimo. Tu igit, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contēpsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturū sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idem esse putas, perire, & immolari Deo. Quapropter expecta amissionem regni & huius potestatis, qua elatus autorem eius neglexisti. Saulus autem falsus est se peccasse & malè fecisse, quod uerbis prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse, quod nō auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da ueniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in peccatum incidam. Rogabatq; ut reuerteretur tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille uerò qui uideret Deum non flecti, domum abit.

Samuel Saulū
reprehendit.

Samuel Saulū
minatur amissionem regni.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

Cap. IX.

SAMUEL V M Saulus retinere eum uolens, iniecit manū in palliū: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in uestimēto. Cumq; propheta dixisset, sic scindendū eius regnum, & peruēturum ad uirū iustum & bonū: Deum enim in proposito manere, neq; similē esse homini natura mutabili. Saulus fatebatur Deum sibi meritō infensum, sed factum infectū fieri non posse. Rogabatq; saltem hoc honoris sibi haberet, ut Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & unā cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarū, qui cum, O mortem amarā, exclamasset, audiuit à propheta: Quemadmodū tu multis Hebræorū matribus cæsis earum filijs lamenta & luctum attulisti, ita æquū est ut ipse matri tuę moriēs mœsticiam afferas. iussitq; eum ibidē in Galgalis interfici: ipse uerò reuersus est Ramatham. Saulus uerò tum demum sentiens in quæ mala offenso Deo peruēnisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem unquam in prophetæ conspectū uenit. Samueli uerò uicem eius molestè ferētī, Deus hanc curā mittere iussit, et assumpto sacro oleo Bethle-

Agagi mori.

x.
1. Reg. 16.

Ioseph.

n 3 ma

ma proficisci ad Iessæum Obedæ filiū, & ex eius filijs eum ungere, quem ipse indicasset regem futurum. Cumq; propheta diceret uereri se, ne si Saulus hoc sensisset, uel per insidias, uel etiam aperta uiperi sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus est, quærentibusq; aduentus causam, sacrificatum se uenisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas unâ cum filijs conuocat: uisq; natu maximo eximia statura ac forma iuuenem, conspiciebat inde hunc esse regnaturum. Sed hac parte non est assequutus Dei providentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem ungere deberet, quem ipse admiratus, dignum regno ducebat: responsum est, nō eadem spectare Deum quæ homines: Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritudine, dignum principatu existimas: apud me uerò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi uirtutis: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietatēq; ac iusticia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxq; & alij quinque adfuerunt. Horum nomina secundum ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Afamus. His quoque uisis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quis nam ex his eligendus esset: & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet ut confestim uocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari, qui postquā accitus à patre uenit, puer colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ipse secum submissa uoce: Hic est, inquit, quem regnare Deo uisum est. & cum dicto accumbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps Iessæum cum reliquis filijs. Depromit deinde, Dauide spectante, sacrum oleum, quo delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita uelle ut regnū in populum obtineat: præcipitq; ut iusticiā colat, & operā det ne à mandatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnū eius fore diuturnū, & familiam uniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gentibus cōgressus fuerit, semper uictorem rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum, quàm posteris relicturū. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat. Quo factū est ut hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus uerò in morbum dæmoniacū incideret, ita ut præfocari ac strangulari uideretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monueruntq; ubique inquirendum: qui quoties rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius uoce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; Saulus sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema uidisse filium Iessæi, adolescentē liberali forma, & præter aliam honestam institutionē hymnos ad citharā canere doctum, ac ne militariū quidē exercitiorū rudem. Mittunt ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq; patri, regem audita adolescentis tam forma q̃ uirtute, cupere ipsum uidere. Paruit Iessæus, simulq; munera per filiū regi misit. Cumq; uenisset, cōfestim à rege læto sit armiger in magno

Dauid ungitur

A' Saulo migrat numen ad Dauidem.

apud

apud eū precio habitus. Quoties enim à dæmone agitare, unicū erat in ex-
cātatione remediū: & solus Dauid hymnos ad cinnyrā accinēs, regē ad sanā
mentē reducebat. Iussit igitur per nuncios Iessæo, ut filiū apud regē degere
pateretur, quandoquidem eius præsentia delectaretur. Et ille Saulo id non
denegās, filium ab eo retineri permisit.

Expediit noua Palestinorum contra Hebræos.

Cap. X.

LIQVANTO autem post Palæstini conscripto numerofo exercitu
bellum Israelitis inferūt, & castra inter Sochum & Azecū oppida
metantur. nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut
prioribus castris relictis in munitiorem quendam collem è regione Israelita-
rum Palæstini se conferrent, ualle quadam inter utrosq; intercedente. In hāc
è castris hostium descendit Gittæus Goliathus, uir prodigiosa statura: qua-
tuor enim cubitos uno palmo superabat, uastos artus conuenienti armatu-
ra protectus. Thorax quinq; milia siclorū pendebat, huic moli respondebat
& galea & ocreæ. prægrandē etiam hastam non dextra gestabat, sed hume-
ro sustinebat, sexcentorum siclorū ferro cuspidatam. ponē sequebatur arma-
torum phalanx. Hic cum inter utranq; acie cōstitisset, immani uoce sublata:
Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitē Martis aleam uos subire? Date mi-
hi aduersariū, & duorū periculo decernatur, penes utros futura sit uictoria:
ut quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant. præ-
stat enim unum aliquem, quā totum exercitū, in periculū adducere. Hæc
locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens, eisdē uer-
bis est usus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hostē prædictis condi-
tionibus nō destitit, stupente Saulo cū uniuerso exercitu: qui prodibāt quī-
dē in acie, sed à neutris initiū pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionē profectu-
rus Saulus Dauidē remiseraat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum
signa regia sequebantur, isq; ad gregū curam intermissam se receperat. Sed
haud multo post missus à patre uenit in castra, uisurus q̄ in statu res essēt, &
fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, &
iam insolentior exprobrat, ne unū quidem esse inter Hebræos qui in singu-
lare certam descendere audeat. Fortē tum Dauid cum fratribus colloqueba-
tur de patre & rebus domesticis, auditisq; Palæstini cōuicijs grauiter com-
motus, fratribus se paratum dixit ut hostem excipiat. At Eliabus maximus
fratrum obiurgat hominem, per imperitiā rerū supra quā ætatem eius de-
ceat ferocientem, iubetq; ut ad patrem ac greges reuertatur. Reueritus est
Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse
animum ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regem de hoc sit perla-
tum. quare accitus & iussus quid uellet dicere: Non est, inquit, rex cur abij-
ciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam
eius compescam, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribili deri-
dendum reddam: tanto que erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quod
à puero, non à uiro bellandi perito deuictus uidebitur. Saulo uerò admī-
rante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam tene-
ræ ætati committere: Non est, inquit, quod dubites. nam hæc Deo fretus
polliceor, cuius fauorem expertus sum. Quum enim paternos greges pa-

*Saulus Davidis
cautū mitiga-
tur.*

XI.

*1. Reg. 17.
Goliathus He-
bræos prouo-
cat ad certamē.*

*Dauid Saulo di-
cit, se cum Go-
liatho congres-
surum.*

David Goliathū interficit

scerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamque feram in me impetum uertentem cauda correptam, soloque afflictam occidi; neque mitius tractaui ursum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur coeleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia pueri, ut rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simulque ense ac galea. Tum David qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quam muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capeßere. & cum dicto arma deponit, baculumque tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de torrente, funda dextram armatus in hostem uadit. Hunc apparatus postquam uidit hostis, adeo contempsit, ut per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò cane uiliorem, respondit David. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusque pabulo sparsurum. Tum David: Tu me inuadis hasta tua confusus, ac thorace & gladio: mihi uero pro armatura Deus est, qui te ac uestrum omnem exercitum nostris manibus deleturus est. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum reliquam: & discent omnes quod Deus curam Hebræorum habet, eiusque prouidentia uires nobis simul atque arma suggerit: sicut contra ubi eius fauor deest, nullus apparatus prodest. Interim Palæstinus armis grauior quam ut procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

Singulare certamen Davidis & Goliathi, sequutaque Palæstinorum clades.

Cap. XL

HIC adolescens occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducens: & promptum est pera in hoc selectum à torrente unum lapidem, funda rotatum tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus, in faciem est prostratus. Accurrit uictor, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio hostem obtruocat: tantumque in eo momenti fuit, ut euestigio Palæstini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebræorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes, usque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntque Palæstinorum triginta milia, & duplo plures sunt uulnerati. Saulus uero à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi David in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus deinde inuidia Saulus coepit clam Davidem odisse, hac potissimum occasione. Cum enim uictor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam uenerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana cum omni læticia canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse: uirginum item, Davidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores uictoriae partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimoniū nihil

1. Reg. 18.
Saulum in Dauidem odiū concipit.

nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere coepit: & parum tutum putans armatum circa se uersari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quam sue securitati consultum uolens, ut sepe hostibus obiectum aliquis casus e medio tolleretur. David autem nusquam diuina ope destitutus, quocumque mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratosus fieret, sed etiam Sauli filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrem quidem latere. Naatum igitur se ampliore insidiarum tendendarum occasionem putans, renunciantibus puellae amorem, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam. Promitto, inquit, filiae coniugium, si mihi sexcenta hostium capita attulerit. Scio illum honoris audum, & ex periculis gloriam petere non recusaturum, sed fortiter Palaestinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & commodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Davidis mentem pertentarent, quomodo erga puellae coniugium esset affectus. Qui cum indicassent ei, quod ob gratiam qua cum apud regem tum apud populum polleret, Saulus generum sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis parua res uidetur, generum regium fieri, mihi certe non item, qui conscius mihi sum quam plebeiis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quae sponsae offerat, hoc enim uendere fuerit filiam magis quam elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliisque uirtutibus praecellente, quales in ipso iam comperi. poscere autem pro nuptiis filiae non aurum aut argentum, quod e paternis & dibus afferat, sed ultionem Palaestinatorum, & sexcenta eius gentis uirorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiae fuerit honorificum non uulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium uiri spectatae ac testatae fortitudinis conuenire. Quibus auditis, David putans serio a rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus, neque expendens negotij difficultatem, cum suo sodalicio ad imperata exequenda properat: & hic quoque ut in caeteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Caesis enim multis hostium, sexcenta capita abscisa signum uictoriae ad regem retulit, promissi eum admonens.

2. Reg. 17.
Saulus Davidi
mortem calli-
de molitur.

Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. Cap. XII.

S AULVS autem non ualens tergiuersari, quod turpe duceret uel mentiri, uel praetextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa uiro forti struxisse uideri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen haec necessitudo animu regis immutauit. Videns enim fauorem Davidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit uel regno suo uel uitae: & cum durum esset uel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusque necis Ionatham filium cum domesticorum fideissimis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quod non solum amare talem iuuenem desuisset, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum uirtute hominis motus, arcanam patris uoluntatem ei nunciat: simulque consulit, ut salutis suae maturae fuga prospiciat, neu in sequentem diem usquam appareat. Interea

1. Reg. 19.
David Sauli fili-
am ducit in ma-
trimonium.
XII

Ionathas Davidi
de patris ani-
mum indicat.

at. Intro-

at. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem injiciā, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Non esse enim idoneam, cur optimè & de republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiā si, gravissimè peccatū esset, oportere hoc pristinis eius meritis donari, post colloquium autem certiorē te de patris animo faciam. Paruit bono consilio David, seque ē conspectu regis subtraxit.

Quod rex Davidi necem sit molitus.

Cap. XIII.

Jonathas patrē
Davidi reconciliat.

SEQUENTI autem die Jonathas patrem accedens, cum hilarem ac gaudentem eum offendisset, coepit de Davide uerba facere. Pater, inquit, qua'nam in re uel magna uel parua læsus iubes interfici uirum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quicquid à quadraginta dierum ignominia populum Hebræū uindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idem postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob uirtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius uiduitatē quam coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, ne'ue sæuias in uirum primū optimè de familia nostra meritum, quando te demoniaco morbo miserè uexatū pristinæ sanitati restitutū seruauit: deinde qui in hostes uindicauit. Indecorū enim fuerit horum obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Davide abstinere se uelle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Jonathas autem accito Davidi indicat molitum patrem iam ei esse peccatum: reductumque in aulam patri reconciliat, ut solita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

Quomodo David aliquoties insidias regis egrè elapsus, bis tamen in potestatem suam redactum non interfecit.

Cap. XIII.

PER idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, David cum exercitu contra illos mittitur: breuicquid uictor magna eorum strage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo ut sperabat, utque post rem feliciter administratā excipi oportebat: sed successu moestus, eius felicitatē periculosam sibi fore existimabat. Cumque rursum intemperis ut antè agigaretur, accitum in cubiculū, in quo decumbebat, spiculū manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exequente spiculū in eū iaculatus est. Quod cum David flexu corporis declinasset, domū refugit, ibique per totā eā diē mansit. Noctu uerò misit rex qui usque ad aurorā ædes eius seruarent, ne clā elaberetur, ut in iudiciū euocatū capitali sententiā dānaret. Melcha autē eius uxor & regis filia, ubi patris uoluntatē cognouit, adit maritū, quanto is in periculo esset, ipsaque unā cum eo renunciās, quo sine uiuere nec uellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquā posthac te uidebit: sed fuge dum per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuā salutē longiores faciat: alioqui scito quod si te pater inuenerit, sine mora est interfectorus. His dictis fune per fenestrā demissum periculo exemit: deinde parato lecto tanquā ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exēptū subiecit: diluculoque uenientib. quos pater ad Davidē miserat, ostendit lectū

subiecit:

David Sauli spiculū euadit.

Melcha Davidem uirum suū noctu dimittit.

operitū, & quod palpitatione iecoris stragula moueri uiderent, maritū egrū anhelare persuasit, addēs totā noctē inquietā eū exegisse. Quod ubi renūcia tū est regi, ea nocte in aduersam ualeitudinē incidisse, iubet sic ut erat eū afferri, omnino eū illi moriendū esse. qui cū reuersi ac relecto cubili artē mulierē deprehendissent, rē totā ad regē deferūt. & cū pater expostularet quod inimicū sibi eripuisset, scēp decepisset, excusationē uerisimilē cōmēta est. Ait illū mortē, sibi ni parēret ac adiutaret cōminatū: itaq; uenia se dignā quē hoc nō sponte fecerit, sed necessitate cōpulsā, debere enim illi chariorē esse uitā filiaē, q̄p inimici interitū. atq; ita ueniā cōsequitur. Dauid autē fuga elapsus peruenit ad prophetā Samuelē in Ramatha: eiūq; rē omnē quo erga se animo rex esset indicat, & q̄p minimū abfuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idēq; cū neq; regē ulla in re lēssisset, neq; in bello segniter aut improuidē se gessisset sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset, atqui hoc ipsum erat quod Saulū ad inuidiā ac odiū magis excitaret. Propheta uerō cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidē ad quendam locū deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt uerō nunciatum est regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem uenerunt, offendunt eum in coetu prophetarum: moxq; eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare cōperūt. Hoc audito Saulus alius eō mittit, Dauidē cōprehensuros, quibus cum idē quod prioribus accidisset, rursus alios mittit. Cumq; tertij quoq; prophetico spiritu correpti essent: tandē irā impotens ipse eō properat. iamq; non longē ab eo loco remotus, prius quā in cōspectū Samuelis ueniret, eius opera & ipse prophetā agere incēpit. Cumq; ad destinatū locū peruenisset, alienatus à mente, abiectiq; uestitu nudus per diē ac noctē in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulo pōst ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidijs conquerēs, quod se nihil tale meritum opprimere cuperet. Ille uerō rogabat ne uel ipse hoc temerē suspicaretur, uel alijs fortē suggerentibus talia facilerē crederet: sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cum absque ipsius consilio nihil agere soleat. Contrā Dauid iureiurando asseuerabat se uera dicere: obtestabatur quē ut mallet credere ac salutē amici prospicere, quā contemptis eius uerbis tanquam uanis tum demum fidem habere, posteaquam extinctum uel uiderit uel audiuerit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso non communicare, quod non ignoret mutuam beneuolentiā quā inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percontatus est quānam in re posset illi gratificari? Tum Dauid: Scio, inquit, quod bene mihi uelis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna, & solenne regis conuiuiū, cui me quoq; adhibere solet. quare si ita uidetur, extra urbem in agro clām te præstolabor: tu uerō cū requisierit me, dic profectū in patriam Bethleema, ut intersim festo qd mea tribus celebrat: idēq; pmissu tuo factū. Quod si, ut mos est de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illū nihil hostile aduersum me in pectore coquere: sin autē aliter respōderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentū. indicabisq; mihi rē, ita ut præsenti mea calamitate mutuaq; nostra amicitia dignum est, quā fide in hoc data & accepta

Dominus

Dauid ad Samuelem se recipit.

Saulus uaticinatur.
Dauid Ionatham adiit.
1. Reg. 20.

Dominus cum seruo tuo uoluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniurium censes, nihil expectatis eius iussis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc ultima uerba grauer ferens Ionathas, facturum se postulata promisit, & si quid patrem malè de ipso cogitare deprehenderit, indicaturum, & quo maiorem ei fidem faceret, educto sub dium iureiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutē ipsius pertineat. Deus, inquit hic, quem multum & ubiq; fufum uides, quicq; priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quodq; non prius patris uoluntatem scrutari desistam quàm compertum habuero ecquid latentis odi aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicum, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit hic Deus quod ipsum tibi perpetuò propitiū precor, quemadmodū & nunc facit, & posthac facturum est: & siue pater meus siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunquam non uictor euades. Tu uerò memor esto huius nostri affectus, & si me perire cōtingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo uenturum se illuc unā cum puero: Et si, inquit, emis sis tribus ad scopum iaculis, collecta puerum referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendum. quod si contrarium me dicere audieris, regem quoq; contrario modo affectū existima. utcunq; tamen ceciderit, ego dabo operā ne quid tibi secus quàm uelimus accidat. Tu cum lætiora tempora uenerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti uerò die qua fuit nouiluniū, rex de more lustratus ad cœnam uenit. cumq; filius Ionathas dexter illi accūberet, alterumq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidēs Dauidis locū uacū tacuit, suspicatus eū ideo abesse, quod à congressu uxoris nō esset purus. sed cū ne postridie quidē adesset, sciscitatus est ex filio, quade causa neq; tunc neq; hesternā die adfuisset solennibus epulis Iessæi filius. Respondit ille, profectū in patriam ad solennem tribus eius festiuitatem, cōmeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & si tibi idem uidetur, ibo. nosti enim quanta beneuolentia hominem prosequar. Hic iam nō amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociumq; & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quod nullo parentum respectu cum inimicis conspiraret, & non possit induci ut credat nunquam securè regnatos incolūm Dauide. simulq; iubet, ut hominem accersat, daturum debitum suppliciū. Cumq; filius quæreretur, ob quam culpā eum capite plectere uellet, non iam intra uerba iram continens exiliit, & rapto spiculo impetum in filium fecit: perpetrassetq; impium facinus, ni intercurfu amicorum fuisset cohibitus, atq; ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filiū prodidit, cum minimum abfuerit quin suis ipsum manibus propter illū perimeret. Ac tum quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularū, tum suum periculum, tum amici iam neci destinati uicē dolens, in mœrore

noctem

Saulus Ionathæ irascitur ob eius in Dauidem beneuolentiam.

noctem exegit: & prima luce ante urbem in agrum prætextu exercendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia, processit. peractisq; in iaculatione his quæ promiserat, ablegatoq; in urbem comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis uenit. qui ut primùm in cōspectum est datus, procumbens ad eius pedes, seruatorem suum salutauit. Ille erectum à terra complectitur, atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur. ac uix tandem multis lamentis exatiati, obtestatiq; se inuicem ut mutue fidei meminissent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infestum regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulatio stipatum, neq; amicis comitatum aduenisse uidens, motus admiratione tantæ solitudinis causam perconatus est. Tum ille secreta madata à rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nā famulos in cōstituto loco sibi occurrere iussos. Poposcit autē ab eo uiaticium, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opē collaturū. quo impetrato, armorum etiam aliquid petijt, hastam aut gladium. Fortē autem aderat quidem Sauli seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex uerò negauit sibi esse quicquam armorū, esse tamē ibi Goliathi gladium, quem ipse occiso Palæstino Deo consecrasset. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat Anchus. ubi agnitus à regis ministris, & indicio ad regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum milia neci derit: ueritus ne ab eo perimeretur, & in periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita ut ore spumam emitteret, & alia signa insanix præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium regem astrueret. qui iratus famulis, quod mente captum hominem ad se adduxissent, iussit ut quam primùm eijceretur. Hoc pacto è Gitta cum euassisset, in tribum Iudæ peruenit, & agēs in spelūca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, ubi nam ipse esset. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt. nec non & alij multi aut obæratī, aut Saulum timentes, ad eum ultrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarum regem proficiscitur, rogatque hominem ut parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud regem quandiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, & apud Sarim oppidum se rursus continuit. Quod postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectū, in non medio crem metum ac perturbationem regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certē difficultatis ac laboris plurimū afferret. conuocatisq; amicis & ducibus, & uniueris suis tribulibus ad regiā urbē Gabā, sedēs in loco, cui nomē Aruū, adstante honoratissimo quoq; & toto satelliti

Dauidis à Ionatha digressio.

XIII.
1. Reg. 21.
Dauid ad Achimelechum sacerdotem se recipit.

Dauid insaniam simulat.

1. Reg. 22.

Dauid ad Moabitarum regem se recipit.

*Saulus de suo-
rum in Daudi-
dem fide expo-
nitur.*

*Doecus Achimelechum Saul-
io indicat.*

*Saulus sacerdos
necatur.*

*In Saulum in-
uentione autho-
ris.*

tio, sic eos est affatus: Viri tribules, scio uos meminisse quāntis à me affecti sitis beneficijs, & agris locupletati, & honorib. ac præfecturis aucti. Rogo igitur, num plura & maiora munera à Iessæi filio expectetis? Scio enim uos omnes in illum propensiores, initio factò à Ionatha filio, qui & uobis huius sententiæ autor est. Non enim me latent inter illum & Dauidem icta fœdera: neq; quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti quò res euasura sit expectatis. Post hæc regis uerba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit, uidisse se Dauidem in Noba oppido, quò cum ad pontificem Achimelechum uenisset, ab eo de euentu rerum oraculū accepisse, adiutumq; comæatu & gladio Goliathi armatum, quò uolebat deductū esse. Accitus est cum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & regis insidiatorem armis atq; comæatu instruxisti? aut cur etiā de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quā ipsi regi. Excepi, inquit, non ut inimicum tuum, sed ut fidissimum ministrum & tribunum, & quòd maius est, generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina uoluntate, non nunc primum ei respōdi, sed aliàs quoque sæpenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negotium admodum properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quā ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quòd de me male suspice ris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatū uolui, quicquid officij in illum contuli. His uerbis Saulus fidem non habuit, quòd plus apud eum metus periculi ualeret, quā excusatio iusta: itaque circumdatū armatis cum tota familia iubet cōtrucidari. cumq; illis religio esset uiros Deo sacros ferro uiolare, Doecum Syrum eam cædē perpetrare mandauit: qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Achimelechum cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octoginta quinque, moxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum, qui contrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, postremò flammis eam deleuerunt: ex qua clade u-nicus tantum Achilechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum secundum oraculum Dei Eli pontifici olim redditum contigit, quo prædictū erat, propter eius filiorū scelera eius posteritatē aliquando interiturā. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe pontificia inter-necione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insuper que quam patriam ac alumnam sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quā prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebei, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni uiri esse uidentur, mirum que quoddam iusticiæ studium præ-
seferunt.

se ferunt, quin & pietatem interea colunt, Deumque omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent, sed simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaque persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarumque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opusest pietate & iusticia, cumque omnes eorum non actiones solum, uerumetiam uoluntates in conspicuo sunt omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium uel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum uerò prorsus nullam rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehūt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniā etiam sæpe opprimunt, non considerantes quā meritò, tantūque temerarijs delationibus absque ulla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitum, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratum rex Hebræorum creatus, propter suspectum Achimelechum trecentos sacerdotes & prophetas interfecit: cæsosque excidio urbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum sacerdotibus sacrisque ministerijs orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus autem Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes ceteris sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc prælagiuisse dicebat, cū illic Doecum uideret: facileque suspicatum, calumniā pontifici ab eo apud regē struendā: ægerrimeque ferebat quod ipse tanti mali eis occasionē præbuisset: simulque iussit, ut apud se maneret, quod nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idem tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque populari, decreuit illos adoriri, consulto prius propheta, an Deus uictoriam annueret: confirmatusque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus, magna cæde repulit, prædasque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit, dum fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc Saulus. nā rei feliciter gestæ fama contineri nō potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permaneret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lætus rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra unius oppidi mœnia conclusisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo ut Cillam properè circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore ut Cillani cum Saulo dedant, relicta urbe in desertum se cum quadringentis illis contulit, ibique collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Rex autem cognito quod Dauid non amplius apud Cillā esset, expeditionē eam omisit. Dauid uerò ex deserto in Cænam locum agri Zipheni se cum suis transtulit:

*Abiatharus ad
Dauidem se cō
fert.*

*1. Reg. 23.
Dauid Palæsti
nos fundit.*

Ionathas Dauidē conuenit.

Zipheni Saulo indicant, Dauidē apud se degerē.

Saulus Dauidē persequens, reuocatur, accepto de Palæstinos irruptione nūcio.

1. Reg. 24.

Saulus in spelunca incidit in Dauidem.

quò etiam Ionathas regis filius præstò fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq; eū ut bene speraret, ne ue præsentibus difficultatib. defatigatus cederet. nā regnaturū eū, & uniuerso Hebræorū populo præfuturum. Tales autem felicitates magis parari laboribus. Renouatisq; ue fœderibus & sancita sub Deo teste in omnem uitam amicitia, additisq; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, & in contraria transiret illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solitudine leuatum: ipse uerò domum suam repetijt. Zipheni uerò gratiam regis captantes, certiores eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebantur que suam operam, ut in manus regis traderetur, occupatis enim Ziphenæ faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus uerò hominibus collaudatis, gratijs que actis quòd inimicum sibi indicassent, breui se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui quærerent Dauidem, desertumq; perscrutarentur: dicens se secuturum. Atque ita Zipheni duces se regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum nō indicio tantū declaraturi, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactū regi traderēt. Sed nō habuit successum iniqua & praua eorum cupiditas, quibus cū nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auariciam uirum pium, & præter ius ad mortē quæsitum, & alioquin latere ualentem regi se tradituros sunt polliciti. Dauid enim cognita eorū malicia, simul que regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum uersabatur euasit ad magnam petram, quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. Cognito enim inter eundem quòd superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurumq; erat ut Dauid circumuentus cōprehenderetur, nisi rex nūcijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditionem eius iterū irrupisse adferebāt. Satijs enim iudicauit hos germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus uastarentur opē afferre, quā studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorū agere: moxq; assumptis tribus armatorū milib. ex omni exercitu selectis, properē eos ad locū indicatū duxit. cumq; nō longē abesset, uidet apud uiā speluncā longo recessu opacā, & in penitiorē sinu latē patentē, in qua tū fortē Dauid cū sua cohorte delitescēbat in eamq; solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id ab uno è Dauidis comitibus: qui cum eū moneret tempus ultionis offerre Deū, nec esse negligendam occasionem tot erumnas finiendi abscisso Sauli capite, laciniam tantum regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse, iniurijs certare cum eo qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid in apertum progressus regem inclamat, & cum ad agnitam uocem se conuertisset, ex more prius adoratū sic alloquitur: Quam iniquū est, rex, te calumniatoribus patulas aures præbentē, & uanissimis hominib. fidem adhibentē, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. calumniam enim fallit: at actiones manifestum beneuolentia

lētiae sunt argumentum: & uerba quidē equē falsa ac uera esse possunt, ac facta nudam mētem aspectui subiūciunt. Ex his igitur credere debes, me & erga te & erga tuam familiam bene esse animatum, non ijs fidem adhibere qui me de ijs criminantur, quæ nec mihi unquam in mentem uenerunt, nec fieri possunt, atq; ita meā uitam persequi, & nocte atque die nihil magis quàm de mea pernīcie cogitare. An non uides uanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es, me tuæ necis esse cupidum. Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata uindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi ē manibus siuisses? Nihilo enim maiore negotio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc uestis laciniā. Simulq; pannū protulit, qui uerbis fidē astrueret. Ego certē ne iustę quidem ultioni indulsi, & tu iniustas similtates cōtra me exercere nō uereris. Sed horū Deus iudex erit, probabitq; uter nostrū æquiorib. morib. sit præditus. Tū Saulus demirans ē quāto periculo esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similēq; gemitū referēte Dauid, rex se iustius gemere fassus est. Tu enim, inquit, bonorū causa mihi fuisti, ego contrā tibi calamitatum. Et hodie declarasti te à priscorum æquitate non degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaque hodie persuasum habeo, regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium uniuersam Hebræorum gentem concessuram. quamobrem postulo ut iureiurando fidem mihi facias, te rerum potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. Pollicitus est id Dauid, interposito iureiurando, atque ita regem in regnum remisit. Ipse cum suis in Masetherorum angustias ascendit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, uiri qui suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustreq; uirtutis ipsius ac suæ obseruantiae populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu concelebrat: & posteaquam iusta exoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longū tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad unum quemuis propriē hæc orbitas pertineret. fuerat enim uir ad omnem iusticiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has uirtutes Deo longē acceptissimus. Præfuit populo post Elis pontificis obitum primum solus annis duodecim, deinde Saulo regnante annis decem & octo, cuius extremi dies in hæc, ut dixi, tempora inciderunt. In locis autem in quibus tū Dauid uersabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples, & multorum gregum dominus. habebat enim in pascuis ouium tria milia, & capras mille: & ab his Dauid omnem iniuriam abstinuit, interminatus suis, ne uel cupiditate uel egestate, uel latendi spe impulsiquicquam uiolarent, sed pluris iusticiam facerent, & Dei uoluntatem, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominem probum & sua beneuolentia dignum hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat agrestis, & malis moribus præditus, sed honestę ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem ē suis misit salutem, qui illi in multos annos eam felicitatē ominarētur: simulq; rogarēt

Samuelis
mors.

Nabalus.

Dauid ad Nabalum mittit
qui cibaria petant.

Nabal Dauidem repudiat.

Abigæa Nabali uxor Dauidem placat.

Nabali mors.

ut è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere possit, quòd longo tempore in solitudine uersati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, ut custodes eorum fuisse potius uideri possint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hæc postulata homo nimis inhumanè & durè dedit responsum. Percontatus enim quis esset Dauid, ut audiuit esse Iessæ filium: Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis de eo insolenter ac superbè se gerunt. Quibus renunciatis, Dauid in iram accensus quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorum relictis (iam enim sexcentorum manum coegerat) contra Nabalum proficiscebatur, iratus quòd ea nocte & familiam eius & omnes opes esset euersurus. Neque enim se solum ægrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, tanta humanitate ab eis prouocatus, sed etiam quòd conuicijs se impeteret, nulla affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suam illius uxorem, uenit, nuncians quòd Dauid à marito eius modicum quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed conuicijs etiam non ferendis sit appetitus, cum tamen greges eius intactos præstitisset: eamque insolentiam domini posse illi magnam aliquam calamitatem afferre. Hoc audito, Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis asinis, & uarijs xenijs in farcinas congestis, inscio marito (nam per temulentiam sopitus erat) ad Dauidem properat: ei'que in uallis cuiusdam descensu contra Nabalum quadringentos ducenti sit obuiam. Quem postquam appropinquare uidit, de iumento desiliit, & prona in faciem adorabunda deprecata est, ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua uocatur insipiens. Excusabat'que se eos non uidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da ueniam mihi, & age gratias Deo, qui per me tibi obstat, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permanseris, ipse pro te poenas ab improbis exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu uerò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua in maritum meum inq̃ eius familiam es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum qui regnaturus est. Ille uerò muneribus acceptis: Profectò, inquit, Dei uoluntate ad nos hodie uenisti: alioqui crastinam diem non uidisses. Iuraui enim, me hac nocte domum uestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingratia, ac in meosq̃ cõtumeliosi. nunc uerò Deus tibi in mentem immisit, ut maturè occurrens furorẽ meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te ueniam nunc consequitur, poenã tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasione perdent hominẽ. Hęc locutus, mulierẽ dimisit. Ea domũ reuersa offendit maritũ cum equalibus compotantem, iamq̃ uino grauem, ideoq̃ tum nihil eorũ quę gesserat indicauit. Sequenti uerò die posteaquã sobrio rem totã exposuisset, in tantum mœrorẽ eum coniecit, ut toto corpore sideratus decima post die mortẽ obiret. Quod ubi Dauidi relatũ est, meritis poenas Deo per soluisse eum dixit. suapte enim malicia perditũ, & ultioni subiectum, idq̃ in

conta-

contaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum uindictam Dei posse euadere. nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis quod illis dignum est rependi. Moxque missis ad uxorem eius nuncijs, acciuit eam in legitimum thorum coniugem sibi inducturus. quæ præfata prius se indignam ut uel pedes eius contingeret, cum omni tamen suo paratu uenit: & ei nupsit, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosque mores, tum propter eximiam formæ gratiam. Habebat autem Dauid & antè coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Postea Ziphenorum quidam renunciarunt Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si uelit adiutare, posse eum comprehendi. at ille cum tribus milibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castrametatus est in quodam loco, cui nomen Sicella. Dauid autem cognito quòd rex contra se cū armis ueniret, speculatoribus missis iussit ut se certiorē facerent, quonam usque processisset. Cumque audisset eū esse apud Sicellā, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo, in castra hostiū penetrat. Dormienteque Saulo, & circum eum satellitio, simulque imperatore copiarum Abenero, in tentorium regium insinuatus, neque regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse, regem diuino suffragio creatū interimere, quantumuis malum: eius enim esse in eum uindicare, qui regnum dedisset, utque aliquod signum esset, quòd nactus potestatem regis opprimendi, non esset ea usus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos uersatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus. transgressusque torrentem, & conscenso montis uertice unde facile poterat exaudiri, in clamatis Sauli militib. & imperatore eorum Abenero è somno eos excitat. & cum imperator nominatim appellatus scitaretur quis nam esset qui se uocaret, sic respondit: Dauid ego sum Iessæi filius, à uobis profugus. Sed qui sit ut tu uir tantus & inter amicos regios maximè honoratus, tam negligenter Domini corpus custodias, ut dormire malis quàm curam salutis eius gerere? Capitalet enim culpā admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clam in castra regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonam deuenerit spiculum regium, & aquæ lecythus: & discite quantum flagitium clam uobis sit commissum. Saulus autem agnita Dauidis uoce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecisset, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est. hortabaturque ut bono esset animo, nihilque mali in posterum timens, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibi ipsi salutem suam cariorē esse quàm Dauidi. Se enim seruatorem suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exilium actum, & sepe in capitis discrimen adductum, amicorumque consuetudine orbatum persequi non desistere. illum uerò pro hostili insectatione salutē sibi reponere. Tum Dauid iussit ut mitteret

Dauid Abisæam ducit in matrimonium.

2. Reg. 26.

Dauid noctu in castra descendit ad Saulum.

qui & spiculum & lecythum reportarēt, hoc attestatus, quod Deus futurus esset utriusq; naturæ & morum ac gestorum iudex, cui notum esset, quod ea quoq; die pepercisset inimico, quē in manu erat interficere. Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis ē manibus emissus, retrō in regiam se recepit. Cæterum Dauid ueritus ne, si diutius in eis locis hæreret, tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam ascendere, & illic degere: quod cum cæteris quoq; uisum esset, unā cum sexcentorum manu ad Anchum se contulit regem Gittæ, unius ē quinq; eius gentis ciuitatib. ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus, posthac destitit contra eum aut proficisci, aut militem mittere, uidēs id sibi iam bis malè celsisse, minimumq; abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut ad pristinam erga se hospitalitatem hoc quoq; adijceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando onerosus Gittensibus uideatur. Annuit eius precibus rex, & uicum quendam, nomine Sicellam, ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeo dilexit, ut suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse uoluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. Totum autem tempus quo Dauid apud Sicellam uixit, fuerūt menses quatuor, additis uiginti diebus, ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gentis uicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat, ueritus ne horū indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubijs autem munera mittere ad regem solebat. quo percontante unde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum regionem campestrē incurfare se respondens, regi facillè persuasit ut crederet, quod uerum esse uehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem, si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis focijs die ad conueniendum in Rengam, ubi collectum exercitum in hostem ducturi erant: & Anchus inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicente adesse tempus referendę hospitalitatis gratiæ, rex contrā quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Dauid ad Anchum Gittæ regem se cōfert.

Dauid Saritas & Amalecitas excursionibus infestat.

XIII. l. Reg. 28. Palestini bellū in Hebræos parant.

Hebræi à Palestinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unā cum filijs pugnans occubuit. Cap. XV.

SAVLVVS autē ē regnō suo diuinos omnes & uentriloquos ac ariolos cæterosq; similis uanitatis homines eiecerat, solis prophetis retentis: cumq; audisset Palæstinos Sonnam usq; urbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboe dictum castra eregionē hostiū posuit. Vbi non mediocris trepidatio illum incescit, reputantem hostilem exercitum uiribus longē præcellere: qua de re sollicitus ad oraculū Dei cōfugit, euentum prælij sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum

despondit, præfagiens cladem imminere, posteaquam Deus auxiliatricem manum subtraheret. quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam uentriloquam, & manes elicere callentem, quo uel sicrerum euentum prænosceret. Nam uentriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus prædicant. Cumq; indicio cuiusdam familiaris sui comperisset, esse talē mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis Endorum ad mulierem proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animā uiri cuius ipse uoluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno exegerit, & obte-
 * stante ne nulla iniuria lacepsitus insidias sibi strueret, quo deprehensa uetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturum, neq; se responsum cum alijs communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt uerò iureiurando persuasa est non timere, iussit eam Samuelis animam excitare. quæ cum nesciret quis nam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regē: Nōne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente, & rogāte trepidationis causam, ait se uidere ascendentem uirum diuina quadam specie præditum. Percontante deinde qua effigie quoue habitu esset ac ætate, ait senem esse uenerandum, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem Samuelis interrogante, quam ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit: necessitate se huc adaçtum conqueustus est. Imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse cōsilijs destitutum à Deo, neque per uates, neque per somniorum uisiones futura præsignare dignante: quapropter ad eum se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel uerò adesse iam regi extremum uitæ diē præuidens, superuacaneum respondit ex ipso futura scitari, cum à Deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse ut Dauid assumpta regia dignitate bellum ex sententia conficiat. tu uerò & principatum & uitam simul amittas, eo quòd in bello quod contra Amalecitas gessisti obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum uiuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te unā cum filijs in prælio lapsum cras mecum futurum. His auditis, Saulus obmutuit præmoesticia, & in humum collapsus est; siue ob subitanēam tristitiam uiribus deficientibus, siue ob inēdīam, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo curare neglexisset. tandem cum ægrè ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officij, quod per interdīctas artes non sine suo periculo poscenti præstiterat, priusquam sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, ut mensa apposita uires refoueret, quo ad exercitum redire ualeret. resistentem uerò & cibum omnem præ desperatione auersari pergentem, adēgit improbis precibus ut assentiretur. Cumq; ue unicum haberet uitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis uictum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis appo-
 fuit.

*Saulus faciem
adit ad con-
sultandum.*

*Samuelis ma-
nes Saulo exi-
tium prædicūt.*

Authoris di-
gressio in lau-
dem humanita-
tis sage.

fuit. Saulus uerò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco, mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à rege artē exerce-
re uetita qua uictum parare assueuerat, hominem nunquam antè uisum, im-
memor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est
ut hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad fastiditum cibum
sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè
ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio
fauorem regis captans, quæ iam iam moriturum præsciebat: cum tamen ho-
mines natura ita comparati simus, ut tum demum officiosos esse libeat, quan-
do aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupi-
mus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurum speramus. Egre-
gium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse po-
tius quàm in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis
deceat, nihil quod Deū æquè cōciliet, & ad benefaciendū nobis prouocet.
atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admoni-
tionem scriptis meis iuuat inferere, cum populis ac gentibus profuturam,
tum præcipuè uiris eximijis, & ad gloriam natis incitamento futuram ad uir-
tutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores colloca-
re ualens, magnum calcar ad honesta studia tam regibus gentium, quàm ci-
uitatum magistratibus debet subdere, ut contemptis periculis atque etiam
certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod
ut faciam, opportunè Sauli Hebræorū regis illustre exemplum flagitat. Hic
enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluit ta-
men eum uitare, & ob uitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc
modo regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaꝑ familia pericu-
lo se obijciens, pulchrum existimauit in prælio pro suo subditis imperio pu-
gnando cadere, & bonos filios in eiusdem laudis societatem assumere, potius
quàm superstites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existi-
mauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi
futuram. Quamobrem hic mihi uerè iustus & fortis ac prudens fuisse ui-
detur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic uirtutis testimonium ab
omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa uictoriæ incolumi-
tatisꝑ spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesse-
rint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsꝑ scri-
ptorib. Sed quamuis & illis sua laus debeat, soli tamen generosi ac fortes
periculorumꝑ cōtemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid
enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum flu-
ctuando, si fortuna affulserit, fauore eius uti: contrà nihil letum sperantem, &
præscium quod necesse sit in pugna cadere, & intrepidè tamē & imperculso
animo fato minanti occurrere, id uerò generosi & fortis uiri facinus ego cen-
seo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus ueræ gloriæ amato-
ribus, ut si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi si quā-
do usus ueniat, proponāt: in primis autem regibus, quibus propter fortune
sublimitatem adeò nō licet esse malis in subditos, ut turpe sit etiam mediocri-
tatem bonitatis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumen-
to de

Sauli laudes.

to de Sauli generositate dicere, uerum ne uidear ineptè eum laudare, eò unde digressi sumus reuertar. Palæstinis, ut dixi, castra mutatis, & copias secundū gētes & regna & satrapias recēsentibus, nouissimus transijt cū suo milite rex Anchus, quē secutus est Dauid cū sexcentorū cohorte: quē ubi uiderunt Palæstinorum duces, percontabantur regem unde nam uenirent Hebræi, aut à quo uocati? Is respondit, Dauidem iram Domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc ut gratiam hospiti referat, utq; de Sauli uindictamumat, in auxilium uenisse. At illis non probabatur, quòd hostem in auxilium acciuisset: suadebantq; ut eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipsis afferret. Facile enim habiturum occasionem recōciliandi se Domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendum esse in futurum, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendum. Hunc enim esse illum Dauidem uirginibus cantatum, q; plurima Palæstinorum millia deleuisset. Visum est regi quoq; Gittæ rectè illos monere: moxq; accito Dauide: Equidem, inquit, fidem tuam ac uirtutem compertam habēs socium huius expeditionis te assumpsisti, sed cæteris ducibus hoc non probatur. quare cras agrum quem tibi donauit repete, nihil de uoluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palæstinorum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, prædaq; tam inde quàm ex uicinis Palæstinorum agris abacta, in suam regionem reuertebatur. Dauid autem uicum suum uaitatum inueniens, omnibusq; direptis utramque etiam uxorem abductam, & pari modo commilitonum uxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit uestimenta sua: & adeò huic calamitati succubuit, ut non prius flere ac lamentari suam & suorum uicem desineret, quàm lacrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis necaretur, quòd in ipsum causam tanti mali reñcerent. Postquam autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit pontificem Abiatharū ut sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit affecuto Amalecitas uxores ac liberos recipere, poenasq; de hoste sumere. pontifice uerò iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per uestigia hostium, properauit. Cumq; ad torrētem quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem, iamq; inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillarū, rogat cuius esset, & unde. Is respondit, se Ægyptium genere, à Domino relictum in itinere, quòd propter languorem non posset agmen consequi eorum qui uastata Sicella finitimisq; locis domum se recipiebant. Itaque hoc ductore Dauid usus ad persequendos Amalecitas, affecutus que eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulētos, & rebus ex præda quælitis se oblectantes, ex improviso irruens, magnam eorum stragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac comotationibus intenti, facile omnes ab

1. Reg. 19.
Palæstini Dauidis opem repudiant.

Palæstini Sicellam incendunt.

Dauid caesis Palæstinis prædam recipit.

armatis

armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli uerò somno iam ac uino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio usq; ad uesperam, ut ex omnibus Amalecitarum copijs ægrè quadringenti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. Cæterum præda omnis est recepta, uxoresq; tam ipsius Dauidis quàm commilitonũ. Remetientes autem iter, postquam ad eum locum peruenerunt, ubi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partem admittere, quòd per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent: aiebantq; contentos esse oportere receptis uxoribus ac liberis. Hanc eorum uoluntatem iniquam Dauid pronũciauit. Par enim esse, ut uictoria diuinitus concessa, receptisq; ex hoste spolijs, uniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruassent. Ex eo mos in posterum obtinuit, ut tantundem ex præda cederet ijs qui pugnae interfuissent, & ijs qui interim circa impedimentorum custodiam essent uersati. Reuersus deinde Sicellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atq; in hunc modũ circa Sicellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi, & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. Ibi Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inulti caderent, utq; honestis uulneribus confecti, luctuosam hosti uictoriam relinquerent, totam uim hostium in se conuerterunt: & circũuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita, postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. Erant autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum uniuersus Hebræorum exercitus terga uertit: dumq; nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo hostibus, ingens cædes est perpetrata. Saulus quoq; stipatus, acri caterua fugiebat: in quẽ Palæstini immixtis sagittarijs & iaculatoribus, omnes, paucis exceptis, confixerũt. ipse uerò post multa fortia facinora edita, grauatus uulneribus, ut iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre ualeret, obsecrauit armigerum ut se ferro transfigeret, priusquam uiuus in hostium potestatem ueniret. quòd cum armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse admoto ad pectus proprij gladij mucrone, in eum incubuit. & cum deficientibus uiribus transire se non posset, circumspiciens iuuenẽ proximum, rogat, quis nam esset: auditq; esse Amalecitam, orat ut se iuuaret efficere, quòd ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata executus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, inde se proripuit. Armiger autẽ regius conspecta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit: & uniuersum eius satellitium unà cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Quacade audita ab Hebræis, qui uallem ultra Iordanem sitam habitabant, quicq; campestres urbes tenebant, quòd Saulus rex cum filijs & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis, in munitissimas quasq; urbes confugerunt: quæ Palæstini deserta nacti, occupata ipsi posthac incoluerũt. Die uerò quẽ prælium proximè consecuta est, dum cæsorũ cadauera spoliant, inciderũt

in Sauli

in Sauli filiorumq; eius corpora, quibus exutis, capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionē hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt: porro corpora eorum circa mœnia urbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabissa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exequiarum honore fraudari, ad quam multi fortissimi & audacissimi egre-
diuntur (aliter enim hæc urbs homines robustos ac feroces) factoque per totā noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia perueniunt: & demptis Sauli & filiorū corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostiū arcere eos aut aggredi propter uirtutem ipsorum audente. Iabisseni autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos cum uxoribus & liberis exegerunt. Hic finis fuit Sauli secundum Samuelis uaticiniū, propterea quod mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo nō esset executus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelech pontifice, urbem quoque pontificali subuertisset. Regnauitq; uiuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis uiginti: quo tempore exacto, eum quem diximus uitæ finem esse sortitus.

Iabissani Saulo
parentant.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternū regnū obtinet. Cap. 1.

DOC præliū in eum diē incidit, quo Dauid de Amalecitis uictor Sicellā est reuersus. Tercio aut post eius reditū die elapsus ē prælio Sauli interfectōr, scissa ueste, caput que sparsus cinere, ad Dauidē peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde ueniret: ē cōflictu Israelitarū ait se uenire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper rege cum filijs post eā pugnā desiderato. atq; se nunciare suis oculis uisa, cū fortē in fugientē cum suis regē incidisset, quē à se rogatu ipsius cæsum fatebatur, ne uiuus in manus hostiū ueniret: cū eī in gladiū incubuisset, nō potuisse se ipsum præ multitudine uulnerū interficere. eius deinde cædis argumēta ostendebat, armillas aureas & insigne regiū, quæ ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. At ille tam certis indicijs credere coactus, scidit uestimentū, & in fletu ac lamentis totā diē cū amicis exegit. Accedebat ad mœroris cumulū Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius autor. Tanta aut fuit Dauidis uirtus & erga Saulū beneuolentia, ut quamuis sæpius capitalib. eius insidijs appetitus, nō solum ægrè tulerit eius interitū, uerum etiā interfectōrē illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, regis cædē professus, cognitoq; quod esset genere Amalecita, interfici hominē mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudē Sauli & Ionathæ scripsit,

2. Reg. 1.
Dauidi nunciatur
Sauli mors.

Sauli mortē de-
plorat Dauid.

Ioseph.

p

quæ

2. Reg. 21.
David à Iudeis
rex declaratur.

Iebosthus Sauli
filius ab Abene-
ro rex crea-
tur.

Ioabus Iebo-
sthanos prælio
superat.

Afael ab Abene-
ro interfici-
tur

quæ in hodiernū usq; diē extāt. His extremis officijs honorato rege, luctuq; finito, consuluit Deū per prophetā, quam nam ex urbibus Iudæ tribus habi-
tandā sibi concederet. Cumq; responsum esset, Hebronē concedi, relicta Si-
cella eò cōmigravit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domestica:
moxq; tota tribus ad eū locū confluens, regē eum cōmuni suffragio declara-
uit. Audito deinde quòd Saulū cū filijs Iabiseni in Galaditide regione sepe-
liissent, misit illuc qui collaudato eorū facinore, gratiā illis referendā suo no-
mine pollicerentur, simulq; nunciarēt, quòd Iudæ tribus regē se cōsalutasset.
Interea Sauli copiarū præfectus Abenerus filius Neri, uir strenuus, & ad ma-
gnas res obeundas natus, quāprimū cognouit cecidisse regē & Ionathā,
aliosq; duos eius filios, properē in castra delatus, reliquū ex omnib. filijs no-
mine Iebosthū periculo eripit, & superato unā cū illo Iordane, totius popu-
li regē eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locū qui
Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castra. inde profectus est cū delectis-
simo milite, ut prælio cū Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Davidē regem
creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Davidis sororis filius, natus ex pa-
tre Suri, duos secū fratres, Abisæū & Afaelē, uniuersumq; Davidis exercitū
ducens: & cū circa quendā fonticulū apud urbē Gabao in eū incidisset, aciē
ad prælium explicat. Cumque Abenerus dixisset, cupere se experiri utrius
partis præstantiores milites essent, ex pacto utrinque duodeni ad certamen
sunt destinati. qui progressi inter utramque aciem, emissis prius pilis, gla-
dios stringunt: cōprehensiq; aduersariorū capitibus, latera & ilia feriebāt,
donec mutuis uulnerib. quasi ex cōposito ad unū se cōficerēt. quo facto exer-
citus etiā conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerūt.
Versos deinde in fugā Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorū hærens
hortabatur suos ut ne defatigarentur: idemq; etiā fratres eius faciebāt, præci-
puè iunior Afael ob eximiā pedū pernicitatē celebris: & non solum cū homi-
nibus, sed cū equis etiā cursu contendere solitus. is tum Abenerū rectā inse-
quebatur, nec in sinistrā nec in dextrā deflectens. Conuersus aut Abenerus,
& impetū eius frustrari uolens, primū unius militis armatura cū eo depa-
cisci uoluit, ut persequi desineret, deinde rogabat ne se in hanc necessitatem
adduceret, ut illo interfecto, in fratris eius conspectū posthac uenire non au-
deret. Cumq; ille his uerbis nihil moueret, sed persequi pergeret, ita ut uer-
sa hasta fugiebat, imminenti lethale uulnus infligit, ut in uestigio cōcideret.
Qui uerò cū eo Abenerū insectabant, postquā ad locū in quo Afael iacebat
peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circū cadauer constiterunt. Ioab
aut & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, inci-
tatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate usq; ad solis occasum
persecuti sunt Abenerū, & usq; ad locū quendā nomine Ommatū. hic in lo-
co eminentiore consistit, Abenerū cū Beniamitis fugientē prospiciens. qui
cū exclamasset, satis iā indignationi indultū, nec esse uiros cōsanguineos im-
proba insectatione cogendos omitta fuga in certamen redire: peccasse enim
& eius fratrem Afaelem, quòd monitus ab insequendo desistere noluisse, &
ideo ictus cecidisset: uisus est non malè admonere: moxq; Ioabus dato rece-
ptui signo suos cohibuit, & in eo loco castris positus pernoctauit. Abenerus
uerò

uerò cōtinuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi castra se cōtulit. sequenti die Iobab recēsitis cæsorū cadaueribus, omnes sepultura dignatus est. Ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecēti sexaginta: ex Dauidis nouendecim, præterq̃ Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumētis intulissent, ad Dauidem in Hebronem sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilibus belli initium, quod durauit, sed ita ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, cōtrā eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies inferiores fierent. Interea Dauid sex filios è totidem uxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achina natus, Ammon dictus est. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Gelsirorum, nomine Abesalomus. Quartus Adonias ex uxore Angite susceptus: quintū uerò & sextum Gerthesam & Galam nominauit. Porro post conflatum ciuile bellum, & crebros partiū conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero: qui quòd esset uir prudens, & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, ut longo tempore in fide Iebosthi permanerēt. Deinde uerò insimulatus apud eum quòd consuetudinē haberet cū concubina eius Ræsp̃ha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus, quasi nō bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturū, & declaraturū quòd Iebosthus nō propria uirtute aut prudentia trans Iordanē potiretur, sed ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq̃ misit in Hebronē ad Dauidē, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, si populo ad defectionē à filio Sauli cōcitato, efficeret ut Dauid ab uniueris Hebræis rex agnosceretur. Qui cum uehementer hoc nuncio lætus conditionē accepisset, & quo magis ratū esset fœdus, postulasset ut Melcholen uxore ad eū remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emississet, remisit eam abstractam à Pheltigē coniugio, adiuuante etiam Iebostho. nam & huic Dauid scripserat, æquum esse uxorem sibi restitui. Deinde cōuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos. remoratum se quidem illos quo minus relicto Iebostho ad Dauidē desciscerent: nunc autē si uelint, se hoc illis permissurum, quandoquidem certò comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis regem diuino iudicio designatū esse: eundemq̃ uatem præcecinisse, quòd huius ductu uindicandum sit in Palæstinos, sintq̃ sub iugum Israelitarum subigendi. His auditis seniores & præfecti, certi iā in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterū apertè studuerunt. Supererat ut & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quòd ex hac tribu esset Iebosthi satellitiū: ad quos quum eadem uerba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduertisset, cum uiginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, ut præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisq̃ in rebus suis sibi magis quàm alij fidit, tum quia uolebat certiorē facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quòd ipsam quoq̃ Beniamiticam tribum in partes ipsius traduisset. A quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petijt ut

Ioseph.

p 2

dimit-

2. Reg. 3.
Dauidis progenies.

Abener ad Dauidem deficit.

Abener populum Dauidi conciliat.

Abener Dauidem adiit.

dimitteretur, traducturus ad eū exercitum, & quod promiserat *re exhibiturus*, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cum Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitoq; quòd Abenerus icto cum Dauide foedere paulo antè abijisset regnū ei tradi curaturus, ueritus ne is primum inter amicos locum obtineret, autor illi factus regij fastigij, & alioqui uir prudens in consilijs capiendis, & rerū momentis obseruandis: ipse uerò deteriori cōditione esse inciperet, & præfectura copiarū priuaretur, malū & iniquum consilium concipit: ac primum calumnijs eum aggressus, persuadere conatur regi, ut caueat sibi, neq; fidē illius uerbis adhibeat. Omnia enim illum facere quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidijs circumueniendi Davidis abiire. Postquam autē frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tantillū quidem regem his moueri, mutato consilio facinus audacius mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius uestigia uiam carperent, & assecuti eum Dauid is nomine reuocarent, quasi per obliuionē quiddam ad rem pertinens illi significare omisisset. Abenerus autem postquam hæc audiuit ex nuncijs in loco cui nomen Besira, x x stadijs ab Hebrone distito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus, ad urbem reuertitur. Cui obuiam factus ante moenia Ioabus, humanissimè exceptum summā beneuolentiam præ se ferens (ut sæpe fit, cum ad obtexendas insidias malū ali- quod facinus molientes summā bonitatē simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abductū in locū portæ solitarium, uno tantum fratre Abisæo præsentē, stricto ferro per ilia traiecit. Hunc exitū habuit Abenerus, insidijs à Ioabo interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionem fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronē commisso Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autē uera quòd timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè uidere licet, quā nihil non audeant homines ambitioni & avariciæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nā & dū cupitis potiri properant, maiora nō dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiā nō reformidāt: sic existimantes, leuius incōmodū esse ad summū fastigiū nō peruenire, quā ab assuetis iā bonis excidere. ideoq; plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne præsentī felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro Dauid audita Abeneri nece indoluit, sublataq; ad cœlum dextera magnā uoce omnes testatus est, quòd nec iubente se nec conscio cædes ea fuisset commissa. ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiā eius & facinoris socios homicidij pœnis obnoxios reddidit. Valde enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra foedus cū Abenero ictū fuisse admissum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirū, & solennib. funeralibus ei parentaret, scissis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari uoluit, quas & ipse unā cū senioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans uel beneuolentiā erga uiuū, uel moerorē ob defunctū, quodq; præter ipsius uoluntatē interemptus fuisset.

Quin

Ioabus Abenerum dolo interficit.

Authoris inuestio in ambitionem.

Dauid Abeneri necem deplo- rat.

Quin & magnificè apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se conscripto honoratū, stans super monumentū primus deplorauit, suocq; exemplo ceteros ad idem faciendū prouocauit. adeoq; grauiter Abeneri morte affectus est, ut nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiunium usq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè ipsi gratiam apud multitudinem cōciliauit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi, uehementer hunc defuncti extremum honorem & seruatam ad ultimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non ut inimicum aliquando neglectæ & ignominiosæ sepulturæ tradidisset: tum considerantes pro se quisq; egregiam regis benignitatē, eadem sibi quoq; ab illo pollicebantur. Atq; hoc modo optimè Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius uoluntate cæsum fuisse Abenerum. Quin & priusquam multitudo quæ ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantum ipse in animo uulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimentum amisso uiro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui uniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto, quòd in Ioabū & Abiſeum Saruiæ animaduertere non ualeo, qui plus possunt quàm ego ipse: poenam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum uitam finiuit.

Iebostho amicorū insidijs interfecto, uniuersum regnū ad Dauidem deuenit. Cap. II.

IEBOSTHVS autē Sauli filius morte eius audita grauiter hoc tulit, quòd priuatus esset uiro cōsanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat ut in paternū regnū succederet, mirumq; in modū ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse dñi superstes fuit, sed à filijs Hierēmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cū essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes si Iebosthū interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud qd honorificum apud eum per hoc factū se cōsecuturos, nacti solum Iebosthū in cubiculo meridianē, uidentesq; nec satellitū quenquam adesse, neq; iantricem uigilare, sed & ipsam partim lassitudine, partim æstu in somnū solutā, subintrogressi ad eum, dormientē interemerunt: præcisoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læsis properantes ad eum quē magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerūt: ostensoq; Dauidi Iebosthi capite, cōmendabant ei suā operam ac beneuolentiā, quòd eius hostē & regni æmulum de medio sustulissent. Sed multū eos spes sua fefellit: neq; enim pro eorū opinione illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iam iam poenas daturi, an nesciebatis quòd à me operæ præmiū Sauli intersector retulerit, qui ad me coronā eius aureā apportauerat: & ille quidē rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostibus caperetur. Aut fortē aliū me iam factum credebatis, ut mutatis moribus delectarer uiris maleficis: & domini cædē tanquā beneficiū oblatū complecterer: idq; occiso à uobis in suo lecto uiro iusto, qui neminē unquā læsit, uos uerò maxima etiā beneuolentia, summisq; honoribus prosecutus est. quapropter eadem opera & illi poenas uio latæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quē putastis de tali Ie-

Ioseph.

p 3 Iosthi

*II.
2. Reg. 4.
Iebosthus insi-
dijs opprimi-
tur.*

2. Reg. 5.
David Icho-
sthi interfecto
res interficit.
David ab uni-
uersis Israeli-
tis rex creatur

Icho-
sthi eade libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius existimatio-
nē meam lādere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormentis
excruciatos supplicio dedi: caputq; Icho-
sthi cum omni honore funeratū in
Abeneri monumentū intulit. His ita finitis, uniuerſi Hebræorum proceres
Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, seq; & sua
omnia illi dediderunt, commemoratis prius ueteri beneuolentia, qua eū ui-
uente etiam tum Saulo fuissent persecuti, & quod tribunum tunc regiū per-
petuo in honore habuissent: & quod diuino suffragio per Samuelē prophe-
tam rex unā cum suis filijs declaratus esset, eiq; destinatum esset ut perdomi-
tis Palæstinis, Hebræorum rebus salutem afferret. At ille collaudato eorum
studio, hortatusq; ut in cœptis permanerent, fore enim ut nunquā eos pœ-
niteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad omnem populū ad-
ducendum. Conuenerunt itaq; ex tribu Iudæ armatorum sex millia octin-
genti, scuta & lanceas gestantes, qui hætenus Sauli filium secuti fuerant, &
sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septē
millia & centum, ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum principe
suo Iodamo, cum his erat potifex Sadacus cū uingintiduobus cognatis prin-
cipibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc
sustinebat, credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephrēmi
uiginti millia & octingenti, uiri animis & uiribus præstantes. Ex dimidia tri-
bu Manassitide milliadecem & octo. Ex tribu Isachar ducenti futurorum
præscj, & armatorum uiginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum le-
ctissimorum quiquaginta millia. Hæc enim tribus sola uniuerſa ad Dau-
idem confluit. hi omnes eadē armatura utebantur, qua tribus Gadi. Ex tri-
bu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati. quos
sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo innumerabilis. Ex tribu Da-
nitide selectorum uigintiseptem millia, ex tribu Aſeri quadraginta millia, ex
duab. aut tribubus trās Iordanē habitantib. & reliquo tribus Manassitidis ar-
matorū scuto & hasta galeaq; ac gladio uigintiduo millia. Reliquæ quoq; tri-
bus gladijs utebant. Hæ fuerunt copię quę in Hebronē ad Dauidē sunt colle-
ctæ, cū magno cōmeatu frumēti & uini, ceterorūq; ad uictū cōmodorū, om-
nesq; cōmuni sentētia regnū ei ratū ac firmū esse uoluerūt. Cūq; triduo illic
festa celebraſet, epulisq; operati eſſet, Dauid cū omnib. his copijs Hieroso-
lyma est profectus. Iebuſei uerò q tū urbē incolebāt, Chananæorū & ipsi ge-
neris, clausis ad eius aduētū portis, & in mœnib. quotquot erāt cęci uel clau-
di, aut alioqui mutili in contēptū regis collocatis, dictitabāt hos ad arcendū
hostē sufficere, freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad irā cōcitatus, op-
pugnationē aggreditur: & cū strenua militū opera uteretur, omnib. adniten-
tibus ut unius urbis expugnatione cæteris, si qui similiter pertinaces essent,
metus incuteretur, ui inferiorē urbis partē occupat. Resistente aut sola arce,
decreuit propositis honoribus ac præmijs militē ad rem alacriter gerendā
excitare: promisitq; ei qui per subiectā uallem in arcem euassisset, totius exer-
citus imperiū se cōmissurū. & cum eō certatim omnes eniterentur, cupidita-
te summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & con-
scensa arce clamore sublato à rege promissum copiarū imperium poposcit.

David

III.
David Hiero-
solymorum ar-
cē expugnat.

David ui captis Hierosolymis Chananæos inde eiecit, urbemq; Iudeis inhabitandam tradit. Cap. III.

IE C T I S deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, rex ea urbem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus quo apud Hebronem solius tribus Iudæ rex fuit, septem anni fuere, & menses sex. Postquam autem Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebant, Deo providente ut ea urbs egregijs accessionibus quàm celeberrima redderet. Per idem tempus Iromus legatione in hoc missa in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. David autem superiorem urbis partem & arcem in ea conditam in unum corpus redegit, mœnibusq; adiectis, eorum curam Iobo demandauit. Igitur primus David Iebusæis inde eiectis, à se urbem denominauit. Nam tempore Abrami generis nostri autoris Solyma uocabatur, nec desunt qui affirmant, etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendam. Templum enim secundum Hebræorum linguam nominauit hac uoce, securitatem significante. Totum autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorum aduersus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quæ Israelitæ nunquam Chananæos Hierosolymis eicere ualuerunt, usq; ad hanc Dauidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentium Orphonas, uir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum paritum est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoque uxores duxit, et concubinas sibi adiunxit, filios etiam undecim suscepit: quorū nomina, Amas, Emnus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, & præterea filiam Thamarā. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo uerò postremi è concubinis. Thamarā autem Abesalomi germana fuit.

Iromus cū Dā-
uide amicitiam
coit.

Orphonas Ie-
busæus.

David Palestinarum bello impetitus, apud Hierosolyma uictoriam consequitur. Cap. IIII.

P A L A E S T I N I autem cognito quod Hebræi Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum, nō procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum uerò rex nihil sine oraculo & iniussu Dei euentusq; sponse solitus agere, iussit pontificem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur prædicere. à quo postquā lata omnia didicit, exercitum contra hostes eduxit: & cōmisso prælio, ipse à tergo eos ex improviso adortus, partim occidit, partim in fugam cōpulit. Nemo autem suspicet exiguum fuisse Palestinarum exercitum, qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciēs, quod nō magno negotio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat uniuersam Syriam ac Phœnicen consociatis armis auxilium illis tulisse: quæ sola causa fuit ut toties uicti, tam multis millibus desideratis, denuò bellum maioribus uiribus redintegrarent: quandoquidē post præsentem quoq; cladem triplicato exercitu Dauidis ditionem inuasert, & eodem quo prius

David Palesti-
nos semel atq;
iterum fundit.

loco castrametati sunt. Rege uero iterum de euentu oraculum cōsulente, respondit pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnam educendum quàm sylua nullo perflante uento suapte sponte agigaretur. quod ubi primùm obseruatum est, & Deus maturè præsentia suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatā uictoriam est progressus. Nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox ut ad manus uentum est, terga uertit, nec segnius Hebræus institit, fodiendoq; terga fugientiū, & multos pro-

2. Reg. 6. sternendo, usq; Gezara, quod oppidum in utrorumq; confinio situm erat, uictos est insecutus. itum est deinde ad illorū castra expugnanda, ubi ingenti præda potiti, deos etiam eorum corruerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, uisum est Dauidi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos unā ad oppidum Cariathiarim, arcam Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemq; diuinum cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterum in hac urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur sicut decretū fuerat habito, rex ad transferēdam arcam accedit: quam sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumq; nouum impositā, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes, & omne genus patriorum carminum, & ad uariorum instrumētorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hierosolyma deducentes. Postquam autem uentum est ad locum cui nomē Chidonis area, numinis ira Oza quidam exanimatus est. Bubus enim exorbitantibus plaustrum & arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in uestigio expirauit. Eius mortem tum rex tum populus ægrè tulit: & locus in quo obiit, in hodiernū diem Ozæ clades uocat. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in urbem arcam reciperet, quandoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus fuisset, superfedit illam Hierosolyma inducere: diuertensq; paulum in uillam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio usa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq; domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè usq; ad inuidiam eorum qui incrementa eius uiderēt felix extitisset, nihil amplius mali ueritus arcam in urbem suam transtulit hac pompa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducereturq; à septem choris, à se in hoc institutis & ordinatis, & rege ipso interim cinnynam pulsante ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli prioris regis filia, factum hoc derideret. quæ ubi intra urbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc usum erectum. In hac festiuitate sumptuose ac splendidè sacrificatum est, & totus populus exceptus conuiuio, ut tam mulieribus quàm uiris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de uictima.

Dauid arcam
Hierosolyma
transfert.

Oza tacta ar-
ca diuinitus pe-
rit.

Obadamus col-
locata apud i-
psam arcam feli-
citur.

Michole Dau-
dis saltationem
uituperat.

uictima. atq; his epulis populo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrens Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet: reprehendit tamē, quod præter decorū tantus rex saltasset, ita ut in conspectu seruorū suorum et ancillarū partes quasdā inter saltandū denu-
darit. At ille nō pudere se huius facti respōdit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & alijs omnib. prætulisset: cantaturumq; se ei sæpius ac saltaturū, nihil curantem, q̄ indecorū hoc aut ipsi aut ipsius an-
cillis uideatur. Hæc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractā tradidit, quinq; liberos genuit, ut suo loco diceſ. Cæterum rex uidēs res suas quotidianis succēssib. per Dei fa-
uorē proficere, pecare se putauit, q̄ cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcam patereſ in tabernaculo iacere: itaq; decreuit ædificare Deo templum, quemadmodū Moyses prædi-
xerat. cōmunicatōq; super ea re consilio cum Nathane propheta, cum is au-
tor esset proposita exequēdi, pollicereturq; Deum opem ad hoc laturū, au-
dior etiam struēdi templi factus est. Sequēti uerō nocte Deus Nathani per
uisionē apparuit, iubēs ut Dauidi nūciaret, gratam quidē sibi esse eius uolū-
tatem, quod primus omniū de ædificando templo cogitauerit: non tamen se
permittere ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus pollue-
rat, sibi fanum cōstrueret. Veruntamē postquā longam uitam rex ad ultimā
senectutē prouectus felici fine clauſerit, extruendū esse templū à filio eius &
successore, qui uocandus esset Solomon. cuius nō aliter quā filij curam se
habiturum pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturū: quod si
quid peccauerit, pœnam nō ultra morbos & terræ sterilitatē processuram.
His ex propheta cognitis Dauid lætus, quod iam sciret posteris suis impē-
rium permanfurū, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad arcam se
contulit: procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus
beneficijs acceptis, quod se ex humili pastore ad tantum rerum fastigiū tan-
tamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpe-
tuaq; prouidētia qua res Hebræorum augere atq; ornare non desineret: at
ita gratijs actis, hymnoq; decantato à tabernaculo digressus est.

2. Reg. 7.
Dauid Deo
templum ex-
trudere habens
in animo, ora-
culo prohibe-
tur.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa imponit.

Cap. V.

NON multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæsti-
nos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, ut quēadmodum
Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successori
bus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, ius-
sisq; omnibus ut quā instructissimī ad bellum essent, ubi satis omnia para-
ta existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibusq;
magno prælio uictis, & bona agrorū parte mulctatis, hisq; agris Hebræo-
rum terræ cōtributis, in Moabitas bellum traduxit, eorumq; copias ita con-
cidit, ut tertia tantū pars superesset, quam in deditionē accepit. His quoq;
annuo tributo imposito, contra Adrazarū Arachi filium mouit, Sopheno-
rum regem: cum quo ad Euphratem congressus, uiginti peditum millia, e-
quitites quinquies mille occidit. currus etiam mille cæpit, ex quibus incēsis
reliquis, centum solos sibi reseruari iussit.

v.
2. Reg. 8.

Damasceni

Adadū Dama-
sci regem Da-
uid praelio su-
perat.

De Adado Ni-
colai Damasce-
ni testimoniū.

Thanae Ama-
thenorum rex
cum Dauide a-
micitiā facit.

Ioabus Idumæ-
os domat.

INTERIM Adadus Damasci & Syrorū rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cum esset eius amicus ac socius, cum ualido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo de pulsuum. Cumq; & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, praelio uictus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie uiginti millibus, reliqui fuga salutis suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc uerba meminit: Longo deinde post tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello Dauidi Iudæorum regi illato, crebris prælijs cum eo conflitatus, in postremo quo apud Euphratē uictus est, multis editis facinoribus regem se & uirium & animi robore præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoque eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnum simul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, posterius eius ad decimum usque genus regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. Ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere uolens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditone contra Iudæos facta Samariam uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte. Hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cum uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperiū redegit, dispositisq; opportunis in locis præsidijs, et tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquamq; eorum armaturā Deo Hierosolymis consecrauit. has postea Sufacus Ægyptiorum rex, uicto Roboamo huius nepote, spoliata urbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc, postquam ad ea tempora uentum fuerit, dicentur. Hebræorum autem rex fauore numinis utens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari urbes aggressus est, Bettæam & Machonem: easq; uel expugnatas diripuit. in his magna uis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quod auro preciosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud uas mare appellatum, & pulcherrima pollubra, cum templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quodque exercitum amisisset, timens sibi, decreuit in fidem et amicitiam Dauidis ultrò uenire: misitq; ad eum Adoramum filium, qui uictoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atque amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argentea & ærea. Dauid uerò inita amicitia cum Thæno (sic Amathenus rex uocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro utriusque dignitate tractatum dimisit. Munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarum urbium redacto, Deo dedicauit. qui non solum quoties ipse rex bellum administraret, rem prosperabat, uerum etiam misso in Idumæam Abisæo Ioabi summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos per domum mari cōcessit. Decem enim & octo ex illorū exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata præsidijs tota Idumæa regione, rex non ex agris tantum;

sed

sed uiritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure uerum tantum & æquum respiciebat: exercitui uero uniuerso Ioabum præfecerat. à cōmentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum pōtificem cum Abiatharo: amicus enim ei erat. Scribam uero Sisam constituit. Banaïam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes regis seniores inter patris satellites uersabantur. His ita ordinatis, uenit illi in mentem amici quondam Ionathæ, fœderisq; mutui quod inter eos intercesserat. Nam inter cæteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quod egregiè meminerat beneficiorū quæ unquā accepisset. Igitur sciscitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro acta olim cum Ionatha consuetudine. Cumq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat superstitēs noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere uiuum, cui probe beneficijs à ueteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo respondente, superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quod nutritrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapsū ex humeris læserat: postquam cognouit, ubi nam & apud quos educaretur, misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus uero postquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. mox que iussus est bono animo esse, & optima sperare: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinentibus accepit: iussusq; est ad eandem cum rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. Cumq; adolescens promissionibus & muneribus regis gratias agens adorauisset, rex accito Siba, ait se puero paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitq; eum uillicatione agrorum suscepta, omnes redditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit, & Sibam cum quindecim filijs & uiginti seruis Memphibostho largitus est. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ uero filius post hac Hierosolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Sauli & Ionathæ posterii à rege fuere affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naasses, socius & amicus defunctus esset, filiusq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiose eum consolatus est, hortatus ut æquo animo patris obitum ferret, eandemq; quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Proceres uero Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, maliciose hanc legationem missam interpretati sunt, concitaueruntq; regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & uerbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese cōijciat. At rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei ueritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasit enim media ex parte eorum barbis, præcisq; dimidio uestimentorum, factis non uerbis animum suum declarauit. Quam rem Dauid indignissimè tulit, nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum

Dauidis officia

2. Reg. 9.
Dauid Ionathæ filio bene facit.

VL
1. Reg. 10.

Naasses Dauidis legatos contumelia afficit.

contumelia

contumelia coniunctam, sed bello uindicaturum in Ammanitas, & pœnas uiolatæ contra ius gentium legationis à rege eorum exacturū. Quod posteaquam perlatum est ad regis necessarios, & copiarum eius præfectos, conficij sibi uiolati foederis, ac debitam pœnam metuētes, & ipsi ad bellū se parabant. & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes et Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartū nomine Istobum, qui & ipsi duodecim milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Mesopotamios facta in eos expeditione deuicit.

Cap. VII.

Ioabus Ammanitas prælio uincit.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus societas, Deo fretum, & scientē quod bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatam ulcisceretur. Itaq; Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum cōtra hostem, misit: qui mox ad Rabatham primariam eius gentis urbem castra admouit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs constabat, in patenti campo: alteram uerò quæ Ammanitarū gentis erat, pro portis, quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militum, ipse Syro alijsq; regibus se opposuit. reliquis Abisæo fratri traditis, iussit ut contra Ammanitas aciē dirigeret: admonito prius, ut si uideret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idem se facturum, si ipsum Ammanitas ægrè sustinere contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; ut generose & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquantisper magna uir restitissent, multis suorum cadētibus terga uertere sunt coacti. Quo uiso, Ammanitæ terri, & Abisæum cum suo milite ueriti non expectauerunt: sed moti sociorum exemplo, intra mœnia refugerunt. atq; ita Ioabus malè multatis hostibus uictorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarū effecit, ut experti se impares in posterum quiescerent: sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum transeuphratensium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cōstabat ex octoginta peditum, equitū uerò decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quod denuò tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolēs amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum uniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & commisso prælio, uictor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum uerò septem milibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo prælio uulnus accepit à rege, ex quo postea mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnae euētū, legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atq; ita appetente iam hyeme, Hierosolymā est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longè lateq; uastatis hostium agris,

Dauid Ammanitas iterū fundit.

VII. compulso eos in Ramatham gentis metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi uir iustus ac pius, & patriarū legum obseruator diligens, in graue tamen peccatū incidit. Cum enim uergēte iam die in tecto re-

gia

giæ more solito deambulare, prospexit in uicinis ædibus mulierem frigida lauante, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: uictusque eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non ualens, accitam ad se complexus est. Paulo post mulier grauidam se sentiens, nunciat regi ut dispiciat quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatam supplicium daturam. Rex itaque accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris, Vriam nomine, de exercitu, quomodo oppugnatione procedat, percontatur. quo referente, omnia cedere ex sententia, partes ei de sua coena obtulit, iussitque ut profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. At ille non ita fecit, sed inibi in regia inter satellites regis noctem eam exegit. Quo cognito, rex sciatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad uxorem non iuisset, idque præter communem omnium hominum morem, quicumque peregrè ad suos redeunt. Respondit ille, non esse æquum ut interim dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. Hæc locutum manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad uicarium suum ducem dimissurus. Vocatus deinde ad coenam, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante, ad ebrietatem usque progressus, nihilominus tum quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio tactus. Hanc ob rem indignatus rex scripsit Ioabo, ut in Vriam poenam meritum aminaduerneret: modumque puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. Iussit enim ut quàm plurimum periculi esset hosti opponeretur, moxque à socijs, quo opprimi posset, destitueretur. His ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam. qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quæ locum maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum ut existimationi quam tum apud regem, tum apud commilitones sibi parauerat respondens, libenter potius quàm grauatim iussa capefferet. Cūque Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut cum primum occurrentibus hostibus urgeri hominem uiderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaque cum Hebræi fecissent assaultum ad moenia, ueriti Ammanitæ ne ab illa parte in qua collocatus erat Vrias, hostis murum occuparet, fortissimus quisque reclusa repente porta magno impetu erumpunt. quod ubi uiderunt qui circa Vriam uersabantur, memores Ioabi mandatorum, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quod puderet assignatum locum non tueri, in se ruentes sustinuit, ferroque exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cū aliquot socijs occubuit. His ita gestis, Ioabus regi per nūciū significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus moenia amissis multis infecta re in castra redire sit compulsus. mandaratum autem nuncio, si regem hoc factum agrè ferre sentiret, ut de Vriæ quoque morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis, malè factum aiebat, quod aperta ui moenia tētaissent, oportuisse enim machinis ac cuniculis

Nathan uates
Dauides flagi-
tium reprehendit.

Dauidis filius
furius moritur.

aditum moliri, maximè cum Abimelechus Gedeonis filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim uic capere conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter uitam amisit, uir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficilimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere. Postquam autem indignabundo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desijt: iussitq; Ioabo renunciari, uulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæc sint uicissitudines. debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam urbem solo æquare, & habitantes eius ad unum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit. Cæterum Bethsabe audita mariti morte per multos dies eum luxit: ubi uerò à mœrore ac lachrymis destitit, sine mora eam rex coniugem sibi asciiuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetae Nathani per uisum nocturnum se obtulisset, regem grauiter inculcavit. Propheta uerò qui esset uir festiuus ac prudens, reputans reges, quum suis affectibus rapiuntur, non magnum iuris respectum habere solere, comminatione numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo uiri, inquit, eandem urbem incolebāt: alter prædiues multorum, que armentorum & gregum dominus: alter unius tantum ouiculæ possessor. eam unā cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quā si esset filia. Cum uerò hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gratiam mactare uoluit: sed abstracta per uim ouicula pauperis, iugulatam & apparatus hospitii apposuit. His uerbis rex grauiter commotus, scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tū Nathan subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suo pte iudicio nefarij sceleris dānatus. ac tum demum illi exposuit in quantā indignationē numinis incurrisset, cuius fauore uniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circūquaq; uicinarum etiam gentiū, earumq; multarū & magnarū dominū cōsecutus esset: itemq; antea liberatus è Sauli manibus, nunc cū eiusdē benignitate legitimos uxores habeat, contēpto omni humano simul atq; diuino iure, alienā eū duxisse uxore, marito ipsius interfecto, & hosti prodito. Igitur affore diuinā ultionē, & ipsius quoq; uxores ab uno è filijs per uim constuprandas, & ipsum in sidijs ab eodē appetēdū, ut pro clām admissio peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerū ex ea natū sine mora esse interiturū. Territo aut per hanc denunciationē rege, uehementerq; perturbato, & cum lachrymis fatēte se peccasse in Deum (erat enim uir planè pius, & qui hoc uno excepto in tota uita nihil admiserat) placatus Deus recepto in gratiam promissit, & regnum & uitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atque ita Nathan postquam futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex uxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo graui morbo corripitur, cuius uicē mœstissimus pater dolenter ferens, per septem

septem dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. uehementer enim eius matrem diligebat. Septima uero die mortuo puero, familiares nō audebant hoc regi indicare, ueritatem re cognita pertinacius etiam à cibo reliquaꝫ cura corporis abstinere desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impatienter tulisset. Qui cum turbatam familiam sentiret, & ea facere quæ solent qui aliquid cælare uolunt, intellexit extinctum puerum: accitoꝫ uno è famulis, postquam ueritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde, sumptaꝫ ueste candida, ad Dei tabernaculū iuit. Posthac iussis famulis ut coenā sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd, cum nihil horum ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataꝫ prius licentia, causam sciscitabantur. Tum ille: Non intelligitis, inquit, quòd dum puer uiueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam, quo Deum flecterem: nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis, omnes sapientiam eius laudauerunt. Nec ita multo post Bethsabe grauida filium ei peperit, quem Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acris obfidione premebat, præcis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita ut fame simul & siti laboraretur. ab unico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem utebantur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidium urbis ipse ueniret, quo uictoria ipsi ascriberetur: qui collaudata ducis beneuolentia fideꝫ, assumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eamꝫ mox uī captam militi diripiendam permisit. ipse uero ex præda nactus est Ammanitarum regis auream coronam talentum pendentem, & precioso sardoniche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni præcij præda in ea urbe positus est: uiros uero eius excruciatos interemit, nec mitius alias Ammanitarum urbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc uictoriam domum reuerso graue quiddam accidit ex tali causa: Filiam habebat adhuc uirginē, formosissimas quasque muliers pulchritudine uincens, Thamarum nomine, ex eadem qua Abesalomus genitrice natam. Huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter uirginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeo passione hac conflictabatur, ut non aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. Id malum deprehendit Ionathas quidam eius cognatus & amicus, uir prudens & magni consilij. Videns igitur Amnonem à natua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum, rogans ut causam sibi indicaret. Suspiciari enim se, amatoriam quandā esse hanc cupidinē. Quo fatente sororem germanā sibi adamatam, consilium dat quomodo optatis potiri ualeat. Suasit enim ut simulata ægitudine, ubi pater uisendi causa illū accessisset, roget ut sororem ad se mittat, cuius ministerijs releuatus eo citius conualescere possit. Paruit Amnon, & cū decubisset, simulare morbum coepit. Dein cū pater officiose inuisens percōtaretur de ualetudine, petijt sororē

Rabathe excidium.

VIII.
2. Reg. 13.
Amnon Dauidis filius Thamaræ sorori sue uim infert.

ad se mitti. Ea postquam iussu patris accita uenit, postulauit ut suis manibus colyphia frixa afferret. Sic enim libentius se comesturum. Quæ in conspectu fratris farina subacta, formatis que colyphijs ac frixis, ei obtulit. at ille non ea gustauit, sed famulis mādauit, ut quotquot pro forib. cubiculi obuerfarentur, submouerent, dicens se absque strepitu quiescere cupere. quo facto, iussit sororem in intimum conclaue paratam cœnā inferre. quod cum puella fecisset, apprehensæ suadere cœpit ut sui copiam faceret. At puella exclamat: Abstine uim frater, abstine, nefas est, & contra leges, te rē tam turpē perpetrare. Desine à tã flagitiosa cōcupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiā toti familię nostræ afferre potest: aut si resistere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandum est, non per uim extorquendum. Hæc autem dicebat, ut eius cupidinis impetum in præsentia effugeret. at ille amore feruens non paruit, sed libidinis œstro percitus reluctātem per uim opprimit: atque post oblatum uitium, in contrarium mox affectum uertitur, & exosam ac fastiditam conuicijs aggressus, iubet ut euestigio inde facessat. Quæ cum hanc iniuriam priore grauiorem diceret, quod constupratam uel usque ad noctem illic manere non patiatur, sed confestim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo ut eam eijceret. Illa uerò oblato per uim stupro uehementer dolens, scissa talari tunica, qualibus tum regiæ puellę ex more uelabantur, & cinere caput sparsa, per mediam urbem discedebat, uim sibi illatam quiritando. In quam sic affectam cum Abesalomus frater incidisset, sciscitatus est quid mali haberet quod ita sese affligeret. Cumq; illa de stupro ei narrasset, solatus eam hortabatur ut æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam suam pertinere putaret, cum à fratre esset uitata. quibus uerbis placata puella, uociferari, ac stuprum diuulgare desijt: & deinde multo tempore in cœlibatu apud Abesalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater uehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem ut filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus graue odium eius in pectore cælabat, opportunitatem uindictæ expectans, iamq; alter annus abierat, ex quo pudicitie sororis eius illusum fuerat: & cū esset iturus in Belsephō, quod est opidū trib. Ephremitice, ad tondendos suos greges, inuitauit patrē ac fratres ad solēne cōuiuium. Quo excusante q; nollet eum grauare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficisci. quo impetrato suis iniunxit, ut quāprimū animaduertissent Amnonē temeto grauatum, neminem ueriti ad nutum suum illum trucidarent.

Amnonis nex.

Quomodo per intestinum familiæ disidium Dauid à filio regno pulsus est Cap. VIII.

T uerò perpetratum est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisque timens, correptis equis cursu ad patrem ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cēfos nunciat. qui non aliter quā par erat amissis simul tot filijs, id que fratris scelere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit: neque expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum se luctui tradens, conscissa ueste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quā ipsum interfectorem. Ionathas uerò Samæ fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans se de morte cæterorum

rorum

rorum credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicēs diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quòd memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. Interea sonitus aduentantiū equorum, & quorundam eos præcurrentium, illos in se conuertit. hi fuēri filij regis, qui relicto cōuiuiō profugerant. Ibi pater occurrit flens flētibus, ex insperato uidens quos paulo antè extinctos acceperat. denuo que gemitus ac lachrymæ instaurantur, his fratrem, rege filium foedè trucidatum deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastam, ibiq; toto triennio permansit. Cū autē Dauidi animus esset, Abesalomū ad se reuocare, nō ad suppliciū, sed ut eū apud se haberet: iam enim ira tempore refederat: ultrò huc propensum Ioabus imperator suis artibus impulit. Mulierculam enim quandam grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regem accedens, aiebat inter duos suos filios ruri agentes rixam exortam adeò incruduisse, ut cum soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus expirauerit: rogabatq; hanc gratiam, ut quoniam cognati eius qui interfectus esset alterum ad cædem expeterent, saluti eius consulere, ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neque enim aliud remedium superesse, si nullum apud regem inueniret. nam nihil esse quod illos compescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiam. Cum que rex postulatis eius annuisset, hæc uerba subiecit: Tuæ quidem benignitati rex gratias ago, quòd senectutem meam, & tantum non orbitatē miseraris: sed quo certior sim de tua clemētia, tuū ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum deponere. Alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas? At cuius est prudentiæ, uno contra uoluntatem amisso, ultrò necem alterius addere? Tetigit mox regis animum suspicio, personam à Ioabo esse subornatam: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum: dicens, eum assecutum quod cupiebat, licereq; ut Abesalomum reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem præterisse. At ille adorato rege, & uerbis eius libēter acceptis, euestigiò Gesura prope-
rauit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex uerò audiens filiū aduenisse, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. non dum enim ita se affectū, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est, deuotato patris conspectu, intra domesticos parietes cū suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, uel propter mœrorem, uel quod non ea tractatione uteretur, qua uti regiū iuuenem par erat, sed adhuc tam forma quàm statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, ut intra octauum quemque mensē ad ducentos siclos, hoc est ad quinque pondo accresceret. Ad hunc modum per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres, & una filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filium ei, nomine Abiam, peperit. Deinde misit ad Ioabum, rogans ut se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret ut sibi liceat patrem inuisere & alloqui. Quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius uicinum per quosdam è suis incendio uastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum

2. Reg. 14.
Ioabus Dauidi
arte persuadet
ut Abesalomū
reuocet.

Abesalomi cæsaries.

Abesalomus
impetrat, ut in
patris conspectum
admittatur.

uenisset, exoptulanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere uoluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret. Quam ob rem, inquit, nunc te præsentẽ obsecro, ut placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam quàm exiliũ fuerat, dum ille in indignatione est pertinax. Tum Ioab his uerbis inductus, & uicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua ueniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteactorum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris

2. Reg. 15.
Abesalomi con-
iuratio.

receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum quinquaginta: & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitans que malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat, dicens si ipse potestatem eã haberet, sese magnam eis legum æquitatem esse præstiturum. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota quæ in exilio concepisset persoluenda abire sibi liceret: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illò confluerent. Inter ceteros affuit etiã Davidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratagemate succedente, rex ab uniueris consa-

Davidis fuga.

lutatur. Cæterum Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia percussus, qui immemor condonatae prioris noxæ, multo sceleratiores consilia cepisset, primùm usurpandĩ regni quod patri diuinitus datũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regiae custodiam decẽ pellicib. & Hierosolymis excessit, cū alia multitudine magna alacritate prosequente, tū præcipuè sexcẽtorũ cohorte, quæ etiã regnãte Saulo à latere fugitatis nusquã discesserat. Abiatharũ uerò & Sadocũ pōtiffes, & quicquid Leuitici generis aderat, simul abire cupiētes, arcamq; asportare, manere persuasit: dicēs, sine arcę præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simulq; mandauit ut de omnib. quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorẽ facerent. fidelem enim operam in talibus negocijs præstiterunt filij pontificũ, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæus quoq; Gittæus nullis regis monitis adduci potuit ut maneret, quo magis illustris fuit eius erga regẽ fides ac beneuolentia. Ascendenti aut per cliuũ oliueti montis, omnibus circa eum lachrymantib. renunciatũ est etiã Achitophelẽ mutatis studijs in partes Abesalomi concessisse: quo uix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrẽ precatus est Deum, ut Abesalomi animũ ab Achitophelẽ alienaret. uerebatur enim ne eius consilijs contra se uteretur, uiri prudentissimi & oculatiss. in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in uerticem mōtis peruenisset, respiciebat urbem, & cum multis lachrymis nō aliter quàm

ter quàm regno eiectus Deum precabatur. Ibi offendit uirum in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspiciatus scisso amictu, & caput cingibus oppletum, & mutationem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussu æquo animo præsentem statum ferre: ac postremò precatus est, ut simulato Abesalomi partium studio, secreta eius perscrutaretur, & Achitophelis consilijs se opposeret: sic enim eum magis partibus profuturum, quàm si unà maneret. atque ita persuasus à Dauide, co relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo post etiam Abesalomus peruenit. Interim David paulum progressus, obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quē ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessarijs ad uictum onustos. Is obtulit ei ut quicquid uellet sibi ac suis acciperet, simul que rogatus ubi nam Memphibostum reliquisset, Hierosolymis relicto respondit: sperare enim eum rebus turbatis, fore ut ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragijs populi rex crearetur. Quam obrem indignatus, omnia quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicēs hunc digniorem quàm illam ut talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi uerò iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli, nomine Semeis, filius Geræ, saxis cum simul & conuicijs impetens: cumque amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens ut impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasque agebat Deo, quod per proprium filium poenam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo uerò etiam interficere Semeim uolentē, David eos conhibuit, negans addendā ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum uerò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordie Deo forsan curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbēt. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuicijs affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele cōsiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Davidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hætenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esse habitus, nunc deserto illo ad se trāsiret: cordatè respondit, non esse Dei uoluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi, domine, studentes, ego quoque merito sequor. à Deo enim regnum accepisti. quod si in tuorum numerum recipere dignatus fueris, quā fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est: sed in eadem manet, filio succedente. His uerbis iuueni omnem suspensionem exemit. Aduocato deinde Achitophele, consultabatur quid nam esset agendum. Is suasit ut cum paternis pellicibus congrediretur. Sic enim populum constantius in partibus

Chusis.

Siba herum apud Davidem calumniatur. 2. Reg. 16.

Semeis Davidi conuiciatur.

Chusis Abesalomum decipit

Abesalomus patris concubinas stuprat.

perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè cōtra patrem militaturum. Nam hætenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, ueritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussit' que famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idc̃q; secundum Nathanis prophetæ uaticinium euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur, prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus, cum exercitu perit. Cap. IX.

2. Reg. 17.

*Chusis Archi-
tophelis consi-
lium reddidit ir-
ritum.*

Hoc Achitophelis consilium executus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturū patrem, atq; ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperiū eadem opera Dauide sublato pariturum. Hac sentētia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eū ille uocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestatem redactus facilè occidi posset, contrariam sententiam afferre conatur. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quòd in multis conflictibus semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator non manebit in castris: sed intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupē aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus, paulatim illi pedem referent, expectantes occasionē, dum regi propiores facti totis uiribus in pugnam redeant. interim ille ex improviso superueniens, suis animū addet, nostris uerò metū ac consternationem afferet. Expende igitur meū quoq; consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionē missam fac. ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem collige: quæ ubi in unū conuenerint, imperium earum tu ipse assume, neue alterius fidei cōmittas. Facilè enim illum deuinces, si in aperto assequaris, quòd ille paucos circa se habeat: tu uerò tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasionē cupiunt declarādi q̃ sint tui nominis studiosi. Quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se cōcluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore cōsilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret. qui properè ad pōtiffices Sadocū & Abiatharū ueniens, suū & Achitophelis cōsiliū eis exposuit: quodq; ipsius comprobatū sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nūcios significarent, adhortarenturq; eum, ut sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam intutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, ut extra urbem latērent filij, renunciaturi Dauidi quid in urbe ageretur. Ad hos igitur fidā famulā miserunt, afferentē quid Abesalomo decretū sit: mandantq; ut quantum possent, properarent Dauidi hæc indicaturi. qui euestigio cū patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquū facientes, ad Dauidem properabāt. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdā equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senferunt hoc maturè pontificum

*Pontifices Da-
uidi renuncian-
dum curant
quid in urbe
agatur.*

pontificum filij, & diuertētes à uia publica in propinquum uicum agri Hierosolymitani, nomine Bocchuram, se dederunt, ibique mulierem quandam rogauerunt ut se absconderet. Ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexit: rogataque à superuenientibus persecutoribus num eos uidisset, conspectos sibi non negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modò alacriter persequantur, fore ut eos comprehendant. Illi diu frustra persequuti, retrò sunt reuersi. Mulier uerò ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursus extractos coeptum iter continuare iussit. Illi quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi renunciauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset nihil cunctari passus. Porro Achitophel ubi suum alterius consilio posthabitu uidit, consensu iumento, Gelmonem patriam petit. Ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat, addens quoniam non persuasisset, certò illum breui periturum. Dauidem enim omnino! superiorem hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, ut uirum ingenuum decet, è uita exire, quam Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, seipse suspendit, atque ita Achitophelem, suo pte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterum Dauid superato ut diximus Iordane, peruenit Castra, pulcherrimam ac munitissimam eius tractus urbem. Ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsentis hominis fuga motis, partim reuerentia pristinae felicitatis. Fuerunt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad uictum pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, ut neglecti strati eis deessent, nec panis ac uinum, quin & carniū copia semper aderat, & quicquid uel ad alimoniam, uel ad lassitudinis refectionē opus esset. In-
x. terim Abesalonus coacto Hebræorum grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longè à Castris oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iotharfa, & matre Abigæa. hæc uerò & Saruia Ioabi mater, sorores
2. Reg. 18. erant Dauidis. Rex autem recensitis qui circa se erant, comparatoque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalonus prior ipsum aggrediretur, sed creatis tribunis, diuisoque in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem uolentem adesse in exercitu amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim eo præsentē uinceretur, nihil spei reliquum fore: quòd si una parte exercitus uicti fuissent, cum cæteri ad ipsum refugissent, reparandarum uirium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium, itaque persuasus apud Castra mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur ut memores omnium acceptorum beneficiorum strenuam ac fide-
 lem

*Achitophel si-
 bi ipsi manus
 affert.*

*Dauid fugiens
 traiecit Iorda-
 nem.*

lem operam sibi nauarent: & ut si uicissent, filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atq; ita precatus illis uictoriam, exercitum emisit. Ceterum cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suam explicuisset in planicie magna syluam à tergo habente, Abesalomus quoq; suos contrà eduxit: & cōgressi, acriterq; pugnantes multa utrinq; præclara facinora edebāt: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abesalomus & hoc priuatur, & patri insuper audaciæ pœnas det, nihil non uel facere uel pati paratis. Iidem cum numero longè præstarent, ignominiosum ducebant, tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere. Contrà regij ut tot millia profligarent, omni ope cōnixi, tandem, ut erat dignum, ueteranis & rei militaris peritissimis hostem terga uertere coegerunt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequēdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multò plures in fuga caderent quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè uiginti millia. Omnes autem Dauidiani in Abesalomum ferebantur, insignē tā pulchritudine quàm statura corporis. Is ueritus ne caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationem uentilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. lumentū enim uehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis, indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta siclos se illi daturum fuisse dicente, si illum confodisset, respondit: Nec, si duo millia dedisset, fecissem hoc Domini mei filio, maximè cū omnibus nobis audientibus parci iuueni fuerit precatus. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit, moxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri uerò Ioabi circumstantes ab arbore eum detraxerūt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioabus, suos à persequendo cohibuit, parandum ciuili sanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat sibi in ualle regis columnam marmoream, duobus stadijs à Hierosolymis disitam, quam uoluit uocari Manum Abesalomi: dicēs, quòd etiam si liberos eius perire contingeret, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & unam filiam Thamaram, quemadmodum iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo dicetur.

Abesalomi
mors.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter uixit.

Cap. X.

Dauidi nunciatur
Abesalomi
mors.

DE FVNCTO Abesalomo, populus eius domum quisq; suam dilapsus est. Achimas uerò Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut sibi permetteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator: dicens, nō cōuenire ut antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij regem certiolem faceret: iussitq; eum ibi manere. Sed uocato Chusi illi mandauit, ut quæ uidisset ad regem perferret. Achima uerò denuò rogante, ut ipse mitteretur, uictoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem,

mortem, passus est eum hoc facere. Is uiam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem rege in porta, & expectante aliquem de praelio nuncium, speculatorum unus conspecto Achima curren-
te, necdum ualens eum agnoscere: ait ad regem, uidere se quempiam adueni-
entem. Cumq; rex bonum esse nūcium ominaretur: paulo post sequi illum
alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoq; bonum fore
nuncium, speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadoci pontifi-
cis filium ait præcurrere. Tum Dauid dixit: Profectò hunc bonum & opta-
tum nuncium afferre de praelio. Vix hæc uerba finierat, dum Achimas regē
adoratum salutat: & sciscitante de pugna, lætam uictoriam annunciat. roga-
tus deinde quid filio factum sit: ait, se uersis in fugam hostibus cōfestim iter
arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequētium:
nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente loabo properè di-
scedendum fuerit, ut uictoriam renunciaret. iamq; & Chusis aderat regem
adorans, & uictoriam annuncians, qui similiter de filio rogatus: Inimicis,
inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc uerba in causa fuerunt, ut
nullam ex ea uictoria uoluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim
conscensa editissima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capilli-
tium lacerans, & modis omnibus sese affliētans, ac uociferans: Fili mi, uti-
nam mihi tecum mortem oppetere contigisset. Cum enim esset natura suo-
rum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequabatur. E-
xercitum autem & loabum, audito quòd rex filium ita lugeat, puduit triū-
phabundos in oppidum ingredi: sed emisso capite lachrymantes, non aliter
quàm clade accepta ueniebant. Cæterum cum rex operto capite gemere de-
siderio filij perseveraret, loabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid fa-
cis, inquit, ò Domine? an nescis quòd hoc pacto tibi ipse calumniam struis,
quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò te ipsum &
familiam tuam oderis: ames uerò tibi infestissimos, & iustissima poena ab-
sumptos desiderare nō desinas? Nam si Abesalomus uicisset, & regnū suum
constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tuis libe-
ris initio facto, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus
nos inimicis, sed gaudentibus, & punientibus eos qui nostram uicem
miserarentur. Te uerò non pudet hæc facere propter hominem inimicissi-
mum, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine igitur
ab iniusto luctu, & date te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age,
quòd sua uirtute hanc uictoriam nobis pepererunt: alioqui si quā cœpisti
pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiam que ut iam gra-
uius ac uerè lugeas. Talibus uerbis loabus regi mœsticiam excussit, eumq;
ad cogitandum de negotio adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gra-
tior esset militi eius conspectus, pro foribus portæ confedit, ita ut hoc au-
dito uniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita
geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerant, domum reuer-
si nuncios oppidatim dimiserunt: admonentes quantum beneficiorum à
Dauid accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in liberta-
tem ab eo uindicati fuissent: & quàm iniquè hoc eiectò alteri regnum
commi

Dauid Abesalomum lugeat.

loabus Dauidē obiurgat, qui Abesalomum lugeat.

Israelite Dauidem in regnum reuocant.

commisissent. Itaq; debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicæ recepto regno suscipiat. De hac re crebri nunciij ueniebāt ad Dauidem: isq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus significatum misit, ut principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem, reponere, maximè cum is tribulis sit ac consanguineus. pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quod cū esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Dauidi regnum in manus redderet. Sperandam autem illi non solum ueniam, quæ iam contigisset, uerum etiam uniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices uerò tū principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata regis pollicitatione in partes ipsius traduxerūt. Ac primum eius suasu tribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnū reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt: atq; hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendū confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ usq; ad Iordanem amnem illi occurrit. eodem præstō fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi unā cum tribu Iudæ pōte ripas fluminis iunxerunt, ut rex cum suis absq; negotio transire posset. Vt uerò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontē progressus, accidēsq; ad regis pedes, rogabat ueniam commissorum, utq; infensus sibi esse desineret, neue recepta potestate in se primū animaduerneret: reputaretq; id quoque, quod erroris poenitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti Abisæus Iobi frater: Satin hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in regē diuinitus electū ore es commeritus? Tum rex ad eum uersus: Desinite Saruig filij, neue nobis nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim uos existimare uolo, hanc esse mihi aditalem regni diem. quamobrem iuro me omnibus omnem poenam remittere, qui quocuncq; modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de causa animaduersurum esse. tu quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio sollicitus. At ille adorato rege, cœpit eum præcedere. Post hæc Memphibosthus Sauli nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neq; comam totonderat, neque uestem purgauerat, calamitatem eius nō secus quā propriam ferens, fuerat autem à suo procuratore apud regē falso delatus. Is post salutatum & adoratum regem interrogatus ab eo, quæ de causa nō simul exisset, socius fugæ futurus: respōdit, Sibam esse in culpa. Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, uerba sua non aliter quā alicuius mancipij contempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuisset, & ad profectionem his uti potuisset, nunquam abs te relinqui passus fuisset. Nec contentus in eo meam erga te Domine pietatem læsisse, insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quod tua prudētia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & Deum ac ueritatem, cui tantopere studes, diligas. Cū enim in grauioribus periculis aui mei temporibus

*Semei ueniam
dat Dauid.*

*Memphibost-
hus Dauidi ob
uiam uenit.*

uersatus

uerfatus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra eo nomine poenas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summam potestatem assecutus. prætereā me in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianū conuiuium adhibitum, nihilo deteriore conditione quàm unumquemuis è maxime necessarijs apud te esse uoluisti. His auditis, neq; Memphibosthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit, cognoscere: sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitum, ueniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totum Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutū esse. Berzellæum deinde Galaditam uirum magnum ac bonū, cuius benignitate belli tempore multum adiutus fuerat, deducentē se Iordanem usq; rex rogauit ut simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parētis loco se habiturum, nihilq; illi de fore quo extremæ eius ætati refouēdæ sit opus. At ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octogenariū non posse regis uoluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo uite actu & sepultura sollicitum: rogansq; ut sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatē capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tiliarum cæterorumq; instrumētorum, quibus aulici regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogante: Te, inquit, dimitto, hunc uerò Achimanū filium mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omniaq; fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa sese habens, & Iudæ tribum. Eo uenerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine, incusabantq; Iudæ tribum, quòd inscijs ceteris ad regem se contulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere debuerint. Principes uerò tribus Iudæ rogabant ut æquo animo ferrent quòd præuenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prosequerentur. Neq; enim se hac de causa ulla munera accepisse, ut meritò agrè ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerūt hoc dictum cæterarum tribuum principes: Demiramur, inquiunt, fratres, quòd regem uobis propriè cognatum uindicatis, quasi non omnium nostrū cognatus sit habēdus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse uoluit. Ergo cum totus populus undecim partes habeat, uos unicam, tantoq; potiores simus, præter æquum fecistis, quòd nobis nesciētibus ad regem uenistis. In hac principū altercatione exortus est uir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis, qui sublata uoce in medio multitudinis exclamauit: Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium. Simulq; cornicine iussu canere bellicum, omnes relicto Dauid illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eū manente, à qua mox in regiā Hierosolymorum est deductus. Vbi cōcubinis cum quibus filius Abesalomus cōgressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè administrari iussit, ipse uerò posthac non amplius eis est usus. Amasam deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Iobi fuerat: iussitque ut collectis

Ioseph.

r

quantia

Berzellæus
Dauidi obuiā
uenit.

Seditio inter
Israelitas ob
reuocatū à Iu
daei Dauidē.

1. Reg. 20.
Sabæus seditio
nis author.

Amasam Da
uid exercitui
preponit.

*Ioabum Ama-
sam dolo inter-
ficit.*

*Mulieris pri-
dicia seruatur
oppidum Abel-
machea.*

quantis posset è tribu Iudæ copijs post triduum ad se ueniret, ut eum tradi-
to exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligen-
dum militem profecto, quum in ea re occupatio maturè non rediret, tertia
die rex Ioabo dixit, non esse conducibile dilationem Sabæo concedi: ne for-
tè instructior factus plus damni det, plusq; exhibeat negocij, quàm modò
Abesalomus exhibuisset. Non est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his
quæ nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fra-
tre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut pro-
lio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis cer-
taminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, &
assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderant militi-
bus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui uicus
quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est
Amasa, magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accin-
ctusq; gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium si-
bi è uagina elabi passus est: eoq; mox à terra sublato, & altera manu barba
Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu uentrem ei perfodit, homi-
nemq; confecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem
immerentem propter æmulationem summæ præfecturæ & regiæ gratiæ su-
stulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat.
Sed illud facinus propter honestum prætextū fraternæ ultionis dignius ue-
nia uidebatur: in Amasæ uerò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Ce-
so autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud
cadauer. hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure cæsum meritis
pœnas dedisse: qui uerò partes regis fouerët, Ioabum & fratrem Abisæum
eius duces sequi debere. Iacente uerò in uia corpore, & tota multitudine ad
id confluente, & ut fieri solet, cum admiratione circumstāte, custos transla-
tum illud in locum quendam longè à uia remotum deposuit, & ueste conte-
xit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam re-
gionem Sabæum esset persecutus, indicio cuiusdā cognouit eum esse in mu-
nita quadam urbe, nomine Abelmachea. qua obsessa & circumuallata, iu-
bet militem muros eius suffodere & euertere: ualde enim irascebatur quòd
portas ei clausissent. Mulier autem quædam honesta & prudens, uidens pa-
triam in extremo periculo, consensu moenibus Ioabum per milites ad col-
loquium euocat. qui postquam processit: Deus, inquit, reges & imperato-
res creat, ut deletis Hebræorum hostibus, in pace Israelitas contineant: tu
uerò nulla in relæsus, primariam Israelitarum urbem expugnare conaris.
Tum ille abominatus eius uerba, & meliorem sibi mentem precatus, nega-
uit se uel unum è plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egre-
giam excisam uelit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, re-
gi rebellis, ommissa oppugnatione se inde exercitum abducturum. His audi-
tis mulier Ioabum rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis sta-
tim è moenibus deiciendum: moxq; ad ciues reuersa: Vultis, inquit, ma-
li malè perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & igno-
tum, cum que pro Davide, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare, &

unam

unam hanc urbem tam ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deſciunt: confestimq; signo receptui dato, dux obsidionem soluit, & Hierosolyma reuerſus, denuo uniuerſis copijs imperator præſicitur. Banaías quoque ſatellitibus & ſexcentorum cohorti à rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis conſtituitur. Sabathes & Achilaus Commentarienſium fiunt principes. Suſa ſcribis præpoſitus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo manſit.

Sabæi mori.

Post hæc fame regionē premēte, rex ſupplex à Deo petijt, ut populū miſeratus cauſam atq; remediū mali oſtendere dignaretur. Reſponſum eſt per prophetas, poſtulare Deum ut Gabaonitę uindicerent, quos Saulus rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iuſiurandū quod illis olim Ieſus imperator & ſenatus iurauerat, uiolauerat. Quamobrē ſi Gabaonitis pro cæſis ciuib. pœnas quas ipſi uoluerint exigere permittat rex, fore ut placatus Deus populū è præſenti calamitate eximat. Quod poſteaquam ex prophetarū relatione compertum eſt, accitis Gabaonitis percontatus eſt, quid à ſe peterent? qui cum ſeptem è Sauli progenie depoſcerēt ad ſupplicium, rex perquiſitos eis tradidit, Memphiboſtho tamen Ionathæ filio parcens. Hiſ acceptis Gabaonitæ, ut libitum eſt in eos animaduertent: confestimq; plente Deo terra poſito ſqualore ad priſtinam felicitatē redijt, populūq; copia rerum, ut antè, fruebatur. Aliquanto poſt rex bello Palæſtinos adortus, & prælio cum eis congreſſus, dum uictos auidius perſequitur, ultra cæteros ſolus eſt longius prouectus. hunc iam laſſum conſpicit Acmon filius Araphi, unus è gigantum ſobole, indutus loricam circulis conſertam, & lanceam gerens trecentos ſiclos pendentem, accinctuſq; gladio: & conuerſus è fuga haud dubiè conſeciſſet deſeſſum regem, ni Abiſæus Ioabi frater repentè ſuperueniēſ eum protexiſſet, iam proſtratum, & hoſtem trucidāſſet. Quo regis periculo grauiter commotus eſt exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerūt, ne in poſterum cum alijs intereſſet prælio, ne ſi propter fortitudinem & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populū ea felicitate quam ex ipſius adminiſtratione uel iam perceperat, uel deinceps, ſi diu uiueret, percepturus eſſet, orbaretur. Cumq; poſt hanc pugnam Palæſtini ad Gazam urbem conueniſſent, rex ubi hoc cognouit, exercitum contra eos ire iuſſit. In hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobachis Chetæus, unus è fortiſſimis Dauidis militibus. Complures enim qui ſe de gigantum genere iactabant, & uiribus eximjs inſoleſcebant, interfecit præcipuus autor uictorię, quā tunc Hebræus de hoſte reportauit. Redintegrantibuſq; bellum Palæſtinis, & nouo exercitu in eos miſſo à rege, optimè ſe geſſit Nephani cognatus ipſius. Singularem enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, occiſo illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hoſtium in ea pugna ſunt deſiderati. Nec ita multo poſt ruruſum caſtrametati ſunt ad quoddam oppidum non procul ab Hebræorum finibus: fuit que in eo exercitu uir ſtatura cubitorum ſex: cui ſeni digiti erant in manibus ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius ſolus ſe oppoſuit, ſtratoq; aduerſario maximum momentum ad uictoriam attulit, & ipſe fortiſſimi uiri laudem retulit, nam & hic Palæſtinus oriūdum ſe à gigantibus iactabat.

XII.

*2. Reg. 21.
Fames Iudeam
inſeſtat ob leſos à Saulo Gabaonitas.*

David in prælio periculiatus

Sobachis egregium facinus.

Nephani egregium facinus.

Sedigitum uincit Ionathas.

2. Reg. 22.
David musicā
curat.

2. Reg. 23.
Davidis he-
roes.

Issenus.
Eleazarus.

Sebas.

Abiseus.
Banaias.

bat. Hoc prælium cum gente fuit ultimum, non ausa postea se contra Israe-
litas mouere. Cæterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altis-
sima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei
composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; mu-
sicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tam
sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. Genera autem instrumento-
rum hæc fuere: cinnnyra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: naba
duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cymba-
la ærea, magna atq; lata: quod sanè de prædictorum instrumentorū natura,
ne prorsus ignorètur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos uiros circa se ha-
buit, sed maximè insignes præclaris facinoribus XXXVII, quorū quinq;
tantum uirtutem cōmemorabo, facili ex his de reliquis coniectura. Tales e-
nim erant hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gentes debella-
re. Primus Issæmus, filius Achemgi, qui non semel in aciem hostium irruens
non prius à cæde abstinit, quàm nongētos occideret. Post hunc Eleazarus, fi-
lius Dodiæ, qui fuit cum rege in Arasamo. Hic in quodam prælio Israelitis
multitudine hostiū territis, & in fugam uersis, solus locum suū non deseruit:
& cōgressus cum hostibus multos interfecit, adeò ut cruore gladius eius ad
dexteram adglutinares: quo uiso reuersi in prælium Israelitæ, cedentem iam
hostem urgendo admirandā ac celebratam uictoriā retulerūt, Eleazaro ster-
nente, uulgo uerò militū prostratos spoliante. Tertius erat, Ili filius Sebas:
hic quoq; cum bello Palæstino in loco, qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso
cōstitissent, Hebræiq; rursus territi loco cederent, solus in aciei uicem hosti
se opposuit: & non paucis letho datis, reliquos impressiōe eius non susti-
nentes, & in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora, quæ hi tres
in prælijs ediderunt. Eo uerò tempore, quo rege Hierosolymis agente Palæ-
stinorum exercitus usq; ad urbem accessit, & dum ille cōsulturus Deum de
bello arcem ascendit, in ea ualle castra metatus est, quæ XX stadiorum spa-
cio usq; ad Bethlehema pertinet: dicente ad amicos: O quàm bonam aquam
habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ uicina: o si quis de ea mihi
ad bibendum afferret, id certè mallem quàm multum argenti accipere: tres
isti his auditis euestigiò excurrerunt, & cum per media hostium castra Beth-
lehema peruenissent, hausta aqua per eandem uiam ad regem sunt reuersi, at
tonitis audacia tanta Palæstinis, nec ausis paucitatē eorum cōtemnere. Eam
aquam rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptā, & ob hoc sibi nō
cōuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro uirorū incolumitate. Post
hos erat Ioabi frater Abisæus, qui una die sexcentos hostes interemit. Quin-
tus Banaias, genere sacerdos: hic prouocatus à duobus fratribus uirtute in-
ter Moabitas illustribus, utrumq; cōfecit. Rursus ex prouocatione cū mi-
ræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus
extorta hominem confodit: quo insignior fuit uictoria, quòd adhuc uiuenti
adēptis armis, prius eum spoliavit, mox proprijs armis occidit. Est & aliud
eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel præferri potest,
uel certè conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteū illapsus est:
cuius os quòd angustum esset, sine dubio periturus erat, impactus niuibz:

atq;

atq; ita desperato exitu & salute rugire occēpit. Banaías autem fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestię : & cum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. Nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid uolens cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Moysis, qui prædixerat quoties censeretur populus, in singula eius capita pendendū Deo semisiclum, iussit ioabum imperatorē ire ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sinemora ad imperata exēquenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negotium principibus tribuū & scribis, obita tota Israelitarū regione, & cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & uiginti dies Hierosolyma reuersus ad regem, numerum ei populi reddidit, abique tribu Beniamitica : quam nondum ad censum uocauerat, sicut nec Leuiticā. Regem enim interim poenituit, agnoscen-
tē in Deum se peccasse. Erat autem reliquorū Israelitarum numerus nō-
genta milia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ uerò tri-
bu quadringenta milia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Da-
uidem quòd Deum offendisset, supplex orare cōcepit, ut propitius redditus
facti huius daret ueniam. Qui Gadum prophetam ad eum misit, tres optio-
nes offerentem, ut ex his quam mallet eligeret: aut famem per septenniū du-
raturam, aut bellum per tres menses iniquo Marte cum hoste gerendum, aut
pestilentiam per triduum inter Hebræos sæuituram. Illo uerò hærente ac
turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & Propheta urgente
ad celerem responsionem, ut Deo renunciare posset : rex cogitans quòd si fa-
mem peteret, sui magis quàm aliorum rationē habuisse uideri posset: quan-
doquidem ipsi nihil periculi esset, multum frumenti in horreis habenti, illis
non item: quòd si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoq; sibi con-
suluisset, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet : optauit malum
regnantibus æquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus immi-
net: præfatus, melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostiū. Hec
ita ut audiuit Propheta, Deo postquam renunciauit, pestilentia in Hebræos
ingruit, ita ut uarijs modis absumerētur, nec facile esset morbum cognosce-
re. Mors enim una erat, sed plurimis & incōpertis causis homines rapiebat.
alius enim post alium peribat, & clanculum obrepens malum celeriter exi-
tium afferebat. Quidam enim repentē cum uehementi dolore & amaro cru-
ciatu animam exhalabant: alij morbo tabentes ne ad sepulturam quidem re-
stabant, sed inter ægrotandū prorsus absolvebantur: alij subito tenebris ob-
oculos obortis, præ suffocatione gemeabant: nonnulli interim dum aliquem
domesticorum funerāt, sepultura nondū absoluta commoriebantur. Quo
factum est ut à matutina hora usque ad prandium hac peste septuaginta mi-
lia hominum sint absumpta. iamq; genius à Deo missus Hierosolyma pete-
bat, eam quoque urbem simili malo afflicurus. Tum rex factum indutus, &
humī prostratus, supplex orabat Deum ut pestem sedaret, & iam mortuis
contentus, decæterò quiesceret. Inter has preces sublati oculis, cernens ge-
nium per aerem stric-
to gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum,
se esse pastorem poena dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effun-

XIII.

2. Reg. 24.

Dauid populi
recenseri iubet.Dauid triū ma-
lorum optione
data pestem eli-
git.

deret omnem iram in se ac suam familiam, & populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem sedauit, missóq; ad eum Gado propheta, mandauit ut cōfestim ascenderet in aream Oronne lebusæi, & extructo altari, ibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sex mox ad destinatū locum se cōtulit. Oronna uerò circa trituram frugū occupatus, ut regem unā cum omnibus filiis accedentem uidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem lebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodū paulo antè diximus. Hoc percontante, quamobrem herus ad seruum accederet, ait se uelle aream eius emere, ut in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. At ille & aream & aratra & boues et holocaustomata gratis largiri se dixit, precariq; ut Deus libens ac propitius hoc sacrificiū admittat. Rex uerò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatē professus, uoluit ut precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna uerò dicente facturum se quicquid rex uellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: extructoq; ibi altari, sacrificia et holocaustomata super eo perfecit, et hostias pacificas obtulit. quo acto Deus placatus, propitius, ut antè, est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abram filium, ut holocaustoma faceret, adduxerat: & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repētè astans altari apparuerat: qui pueri uice fuerat mactatus, ut iam antè scripsimus. Dauid autē cum animaduertisset se exauditū, & gratum fuisse sacrificiū, decreuit totum illum locum altare uniuersi populi appellare, & Deo templū ibi ædificare: quam eius uocem Deus in futurū ratam esse uoluit. Mox enim propheta ad eum missus, illic templum extruendum prædixit à filio, quem regni successorem esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octoginta milia. ex his constituit lapididarū octoginta milia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præfecit. Magnam quoque uim ferri ac æris ad horum operum usum congeßit: materiemq; cedrinam multam et prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideo se apparare, ut filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & non tum demum eam comportare necesse haberet, adhuc per ætatem rudis talium negotiorum, sed omnibus in promptu sitis, opus perficeret.

XIII.
Dauid materiā
preparat ad tē
pli structuram.

Dauid Solomoni
præcepta
dat de construē
do templo.

Dauid se uiuente Solomonem filium suum regnum auspiciari uoluit.

Cap. XI.

ACCITO deinde Solomoni filio, mandauit, ut quum regnum adeptus esset, templum Deo construeret, dicens se id uoluissē quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruentus haberetur: prædictumq; sibi id ædificium destinatum filiorū natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quàm filium patri, ipsi Deo curæ futurū: atq; etiam totam Hebræorū regionem hoc principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omnium est potissimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, uerum etiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidē à Deo designatus es rex, antequā natus, da operam ut alioquin etiam dignus sis eius prouidentia,

pietatem

pietate colēs, & iusticiā atq; fortitudinē, & pręcepta eius, legesq; per Moysem traditas obseruans, & ab alijs eas uiolari non permittēs: & insuper templum quod te regnante strui sibi uoluit, cura, ut sicut debes, ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito sanē auri quidem collecta decem milia, argenti uerò talentorū centum milia: æris item ac ferri tantum congeßi, quantum uix numero comprehendī possit: & adhæc lapidum ac lignorum materiā copiosissimā. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto charus eris Deo, eumq; protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi, ut in ea structura filium adiutarent, & securi de omnibus malis, cultui tantum diuino uacarent: percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ statū, quæ præmia pijs ac iustis Deus soleat reddere. Postquam autē absolutum fuerit templum, iussit arcam in eo reponi, cæteramq; sacram suppellectilē. cuius receptaculo iam pridem templū debuißet extrui, nisi patres mandatū Dei neglexissent, qui pręcepisset ut quā primū hostilem terram occupassent, templum illi ædificarent. Hæc fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quā ad principes. Prægrauante autem iam senio, & corpore per ætatē frigescente, aliosus factus est, ut ne iniectis quidē multis stragulis calefieret: cumq; ex communi medicorum consilio decretū esset, ut lectissima ē formosis totius regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in urbe una fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quā recalcaciebat eum. iam enim præ senio ad uenereas res elanguerat. sed de hac uirgine paulo post incidet mentio. Ceterū quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo, quod ad ambitionē attinet, similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta uiros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eū, nec cōpescuit, ac ne sciscitatus quidē est, quid sibi uellet talis apparatus. Adiutores autē habebat Adonias Ioabū imperatorem, & pontificem Abiatharū. Soli autē conatibus eius resistebant, pontifex Sadochus, & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & fortissimi quicq;. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui erat in hortis regijs, & inuuitatis illud omnibus fratribus, excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum, & Abiatharū, & principes tribus Iudę: pontificē uerò, & Nathanē prophetam, & Banaiam satellitum præfectum ad hoc conuiuium non uocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabę propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasisitque ut tam propriæ salutis, quā filij sui regno consuleret: ingressa'que ad Dauidem sola diceret ei, quod ipse quidē iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum rege se quoq; superueniturum propheta pollicitus est, & uerbis eius testē futurum. Paruit Bethsabe, & regem adiit. Quo adorato impetrataq; dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit,

XV.

3. Reg. 1.

David præsenio aliosus.

Adonias regnū affectat.

Bethsabe Solomoni filio regnum a Dauide impetrat.

dicauit, exposuitq; ordine quemadmodū Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum pontificem Ioabumq; principem exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis. addebat etiam totū populum suspensum expectare, quem nam esset successorem declaraturus: ut cogitet rogans, quod se defuncto mori necesse esset tam ipsam quā Solomone filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciant Nathanem uenisse ut regem uiseret: & admissus percontabatur, num hodie regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, uocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & alacritate faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, uocauit, neq; Sadocum pontificē aut Banaïam satellitio tuo præpositum. quare æquū est ut ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis rex iubet acciri Bethsaben, excessarat enim cubiculo propheta ueniente. qua introgressa: iuro, inquit, tibi maximū Deum, regnaturū tuum filium, ut iam antè iurauī, eumq; in solio meo sessurū, idq; hac ipsa die. Ad quæ uerba cum mulier adorato rege longā ei uitā esset precata, Sadocū accersit pontificē, & Banaïam præfectum satellitū: quibus mox uenientibus iubet ut assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontē qui uocatur Gion: unctumq; sacro oleo regem declararent. hoc autē munus Sadoco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit: mādauitq; ut inuecto per mediam urbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret: In æternum Salomo rex in solio regio sedeat, ut notum fiat uniuerso populo, regem eum à patre declaratum, Solomoni uerò præcepta imperādī dedit, ut iustē ac piē præsit tum Iudæ tribui, tum uniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaïas Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum ceteris sine mora eum in regiam mulam imponit: & deductū extra urbē ad fontem, oleoq; unctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus introducunt, ut multos annos in hoc principatu feliciter exigit: moxq; adductum in regiam in solio collocant. Quo factō, populus totus ad conuiuia festiuitatemq; animū aduertit, choris & tibijs sese oblectans, ut præ concentu instrumentorum terra simul ac aer resonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius conuiuæ audiuerē, sunt perturbati, & Ioabus imperator negauit sibi placere uel sonitū illum uel tubam. Cumq; nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas: & cū Adonias libenter uisum iuuenem bonum nuncium ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & regis uoluntatem exposuit. quo audito, proripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisq; domū diffugiunt. Adonias autē ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare confugit, & hoc apprehenso se tutabatur. quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodq; rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clemēter simul ac prudenter præteriti errati quidē ueniā ei concessit, sed præmonito ut cauere in posterum: alioqui si amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipsum sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illū ex asylo

Adonias à Solomone ueniā impetrat.

asilo educerent. qui cum uenisset, nouumq; regem adorasset, iussit eum domum suam abire nihil sollicitum, ac in reliquum curare ut uir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maximè expediat. Dauid autem uolens eum totius populi regē declarare, conuocat principes Hierosolyma, unā cum sacerdotib. ac Leuitis. quibus recensitis inuenit eorum qui trigessimum annum excederent XXXVII milia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra uiginti milia: iudices uerò populi & scribas eorum sex milia: iani torū uerò domus Dei quatuor milia: tantundemq; eorū qui hymnos Deo canerēt, & instrumētis musicis à Dauide, ut diximus, in hoc preparatis uterentur. Hos diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, uigintiquatuor eorū cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. instituitq; ut una cognatio ministraret Deo per dies octo à sabbato usq; sabbatum: atq; ita sortitio facta est omnium cognationū in presentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principum. & cuius prima fors exiit, descripta est cognatio prima, & post hanc secunda, deincepsq; usq; ad uigesimamquartam: quæ quidē diuisio durat usq; in hodiernū diem. Leuiticam quoq; tribū in partes uigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerunt. Præcipuus autem honos Moyse posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum quæ reges solent dedicare. instituitq; ut uniuersa Leuitarū tribus & sacerdotes per suas quisq; uices interdiu noctuq; circa cultū diuini numinis uersarētur, sicut olim à Moyse præscriptū fuerat. Post hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq; tribunos, centuriones & præfectos assignauit. continebat quæq; pars milia uigintiquatuor, uoluitq; ut singulæ singulis mensibus stationē agerent circa regiam Solomonis, unā cū tribunis suis ac centurionibus: & cuiq; suū ducem præfecit, uirum iustum & spectatæ bonitatis, quin & thesauris & uicis & agris, eorumq; cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nō habeo. Postquā autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in concionem magistratibus Hebræorū & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhuc omnibus qui negocijs & facultatibus regijs præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quòd cum uoluissē templum extruere, multum auri eum in usum & argenti centum milia talentorum comparauī. sed Deus ipse per prophetam Nathanem me uetuit, eo quòd bellis quæ pro uobis gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filiū meum regniq; successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quòd etiam maiores nostri Iacobi filij cū duodecim essent Iudas principatum obtinuit, & mihi cū sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, nec eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, ut Solomone imperium consecuto, ceteri mei filij nec contra illum, nec inter se inuicem seditiones agitent: sed scientes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit, si Deus ita uelit uel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere de-

*Dauid populū
in classes diui-
dit.*

*Dauidis concio
ad populum de
construendo à
Solomone tem-
plo.*

cet fra-

cet fratri, non secus quàm eiusdem honoris participes: Ego sanè nihil magis in uotis habeo, quàm ut promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurū est, & omnia rectè euenient, si tu fili mi pietatis & iusticiæ, patriarumq; legum custodem geras: alioquin si hæ non seruentur, nihili nisi triste est expectandū. Hoc sermone finito, inspectantibus omnibus, Solomoni templi descriptionem ac formam dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quàm superiores, earumq; numerus & magnitudo ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq; uasa tam aurea quàm argentea fieri deberent præfiniuit, hortatusq; est eum ut summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticam, ut eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum sat maturam, tum quia diuinitus & ad regnū esset electus, & ad templum ædificandum, quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis itē argenti, & trabibus fabrorumq; ac cæmentariorum multitudine, & smaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Postremò nūc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria milia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currū Dei Cherubinos, quos oporteret supra arcā stare, eamq; protegere. Postquā Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticæ, de suo quoq; conferentiū, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium. Promiserūt enim se contributuros talentorum auri quinq; milia, & stateres decies mille. argenti uerò centum milia, ferri quoq; talentorum multa milia. & si cui lapillus aliquis erat preciosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum: quorum curæ præpositus erat unus è Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecit totum populum, & maximè Dauid uisa principum ac sacerdotū reliquorumq; omnium promptitudine, elata uoce Deum laudauit, patrem ac conditorem huius uniuersitatis appellitans, fabricatoremq; rerum tam humanarū quàm diuinarum, & præsidem ac gubernatorē generis Hebræorū, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi commissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentem bonam & iustam, omniq; uirtute præditā: iussit ut populus quoq; Deo laudes persolueret. Illi uerò prostrati humi Deum adorauerunt. uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die sacrificia sunt instaurata, mille uitulis, mille arietibus, mille agnis in holocausto oblatis: ad pacifica quoq; sacrificia multis milibus uictimarum mactatis: & tota ea die rex unā cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomōq; denuò est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiā Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obediētes ei fuerunt.

Sacrificat populus.

DAVID autem post David accedente ad senium morbo, uidens iam instare sibi mortem, accito Solomone, sic illum est affatus: Ego, fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam omnibus qui nunc sunt, qui ue post erunt communem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac uita geratur reuifere. Quapropter uiuens adhuc & morti uicinus iterum atque iterum te moneo, quæ & antè consului, ut iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: utque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne uel gratia uel assentatione aut cupiditate alia ue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam providentiam à te auertet. Quod si talem te exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficias ut regnum in familia nostra maneat, & nulla unquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam sceleris Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Neri filium, & Amasam filium Iethranis. Eorum tu mortem tuo arbitratu ulciscitor, quandoquidē hactenus poenam euasit Ioabus, quod me ipso esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium: sed referens, pro officijs quæ pater illorum in me exulem liberaliter congessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. Præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuicijs, quando Castra petebam, moxque ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasione æqua quæsitâ punito. His mandatis filio de Repub. & amicis, & eis quos poena dignos sciebat, expirauit, exactis septuaginta uitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem, tribus Iudæ imperitans annos septem, & menses sex, Hierosolymis uero uniuersæ regionis rex annos triginta tres: uir optimus, & omnibus uirtutibus præditus, quas regem tot gentium incolumitati prospicientē habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo alius: & in certaminibus pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in consilijs prudentissimus, & egregiè callens quid in præsens, quid ue in futurum conduceret. adhuc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt regum uirtutes, nec in tanta potestate unquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ uxorem attinet. Tantas præterea diuitias reliquit, quantas nullus alius rex uel Hebræorum uel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomo Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in regum funeribus, illatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit cōiectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCC Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, uolens pecuniam ei dare, ut abducto exercitu obsidionē solueret, nec ualens aliunde sumere: aperta cella monumenti Davidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus.

XVI.

3. Reg. 2.

David moriturus
Solomoni
præcipit.Davidis mors
& laudes.

uimus. Ac rursum post multos annos elapsos, Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen qui regum cineres continebant, neuter eorum peruenit: singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IYDAICARVM

LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomo regnum adeptus inimicos expulit. Cap. I.

3. Reg. 1.

Aboniam Abisacem postulans in matrimonium occiditur à Salomone.

E Dauide igitur & eius uirtute, quantorumq; bonorum suæ genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo uolumine docuimus. Ceterum posteaquā Solomo eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, utq; eius imperiū lautum beatissimumq; duraret usq; ad senectutem. Adonias uerò qui etiam uiuente patre occupare conatus fuerat regnū, accessit ad regis matrem, eamq; blandē salutauit. Qua quærente, nūquid uenisset quod opera sua opus haberet: omniaq; benignē pollicēte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quod tam ætatis prærogatiua, quā populi consensu regnum sibi deberetur: sed quoniam Deo uisum sit id transferre in filiū eius Salomonem, se quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentū esse præsentī conditione, rogauit deinde ut apud fratrem pro se ageret, eiq; persuaderet ut sibi nuptum daret Abisacem cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginem, quod pater præ senio congressus cum ea non esset. Bethsabe uerò promittit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare uoluit, tum quod rex ultrò fratri gratificari cuperet, tum quod eò preces matris essent accessuræ: atq; ita plenum spe hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum filius occurrisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam consedit: Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, necq; tuo renutu tristiores facias. Respondit ille, iuberet, quicquid uellet: pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, quasi negaturū suspicaretur, sed certā impetrandi spem habere. Tum illa rogat, ut uirginem Abisacem Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrē, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se, quod non eadem opera postularet, ut regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quan

do

do Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum, & Abiatharum sacerdotem. Mox'que accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato de inde Abiatharo sacerdote: Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cū meo patre, tū illud præcipuè, quòd unà cum eo arcā transtulisti. Hæc aut poena tibi erit Adonię partes sequuto, ut neq; hīc maneat, neq; in conspectum meum uenias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri uiue, atque ibi usque ad mortem dege, quando quidem talia commisisti, propter quæ indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc igitur causam ablatu est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo Ahiathari, & translatus est in genus Phinee'sis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primū ex ea familia pontificem, ex Phinee'sis gente priuatam uitam egerunt hi: filius Iosephi pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathamī uerò Maræothus, & Maræothi Arophæus: Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante pontifex est creatus. Porro Ioabus imperator audita nece Adonię, ualde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm Solomonis regis coluerat, & ideo non immeritò malè suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimans, propter regis erga Deum pietatem. Qui posteaquam de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad tribunal causam dicturū: Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliàs moriturum. Hoc eius respōso per Banaiam accepto, rex iussit ut inibi caput eius ita ut uellet abscideretur, & hanc poenam lueret pro duobus imperatoribus, quos cōtra omne fas peremerat. Corpus uerò sepeliri, ut peccata eius apud posteros manerent, ipse uerò ac pater innocentes essent, quòd ad Ioabi mortem attineret. Banaias uerò exequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo pontificatu rex solum Sadocum id sacerdotium obtinere uoluit. Semei deinde imperauit domo Hierosolymis extructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit, esse capite mulctandum. nec contentus graui interminatione, iureiurando hominem ad id mandatū seruandum adexit. Semeis uerò professus gratiam se habere Solomonis mandato, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum unà cum illis reuersum, egrè tulit non præscriptum modò suum contempnim habitū, sed sacramētū etiam Dei uiolatā. Accitoq; mox: Non'ne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neq; ex hac urbe in aliam com meaturum? non euades poenam periurij, uir pelsime: sed lues etiam illa quæ olim per petulantiā in patrem meum eiectum es debacchatus: ut scias quòd nihil lucrentur nocentes, etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus, quo propter impunitatē securi sibi uidentur, crescit illorum poena, quā iam pridie sunt meriti. atque ita Semeim iussu regis Banaias interfecit. Solomon autem sublatis iam inimicis, regno'que constabilito, Pharaonis Aegyptiorum regis filiam duxit uxorem: instauratis'que Hierosolymorū mœ-

Ioseph.

nibus

Abiatharum
ablegat Solo-
mo.

Ioabi mors.

Semei mors.

nibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Rempubl^{ic}am deinde administravit, nihil impeditus iuuenili ætate quo minus uel iusticiam coleret, & leges custodiret, uel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primus Hierosolymis templum ædificauit. Cap. II.

*Solomo à Deo
sapientiâ petit.*

*Solomonis di-
uinum iudiciũ
super duarum
mulierum con-
trouersia.*

S I S V M est autem ei Hebronem petere, & super altare æreũ à Moyse fabricatum sacrificare, mille uictimarum holocaustatis cœlesti numini oblati: qui honor Deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomo uerò pulcherrimum quiddam ac maximum petijt, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est utilissimũ. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias, ut & homo & iuuenis petijt. nam hæc sola uulgò hominũ uidentur expetenda, hæc sola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, Domine, mentem sanam, & intellectum bonum, ut his acceptis populum hunc uerè ac iustè iudicare ualeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ non petierat, additurum, diuitias & gloriam: sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit uel regum uel priuatorum. Adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modò iustus esse pergat, Deo que parere, & paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uirtutes imitando. His diuinitus auditis, Solomo è stratis se proripit, & adorato Deo, Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis uictimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire erat difficilè. Rem autem controuersam, de qualis erat, necessarium duxi indicare, ut qui hæc legent, difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ facilitatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricij uenerunt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati uidebatur, sic est exorsa: Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem ut ambæ eadem die, eademque hora infantes mascululos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere uolens infanti, meum nō inueni, sed istius mortuum uidi iuxta me iacētem: id quod certissimis indicijs deprehendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium, domine, confugi. nam quia propter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat? Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante, suum esse superstitem infantem, alterius uerò mortuū: nemineque inueniente quid decerni posset, sed omnibus, ut in re obscurissi-
ma

ma cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quendam è satellitibus, imperatq; ut stricto gladio puerum utrumque secet in duas partes: quo utraque dimidium accipiat tã uiui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè deridebat ut puerilem: sed interim cum uera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem, sibi enim sat esse si uiuum uideat, etiamsi alienus existimetur: altera uerò parata esset uidere infantem diuidi, & insuper postularet ut ipsa quæstioni subijceretur. rex animaduertens utriusq; uoces à uero profectas, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc re uera mater esset: alterius uerò maliciam damnauit, quòd & suum perdidisset, & amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum regiæ prudentiæ simul & sapientiæ, & ex illa die non secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea uerò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ usque ad Iordanem pertinet, Galaditicam & Gaulaniticam ad usq; montem Libanum, urbes que in eis sexaginta magnas ac bene munitas Garbaris administrabat. Achinadabas Galilææ toti Sidonem usque præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basiman. Maritimam uerò quæ est circa Arcen, Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum, totam que usque ad Iordanem fluuium Galilæam. Subeq; Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace enim fruētes, & nullis bellicis tumultib; distracti, ad hæc optatissima libertate auidè perfruētes, in hoc potissimū erant intēti, ut suas quisq; facultates augetet, & maioris præcij faceret. Erāt præterea regi alij præfecti, qui Syrorū ceterorūq; barbarorum Euphratem inter & Aegyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligēdo. Hi extranei conferebant in quotidianos regis mensæ sumptus simile coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales uiginti, & saginatos agnos centum: præter capturas uenationum, quæ constabant ceruis ac bubalis, præter que aues & pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, ut quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & præter hæc equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa regem uersabatur, reliqui uerò sparsim per agros regiones degebant: & qui regis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo, ubi rex habitabat. Tanta autem fuit sapientia & prudentia, quam Solomo diuinitus acceperat, ut omnes præscos superaret, atque etiam Aegyptios, qui omnium sapientissimi habentur, longè post se relinqueret. præcellebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo.

3. Reg. 4.
Solomonis præfecti.

Solomonis sapientia.

Solomonis
scripta

Solomonis in-
cantationes.

Exorcismi aut hor

*alios for hse fuerint de
qby Chry Mat 12. Eleazarus de
Lucas in Act. monum incan-
19 de filijs Sacerdotum.*

1. Reg. 5.

Solomonis li-
tere ad Iromū.

Iromi ltere ad
Solomonem.

Fuerunt autem hi: Athanus, Aemianus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros Odarum & Carminum quinque supra mille, & Parabolarum ac similitudinum libros ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hyssopo usque ad cedrum: idem fecit de pecorib. & cæteris terrestribus animantibus, natatilibus que & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscrutatâ reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiâ proprietatum earum summam præstitit. quin & eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, ut in posterum nunquam reuertantur: atque hoc sanationis genus nunc usque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorum que militum multos arrepticios percurantem. Modus uerò curationis erat hic. Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radice species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebat dæmonium: & collapsio mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens autem Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficaciam, non longè inde ponebat poculū aut polubrū aqua plenum, imperabat que dæmonio hominē exenti ut his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. Quo facto, nemini dubium erat quanta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrem libuit hoc quoque narrare, ut omnibus nota sit eximia regis huius natura: quam que charus Deo fuerit, & in omni genere uirtutum excellentissimus. Porro Tyriorum rex Iromus audito quod Solomo patri in regnū successisset, uehementer est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentem felicitatem, per quos Solomo scripsit ad eum in hunc ferè modum. Solomo Iromo regi. Scito patrem meum cum uoluisset ædificare templum Deo, bellis assiduīs impeditū. neque enim prius à subiugandis hostib. destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego uerò gratias ago Deo pro pace qua nunc fuimur, & præfenti ocio decreui uti ad extruendum cœlesti numini domicilium. Id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit: quamobrè rogo ut aliquos unà cum meis mittas in montem Libanum ad materiem cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm nostrates. Mercedis autem quanta huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, Solomoni que in hunc modum rescripsit. Rex Iromus regi Solomoni. Gratia Deo debetur quod tibi paternum principatum tradidit, uiro sapienti & omni uirtutum genere prædito. Quare cum mihi gratum sit istud, uoluntati tuæ obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atque cyparissinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdem que iubebo ut compactis ratibus ad quemcumque uolueris tuæ regionis locum eas appellant, unde post per tuos Hierosolyma deportentur. Tu uerò hanc nobis gra-

tiam repones, ut nobis frumentum suppedites, quo utpote insulares indigemus. Harum literarum exemplaria hodieque durant, tam in nostris quam Tyrriorum annalibus; & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum commentariorum conseruatoribus uisendi copia, comperiet Tyrriorum scripta consonare cum his quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, ut qui hæc legunt, sciant nos nihil ueris affingere, neque ueri similia quædam, & ad delectationem accommoda narrationi nostræ interserere, atque deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirendo fidem nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro discedere absque nefario scelere non licet. Quapropter non recusamus, quin scripta nostra reſciantur, nisi talia sint, ut eorum ueritas ualidissimis argumentis approbari possit. Cæterum Solomo rex acceptis regis Tyrriorum literis, & facilitatem eius, & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmijs eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autem capit sextarios L X X I I. parem quoque uini modum illi exhibuit. Et ab his inijtis amicitia regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta, in tantum adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomo autem à populo suo milia X X X operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quo minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dū reliqua uiginti millia suum opus absoluunt, ita ut, quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est prepositus. Præter hos erāt in opere inquilini illi, quos Dauid eò destinauerat, cōuectores saxorum cæteræq; materiæ L X X M, & cæmentarij L X X X M. magistriq; horum ter mille & C. ijs mandatum fuerat ut saxa prægrandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrū dedolata, ita demum in urbem conueherent; idque non modò indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsusque est Solomo fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones Artemisium uocant, Iar uerò Hebræi, annis D X C duobus, postquam Israëlitarum Aegypto excesserant: mille & X X annis post Abrami ex Mesopotamena regione in Chanangam migrationem; post diluuiū uerò annis M C C C X L. quod si ab Adamo creato usque ad templi ædificationem temporum ratio subducatur, comperientur anni M M M C I I. Initium uerò fabricandi templi in annum undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita est C C X L. annis antequam templum extueretur. Iecit igitur rex in altissimam terrę profunditatem fundamenta templi è saxis ualidissimis, quæ contra omnem temporū iniuriam resistere possent, ita ut cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quæ supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt. extruxeruntque illud usque ad lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, &

Solomonis operarij ad templi structuram.

III.
1. Reg.

Solomo templum cōstruit.

totidem longitudo, latitudo uerò uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis constaret. uersum autem erat ad Orientem. Et uestibulum in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, secundum mensuram latitudinis templi, latum cubitos decem, surgens in altum cubitis centum uiginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externè parietes templi fulciebant. erantq; earum aditus per alias in alias. & patebant singulæ in longum quinque cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat extructa, super quã rursus alia, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contacta. Et cellæ quidem suum quæque tectum habebant, non proxima contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat confertum, ad utrumque latus pertingentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia polita, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita ut omnia reniterent auro, & intrantiū oculos fulgor undiq; occurrēs perstringeret. Tota uerò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigiū appareret, sed connata potius omnia quam arte congesta uiderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem cōmentus est rex in crassitudine muri. Hæc enim pars non habebat ab oriēte magnā ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parua ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ intus forisq; que adhibitæ, se inuicem cōplectentes, & crassis catenis inter se cōstrictæ. Diuiso deinde in duas partes fano, penetræle eius uiginti cubitorū nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorū spaciū sanctū templū: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cēlatas & inauratas, eas prætexuit uelis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssoq; splendidissimo ac molliss. distinctis. Post hæc in adyto uiginti cubitos quauersum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrūque quinq; cubitorū altitudine. Vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protensas: quapropter nō longo seiunctos interuallo statuit, ut una ala australē parietem attingeret, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam arcam protegerent. Hæc cherubicæ effigies quā nā specie fuerint, nemo uel conijcere potest uel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos uiginti, & auro illitas. Atq; ut cōpendio dicā, nihil tam intus quam foris omisit, quod non inauraret. Oppāsum est præterea aulaum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum uestibuli porta nihil tale habebat. Accersiuit autē Solomo Tyro ab Iromo artificē nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, opificem insignem in quauis materia, sed præcipuē in auro & argento ac ære. Huius opera usus est in omnibus quæ artificiose in templo

Chiramus opifex Tyrius, quo usus est Solomo.

plo fieri uoluit. Is fecit duas colūnas creas crassitudine quatuor digitorū, altas decem & octos cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos cōplectabatur, his imposita erant capitella fusilia liliata, proceritate quinque cubitorū: quibus circundata erāt retiacula ærea quæ operiebant lilia, depēdebantq; inde duæ series malorū punicorum ducētorum numero. Has columnas posuit in aditu uestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alterā à sinistris nominatā boaz. Fecit etiam uas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatū est mare. Erat enim labrū patens per dimetientem lineam in cubitos decē, crassitudine palmari. eius meditulliu sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuueni ad tractus quatuor uentorum obuersi terni, quorum postica introrsum uergebāt, ut eis orbiculare illud uas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrāgulas. harū quæq; lōgitudine fuit cubitorū quinq; latitudine quatuor, altitudine triū. huius operis partes seorsim fabricatæ sic cōpingebantur. Quatuor erāt columellæ per totidem angulos dispositæ quadrāgulæ, quibus latera basium utrinq; inferebantur. erant autem hæc tripartita, & inter iuncturas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq; eisdem cælaturis erant ornata. Totum uerò opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali inter utramq; extremitatē interuallo. eratq; mirū uidere rotarū circumferētias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autē supernè continebant fusiles humeruli manuum extensarū. his imposita erat spira, cui labrū inferebatur, ita ut manibus sustineri uideretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, ut connatas putares, interueniētibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decē basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda cōchæ specie, quorum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantumdem spacij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinque ad sinistrum latus tēpli septentrionale collocauit, totidem ad dextrū australe, ita ut orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignauit, ut inde sacerdotes templum ingredientibus, manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem, ut eorum aqua purgarētur intestina ac pedes animantiū ad holocaustoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum uiginti cubitorū longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocaustomata incēderentur. Fecit item uasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoq; multas dedicauit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur Dei panes: reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebant phialas & pateras aureas uigies mille, argentearum quadraginta millia. Cādē labrorū itē fecit decem millia, secūdum præceptū Moylis: ex quibus unum in templo dedicauit, ut interdium luceret secundū legē: & mēsam unam im-

Columnæ

Labrum fusi-

Bases

Labra

Altare æreum

Suppellex (de)

sitos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri (id enim ad australe latus collocauit) medium autem inter utrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos lōga, & uelo disparata ab adyto. illò enim arca erat inferenda. Cantharorum autem uinariorum octoginta millia rex confecit, & phialarum aurearum milia centū, argētearum uerò bis totidē. Lancium item aurearum, ad offerendam in eis similam maceratam ad altare, octoginta milia, duplum uerò argentearum. Craterarum quoque in quibus similam oleo subigebant, sexaginta milia aurearum, & bis totidem argentearum. Mensurarum uerò quales Moyfi hin uocantur, & asaron, aurearum erant uiginti milia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoque aureæ, quibus odoramenta in templum inferri solent, erant número uiginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia. Paratæ erant & sacerdotes uestes in usum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atque logio cum suis gemmis in uniuersum mille. Corona uerò in qua Moyse Dei nomen inscripsit, unica fuit, & usque in hodiernum diem permansit. Stolas autem sacerdotales è bysso fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moyse præscripserat C C M. Item alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ nabla & cinnyræ uocantur, in usum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Salomo ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hæc in thesauris Dei condidit. Circumdedit deinde templo septum quoddam trium cubitorum altitudine, quod nostra lingua gisum uocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos sacerdotes admissurum. Extra hoc septum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum singulæ singulos uentos spectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto, & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autem non potest, ac uix etiam oculis credi, quàm mirandum fuerit illud exterius fanum. uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent, & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templum extructum est, æquauit: atque hoc modo factum est ut area fanum cum solo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores uerò habebat totum hoc fanum ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donarijs septennio perfectis, non ad opulentiam modò, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ætatem integram hominis poscere uidebantur, tam breui, si ad magnitudinem conferatur, tempore erant absoluta: Salomo rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam: denunciataque omnibus processione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus: incidit que

Vestes sacerdotum.

Templi septium.

III. 3. Reg. 8.

Templi dedicatio.

In idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyſes conſtruxerat, & omnia uafa ad miniſterium ſacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: acceſſerūt'que illò cum uictimis tam rex quàm uniuerſus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hoſtiarum ſanguine uiam perfundentes, & infinitam uiam odoramentorum adolentes, ut circumquaque totus aer ſuauiſſime repletus etiam longè remotis ſentiretur, conſtanti omniū opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens extructum ac dedicatum ſibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus laſcitus eſt oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum arca eſt translata. Quum uerò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceſſit: ſoli uerò baiulantes ſacerdotes inter duos cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) arcam uelut ſub umbella aut tholo protexerunt. Continebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, inſculpta eis conſeruabant. Candelabrum autem & menſam & altare aureum ſtatuerunt in templo ante adytum, eiſdem locis in quibus in tabernaculo prius ſita fuerant, ubi quotidianas hoſtias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi eſt poſitum, ut apertis illis in conſpectu eſſet ſacrificiorum magnificentia. Reliquum uerò ualorum inſtrumentum omne in unum congeſtum, intra templum eſt reſoſitum. Poſtquam autem omnibus quæ ad arcam attinebant ritè peractis ſacerdotes ſanctuarium exiuerunt, repente globus nebulae, nō aſper, nec qualis hyberno tēpore grauidus pluuia condenſatur, ſed diſſuſus ac temperatus in tēplum influxit: & primò ſacerdotum uiſum ut uix ſe inuicem cernerent obſcurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit quòd Deus in templum deſcendiſſet, & præſens ac libens hoc domicilium ſibi optaret. His talia uoluentibus animo, rex qui tum fortè ſedebat, aſſurrexit: uerbis'que & ſe & Deo dignis cœleſte numen eſt allo-
locutus: Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes Domine,
nec ignoramus te tibiſſi hanc uniuerſi molem condidiſſe, quæ cœlo, aere,
terra & mari conſtat: quam totam impleſ, nec tamen ab ea caperis. Hoc
uerò templum ideo tuo nomini adornauiſumus, ut in hoc ſacrificijs ac pre-
cibus in cœlum miſſis tibi propitio litaremus, certò perſuaſi quòd &
hic ades, & nuſquam interim abes. Cum enim omnia uideas, audias
omnia, nihil obſtabit hæc ædes quo minus ubicunque te dignum eſt ha-
bites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his qui te de-
ſiderant nocte diē'que præſens ac propitiuſ. His uocibus Deum preca-
tus, uertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei ſimul &
prouidentia. Hunc Dauidi ſuo patri futura, quæ que iam euenerint, quæ
que euentura ſint prædixiſſe: hunc iſſi nondum nato nomen impoſuiſſe,
quo uocandus eſſet: quod'que paterni regni ſucceſſor templum ei edificatu-
rus eſſet, prænūciaſſe. Ergo cum uaticiniū magna ex parte euentu ſit com-
probatum, debere eos Deo laudes aſſerre cum gratiarum actione, & de pro-
miſſionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem ad-
ſtrui

*Solomonis præ-
catio in dedica-
tione templi.*

strui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursum ad templum uertit oculos, & extensa ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impossibile est hominibus gratiā Deo pro acceptis beneficijs referre. Nul-
 lius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quā cui tales remunerationes conueniant. sed hoc quo nos cæteris animantibus præstantiores esse, Domine, uoluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis uel parum propitius placandus, uel in fauore es retinendus, quā uoce: quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus. Quapropter gratias tibi ago, primum quod patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihi ipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti: precor, que ut in posterum largiaris quæ Deus hominibus charis largiri potest, & familiam nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quod apud nos regnum sit permanfurum, & per innumeras successiones propagandum. Hæc igitur nobis concede, simulq; meis omnibus uirtutē qua potissimum delectaris. Ad hæc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, ut nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium uniuersum hoc cœli cōuexum, nedum hoc qualecunq; templum. Tu tamen hoc ut propriū integrum seruato à ui hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, simili'ue malo multatus fuerit, qualibus in pietatis uiolutores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem uotis expetēs, exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis lapsis hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euident, quod & tu hanc ædem apud nos tibi extrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te cōmuniter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset surrexit, hostias que ad altare adhibuit: quumq; id solidis uictimis repleuisset, litatū Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, correptas uictimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturū: & præ gaudio procidēs in solum, adorauit. Rex autem ad laudes Dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur. quando quidem signa uidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, ut perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum purā ab omni peccati labe custodiat in iusticia & religione, quo possint prætepra, per Moysem diuinitus tradita, constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus beatius. Simul'que iubebat eos meminisse, quod quibus artibus paruissent tanta bona, iisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora

Solomo litat.

*Solomo multitudinem com-
monefacit.*

mulatiōra quæsituri. Neque enim aliter existimandum, quàm iusticiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autem hominibus æquè magnum parare quæ desint, ac parta tueri, & cauere ne ullū detrimētum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimisit, sacris primū factis tam pro se quàm pro uniuersis Hebræis: mactauit que uitulorū duodecim millia, agnorum centum & uiginti millia. nam tum primū templum uictimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templum splēdidè ac magnificè rex per quatuordecim dies celebrauit, cum uniuerso populo epulans. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus absolutis, precati que ut eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnos que sacros canentes, ita ut præ gaudio nullū uitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterū illata in templum arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festis que diebus inter sacra & epulas exactis, cū iam singuli ad suas urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus, eius uota à Deo exaudita esse: quod que seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteris omnis que multitudo iusticiam colerent: in primis que ipsum, si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendū, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec unquam è Iuda tribu regem defore. Quod si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicibus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatē euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exterarum gentes oberraturos. Templum uerò quod tum recens extructum esset, Dei permissione ab hostibus direptum atque incēsum iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantum nunc Dei odium incidissent, quum antea eius ope ad diuitias & gloriam essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum uiolationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denunciata hymni continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio, ut dictum est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam uix tertio decimo anno consummauit. neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia uerò tametsi multum magnificentiae templi cederet, quod neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & regi, non Deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis est exædificata. Operæ precium autem fuit, totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, ut ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare

Deus in somnis Solomonē alloquitur.

v. Solomo regiā extruit.

siderare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, rectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum ualuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis ualidis suffulta: & in ea tribunal magnificum, ubi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in usum reginæ facta, & aliæ aulae quò se negocijs peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ: partim saxo quadrato decemcubitali constructæ, patim ita ut solent regię uel templa, incrustatæ precioso marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulaeis Babylonice prætexebantur: quartus uerò sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant uariæ arborum ac plantarum species, frondibus & folijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quodammodo uiderentur. Reliquum uerò quod supererat usque ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat uariatum. Præter hæc erant & alia cubacula ad uoluptatem facta, & porticus ad ornatum regię longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, ut quæ aurea supellectili ad omne regij conuiuij ministerium erant instructa. Difficile est enumerare amplitudinem ac uarietatem aularum, tam maiorum quàm mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæ ue in aerem elegantissimè attollebantur. In summa, totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atque argento constabat: dispositis per parietes & laquearia uarijs lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum est prægrande solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis extremitatibus duæ leonum effigies erant impositæ, totidem alijs supernè imminutibus: qua uerò parte rex insidebat, manuum effigies eum excipiebant: & quæ reclinabatur, dimidiatus erat iuuenus, tergum suum respiciens: totumque tribunal auro coagmētatum erat. Hæc opera Solomo uiginti annis perfecit, conferente magnam auri uim, maiorem argenti Iromi Tyriorum rege, & præter hæc cedri atque pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittens & uinum atque oleum, quibus maximè opus habebat, ut diximus, eo quòd insulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero uiginti non procul à Tyro disita ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis considerasset, & non ualde probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi nō esse opus eis oppidis. & ex eo terra Chabalon est appellata: uoce Phœnicum lingua, id quod displicet, significante. Quæstiones etiam ænigmaticas Tyrius rex ad Solomonem transmisit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem sibi eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus.

Domus regi-
ne.

Solium ebur-
neum.

Solomo Iro-
mum remune-
ratur.

Solomo Iromi
ænigmata ex-
plicat.
Menandri tes-
timonium de
Solomone et
Iromo.

tatus, in hunc modum scribens: Defuncto Abibalo successit in regnū filius Iromus, qui uixit annos quinquaginta tres, & regnavit annos XXXIII. hic aggersit ad insulam argrum, qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicavit. idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa: & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ nova instauravit: primus que Herculi statuam erexit mense Peritio. Deinde expeditione contra Eyceos suscepta, quod debita tributa non persolverent, subactis illis victor est domū reuersus. Huius tēporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorum rege iuncta semper dissolvebat. Meminit & Dius, sic scribens: Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem urbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoque Iouis Olympij, quod antè separatum erat, medio spacio repleto aggeribus cum urbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit: consensu que Libano materiem adstructuram templorum cæcidit. Addit que Solomonem Hierosolymorum regem ad hunc Iromum ænigmata misisse, solutionem eorum postulantem: quod cum ille non ualuisset, magna pecunia mulctatū esse. Deinde per Abdemonem quendam uirum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis cum Solomo hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Cæterum rex cum uideret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati urbis satis respondere, & muros instauravit, & turres magnas in eis erexit. Condidit etiam urbes uel præcipuis annumerandas Aforum & Magedonem, & tertiam Gazara Palæstinæ urbem, quam Pharaos rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisis que ad unum habitatoribus diruerat, ac deinde filia suæ Solomoni nuptæ dono dederat, quā obrem denuo eam exædificauit, quod esset natura munita, & ad bellarum que nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas cōdidit, quarum altera Betachora, altera Baleth uocabatur. nec non & alias ad secessus uoluptarios aptas ob aeris temperiem, fructuumque ubertatem, & perennis aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum, quod est super Syriam, eiusque regionis potitus, urbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate uerò unius: ad magnam autē Babylonem inde sex dierum uia protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc urbs tam procul habitetur, causa est hæc, quod in inferioribus eius regionis partibus nusquam est aqua, atque ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur urbe extructa, & mœnibus ualidissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris uocatur. Græci Palmiram nominant. Atque hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam uideo nonnullos quærere, quī factum sit ut omnes Ægyptiorum reges à Minæo illo qui Memphin condidit, qui que multis annis auum nostrum Abramum præcessit, usque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodā rege nomine desumpto: operæ precium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaos regē Ægyptijs sonat.

Hic testimonium de Solomone.

Solomo urbes condidit.

Solomo Thadamoram urbem condidit.

Ægypti reges cur Pharaones dicti.

Opinor autem ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quamprimum reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ uernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, post assumptum regnum uocati sunt Ptolemæi, à primo eius urbis rege: & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quod Herodorus Halicarnaseus, cum C C C X X X reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit: quia Pharaones uocati sint. Cum enim post hos mulier imperium obtinuisset, nomen eius ponit Nicaulen: nimirum ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego uerò in nostræ gentis commentarijs reperi, quod post Solomonis socerum Pharaonem, nemo Aegyptiorum regum amplius hoc nomine sit uocatus: & quod post illum uenerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Aegypti simul ac Aethiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc uerò ideo hæc memorauimus, ut ostenderem nostros libros & Aegyptiorum in multis consentire. Solomo autem rex reliquias Chananeorū, quæ Libanum montem usque ad urbem Amathen incolebant, & impertium eius detrectabant, sub ditionem suā redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruales operas adigebatur: nec erat æquum, ut cum tam multas gentes Deus sub eorū imperiū subdidisset, ex his potius quàm deuictis, eiusmodi cōditionis homines censerentur: sed omnes arma & currus atque equos & rē militārē potius tractabant, quàm seruibant. Chananæis uerò quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regis, & sua cuique opera atque negocia præscriberent. Quin & classem rex in Aegyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice uocatur, non procul ab Ilana urbe, quæ regio antea in Iudæorum ditione erat. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit, quotquot uoluit: qui nauigantes cum regis procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talentis, retrò ad regē sunt reuersi. Interim ad Aegypti Aethiopiæque reginā, mulierem sapientiæ studiosam, & cætera quoque egregiam, Solomonis uirtutum ac sapientiæ fama delata, cupiditas eā incessit coram hominem uisendi: sic enim fore ut exprimēto, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi, eo quod toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitque suscepta longinqua peregrinatione illius sapientiæ perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma cum splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secum camelos onustos auro & uarijs aromatibus, lapillisque preciosis. Rex uerò honorificentissimè excepta, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia facile explicans, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad regis sapientiam

Solomonis ue
figales.

Solomonis clas
sis.

1. Reg. 10.
Aegypti regi-
na Solomonem
uisit ob eius sa-
pientiam.

sapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: maximeq; admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem, quòd hic quoq; ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapfiles, apparatusq; ministerij. nam & cultu erant decentissimo, & per quàm scitè omnia ministrabant. Nec minor fuit admiratio, dum quotidiana sacrificia uideret, quantaq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea uersarentur. Hæc quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè falsa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex quæ auditu percipiuntur, cūctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ uel intra te sunt reposita, sapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplū regnum tibi suppeditat, nō uana fama ad nos perlata est: sed quum esset uera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendū est, quòd cum de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Maçti tanta felicitate Hebræi, maçti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est: laudandus Deus, qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari uoluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum uim immensæ estimationis, lapillorumq; preciosissimorum. Aiunt etiam quòd balsami plantam, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius reginæ munificentia ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permessa. nihil enim roganti negatum est: sed ad plura paratior quàm quæ ultro largiebatur, omnia illi postulatam concedebat, & in eo magnificum se præbebat. Atq; ita Ægyptiorū regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea, sicut uocant, terra gemmis VII. & lignis pineis, ex hac materie rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiusq; parte usus est ad instrumēta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquā aut̃ antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna uocantur, quæ ue ad alliciendos emptores hac appellatione mangonizāt negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quando quidem res Solomonis in huius materie mentionem nos iuduxerunt. Eadē chasis attulit regi auri talenta DCLXVI. nō annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & reges Arabiæ dono illi mittebant. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendētia, & trecentos clypeos, quorū singuli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide precioso, & in usum cōuiuij singulari arte fabre facta, reliquamq; omnem supellectilem regiam ex auro fieri

Solomonis o-
pes & fama.

ri curauit. Nullum enim tum argento in cōmercijs erat preciū. Multa enim nauigia rex in mari, quod uocatur Tarficum, habuit, quæ ad remotas gentes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurū & argentū regi referebant, multumq; eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium absumebat. Fama etiā celeberrima per omnes circūquaq; regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur: qua excitati pleriq; reges, quo certiores de iam dictis fierent, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificētia studiosos eius se declarabant. Mittebantur uasa tam aurea quàm argentea, & uestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currusq; & muli subuehēdis sarcinis, qui uel robore uel pulchritudine regi placituri uidebantur: ut ad eū equorū ac curruū numerū quē iā antè habebat, ex donaticjs quadringēti currus accederent. Habebat enim prius currus mille, equorum uiginti milia. Hi cū pulcherrimi fuēre, tum ad cursum exercitatissimi, ut collati ad cæteros, omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera cæteros longè supereminenti statura, promissoq; capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura iuduti. adhuc ramentis auri capillum quotidie spargebāt, ut ad solarium radiorū contactū fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regiū currū stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus ueste candida, manē solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorū schoenorum spacio prædium nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amoenū, simul ac opulentū. in eum locū uectabatur. Diuina autem quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne uiarum quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiae sedem ducebant, nigra silice constrauit, tum ut ultrò citroq; commeantibus essent faciles, tum ad ostentandā hac quoq; parte principatus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca uerò ubi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nunquā in Iudæa uisas, in cāpis eius adeò multiplicauit, ut moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis, ut equos uenales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Syriæ reges & Trans euphratenſes mittere solebat. Cumq; esset omniū regum gloriosissimus, & Deo charissimus, & opibus ac prudentia omnes superaret qui ante illum rem Hebræorum ad ministrauerant, deterior factus est ante obitū: & à patrijs moribus desciscendo, indignū antè gestis rebus uitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus uenereis immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atq; ita contēptis Moyſi institutis, quæ non nisi gentis eiusdē coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amorī earū hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere uoluerat, ne per hanc occasionē peregrinis implicarētur ritibus, ne uel relicto patrij numinis cultu, ad illarū religiones se transferrent. Sed hæc Solomo neglexit uoluptate irrationabili uictus: du-

1. Reg. 11.
Solomo dege-
nerat, uictus a-
moribus.

disq;

etisq; uxoribus è principibus, uirisq; illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum regis filia, adeò consuetudine earum est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. Ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus, cultū Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assuevit: quamuis iam antè quoq; à præscripto legum discesserat, quando æreas bouum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neq; illa fas erat facere: Cumq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parētis uirtutem, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discendens ab eius imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impietatem, neq; diutius impunitam fore: uiuo tamen regnū nō auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium poenas daturum: ita tamen ut non uniuersum regnū deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & urbis Hierosolymorum in qua Deus templū sibi elegisset. His auditis Solomo uehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hætenus suspiciebatur, in contrariū uergente. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationē est elapsum, dū hostis ei Deo sic uolente exortus est, cui nomē Aderus, regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cumq; Ioabus copiarū Dauidis Imperator Idumæā subegisset, omnibus eius gentis qui per ætatē arma ferre possent in terne cione intra semestre deletis, hic etiam nū adolescentulus ad Pharaonē Ægyptiorū regē euasit. ab eo comiter exceptus, & domū, & agros, ex quorum redditibus uiueret, munificentia illius est consecutus: & postquā adoleuit, tam charus ei factus est, ut rex cōiugis suę sororem, nomine Taphinē, nuptum ex traderet: ex qua filius natus, cū regis liberis est educatus. Porro accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, Pharaonē adiuit, rogās ut sibi in patriā reuerti permetteret. Rege aut percontante quid illi deesset, quā ue sua iniuria prouocatus relinquere se cuperet, & si non semel impetritum, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatē eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaon difficilē se hætenus præbuerat, Aderus impetrato à suo rege cōmeatu in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quòd multis præsidijis impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cū incidisset in quendā Razarum qui aufugerat à Sophonæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syrię, rex declaratus, Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo, uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat, & cædibus. Et quasi parū esset Hebræis unus hostis externus, domi extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabatæi filius, ueteri quodā oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orba-

Solomonē propheta reprehēdit.

Aderus Solomonē infestatur.

*Achia Hiero-
boamo regnū
predicit.*

tus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomo animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricę murorum, quando Hierosolyma mœnib. cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, ut rex comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Abi-
 unt autem illo tempore Hierosolymis, obuiā fit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus: Is salutatum eū de uia paulū seduxit, in rus quod-
 dam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim frustra pallio quo ipse amictus erat, iussit Hieroboamū decē inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam, tribum unam cum altera ei contigua daturus est: tibi uerò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum se dediderit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iusticiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum ut tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse. His prophetae uerbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ardenti & inquieto ingenio, quamprimū in suam prouinciam peruenit, non immemor præfati propheticæ sollicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipsi que principatum deferret. Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomo uolebat eum comprehensum occidere. At ille ad Susacum Ægypti regem profugus & præsens periculum euasit, & manendo illuc usq; ad Solomonis obitū regno se Israelitico incolumem seruauit. Solomo autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, uitæ uerò nonaginta quatuor: sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescens deceptus à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorū calamitatibus satis dictum est.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem facit. Cap. III.

VIII.
8. Reg. 12.

CAETERVM defuncto Solomone, & succedēte in principatū eius filio Roboamo, quē ē Nooma Ammanitici generis muliere suscep-
 erat, mox quidā ē procerib. in Ægyptū miserūt, qui Hieroboamū reuocarent. qui cū ad eos in urbē Sicima uenisset, etiā Roboamus eodē per-
 uenit. Placuit enim conuentu Israelitarū illuc habito, regnū de populi cōsen-
 su accipere. Accedūt itaq; illū principes populi unā cū Hieroboamo, rogā-
 tes ut aliqd de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse mitior. graui em̄ il-
 lius iugo se pressos fuisse. Futuros autē se erga eū beneuolentiores, & seruitu-
 tē modestia libētius quā metu esse laturos. Ille post triduū ad postulata re-
 spōsurū se pollicitus, statim in suspicionē uenit, q; sine mora uotis eorū non
 annuisset. Decere em̄ eius etatē putabāt, procliuā esse ad bene merēdū: nō
 nihil tamē spei suberat, q; deliberaret, ac nō statim essent repulsam passi. In-
 terim ille cōuocatis paternis amicis consultabat quale respōsum populo da-
 ri oporteret. q; quū bene ipsi cuperēt, & uulgi naturā probē callerēt, suaserūt
 ut comiter populū alloquerēt, & posito aliquantis per fastu regio ad captan-
 dā multitudinis gratiam se accommodaret. hac em̄ arte captos sa cilē illum

*Roboamus in-
ueniunt cōsiliū
sequutus regni
partē amittit*

amaturos

amatu-
ros, quòd natura ita comparatum sit, ut subiecti delectentur regibus
mansuetis, & de suo fastigio non nihil se demittentibus. Ibi Deus sine du-
bio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus sententia, certè
ad præsens ambiēti regnum necessaria, non probabat: sed accitis æqualibus
suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis uideretur, proferre
iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat utiliora cerne-
re, autores ei fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius
crassiorē esse, quàm patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se pu-
tarent, durius etiam in posterū tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuif-
sent, expectandū, ut ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex,
& ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die
populus ad audiendum cōuenit, omnibus expectatione suspensis, & existi-
mantibus benignum aliquid sibi proponēdum, omisso amicorum consilio,
ex iuuenū sententia respondit, non sine Dei uoluntate, ut Achiz uaticinium
suus euentus sequeretur. Icti enim uelut ferro tam duris uerbis, nō secus ac
si à minis ad rem iam esset peruentū, per indignationem uno ore exclamant,
nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum
quod pater extruxisset, manifestè defectionem præ se ferentes. Adeoq; per-
tinax ira fuit, ut Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iu-
uenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati uulgi animos, ne auditū
quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se
in famulo saxi impetitur: ueritusq; ne conceptum semel odium in ipsius
caput effunderetur, trepidè conscenso curru quantum potuit Hierosolyma
properauit. Et Iudæ quidem ac Beniaminis tribus communibus suffragiis
regē eum eligunt: reliqua uerò multitudo, ex illo die alienata à progenie Da-
uidis, Roboamo imperium detulit. Id Roboamus ægrè ferens, cōuentu dua-
rum tribuū sibi subditarū indicto, & delectu C L X X X millium habito, co-
natus erat reliquas decem uel ad officiū retrahere, nisi Deus per prophetā
intercessisset: admonēs nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum Deo
uolente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israelitarū regis
gesta, ac tum demū res Roboami duarū tribuū regis dicemus, serie narratio-
nis ita postulāte. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domici-
lium habuit, & apud Phanuelā urbem aliud ædificauit. Nec multo post in-
stante Scenopegia, cogitās secum, quòd si permetteret populo Hierosolymi-
tanam profectiōē, & festi illic celebrandi potestātē faceret, populus captus
religione templi & ceremonijs, facillè mutata uolūtate, scq; relicto ad priorē
regem accedere posset: idq; non dominationi suæ tantum, uerum etiam uitæ
periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis cōsulere. Duas uitulas ex au-
ro fecit, & cōstructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Da-
nam, quod oppidū sitū est ad minoris Iordanis fontē, effigies illas utrobicq;
cōsecrauit: & conuentu indicto decem tribuū, quibus ipse præerat, pro con-
cione in hunc modū eas est allocutus: Viri populares, notū uobis ex iusto,
quòd nullus locus Deo est uacuus, & quòd is nullo certo loco includitur:
sed ubiq; uota exaudit, ubiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi,
hoc tempore uos Hierosolyma urbem dissitam longo itinere proficisci re-

*Hieroboam
Israelitarū re-
gis gesta.*

*Hieroboamus
aureas uiulas
facit.*

ligionis ergo. Homo illud templum statuit: quemadmodum & ego duas aureas uitulas cōsecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deum adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitæ ex uobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumque ex uobis sacerdotiū ambit, uitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His uerbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deferendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicitur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, uolens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante uitulam altare posuit: moxque assumpta pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumque iam holocausta in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mitente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediā multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonem uertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Deus fore quendam prædicit de genere Dauidis, Iosiam nomine, qui mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & imposterorum ad impietatem populum seducentiū ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit prædictionem hanc non esse uanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur protinus altare hoc, & adipēs uictimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetae uerbis irritatus rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendere: moxque sideratum brachium dirigit, ut reducere manū non posset, torpente membro exanimi. Altare quoque disruptū impositas uictimas effudit, ita ut uates Dei prædixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicum esse, ac diuinum, rogauit eum, ut Deum exoraret, quo affectæ dextræ uigorem pristinū redderet. Quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetā ut cum eo cibum sumere dignaretur. Excusauit Iadon, negās se ad eum diuersurū, aut in ea urbe panem aut uinū sumpturū. id enim sibi contra interdictū Dei non licere. uetitū etiam, ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri continentiam, eo magis de se coepit esse sollicitus: ex his quæ suprā dicta sunt, parum felicē rerum suarū exitum augurās. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quod esset senio languidus. cumque audisset à filiis de aduētu prophetæ à Hierosolymis, & prodigijs per eū patratīs, & quod Hieroboamus emortuā dextram ad illius preces sanam recepisset: ueritus ne rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis ut euestigiō asinum stratū ad iter sibi expedirēt. quibus impigrè iussa executis, cōscenso iumento per uestigia prophetæ properabat. quem affecutus interquiescentē sub quercu patula et umbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit cum eo, quod nō ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referēte, uetitum se à Deo, ne apud quenquē in ea urbe cibum sumeret: Certē apud me, inquit, licuit sumere. nā ego quoque propheta sum eiusdē cuius tu cultor numinis. & nūc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prædio hospitali excepturus.

9. Reg. 13.
Iadon in aram
Hieroboami;
uaticinatur.

IX.
Pseudopropheta
ta prophetam
decipit.

pturus. Tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus, & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, poenam inobediētiæ poenæq; modum denunciās. Fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo uolente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumēto necauit, nihil læso asino. imò & illum & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in urbem reportauit, inibi que magnificè sepeliit, monitis filiis ut se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunque ille præcecinisset de urbe illa & altari & sacerdotib. ac pseudoprophetis: ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso olsium discrimine. Post iusta funebria prophetæ reddita, & iniuncta filiis mandata, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: Et quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo uerò de altari et sua ipsius manu referente, ac uerè hominem Dei, uatem que optimum uocitante, coepit hanc eius opinionem maliciose labefactare, & probabilibus rationibus rei ueritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manū eius obtorpuisse, dum altari infert uictimas, ac deinde post quietem pristinum uigorem recepisse. Altare quoq; recentis etiam tum structuræ, quod tot ac tantarum uictimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò uatis mortē indicat, à leone esse necatū: adeò nihil diuinum nec in uita nec in uerbis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in totum auersam in extremam impietatem precipitauit. In tantum enim posthac cōtra omne ius ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quæreret, quàm quomodo indies magis ac magis semetipse no uis scelerib. superaret. Sed hoc omisso de Solomonis filio Roboamo iam dicēdum. Is duarum tribuum regno potitus, urbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Ethame, Thecos, Berhsur, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulis que sua præsidia & præfectos imposuit, frumento, uino, oleo, cæterisq; com meatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum ditio cōfluxerunt sacerdotes & Leuitæ, & quotquot è reliqua plebe erant boni ac iusti, patrias suas relinquebant, ut Hierosolymis Deum colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum uictularum adorationē ui adigere uolebat. quo factum est ut Roboami regnum triennio talibus accessiōibus cresceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Macham è Themare Abesalomi filia primogenitam, ex qua Abiæ pater factus est. Et quamuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet, præ omnibus tamē amauit Macham. Erant enim ei legitimæ uxores octodecim, concubinæ uerò triginta: &

X.
Roboamige-
sta.

ex his uigintiocto filiis, filia uero sexaginta. Abiam uero Machæ filium successorem sibi designauit, eiusque fidei thesauros suos & munitissimas quasque urbes credidit. Sed ut plerumque solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus contemptor ueræ religionis, ita ut etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerum humanarum natura, ut cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebat, & pro uirtutibus uicia eorum sequantur alioquin nisi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum uidentur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem contemnente, ne iusticiæ studiis regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis, diuitias eius urbis in Aegyptum transportauit. Cap. IIIL.

HANC contumeliam Deus per Susacum Aegyptiorum regem ultus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostris adscribit. hic enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum contra illum adduxit: in quo fuere currus M C C, equitum L X M, peditum C C C C M: eius miles maximè ex Afris constabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami urbes sponte ditionem facientes in fidem suam recepit, quibus praesidio firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus uero unum cum suis à Susaci exercitu obsessus, uersus ad supplicationes, exorare Deum non potuit, ut uictoriam annueret. Samæas quoque propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturum se illos qui cultum ipsius priores deseruerant. Quamobrem consternati, & uidentes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri coeperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus autem uidens eos sic affectos, & peccata sua confitentes, per prophetam denunciauit, nolle se eos perdere: subditurum tamen Aegyptiis, ut experiantur utrum commodius sit Deo seruire, an homini. Susacus autem Roboamo propter metum dedente urbem, conditiones non seruauit: sed deprædatus templum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atque argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Salomo rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophienæ rege acceptas; atque ita domum est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantum errans, & quod per uasis multis alijs gentibus etiam Palæstinam Syriam subiugarit, hominibus non expectata uel ditionem facientibus. Apparet autem, quod nostram gentem dicere uelit ab Aegypto subactam. Narrat enim, hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius quam Martem experirentur, ditionem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noster, qui urbem, antequam oppugnaretur, dedidit. Idem ait, Aethiopes quoque ab Aegyptiis circumcisionem uirilium didicisse. Phœnices enim & Syri Palæstini fatentur se hanc ab Aegyptiis accedisse. Constat autem quod nulli alij circūcidant in Palæstina Syriæ, præter quam nos. Sed de his quisque suo

*Herodoti testi-
moniū de Aeg-
ypti rege Su-
saco.*

suo arbitratu sentiat. Post Susaci discessum, Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum fecit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assignauit: & sine ulla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni sui tempora elabi passus est, metu cohibente, eo quod perpetuū illi esset cum Hieroboamo dissidiū. Vixit annos L VII, ex quibus decem & septem in principatu exegit, uir arrogans ac insipiens, & qui propter spretū paternorum amicorum consilium, imperium amisit. Sepultus est Hierosolymis in regijs conditorijs. In regnum paternū Abias successit, octauum iam supra decimū annum Hieroboamo apud decem tribus regnante. Et quoniam huius regis exitum diximus, superest ut quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neque modum neque finem impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis extruebat, & sacrificos his ē uulgo assignabat. Hanc suam contumeliam, dignamq; tanta impietate pœnam, non multo post Deus in caput ipsius atq; familiæ uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit uxore suam mutato cultu, sumptuq; priuato habitu, ad Achiam prophetā proficisci. esse enim hunc uirum in prædicendis futuris mirificū, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset: mandauitq; ut quasi peregrina de filio percōtaretur, esset ne præsentem morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iussa fuerat, in Siluntem, ubi tum Achias degebat, peruenit. Iamq; adueniente ad illius ædes muliere, cæcutienti præsenio Deus apparuit, indicans & quod Hieroboami uxor ad eum ueniret, & quid ad interrogata respōdendum esset. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitem simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam cælas? Deum certè non lates, qui me de aduentu tuo præmonuit, mandauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc Dei uerbis ei renuncia. Quoniam te magnū ē paruo & nihili reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cōtra immemor horum beneficiorū, fusiles deos quā me colere maluisti: ideo delebo te & tuum genus, & cadauera uestra à canibus atque alitibus deuorabuntur. Constituam enim regem super populum meum, qui neminē ē Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers ultionis, sed excidet ē terra bona hac, & in Transeuphratēses regiones dispergetur: quia regis impietatem est imitatus, & deos ab illo factos adorat, relictis meis cereremonijs. Tu uerò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciat. Filium autem mortuum reperies. nam te urbem incunte, ille ē uita exiturus est: sepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic ē Hieroboami familia bonus erat. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plangensq; misera properat propter maritum: eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum uisura erat: reuersaq; domum, illum quidem, ita ut propheta prædixerat, exanimem reperit, regi uerò cuncta renunciauit.

XL

3. Reg. 14.
De Hieroboamo.Hieroboami
uxor seipsam
disimulans, Achiam uatem
consultum it.

Hieroboami

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauerit. Cap. V.

At Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitū, propter ætatem eius eum contemnens. Ille uerò audito aduentu Hieroboami, haudquaquam est perterritus: sed supra ætatē, & supra quàm hostis sperauerat, collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellabatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copiae duplo numerosiores fuere. Ut uerò pugnandi studio acies instructæ ex aduerso cōstitere, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium tum à multitudine tum ab Hieroboamo petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere: Quòd Dauidi atq; eius posteris regnū in omnes ætates duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quo magis miror cur deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei suffragio principatum obtinētes, impugnaturi nos, & reliqua regni parte depulsuri. Maiorem enim eius partem Hieroboamus hæcenus iniuste occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorū scelerum, qui finem imponet eius nefarijs facinoribus: quandoquidem ipse non uult imponere, atq; etiam uos ad omnem iniquitatē incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis cōsilijs seductus, parum comiter uos allocutus est, irati deseruistis, ut quidem uidemini, illum: sed re uera Deum optimum maximum, legesq; eius. Atqui æquum erat ueniam dedisse non solum uerbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, sed etiam si re aliquid per ætatem peccasset, uel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos uerò nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos uenitis. quæso re freti? num aureis illis uiculis, & aris ac lucis celsioribus? quæ non religionis, sed impietatis uestræ argumenta sunt. An fortè multitudo quæ potiores estis, spem uobis facit uictoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumera uis exercitus, pro iniusticia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iusticia spes uictoriæ sita est, quæ profectò penes nos est, qui constanter in seruandis legibus & ueri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis è materia fragili sculpsērunt, neque scelestus rex commentus est ad imponendum uulgo: sed qui conditor est omnium, & principium huius uniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoque suadeo ut resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis contra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiā Abias uerba facit ad Israeliticum populum, interim ab Hieroboamo pars copiarum occultè missa à tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se uidentes, non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemq; fiduciam in Deo ponere: illum certè nullis hominum insidijs circumueniri.

Abias Israelitarum copias ad obsequium pellicere conatur.

cum ueniri. Ad hanc regis uocē redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad sacerdotum classica ingēti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit cœleste auxilium, quod hostium uigorem retulit, Abianis longē præpollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis uel Græcorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cæsis enim quingentis hostium millibus memorabilem apud omnes posteros uictoriam retulerunt, & urbes eorum munitissimas uicinas diripuerunt, Bethalem cum sua præfectura, itemq; Isanā & huic coniunctam præfecturam. Post eam cladem Hieroboami uires omnino fractæ fuere, quandiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est non multo post uictoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusq; est Hierosolymis in maiorū suorū conditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus sexdecim. Is liberorum numerus ē mulieribus x i i i ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decennī pace potita est. Atq; hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cum regnasset annis uigintiduo-
bus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eoq; in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorum urbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam ē domesticis eius amicis Basanes Macheli filius insidijs interceptum occidit, et occupato regno totam eius stirpem excidit, euenitq; secundum prophetę uaticinium, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabantur, à canibus laniati absumerentur: qui uerò in agris, ab alitibus. Atq; in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

Abias Hieroboamum prælio uincit.

Nadabus Israelitarum rex.

Æthiopum expeditio in Hierosolymitanum agrum regnante Asano, et exercitus eorum interitus.

Cap. VI.

ASANVS autem Hierosolymorū rex, uir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruantissimus, quiq; nihil uel cogitaret uel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonū. Is correxit quicquid erat in suo regno uitiosum, sublatis omnibus exoticis immundicijs. habuitque in exercitu lectissimorum uirorum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Æthiopum rex cum maximo exercitu cōtra eum uenit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiūctis trecentis curribus. Huic progressu usq; ad Maresam, quæ est urbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie non procul ab urbe in quadam ualle, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentem Æthiopum multitudinē, exclamauit, Deum inuocans, oransq; ut uictoriam sibi contra tam multa hostium milia dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium uictores posset reddere. Hæc precanti Deus uictoriæ signum obtulit: quo uiso rex alacris cum hoste cōfluxit, cæsisq; plurimis, reliquos terga uertentes usq; in agrum Gerarenum persecutus est. Versi deinde à cædib; ad rapinas Gerara capiūt

Zaræus Æthiopū rex ab Asano Iudeorum rege profligatur.

Ioseph.

u ac

*Azarias uictor-
es Iudeos ad
pietate cohor-
tatur.*

*Basanes Israeli-
tarum rex.*

9. Reg. 16.

ac diripiunt. Idem & in castris hostium factum est: unde multum auri ege-
stum est, prædâ que abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum.
Tanta uictoria diuinitus parta ditati omnes, reuertunt Hierosolyma: iamq;
non longè aberant, quum illis propheta Azarias sit obuiam. is posteaquam
agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc uictoriâ diuino fauore eis con-
tigisse propter seruata iusticiam ac pietatem, & quia semper Dei uolunta-
ti obtemperauissent. Quod si ita, ut coeperant, pergerent, in posterum quo-
que uictorias de hoste & uitam fortuatam eiusdem fauore illis expectandâ:
sin uerò à religione descuerint, omnia cōtraria illos manere: sequuturumq;
tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neque sacer-
dos iusticiæ cultor. Tuncq; & urbes eorum subuertendas esse, & gentem
per omnes terras dispergendam, erronumq; more uitam acturam nullis cer-
tis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus esset, probitati stude-
rent, & diuinum fauorem sibiipsis non inuiderent. His auditis rex unâ cum
populo gauisi sunt, dederuntq; operam & publicè & priuatim ut religio sar-
ta tecta maneret, dimissis à rege per totam regionē à quibus hoc negotium
diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuū regis
rebus, reuertor ad Basanem Israelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami
filio cæso regnū eius occupauerat. Hic in Tharse urbe electo domicilio, ui-
ginti quatuor annis regnauit, sceleratior magisq; impius quàm uel Roboa-
mus uel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum contumax. Qua-
propter misso ad eum Gimone propheta, prædixit se totū ipsius genus exci-
surū, & eisdem quibus prius Hieroboamū cladibus profligaturū: eo quod
rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrādo regno pietatis aut
iusticiæ ratione habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel Deo
gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs
se se contaminasset. Cui quum similis esse uoluerit, meritò etiam similem
exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminētes pro sce-
re sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in posterum
& anteactorum pœnitens placato numine uitaret exitium: sed uelut propo-
sito præmio si strenuè pergeret, perinde ac si per prophetā ampla spes pro-
posita, non calamitas denūciata esset, seipso factus nequior, indies data ope-
ra scelus scelere cumulabat. Postremò cum exercitu aggressus est urbem
non ignobilē Ramathonem, distantē quadraginta stadijs ab Hierosolymis.
quam captam muniebat, ut eam sedem bellifaceret, unde sui milites excur-
sionibus regnū Asani uastarēt. Veritus autem eius conatū Asanus, & cogi-
tans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus
inferre posset: misit ad regē Damascenorū legatos cū pecunijs, ambiēs eius
societatē, & admonens quod paterna inter ipsos intercederet amicitia. At
ille & pecuniam libèter accepit, & societate cum eo inijt, relictâ Basanis ami-
citia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & ur-
bes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerūt, ui-
delicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarū rex, omiſſa
munitione Ramathonis, ad suas res tuendas festināter reuersus est. Asanus
autem è cōfecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quo-
rum

rum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare ualuit, fatali morte præuentus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterum regni annum perijt per insidias, cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum urbis occupati fuere.

Basanæ stirpe sublata apud Israelitas, Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. Cap. VII.

DEINDE ex magistro equitum factus rex, totam Basanæ stirpem secundum Gimonis uaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecione absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito regis casu, & quod Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiam uenit, eaq; expugnata uipositur. Zamares uidens urbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectoq; igne simul cum ea se quoque concremauit, regni sui die septimo. Quo facto cōfestim populus in diuersa studia scissus est, alijs Thamanum, alijs Amarinum regnare uolentibus. Cuius factio quum tandem uicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum uocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus differebat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc agebant, ut populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit ut alius alium tolleret, & cum toto suo genere extirparentur. Hic Samariæ diem suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc autem uidere licet, quàm curæ sint Deo res hominū: & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Israelitarum enim reges propter impietate breui tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. Asanus uerò Hierosolymorum duarumq; tribuum rex ob pietatem ac iusticiam feliciter Dei fauore uiuens, ad extremā peruenit senectā, & post unum & quadraginta regni annos bona morte decessit. cui mox Iosaphatus successit filius, ex Abida matre natus, omniū testimonio proauitę pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimū regem retulit. Sed de hoc quidē rege nunc dicere non est necesse. Cæterum Achabus Israelitarum rex habitauit Samariæ, ubi uigintiduobus annis regnū tenuit, nihil de priorū regum institutis mutās, nisi si quid deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè. nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiā Ithobali, Tyrionum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: moxq; ab ea domesticos illius deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis insanix, ut non uerita sit templum Beli deo Tyrionum ædificare, & lucum omnis generis arborū plantare: cui etiā sacerdotes &

Ioseph.

u a fallos

Amarinus Israelitarū rex.

Dei bonis bene, malis male facere.

XIII.
Achabus Israelitarū rex impius.

Iezabela Achabi uxor impia.

3. Reg. 17.
Elias siccitatē
predicit.

Elias Sareptā
uenit.

Menandri testi-
monium de E-
liana siccitate.

Elias puerum
in uitam reuo-
cat.

3. Reg. 18.
Elias ad Acha-
bum redit.

Obedias.

falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habebat, dementia & malitia omnes ante se reges superans. Hunc propheta quidā Dei maximi ē Thesbone Galaditica urbe oriundus adiit, dicēs Deum prænūciare, quod nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates compareret. Additoq; iureiurando quo magis rem confirmaret, secessit ad tractum australem, ubi ad torrentem quendam degebat, unde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui postquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierem uiduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ ipsi alimenta suppeditaret. Iamq; non longè à porta aberat, quum uideret mulierē operariam ligna colligētē: & significāte Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit, ut aquam ad bibendum afferret: abeuntemq; iam reuocās, & panem apportare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicum farinæ pugillum, & olei paululum: uenisseq; se eò, ut collectis lignis sibi ac filio panem coqueret: quem ubi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum Propheta: Vade, inquit, bono animo lætiora sperans: & primū mihi paululum paratum affer. Polliceor enim tibi nunquam in uase illo farinā defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiā. Paruit mulier, & quæcunque Propheta petierat fecit: deinceps que & sibi & filio & hospiti sat alimentorum habuit. Neutrum enim horum defecit, quandiu durauit siccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarū etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis, sic scribens: Hoc regnante etiam pluuiarū defectus fuit ab Hyperberetæo mense usq; ad insequentis anni Hyperberetæum continuus: qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna uis fulminū. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His uerbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cum filius eius morbo preualente expirasset, eiulās, & uoces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideo mulctatam se filij morte dictitans. Ille consolabundus iubet eam sibi tradere filiū, breui recepturā uiuum: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit, quo deposito super suum lectulū, exclamauit ad Deum, nō bonam hospitij gratiam altrici relata extincto ipsius puero: rogabatq; ut remisso spiritu uitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricē miserante, & prophetæ gratificante, ne uideretur infortuniū secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationē recepit puer spiritum. At illa gratias egit uati, dicens nunc apertè se agnoscere diuinæ mentis interpretē. Paulo deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei uenturā pluuiā. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad uictum necessaria rum penuria, ut non solum hominibus panis deesset, uerū etiam equis cæterisq; iumentis terra negaret pabulum, tanta erat ubiq; siccitas. Rex igitur uocato dispensatore Obedia, cui iumentorū curam mandauerat, iussit ubiq; fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cumq; multū quæsitus propheta Helias nusquā compareret, iussit

iussit Obediam quoque se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator uiam ingreditur. Erat autem uir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas sæuiebat cædibus, cætum ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentandos. Huic à rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus, à uenerabundo salutatur. Mox propheta mandante ut aduentum suum regi nunciet: Quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubique gentium ad necem perquirat? Quis enim locus est, ad quem attracturos te ad necem non miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris, aliò rapiat: & rex te non reperto frustratus, in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sim studiosus tui similiū, qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, cæteris omnibus ab ea interfectis. Propheta contrà iubet, ut nihil metuens regem adeat, sacramento interposito se quoque eadem die in eius conspectum uenturū. Quo indicio, postquam Achabus Eliam adeesse didicit, in occursum eius uenit, & cum indignatione: Tu ne ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu ne sterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris, causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, et pro abrogato ueri Dei cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris uates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt uerò omnes acciti à rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio consistit: Et quousque, inter utrunque uacillabitis? Si enim Deum nostrum uerum & solum creditis, hunc & mandata eius sequimini: quòd si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis illos, igitur recipite. Populo uerò nihil ad hæc respondente, Elias postulat, ut quo certiore argumento uel proprii uel alienorum probetur potentia, solus ipse dei sui uates contra illorum trecentos contendat, sumpto boue, & in lignorum struem imposito, sed nullo igne subdito. idem oportere & illos facere, atque ita inuocare suos deos, ut ligna uelint accendere. Hoc enim pacto ueram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquam placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores sacram rem facere, et sua nominatim inclamare numina. Cumq; suis precibus et inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet uocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant. Illis uerò à manè usq; ad meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidentibus: cum iam suæ uices sacrificandi uenissent, amotis illis iussit uulgum propius obseruare, ne fortè clàm ignem admoueret: qui postquam accessit, sumptis duodecim lapidibus secundum numerum tribuum Israelitarum, altare ex eis construxit, foditque circum illud fossam bene profundam: & coaptata super altare strue lignorum, uictimaq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas super altare iussit effundi, ita ut fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis, coepit inuocare Deum, precariq; ut errati iam diu populo ostendat suam potentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cælo in altare lapsus inspectante populo, tum uictimam tum aquam omnem circumfusam absum-

*Baalis uates ab
Eliâ uicti inter
ficiuntur.*

*Elias pluuiam
impetrat.*

1. Reg. 19.

*Elias Iezabelā
fugit.*

*Eliam Deus al
loquitur.*

XIIII.

1. Reg. 21.

mit, ita ut locus fieret aridus. Quo uiso Israelitæ prostrati in terram unum Deum adorant, hunc maximū & solum uerum confitendo: cæteros nihil aliud esse quàm nomina uanis stultorum hominum opinionibus conficta: moxq; comprehensos eorum prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui & regem abire ad prandiū iussit, nec esse amplius sollicitū. breui enim uisurum pluuiam. Quo abeunte, Elia uerticem Carmeli cōscendit: & cum humi sedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulum ascēsa quadam specula ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari uiderit. nam hactenus serenum erat coelū. Paruit ille non semel ascensa specula, sed nihil se uidere retulit. Tandē septimo reuersus ait, se uidisse in aere nescio quid nigricās, humano uestigio nō amplius. Quo audito, Elia mittit eum mox ad Achabū, iubēs ut rex properē in urbem redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelā urbem cœpit tendere, sine mora offuscato aere, & inuoluto nubibus procella mixtus imber superuenit: & propheta correptus numine, regium currum usque Iesraelam Azari urbem currēs prosequutus est. Iezabela uerò, Achabī uxor, audito prodigio per Eliā patrato, quodq; prophetas ipsius interfecisset, misit ad eum nūcios, minādo se illum occisuram, quemadmodū ipse prophetas occidisset. Et Elia territus fugit in urbem Bersube, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumeg cōtermina: relictōq; ibi famulo, ipse in desertum abiit. Cumq; precatus esset mortē, quod non esset cæteris melior, ut illis absumptis ipse uitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadam obdormiit: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam ac cibum appositū. & cum comedisset, collectis ex hoc cibo uiribus, ad Sinæū usq; montem peruenit, in quo Moyse à Deo legem accepisse prodicitur: ubi nactus amplum quendam specum, ingressus habitat illic. Allapsa deinde ad aurem eius uoce incertum unde profecta, percōtante quamobrē relictā urbe desertum coleret: ait, se occisis externorū deorum uatibus persuasisse populo, quod unicus sit Deus, qui ab omnib. coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à regina expeti. Mox eadem uoce iussus in crastinum sub dium prodire, auditurus quid opus facto sit: sequēti luce è spelunca prodijt. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silentio, diuina uoce nihil terreri præsētib. iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatumq; mox ut domum reuersus, declaret populi regem Ieum Nemessæi filium: apud Damascum uerò Syrorum Azaelem: & pro se prophetam Elisæum constituat, ex Abela urbe oriundum. Impios enim pœnam duros, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis, Elia in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæum, arantem cum quibusdam alijs impellentibus iuga duodecim, accessit, et ei palliū suum iniecit: qui euestigio prophettare occœpit, relictis que bubus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen ut prius sibi liceret parentib. ualedicere: quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterū Nabuthus quidā ciuis urbis Azari, quum prædiū haberet regijs fundis contiguū, rogatus ab Achabo ut ei quantolibet precio uenderet rus finitimum, adiungēdum regio: aut si mallet, unum aliquod

è regija

è regijs pro eo sibi eligeret: negavit se id facturum. gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare uoluit, nec cibum sumere. Iezabela uerò sciscitante quid acciderit, ut nec balneū admittat, & cœnam æquè ac prandiū fastidiat, quàm rusticus sit, Nabuthus ei denarrat: usum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contrà hortatur ut magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Moxq; literas Achabi nomine scriptas mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde sub ornatis tribus uiris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemix populo lapidandum obijcere, atq; hoc modo de medio tollere. Id quod ita, ut regina scripserat, factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus Deo ac regi fecisse conuicium, à populo est saxo obrutus. Quod ubi Iezabelæ relatum est, regem accedit, suadetq; ut sine suo sumptu uineæ Nabuthi hæreditatem capeſſat: & ille exiliens præ gaudio, ad uiſendum id prædium euestigiò se confert. Deus autem iratus Eliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, rogetq; quid ita occiso uero domino eius prædij hæreditatem iniuste sibi usurpet. Qui ubi ad eum uenit, dixit rex se uti uelle illo prædio. Nabuthū enim, scœdum hominē, sceleris à se fuisse conuictum. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & regis & reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppressisset. Tum demum Achabum eius facinoris poenitentia subiit, & indutus saccum, nudisq; pedibus, à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus uerò per prophetam denunciat, se quidem usq; post eius obitum dilaturum uindictam, quandoquidem sceleris poeniteat: minas tamen uanas non fore, sed Achabi filium pro commissis poenas daturum. Et hæc quidem regi propheta indicauit.

*De Nabutho
ab Achabo ob
uineam per ca
lumniā occiso.*

*Elias Achabi
facinus repre
hendit.*

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu proſligatur. Cap. VIII.

DV M hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damasci rex, contractis è toto regno suo copijs, ascitisq; ultra Euphratē triginta duobus socijs regibus, contra Achabum duxit: qui intelligens se imparem eius copijs, à congressu quidem abstinuit: sed coactis ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin uidebatur expugnata difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obsessam urbem oppugnare coepit. missoq; caduceatore ad Achabū, petijt ut sibi liceat legato ad eū mittere, proposituros quid nam peteret: quo impetrato quū uenissent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu regem obsidionem soluturū.

3. Reg. 20.

Adadus Samariam obsidet.

Achabus uerò iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesq; uniuerfas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliam Syrus misit, postulans, ut quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi habere. Achabus lætus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos suos, omnesque facultates proprias fuisse traditurum. hoc enim prima legatione Syrum petiisse. Nunc uerò uelle eum mittere famulos, qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli ansam querentem: ut quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratū rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat: facturum se tamen, quicquid ipsis uisum fuerit. Reclamauit tota concio, contemnendum esse cū suis mandatis illum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoq; consentiat salutis ciuium gratia, posteriora non admittat. atque ita eos dimisit. Hoc responso commotus, ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia mœnium, se uerò parem illis aggerem excitaturum, si uel pugillum terræ singuli milites conferant: uolens eum copiarum multitudine perterrefacere. Achabo uerò respondente, gloriari debere non armatum, sed pugna superiorem factum: legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta socijs regibus responsa referunt. Ille euestigiò mandat circūuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cū omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens Deū polliceri, daturum se uictoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde, per quos hæc uictoria continget? Perpueros, inquit, ducum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quod Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, ut siue pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij uerò principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usque ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Israelitarum rex animaduertit, uniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est, ut in ebrios & inermes impingerent, ita ut relicta in castris armatura fugerent, & rex ipse præceleri equo uix euaserit. Achabus uerò longo spacio Syros persequutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in urbem reuersus est. Cæterum propheta monente ut in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitum in promptu habeat (reuersurum enim Syrum iterum) rex omni ope bellum apparat. Porro Adadus seruatus è clade cum reliquis

*Syri ab Israeli-
tarum iuueni-
bus uicti.*

quīs exercitus, aduocatis amicis cōsultabat, quomodo cum Israelitis bellū gerere debeat. Illi suaferunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorū in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis uictos: sed si in campatribus | committatur praelium, se superiores fore. Præterea cōsuluerunt, ut dimissis regibus quos secum in expeditionē duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementum que in sua ditio ne tam equitum quàm peditum conscriberet. Placuit regi consilium, dedit que operam ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris signum se protulit, exercitum in Hebræos duxit: & quum peruenisset pròpe oppidū Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus uerò cum suis copijs obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut hostis contra quàm opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquā motum est. Septima uerò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter utrinque pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum uim, terga uerterent. quibus impigrè uictoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugentium equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obtrebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentibus. qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt uiginti septem milia: in prelio uerò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiam Israeliticorum regum prædicantibus, & spem ueniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eū mitterentur, permisi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, de dititium eius in perpetuum futurū. Tum ille gratulari se ei dixit, quod è pugna euasisset, fratrisque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru uehebatur. Et quum adorasset Achabus, porrecta dextra in curru eum sustulit, exceptumque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignū timere. Adadus actis gratijs quàm longa sibi uita daretur memorem se fore huius beneficii professus est, redditurum que Israelitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Foedere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum propheta quidam, nomine Michæas, accessit ad quendam Israelitam, iussit que eum ut uulnus sibi in caput infligeret, addens Deum ita uelle. Qui quum parère nollet, daturum inobedientiæ poenam prædixit, & leonis incursum periturum. Quod quum ita euenisset, alterum propheta adiit, idem imperans. A quo ictus, & uerticè saucius, obligato capite uenit ad regem, dicens se cum eo militasse, & è tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso pe-

Syri Israelitarum Deū montanum esse dicentes, ab ysdem iterum uincuntur in campatribus.

Achabus Adado Syrorum regi parcat.

Michæas propheta uulnera ri se iubet, & Achabū reprehendit.

riclitari

riclitari se nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respondente uero Achabo merito id passurum, soluto capite agnoscendum se Michæas præbuit. Hac autem arte usus est, quo maiorem uim uerbis suis adderet. Ait enim Deum in regem animaduersurum, quod Adadum contra se contumeliosis dictis inuectum elabi permisisset. Futurum enim ut ipse ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate prophetæ offensus, iubet eum in carcerem conijci, & uehementer ea prædictione contristatus domum se recipit.

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

Cap. IX.

IACTENVS de Achabi rebus, nunc ad Iosaphatum Hierosolymorum regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidij per urbes ditionis sue dispositis, ne illas quidem sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum

Iosaphati pietas.

rege ceperat. Hic rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quod esset uir iustus ac pius, & per singulos dies daret operam ut aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est, ut & ipsi à circumquaque uicinis regibus multus honos haberetur, id quod misitandis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc quoque tam diuitiarum regis quam fama non medio cre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio conuocatis principibus & sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam ditionem, & populum oppi datim leges Moysis, earumque obseruantiam, atque religionis cultum docere: quod adeo libenter ciues complexi sunt, ut certamen huius studij inter eos susceptum uideri posset. Finitimæ quoque gentes constanter hunc regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annos sexcentos triginta agnos, pa-

Iosaphati potentia.

remque hædorum numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ualidas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutorum trecenta millia, quibus præerat Edræus, Ioannes uero ducentis milibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octoginta scutorum millia, præter milites qui per munitissima oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam exercitus qui suum regem comitabatur, publicam exhibitio frumento, uino & carnibus, rogatusque est ab Achabo, ut contra Syro-

Iosaphati cum Achabo fœdus.

rum regem arma cum eo coniungeret, ad recipiendam urbem Ramathana in regione Galaditica, quam ipsius patri illius pater eripuisset. Iosaphato uero auxilium pollicito, quod non minorem quam ille haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs, progressi extra moenia duo reges, & sedentes in suo uterque solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uero censebat, si qui prophetæ essent, accersendos & consulendos de expeditione, quæ contra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat usque in illam diem.

Achab

Achabus à Syris bello lacesitus praelio uictus, occiditur.

Cap. X.

ACHABVS uerò accitis suis prophetis numero quadringentis, iussit eos ex Deo sciscitari, an daturus sit regi bellum contra Adadum mouenti uictoriam, & urbis dominium propter quam bellum illaturus esset. Prophetis uerò bellum suadentibus: uincendum enim Syrum, & in potestatem uenturum, quemadmodum autem Iosaphato suboluit fucus ex eorum uerbis, & quòd falsi uates essent: percontatus que est Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiam futura præscire ualeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædixerit, foreque ut ipse à Syrorum rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum. Eum uocari Michæam Iembleæ filium. Iosaphato uerò postulante eum produci, missus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat, cæteros omnes prophetas uictoriam regi prædicere. Respondit uates sibi non licere contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uerò ad regem peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait, sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio casurus esset. Hæc loquuto Michæa, uersus ad Iosaphatum Achabus: Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi uelit iste? Michæa uerò constanter asseuerante, se nihil nisi iussu Dei prædicere, illum uerò spe uictoriæ sollicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, rex attentius cogitare coepit. Interea Sedecias quidam unus è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michæas dicat. nihil enim ueri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezraelam in Nabuthi suburbano lambendum à canibus regis sanguinem, quemadmodum lampsissem cruorem Nabuthi opera ipsius lapidari à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri, qui longè præstantiori prophetæ non uereatur contrarium dicere, quòd periturus sit rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quàm uerax sit, aut afflatus diuinio Spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum apprehendi eum prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quòd hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. Cumque ei nihil mali propter hoc accidisset, securus iam Achabus nō amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. Vincebat enim, opinor, fati uis, plus fidei falsis quàm ueris prophetis adstruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias uerò aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare euertendam cornibus uniuersam Syriam. Michæa contra asseuerante breui fore ut Sedecias è cella in cellā fugiat latebras quæritans ne luat pœnas uaniloquij: iratus rex iubet eum apud Achamonem prætorem urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei præberi. Atque ita duo reges uersus Ramatham cum copijs profecti sunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha

Michæa ad Achabum uaticinaturus adducitur.

xv.

1. Reg. 22.

*Achabi mors.**Authoris digressio de diuinatione.*

matha castra posuit. Conuentum autem erat inter reges socios, ut Achabus priuato habitu uersaretur in prælio: Hierosolymitanus uero sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ uaticinium eluderent: sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, ut neminem alium occiderent, sed solum regem Israelitarum. Syri uero primo congressu uidentes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retrò receperunt. A mane autem usque ad uesperam pugnantes & uincentes, occidebant neminem, sicut eius mandatum fuerat, solum Achabum ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandem unus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in hostes sagitta, regem per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga uerteret: sed aurigam iussit currum extra prælium euehere, quòd graue ac lethale uulnus accepisset. Cum'que uehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru usque ad solis occubitum, & tandem profluo sanguinis uiribus deficiens interiit. iam'que appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimùm per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisque reuertitur. Cadauer regis Samariam relatum, illuc sepulturæ traditur, & cum currus regius cruore fœdatus ad lezaræ fontem esset ablutus, ueritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes enim enim lambebant eius sanguinem: & meretrices reliquum abluerunt. Mortuus autem est apud Ramatham, secundum Michææ uaticinium. Ergo quoniam utriusque prophetæ prædictionem euentus consecutus est, uenerandum est numen, ei'que semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit diuinatione, & huiusmodi futurorum prædictione utilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid cauere debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quòd insuperabilis sit fati necessitas: quæ etiamsi præsciatur, cauere tamen non potest: sed tamdiu homines sibi uana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, ut prænunciantibus cladem nō crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitis bello petitos superat. Cap. I.

IOSAPHAT O autem regi post suppetias contra Adadum Achabo latas, Hiero solyma reuertenti propheta leus occurrens, reprehendit eum, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum ex hostibus propter suam bonitatē, licet peccasset. Post eam admonitionem rex supplicationibus & sacrificijs Deo conciliato, uniuerfam suam ditionem perlustra-

4. Reg. 3.
2. Paral. 19.
Iosaphatus d'
nate reprehenditur ob impio
latas suppetias.

uit, populū leges diuinitus per Moysem traditas, & cultum pietatis docendo: constitutisq; oppidatim iudicibus, hortatus est eos, ut solius iusticiæ respectu habito ius populis dicerent, nec munerib. corrupti, nec magnatū aut diuitum captantes gratiam, omnibusq; quod æquum est redderent: sciētes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarum tribuum urbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices & sacerdotum ac Leuitarum ordine, & è primatibus constituit, & hos prius monitos ut iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauijores controuersie deferrentur ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horum negocijs maiore etiam diligentia decerni uoluit: quòd eam urbem maximè æquitatis seruantem esse deceat, in qua & templum simul haberetur, & regia. eis summos magistratus ex amicorum numero præposuit Amasiam sacerdotem, & ex ludæ tribu Zabadiam. Et rex quidem in hunc modum res constituit. Per idē tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs ei bellum inferunt, & ad Engaddā urbem Asphaltitæ lacui uicinam castra metantur, trecentis stadijs à Hierosolymis dissitam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & ad templum uersus Deum inuocat, ut tantum uirium & roboris ei suggerat, quātum satis sit ad sumendam de hoste pœnā. In hoc enim templum id extructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus corā numen præsens inuocet, diuinæque ope adiutus inuasores suos malè mulctatos arceat, uolentes datam ab ipse terram ad possidendum eis auferre. Sic precatus est lachrymans, accedente eodem totius populi cum uxoribus & libris supplicatione. Ibi Iaziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri cum hostibus. Mox edicit ut in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, uoce Hebræis significante eminentiam. Ibi nō fore opus ut cum hoste configant, sed pignantē

Iosaphati religio.

Iosaphatus Dei opem implorat.

Iaziel uates Iosaphato uictoriam spondet.

Ioseph.

x tantum

*Ammanitis
mutuis vulneri-
bus cadunt.*

*Iosaphati clas-
sis naufragiū.*

*Ochozias Isra-
elitarum rex.
II.
4. Reg. 1.*

*Elias egrotanti
Ochozie mor-
tem prædicit.*

tantum pro se Deum, quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculū rex & totus populus prostrati in faciem, gratias agendo adorabant Deum, & Leuitæ organis suis hymnos canebant. Diluculo uerò progressus rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni propheticæ: & non struendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus: agendasque Deo gratias, non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit regis consilium, idque mox etiam exequuti sunt. Deus uerò terrorem & consternationem immisit Ammanitis, ita ut alij alios hostes esse putantes, interficerent tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus uerò prospiciens in uallem in qua castra hostium fuerant, cum totā uideret refertā cadaueribus, lætus tā inopinato Dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem uictoria contigisset: permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera. tantāque fuit multitudo, ut agrè per integrum triduum omnia spolia legerent. Quarta uerò die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis celebrauit laudibus: à quo factō postea locus nomen inuenit, ut Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteras gentes tā mirificæ uictoriæ fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionē conciliauit, ut res eius sub diuini numinis tutela deinceps esse crederent: & Iosaphatus quidem deinceps iusticiæ ac pietatis nomine erat in magna gloria. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo in tanta societate parandarum nauium, quæ merces in Pontum peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimā. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quod non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est, ut hac cura uacauerit in posterum. Atque hæcenus de Iosaphato. Achabi uerò filius Ochozias regnauit apud Israelitas, & regiam Samariam, uir pessimus, & utrique parenti omnino similis, & Hierobeami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat pendere, amplius detrectauit. Accidit autem ut Ochozias de tecto domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morboque ex hoc casu contracto Accaronem ad Muscæ (id deo nomen erat) oraculum sciscitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum uerò Deus Eliæ prophetæ mādauit, ut nuncijs ab eo missis occurrens percōtaretur, an Israelitæ proprium Deum non haberent, quando quidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturus: iuberetque eos reuerti, & regi dicere, eum non reualiturum. Quod quum Elias fecisset, nuncijs his auditis confestim ad regem reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse uirum quendam, & uetuisse ulterius progredi: iussisseque, renuntiarent suo regi, Israelitarum Dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege uerò iubente ut sibi figuram hominis illius designarent, dicebant hominem esse hispidum, & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset, Eliam per hæc descriptum à nuncijs, misit ad eum attrahendum, centurionem cum quinquaginta militibus. Is

reperit

reperit in montis uertice descendere iussit, & ad regem uenire. In hoc enim se missum, ut ni sponte sua faciat, ui coactum eò pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo uerus propheta nosceretur, & igne ad suas preces coelitus misso, ipsum unà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus est: moxq; candens turbo delatus, centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum prophetæ minatus uim esset, ni uolens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit, quemadmodum alterum. Quo cognito, rex misit tertium. Is quòd esset cordatus, & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum ubi tum erat Elias, & amicum eum salutauit: Non ignoras, inquit, quòd, ut regis mandato paream, inuitus ad te uenio, sicut & illi qui ante me uenerunt. Misertus igitur mei & horum militum, uolens ac libens descende, nosq; ad regem sequere. Tum Elias delectatus uiri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hec, inquit, dicit Dominus: Quia me pro deo non habuisti, quem de morbo tuo ueri nihil prædicere posse putasti: & ad eum qui Accaronitis colitur, de ualitudine consulendum mittere maluisti, scito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapsum, dū ita ut Elias prædixit decedens, quòd liberis careret, Ioram fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum alijs uitijs, tum maxime impietate referenti. Omisso enim sui Dei cultu, se externis religionibus dedit, uir alioqui strenuus. Hoc regnante, Elias ex hominibus exemptus est: nec in hodiernū usque diem mortaliū quisquam scire potuit, quis nam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Elisæum, sicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho qui fuit ante diluuium, in sacris libris legimus quidem euanuisse è consuetudine mortalium: mortuos tamen esse, nemini unquam fuit cognitum. Ceterum Ioram accepto post fratrem regno, Moabitarum regi Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, intonsarum pecudum annua ducenta millia. Ergo postquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoque per nuncios sollicitauit, ut quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellū contra Moabitas, qui à suo regno defecissent. At ille non solum se uenturum auxilio promisit: sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem petraeturum. Ioram, ubi renunciatum est ei de talibus auxilijs, uenit Hierosolyma: & splendide ab eius loci rege exceptus, cum de communi sententia uisum esset per Idumææ deserta, quā minimè hostis expectaret, iter facere, cū alijs duobus regibus Hierosolymis profectus est, uidelicet cū hospite, & cum rege Idumæorum: & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, ut omnibus tantum non desperantibus Ioram doloris impatiens exclamaret ad Deum, quā nam sua culpa tres reges sine prælio in Moabitarum regis manus traderet: Iosaphatus contra, ut uirum pium decebat, consolabatur eum: iussitq; perquiri, num quis in exercitu propheta adesset, per quem quid faciendum esset, Deus posset consuli. & indicante quodam famulo, uidisse se ibi Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium: suasu Iosaphati tres re-

*Elias ignem de
caelo aduocat.*

*Elia & Eno-
chi raptus.*

*Ioram Moa-
bitarum regi
bellū infert.*

III.

4. Reg. 3.

Iosaph.

x 2 ges ad

ges ad illum uadunt: quumq; ad illius tabernaculum uenissent, quod forte extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipue Ioramus. At ille iussit ut absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris prophetas consuleret. illos enim esse ueridicos. Rex precibus urgebat, ut responsum daret, & eos seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati, uiri probi & pii. Accito deinde psalte quodam (sic enim uates postularat) eo psallente correptus diuino spiritu, iussit reges in alueo torrētis multas fossas facere. nam absq; nube & uento & pluuia uisuros alueum repletum aquis, ita ut militi & iumentis abunde potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, uobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem uastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, sequenti die prius quam sol oriretur, torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde distantem, demissi fuerant: ut & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarum, ut audiuit tres reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos per montes occurrere, ne clam in ditionem suam impetum facerent. qui uidentes ex oriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineâ, quod eo tempore maximè aqua radijs icta rurilet: falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma uertisse, & eorum sanguinē per torrentem defluere: & cum hac persuasionem regem suū rogabant, ut eos ad diripienda hostilia castra ire permitteret. quo impetrato ruentes uelut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed ualde eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos undiq; hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terrā suā euaserūt. Reges uerò agros Moabitarū ingressi, dirutis oppidis totā regionē prædis abactis exhauferūt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq; solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandam urbem, & obsessus, ueritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ uisæ sunt. Quod ubi præter spem non successit, in urbem reuersus rem extreme necessitatis & desperationis aggreditur. seniore enim filium, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante holocaustoma Deo sacrificat. Reges uerò hoc uiso tantā necessitatem miserati, & humanarum uicissitudinum memores, soluta obsidione domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus uerò post hanc expeditionem pacatus quidem, sed non diu Hierosolymis superuixit, ex ætate uitæ anno sexagesimo, regni uigesimo quinto: sepultusq; in ea urbe magnificè, quemadmodū Dauidis imitatore sepeliri decuit.

Eliseus uaticinatur.

Moabite ab Hebræis uincitur.

Moabitarum rex filium suū immolat.

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interfecit. Cap. 11.

FILIIIS quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris uoluntate in regnum successit, cum Israelitarum rege commune nomen habens, uxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transscriptas inferere nostræ narrationi operæ precium duximus. Obediæ uxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc uidua Elisæum adiit, dicens nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos ut alere clàm posset, æs alienum contraxerat, nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem uelle rapere. quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactum eius misertus opem aliquam presentem afferret. Quo sciscitante ecquid domi haberet: nihil se habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illā ire, & acceptis cōmodatò à uicinis uacuis uasis compluribus, foribusq; cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturū omnia. Paruit mulier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetam reuersa, rem totā illi retulit. Ille consuluit ut diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta ualeat, atq; in hūc modū mulier opera Elisæi à creditorū molestia liberata est. Idem Ioramū per nuncios admonuit, ut locū quendā caueret, in quo à Syris occidere eū uolentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, ut ille præmonitus uenatum non iret. Adadus autem frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis detectas: & uocatis domesticis per conuicium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quòd rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, non rectè eum facere quòd prodicionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quòd Elisæus propheta nihil non indicet, prodat que consilia: iussit eos per nuncios explorare, in qua nam urbe Elisæus habitet: renunciatum que est ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cōprehenderent: qui noctu urbem circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes uellent eum capere, trepidè accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio: rogauit que Deum, ut ad cōfirmandum famulum presentē se & auxiliatorē, quoad eius fieri posset, ostēderet. Tū Deus exoratus speciem magni equitatus & curruū circa Elisæum famulo uidendā exhibuit, ita ut animatus his suppetijs, nec ipse quicquā timeret amplius. Post hæc uates iterū Deum orauit, ut obscuraret oculos hostiū, caligine immissa, præ qua agnoscere ipsum nequeant: & impetrato hoc quoq; dedit se in mediū illorū, interrogans quem quærent? Quibus respondētibz, Elisæum prophetam se quærere, pollicitus est hunc se traditurum eis, si ad urbem in qua esset, ipsum sequerentur. Atq; ita, qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incun-

Ioramus Iudeorum rex.

Elisæi facta.

Elisæus oleum multiplicat.

4. Reg. 6.

Elisæus Ioramū de insidijs præmonet.

Elisæus hostes cæcati facit.

ctanter secuti sunt. quos ubi Samariam perduxit, Ioramū regē iussit portas claudere, & Syris suū militē circūdare: precib. deinde rursus ad Deū missis impetrat, ut hostiū oculis caliginē illā tolleret. At illi recepta oculorū acie, cōclusos se animaduertūt in medijs hostibus. Cūq; attoniti & inopes & cōsiliū hærerēt in tā prodigioso negotio, rege quērente ex propheta, an iaculis eos deberet cōfigere: id quidem facere uetuit, solos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne lāsa quidē ipsius ditione, Dei uolūrate & potētia ignaros omniū eō loci esse productos. cōsuluī igitur ut hospitali mēsa refectos incolumes abire permetteret. Itaq; Ioramus prophetæ monitis obsequēs, liberaliter ac splēdidē tractatos Syros ad regē eorū Adadū remisit.

1111. Illi reuersi omnia quæ eis contigerāt suo regi renunciant: qui in tāto prodigio manifestā Dei potentiā admiratus, simulq; uatis diuinitatem, nihil post hac cōtra Israelitarū regē clām molitus est: sed decreuit aperto Marte rē gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominum: cōparatisq; ingentib. copijs, uniuerfas contra eum educit. Qui putās se imparem, si collatis signis res ferro gerēda sit, intra Samariā se continuit, fretus urbis munitiōnibus. Adadus uerō cogitans, si nō machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tāta aut Ioramus laborabat rerū inopia, ut propter nimīā indigentiam intra Samariā ueniret octoginta denarijs argēteis caput asini, & quinq; denarijs Hebræi columbini stercoreis sextariū uice condimenti emerent: nihilq; magis uerebatur rex q̃ ne quis fame adactus, & nō ferens inopiā, urbē hostibus proderet. Quamobrē per singulos dies obibat ipse moenia & excubias, dispiciens ne quis in urbem clām admitteretur, & singulari diligētia huiusmodi occasiones adimēs. Cūq; mulier quādā exclamasset, Miserere domine, putans eā aliquid cibi petere, commotus ira malē precatus est ei, negans sibi esse uel areas uel torcularia, unde ipsi impartiri posset aliquid. Illa uerō dicēte nihil se eiusmodi petere, nec ob cibū molestā esse, sed ut litem inter se & aliā mulierē finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait se cum amica quadā uicina pactā, ut quādoquidem nullum aliud adsit cōtra famē remedium, iugulatis infantibus (nam utriq; erat filiulus) unū atq; alterū diem hoc cibo se alerent. Se prius suū occidisse, quohēsterna die cōsumpto in cōmunem alimoniā, alterā illā mulierē à pacto discedere, & suū abscondisse filiū. Percussus uehemēti dolore Ioramus uestem sibi cōscidit, & horribiliter exclamās, ira cōtra prophetā accēditur, tollendū dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cōlesti numine impetrare subsidium: confestim que mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad cædem eius properabat, Elisæū uerō regis ira non latuit, sed domi sedens cū discipulis: Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obseruate, ut dum erit pro foribus, opponatis uos, & obiectis foribus illum prematis ac remoremini. mox enim rex ipse aderit, mādati iā pœnitēs. Illi ita ut iussi sunt, hominē uenientē excludūt: moxq; Ioramus ad se reuersus, & ueritus ne cedes accelereť, quātū potuit, ad Elisæum properat, interuētū suo cohibiturus missum à se hominem, & uatē periclitātem seruaturus. Quò ut uētum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus se cum ciuib. despiceret, nec ullum à Deo peteret remediū.

Tū
propheta

Adadus Samariam obsidet.

Samaria famēs tanta, ut matres filios comederint.

propheta promittit in crastinum eadem hora qua tū rex ad se uenerat, futuram magnā rerum ad uictum necessariorum abundantiam, ita ut publicè in foro uno siclo ueniret satum similæ, & uno itē siclo duo sata hordei. His dictis rex cum suo comitatu exhilaratus est, propter expertam toties prædictionū fidem, tum quoque nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tum rex fortè familiariter incūbebat: Nō credibilia, inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdū sit sperare similæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis, mihi sit uerisimile. Tum propheta: Videbis ipse, ne dubita, sed uidebis modò, non frueris etiā. Hæc prædictio effectū talem habuit. Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domiciliū. Hi cum propter sæuientem famē nihil ex urbe ciborū acciperēt, & siue in urbē reditus daretur, siue ibi se continerent, fame sibi pereundum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: ut siue eis parceretur, uiuerent: siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententiā postq̃ cōprobata est, noctu eunt ad castra hostiū. Ea nocte Deus Syros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi curruū & armatorum aduentantium, adeò ut crescente magis ac magis suspitione consternati ē totis castris ad regē suū concurrerent, dicentes adesse reges à Ioramo conductos, regem Ægypti & regem insularū. iā enim exaudiri eorum strepitū. Hæc nuntiābus Adadus credidit, q̃ & ipsi aures inani sonitu pulsarentur ut ceteris: & per summā trepidationē omnes sine ordine ad fugā se expediūt, relictis que intra castra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totā spē salutis in fugiēdo collocāt. Leprosi uerò illi Samaritæ uenientes in castra Syrorum, in ipso ualli aditu ingens silentiū & magnā rerū copiā deprehendunt: progressiq̃ ulterius, & ad quodpiam tentorium delati, postquā ne unum quidem adesse uiderunt, refecti primū cibo ac potu, ueste & multo auro se onerant, eam prædā extra uallum elatā in quodā loco abdunt: mox alterū tentorium aggreffi faciūt similiter ut prius: idq̃ quater fecerūt, nemine interim cōspecto. Vnde coniectātes de abitu hostium, dānabant suam negligentiam, quod non hæc Ioramo & ciuib. indicarēt. quapropter ad mœnia Samarię properāt, & in clamatis custodibus discessum hostium eis significant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negotio amicorum & ducum cōsiliū aduocat: ait rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri sibi insidias struāt, desperātes fame urbē expugnari posse: ut si ad diripiēda castra quasi fuga deserta procurrant, repentē coorti cæsis direptoribus urbem etiam sine pugna occupent. quare suā sententiā esse, ut diligenter eā contra insidias muniāt, & cauti sint, neq̃ temerè credita fuga hostiū procurrēdo periculo se obijciāt. Hoc cōsiliū quidā laudauit ut prudēs: addiditq̃ sibi uideri mittēdos duos equites qui omnia Iordanē usq̃ explorēt: qui si fortè intercipiātur, cautiores fore ceteros, ne & ipsi temerè progressi circūueniātur: nec duorū equitū fore grauē iacturā, quos fortassis alioquin fames absumeret. Id regi placuit, & euestigiò misit qui omnia dispicerēt. Illi renūciāt nihil se per uiam reperisse hostiū, sed passim iacere arma iactata, & frumētū reliquasq̃ sarcinas,

*Eliseus summā
annonæ uilita-
tem promittit
in posterū diē.*

4. Reg. 7.

*Syri panico
terrore fugati.*

quo expeditiores fugerēt. His auditis rex multitudinē ad castrorū direptiō nē emittit. nec fuit uulgaris praeda, sed auri & argēti plurimū, & uaria iumē torū genera. præterea tantū inuenerūt frumētī atq; hordei numerū, quātū nec in somnis sperare poterant, ut mox omnes pręteritę famis obliuio cape ret. tāta em̄ fuit abundātia, ut duo sata hordei siclo emerētur, & eodē precio satū similæ secūdum Elisæi uaticiniū. satū aut cōtinet modiū Italicū & dimi diū. solus aut hac copia non est adiutus pręfectus ille tertię partis militiæ. Cōstitutus em̄ ad portā à rege, ut cohiberet proruētis multitudinis impetū, ne se inuicē cōculcādo obtererēt, ipse hoc passus est: atq; ita interiit, quēad modū Elisæus prädixerat, cū prænūciāti annonę abūdantiā nollet credere.

4. Reg. 8. Rex autē Syrorū Damascū reuersus incolumis, ubi cognouit diuinitūs im misso terrore se unā cū exercitu in fugā cōiectū, & uanū fuisse qđ de aduētū hostiū crediderāt, ratus omnino aduersum se habere numē, per animi ægri tudinē in morbum etiā corporis incidit. Cūq; per idem tēpus Elisæus Da mascū uenisset, hoc cognito fidissimū ē familiaribus suis Azaelē ei misit ob uiā non sine muneribus, sciscitatum quis' nam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum? Azael assumptis XL camelis quicquid optimum ager Damascenus fert, & quicquid in regia fuit eximiū, in eos im posuit: & obuiam factus Elisæo, reuerēter eum salutat, dicens se ab Adado rege missum ut offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leua mē sperare debeat? Propheta nūcio nihil mali renunciare iusso, tātum mori turum regē indicat. id famulus regius dolēter accepit. Elisæus uerò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciēs quanta mala passurus esset suus po pulus post Adadi obitū. Azaele deinde rogāte causā tristitiæ: Fleo, inquit, qđ me Israelitarū misereat. tā multis à te afficiētur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorū urbes incēdes, & infātes ad saxa allides, & dissecabis pręgnātes mulieres. Azaele uerò dicente, Et unde mihi uires ut hac faciā? ait sibi diuinitūs significatū, qđ ipse regnaturus sit in Syria. Itaq; Azael reuersus ad suū dominū, melius eū habiturū nunciat: & sequenti die reti uiuido in eum iniecto, pręfocat, & imperium occupat, uir alioquin stre nuus, & graciosus apud Syrorū ac Damascenorū multitudinē: quo factū est ut usq; in pręsens tā Adadus qđ Azael eius successor diuinis apud Syros co lantur honoribus, tū propter aliā beneficentiā, tum quia magnificē templis extructis Damascenorū urbē ornatiorē reddiderint. Eorum enim effigies quotidianis pōpis honorāt, & antiquitatē iactāt, nescientes qđ non admodū sint ueteres, & nondū centū supra mille anni ab eorum ætate intercesserint. Cæterū Ioramus Israelitarum rex audita morte Adadi, à continuis pauori bus respirauit, latus tandē aliquādo licere sibi in pace uiuere. Alter uerò

Azael Elisæum
interrogatū it
de Adadi mor
bo.

4. Reg. 9.
Ioramus Iudæe
rex sceleratus.

v. Ioramus, qui Hierosolymis imperitās, eodē ut dixi nomine cēsebatur, mox ut principatū iniit, à cędibus fratrū & paternorū amicorū potestātē auspica tus, uidebatur cum Israeliticis regibus certamē suscepisse, ne inferior haberi posset (quantū ad impietatē attinet) naetus ad hoc magistrā idoneā Gotho liā uxorē: quę fuit Achabi filia, à qua externorū numinū cultum didicit. Et Deus quidē, ob promissa Dauidi, eius genus abolere nolebat: Ioramus ue rò indies nouis superstitionib. irritare eum, & populi mores deprauare nō destitit.

destitit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficeret, cæso rege suo *Idumæi à Iudæis deficiunt.* qui Iosaphato hætenus paruerat, & nouo in eius solium imposito: quã iniuriã ulturus Ioramus cū equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæã noctu irrupit: & exultis uicis finitimis non est ausus ulterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi q̃ plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum, & illis qui Labinam regionē incolunt. Tantus autē fuit hominis furor, ut adigeret populū lucos in editis mōtibz sitos cōscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti, & proflus obli- *Elias per literas Ioramum Iudææ regem reprehendit.* to instituti patrij, affertur ab Elia propheta epistola, uindictā Dei minitās, quod contempto patrū suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorū regū impietatem se contulerit; nec hoc contentus etiā Iudææ tribum, & Hierosolymorū ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies colere, quẽadmodum & Achabus sibi subditos cōpulerat: ad hæc quod fratres & alios uiros bonos ac iustos interfecisset. poena etiam qualis immineret, in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum regis, & domesticā familiam desæuaret, nec liberis parcens nec uxoribus. Ipsum quoq̃ lento uentris profluuiō uexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animā. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto: postremò ipse misera morte tollitur. Cap. III.

NE C multo post exercitus Arabum, qui uersus Æthiopiã incolūt, cum alijs Barbaris Iorami regnū inuadit, qui & regionē omnem, & ipsam regiã diripuit, iugulatis etiā uxoribus eius ac liberis. unicui tantū fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostiū. Ochozias nomine. post hæc publicā calamitatē & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat. id malum in uentrem eius ingruit, ut manifesto diuinę iræ iudicio miserabiliter periret, cū uidisset per uētre intēstina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri. Coniectantes enim, ut opinor, eum ira Dei sic obijisse, nec regio funere dignati sunt, nec paterno monumento intulerunt. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello impetit.

Cap. IIII.

ISRAELITARVM autē rex Ioramus, sperās post Adadi mortē *vi.* Ramathā Galaditicā urbē se posse recipere, magno prius factō apparatu exercitum ei admoet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodā Syro nō lethaliter, in Azarā urbē se recepit curādi uulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieū Amasis filiū præfecerat, qui illam uē expugnatā recepit. erat autem ei propositum percurato uulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato uni è discipulis suis sacro oleo, *4. Reg. 9. Elisæus discipulum mittit ad eum unguentum regem.* misit eū Ramathā, ut eo delibutū Ieū regē appellaret, dicereiq̃ se autoritate diuinā regē eū eligere: & mādatis etiā quibusdā alijs, iussit cū fugientis more iter facere, nemine abitus eius cōscio. Ille ubi ad destinatā urbē peruenit, offendit Ieū fortē sedentē mediū inter duces exercitus, ita ut Elisæus fore prædixerat: accedēsq̃ ad illū, ait se cū eo uelle colloqui. & cum surgens secutus ipsum

ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptum oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, te regem elegit in pernitiẽ Achabi generis: & ut ulciscaris prophetarum eius sanguinẽ, qui à Iezabela cõtra omne fas occisi sunt: ut quẽadmodũ prius Hieroboami Nabati filij & Basæ familię propter impietatem interiẽre funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus, è conclauis proripuit, nolens à quoquam duce conspici. Ieus autem in confessum ducũ rediit. Percõtantibus autẽ illis, quade causa uenisset iuuenis, & insanum uideri dicẽtibus: Rectẽ, inquit, cõiecturam facitis. nã insani uerba locutus est. Illis uerò magis etiam exponi sibi quid esset orãtibus, regnum populi sibi à Deo delatũ, ait illum dixisse. Hæc ubi prolocutus est, unusquisque ducum detraxit sibi pallium: quibus congestis, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouum regem consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit coacto exercitu Iezraelam urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, Ioramus curabat uulnus quod in Ramathẽsi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officium cognationis etiã Hierosolymorum rex Ochozias, quod esset sororis eius filius, ut quo modo se haberet uulnus inuideret. Quos ut Ieus repẽtinò accessu opprimeret, edixit ut è suis militibus nemo Ioramo indiciũ faceret: hoc enim eximiũ fore argumẽtũ, quod bona fide regnũ sibi detulerint.

Ioramus à Ieu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias.

Cap. V.

MILITES uerò læti imperata faciunt, & omnes uias obsident, ne quis ad Ioramum illis inscijs peruenire, & quid agatur renunciare ualeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Iezraelam sublimis curru uehitur: quo iam appropinquante, speculator à rege constitutus ut uenientes in urbem obseruaret, ubi uidit Ieum cum turmis aduehi, renunciavit Ioramo, aduentare agmen equitum. Ille euestigiò mittit quendam equitẽ qui occurrat, & cognoscat quis nã ueniat. Ad quos ubi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse sollicitum, & ut sequatur se cum alijs. hoc speculator cum uidisset, renunciat Ioramo, equitẽ illum admixtum agmini iter facere cũ illis. mox & alterũ à rege missũ Ieus idẽ iubet facere. Vt uerò & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremò ipse cõscenso curru cũ Ochoziã Hierosolymorum rege, quẽ ut cognatum inuisendi gratia illò uenisse diximus, exiuit illi obuiã. nam lètẽ & cõposito agmine Ieus incedebat. Hũc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat, satn saluæ sint res in exercitu: à quo amarulẽto cõuicio exceptus, & ueneficæ meretricis filius appellatus, facilẽ cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziã, circumuentos se dolo ac insidijs. Ieus uerò, sagitta per cor transfixũ de curru eum præcipitat. Et Ioramus quidẽ protinus in genua lapsus, animam exhalat. Deus uerò Badaco tercię partis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Iorami in Nabuthi agrũ proijciat: prophetiã Eliã in mẽtẽ ei reuocãs, qua patri huius Achabo prædixerat, fore ut aliquando ipse & eius familia in eo loco periret. id enim se tũ ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiã, ita ut prædictum fuerat, euenit.

Cæso

*Deus Ioramũ
Israelitarũ, &
Ochoziam Iu-
deorum regem
interficat.*

Cæso autem Ioram, Ochozias suæ quoque salutis metuens, currum in aliā uiam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille assecutus eum, ad quendam cliuum sagitta ictum sauciat: qui relicto curru, equum properè conscendit: & continuato cursu delatus est in Magedonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere mortuus, relatusque Hierosolyma, illic sepultus est, cum regnasset annum unum, patre suo sceleratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usque ad quartum genus eius progenies. Cap. VI.

EV uerò ueniente Iesraelā, Iezabela ornatu regio stans in turri: *o Iezabele mors.* seruum egregiū, inquit, qui dominum suū occidit. Ille suspiciēs, rogauit eam quæ nā esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, ut eam de turri dent præcipitem: quæ inter cadendum cruciatu mœnibus, ubi solum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita perijt. Post hæc Ieus ingressus regiam cum amicis, refecit se ab itinere: mandauitque famulis, ut Iezabelam sepelirēt in honorem generis, quod nata esset e regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter extrema membrorum, consumptis cæteris à canibus. His auditis, Ieus admiratus est Eliæ oraculum, qui eam reginam in hac ipsa urbe sic perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad urbis magistratus, misit: in quibus dicebat, sese fortissimum natorum Achabi creaturum esse regem. Et enim curruum eos multitudinem habere, & equorum, & armorum, & militum, & urbes munitas: quo facto, parentaturos esse Domino. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi lectis literis extimuerunt: & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppressisset, esse impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se uerò imperata eius paratos facere. Ille rursus rescripsit: ergo Achabi filiorum capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus acceritis adolescentū altoribus imperant, ut occisis illis præfecta capita ad Ieum transmittant. illi nihil miserti, iussa peregerunt: & congesta in uasis quibusdam plexilibus capita Iesraelam miserunt. Quæ cū eò perlata essent, renūciatur cœnanti cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. ille ante portam ex utroque uiae latere acruos ex eis iussit cōstrui: quo facto, diluculo ad ea uisenda progressus, uertit se ad populū: Et si ego, inquit, cū coniuratis dominū meum interfeci, istos omnes ego nō interfeci. Volebatque eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solū, sed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam antè per Eliam uatem ostēdisset. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelites ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cū incidisset in cognatos Ochoziæ regis Hierosolymorū, *Ochozie cognatos Ieus interficit.* rogauit quonā tenderent: Aiunt se uenire salutatum Ioramū, & cum eo regem suum Ochoziam. nesciebant enim utrumque ab eo necatum. Ille hos quoque comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei uir bonus & iustus, nomine Ionadabus, uetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationem prædicauit eius facinora, quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam extirpat radicitus.

Ieus

Deus Baalis sacrificios necat.

leus uero hortatur ut conscenso curru quo ipse uehebatur, simul intraret Samariam. Visurum enim quod nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, qui populo seducto autores fuerint relicta patria religione externa sacra suscipiendi, supplicio dederet. iucundissimum spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dantes meritas poenas anteactorum scelerum. Paruit his Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At leus quantum cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta reperit, omnes ad mortem adegit. Cumque cuperet neminem e falsis prophetis & sacerdotibus deorum Achabi euadere, dolo uniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle: idque ut ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandum enim solennibus uictimis diem festum dijs Achabi. Vocabatur autem Achabi deus Baal, ab ea festiuitate si quis sacerdotum abfuerit, capitale fore. Dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus uestes dari. eas cum accepissent, uenit in aedem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus esset: nollet se dicens, ut sacris eorum alienus ac profanus ullus sese ingerat. illis uero negantibus quemquam talem adesse, & iam sacra sua parantibus aggredi, foris octoginta uiros e fidissimis armat: quibus mandat ut pseudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tamdiu neglectos ulciscantur: interminatus quicumque aliquem eorum elabi permiserit, uicarium pro illo moriturum. Illi uero omnes ad unum necauerunt, & regia ipsa incensa urbem externis sacris profanatam purificauerunt. Iste Baal Tyrriorum deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyrriorum ac Sidoniorum regis sociari sui coluit, templo ei Samariae dedicato, & prophetis cum reliquo cultu assignatis. Huius sacris abrogatis leus, aureas tamen uaccas Israelitis adorare permisit. His ab illo perfectis, sumptoque de impijs supplicio, Deus ei per prophetam significauit, per quatuor genera posteros eius apud Israelitas regnuros.

Gotholia Hierosolymis regnum occupat in annos quinque, ea que caesa pontifex Ochozia filium regem constituit. Cap. VII.

VII.
4. Reg. II.
Gotholia Dauidis semen extinguere conatur.

Ioadus pontifex Iosum regem curat.

VM leus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia regis Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit e Dauidis familia neminem superstite relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineret: id quod, ut ipsa putabat, perfecit. Seruatus tamen est unus Ochozia filius ad hunc ferme modum. Erat Ochozia germana soror, Iosabetha nomine pontifici Ioado nupta: haec regiam ingressa, cum inter caesorum cadauera latentem e nutricum anniculum puerum Iosum deprehendisset, ablatum cum nutrice domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quam diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholiae regnum ad puerum transferant: dataque & accepta per iusiurandum silentij fide spei plenus negocium hoc modo

modo aggreditur. centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti, peragrata tota regione sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pontificis euocatos secum adducunt. ille habere se utile reipub. consilium ait, aperturumque eis, si id apud se continere uelint: opus enim esse non silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumque sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quem aiebat: Hic est, inquit, rex uester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam uestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam uero quæ superest, patentem portam qua itur in regiam seruare. reliqua uero multitudo in templo inermis sit: neque quenquam cum armis intrare sinite, quoniam non sit sacerdos. Præterea certos è sacerdotibus ac Leuitis mandauit satellitum more strictis gladijs regem stipare: & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum regis curam gerere. illi approbato pontificis consilio rem statim aggrediuntur. Ioadus uero aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotibus. ac Leuitis quantum ibi hastarum inuenit, & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat: atque ita armatos templo circumdedit cõsertis inuicem manibus. ut ab ingressu quos interesse non oportebat excluderent. adductoque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens, faustis acclamationibus uitam regi congerminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholique uenientes effecerunt, ut uehementer perturbato animo cum satellitio profiliret à regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice circumdati fuerant. Ceterum Gotholia postquam puerum uidit in suggestu stantem, redimitumque corona regia, discissa ueste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem imperij. Ioadus contra accitis centurionibus. iubet mulierem arripi, ducique in torrentem Cedronis, atque illic poenas luere. neque enim fas esse templum ueneficæ supplicio pollui. Mandauit etiam, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimere. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductam extra portam mulorum regis illic interficiunt. Vt uero conspiratio contra Gotholiam succederet, Ioadus conuocato populo ac militibus. in templum, omnes sacramento ad fidem regis adegit, incolumitati ipsius tuende, regnoque augendo daturus operam. eodem iureiurando mox regem strinxit ad diuini numinis reuerentiam, & ad obseruationem legum quas Moyse coelitus acceptas ad populum pertulisset. Post hæc ad ædem Baali sacra concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo construxerat, in patris Dei contumeliam, & Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotum eius tenuit, trucidauit. Templi uero curam & custodiam sacerdotibus. ac Leuitis ex Dauidis regis instituto Ioadus commisit, iussitque ut bis singulis diebus solenne offerret sacrificium, & suffitum secundum præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus intro subreperet. Hæc ubi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus

Ioseph.

y & ducibus

Gotholia
mors.Ioadus populum
in Iosaphat
adigit, et reli
gionem curat.

& ducib, toto' que populo ex templo Ioasum in regiam deduxit: cumq; col-
 locato in solio denuò alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuer-
 sus festiuitatem per multos dies egit, omnib. scelestæ mulieris cedē libenter
 4. Reg. 11. ferentibus. Erat Ioas cum in regnum adscitus est, annorū septem, matre na-
 tus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus ob-
 seruātissimus, toto tempore quo Ioasus fuit superstes: duxitq; uxores duas,
 postquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem pontifice: ex qui-
 bus utriusque sexus liberos suscepit. Atque hæcenus de Ioaso, quomodo
 elapsus ex insidijs Gotholiæ regnum assecutus fuerit.

Azælis Damascenorum regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas
 expeditiones. Cap. VIII.

VIII.
 4. Reg. 12.

AZÆL autem Syrorum rex bellum cum Israelitis & Ieo rege eo-
 rum gerēs, regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus uasta
 uit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manassitis colebantur; nec
 non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscens, & incen-
 dijs, nec ab hominū cede tēperans quotquot in eius manibus inciderēt. Ne-
 que enim Ieus arcuit eum à populationibus, cōtemptor & ipse factus numi-
 nis religionumq; & legum. Regnauit annos septem: quibus peractis mor-
 tuus, apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto.
 Ioasum autem Hierosolymorum regem instaurandi templi cupido subijt:
 uocato' que pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas &
 sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisculum argenti exigerent in u-
 sum eius instauracionis, quod sub Ioramo & Gotholia, & eorum liberis
 tuendi & fartiendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex uerò hoc
 non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum: sed anno regi ui-
 gesimo tertio cum rex eum & Leuitas conuocasset, & incusaret quòd uolun-
 tati suæ non obtemperassent, & iuberet in futurum templi reparationi pro-
 spicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non
 grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua bene clausa unum
 tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuis-
 set, iussit quemque pecuniæ, quantum liberet, per foramē immittere, in tem-
 pli instauracionem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo, & mul-
 tum auri atq; argenti certatim contulit. arcam uerò singulis diebus presente
 rege exinaniebant scriba gazophylaci, & sacerdos eius custos: numerata pe-
 cunia & recondita, rursus unde sustulerant, reponebant. Et cum uideretur
 collatum, quantum sat esset, pontifex & rex conduxerunt fabros & cæmēta-
 rios, & trabes magnas pulcherrimæ materie cōparauerūt. instaurato dein-
 de templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit (superfuit autem
 non parū) id totum in crateras, cātharos, pocula, & alia uasa insumptum est:
 insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur. Atq; hæc tantisper dum
 Ioasus uixit, diligenter accurata fuerūt. Illo autē post annū ætatis centesimū
 & trigesimū defuncto, & ob probitatē ac iusticiā insignem, tum quòd Dauī
 dico generis regnum conciliaisset, in regum monumenta illato, rex Ioasus
 à pristina religionis cura desciuit: mox' que & primates populi ad eundem
 modum deprauati sunt, ut in iura iusticiam' que delinquerēt. Deus uerò in-
 dignatus

Ioasus templū
 curat instaurā-
 dum.

Ioasus mortuo
 preceptore
 Ioado de gene-
 rat.

dignatus propter hanc regis & cæterorum mutationem, misit prophetas qui contestarentur eos, & à præsentī malicia compescerent. illi uerò tam infano affectu eam complectebantur, ut neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familijs perierant, neque prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin & Zachariam pōtificis Ioadi filiū rex in ipso templo saxi iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum: tantum quia propheta diuinitus constitutus, pro cōcione populum & regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est, si moniti parēre contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficijs, à Ioa mortis amarum præmium sibi repēderetur. Nec diu debita regi pœna dilata est. Azael enim Syrorum rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primū direpta atque euerſa, mox ipsum Hierosolymis desiderem adortus est. Tum Ioaſus cōterritus, omnes thesauros Dei priorum que regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarū discrimen adduceretur. Ille tam ingenti pecunia adductus, uim exercitus à regia urbe abstinuit. Ioaſus tamen graui morbo implicitus, amicis Zacharie pœnas dedit: qui, ne filius pōtificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hierosolymis: nec tamen propter impietatem dignus habitus qui regijs monumētis inferretur, cum uiuisset annos XL & septem.

Ioaſus Zachariam interfecit.

Azael Iudeos infestat.

Amasias rex Hierosolymitarum, exercitū contra Idumæos & Amalecitas ducto uictor euadit.

Cap. IX.

IN regnum successit ei filius Amasias. Anno autē Ioaſi uigefimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos XVII, patri nequaquam similis: sed magis primis eius regni regibus impius, qui palam omnē contēptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex Syriæ tātopere attriuit, ut ex numero exercitu non plus quàm decem millia peditū, equites quingenti superessent: qua expeditione multas & magnas urbes illi ademit, & hostiū non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundum Elifæi uaticinium, quo tempore Azaeli etiā prædixit, quòd necato domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, ut se è manibus Azaelis liberaret, nec ab eo subigi pateretur. Deus autē qui non solum perpetuā innocentiam, uerum etiā resipiscētiā fauore cōplectitur, & cū perdere possit si uelit, castigare mauult, exoratus eripuit eū è belli periculis: & regio pacē nacta ad pristinū felicitatis statū rediit. Post obitum Ioazæ, Ioaſ filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioaſi, regnātis in tribu Iudæ. nā & iste eodē quo Hierosolymitanus nomine uocabatur: tenuitq; regnum annis XVI. Hic bonus uir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elifæus iam admodum senex in morbum incidisset, uisendi causa eum adiit: quem animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit, & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo uiuo armis contra hostē opus non fuerit, sed ipsius prædictionū beneficio semper inuicti euaserint.

Syrie rex Israelitas infestat.

Ioaſ egrotantē uisit Elifæum.

Ioseph.

y 2

Nunc

Elifæus agrotans uaticinatur.

Nunc illum è uita discedere, seuerò exarmatū Syris & alijs hostibus obijci, quamobrē adēpto tali præsidio, sibi quoq; optabilius unā cū illo hāc etiam relinquere. His querimonijs motus Elifæus, regē cōsolatus afferri arcū postulat, eumq; regē iubet intendere: deinde iniecta in eū manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset: Si, inquit, plura misisses, poteras totū Syrorū regnū stirpitū excidere. nūc quia tribus solis cōtentus fuisti, totidē prælijs uinces Syros, & regionē quā tuo patri ademerūt, recipies. His auditis rex abiit, & propheta paulo post defunctus est, uir inclytæ iusticiæ, & citra cōtrouersia Deo lōgè charissimus. multa enim & mirāda diuinæ mentis argumēta exhibuit, quorū memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiā honoratus est magnifico, quale decuit hominē numini diuino acceptissimū. Cōtigit autē tūc ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in monumentū eius proijcerēt, quod mox reuixit à contactu prophetæ corporis. Atque hāc fuerūt & uiui & defuncti uatis opera. Azazel autē rege extincto, ad Adadū filiū Syriæ regnū hæreditario iure peruenit. Huic loas Israelitarum rex tribus prælijs uicto omnē eā regionē abstulit, quæ urbes ac uicos de patre ipsius captos cōplexa est: q; & ipsum Elifæus iā antè prædixerat. postq; uerò etiam loas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasie uictoria de Israelitis ex Ioa rege eorum reportata.

Cap. X.

IX.

Amasias in Amalecitis expeditionem facit.

ECUNDO autē anno loæ regis Israelitarū, regnum accepit Amasias Hierosolymis in tribum ludæ, matre natus urbis regiæ ciue, appellata Iudan. mirū autē in modum iusticiā colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ uindicta, qui amicorum insidijs sublatus fuerat. eosq; omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorum liberis, secundum leges à Moyse præscriptas: qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorū poenas reposcere. Post hāc delectu habito in tribu ludæ & Beniamitica, cōscripto flore iuuentutis, utpote ætatis annorū plus minus uiginti, cēturiones his copijs idoneus attribuit. deinde misit ad Israelitarū regē qui uiginti scutorum millia conducerēt, stipendio talentorū argenti centum annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumeorum atque Gabilitarum gentes exercitum ducere. Iamq; propediem moturus erat in eos, cum interueniens propheta dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus rex utatur auxilijs. alioqui Deo fauente uel modica manu deuictū iri hostiles exercitus. Rege autē agrè ferēte, quia iā publicè stipendiū Israelitis numerauerat, hortatus est propheta ut Dei uoluntatē sequeretur, quo propitio nō defore pecuniā. illos itaq; dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cū domesticis tantū copijs cōtra prædictas gētes profectus est. Quib. uno prælio uictis interfecit x millia, & totidem millia captiuorū abducta in magnā petrā, quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita uictor cū opima ex omnibus illis gētib. præda domū rediit. Interea uiginti illa Israelitarū mercenariorū millia, ignominiosam rati suā missionem, perinde ac si pro inutili dānata esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt: & progressi usq; Bethsemara, regionē pulat

pulati sunt, abacto magno iumentorū numero, cæsisq; trib. colonorum milibus. Amasias uerò post uictoriā factus insolens, autorē eius Deum cœpit habere contēptui, & pro eo uenerari asportatos de Amalecitis deos. Quā obrem à propheta cōuentus est, mirari se dicēte, si hos deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre ualuerint, nec eos ab Hebræorum uirtutos præstiterint, sed tanq̃ ad se nō pertinētes cēdi & captiuos trahi p̃sī sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquā captiuorū turbā Hierosolyma peruenisse. Rex his uerbis ad irā percitus, iussit illū hac de re esse quietum, minatus suppliciū si negotijs alienis miscere se pergeret. Tū ille, se quidē quieturū dixit, Deum tamen ultorē huiusmodi nouitatibus nō defore. Nec multo post Amasias felicitatem suam, cuius tamē autorē Deum nō agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioā regi Israelitarum, ut ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut antehac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruerit: quod si nolit facere officium, bello esse decernēdū de imperij iure. Ad hoc Ioas in hæc uerba rescripsit: Rex Ioas regi Amasie. Olim in eodem monte Libano cupressus erat, & carduus. hic à cupresso filiam petijt filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat, ne maiora q̃ par est appetas, ne ue propter recentem de Amalecitis uictoriam elatus, & te & regnū tuum incertæ committas aleæ. His lectis, Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, ut tādē meritis impietatis pœnas exolueret. Vbi uerò in conspectum hostium uenit, instructa utrinq; acie, tātus repētē pauor ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, ut priusquam manus cōsererentur, iam terga uerterēt: & alijs aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem ueniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, ut Hierosolymitæ apertis portis se cū uictore exercitu admitterent. ea necessitate & uitæ amore adactus, persuasit ciuibus ut hostem reciperēt. At ille dirutis ad trecetorum cubitorū spaciū mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus urbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri uel argenti in regia repertū est, totū asportauit: ac tum demū dimisso illo reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerūt, anno regni Amasie decimoquarto. Appetitus tandem amicorū insidijs fugit in urbem Lachis: nec tamen euasit, illuc quoque inscutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatū, & regia magnificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouas religiones, & pietatis contemptum, post exactum annum uitę quinquagesimum, regni uerò uicesimumnonum, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit: item de Iona propheta.

Cap. XI.

DE CIMO QUINTO autem anno regni Amasie, Hieroboamus Ioę filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit Samarie. Hic rex cum esset uehemēter impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, quod de uictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis, ad se-

Ioseph.

y 3 ptentrio-

Amasias Amalecitarum deos colens, à uate reprehenditur, & agere fert.

X.

Amasias Ioam ad bellum prouocat, & uincitur.

Ioas Hierosolyma populatur.

XI.

4. Reg. 14.

Iona oraculū.

De Iona hysto-
ria. Iona 1.

ptentriones usq; Amathē urbem, ad meridiem uerò usq; Asphaltitem lacū. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, secundū Iesu imperato-
ris definitionē. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus adē-
ptos Syris ad suum regnū addidit, nihil fallēte longē uaticinio. Sed quoniam
pollicitus sum me bona fide res Hebræorū proditurū, nō dissimulabo quid
de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus enim à Deo proficisci
in regnū Nini, & illic prædicare, quòd imperiū illud periturū esset, non au-
sus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, consensu apud Ioppē
nauigio, petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem uehementi tempestate, ita
ut periculū esset ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ atq; ipse etiam
naucerus uota pro incolumitate faciebant: Ionas uerò solus operto capite
iacebat, nihil quemadmodū aliq; faciens. Cumq; turbantib. procellis fluctus
magis ac magis crescerēt, suspicati aliquē ē uectoribus esse in causa, decreue-
runt sortito quærere quis nā ille esset. quo facto, fors prophetæ obligit. per
cōtantibus undē nā esset, uel quid haberet negotij: ait se Hebræū esse, & pro-
phetā Dei maximi, consuluitq; ut ipsum in mare iacerent, si uellent præsens
periculū euadere: se enim eum esse, propter quē tempestas sæuiat. At illi pri-
mū quidē non audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes, hominē hospitē,
qui uitā suæ fidei concredisset, in tā manifestum exitiū mittere. Tandem ur-
gente periculo, & nauim tantū non mergente, partim prophetæ autoritate,
partim suo pte metu cōpulsī, in marē eum projciunt. Et tēpestas quidem se-
data est. Iona autem ferunt à ceto deuorātū post triduū in Euxinum pon-
tū reuomitū, uiuū & toto corpore illæsum. ubi petita à Deo erratorum ue-
nia, ad Nini urbem profectus est: & cū in loco unde exaudiri poterat consti-
tisset, prædicauit quod paulo post amissuri essent imperiū Asiæ: & cū hoc
dicto abijt. Hæc de eo sic retulimus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hiero-
boamus autē exactis feliciter in suo principatu XL annis mortuus apud Sa-
mariā sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias itē succescit Amasiæ anno
regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus
præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura
bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisq; rebus solers & industrius.
is suscepta expeditione in Palestinos, prelio uictor urbes eorū uicēpit, Git-
tam & Iamniā, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Ara-
bas Ægypto uicinos: & cōdita urbe ad mare rubrū, præsidium in ea posuit.
Post hæc Ammanitis subactis, tributoq; genti præfinito, & omnib. locis us-
que ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterū ad curam
urbis se contulit. Quicquid enim mœniū uel uetustate labefactum erat, uel
superiorum regū incuria, totū instaurauit: atq; eam etiam partem, quam Is-
raelitarum rex Amasia patre huius capto diruerat, quādo urbem uictor in-
gressus est. His addidit non paucas turres centenū quinquagenū cubitorū
altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelā disposuit:
aque ductus quoque nō paucos extruxit. Habuit etiā iumentorū aliarumq;
pecudum infinitā penē multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cumq;
admodū esset agriculturæ studiosus, terrā uarijs arborū cæterarumq; plan-
tarum generib. excoluit. Habuit præterea selectorū militū trecenta septua-
ginta

A. Reg. 14. 35.

Ozie Iudææ
regis gesta.

ginta millia, quibus præerāt centuriones ac tribuni, uiri generosi & inuictō robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitū phalangis ordinē struere in aciem: & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnāda oppida, quibus uel saxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia instrumenta his similia. Dumq; in his studijs & paratibus uersatur, corruptus est arrogantia: & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cōpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruans, ita ut ad paternam impietatem uideretur procliuior, ad quā & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem & perpetuos successus in rebus maximis moderate ferre nesciret. Et cū uenisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templū ad aureum altare Deo suffitum facturū astitit. Accurrit eō mox Azarias pōtifex octoginta sacerdotū globo stipatus, & regē cōpescuit, uociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aaronis genere: iubebatq; ut exiret, & Deū talibus factis prouocare ad iram desineret. Tū rex cōmotus mortē illis, ni quiescerent, minatus est: & ecce tibi terra uehementer concutitur, fissioq; supernè tēplo radii solis os regis ferit, quod euestigio lepra contactū est, accessit huic & aliud prodigiū, quod eodem terræmotu ante urbē in loco qui dicitur Eroge, dimidiū montis ad occidentē uergentis reuulsum, per quatuor stadia uolūtū, obiectu demū orientalis mōtis cōstitit, obstruēta uia publica, & oppressis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò postquā in facie regis leprā animaduertuerunt, inflicta ei plagā indicauerunt, & ut tanquā pollutus & impuratus urbe cederet admonuerunt. At ille pudore calamitatis iā modestior, paruīt, superbiæ cum impietate coniunctæ tam miserabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra urbem uixisset, filio Iothamo rempub. administrante, mœrore tandem cōfectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultus que est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarum autem rex Zacharias, Hieroboami filius, uix sexto regni mense exacto, ab uno e suis purpuratis per dolum occiditur. Selelmus is fuit Iabessi filius, qui occupata uacua Zachariæ cæde regia, trigesima post diē regnum perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Thapsam urbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copijs uenit Samariam, & prælio uictum Selelmum interfecit: dein auctoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam profectus est. Oppidani uerò obfirmatis portis noluerunt regem admittere. at ille ut in defectores sæuiens totum circumquaque agrum uastauit, & postremò urbem quoque ui cepit: & quod esset Thapsensibus infensus, omnes ferro confecit, ne teneræ quidem ætati parcens, & nihil sibi ad extremam crudelitatem reliquum faciens. Quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit, nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. Petitus deinde bello ab Assyriorum rege Phullo, non ausus est cum eo in certamen descendere, sed pactus M. talentis argenti, pacem fecit. Hanc summam Manaemo populus contulit, exactis L drachmis in singula capita. Nec multo post mor-

Ozias sacerdotis officium usurpans fit leprosus.

Prodigium.

Zacharias israelitarū rex occiditur. Selelmus. Manaemus.

Phacias tuus, Samariæ sepultus est, Phacia filio regni hærede relicto. Is patri crudelitatem similis, duob. tantum annis regnavit, quib. exactis in convivio cum amicis trucidatus est, insidijs cuiusdam Phacis tribuni, qui Romelias fuit filius. Obtinuit aut hic Phacias principatum annis xx. impius & iniustus. Huius tempore

Theglaphalassar Assyria rex Israelitas in suum regnum transfert. Iothamus Iudæ rex.

Theglaphalassar Assyriorum rex Israelitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicinamque Galileam, & Cydida, & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porro Iothamus Ozias filius regnavit in tribu Iuda Hierosolymis, natus matris urbane generis, nomine Ierasa. Huic regi nulla virtus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines, & reipublice studio. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter faciendum curavit. in templo vestibulum refecit, & porticus. moenium partem lapsam restituit, & additis magnis ac firmis turribus communiuit: & si quid præterea in regno neglectum fuerat, diligenter curavit. Ammanitas etiam prælio devictos tributa perdere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantumque regnum auxit, ut tam domi foelix esset, quam foris formidabilis. Hoc regnante

XII. Naumi de Nino oraculum.

propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Ninive subversione hæc verba uaticinatus est. Erit Ninive piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentque inter sese: State, state, rapite aurum, rapite argentum: & nemo uolet. malent enim vitam servare quam facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domiciliū leonum, & mater catulorum leoninorum: Dicit tibi Ninive Deus: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Ninive in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere: alioquin molestus uideri possem, lectorem plus æquo onerans. Evenerunt autem omnia quæ de Ninive prædicta sunt, post annum cXV. Et de his quidem hactenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. Cap. XII.

XIII. Achaze Israelitarum regis gesta.

XTHAMVS autem uiuis abiit ætatis anno xli. cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui erga Deum impiissimus, & patriarum legum desertor, ad imitationem Israeliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificas, quib. etiam proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorum & Phacias Israelitarum, bello agrediuntur: erant enim amici & socij: & compulsam Hierosolymam multum diuque frustra oppugnauerunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syriæ rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eodem deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato Damascus reuersus est. Hierosolymitanus autem rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum rege non inferiorem uiribus, eduxit contra eum copias:

copias: & cum irato Deo commisisset praelium, propter tot impia facinora uictus est. centum enim & uiginti millia tunc ceciderunt de eius exercitu. In eodem praelio Zacharias, supremus dux Israelitarum, cum Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorum præfectum interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarum ducem uiuum in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum utriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuertuntur Samariam. Obelas autem quidam, qui in ea urbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna uoce hanc uictoriam non ipsorum uirtute partam asseuerabat, sed quod Deus regi Achazæ irasceretur. incusabatque eos, quod nō contenti præfenti felicitate, ausi essent homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica cōsanguineos suos captiuos abducere: & suadebat ut hos illæsos domum remitterent. quod ni facerent, Deum ab illis pœnas exacturum. Post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes deliberant quid factū opus esset. Exurgēs autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabāt se passuros ut ciues sui captiuos in urbem introducerent, ne fortè omnes diuina ultio perderet. satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiam si nulla noua accedat impietas. His auditis, milites permiserunt illos, quicquid conducere uideretur, agere. Tū prædicti uiri assumptos captiuos emerunt uinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos uiatico remiserunt domū incolumes. nihilo minus quatuor illi deduxerūt eos usque Hierichū. tē & ulterius: cumq; nō lōgè abessent à Hierosolymis, repetierūt Samariā.

4. Reg. 16.
Obelas uates
Israelitas à Iu-
dæis captiuos
duci prohibet.

*Assyriorum rex ui expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus
Damasum in coloniam deducit.*

Cap. XIII.

ACHAZES autem rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum regem Teglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petiit contra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittere. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achazæ profectus est, & uastata Syria, expugnataque Damasco, Rasem quoque regem occidit. Damascenos uerò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum posuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regijs thesauris, atque etiam in ipso tēplo, & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens uenit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma. erat autem hic rex tā stultus & incogitans, ut quāuis à Syris oppugnaretur, illorum tamen deos colere non desineret, sed eos uenerari, tanquam uictoriam sibi præstituros pergeret. post cladem uerò acceptam, Assyriorum uenerari cœpit numina, quiduis potius adoraturus, quàm uerum & à maioribus acceptum Deum, cuius indignatione, ut tum uinceretur, factum erat. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, ut spoliatum prius donarijs templum clauderet, ne illud solenni-

4. Reg. 16. 17.
Achazes Assy-
rios auxilio ad-
uocat.

*Oseas Iudæo-
rum rex.
XIIII.*

*Ezecias ad po-
pulum oratio.*

*Ezecias sacri-
ficat, sacros-
que ritus ex-
piat.*

solennibus sacrificijs honorare liceret. post has insanas impietates tandem moritur, cum uixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezechia filio. Quo tempore etiam Phacias Israelitarum regnum cum uita amisit, cæsus per insidias cuiusdam amici, cui nomen Oseas. qui cum regnum per annos ix obtineret, uir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorum rex Salmanasarus: & quia Deum forsan non habebat propitium, destitutum eius auxilio subiugauit, & præfixita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ, Ezechias Hierosolymis regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. Is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullam magis necessariam uel utilem tam sibi quam subditis curam existimauit, quam religionis ac diuini cultus. quamobrem aduocata populi & sacerdotum Leuitarum que concione, sic ad eos uerba fecit: Ne ipsi quidem ignoratis, quod propter peccata patris mei, & non reditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis: quia per dementiam passi estis uobis persuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidem uestro malo didicistis quam perniciofa res sit impietas, hortor ut illa obliuioni tradita, purificetis uos à præteritis pollutionibus, unà cum sacerdotibus & Leuitis: ac tum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatum que sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. Hoc enim pacto placatū Deum & propitium habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes, templum aperiunt: & eiectis inde inquinamentis, adornatis que sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uero dimissis per totam ditionem suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat, multo iam tempore intermissam, propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis consuetis superstitionibus, ad priscam illam pietatem & Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum ut Hierosolyma uenientes, Azymorū festum unà cum suis ciuibz celebrent. Hæc autem se suadere non ut suum negotium ageret, sed ipsorum utilitatis gratia: quos beatos fore, si huic cōsilio paruerint. Israelitæ uero audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentem non adhibuerunt, ut eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eodem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates instarent nisi ad pietatem redirent, respuerint: quos postremo comprehensos necauerunt. nec his facinoribz contenti, ad peiora etiam sunt prolapsi, ita ut non prius desisterent, quam ob extremam impietatem Deus ultor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atq; Isacharis prophetarum monitis parentes, ad pietatem sunt conuersi: atque hi omnes Hierosolyma ad Ezechiam confluxerunt, ut Deū adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, rex ascenso templo unà cum principibus & populo, immolauit pro setauros septem, & totidem arietes, paremque hircorum numerum. & cum primū manus in capita uictimarum imposuissent tam rex quam principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt, illi uero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante

stante cum instrumentis musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos psallere docuerat. reliqui uerò sacerdotes accinebant buccinis. Interea res & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabant. post hæc sacrificauit boues septuaginta, arietes C. agnos CC. populo uerò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; omnia ritè sacerdotes perfecissent, rex lætus epulabatur cum populo, agens Deo gratias. Vbi uerò uenit azymorum festum, paschale sacrum facientes, alias deinceps uictimas mactabant per continuos dies septem. populo etiã præter eum numerum, quem ipsi mactauerunt, taurorum duo millia, pecorum septem millia rex de suo largitus est. hanc liberalitatẽ imitati principes mille tauros ei dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ullum festum tam magnificè est celebratũ à Solomonis temporibus in eum usque diem. Peraçto festo urbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoq; Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra secundum legem rex de suo fieri mandauit, & sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuũ, ut possent esse circa diuinum cultum assidui. Quo factum est ut populus omne genus fructuũ conferret Leuitis & sacerdotibus: rex uerò horum apothecas & promptuaria condidit, unde singulis partes distribuerentur cum uxoribus & liberis. atque in hunc modũ pristinus cultus restitutus est. His ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit, & parta uictoria omnes eorum urbes à Gitta usque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius penderet. Ezecias uerò minas eius non magni fecit, fretus Deo suaque pietate, ac propheta Esaia, per quam futura cognoscebat, & hætenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israelitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuteos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIII.

SALMANASAR autem Assyriorum rex, comperto quòd Israelitarum rex misisset clam legationem ad Soam Ægyptiorum regẽ, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Osee regni septimo: & nõ receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem uic cepit, anno eiusdem regis nono, Ezecie uerò Hierosolymorum regis anno septimo: extincto que funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidem, cum quo etiam Oseas rex uiuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu, qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ, cetera que Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos DCCCXLVII. ex quo maiores eorum Ægyptum egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis: post defectionem uerò à Roboamo, Dauidis nepote, ad Hieroboamum, de qua supra diximus, annis CCXL. mensibus septem, diebus septem, atque hic fuit finis Israelitarum, qui neq; legi subditi esse uoluerunt, neq; prophetas audire, prænũciantes adesse pro foribus hanc calamitatẽ, ni ab impietate desisterent.

XV.

4. Reg. 17.

Decem tribus
translatio.

*Menandro locus
de Salmanasa
re.*

*Samaritarum
ortum.*

rent. Omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto, indignationem coelestis numinis eis conciliauit, & ipse quoque meritis poenas non effugit. Porro Assyriorum rex cum armis totam Syriam & Phoenicem peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis Chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguam translatis, sic scribit: Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittræos cum classe eò profectus sub imperium suum retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorum rex Phoenicem totam inuasit: facta deinde pace, cum copijs domum reuersus est. Paulo post Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Assyriorum regem defecerunt: & cum soli Tirij facere eius imperata detrectarent, reuersus est contra eos cum sexaginta nauibus, quas Phoenices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrii cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt: quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparuerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluuium & aqueductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inueniuntur. Ceterum noui Samariæ coloni Chuthæi (sic enim tum appellabantur, quod à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti) cum quinque gentium essent, totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim sæua pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. Missis igitur ad regem Assyrium legatis, petierunt ut sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum coeperunt colere, moxque cessauit pestilentia: permanentque nunc quoque in ea religione, Chuthæi uocati Hebræis, Græcis uero Samaritæ, qui pro præsentis semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis coniunctos. quando uero in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca uenerint; de quo aliàs dicetur opportunius.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER DECIMVS.

*Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana, & Ezecie
regis oppugnatio. Cap. I.*

EZECIAE duarum tribuum regis anno quartodecimo Senacheribus Assyriorū rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnesq; urbes ui cæpit, quotquot, erant in Iudæa tribu et Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum uenit legatio, imperata facturum, & tributa soluturum promittēs. Senacheribus uerò auditis legatis de creuit omissio bello postulata regis admittere, & pollicitus est, si argenti talenta trecēta, auri triginta accepisset, pacatū se abiturū, iureiurando interposito, quòd ab omni, iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis thesauris mittit eam pecuniā, ratus hoste remoto posthac sine periculo se regnaturū. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta non prestitit: nam profectus ipse cū copijs cōtra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacē ducē cum duob. alijs ad cōtinuandū Hierosolymitanū bellum reliquit. Collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Vt uerò admoto mœnibus exercitu castramentati sunt, per nuncium postulauerūt, ut Ezecias ad se prodiret in colloquiū. Ille quòd sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimū procuratorē, & Somnæum, & Ioachum à cōmentarijs. Hi cum prodissent, ante duces exercitus Assyriorū constiterūt. quos intuitus Rapsaces, iussit regi suo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus scire uult, quo fretus, dominum suum refugiat, & obedire nolens exercitū in urbem non recipiat. an fortè Ægyptijs, sperās ab illis posse exercitū regium deleri. id quidem si spectet, dubio procul eum desipere, & similē esse homini qui fragili arundini innitiū, qua non solūm nō sustinetur, sed lapsus etiam manū transfigit. Scire autem eum oportere, quòd nō sine Dei uoluntate facta sit hæc expeditio: qui si cut antè de Israelitis uictoriā dederit, ita nunc quoq; Ezeciam cum suis subditis Assyriorū armis uelit succūbere. Hæc Rhapsace Hebraicè dicēte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum ut loqueret Syriacè. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiā uoce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata regis, & quod in rem ipsorū sit, deditiōnē facere. Satis, inquit scio, quòd uos & uester rex populū uana spe seducētes, ut resistat suadetis. Quòd si quid audetis, et putatis uos posse exercitū nostrum à mœnibus repellere, promptus sum uos duobus equorū millibus instruere: uos datis totidem sessoribus uires uestras ostendite. sed non potestis dare, quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos possunt uel inuitos ui capere? maximè cum uoluntaria deditio tuta sit: contrà cum sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tam legati quàm populus,

4. Reg. 18.

Rapsaces oratio superba.

4. Reg. 19. ad regem etiā perlata sunt. Ille percussus habitum regalem exiit, & saccum indutus humili specie, ut mos est patrius, in faciem procidēs Deo supplicat, ut cum alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiā ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro communi salute precibus Deum sollicitet, ac sacrificijs, ut frangens nimias spes hostium, miseretur sui populi. Paruit propheta, et monitus oraculo iussit regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio uictum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoq; Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturū. Fortè autē acciderat ut eodem tempore uenirent ab eo literæ ad Ezechiam, in quibus stultū eum dicebat, quod putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuisset: minabaturq; internecionē omnibus, nisi sponte patefactis portis exercitum intra Hierosolyma reciperēt. Has lectas contempsit propter fiduciam quā in Deo collocauerat, & epistolam cōplicitam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus, quibus urbis salus Deo commēdata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse eā tempestate oppugnationē metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timētes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum rex frustrari suos conatus uidens, infectis rebus rediit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iam que aggerem penē mœnibus æquauerat, & uidebatur assultum propediem facturum, cum audiuit aduentare Tharsicem regem Æthiopum, Ægyptijs laturum suppetias, & per desertum copias ducere, ut improuisus adoriretur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properē inde cum suis abiit. Herodotus autem hunc contra Vulcani sacerdotē bellum gessisse dicit, nimirum quod idem & rex esset & sacerdos.
- II. Oppugnans, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem Dei: qui exoratus magnum Arabi incōmodum attulit, nam & in hoc errat, quod pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte murium uis tanta exitit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarū rerum scriptor, Senacheribi regis meminit: & quod apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Ægyptum bello infestauerit, his uerbis narrat.

Senacheribus
Hierosolyma
nequicquā ob-
sident.

Quod Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & quod rex eorum, domum reuersus, filiorum insidijs periit

Cap. II.

SENACHERIBVS autem ab Ægyptiaco bello Hierosolymam reuersus offendit ibi exercitum, quē sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam urbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus et tribunis CLXXXV, millibus militū. qua clade territus, et de reliquis copijs sollicitus, maximis itineribus in regnū suum cōtendit, ad regiā quæ Ninus dicit. Vbi paulo post per insidias seniorum ē filijs suis, Adramelechi & Sennari, uitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quē præcipuo cultu dignabatur. quibus ob par-

tucidium

ricidium à popularibus pulsus, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezecias cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit. Cap. III.

EZECIAS autem præter omnem opinionē liberatus periculo, uo-
ta pro incolumitate Deo persoluit, quandoquidē manifestum erat
huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu simi-
lis exitij ab oppugnatione urbis absterritū. Dumq; totus circa Dei cultū oc-
cupatur, paulo post in grauem morbū incidit, ita ut à medicis pro deplora-
to haberetur, nec amicis quidquā melius sperantibus. Nec tam uitæ pericu-
lum angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in
eo deficere uidebatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. Hoc igitur
mœrore potissimū confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, ut tan-
tis per differretur uitæ terminus, donec procrearet sobolem, ne uenondum
factus pater eximeretur numero uiuentium. Misertus autem Deus, idq; eo
libentius quòd non sibi doleret regni uoluptates adimi, sed successorem tan-
tum germanum principatus quæreret: misso ad eum propheta Esaia, iussit
nunciari, quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quin-
decim, non nisi relictis liberis decederet. Hæc cum propheta, ita ut iussus e-
rat, ad regem pertulisset, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium
dubitans, prodigiosum aliquod signum ab Esaia postulat, ut certò posset
credere, missum illum ad se à Deo nuncium. Quæ enim supra spem & ra-
tionem esse uidentur, eorum solet similibus confirmari ueritas. Et rogante
propheta quod nam signum exhiberi sibi postularet? uoluit ut quando um-
bra in suo solario iam ad decimā lineam processerat, per totidē lineas reuer-
ti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset prophetae precibus, uiso ita ut uo-
luit, tam insigni prodigio, confestim recepta sanitate ad templum ascēdit, &
adorato Deo uota persoluit. Circa eadem fermē tempora imperium Assy-
riorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorū au-
tem rex Baladas missis ad Ezechiam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad
societate & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & cōuiuio regali adhibi-
tis thesauros etiam ostendit, & apparatus armorū, & quicquid preciosum
auro cōstabat ac gemmis: atq; ita cū donis remisit ad Baladā. Aditus deinde
ab Esaia, rogatusq; quī nam essent qui uenerāt: ait ē Babylone missos à rege
uenisse, ostendisseq; se illis omnia, ut uisis diuitijs colligētes ex his ipsius po-
tentiā, regi suo renūciare possent. tum propheta respōdens: Scito, inquit, qd
hæ diuitiæ paulo post transferent in Babyloniā, & posterī tui uirilīte amissa
eunuchi seruiēt regi Babylonio. hæc enim prædicit Deus. Ezechias contri-
stus hac prædictione, ait se quidē malle gentē suam in eam calamitatē non
incidere, sed quando aliter uisum sit Deo, precari ut saltē ipse possit in pace
reliquū uitæ exigere. Huius quoq; Baladæ Babyloniorū regis Berosus memi-
nit. Ceterum propheta hic cum esset diuinus, & usq; ad miraculū ueridicus,
certus se nihil à uero alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto tradita reli-
quit posteris, ut ex euentu certitudo eorū posset intelligi. nec hic solus id fe-
cit, sed alij præterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit,
totum illorū respondet oraculis, sed hos aliās singillatim perensebimus.

4. Reg. 20.
Ezechias à mor-
bo diuinitus sa-
natus.

Ezechias ob o-
stentatos Baby-
lonijs thesau-
ros reprehē-
ditur ab Esaia.

Esaia scripta.

IIII. Ezechias porrò, cum quantum iam diximus, superuixisset in pace, obiit post annum uitæ quartum & quinquagesimū, regni uerò nonum & uigesimum.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum rege captus, post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur. Cap. IIII.

4. Reg. 21.

MANASSES successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omisis paternis studijs contrarium uitæ institutum tenuit: nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit. Ausus est etiam templum Dei profanare, atque adeò totam urbem & reliquam ditionem. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens. Nam & ex horum numero per singulas dies aliquem afficiebat supplicio, ut Hierosolyma inundarentur sanguine. His concitatus Deus ad iracundiam, mittebat prophetas ad regem simul atque populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorū Israelitæ aliquanto antè perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminētia mala uitare poterant, re tandem ueritatē eorum experti sunt.

V.

Manasses à Deo ueniā impetrat.

Cum enim in eisdem perseuerarēt moribus, hostem illis Deus immisit regem Chaldæorum & Babylonix. is misso in Iudæam exercitu, regionem totam depopulatus, Manassem quoq; dolo interceptum & abductum, cui uoluit pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, et ut hostem humanū ac clementem experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spacium Babylonius domū remissum, in pristinum principatum restituit. Cæterum postliminiò reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & urbem lustrauit, & templum consecrauit denuò: & in reliquum totus fuit in eo, ut gratitudinem Deo posset approbare, & quoad uiueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populū quoq; docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratā rempub. Adornato etiam altari, ex præscripto Moylis solennes obtulit super eo uictimas. Restitutis in ueterem statum religionis ritibus, ad muniēda Hierosolyma curam transtulit, ita ut reparatis antiquis mœnibus, noua illis circundaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasq; arces cum alijs necessarijs, tum in primis cōmeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus est, ut ex quo Deū colere cœpit, toto uitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cumq; uixisset annos LXVII. in uiuis esedessit, exactis in regno annis quinque et quinquaginta. Sepultus est in hortis proprijs: regnū excepit Amos filius, natus matre Emalsēma. oriūda ex labate oppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus, uix dum exacto anno uitæ quarto & uigesimo, regni uerò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentū intulit, & regnum eius filio Iosia nominato tradidit, octo tum annorum puero,

Amos Iudæ rex.

De Iosia

IVVS mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad uirtutē natus Dauide rege exemplari & regula totius uitæ sibi proposito. Quamprimum enim duodecimum annum ætatis attigit, edidit pietatis ac iusticię specimē. Autor enim fuit populo, ut abiectis erroribus, et relicta de falso creditis dijs persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorum institutis, quicquid peccatū esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quā si esset ætate maturrissima. quę uerō decenter se habere inuenit, immota seruauit, et imitatus est. Hęc autē faciebat tum per innatam sapientiā, tum etiam seniorum monitis & consilijs. Sequendo enim legum ductum in ordinanda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges seipsos perdiderāt. Itaq; obeundo tam urbē quā regionem totam, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria quę eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibriū detrahebat: atq; ita populum à uana de dijs opinatione ad unum Dei cultum cōuertit: & cōsuetā holocaustomata, cæteraq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiam certos iudices, & morū censores, qui priuata quoq; negocia sic disponderēt, ut in omnibus non minorē iusticię quā uitæ ipsius rationē haberent. Dimissis deinde per totam suam ditionē nuncijs, iussit ut quicunq; uellent, cōferrent aurum & argentū in reparationē templi, idq; suo quisq; arbitratu, ut nemo grauaret: & allatis pecunijs curam sumptuū in templum factum tectum præstandū commisit Amasię præfecto urbis, et Saphani scribę, & loathæ cōmentariensi, & pontifici Eliacię, qui omīssis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & præparatis omnibus rebus ad reparationem necessarijs, incūbebant operi: atq; ita instauratū est templū, & ipsum regię pietatis argumentū futurū. Anno deinde regni sui XVIII. iussit Eliaciā pontificem pecunia (quę instauratiōi superfuit) in massas conflata crateras inde & libatoria, phialasq; ad ministeria templi cōficere: præterea quicquid auri argenti ue in thesauris esset, id quoq; prolātū in eosdem usus cōuvertere. Pontifex autem dum promit aurum, fortē incidit in sacros libros Moyſis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani, qui cum eos perlegisset, regem adiit, & quę imperasset omnia facta indicauit, præterea libros recens inuentos ei legit. Qua lectione audita, rex scidit uestem, & cōuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliaciā pontifice, misit eos ad prophetissā Oldam, uxorem Sallumi, uiri clari ac nobilis, ut persuaderēt ei Deum placare, & propitium genti suę reddere. Timendum enim esse ne propter neglectas à maioribus leges Moyſis graues casus immineant, ne ue eiekti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserē uitam finiāt. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renūciari, quòd Deus semel cōtra eos sententiam tulerit, quę nullis supplicationibus irrita fieri possit: ut populus enīciatur proprijs sedibus, & omnibus præsentibus commodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem concessō ad resipiscendum tanto temporis spacio, ne prophetarum quidem hortātibus ad saniorē mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo

4. Reg. 22.

Legis libri in
tēplo reperi.Oude prophe-
tisse oraculū.

4. Reg. 23.
Iosias religio-
nem instaurat.

decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deum, & in prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam uoluntatem hominibus indicare soleat. attamen propter bonitatem regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populum missurum. Hoc mulieris uaticinium regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. Ille circū omnia oppida missis nuncijs, iussit Hierosolyma conuenire sacerdotes ac Leuitas, et omnes omnis ætatis homines. & cum congregati essent omnes, primū eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit uniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. mox que sacra facientes & mactantes uictimas Deum precabantur ut propitius adesse dignaretur. Postremò iussit pontificem, si quod uas in templo superesset à maioribus dicatū idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerem eorum disperxit. deniq; sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem ad honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus extruxerat, combulsit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse prophetam, et in præsentia totius populi prænunciasse, quod unus ex Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset factururus: cuius prædictionis euentus post annos trecetos sexagintaunum secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatem & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit ut omisissis impijs actionibus, & religionibus externis, Deum maximū ritu patrio colerent, eiq; soli adhærerent, nec hoc contentus oppidatim aculatim per domos scrutatus est, ne quid suspectū intus delitesceret. Quadrigas etiam solis, quas superiores reges in uestibulo templi consecrauerāt, & si quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitum dignabatur, de medio sustulit. Cæterum lustrata ad hunc modum regione uniuersa, populum Hierosolyma conuocauit ad celebrandum festum azymorum, quod dicitur Pascha: deditq; populo ad epulū de suo triginta hædorū et agnorū millia, et ad holocaustomata boum tria millia. Principes quoque sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cum que tanta esset uictimarum copia, immolabantur omnes secundum leges Moysis, sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præcūtibus. Et quod à Samuelis prophete temporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia secundum præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant.

Post hæc Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruisse,
uitæ finem habuit huiusmodi.

Necho rege Aegypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus, praelio uictus occiditur.

Cap. VI.

NECHAO S Aegypti rex, magnis delectibus habitis, copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, uolens sibi Asiæ regnum quærere. Cumq; processisset usque ad Menden oppidum ditionis Iosias, opposuit se ei, uetâs per sui iuris regionē iter contra Medos facere. Tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse, sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem uerbis Aegyptij nihil mouebatur, sed perseverabat in ea sententia, ut per suam ditionem uolenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiâ urgente hominem, ut occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim acie instructus curru ab uno cornu ad alterum uehitur, Aegyptius quidam sagitta icta bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iussu exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur, ubi ex eo uulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cum uixisset annos triginta nouem, regnasset triginta unum. Luxit eum populus multis diebus, lamentis et tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam propheta epicediū ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; extat. Hic propheta & instantem urbi captiuitatem Babylonicam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc uaticinatus est multitudini, sed & propheta Iezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. Erant autem hi duo sacerdotalis generis. quorū Hieremias uixit Hierosolymis, ab anno decimotertio regni Iosias usq; dum templū unâ cum urbe est dirutum, de cuius prophetæ calibus suo loco mentionem faciemus. Porro mortuo, quemadmodum diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis uigesimalotertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegyptiorum rex à bello reuertens accersitum ad se in urbem Syriæ Samatham uinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine regnū tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. Regioni uerò eius centum argentitalentorum tributum imposuit, & unius talenti auri. atq; ita Ioacimo tributario factò, Ioazum secum in Aegyptum abduxit, ubi mortuus est cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malitioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Hieremias & Iezeciel uates.

Ioazus Iudæa rex.

VII.

Ioacim Iudæa rex.

Nabuchodonosorus inuadens Syriam, Ioacimum ad amicitiam & societatem suam pertraxit.

Cap. VII.

ANNO autē quarto ex quo is regnate incœpit, quidā Nabuchodonosorus apud Babylonē regno petitus cū instructissimo exercitu Carcabesam ad Euphratem sitam petijt, bellum inferēs Aegyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum ualidis & numerosis copijs ad Euphratem ei se opposuit. & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus coactus est cedere: Babylonius autem superato Euphrate, totā Syriam Pelusium usque subegit, Iudæa excepta. Quarto deinde regni Nabuchodo-

2 4. nosori

4. Reg. 24. ^{VIII.} noſori anno, Ioacimi uerò octauo, Babylonij Iudæis bellum inferūt magnis uiribus, dira minantes ni tributa pendant, quemadmodum reliqui Syrię habitatores. At ille timore ſuadente pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa perſoluit. Inductus deinde ad uanas ſpes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione ſua frustratus eſt. nam Ægyptij bellum inferre non auſi ſunt: id quod propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere nō deſtitit, frustra eos ſpem in Ægyptiorum præſidio ponere. Imminere enim urbi certam ſubuerſionem à Babylonijs, & Ioacimo regi captiuitatem. Sed hæc uaticinia, quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam uulguſ quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, prophetam apud regem accuſabant, depoſcentes eum ad ſupplicium. Delata demum re ad regium ſenatum, maxima pars ut improuida calculis ſuis eum damnauit. pauci uerò quidam ſapientiores è regia prophetam dimiſerunt, autoresq; fuerunt etiam alijs ne in eum ſæuire pergerent. Adducebantq; rationē, nō hunc ſolum mala urbi prædicere, ſed & Michæam antè talia prædiſſe, & multos alios, quorum nemo à ſui temporis regibus aliquid eſſet paſſus, ſed omnes ut Dei uates habiti fuiſſent in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuerſa ſentientium, effecerunt ut reuocatis ſuffragijs propheta eximeretur ſupplicio: qui conſcriptis omnibus ſuis prophetijs, ieiunanti populo, & in templum congregato, nono menſe quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, cōtinentem quid templo & urbi, eiſq; populo euenturum eſſet. His auditis principes librum ab eo ſumunt, ſimulq; iubent tam ipſum quàm eius ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ut omnes lateat ubi ſint: librum uerò ad regem pertulerunt. qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam librum ſumere & legere. quo lecto iratus conſcidit eum, & iniectum in ignem exuſſit: iuſſitq; Hieremiam & Baruchum ad ſe adduci daturus ſupplicium. ſed illi iam ſe iræ eius ſubdlexerant.

Hieremie ora-
cula & calami
tates.

Nabuchodonosorus Ioacimum rurfum Ægyptiorum rebus ſtudentem interficit, & Ioachimũ eius filium pro eo regem conſtituit. Cap. VIII.

○ N multo poſt uenientem cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus prophetæ prædictionibus, nihil ſibi nocitum iri putans, quia eos nec excluſiſſet nec oppugnafſet. At ille receptus non ſeruauit fidem, ſed florem iuuentutis Hieroſolymitanæ unà cum ipſo rege interfecit: quem etiam inſepultum extra moenia iuſſit proijci: & pro eo Ioachimũ filium regem urbis & regionis conſtituit. Eorum uerò qui in aliqua dignitate erant, in captiuitatē abduxit Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum puer propheta Hiezeiel. Hic ſiſis fuit Ioacimi regis, cum uiſiſſet annos trigintaſex, regnaſſet undecim. Succellor autem eius Ioachimũ, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem.

Babylonios

*Babylonius mutata sententia Ioachimū obsidet, cumq; ille se dedidisset captiuū,
Babylonem abducit.*

Cap. IX.

BABYLONIVM autem regem statim dedisse regnū Ioachimo poeni-
tuit. Verebatur enim ne memor patris occisi, regionē ad defectio-
nem perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit:
qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitari propter se ur-
bem: sed matrem & cognatos misit à rege ducibus tradidit obsides, iusto in
hoc cum eis foedere, quod nec urbi mali aliquid inferrent, nec ciuibus. Sed
tum quoq; ne per integrū quidem annum fides seruata est, Babylonio rege
violante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut omnem iuuentutē ca-
ptiuam ex urbe abducerent: & quicquid inesset artificū, & uinctos ad se ad-
ducerēt. fueruntq; hi omnes decē millia numero, et octingenti triginta duo,
& in his Ioachimus cum amicis ac matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

IX.
4. Reg. 25.

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur.

Cap. X.

RO Ioachimo autem Sedeciam eius patrum regem constituit, iu-
reiurando astrictum quod ipsi regionem seruaturus, nec in ea quic-
quam esset nouaturus, nec iuuaturus Aegyptios. is erat annorum
uiginti & unius cum principatū acciperet, natus eadē matre qua frater Ioaci-
mus, sed iusti ac officij cōtemptor, ut qui æquales quoq; circa se haberet im-
pios. quin & totus populus in eandē solutus est licentiā. Quamobrē saepe
numero Hieremias propheta illum adiit, obtestās ut omisis impietatibus,
iusticiæ curam gereret: ne uel aut ducibus mentē adhiberet, quod essent mali
pleriq; aut falsis prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicētibus non
oppugnaturū amplius urbem Babylonium, uincēdumq; bello petitem ab
Ægyptijs. hæc enim nō uerē dici, nec euentura esse unquā. Sedecias uerō tan-
tis per dum audiebat prophetā, agnoscebat eum uera dicere, & in rem suam
esse si illi fidem adhiberet: sed per amicos rursus deprauabat, & abducebat
à prophetæ cōsilijs in diuersum quocunq; uellent. Sed & apud Babylonem
Iezeciel eodem tempore uastationē templi prædicebat, eamq; prædictionē
etiam Hierosolyma transmisit. quibus uaticinijs Sedecias hac potissimū de
causa non credidit. In cæteris enim omnibus inter se concinebant, quod &
urbs ui caperetur, et Sedecias ipse captiuus abduceretur. In hoc uerō discre-
pare uidebatur Iezeciel, quod negaret Sedeciam uisurū Babylonē, cum Hie-
remias asseueraret, omnino futurū ut captiuum eum Babylonius rex secum
abduceret. Quare cum hic diuersa dicere eos uideret, ne illa quidem uera pu-
tabat in quibus cōsentirent: etiam si euentus omnia uera fuisse cōprobauit, si-
cut aliās opportunius dicitur. Igitur cum per octo annos socius Babylonio-
rum fuisset, uiolato foedere ad Ægyptios defecit, sperās si cum illis uires con-
iungeret, Babylonium necessariō succumbere. Quo cognito Babylonius
exercitum contra eum duxit: uastataq; regione, & occupatis arcibus ad i-
psa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito in quibus
angustijs esset Sedecias socius, assumpto ualido exercitu Iudæam petiit, uo-
lens obsidionem soluere. At Babylonius intermissa obsidione, obuiam illi
profectus, prælio uictum tota Syria expulit. Mox uerō ut obsidio soluta est,
pseudoprophetæ Sedeciam deceperunt, uanum iactantes quod à Babylo-
nijs

Hieremias Se-
deciam cōmo-
necit.

Sedecias à fal-
sis uatibus de-
cipiunt.

*Hieremias ob
ueritatē nexa-
tur.*

nrijs regi, eiusq; subditis instaret belli periculum, quod uē transferendi es-
sent ē suis sedibus in Babyloniam. imō etiam captiuos redituros esse cum
omnibus uasis, quibus rex templum spoliasset. At Hieremias adito rege om-
nia uera & his contraria pręnunciat, dicens eos regem decipere, nihilq; com-
modi sperandū ab Ægyptijs: sed uictis illis Babylonium copias ad Hieroso-
lima reduciturum, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos
adducturū: direptisq; omniū facultatibus, & exhaustis templi diuitijs, in ur-
bem simul et templum ferro ac flammis sæuiturū. Et seruiemus, inquit, ei po-
sterisq; eius per annos L. X. X. à qua seruitute Persę & Medi nos eripient, ex-
tincto Babyloniorum imperio. quorū ope dimissi, & huc reuersi, templum
ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hęc dicēs Hieremias ple-
risque persuadebat: principes uerō & impij uelut furiosum contemnebant.
Cumq; aliquādo libuisset ei natale solum Anathoth reuētere, quod à Hiero-
solymis X. X. stadijs est dissitum, quidam ē magistratibus in itinere fortē ob-
uius cōprehensum detinuit, calumniāns quod ad Babylonios uellet transfu-
gere. Propheta contrā negauit eum uerum crimen afferre, sed ire se in patriā.
At ille nihil eius uerbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciū, à qui-
bus diu tortus & excruciatu seruebatur ad suppliciū, & aliquanto tempo-
re coactus est uiuere in his iniustis afflictionibus. Anno autem nono regni
Sedecię, decima die mensis decimi, Babylonius rex iterum exercitum admo-
uit Hierosolymis: & cōtinuata per X. V. I. I. menses obsidione, modis omni-
bus expugnare urbem conatus est. Pręter externā autem oppugnationem
duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilen-
tia uehemēter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed
clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendū Babylonium: nam hoc
facto seruandos esse unā cum totis familijs, alioquin perituros. addebat ma-
nentibus in urbe hostili ferro aut fame pereūdum: qui uerō ad hostem per-
fugerint, mortem euasuros. At principes ne malis quidem pressi audire uo-
lebant, sed irati ad regem omnia deferebant, incusabantq; prophetam ut fu-
rentem, & frangentem sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem
populi promptitudinē & alacritatem eneruantē. Illos enim paratos pugna-
re pro patria, hunc uerō minari tristia, & dicere expugnādā urbem, & om-
nino subuertendam esse. Rex uerō ut erat probus & iustus, ipse quidem suę
causa non exacerbabat: sed ne in principum inuidiā tali tempore incurreret
uoluntati eorum resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet, face-
rent: quo impetrato, confestim carcerem petentes, exemptum inde in quen-
dam cœnosum puteum per funem demiserūt, ut ibi pręfocatus moreretur.
Ille uerō usque ad collummersus ibi manebat. Interim quidam ē seruis regis
charioribus, genere Æthiops, renūciat domino quid prophetę acciderit, di-
cens non rectē principes statuisse & amicos, quod uatem in cœnum demer-
serint, & grauiorem quā quę in uinculis erat expectāda, mortem hominē
excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris consilij, quod principi-
bus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta socios
ē suo famulatio sibi assumere, funesq; capere, et quicquid ad uiri incolumita-
tem opus sit, & quantum potest properē ē puteo Hieremiā extrahere. Tum
Æthiops

Æthiops assumptis, quemadmodum iussus erat socijs, extractū ē cœno per-
misit abire liberum. Accitus deinde clam ad regem, interrogatus est ecquod
posset diuinitus afferre ad rem præsentem remedium? Ille habere se ait, sed
non crediturū iri sibi, aut præceptis suis obtemperaturū. Sed omnes, inquit,
amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & ubi nunc sunt impostores
illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem uereor
nunc apud te ueritatem promere, ne fortē in uitam meam sæuias. Sed cū rex
iureiurando confirmasset, nec se illū interfecturum, nec amicos id facere pas-
surum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonjs dederet. ita enim
se internuncio iubere Deum, si modō uelit incolumis esse, & imminens perī-
culum euadere, & cauere ne urbs solo æquetur, templumq; tradatur incen-
dio. Ni faciat, ipsum fore malorum causam tam sibi ac suę familię, quā uni-
uerso populo. Tum rex, se quidē cupere facere quæ uates in rem communē
consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab il-
lis accusatus apud regem traderetur supplicio. At propheta addebat illi ani-
mum, uanum eum timorem esse dictitans, nihil enim mali passurum, si urbē
dederet, ac ne uxores quidem eius & liberos; mansurum etiā templū inco-
lume. Hæc locutum Hieremiam rex dimisit: iussu nemini ciuium commu-
nicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidem indicare,
si cognito collocutos se esse, percontarētur cur nam esset à rege accersitus:
sed prætexendum quod uenerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in
uinculis. id quod factum est à propheta: uolebāt enim scire quā nam de cau-
sa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam.

Cap. XI.

INTEREA Babylonius pergebat in oppugnādīs acriter Hieroso-
lymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, ē quib. arcebat pro-
pugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres circūquaq;
excitauerat, urbis muro altitudine pares. Nec signiter interim defendebatur
urbs, ciuibz nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis om-
nia mala perferentibus. ac ne machinis quidē hostiū territi, alias contrā ma-
chinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarēt, uerum
etiam artibus, dum illi his potissimū sperāt se urbem posse capere: hi salutē
suā in eo putant consistere, si non cessent nouis cōmentis illorū conatus lu-
dificari. atq; id certamē durauit per mēses decē & octo, donec tandē succu-
buere, partim inedia uicti, partim superne ē turribz telorum multitudine
oppressi. Capta est autē urbs undecimo anno regni Sedecię, quarti mēsis die
nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus
oppugnationē commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod si quis
requirat eorum ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, E-
megar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem,
& ducibus ac reliquis hostibus in templū ingressis, Sedecias rex ubi hoc sen-
sit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces
quasdam angustas in desertū. quod cum Babylonij cognouissent transfuga-
rū indicio, sub aurorā aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul
ab Hierichunte circūuenerūt. Amici uerō & duces fugę comites uisis ē pro-
pinq;

*Hieremias ab
Æthiope ex
carcere extra-
hitur.*

*Sedeciam fru-
stra monet Hie-
remias ut se de-
dat Babylo-
nijs.*

*Hierosolyma
expugnantur.*

*Sedecias ca-
ptus poenas lu-
it.*

*Hieremie &
Iezecielis ora-
tulum ueri-
tatis.*

*Templum in-
cenditur.*

Anni mundi

pinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt, quā quemq; tulit spes effu-
gij. Ipse desertus cum uxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium pote-
statem deuenit, & mox ad regem perductus est. Quem postquam in conspe-
ctu habuit Nabuchodonosorus, impium & foedifragum uocare coepit, pro-
missionum immemorem, quod regi seruare illam regionem esset pollicitus.
exprobrabat etiam ingratitude, quod cum à se accepisset regnum Ioaci-
mo fratri debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed
magnus est, inquit, Deus qui exosus mores tuos te in manus meas tradidit.
His uerbis cum Sedeciam increpuisset, euestigio iussit ipso & alijs captiuis
inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcavit, Ba-
bylonem secum abducendum. Atq; ita utriusq; prophetæ prædictiones, tã
Hieremiæ quàm Iezecielis, quamuis ab illo contemptæ, euentu non uanæ
fuisse comprobatae sunt. quod captus abducetur ad Babyloniam, & coram
eum eo loquetur, & oculis suis faciē eius uidebit, Hieremias prædixit: quod
uero cæcatus primò cum Babylonem perductus esset, uidere eam non po-
tuit, Iezecielis fuerat uaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare
possunt Dei naturam, quàm uaria sit & multimoda, omnia tempestiue di-
sponens, & futura præsignificans: sicut humanæ inscitiae & incredulitatis in-
signe exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem
euitare, ut ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici ge-
neris regum exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; tempo-
ris spacium quingentos & quindecim annos continet, & menses in super sex
cum diebus decem: annumeratis uiginti annis primi regis Sauli, qui fuit tri-
bus alterius. Cæterum Babylonius Nabuzardanem ducem misit Hieroso-
lyma cum mandatis, ut templum spoliatum incenderet, regia quoq; similiter
cremata urbem à fundamentis dirueret, populum in Babyloniam traduce-
ret. Qui cum eò peruenisset undecimo Sedeciæ regni anno, è templo uasa
omnia tam aurea quàm argentea sustulit, & labrū quoq; illud grande quod
Solomo dedicauerat. præterea columnas illas æreas cum suis capitulis, &
mensas aureas atq; candelabra. His sublati templum incendit mensis
quinti die prima, anno regni Sedeciæ undecimo, regni uero Nabuchodono-
sori X V I I I. deinde & regiam incēdit, & urbem diruit. Incensum est autem
templum annis ex quo extructum fuerat elapsis C C C C L X X. mensibus sex,
& diebus decē additis, exactis à transmigratione ex Ægypto annis M L X I I.
mensibus sex, diebus decem. A diluio autem usq; ad templi deuastationē
intercesserunt anni M D C C C C L. menses sex, dies decem. Ab Adamo item
condito usq; ad hunc templi casum tria millia annorum elapsa sunt, & insu-
per D X I I I. menses sex, dies decē. Tantus cēsetur annorū numerus, quo tem-
poris spacio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicau-
mus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fe-
cit hos: pontificem Saream, & qui post hunc secundum inter sacerdotes lo-
cum tenebat, Sepheniam: tres præfectos custodiæ templi, eunuchum prima-
rium regis cubicularium, cum septē alijs regijs amicis. præterea scribam re-
gium, & alios principes uiros sexaginta: quos omnes unā cum spolijs tem-
pli perduxit ad regem suum agentē tunc Reblathis, quæ est Syriæ urbs. Rex

uero

uerò pontificem & principes in ea urbe iussit capite plecti, reliquam captiuorum multitudinem, & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum etiam pontificem uinctum secum duxit, Sareæ pontificis filium, quem modò Reblathis affectum supplicio diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum successionem ordine recensuimus, conueniens duxi etiam pontificum enumerare nomina, qui regum tempore per continuatas successiones summum administrauerunt sacerdotium. Ergo primus omnium in templo recens à Solomone extructo pōtifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit. post Achimam Azarias, & post hunc Ioramus. post Ioramū Ifus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus, qui captiuus Babylonem ductus est. hi omnes quasi per manus traditum sacerdotium filij parentum successores acceperunt, continuata generis serie. Ceterum rex Babylonem reuersus Sedeciam in carcere usque ad mortem eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum sepeliit. uasa quibus Hierosolymitanum templum spoliauerat, suis consecrauit dñs, populo in Babylonia sedes attribuit, pontificem è uinculis exemit. Nabuzardanes autem dux, qui populum captiuum abduxerat, transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, uiro æquo & bono. His imperauit, ut pro agris quos ad culturam acceperant, certum tributum regi penderent. Prophetæ quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit ut iret secum Babylonem: iussum enim se à rege, ut ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret ubi nam habitare cuperet, ut de hoc regem per literas certiolem posset reddere. Propheta uerò neque ducem sequi uoluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux uoluntate eius cognita, Godoliæ quæ ibi relinquebat, cōmendauit hominem, mandās ne quid ei deesse pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipse quoque domū profectus est. Hieremias autē domiciliū elegit apud oppidū Masphathā, impetrata prius à Nabuzardane gratia, ut secū è carcere dimitteretur etiā Baruchus Neri filius, insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes igitur his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē qui obsidionis Hierosolymitanæ tēpore diffugerāt, posteaquā Babylonios recessisse audiuerūt, undiq; collecti uenerūt ad Godoliā Masphatha. Eorū principes erāt, Ioānes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nonnulli alij: præterq; hos Ismael quidā ortus regio genere, uir alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsidionis profugerat ad Baalē regē Ammanitarū, & apud eum per id tēpus moratus fuerat. His igitur ad se uenientibus, Godolias suasit ut ibi manerēt, nihil timētes à Babylonijis. posse enim eos impunè regionē colere. interposito q; iureiurādo paratū fore suū auxiliū si quis molestaretur, consuluit ut unusquisq; habitaret in quo uellet oppido, dicēs missurū se una aliquot è suis, & daturū operā ut diruta instaurarētur, & habitaretur denuò. illos uerò debere donec tēpestiuū esset curare ne frumentū & uinū ac oleū deesset in futurā hyemē, quo sustentarentur. hæc locutus permisit quemq; arbitrato suo quē liberet locū incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes

Pontificum enumeratione.

XI.

Godolias reliquis in Iudæa præficitur.

Ad Godoliam cōueniunt dispersi.

peruenit, quòd profugos ad se uenientes Godolias magna humanitate excepisset, & agros eis colēdos assignasset, imposito certo tributo quod penderetur Babylonio, undique concursus est ad eum, & cœperunt regionem colere. Ioannes autem cum alijs principib. uidentes regionem coli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonueruntq; eum quòd Batales Ammanitarum rex ideo misisset Ismaelem, ut ipsum clām dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cū esset è genere regio: securū autē fore ab insidijs, si eis permitteret Ismaelē clām occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidijs præoccupatus fuerit, reliquæ Israelitarum in totum pereant. Ille uerò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio. non enim esse uerisimile, eum qui in tanta inopia res necessarias à se consecutus fuerit, nunc contra omne fas erga bene meritum tam ingratum esse, ut cui circumuento insidijs non posset sine scelere non succurrere, eum sua manu interimere conetur. Attamen etiamsi uera essent quæ deferrent, emori se ab illo esse satius quàm hominem, qui salutem suæ fidei cōmisisset, opprimere. Itaq; Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abijt. Post dies inde triginta uenit ad Godoliā in Masphatha Ismael, comitatus amicis decem: ubi inter hospitales epulas dū se comiter poculis inuitāt, hospitē mero grauē & somnolentū aduertens, cū decem illis socijs adortus interfecit, nec nō cæteros conuiuas: quib. necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grafati sunt promiscuis cædibus tam in Iudæos quàm in Babylonios milites. sequenti uerò die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octoginta: omnium inscī quæ acciderant. quos uidens Ismael intrò uocauit ad Godoliam, & introgressos clauso atrio trucidauit, cadaueraque eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quàm ei quædā occultata in agris traderent, supellectilem & uestes atq; frumentum, quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem uerò Masphathensem cum mulieribus & pueris captiuos abduxit: & in his etiam Sedeciae filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autem cū cæteris ducibus audita Masphathensium clade, & morte Godoliae, indignè tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Hebronensem deprehenderūt. Quibus uisis captiui Ismaelis læti, rati id quod erat, auxilium sibi uenire, omnes ad Ioannem transuerunt. Ismael autem cum octo tantum comitibus ad Ammanitarū regē fugit. Cæterum Ioannes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Statuerant autem inde proficisci in Ægyptum, timentes Babylonios, ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se constituti, in illos sæuissent. Prius tamen cōsulendū Hieremiam rati, accedentes eū rogauerunt ut hæsitantibus oraculum expediret quid nā faciendū sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cumq; propheta operā suā esset pollicitus, decima demū die Deus apparens iussit ut Ioāni & cæteris ducibus diceret: si māserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurum

*Godolias de in
sidijs præmoni
tus non cauet.*

*Godoliam is
mael interficit*

*Ioannes capti
uos ab Ismaele
recipit.*

*Hieremias reli
quis frustra
suadet, ut Ba
bylonijs ser
uiant.*

rum ne quid incommodi à Babylonijs, quos timebant, accipiant. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curam eorum relicturum, infensumq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo antè fratres eorū castigatos esse uiderint. Hæc diuinitus monēti prophetę noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eum falso uerbis suis Deum prætendere, re autem uera loqui in gratiā Baruchi discipuli, ne possint Babyloniōrū irā effugere. Contempto igitur Dei cōsilio quod per prophetam dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptum abijt, abducto simul Hieremia & Barucho. Quò postquam peruentum est, Deus significauit prophetę fore ut Babylonijs exercitū ducat in Ægyptū: iussitq; predicere populo, quòd capietur Ægyptus, & ibi partim interficiētur, partim captiui Babylōnē abducētur, id q; etiā factū est. Quinto enim post excidiū Hierosolymitanū anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori uigesimus tertius, cū magnis copijs inuasit Coelē Syriā. qua subacta bellū gessit cōtra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Ægyptū hostiliter est ingressus, occisoq; qui tunc regnabat, & alio rege constituto, repositos ibi Iudæos rursus captiuos Babylōnem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebręorū, ut accepimus, bis ultra Euphratem traductorū. nam per Assyrios decem tribus ē Samaria sunt abductę, regnāte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorū Chaldeorū & Babyloniōrū regem captis Hierosolymis. Sed Salmanasar in uacuas Israhelitarū sedes deduxit gentem Chuteorū, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritæ deinde uocati à regione in quam demigrauerunt. rex uero Babylonijs pro abductis duabus tribubus nullā gentem in eam regionē reposuit: quo factum est, ut Iudæa cum Hierosolymis ac templo per lxx annos deserta maneret. tempus autem totū quod inter decem tribuū captiuitatem, & duarū reliquarum transmigrationem intercessit, anni fuere centū triginta, & menses sex, dies decem. Cæterū Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorū pueris, & Sedecię regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere conspicui, pædagogos eorū curæ assignauit, exectis quibusdam ex eo numero, quemadmodum solitus est facere, & aliarum gentiū deuictarum formosis adolescentibus: præbebat que eis de sua mensa uictū, & Chaldæorum disciplinis instituēdos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimū. In his erant quatuor de Sedecię genere, admodum pulchri, & egregio præditi ingenio: quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. His Babylonijs mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarē, pro Ananiā Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionem uehementer charos habuit. Cumq; uisum fuisset Danieli cum cognatis uictitare durius, & à regiæ mensę abstinere edulijs, atq; adeò ab animatis omnibus, accesserunt Aschanem eunuchum, qui curæ eorum erat præpositus, rogantes ut quæ mittebantur à rege, in suos usus conuerteret, ipsis legumina tantū & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præterea uellet inanimè. se enim alijs fastiditis talē uictū appetere. Ille uero ait se gratificari eis cupere, sed uereri ne hoc rex deprehendat extenuatis ipsorū corporibus, & immutata specie, quòd necesse sit ut habitudo & color rationi uictus respō-

Samaritæ.

XII.

Dan. i.

Danielis educatio.

deat: idque magis fore conspicuū ex collatione aliorum qui alātur delicatius: atque ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaque nacti Aschanem non admodum difficilem, persuadent ut saltem per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quod si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodem uictu perseveret, qui compertus sit innoxius. Sin autem detrimentum aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quā alij, ad pristinā diētā eos reducat. Ut uerò apparuit non solū non lēdi eos talibus, sed habitiores alijs & maiores inde fieri, ut cū eis non essent cōferendi qui cibis uescebantur regijs, sed Daniel cū socijs potius delicatā uitā agere uideretur: ex eo tempore sicurē Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iā diximus. Illi uerò ut ex eo puros habentes animos, & ad percipiendas disciplinas idoneos, atque etiam firmiora ad laborem corpora, quod neque illi læderentur aut grauarētur uarietate deliciarum, neque hæc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quā Chaldaicam: sed præcipuē Daniel peritus talium artium, coniectandis quoque somniorum significationibus studuit, uisiones etiam diuinas uidere solitus. Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cum uidisset mirandam uisionem, cuius etiam euentum Deus ei in somnis indicauerat, mox ut è stratis surrexit, eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & magis ac uatibus, ait se somnium uidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somnium sibi indicent, & eius significationem. Illis autem respondentibus hoc supra humanas uires esse, quod si exponeret uisionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem, nisi somnium etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quod omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoque cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauit que causam cur ita rex statuisset in omnes sapientes & magos atque Chaldæos animaduerte re: & cognito quod cum oblitus esset somnij, iussisset que eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationem magis à rege peteret. spem enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturū esse id somnium. Quæ Danielis postulata cum per Ariochum regi essent renunciata, iussit cædem magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. Puer uerò cum socijs digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus sollicitauit, ut rem sibi aperiret, & magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira regis eriperet, manifestata sibi uisione quam rex præterita nocte uisam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quā eius interpretationem ei notam reddidit, ut hanc per eum rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus surgēs fratribus eam indicat, iam desperantibus uitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatur que ut tranquillo sint animo, & de uita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratijs quod ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans ut se ad regem ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte uiderat. Ad quem ingressus primum

Dan. 2.
Nabuchodonosori somnium Chaldæi enunciare nesciūt.

deprecatus est eam opinionem, quasi ipse Chaldaeis & magis esset sapiēti-
 quod nemine illorum ualente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus.
 non enim sua peritia, uel quod intellectu alios præcellat, id fieri: sed Deus,
 inquit, nos de uita periclitantes miseratus est: rogantiq; mihi pro mea popu-
 larium que uita, & somnium & eius significationem aperuit. neque enim
 magis me sollicitum habuit ea tristitia, quod à te indigni uita essemus iudica-
 ti, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot uiros bonos & hone-
 stos necari iuberet, idq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehē-
 sibile quod mandabas, solo Deo ualente præstare quod cuperes. Ergo cum
 hæc te cura teneret, quis nā post te potiturus esset orbis imperio, dormienti
 tibi Deus uolens omnes regnatos ostēdere, tale immisit somniū. Videba-
 ris tibi uidere statuā grandem stātem, cuius caput erat aureū, humeri ac bra-
 chia argentea, uenter & femora grea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū uidi-
 sti abruptū à mōte in statuā illā incidere, & hāc deiectam conterere, ut nulla
 eius pars maneret integra, sed aurum, argētum, æs & ferrum abiret in minu-
 tiorem farina puluerem: eumq; ingruente uenti ui difflatum in terras diuer-
 sissimas. Saxum uerò illud tam magnum accepisse incrementum, ut quantū
 est terrarū sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod uidisti somniū, q;
 in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, &
 alios reges ante te Babylonios. duæ uerò manus & humeri duo portendūt,
 quod à duobus regibus uestrum imperium delebitur. illorum quoque im-
 perium alius ab occidente ueniens tollet è medio, amictus armis æreis. Hu-
 ius quoq; uires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri
 nihil poterit resistere, quod ea sit auro argēto ac ære ualidior. Adiecit & de
 saxo interpretationem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit: cuius propo-
 situm est præterita, non etiam futura, scribere. quod si quis ueritatis audius
 non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere,
 det operā ut Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Por-
 rō Nabuchodonosorus his auditis agnoscens suum somnium, attonitus est
 Danielis indole: & procidens in faciem, eum non aliter quàm Deum adora-
 uit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus, imposito ei
 Dei sui nomine, uniueris ditioni suæ præpositum esse uoluit, cū eōq; simul
 eius consanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti in periculum inciderūt, offen-
 so rege propter causam talē. Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata
 sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus con-
 uocauit ex omni sua ditione principes, eisq; mandauit, ut quamprimum tu-
 ba dari signum audierint, procidentes in faciem adorent statuam: quod qui
 non fecerit, poenā proposuit ut conijciatur in ardentis fornacis incendium.
 Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis co-
 gnati negauerunt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi.
 moxq; delati, & in ignē coniecti diuina seruati sunt prouidentia, & præter
 omnium opinionem euaserunt mortis periculū. Ignis enim eos non attigit:
 sed quasi sentiens iniustē in fornacem coniectos, pepercit, & nō exeruit uim
 suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciēte horum corpora: quæ quidem
 res magis etiam eos regi commendauit, quod probos & Deo charos esse a-

*Daniel Nabu-
chodonosori
somnia inter-
pretatur.*

*Dan. 3.
Nabuchodono-
soris aurea sta-
tua.
Danielis co-
gnati in igne
indemnes.*

Dan. 4.
Nabuchodono-
sor alterum
somnia à Da-
nuele explica-
tum.

xiii.

Nabuchodono-
sor filius.

nimaduerneret: quo factum est, ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rursus aliud dormiens rex uidit in somnium, quod priuatus regno uitam acturus esset inter bestias: & post exactum eo modo septennium, denuò restituendus esset in pristinum imperium. quouiso rursus conuocatis magis, percontatus est quid significaret. Eius intellectum nemo alius inuenire, & regi indicare potuit: solus Daniel quid portenderet, coniectura assecutus est: & qualem hic prædixit, talis etiam euentus affuit. Nam cum in solitudine tempus predictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominatum, exorato Deo rursus in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi uitio debet uertere, quod hæc ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri, in initijs huius historie, palam profitens me tantum Hebraicorum uoluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic continentur, bonæ fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Cæterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII, uitam finit, uir industrius, & prioribus regibus fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro, his uerbis: Pater autem Nabuchodonosorus audito quod Satrapa, quæ Ægypto & Cauæ Syriae Phoeniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illum proficisci. qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus uero non multo post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negotijs, demandataque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phoenicum & Ægyptiorum, traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum præstantissimo seruata erat in eius reditum, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babylonie loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis, Beli templum & alia quædam magnifice exornauit, auxit etiam & reparauit antiqua urbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo deinceps possent uti ad urbis incommodum. Tres quoque murorum ambitus intra urbem extruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumque memorabilibus operibus urbem muniuisset, & portas in templorum modum ornasset, paternæ regiæ contiguam extruxit aliam regiam, cuius substructiones & reliquam magnificentiam fortè superuacaneum esset dicere: unum silere non possum, quod tam amplum & superbum ædificium intra quindecim dies absolutum est. In hac regia moles faxeas fornicibus suspēdit, montium speciem referentes, supernè cōstitas uarijs arborum generibus: atque ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quod uxor educata in Media concupisset quædam patriæ sue similitudinem. Horum hortorum etiam Megasthenes in quarto rerum Indicarum uolumine meminit, ubi ostendere conatur quod hic rex uirtute & rerum gestarum magnitudine Herculem à tergo reliquerit. subiugata

gasse enim eum & urbem Africæ primariam, & Hispaniam. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quàm in Indorum historijs, quòd hic rex per tredecim annos Tyrum obsederit, regnante in ea urbe Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc rege apud omnes historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Indæorum apud Babylonios habuerint. Cap. XII.

AETERVM post Nabuchodonosori obitū Abilamarodachus eius filius regnū suscepit: qui mox Hierosolymorū regem Iechoniā ē uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatū, & apud Babylonem regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum uxoribus & liberis totaq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per uim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abimalarodacho post decimumoctauū regni sui annum defuncto, Niglissar filius successit: cumq; regnasset annos quadraginta, uitam cum morte mutauit. cōtinuata deinde successione ad Labosfordachum filium regnum peruenit: apud quem cum nouem tantum mensibus hæssisset, post mortem eius trāsijt ad Balthasarem, Balthasar Babylonie rex. qui Babylonijs Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa uisio ei contigit. Discumbebat cœnās in ampla quadam aula, magno apparatu uasorum argenteorum quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisse, iubet ē suo templo afferri uasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in usum suum ueritus auertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse uerò iam mero calens ausus est ex eis potare, uerba interim contumeliosa in Deum proferens: & ecce tibi uidet manum ē pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem. Manus in pariete scribens. qua uisione territus, conuocauit magos & Chaldaeos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitebatur, postulans ut sibi enarrarent id quod erat scriptum. Magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, rex ob rei nouitatem mœstus ac sollicitus, præconis uoce per totam suam ditionem publicauit: quicumque mentem earum literarum interpretari posset, daturum se ei torquem aureum, & purpureæ uestis usum, quali Chaldaeorum reges utuntur, atque insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantium, nihil tamen proficientium. Videns autem tristem hac de causa regem eius auia, solari eum coepit, dicēs esse quendam captiuū Iudæum, per Nabuchodonosorū uastatis Hierosolymis adductū, uirū sapientē, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonosoro quæ opus erat interpretatū, cum id eo tempore posset alius nemo. rogabatq; ut accito illo percōtaretur, quid sibi uelint hæc literæ: ut coarguta cæterorum inscitia, etiam si triste sit, prodigiū id intelligatur. His auditis Balthasar accersit Danielē: & præfatus se rescuisse de eius sapientia, decq; spiritu diuino quem habeat, & quòd solus sit idoneus interpre-

*Daniel manus
scriptū inter-
pretatur.*

tādis quæ aliorum cognitionem effugiāt, rogat ut sibi enarret quid scriptura illa significet: pollicēs operæ præmiū, usum uestis purpureæ, torquemq; aureū, & ditionis suæ partem tertiam, ut sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc uite finem prædicere: eo quod ne proavi quidē calamitate, quā ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri q̄ sit supra naturā hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatum ad uictum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totam uitam agnouisse & laudasse Dei uirtutem & prouidentiam. hunc uerò oblitū domestici exempli, uoces impias iactasse in Deū, & potasse ē sacris uasis unā cum suis pellicibus. Ob hæc iratum Deum per has literas denunciare, qualē sit habiturus uitæ exitū. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratū esse iā dierū tuæ uitæ ac regni numerū, & breue tēpus superesse. Thecel, quod est pōdus, appensum à Deo regni tui tēpus iam ad finem uergere. Phares, quod est fragmen, fracturū Deū tuū regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta rex, ut consentaneū est, nō poterat nō uehemēter tristari: attamē Danieli suam munificentia non subtraxit, tanq̄ malorū prænuncio: sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitās, quod nō bona audierit, sui fati culpā esse, non prophetæ: imò illum boni uiri officio functū esse, qui sic interpretatus sit ut erat euenturū, tametsi parū lætus euentus sequeretur. Non multū autem abiit tēporis, dū & ipse & urbs in Cyri Persarū regis potestatē deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, cū regnasset annos septēdecim. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cū extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato, annū agebat sexagesimum secundū: qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiā Daniele prophetā assumptū secū duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud se habuit, erat enim unus ē tribus summis satrapis, qui sub se habebāt alios CCC LX satrapas, tot enim à Dario primū instituti sunt. Ita q̄ cum tam charus & honoratus apud regē esset, ut qui ei tanq̄ diuino libenter de quo uis negocio cōsultenti parēret, non effugit cæterorū inuidiā: quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à rege præferri non patiuntur æquo animo. Cumq; æmuli occasionem calumniæ cōtra eū quærent, nullā unquam eis prębuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiā recipere, nullā accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterūt quærere, quomodo honore deiectum ē medio tollerēt. & cum animaduertissent Daniele quotidiē ter Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionē, qua eum possent perdere: aditoq; Dario renūciant ei, uisum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionē: quib. nec ab ipso, nec à quoquā hominū aut deorū quicquā precari liceat: & si quis contra hoc cōmune decretū faxit, eum in foueam leonum coniici. Rex uerò non

*Daniel emulo-
rum inuidia ad
leones proie-
ctus euadit.*

perspi-

perspiciens eorum malitiam, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitus' que se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparū decretum promulgabatur. Id cum omnes alij seruandum curarent, quiescebant. Daniel uerò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suū, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, regem adeunt confestim, Danielemq; accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus deos precari ausus sit, idq; nō ob pietatem, sed ob hoc ipsum quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum regem ob nimiam erga Daniele beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile ueniam daturum crederent, etiā illud ipsum Danieli inuidentes non sunt facti mitiores, sed postulauerūt ut secundū legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendū à bestijs, hortatus est eum ut præsentē casum æquo ferret animo: & postquā eò coniectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumberebat uice hostij, domū reuersus est: totamq; eam noctē sine cibo & somno exegit, de Danielis salute sollicitus. diluculo autē surgens ad foueam se contulit: & inuento illęso signaculo quo lapidem obsignauerat, eo aperto Daniele inelamauit, quærens an adhuc saluus sit. Ad quā uocem cū ille respondisset illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. Inimici uerò eius uidentes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentię tribuere, sed causam referentes in leonū saturitatem, ausi sunt etiam apud regē hoc asserere. At ille offensus eorū malitia, iussit multū carniū obijci leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam conijci, ut appareat si propter saturitatem eos non attingat: ac tum demum euidentissimū fuit, Daniele ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, sed nō secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. Acuit autem ferarum rabiem non uexatio famis, quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic uolente, ut ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum uatis insidiatores perijissent, Darius rex per totum suum imperium nuncios dimisit, qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum uerum & omnipotentem Deum asseuerando. Ipsum deinde Daniele in maiore etiam quàm antè honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum, & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum usque diem durat, & spectantibus recentissimæ structuræ uidetur, perinde ac si ea ipsa die qua spectatur, esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integrā pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorū consuetudinem, quæ æquē atq; homines uetustatis iniuriam sentiunt: nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat usq; in præsens tempus, ut in ea turri sepeliantur Medorū reges & Persarū atq; Parthorum: eiusq; custodia sacerdoti Iudaici generis hodieq; conceditur. Quod autem in hoc uiro præcipua dignū est admiratione, silentio non præteribimus. Omnis enim eximia felicitas ut prophetæ excellentissimo ei cōtigit, &

*Daniel turrim
ædificat.*

*Danielis ora-
cula.*

uiuenti

uiuenti tam apud reges quàm apud populum gratioſo, & poſt obitum ſem-
 pitemam memoriam conſecuto. Libri enim eius quos conſcriptos reliquit,
 etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus
 cum eo colloquia miſcuerit. Non ſolum enim futura prædixit, quemadmo-
 dū alij prophetæ, uerū etiam tempus quo euentura eſſent præſignit. & cū alij
 prophetæ calamitates prædicerent, ideoq; malā gratiam apud reges & mul-
 titudinem uulgarem inirent: hic bonarū rerum uates fuit, ut propter fauſtā
 om̄inationem quidem beneuolentiam omnium ſibi conciliaret, propter e-
 uentuū uerò certitudinem fidei ſibi apud uniuerſum mortaliū genus cōpa-
 raret. Extat enim in eius ſcriptis, unde maximè illius prophetiæ certitudo
 poteſt colligi. ait enim ſe apud Suſa primariā Perſidis urbem cū ſocijs pro-
 diſſe in campum, & ibi terræmotu repentino exorto, diffugientibus metu
 amicis ſolū eſſe dereliētū, ſeipſum quoq; conſternatum in faciem & manus
 procidiſſe, ibi acceſſiſſe quendā excitantem ſe, & iubentem ut ſurgeret ac ui-
 deret quæ poſt multa ſecula euentura eſſent ſuis ciuibus. Surgenti deinde
 oſtenſum fuiſſe arietem magnum, enata habentē multa cornua, & in his ulti-
 mum ceteris celſius. Verſis deinde ad occidentem oculis, uidiſſe ſe hircū de-
 latum per aerem concurriffe cum ariete, & bis cornibus iētum proſtrauiſſe
 humi, & cōculcaſſe pedibus, deinde uidiſſe enatum è frōte hirci cornu maxi-
 mū, quo defraēto erupiſſe pro eo quatuor alia, obuērſa in uentos ſingulos;
 & ex his etiā aliud minus exortum ſcripſit, quod poſtquā eſſet adultū, Deus
 qui hæc oſtendebat, dixit geſturū bellum contra gentem ipſius, & urbem ui-
 expugnaturū, & ceremonias templi conturbaturū, ſacrificiaq; prohibiturū
 per dies MCCXCVI. hæc eſt uifio quā in campo apud Suſa ſe uidiſſe ſcripſit:
 eamq; Deum ſic interpretatum eſſe. Arietem ſignificare Perſarum & Me-
 dorum regna, cornua uerò futuros in his reges, & horum ultimum deſigna-
 ri per cornu ultimum. hunc enim fore diuitijs & gloria præſtantiffimū. Per
 hircum uerò indicari fore aliquem è Græcorum regibus, qui cum Perſa bis
 congreſſus eum prælio ſuperet, totumq; eius imperium occupet. Per cornu
 uerò illud magnum ex hirci fronte extans, primum regem ſignificari, & per
 aliorum quatuor pro illo pullulationem, ad quatuor terræ tractus ſingu-
 lorum uerſionem, ſucceſſuros oſtendi, poſt primī regis mortem, & regni in-
 ter eos partitionem. hos neque filios eius, neq; alioqui ad cognationē ipſius
 pertinentes, multis annis per orbem regnatuuros: ex hisq; exoriturum quen-
 dam regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam
 inſtitutæ ſecundum has reipub. auferat: ſpoliatoq; templo uictimas in id in-
 duci per triennium prohibeat. quæ quidem calamitas genti noſtræ ſub An-
 tiocho Epiphane accidit, ita ut futurum Daniel ante multos annos ſcripſe-
 rat. Eodem autem modo ſcripſit & de Romanorum imperio, & quantam
 uauſtitatem illaturi eſſent noſtris hominibus. Hæc omnia diuinitus ſibi de-
 monſtrata ſcripto tradidit, & poſteris legenda reliquit, ut uidentes euentū
 non diſcrepare à prædictionibus, Daniele mīrentur ob tam inſignem ho-
 norē illi à Deo habitum: ſimulq; Epicureorum error coarguatur, qui prouī-
 dentiā è uita eiiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credūt
 uniuerſitatē à beata illa & immortalī eſſentia uel cōſeruari uel gubernari, ſed

sine rectore & curatore mundum suo pte impetu ferri asseuerant. Qui si ita careret præsede, quemadmodum naues sine gubernatoribus uidemus procellis & fluctib. obrui, currus que aurigis destitutos euertere ac confringi, ita & ipse perderetur temerario motu. Quamobrem dum Danielis uaticinia considero, non possum non damnare istorum inscitiam, quia Deo negant curæ esse res mortalium, quæ enim fieri potuit ut prophetis eius responderetuentus, si temerè in mundo gererentur omnia? Verum ego hæc ita ut inueni, in literas retuli: quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Persarum rex Iudeos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in edificationem templi pecunia. Cap. I.

PRIMO autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostre Babylonicæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem ærumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam prophetam ante dirutam urbem prædixerat, quod postquā seruiiissent Nabuchodonosori, eiusque posteris per annos septuaginta, rursum eos restitutus esset in patriam, & edificato templo redituri essent ad felicitatem pristinā, ita eis omnia præstitit. 1. Esdr. 1.
2. Esdr. 2.

Excitatio enim ad id Cyri animo, effecit ut ille in hunc modum per uniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniam me Deus maximus orbis regem constituit, hunc illū esse credo, quē Israelitarū adorat populus. Is enim meum nomē per suos prophetas prædixit, & quod templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem conscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quod uellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gentiū regē declaraturus esset, remittere populum suum in terrā Iudæā, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis rex admiratus uatis diuinitatem, correptus est cupidine exequendi quæ scripta legerat: conuocatis que clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere ut proficiscantur in patriam, urbem que Hierosolyma, & Dei templum ædificent denuo. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum uicinis Iudææ ducibus ac satrapis, ut conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & uictimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simulque Leuitæ & sacerdotes, Hierosolyma se conferunt. multi enim maluerunt manere apud Babylonem,

Cyri edictum de instaurando sano.

Cyri literæ ad
Syriæ præfe-
ctos, de instau-
rando fano.

lonem, non sustinētes possessiones suas relinquere. Quò cum peruenissent, omnes amici regij fuerunt eis auxilio, conferebant' que ad templi structurā aliq̃ aurum, argentum aliq̃, nōnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentes' que uota, offerebant solennes uictimas, quasi urbem denuò conderent, & pristinum patrij ritus usum reciperent. Nam & uasa, quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrum tunc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatū est, quā primū id absolutū esset, mox ea sacerdotibus & magistratib. populi redderet in templum restituenda. Quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc uerba rescripsit. Rex Cyrus Sisinae & Sarabasanæ s. Iudæis qui regionem meam habitant permisi, ut quicunque uellent in propriam patriam reuersi urbem denuò conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, ut fundamentis iactis templū superstruant altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine, faciantq̃ tres ordines è lapide polito, & unum ligneum è materie, quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificent Deo; quos sumptus omnes de meo uolo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectū & Zorobabelem Iudæorum principem, ut ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: psylcteres aurei L. argētei CCC. thericlea pocula aurea L. argentea CCC. situlæ aureæ L. argenteæ D. libatoria aurea XXX. argētea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MCCCC. præterea uasa alia magna mille. Concedo etiā eis eosdem ritus quos maiores eorū soliti sunt accipere, in preciū pecudum, & uini & olei drachmas ducentaquinque millia quingētas, & in similā artabas duo millia quingentas: atq̃ hæc è Samariæ tributis præberi uolo. immolabūt' que sacerdotes has uictimas ex Moysis lege Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute regis, eius' que generis, ut regnum Persarum incolume maneat. Qui uerò per inobediētiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi uolo, & facultates ipsorū fisco nostro attribui. Atque hoc fuit epistolæ argumentum. Numerus autem eorum qui è captiuitate conuenerunt Hierosolyma XLII millia fuere, & insuper CCCCXLII.

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent. Cap. II.

II.
Esdr. 4.

I dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificādo toti sunt, circum finitimæ gētes, præcipuè Chuthei, quibus olim è Perside ac Media traductis Salmanasar Assyriorū rex in Samaria Israelitis inde sublati nouas sedes dederat, hortabātur satrapas & eos quibus cōmendata erat hæc ædificatio, ut Iudæos impedirēt quo minus urbē ac tēplū instaurarēt. Illi uerò pecunijs etiā corrupti, uēdiderūt Chutheis suā circa demandatū officiū cessionē & negligentia, Cyro nesciente, utpote distracto in alia negocia, qui mox Massagetico bello perijt. Cambyse deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumq̃ & Moabitarū ac Samaritarum regionibus redditur ei talis epistola.

Domine

Domine, serui tui, Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriæ. Cognoscere te oportet rex, quòd Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram uenerunt, & urbem ob defectionem meritò deletam restituant, forumq; rerum uenaliū: reparant etiam mœnia, & templum extruūt, quòd si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa soluturos amplius, nec imperata facturos. opposcentes enim seipso regibus, imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, uisum est nostri officij, nō dissimulare hoc negotium, & admonere ut inspicias maiorum tuorum commentarios, inuēturus in eis Iudæos rebelles, regumq; hostes, urbemq; ipsorū ob hoc crimen desolatam ac dirutam. Quin hoc quoq; admonendus es, quòd si hæc urbs incolatur denuò, mœniumq; ambitum absoluat, intercludetur tibi uia in Phœnicē & ca uam Syriam.

Cambyses Cyri filius Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet.

Cap. III.

CAMBYSES autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad malitiam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyfes Rathymo commentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas misisti literis, iussi inspicere maiorum meorum commētarios: ubi inuentum est urbem istam semper inimicam fuisse regibus, habitatoresq; eius seditiosos perpetuò studuisse cōcitandis bellis & rerum nouitatibus. quodq; reges haberint potentes ac uiolentos, qui Phœnicem & cauam Syriam uectigalem habuerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos urbem denuò condere, ne per hanc occasionem crescat eorum malitia, qua concitati hactenus rebelles fuerunt regibus. His literis perlectis, Rathymus & scriba Semelius cum collegis euestigiò conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinē: prohibueruntq; Iudæos, ne urbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos I X, usque in secundum annū regni Darij Persarum regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione, apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis, qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerāt, septem illæ Persarum familiæ Hy-^{III}staspis filium Darium communibus suffragijs regem declarauerunt.

Darius Hystaspis filius Iudæis templum ædificat.

Cap. IIII.

Is adhuc priuatus uouerat Deo, si regnū adipisceretur, quicquid sacrorum uasorum apud Babylonem adhuc esset, remissurum se in templum Hierosolyma: & fortè fortuna per illud tempus uenerat ad eum à Hierosolymis Zorobabel, qui captiuorum Iudæorum dux declaratus fuerat: nam erat uetus regis amicus. quamobrem inter satellites cum alijs duobus assumptus, speratum honorem consecutus est. Primo autem sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tam domesticos suos, quàm Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarumq; præsides, ab Indis usque ad Æthiopas, & præfectos copijs per C X X V I I satrapias. Cumq; ad satietatem epulati, discessissent cubitum ad suum quisque diuersorium: Darius post breuem in lecto quietem à somno relictus, nec ualens re-

ioseph.

B dormiscere,

*Cyri satellitum
disputatio de
utribus uini, et
regis, & mulie-
rū, et ueritatis.*

De uini uirib.

De regū uirib.

*De mulierū ui-
ribus.*

dormiscere, coepit fabulari cum tribus satellitibus: et qui proponendam à se quæstionē uerius ac prudentius soluerit, ei præmium fore promissit usum purpuræ & aurei poculi: in cubatu quoq; ac uestatione usurum instrumento aureo, & tyara byssina ac torque aureo: & in confessu habiturū locum regi proximū, annumeratū inter gentiles regios. Post hæc promissa quærit ex primo, num uinū maximè polleat: ex secūdo, num reges; ex tertio, num mulieres, an fortè ueritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirēdum propositis siluit. Manè uerò accersiuit optimates et satrapas ac toparchas, residēs q; ubi solebat iura reddere, iubet satellitū illorū quemq; coram toto cœtu respondere ad quæstionē sibi propositam, quid ipsi uideatur uerius. Tum primus eorū sic exorsus est uini prædicare potentiā: Viri illustrissimi, equidem uino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius uiriū hinc coniecturam capio. Animaduerto enim, quod quorūuis potantium mentem subuertit, & uel regis animum sic afficit, ut similis sit pueri parentibus orbi, & curatoris egentis: seruum quoq; suæ conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. Mutat enim & regenerat animas, quas subingredit. Nam et calamitosorū extinguit tristitiā, et ære alieno atq; usuris oppressos facit aliquātisper uideri sibi omniū ditissimos, ut obliti sui, nihil sonent humile, sed talenta crepēt, & alia fortunatorū uerba magnifica. Præterea tam ducum quàm regū illis sensum ac metū eximit, & omnem amicorum ac familiariū memoriā. Armāt enim homines uel aduersus charissimos, eosq; facit uideri alienissimos: cumq; edormito temeto per noctem sobrii fuerint redditi, surgunt omnino inscī quæ eis per ebrietatē patrata sunt: quo fit, ut his argumētis persuasus, uinū ducam rem omniū longè potentissimam, simul et uiolentissimā. Postquam primus prolata sua de uino sentētia dicendi finem fecit, tum secūdus coepit extollere potestātē regiam, huius uires asseuerans esse maximas omniū quæ intellectu ac potētia prædita sint. id conatus est probare his rationibus: Omnium rerum penes homines esse imperium, qui & terras et maria, ad quoscunq; usus seruire sibi adigunt: at ipsis hominib. reges imperitare, eisq; quidlibet pro suo mandatē arbitrio. Proinde qui in fortissimis animalīū habent dominatū, eorum uim ac uirtutē merito existimandā insuperabilē. Quid quod dum ad bella & pericula subditos mittūt, omnes eorū imperata obsequēter faciūt, siue dum per eos obijciunt hostibus, siue dum cogunt cum mœnib. ac turribus, atq; adeo cū montibus, ipsaq; rerū natura bellum gerere, ipsorū iussu parati uel occidi uel occidere, dum ne uideant à regīs mandatis usquā digredi: parata deinde uictoria, belli cōmoda uniuerſa ad regem redeūt. Iam uerò qui alieni à militia dant agris colendis operam, post longos labores & sudores comparatis fructibus regi tributa soluunt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletus omnibus delicijs & uoluptatibus, dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu uinctis metu nusquā discedentibus. Nemo enim audet dormiēte illo relicto abire ad curanda propria negotia, sed unam hanc curam putans necessariā, in hac una est assiduus. Et quī fieri potest, ut non is sit omniū potentissimus, cui tanta hominum multitudo pareat? His peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus

& ueri-

& ueritate, quarum uis quanta sit, quamq̃ præpolleat cæteris rebus omnibus, sic docere aggressus est. Confessum est & uinum pollere plurimum, & regem cui omnes obtemperent, maior tamen est potentia mulierum. nam et rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui uites colendo, uinum nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: nihil est omnino quod non illis acceptū ferendum sit. nam & uestimēta nobis texunt harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec ullo pacto possumus carere forminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosisq̃ rebus alijs, simul atq̃ mulierem formosam conspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in uisæ pulchritudinē, & bonis cedere sustinemus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & uel amicissimorū sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. Addam & aliud argumentū earum potentiae non minimum. Quicquid terra mari ue longo labore quæsitū habemus, non ne totum mulieribus committimus? Ipsum etiam regem tantarum rerum dominum uidi aliquando ab Apame Rapsacis Themasi filia, concubina sua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed ut sibi detractū diadema capiti illa suo imponeret, ridentem cum ridente, & irata illa mœrentem, & adulatoriè se ad affectus illius attemperando humiliter satisfaciētē, si quid eam offensam animaduerteteret. Interim dum satrapæ mirabundī alij in aliorum uultus inter se mutuò cōijciunt oculos, Zorobabel ad ueritatis laudes fecit transitū. Dixi, inquit, & declarauī quantum mulieres polleant, uerū tamen ne hæc, nec rex ueritati ullo modo cōferendus est. Nam cum terra sit maxima, cœlum item immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cumq̃ hæc Dei uoluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & uerax: consequitur ut ueritas sit rerum omniū longè potētissima, contra quam iniusticia nihil omnino ualeat. præterea reliqua omnia quantum uis pollere uideantur, mortalia sunt, & celeres habent exitus, ueritas uerò immortalis est atq̃ sempiterna. Quin & ea quæ ab ipsa percipimus, nec mortalia sunt, nec iniuriæ temporum aut fortunæ reciprocis uicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretaq̃ ab omni labe iniusticię. His dictis Zorobabel sermoni finem imposuit. Acclamante uerò auditorio quòd dixisset optimè, & quòd sola ueritas uim omnis senj uel mutationis expertē habeat, iussit eum rex postulare aliquid quod ipse non fuisset pollicitus. Libenter enim se concessurum, ut uiro sapienti, & qui prudentia uincat cæteros. Quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His auditis admonuit eum uoti, quo se obligauerat si adipisceretur potestatem regiam: id autem erat, denuò condere Hierosolyma, & ibi Dei templum instaurare, ac deinde sacra uasa olim per Nabuchodonosorū inde sublata, & Babylonē perlata, restituere. Hæc est, inquit, mea postulatio, quam nunc mihi permittis, sapientem me uirum iudicans. Tum rex lætus surrexit et excepit eū osculo, moxq̃ scripsit toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelem, eosq̃ qui unà profecturi erant ad instituendam & absoluendam templi fabricam. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus ut materiam cedrinam in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantem eam urbem adiutarent:

Ioseph.

B 2 in

De ueritatis uiribus.

IIII.

Zorobabelem dimittit Cyrus ad instaurantem janum.

in quibus literis hoc quoque adscriptum erat, iubere & uelle regem liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint. & procuratores suos ac satrapas uetuit quicquam in regios usus à Iudæis exigere: & quantumque agrorum occupare ualeant, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritis atque Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, ut agros qui aliquando Iudæorum iuris fuissent, antiquis possessoribus redderent, atque insuper L talenta in fabricam templi conferrent. Ipsis autem secundum patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hunc usum essent necessaria, sacrasque uestes in quibus pontifex & cæteri sacerdotes rem diuinam facerent, de suo præberi uoluit, necnon etiam organa quibus Leuitæ sacros hymnos accinunt. & custodibus urbis atque templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimentis certam pecuniam, denique de remittendis sacris uasis, deque Iudæorum restitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autem hanc gratiā à rege consecutus, quā primū egressus est regiam, suspiciens in cælum gratias agit Deo, quod coram rege inter concertatores uisus sit sapientior, confitens totum hoc diuini esse beneficii: peractaque gratiarum actione, precatus ut & in posterum propitius esse pergeret, Babylonem profectus est, lætum popularibus suis nuncium afferens. Quo audito primū gratias egerunt Deo pro reddita sibi patria: deinde ad epulas & comotationes uersi, per huiusmodi hilaritates continuos septem dies exegerunt, patrię institutionem ac renascentiam celebrantes. Deinde duces Hierosolymitanæ profectionis ex sua quemque tribu elegerunt, comparatis & iumentis quæ uxores ac liberos ueherēt: deducētibuscque quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter uiam emetiebantur hilares, personantibus omnia tibijs & cymbalis perstreptentibus, prosequente per lusum ac læticiā & reliqua Iudæorum multitudine. Nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur: quas nominatim percensere non libet, ne interrupta narrationis serie lectori difficultatem afferam. hoc tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorum † quater mille millia, & sexcenta uiginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitæ septuaginta quatuor. promiscuæ uerò multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia D C C X L I I. præterea Leuitici generis cantores aderant C X X V I I I. ianitores C X. sacri serui C C C X X I I. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. Reiecti sunt etiam ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant uxores, quarum genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalibus genealogijs inueniebatur. erant autem numero quingenti uiginti quinque. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium C C C X X X V I I. cantores etiam & cantatrices C C X L V. cameli C C C C X X X V. iumenta quingenta uiginti quinque. Dux autem multitudinis quam modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci pontificis filius, & Mardocheus ac Serebæus: hi duo tribulium suffragijs ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectionis minas auri centū, argenti

† Locum hunc deprauatū arbitror. nam numerus est incredibilis, et ab Esdræ historia longe discrepans.

Reducū ex Babylonia numerus.

argenti uerò quinquies mille. atq; in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorū, qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti: reliqua uerò multitudo domos quisque suas rediit. Septimo autem mense postquam Babylonem exiuerant, Iesus pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nuncijs, è tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientē: et ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo sacrificia secundum leges per Moysen traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebantur à finitimis gentibus, quibus inuisi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tempus, secundum legislatoris præscripta, & post hæc oblationes & quotidiana sacrificia, uictimasq; sabbatorum atq; omnium sanctarum festiuitatū, tum qui uota uouerant, reddiderunt ea sacrificantes à nouilunio mensis septimi. Deinde templi ædificationem sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, et multum alimentorū in cibos eorum qui cōuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebant, trabes cedrinās de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppensem portum eas perducebant, ita ut primū à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerāt. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris cœperunt superstruere: præposueruntq; operi curando Leuitarum quotquot uigesimū annum attigerāt, et Iesum cum filijs ac tribus fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiusq; filios: quibus summa cura & diligentia cōmissum negotium tractantibus, celerius opinione templo summa manus imposita est. Id ubi factum est, accedētes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitæ Asaphiq; progenies canebant sacros hymnos, in Dei laudem à Dauide quondā institutos. Sacerdotes autem & Leuitę cognitionumq; principes ætate prouectiores, qui et illud prius templū uidere meminerant magnum & opulentū, & hoc recens pro præsentīū fortunarū tenuitate deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa prisca felicitate abesset, oborta inde mœsticia temperare à lachrymis non poterant: uulgus autem cōtentum erat præsentī templo, ut quod nulla priorū temporum cōparatione seipsum cruciabat, nec ullum detrimentū factum quibat animaduertere. contrā seniorū ac sacerdotū multo deteriore conditione res suas existimantiū gemitus, uix concentu tubarum obscurari poterat. Samaritę autem inimici auditis tubis, & lætantiū atq; dolentium promiscuis uociferationibus, accurrerūt uolentes causam discere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica postliminio reuersi templū instaurarēt, adeunt Zorobabelē ac Iesum, principesq; cognitionū, postulantes ut eos admitterēt ad templum cōmuni sumptu ædificandū. Nam se quoque aiebant Deum colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius studiosos fuisse iam inde ab illo tempore quo Salmanasar Assyriorū rex è Chuthia & Media gentē eam in loca illa transtulisset. Ad quæ postulata illi de cōmuni sentētia responderūt, ad simul ædificandum admitti eos non posse, cum et prius Cyrus, & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamē eis ibi adorare, idq; facere uetari eorū neminē, ac ne cæterarū quidē gentiū quenquā,

Templi instauratio.

Samaritanorum ciuitate in ratione templi repudiati.

Aggeus & Zacharias populum animant.

Cyri commentarij de instaurando templo.

cum omnibus hominibus eo ueniētibus templum ad adorandū pateat. His auditis Chuthæi (sic enim nos Samaritas appellamus) indignè tulerūt: & instigauerunt Syriæ gentes, ut satrapas rogarēt, quemadmodū sub Cyro primum ac mox sub Cambyse, ut templi ædificationē impedirent, ludæorumq; conatus & diligētem circa hoc opus operam, quoad liceret, remorarent. Per idem tempus ascendit Hierosolyma Sisines, Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdam alijs, rogaueruntq; Iudæorū principes, cuius permisso templum sic ædificarēt, ut arx potius quàm sanum existimari posset: & cur tam firmis mœnibus & porticibus urbem cinxissent. Responderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc extructum à quodā eius gentis rege fortunatissimo, et in omni uirtute excellentissimo, per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorū suorū impietatem per Nabuchodonosorū Babyloniorū & Chaldæorum regem expugnata & deleta urbe, temploq; spoliato ac incenso, & populo in captiuitatē Babylonicam abducto, Cyrum, Persidis & Babylonis regem, regio diplomate mandasse templi instaurationē, & donaria uasaq; per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli et Mithridati ærarij sui præfecto, ut ea deportarent Hierosolyma, rursumq; in templū instauratū reponerent. Eiusdem enim regis mandato Abassarum missum ad eam urbem, ut daret operā ut id templum primo quoq; tempore absolueret. Eum acceptis regijs literis confestim uenisse, & fundamēta iecisse: atq; ex eo tempore nunquā inimicas gentes inturbare ædificationē, atq; impedire destitisse. Quare si illis ita uideretur, scriberet Dario, ut inspectis regijs commentarijs manifestū fiat uera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alijs cum eo, noluerūt ædificationē inhibere inconsulto Dario: sed cōfestim ei de hac re scripserūt. Iudæis autem sollicitis & metuentibus ne regem pœniteret iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec à Persis quicquam timere: quandoquidē ipsi compertam haberent super hac re Dei uoluntatē: quibus credens populus, assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario scripssent, accusantes Iudæos quod urbem munirent, templumq; arcem quàm fano similis extruerent: asseuerātes non esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambysis epistolā, per quam eam ædificationē impediuerat & uetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut utilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negotio literas accepit, iussit regios commētarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur. Anno primo regni sui Cyrus rex decreuit, ut templum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum L X. & totidē latitudine, quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneū unum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario regis præberentur. Sed & uasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolyma. Utq; cura eius negotij sit penes Abassarē Syriæ ac Phœnices præfectum, eiusq; collegas: qui abstinerent quidem ipsi ab eis locis, seruos uerò Dei Iudæos & eorum principes sinerent templum struere: ipsi uerò adiutarēt eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia

sacrificia quoq; suppeditarēt, tauros, arietes, agnos, hœdos, simīlam, oleum, uinum & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint Deum pro salute regis atq; Persarum. Quicunq; autem contra mandatū hoc facere ausus fuerit, is ut cōprehensus in crucē agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiā addita erat execratio, ut quicunq; eius templi ædificationem uetare uoluerit, Deus eum feriat, atq; hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cum Darius in Cyri cōmentarijs inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo: Rex Darius Sisini magistro equitū & Sarabazani ceterisq; magistratibus s. Mitto ad uos exēplar epistolæ Cyri, quam in ipsius cōmentarijs inueni: uoloq; ut omnia fiant, quemadmodū in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis uoluntate regis, Sisines et reliqui decreuerunt eam per omnia sequi. itaque suscepta cura sacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratusq; illorū & principes, & magnis omnium studijs proficiebat templi ædificatio secundū mandata Cyri & Darij, prophetātibus interim Aggæo & Zacharia: absolutumq; est intra septēnium. Anno autē regni Darij nono, uigesima tertia die mensis undecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Dystrus: sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarū multitudine obtulerūt sacrificia pro renouata post captiuitatē pristina felicitate, proq; recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducētos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuū: constitueruntq; Leuitæ secundum Moysis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerāt enim Iudæi porticus quoq; quib. interius templū circūquaq; includebat. Instante deinde azymorū festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis uerò Nisan, cōfluxit totus populus ex oppidis in urbē: celebraueruntq; id festum casti ac puri unā cum cōiugibus ac liberis ritu patrio: et uictimā paschalem immolātes decimaquarta luna epulati sunt per cōtinuos dies septē, nullis sumptibus parcentes, holocausta etiā offerentes: & agentes gratias Deo, qui eos tandē antiquæ patriæ & eius legib. ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatē ac clementiā regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina usi incoluerūt Hierosolyma, instituta ea reipub. forma, quæ per optimates cum paucis administrat. Penes pōrifices enim fuit summa auctoritas, donec Asamonæorū gens mutato rerū statu regnū obtinuit. Ante captiuitatē enim iam inde à Sauli et Dauidis temporib. egerūt sub regib. per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos rectores res administrauerunt appellati Iudices & monarchæ, qui reipub. status plus q̃ quingentis annis durauit post Moysis & Iesu imperiū. Hoc igitur modo habebant se Iudæi, in patriam restituti, sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ autem, infensa gens & inuida, multis molestijs eos afficiebāt, freti opibus, & affectantes cognati Persarū uideri, quod inde essent oriundi. Nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia cōferre nolebant, & prætores fauētes atq; adiutores habebāt: & quacunq; in re uel per se uel per alios poterāt nostrā gentē lædere, nullā occasionē prætermittebāt. Visum est itaq; senatui populoq; Hierosolymitano legationē ad regem Darium mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis alijs quatuor collegis. Cæterum rex cognitis criminibus, quæ per legatos Samaritis obijciebantur, dedit eis literas

Instaurato templo sacrificiatur.

Israelitarū administrationis mutationis.

Samaritæ Iudæos infestant.

*Darij litera in
Iudæorum gra-
tiam.*

perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitum apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq; eorum conseruis: Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorum legati accusauerunt uos, quod molesti sitis templum ædificatibus, quodq; non præbeat impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debetis. Volo igitur ut lecta hac epistola præbeat is eis ex regio ærario, in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum usus postulat, ut non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. Cap. V.

*V.
1. Esd. 7.*

DEFUNCTO autem Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita et pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinum cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia persecutus est.

*Xerxis litera
ad Esdras.*

Hocregnante pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem uerò degentium Iudæorum primarius sacerdos erat Esdras, uir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum. Is cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in regis amicitiam peruenit: & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumq; aliquos è Babylonijs Iudæis ducere, petijt à rege commendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regū Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei. s. Decretum est à me & septem meis consiliarijs, ut quicumq; in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorū ac Leuitis uoluerit tecum Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam secundum Dei legem: utq; Iſraelitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici uouimus. Præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre uoluerit, quo emantur uictimæ super altare Dei uestri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento uasa quæcunq; tu & fratres tui uolueritis. Sacra quoque uasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc usum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriam et Phoenicen te cōmendaui, scribens eis ut quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et ut Deus propitius sit mihi & meis liberis, uolo usque ad centum coros tritici Deo secundum legem dari. Vobis quoq; magistratibus præcipio, ut à nemine sacerdotū, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum quicquam exigatis, ne ue ulla onera eis imponatis. Tu uerò Esdra secundum concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phoenicen iura reddant populo legem tuam scienti: quin & nesciētes doce, ut si quis gentiliū tuorum legem Dei uel legem regiam uiolauerit, det poenas, utpote qui non per ignorantiam, sed per cōtumaciam peccauerit. Punientur autem aut morte aut multa pecuniaria. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatē regiam acceptam referendā, & illi maxime dignū cui gratiæ agant existimans. Aduocata deinde Iudæorū cōcione qui apud Babylonē degebant, & perlecta epistola, ipsam quidē retinuit: exēplar uerò eius in Mediā ad omnes suę gentis homines trāsmisit. qui cognita

*Esdras capti-
os in Iudæam
recauit.*

cognita regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes uehementer sunt lætati: multi uerò ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem uenerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. Reliqua Israelitarum multitudo ibi remansit. Quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europã sub Romano degunt imperio: decem autem tribus nunc quoque ultra Euphratem sunt, infinita hominũ millia, quæ uix est numero comprehendere. Caterum ad Esdram magna multitudo cõuenit tam sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorumq; uel cantorum uel ministrorum. Ille uerò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti uolebant ad Euphratem congregauit: ubi peracto triduo ieiunio, uotisq; pro incolumitate & felici itinere cõceptis (recusauerat enim deductores equites, regi dicens Deo salutem suorũ curæ futuram) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto, & continuo sacerdotibus gazophylaciũ custodib. Esdras sacram pecuniã tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta. uasa argentea talentorũ centum, uasa aurea talentorum uiginti, uasa ærea auro meliora pondo talentorum XII. Hæc enim erant dona regis eiusq; amicorũ, & Israelitarum Babylone manentiũ. quo facto obtulit Deo secundũ legem holocausta, tauros XII. pro cõmuni salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII procuratorib. etiam regijs, & prefectis Phœnices ac Syrię scriptas à rege reddidit epistolas, qui cum eis non parẽre nõ possent, honore gentem nostrã profecuti sunt, & in omnibus necessitatib. eis fuerunt auxilio. Et consiliũ quidem huius migrationis ab Esdra profectũ est, successum autem felicẽ Deus addidit, ut equidẽ reor, uiri huius uirtutẽ ac pietatem respiciẽs. Aliquanto deinde post compertit quorundã indicio, quod quidã è uulgo sacerdotũ & Leuitarum parũ seruauissent instituta & leges patrias, & ductis alienigenis uxorib. ordinẽ sacerdotalem cõfudissent: rogatusq; ab eis ut ferret auxiliũ legibus, ne Deus propter paucos iratus omnes denuò cõmuni clade feriret, scidit uestem præ tristitia, uellens capillos & barbã, et humi se prosternẽs, eo quod primores populi deprehẽsi essent in tali crimine: & cogitãs non esse audituros, si iuberet eos uxores cum liberis eijcere, nolebat se à terra attollere. Itaq; cõcurrerunt ad eum quotquot erant bonæ mētis, & unã flebant addẽtes se socios eius tristitię. Esdras autem sublatis ad cœlum manibus: Me quidẽ, inquit, pudet ad cœlum oculos attollere, dum cogito quod populus ne maiorũ quidem suorum cladibus, eis ob ipsorũ impietatẽ illatis, admonitus à peccãdo abstinet: tu tamẽ clemētissime Deus nostri misertus, seminariũ aliquot & reliquias superstitēs cõserua, quas Hierosolyma in antiquã patriã reducere dignatus es: & da ueniã præsentis errati, mortẽ quidem cõmeritis, uerũ tamẽ in tua bonitate sperantibus. Dum ita lachrymã cum eo cœtu qui ad eum cõuenerat mixtus ex uiris & mulieribus atq; pueris, accessit eò quidam primarius Hierosolymita nomine Achonius, cõfitens illos peccasse qui alienigenas uxores duxerint: suasiq; ei ut omnes adiuraret, ut uxores cum carũ prole abijceret: et si quis legi parẽre nollet, in eũ animaduertetur. qui secutus uiri cõsiliũ, exegit super hac re iusiurandũ à principib. Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ Israeliticarũ, quo facto cõfestim exiuit tẽplũ, & cõtulit se in domiciliũ Ioãnis

Esdras eos reprehendit, qui peregrinas duxerāt in matrimonium.

& Eliasibi, ibique totā eam diem ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto ut omnes à captiuitate reuersi intra biduum aut triduum Hierosolyma conuenirent, & quisquis per contemptum non adfuerit intra præscriptum tempus, ut excommunicetur, bonaque eius sacro ærario addicantur, intra triduum conuenerunt utriusque tribus homines, uigesima die noni mensis, quem Hebraei Thebethum, Macedones Apellæum nominant. Cumque confedissent in superiore parte templi, presentibus etiam senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos qui contra leges duxissent uxores alienigenas, nunc si uelint rem & Deo gratam, & sibi metipsis utilem facere, ablegandas esse uxores eiusmodi. Acclamatum est facturos id omnes æquo animo, sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hybernū, nec posse rem eam intra unam aut alteram diem perfici. Itaque opus esse ut negotium hoc differatur aliquantisper, & tum demum principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis undique senioribus inquisitionem faciant eorum, qui contra legis præscriptum uxores duxerint. consenserunt omnes in eam sententiam, & prima die mensis decimi coepta inquisitione, quæ durauit usque ad primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu pontificis cognatione quam ex cæteris sacerdotibus ac Leuitis & alijs Israelitis, qui & uxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerunt, pluris facientes legum obseruantiam, quam naturales affectus quantumuis uiolentos: moxque ad placandum Deum arietes immolauerunt, quorum nomina recensere non est nobis uisum necesse. Atque ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, ut in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dum scenopægiæ festum celebratur, & ferme totus populus conuenit, accedentes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram ut eis legem Moysis recitaret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane usque meridiem. ex qua lectione non solum in præsens & futurum discebant quid esset iustum, sed etiam præteritorum memoriā retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quod nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legis obseruassent. Esdras autem uidens eos ad hunc modum affectos, iussit ut domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur ut ad epulas uersi, ita ut festo die deceret, hilariter agerent: & hac antea actorum poenitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita coeperunt festum agere: quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum est, ut post comparatam sibi apud populum egregiam gloriam senex uita defunctus apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in sacerdotium ei successit. Cæterum quidam ex captiuis Iudæis, pincerna regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum urbem Susā, cum hospites quosdam post longum iter exactum in urbem aduentantes Hebraice inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos rogabat unde nam uenirent. & audito quod è Iudæa, rursus sciscitatus est, quomodo se haberet ille populus & caput eorum Hierosolyma. Quibus

1. Es. 10.

Esdras populo
leges recitat.

1. Esd. 1.

Neemias nuncium
accipit de
Hierosolymorum
uastitate.

bus malè se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumuicī
 næ gentes multa mala Iudæis inferrent, die nocteq; agros excursionibus ac
 rapinis populātes, & multos ex ea regione, atq; adeò ex urbe ipsa, captiuos
 abducentes, ita ut passim per uias reperiantur cadauera: fleuit Neemias mo-
 tus populariū suorum miserijs, & sublati oculis ad cœlū, Quousq; inquit,
 patieris Domine gentem nostram tantis malis opprimi, ut simus praeda om-
 nium? Cunctante uerò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens
 quidam nunciauit ei, regem iam accubitum ire. Ille confestim ita ut erat, non
 abluta facie ad ministerij sui functionē properat. Rex uerò post cœnam iam
 hilarior, uidens Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. Tum ille
 Deum prius precatus ut suadē gratiā prius uerbis suis adderet: Quī possim,
 inquit, rex alium uultū sumere, aut mœrorē ē corde ponere, quando audio
 patriæ meæ Hierosolymorum, in qua extant sepulchra maiorū meorum ac
 monumēta, & portas incensas esse, & disiecta mœnia? Sed oro hanc gratiam
 mihi cōcede, permitte mihi ut profectus illō muros eius extruā, & quod de-
 est ad fabricā templi suppleā. At rex petitioni eius annuit, simulq; literas ad
 satrapas commēdatitias, ut & honorem ei haberent, & præberent quicquid
 cuperet. Quare desine, inquit, tristari, & posthac libens nobis ministra. Ibi
 Neemias adorato Deo, actisq; regi pro tam ampla pollicitatione gratijs, ab-
 sterfo à uultu omni mœrore, frontē exporrexerat præ læticia. Sequēti uerò die
 accitus, accipit literas regias, quas Sadæo Syrio, Phœnices ac Samariæ præ-
 fecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de
 præbendis ei quibus ad ædificandum opus esset. Cum igitur Babylonē ue-
 nisset, & multos à popularibus ultrò se adiungētes comites assumpsisset, tan-
 dem peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis uigesimoquinto: & osten-
 dens prius suis literas, Sadæo magistro equitū collegisq; eius reddidit. con-
 uocato deinde Hierosolyma uniuerso populo, stans in medio templi sic eos
 est allocutus: Viri Iudæi, scitis quòd Deus opt. max. memor maiorū nostro-
 rum Abraham, Isaaci, et Iacobi eorumq; pietatis, qua illos quondam, eadem
 nos quoq; prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regem ob-
 tinui, ut mihi permetteret mœnia nostra restituere, & quod superest ad ab-
 soluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendum censeo,
 ut quoniam nō ignoratis quā infensas habeamus gentes uicinas, & quòd
 cognita uestra in ædificando diligentia, nihil non molientur, quo uestros co-
 natus quantum in se erit impediā: primum forti animo sitis, & omnem fi-
 duciam collocetis in Deo, qui faciliè resistet illorum importunis inimicitijs:
 deinde nec die nec noctu operis structuram intermittatis, sed omni cura id
 opus continuetis, quandoquidem nunc maximè tempestiuū est hoc facere.
 Hæc locutus, continuo iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas parti-
 ri in populū, attributo certo modo in singulos uicos et oppida: pollicitusq;
 se quoque cum domesticis uelle adiutare, concionem dimisit. Iudæi uerò ad
 opus se expediebant: quæ appellatio illis & regioni est indita, quando à Ba-
 bylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius
 rei fama ubi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasque & Syriæ Cauē in-
 colas perlata est, iniquè rulerunt, nec unquam cessauerunt insidiari, & cona-

2. Esd. 2.
 Neemias à Xer-
 xe comētiū im-
 petrat ad Hie-
 rosolymorū in-
 stauracionem.

Neemias oratō
 ad reductos.

2. Esd. 4. 6.
 Hierosolyma
 trepidè insi-
 rantur.

tus ipsorum impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipsum Neemiam per conducticios sicarios tollere. crebros etiam terrores eis incuriebant, rumores spargētes quasi magni diuersarum gentium exercitus eos essent inuasuri, ita ut parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterent. Neemiam uerò nihil horum ab instituto deterrere potuit: sed stipatus aliquot satellitibus, intrepidus pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. Eam autem salutis propriæ curam non ideo habuit, quod mortem timeret: sed quia certò sciebat, se extincto ciues suos nō reparaturos mœnia, iussitq; in posterum ædificatores accinctos opus facere. & cæmētarius quidem non sine gladio erat, similiterq; qui materiam ei suggerebat: scuta uerò non longè inde in promptu esse uoluit, & tubicines interuallo quingenū passuum, ut sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, ut populus arreptis armis resisteret, ne ue inermis ab hoste posset opprimi. Ipse uerò noctu circumquaq; urbem obibat, nunquam defessus aut opere, aut duritia uictus, & excubijs: nec cibo nec somno utens, nisi quantum postularet necessitas: atq; ad hunc modum perdurauit duobus annis & tribus mēsis. tantum enim temporis elapsum est, donec absoluerentur mœnia, uigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Perfectis muris Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerunt. Quæ res ubi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cōmouit. Neemias autem uidens non satis magnam in urbe populi frequentiam, persuasit circumquaq; uicinis sacerdotibus & Leuitis, ut migrarent in urbem, inibi habitaturi, extructis eis de suo domicilijs: & agricolarum plebem decimas in urbem conferre iussit, ut esset unde sacerdotes ac Leuitæ uiuerent, ne auocarētur à diuino cultu ac cæremonijs: quod quidem illi perlibenter fecerunt. & hoc pacto factum est, ut urbs magis frequentaretur in posterum. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, uir ad uirtutem et iusticiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui monumento in Hierosolymitanis mœnibus. Atque hæc Xerxe regnante gesta sunt.

Neemias urbem
frequentat ha-
bitatoribus.

Quomodo Artaxerxe regnante parum absuit, quin tota Iudæorum gens Amari
dolo extingueretur. Cap. VI

VI
Est. i.

O mortuo, regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit: quo apud Persas regnante, in maximum periculum genus Iudæorum adductum est, ne cum uxoribus ac liberis deleretur, ob causam quam paulo post referemus. Prius enim quædam de ipso rege dicenda sunt, quæ factum sit ut uxorem duceret Iudæam, foeminam ex regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperium, & cōstitutos ab India usque ad Æthiopiam CXXVII satrapas, anno regni tertio, amicos & duces gentiū Susis accepit epulo sumptuosissimo, ut decebat regem opulentū, magnificos centum octuaginta dierum apparatus ostentantem: deinde gentes, & earū legatos per cōtinuos septē dies excepit conuiuio. id erat instructū in hunc modum. Tabernaculum fixit suffultum aureis et argenteis columnis, prætextum telis linteis & purpureis, multorum millium capax. In eo mini-

Artaxerxis e-
pulum.

strabatur

strabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationē simul & miraculū factis. Mandauit etiam ministris, ne quem, more Persarum, ad bibendū continenter apponendo cogerēt, sed arbitratu suo quenq; appositis frui sinerent. Dimissis etiam per totam ditionem nuncijs edixit ut feriatī ab operibus festum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina quoq; Vaste pari modo mulierum in regia celebrauit conuiuiū: quam rex ostendere conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. Illa uerò uolens Persarum leges seruare, quæ uxores uetant ab alijs præter domesticos conspici, non iuit ad regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. quare offensus rex, dimisso conuiuiō septem uiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, cōuocat: & apud eos uxorem cōtumaciæ ream peragit, quod toties uocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidem paruisset: iubetq; quid sit iuris, proferre sententiam. Quorū unus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, uerum etiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab uxoribus inhonestam uitam degant in posterum: quādo nulla posthac maritorum futura sit reuerentia, dum cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt, nihil ueritæ contra omnipotentem regem contumaciter agere: suaderetq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, idq; decretum per omnes gentes promulgari: uisum est repudiari Vasten, & honorem transferri in aliam mulierem. Rex uerò qui uehementer eā amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrebat quod uoluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietate uidentes eum amici, consulunt ut inutilem mulieris amorem ex animo efficiat, & facta per totum orbem formosarum uirginum perquisitione, quam alijs prætulerit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recēti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit rex cōsiliū, moxq; mandauit certis hominibus, ut forma celebres uirgines ex toto regno selectas ad eum adducerent. Id mandatum illis diligenter exequentibus, inuenta est Babylone Esther, puella utroq; parente orbata, quæ apud patrum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, unus ex Iudæorum primatibus. Hæc puella cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratijs uultus in se oculos conuertebat. Itaq; uni eunuchorum commendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atq; unguentis preciosissimis, quib. principes foeminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. Atq; hac tractatione per sex menses usæ sunt quadringentæ numero uirgines. quādo uerò satis iam curatas existimabat, & regis lecto tempestiuas, unam singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam protinus ad eundem eunuchum remittebat. Perducta uerò Esthere, delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasq; celebrauit anno regni sui septimo, mense XII, qui Ader dicitur: dimisitq; quos Angaros uocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse uerò Persas & Medos, & primates aliarum gentium accepit conuiuiō nuptiali per mēsem totum: & ingressæ regiam uxori diadema im-

*Regina Vaste
ob contumaci-
am à rege re-
pudiatur.*

Esth. 2.

Esther Artaxerxi nubit.

Ioseph.

C

posuit:

*Mardochæus
cōiurationem
in regem de-
tegit.*

Esth. 3.

*Mardochæus
Amanem ad-
rare recusat.*

*Aman Iudeos
ad necem depo-
scis impetrat.*

posuit: atq; ita cum ea conuixit, non edoctus ab ea quonam esset nata ge-
nere. Patruus uerò eius & ipse Babylone Susa migravit, ibiq; degens ob-
uersabatur quotidie circa regiā, sciscitans de puella quomodo se haberet:
diligebat enim eam, haud secus quā propriam filiā. Rex autem legem
tulit, ut nemo è domesticis inuocatus eum accederet, tantisper dum sede-
ret in regio solio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, ut si quis
contrā faceret, plecteretur capite. Rex interim uirgam tenebat auream, quā
quoties aliquem ex inuocatis uenientibus seruare uellet, porrigebat ad e-
um: isq; uirgæ contactu eximebatur periculo. Et de his quidem hætenus
dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodestes eu-
nuchi conspirassent contra regem, Barnabazus alterius seruus genere Iude-
us, deprehēsas insidias patruo reginæ indicat. At Mardochæus per ipsam
regi insidiatores prodidit. Rex uerò territus, ueritatem per quæstiones in-
uenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua
quam ei debebat præmij nihil persoluit, tantum nomen eius in commenta-
rios suos referri iussit & annotari, ipsum uerò uersari in regia, receptum in-
ter amicos regis necessarios. In eam regiam quoties Aman filius Amada-
the, genere Amalecita, ad regem ueniebat, adorabant eum omnes tam Per-
sæ quā exteri, idq; ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo uerò propter sa-
pientiam & patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc
obseruasset, percontatus est cuius esset. & audito esse Iudæū, indignatus di-
xit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedi-
gnari idem facere: uolensq; pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit
ipsum ad supplicium deposcere, nisi gētem eius uniuersam perderet, quod
esset natura Iudæis infestus: quando quidem Amalecitarum gens, ex qua i-
pse erat, à Iudæis extincta fuerat. Igitur adito rege orsus est accusationem, ef-
se gentem quandam malam, sparsam per uniuersum ipsius regnum, in socia-
bilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremonijs & legibus uo-
tentem, infensam & moribus & studijs reliquorum populorum, & totius
mortalium generis. Hanc gentem, inquit, si uis subditis tuis gratum facere,
extirpabis funditus, nemine uel captiuo uel seruo superstite relicto. & ne
quid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi x l talentor-
um argenti millia, soluturus ubi iusseris, & libenter tanta pecunia caritur-
us, modò regnum tuum repurgetur ab ista hominum colluie. Hæc Ama-
ne poscente, rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos con-
cedere, ut de illis ipse arbitrato suo statueret. Aman autem uoto potitus, cō-
festim edictum nomine regis per omnes nationes euulgat in hanc sententi-
am. Rex magnus Artaxerxes cxxxii satrapis qui Indiam inter & Æthio-
piam prouincijs præsumt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, &
orbis quā latè uolui dominatu potitus, cum nihil superbum aut sæuum in
subditos admittere coactus fuisset, sed mansueto ac miti moderatus eos re-
gimine, pacem in primis ac iuris tutelam procurassem, cogitauī quomodo
hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico pro-
pter prudentiam & iusticiā mihi semper præ cæteris honorato, & ob egre-
giam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtā ho-
minum

minum generi gentem inimicam, & suis quibusdam legibus utentem à cæteris diuersis, inobediētem regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam nec negocia nostra probantē, uolo ac edico, ut hos ab Amasne mihi parentis loco habito indicatos cum uxoribus & liberis perdati, nemini eorum parcentes, neq; miserationi plus quā nostrō edicto tribuentes: idq; fieri iubeo decimatertia die duodecimi mensis præsentis anni: ut una die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nos liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptū sese expediebant, idemq; studium erat & Susi in urbe regia. Rex interim & Aman conuiujs uacabant & cōpotationibus, perturbata ciuitate, & futuri expectatione suspensa. At Mardocheus re cognita, scissis uestibus, opertus sacco, & conspersus cinere ferebatur per urbem, iniquum facinus clamitans, innocentē gentem internecioni esse addictam: & uociferando talia usq; ad regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in regiam ingredi. nec alius erat Iudæorum habitus aut affectio in cæteris urbibus, quocunq; regię literæ perlatae fuerant, omnibus ob denunciatae sibi cladem lugentibus & lamentantibus. Vt uero reginæ nunciatum est, Mardocheum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei uestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quod nondum cessasset causa propter quam eum habitū sumpsisset, uocatum ad se eunuchum Achratheū, qui tum fortē aderat, misit ad eum, sciscitatum quid mali accidisset homini, ut talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidem rogante uellet deponere. Ibi Mardocheus omnem causam eunuchō exponit ordine, & quod edictū regium per uniuersam ditionē esset diuulgatum, & quantā uim pecuniæ pollicitus sit Amā, ut internecionem eius gētis à rege redimeret. Ad hæc exemplar edicti Susi propositi ad reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, ut supplex regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculū. Amanem enim, cuius secunda sit post regem dignitas, incitasse eum contra Iudæos accusationibus. Hoc cognito regina rursus Mardocheo nūciat, nec uocatam se à rege, & capitale esse inuocatum ad eum intrare, nisi ipse incolumitatem donare uolens uirgam aureā protenderet. his enim solis impunē esse, quibus hoc fortē contingeret. Quibus ille auditis, rursus ei significat non oportere eam sic respectum habere salutis propriæ, sed potius uniuersi generis. si enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam uero cum sua familia daturā pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther eodem nuncio iubet Mardocheum Susi concionē Iudæorū aduocare, & pro reginæ salute triduanum ieiuniū indicere: se quoq; idem facturā pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum uel cōtra legem aditurā regem, & mortem etiam perlaturā, si ita usus ueniat. Paruit ille reginæ, & indicto suis publico ieiunio, ipse quoq; supplex Deum precatus est, ne populū suum deleri permetteret, sed quemadmodū antea sæpe salutē eorū prospexisset, & indulgisset peccatorū ueniam, tum quoq; eos à denun-

*Mardocheus
cognito regis
edicto, luget.
Esth. 4.*

*Esther causam
percontatur in
Aui Mardo-
chei.*

*Esther Iudæos
pro se orare
iubet.*

*Esther regem
adit. preces.*

Esth. 5.

*Esther regem
adit.*

*Esther regem
inuitat ad con-
uiuium.*

*Aman consula-
trice uxore cru-
cē erigit Mar-
docheo.*

ciato liberaret periculo. non enim gentem sua culpa uenisse in discrimen infamis supplicij, sed ego causa sum iræ Amanis, inquit. Quoniam enim eum non adorauī, & quem tibi Domine honorem præbebam, ei præbere non sustinui, ille iratus hæc excogitauit aduersus eos qui leges tuas non uiolant. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum ut eorum saluti prospiciat, & totum genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam uidebantur sibi habere præ oculis. Esther quoque supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & amicta uestitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus delicijs: rogabatq; miseratus daret ei apud regem quali maxime opus esset faciundiam, & maiorem quam antea formæ gratiam, ut modo utroque permotus rex ad clementiam, & in ipsam fiat indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat. Vtq; in regem odium inimicorum ingeneret, omniumq; imminantium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus sollicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu qui reginā deceat, cum duabus pedisequis, quarū altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram uestem summis attollebat digitis, ad regem uenit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam uenustatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem ubi conspexit sublimem in solio, insignemq; cultu distincto auro & gemmis ac unionibus, horror quidam eam repente subiit: & fortè toruius eam ac subirato uultu inspexerat: moxq; exanimata fluentibus membris insistentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin uoluntate Dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se prapuit: blandeq; in ulnas exceptam refouebat suauiloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata uenerit. Legem enim illam latam esse in subditos: ipsi uerò ut regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius uirga permulcens aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata: Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repente acciderit. ut enim te conspexi tanta maiestate uerendum, continuo refugiens interius defecit me animus. & cum hæc uerba ægrè languida & exili uoce protulisset, magis etiam sollicitus solari eam coepit, paratum se quiduis gratificari pollicens, uel si dimidium regni sibi deposceret. Esther autem hoc tantum rogauit, ut ad coenam sibi paratam conuiuia cum Amane amico ueniret. Quod cum annuisset, amboque uenissent, inter pocula uxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim non impetraturam, etiam si regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. Id uerò libenter annuente rege, Aman admodum lætus abiit, quòd solus tali honore dignatus fuisset, ut cum rege uocaretur à regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat. Sed cum in palatio uidisset Mardocheum excanduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersusque domum aduocata uxore Zaraza, & amicis, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quam apud reginam. nam cum ea die solus cum rege apud eam coenasset, in crastinum quoque se uocatum esse, unum sibi esse permolestum, quòd Mardocheum ludæum uideret

uideret in palatio. Cumq; Zaraza diceret, oportere eum lignum quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à rege potestate Mardocheum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare ut eiusmodi lignum erigeretur in suo palatio, paratum ad Mardochei supplicium: id quod etiam mox factum est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipsa nocte somnium regi ademit: qui nolens uigiliæ tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribam allatis commentarijs res tam à se quàm à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregiè gestam donatum agro, cuius nomen erat ascriptum: alium ob fidem munera accepisse. tandem uentum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi et Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochei detectam indicio, quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum rex, percontatus an non sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. Illo uerò negante quicquã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset, sciscitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mādauit ut uiserent quisnam amicorum adesset pro palatij foribus, sibi q; renunciarent. Fortè autem Aman aderat, qui solito citius uenerat, rogaturus Mardochei supplicium. Famulis uerò renunciantibus, Amanem esse pro foribus, iussit eum intro uocari. cui ingresso, Cum sciã, inquit, amicū te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi consilium, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. tum Aman cogitans quancunque sententiam protulisset, in rem suam fore, quòd ipse præ cæteris regi carus esset: indicauit ei quòd putabat optimum his uerbis: Si uis hominem, quem tibi ais dilectum, cumulare insigni gloria, fac ut equo uehatur uestitus sicut tu, & aureo torque ornatus: & unus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam urbem quòd sic honorabitur quem rex honorare uoluerit. Id consuluit Aman, putans hunc honorem ad se uenturum. Rex uerò lætus: Ergo, inquit, uade, & sumpto equo, ueste ac torque, Mardocheum ludæum quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consilium quòd dedisti exequèris optimè, debetur enim honor hic meæ uitæ conseruatori. His præter omnem spem auditis uix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardocheum sacco amictum, iussit eo deposito induere purpuram. Qui ueritatem rei nesciens, sed illud sibi putans: Scēlestissime, inquit, adeone calamitati nostræ insultas? Persuasus tandem quòd rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, proq; detectis eunuchorum insidijs, induit purpuram qua rex ipse uti erat solitus: & ornatus torque, conscensuq; equo urbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: Sic honorabitur quem rex honorare uoluerit. Perlustrata deinde urbe, Mardocheus ad regem ingreditur. Aman uerò præ pudore domum se contulit, & cum fletu uxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Responderunt illi, ademptam iam ei omnem potestatem uindicandi in Mardocheum, quandoquid-

Est. d.

Artaxerxes
Mardocheum
ab Amane me-
bet honorari.

Ioseph.

C 3 dem

Esth. 7.

Esther Amanem accusat apud regem.

dem illi manifestè Deus sit propitius. Hęc illis adhuc colloquentibus, uenerunt Estheris eunuchi, Amanem sine mora ad coenam uocaturi: quorum unus Sabuchadas uisa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardocheo, sciscitatusq; è quodam famulo in quem usum parata sit: ut cognouit quòd reginæ patruo, quem Aman uolebat à rege ad supplicium deposcere, tunc quidem siluit. Cæterum postquam rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit reginam indicare quid nam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: coepit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re uerba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem uendi eos iussisset, quòd mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc uerò orare, ut se ab imminente clade eripiat. Quærente autem rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanem inuecta est, dicens, hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorem talis consilij. Tum rex turbatus exijt, & recepit se in hortos è conuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, coepit apud reginam peccatum suum agnoscere, & precari ueniam: simulq; in lectum eius procubuit. Interim superueniens rex, & hoc uiso magis etiam commotus: Scelestissime, inquit, etiam uim uxori meæ inferre uis? Amane autem ad hanc uocem exterrito, & ne hiscere quidem ualente, ibi Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quòd in ædibus eius inuenisset crucem Mardocheo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum uenisset. esseq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardocheum excogitauerat: iussitq; ut confestim in eam crucē sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iusticiamq; ac sapientiam uel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, uerum etiam poenam in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atq; ita Aman immodicè amicitia regis usus perijt, & facultates eius reginæ donatæ sunt. Mardocheus autem à rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, anulum accepit ab eo qui prius Amani fuerat concreditus. regina uerò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde regem, ut ludæis præsentem de uita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathæ filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neque enim se posse uiuere, nisi & patria salua, & suis popularibus. Rex autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neque uoluntati eius ulla in re contrà iturum. Permisit etiam, ut ipsius nomine quicquid uellet de ludæis scriberet, & regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim regio signaculo, auctoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicendum eis neminem. Accitis igitur scribis regijs, iussit eos pro ludæis scribere ad magistratus omnium gentium, quæ sitæ sunt Indiam inter & Æthiopiam sub centum xxvii. satrapis. quarum literarum exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratibus & à nobis stantibus s. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt,

Aman in crucem tollitur.

Esth. 8. Mardocheo regis sigillum traditur.

Artaxerxis edictum, quo ludæorum supplicium reuocatur.

non

non solum erga inferiores exercent superbiam, uerum etiam contra ipsos auctores beneficii non uerentur insolescere, quantum in se est tollentes omnem omnino gratitudinem, quæ usquam est inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos, per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timentes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrandis publicis negotiis, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumnijs efficiunt ut indignentur innoxijs, atque ita miseros adducunt in salutis periculum: id quod non est priscis exemplis aut fama auditis uobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: ut posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunque criminibus uel potius calumnijs, sed de cognitis causis iudicare: & si quidem peccatum sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absolue: & rebus, non uerbis credere. Namque Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi non Persici sanguinis, hospitij iure primum receptus, deinde per nostram bonitatem in tanto honore habitus, ut patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atque secundum post nos locum obtinere, felicitatem suam ferre non potuit, neque sobria mente magnitudinem honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui uitam & imperium debeo, benefactore ac seruatore Mardocheo priuare me uoluit, simulque uitæ ac regni socia Esther, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato me hominibus amicissimis, imperium ad alios uoluit transferre. Ego uero quoniam à scelesto homine destinatos neci Iudæos non malos esse compertum habeo, sed optimis institutis uiuere, ac Deum colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperium, non solum absoluo eos à pœna quæ prioribus continetur literis, per Amanem ad uos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: uerum etiam uolo ut eos omni honore prosequamini. Nam eum qui his perniciem molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi, omnia uidente Deo has pœnas ab eo exigente. Iubeo quoque ut transcriptis in plurima exempla & per totam nostram ditionem uulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace uiuere: eisque sitis auxilio, ut possint pœnas sumere de illis qui eorum aduersis temporibus iniurias eis fecerunt: idque decimatertia die mensis duodecimi qui est Adar: quando quidem Deus eam diem pro interneciuâ salutarem eis esse uoluit: quæ quidem felix sit his qui nobis bene cupiunt, & monumentum ultionis de insidiarum machinatoribus. Notum esse uolo omnibus & urbibus & gentibus, quod quæcunque aliquid ex his quæ nunc mādamus per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni uastabitur. Atque hæc literæ proponantur per uersam nostram ditionem, & accingant se utique in præscriptam diem, ut se de inimicis suis uindictent. Cum his literis continuo ueredarij per omnes uias dimissi sunt. Mardocheum uero cultu regio coronaque aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem ut uideretur Iudæi, felicitatem eam sibi quoque communem interpretati sunt. In gens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas urbes proponuntur regię literæ, Iudæos omnes quotquot uel op-

*Iudæorum ini-
mic: interfici-
untur.*

Phruræ festa.

pida uel agros habitarent occupauit: ita ut multi aliarum gentium, metu eorum circuncidentes uerēda, securitatem sibi hoc pacto quærent. Nam ad decimamtertiam diem mensis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlatae literæ regiæ animabant Iudæos, ut quæ die ipsis imminēbat exitium, ea in inimicos impunē sæuīrent. quo factum est ut procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberent, omnibus modestiam indente metu ex Mardochæo. Post diuulgatas enim ubique regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cum rex coniugi indicasset cæso- rum intra mœnia numerum (nam incompertum esse quantus sit in alijs ciuitatibus) rogaretq; ecquid amplius uellet, potituram enim cupitis: rogauit illa, ut permitteret Iudæis sequenti quoque die in reliquias inimicorum ad eundem modum desæuire, & decem Amani filios in crucem agere: & id quoque Iudæis concessum est, rege nolente Estheri in ulla re contradicere. At illi rursus cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt fermē trecentos ex aduersarijs, ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia uerò oppida eodem Iudæorū incurſu perierūt LXXV. millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequentem uerò festis attribuerunt epulis. Apud Susa quoq; quartam decimam sequentis mensis per festos coetus celebrauerunt: unde hodie quoq; per totum orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de conuiujs sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardochæus omnibus sub Artaxerxis dominatu de gentibus Iudæis, ut uniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoq; traderent, ut sempiternum id festum ad perpetuam rei memoriam maneret. Æquum nanq; esse, ut cum per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti fuerint, tã suæ liberationis, quàm de inimicis uindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phruræa uocantes, quasi conseruatoria. Cæterum Mardochæus illustri loco apud regem fuit, uir præpotens, regi administrationis, reginæ uerò etiam uitæ socius: quorum opera Iudæorū res flourerunt suprâ quàm uel sperare potuissent. Atque hæc ferē sunt quæ sub hoc rege genti nostræ euenere memorabilia.

Bagoses, penes quem Artaxerxis innioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit. Cap. VII.

VII.

OST Eliasibi autem pontificis obitum, sacerdotium eius Iudas filius suscepit: & huic quoque defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, ut Bagoses Artaxerxis copiarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, ut prius quàm quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderēt: idq; ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater Iesus. huic q; amicus esset Bagoses, pōtificatū se daturū est pollicitus. hac fiducia Iesus cū liberius cū fratre in templo altercaret, re usq; ad rixā progressa, tantā bilē mouit fratris, ut ab eo per iram interficeretur. quæ quidem impietas fuit longē maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum

exemplum extat uel apud Græcos, uel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamabat: Ausi estis in templo uestro cædem perpetrare? & cum conatus templum ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atq; hac occasione per septennium eius cædis poenas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoq; frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariā à Dario rege ultimo satrapa, Chuthæus genere, unde & Samaritis origo est, sciens insignem esse urbem Hierosolyma, regesq; eius multa negotia tam Assyrijs quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu uadem futuræ cum Iudæorum gente amicitia.

Quanta Alexander Macedonum rex in Iudæos beneficia contulerit.

Cap. VIII.

PER idem tempus Philippus Macedonum rex, apud Ægeas oppidum à Pausania Cerastræ filio ex Orestarum gente insidijs interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Hellesponto congressus ad Granicum flumē cum Darij ducibus uictis subacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuasit in Pamphylia, sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægrè ferentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxisse externi generis foeminam, tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquas patrias leges de connubijs, atq; ita fore ut paulatim misceantur profanis gentibus. Nam & prioris captiuitatis & malorum quæ secuta sunt causam fuisse, quòd quidam contra legem peccantes duxissent uxores non sui generis. Postulabant igitur ut Manasses aut dimitteret uxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manasses ad Sanaballetem socerum, se quidem amare dixit filiam eius Nicaso, nolle tamen propter eam priuari sacerdotio, qui honor & gentilitius sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima exultatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantum seruaturum, sed & pontificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ principem eum facturum, modò filiam suam uxorem retineat: ædificaturum que templum Hierosolymitano simile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celsior: id que polliceretur ex consensu regis Darij se facturum: elatus tali spe Manasses mansit apud socerum, putans se pontificatum dante rege consecuturum. Iam enim Sanaballetes erat senior. Cumque multi sacerdotes & Israelitæ intricati essent eiusmodi coniugijs, non leuiter turbabatur Hierosolymorum res publica. omnes enim deficiebant ad Manassem, Sanaballetis præbente eis & pecuniam & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito quòd Alexander traiecisset Hellespontum, & prælio uictis ad Granicum suis satrapis ulterius procederet, contractis tam pedestribus quàm equestribus copijs, decre-

Manasses uxorem repudiare. uidet.

*VIII.
De Dario ui-
cto ab Ale-
xandro.*

uit Ma-

*Alexander à lu
dæis deditionē
postulat.*

uit Macedonibus occurrere priusquam totam Asiam sibi subjicerent. Itaque ultra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro monte Ciliciæ, statuit in ea provincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quàm primū rex reuenteretur post uictoriam. persuasum enim erat non ipsi tantum, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longè alius fuit euentus quàm ipsorum opinio. Rex enim collatis cum Macedonibus signis uictus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & uxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander uerò in Syriā ueniens cepit Damascum, & occupata Sidone Tyrum quoque oppugnabat: scriptisque ad ludæorum pontificem literis petebat auxilium, & ut forum rerum uenaliū præberet exercitui: & ut quæ prius Dario conferre sit solitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum amicitia. fore enim ut illū non poeniteat. Cumque pontifex nuncijs respondisset, sacramento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idque ratum fore quàm diu ille uixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus uidebatur: minatus est tamen hac capta mox se ducturum contra pontificē, ut omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare non parcens labori, tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectum obsedit. Interea Sanaballetes ratus iam adesse tempus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua provincia, in Alexandri castra se contulit. Cumque offendisset eum Tyri oppugnationem aggrediētem, & suam provinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obujs manibus exceptus, liberè iam quid uellet elocutus, ait se generum habere Manassem, laddi ludæorum pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & uelle in sua provincia templum extruere. idque fore in rem ipsius regis, si diuidatur ludæorum potentia: ne fortè de communi sententia rebellantes multū negotij regibus facessant, quemadmodum soliti fuerint Assyrijs imperantibus. Quod ubi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimum hunc honorem filiae suæ posteris relicturum se existimans. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & Gazæ duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est: Alexander uerò expugnata Gaza Hierosolyma properè petijt. laddus uerò pontifex postquam hoc audiuit, sollicitus hærebat inops consilij, nec inueniens quomodo regem deberet excipere, iratum eo, quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo uictimis, ad opem eius confugit, illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens ut bono esset animo, & coronata urbe portas aperiret: utque populus in albis uestibus prodiret obuiam, ipse uerò cum reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Experrectus autem è somno lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus ut in somnis præmonitus fuerat, regis aduentum præstolabatur: & cum

renunciatum

renunciatum esset eum iam non procul ab urbe abesse, progressus est cum sacerdotibus & urbana multitudo pompa quadam noua & uenerabili usque ad locum qui dicitur Sapha, quæ uox speculam significat: quod ibi & urbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus rex posset permittere, direptionem urbis, & pontificis exquisitum supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim ut uidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu bysino, pontificemq; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & primus salutauit pontificem. Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, uix credentes regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum pontificem? At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo, cuius pontifex esset, honorè eum exhibuisse. hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniae, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitū trajicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum uidi, agnoscens hunc, & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Dariū exercitum ducere, & fore uictoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus pontificem, deducens sacerdotibus in urbem peruenit. & cum ascendisset in templum, immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac pontifici quoq; suum honorem exhibuit. Ostensoq; sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significabat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti uero die uocatis eis, iussit ut quicquid uellent peterent. Pontifice autem petente, ut patrijs legibus uiuere sibi liceret, utq; septimo quoq; anno cōcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde ut eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret uti institutis proprijs, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum fecisset eis potestatem, si qui uellēt saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atq; his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas urbes exercitum. cumq; ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ, quorum tunc caput erat Sicima, sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ, uidentes quod Alexander Iudæos tractasset tam magnificè, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, ut & antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, ueritatem tunc dicendo: cum uero affulgere eis fortunam uiderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmando, & à Iosepho eiusque filijs Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu, & magnam alacritatem præ se ferentes, regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: colaudatisq;

*Alexandro ob
uiam exeunt
Iudæi.*

*Samaritæ ab
Alexandro li
bertatem suo
iure uiuendi
petunt.*

Templi Garizin asylum.

laudatisq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat: rogantes ut inuisat ipsorum urbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. Ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumq; postularent, ut septimi anni tributum sibi remitteretur, nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit qui nam essent qui hoc rogerent, illis uerò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimorum uocari Sidonios: iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis, Equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen, & re diligentius cognita, faciam quod uidebitur, atq; hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit ut se in Ægyptum sequerentur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexãdri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum uerò in Garizin monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut uiolati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimitas confugiebat, calumniam se passum dictitans. Eodem uerò tempore etiam Iaddus pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statueres Hierosolymitanæ tunc fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER DVODECIMVS.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudea, multos inde in Ægyptum traducit. Cap. I.

Alexandri successores.

ALEXANDER Macedonum rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & constitutis, ut iam dictum est, Iudæorum rebus, uitam finit. Imperio uerò in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum uicinis gentibus, Lysimachus Hellepōtum, Macedoniam Casander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum seditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello, & urbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa præliorū certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tum passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuēta. Ingressus enim urbem sabbato, uelut sacrorum gratia, Iudæis nec arcētib; (quod nihil hostile suspicarentur) & alioquin eum diem in ocio & quiete agētib;, sine difficultate potitus dominatu, acerbè eam & inclemēter tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorū Alexandri res gestas cōscripsit, superstitionē nobis exprobrans, q; propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit: Est gens quæ Iudæorum dicitur, urbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma,

Hierosolyma, hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum uicinia, Samariæq; & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramento omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui eis illa credidisset. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim ubertate terræ allekti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen erant inter eorum posteros & Samaritas, instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq; inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, & uictimas à Iudæis non aliò mittendas: Samaritæ contra in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. Cap. II.

Post hunc Philadelphus assumpto Ægypti regno, quod per annos ii. undequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruiantes liberos dimisit, numero centum uiginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus, dabat operam, ut, si fieri posset, omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot ubicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. Hic rogatus aliquando à Ptolemæo quàm multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea indicatum sibi, multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseq; scriptos ipsorum lingua & litcris, & exhibituros negotium his qui uelint eos in Græcum sermonem uertere. Videri quidem quãdam cum Syrorum lingua & charactere similitudinem, sed esse sui generis. Nihil igitur uetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum non desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum rex collaudato Demetrii circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum pontifici, ut curet hoc negotium confici. Interea quidam Aristæus ex intimis regis amicis, & ob modestiam admodum carus, cum iam pridem animum haberet rogare eum ut Iudæos in suo regno libertati restitueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andrea consilium hoc communicat, petens ut preces suas apud regem adiutent: & postquam intellexit ipsis quoque rem cordi esse, adito rege sic eum allocutus est: Quia non decet nos, Rex, uerum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus, ut Iudæorum leges in tuam gratiam non transcribantur tantum,

Demetrius Phalereus.

Aristei ad Ptolemæum oratio.

Ioseph.

Dum,

tum, uerum etiam uertantur, quo'nam honesto prætextu id facere possimus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiūt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsentis miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperiū: earum legum autor est, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius uniuersitatis eundem quem . . . li, nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuat uitam omnium. Quapropter uel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu uenerantur, redde eis patriam, ut in natali solo liceat eis uitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me uel genere uel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atq; commodum: sed quum omniū hominū idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ad benefaciendum te cohortor. Ibi rex libenti ac hilari uultu illum aspiciens, Et quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum uiginti millia. Ad hæc rex, Parua ne igitur tibi Aristæ uidetur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio uerò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificencia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: titillatus ab eis rex iussit, ut quando militi stipendium numerarent, pro singulis captiuis qui apud eos sint drachmas centū uiginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei uoluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoq; qui uel antè uel post in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam uindictam libertatis dicerent plusquam quadringenta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est, & edicti exemplar, ad regiæ magnanimitatis demonstrationem, reseruare statuit, quod quidem erat huiusmodi: Quicumq; ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incurfauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusque urbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicumque uel antè uel post diuenditi sunt, hos omnes liberos uolo fieri: proque singulis mancipijs centum uiginti drachmas recipere, milites quidem unà cum cætero stipendio, reliquos uerò à mensarijs regijs. Censeo enim hos præter patris mei uoluntatem, & præter æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, quin uastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu, & commiseratione eorū qui inique opprimuntur, iubeo Iudæos omnes, qui seruitutem seruiunt, dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, ut legi possit ab eorum generis hominibus, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihi ipsi profuturum existimo. Eum uerò qui parere noluerit, cuius deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fisco nostro debent cedere. Hoc edictum cum oblatum esset regi, nec tamen disertè cautum esset illis quoq; qui uel antè uel post capti fuerant, liberaliter & illis indultum est eadem regis beneficentia: iussitque ut ex collectis iam tributis distribueretur pecunia

Ptolemei mandatum de manumittendis Iudæis.

pecunia in militem, & in mēfarios regios. Quo factō, intra septem dies peractum est quicquid rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi regis edictum etiam hos complecteretur, ubi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerādam. Hæc ubi ex sententia regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus. nihil enim temerè fiebat à regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, et multitudo missorum donariorum, & quod à quoque factum est, ut primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificum præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mandasti, Rex, ut quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hæcenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negocium diligentiam reliquum faciens, scire te uelim inter eos quos adhuc desideramus esse Iudæorum Legis codices. Hebraicis enim characteribus & uernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quàm par est exarati, eo quòd nondum eis regia prouidentia contigit. necesse est autem ut & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiore enim & synceriores legislationem continent, utpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, ut Hecataeus Abderita refert, cur nullus uel poeta uel historicus mentionem eius Legis faciat, aut uirorum qui ex eius præscripto res suas administrauerunt: quòd sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaque si idem tibi uidebitur, Rex, scribes Iudæorum pontifici, ut mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem iussit rex suos ut ad Eleazarum Iudæorum pontificem de hac re scriberent, simul' que per easdem literas certiore facerēt de Iudæis per Ægyptum pristinae libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussit' que custodes arcarum in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mādauit etiam pecuniæ pro sacrificijs & reliquis templi usibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, ubi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum pontificem, qui hunc sacerdotij honorem hoc modo consecutus est. Onia pontifice defuncto filius ei Simō successit, iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & eius summa potiretur beneuolentia. Quo mortuo, superstiti unico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ dum rerum potirentur, captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia usus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, ut essent terrori indigenis. Ego uerò postquam

*Demetrii litera
re ad Ptole-
mæum, de trans-
ferendis Iudæo-
rum legibus.*

*Ptolemæi lite-
ra ad Eleaza-
rum pontificē,
de transfren-
dis legibus.*

Ioseph.

D 2

postquam

postquam principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum usus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem uindicaui, restitutis de meo precijs eorum possessoribus. ex his per ætatē idoneos alibi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri uidebatur, inter aulicos meos accensui, ratus gratum me hoc Deo & maximum offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo ut & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratū faciam, uisum est mihi Legem uestram de Hebræa in Græcam linguam uertere, & ita uersam in bibliothecam meam reponere, Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex unaquaque sex uiros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andream præfectum satellitum, & Aristæum, mihi charissimòs: per quos etiam primitias donariorum templi & uictimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid uolueris, facturum nobis rem gratam.

Hæc epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè.

*Eleazaris respo-
sio ad Ptole-
mæum.*

Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo s. Si uales cum regina Asinoe communibus que liberis, nostræ quoque res se habent optimè. Acceptis tuis literis gauisi sumus plurimum ob egregiam tuam uoluntatem: aduocatæ que concione eas legimus, testes pietatis qua colis Deum maximum. Ostendimus etiam phialas quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandam, centum que illa talenta quæ in uictimas & alios templi usus attulerunt Andreas & Aristæus amici tui charissimi, uiri boni ac doctrina præstantes, tuæque amicitia dignissimi. Quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingenium nostrum facere oporteat. Pro uocati enim beneficijs in ciues nostros collatis, non debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quamobrem continuo pro te sororeque tua & liberis & amicis hostias obtulimus, & populus uota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: utque hæc Legisuersio tam felix tibi sit quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus seniores quos ad te cum Lege misimus, tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, ut transcripta Lege ad nos eam tuto remittas unà cum eius deportatoribus. Bene uale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex. Superuacaneum autem uisum est apponere 1xx seniorum nomina qui cum Lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. Donariorum tamen quæ rex Deo misit ornatum & magnificentiam silentio præterire non possum, ut omnib. nota fiat eius regis erga Deum pietas ac liberalitas. Abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua extimulans artifices, opera eorum assidue uisendo, nullam eis segnitæ aut negligentæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensere singula, non quòd historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quòd digna sit quæ prædicetur regis liberalitas: primum que mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mandauit explorari eius quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quòd que maior etiam esse posset: ait se eius uel quincuplam magnitudinem redditurum, ni ueretur, ne per hoc ad quotidiana mi-

Ptolemæi donaria.

nisteria

nisteria minus posthac esset utilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad usum etiam esse accommoda. Hanc ob rem existimans priorem mensam non auri penuria, sed usus causa mediocrem fuisse factam, magnitudine illam non superare statuit, sed uarietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia prescribat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent.

Ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem unius, altitudine sesquicubitali, totum opus ex auro facientes, lorica ei palmum latam circumdederunt: cuius cymæ uersatiles sculpturam habebant resticulatam indistincta imitatione per tria latera. Cum enim essent triangulæ, per singulos angulos eadem erantfigurationes, ut conuersæ non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. Loricae uerò pars interior ad mensam uergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, uidelicet quod hæ totæ essent conspicuæ, quin & cymæ illæ faciliè & citò uertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subijciebant. resticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ preciosæ paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. Exterior autem loricae facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente densa sculptura uirgarum, quæ per circuitum mensæ uoluebantur. Huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis intersertis: quæ omnia constabant è lapillis etiam colorem natium fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cum uirgatis peræquè sculpturis uidebatur: ut ex utraque parte spectaretur eadem operum uarietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine: ac ne inuersis quidem mensæ lateribus ulla sentiretur diuersitas, sed idem artificium usque ad imos pedes pertenderet, subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mensæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta lorica, ut his insistentis quaquà uerteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Mæander, magni precij gemmis per medium tanquam stellis uariëgatus, carbunculo & smaragdo suauissimè radiantibus, alijs que generibus quæ ubique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum uerò resticulati quidam nexus circumquaque discurrebant, rombo circa medium similes, in quo crySTALLUS & succinum per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. Pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, folijs sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum uideretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie: quæ uerò pedes innitebantur, octo digitorum latitudine: erant que sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus unà cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta uerorum similitudine. Tanta enim erat artis subtilitas, ut perflante uento agitata, naturæ, non artis opus uiderentur. constabat que totum opus trimembri com-

Joseph.

D 3 positione,

Mense descriptio.

*Supra illis
descriptio.*

*Ptolemei cum
septuaginta se-
niorum con-
gressus.*

positione, sed tanto artificio, ut commissuræ nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autem mēsæ erat semicubitalis. tanta fuit in hoc dono regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo acuarietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, ut si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, squamatae, à basi usq; ad præcincturam, spiras habentes uarijs gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum uirgatam sculpturam, & deinceps usq; ad labrum plexile quiddam reti simile, crebra romborum specie interueniente. addebant gratiam insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum uerò crateris in orbem ornatum erat lilij et floribus, atq; implexis inter se palmitibus uuas ferentibus. & ornatus quidem utriusq; erat hic, amplitudo uerò quæ amphoras binas caperet. Argenteæ uerò quæuis specula splendore uincebant, ita ut potantium in eis facies splendore collustrarent. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid spaciij aureum, & gemmis erat uacuum, frondibus ederae & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atq; hæc omnia non solum artificum ingenijs ornabantur usq; ad miraculum, sed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans quod sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam publicis negotijs sæpe adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. Videntes enim quod cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione uersabantur in opere. atq; hæc sunt donaria à Ptolemæo ad Hierosolymitanum templum transmissa. Quibus consecratis pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, rex cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andreæm & Aristæum acciuit: ab eisq; & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum uehementer cuperet congregi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam Legem uenerant, quicumque priuatorum negotiorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. Hos enim quinto demum die solebat admittere, sicut legatos post unum mensem. tum uerò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. Ut uerò senes illi uenerunt cum muneribus à pontifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. ut uerò ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuq; miratus membranae subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant, ut uisu discerni non possent, gratiam se illis habere dixit qui uenerint, & maiorem etiam ei qui miserit, sed longè maximam Deo cuius leges attulerint. cumq; seniores eorumq; comites uno ore omnia fausta regi acclamassent, præ lætitia lacrymas non continuit: quæ quidem mœroris signa etiam magnum gaudium confestim qui natura uoluit. iussitq; libros accipere quorum hoc erat officium, tum deum uiros salutauit: præfatus æquum fuisse, ut prius de ea re propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. Diem quidē ad-

uentus

uentus eorum tam gratum sibi confessus est, ut quoad uiueret, per singulos annos redeuntem eius memoriam colere se uelle, promitteret. Fortè enim eadem erat qua Antigonom nauali prælio uicerat. uoluitq; ut conuiuæ sibi essent, & diuersoria mādauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuiq; ad uictum pertinentia. Sic enim rex disposuerat, ut ex eis ciuitatibus quæ in ratione uictus aliquid peculiare habent uenientibus, more ipsorum omnia pararentur, ut tractati more consueto suauius uiuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur. quod honoris his quoq; exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent uiuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primum duos accubitus strauit, rege ita iubente, qui uolebat dimidiam eorum partem ad mensam suam discumbere, reliquam uerò post suam mensam, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. Postquam autem discubitus est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut soleret hospitibus ad se à ludæa uenientibus. quapropter præconibus & sacrificulis, alijsq; id genus quorū erat à suis precatiūculis auspicari conuiuium, locus hic nō fuit: sed unum ex conuiuariū numero sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam consecrare ipse rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatū est ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebantur appositis. Cumq; rex siluisset quātum satis uisum est, coepit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura, subtili disquisitione dignā. illis uerò disertè ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum consuetudine, per duodecim dies instaurauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatae in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum nō solū rex admiraretur, sed Menedemus etiā philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eamq; ob causam orationis uim & pulchritudinē inuentā uideri, finis est huic quæstioni impositus. Rex uerò iam tum se uberem ex eorum aduentu fructum percipisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnū administrare oporteret: iussitq; datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuersoriū. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiit aggerem illum septē stadiorum, & pontem qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale litus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & cōtemplationi rerum idoneā: rogauitq; ut quandoquidē ad opus iam ita instructi sint ut nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. Illi uerò nō parcētes labori quā poterant accuratissimè interpretabantur, usq; horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibis partes afferentē Dorotheo, ita ut mandatum ei fuerat. Mane autem regiam ingressi, salutato rege, in eundem locum ad institutum negocium se referebāt: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem Legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus ludæis in locum ubi uersa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. Concio uerò & seniorū interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit,

*Accubationis
descriptio.*

*Menedemus
philosophus.*

*Septuaginta
Legem Græcū
transfere-
runt.*

cuius suggestionis occasione maxima bona percepissent: rogauerunt que ut etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, ut rata permaneret, nihilq; ex ea mutari liceret. quæ sententia cum omnibus placuisset, iusserunt ut prius si quis aliquid deprehenderet uel superesse legi uel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, ut res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem rex multum gauisus est, uidens hanc quoq; suam uoluntatem in publicum celsisse commodum; sed maiorem etiam percepit uoluptatem dum sibi lex legeretur, non sine admiratione legislatoris sapientie: coepitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quid factum sit, ut tam admirandum legum nec historicus ullus nec poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem ausum eam attingere, quam constaret diuinam esse, & omni ueneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam attrectare non fuissent ueriti. Theopompum enim uolentem inde quædam suis scriptis inferere, mente motum fuisse diebus x x x. & per interualla infantiæ precibus Deum placasse, facile conijcientem quæ morbi causa fuisset. atq; etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quod fuisset circa res diuinas curiosior, easq; uoluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam poetæ, cum in quadam Tragœdia uoluisset aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. Acceptos deinde à Demetrio libros, Rex ueneratus, asseruari iussit diligenter, ut incorrupti manerent: rogauitq; interpretes ut crebro è ludæa uenientes ipsum inuiderent. id enim eis nō minus cōmodum fore quàm honorificum. Nunc enim æquum esse ut remittantur: sed si ultro ad eum uenerint, consecuturos quicquid uel ipsorum sapientia dignum sit, uel regia munificentia. Tum quoque remissi sunt donati ternis uestibus optimis, & binis auri talentis, singulisq; unius talenti calicibus, & toris discubitorijs. præterea pontifici per eosdē misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem uestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas cētum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicādas. rogauitq; eum per literas, ut si quis ex his uiris uellet ad ipsum uenire, permetteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in ludæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Theopompus
poeta.

Theodectes
poeta.

Septuaginta
interpretes à
Ptolemaeo di-
mittuntur.

Honor à regibus Asiæ ludæorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à se
conditis ius ciuium ei concesserint. Cap. III.

III.
Seleucus Nica-
nor ludæos ho-
norat.

ED & ab Asiæ regibus honorati sunt, propter nauatam in militiā bonam ac fidelem operam. Nam Seleucus, cognomento Nicanor, in conditis à se per Asiam & inferiorem Syriam urbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, uoluit que pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque uiuunt inter eos homines. Argumento est, quia ludæis externo oleo nolentibus uti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quem morem

cum

cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare uellet, non permifit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Veſpaſiano, & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenſes rogantes adimi ludæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorum principum: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & inſenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminutum uoluerunt: id que nec iræ propriæ, nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt: maiorem rationem habentes ueterum gentis meritorum, quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ, quam hoc factò apud hos populos inire poterant: diſcentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorum exoliſſe, eos uerò qui nihil peccaſſent non eſſe æquum ſpoliari ſuis priuilegijs & iuribus. Marcum quoque Agrippam ſimiliter affectum erga ludæos fuiſſe, proditur. Ionibus enim contra hos commotis, & rogantibus Agrippam, ut ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus ut ſi quidem eiſdem generis haberi uellent ludæi, eoſdem quoque Deos coleant: cum res ad iudicium cognitionem deueniſſet, uicerunt cauſam ludæi: obtinuerunt que ut ſibi liceret ſuis moribus uiuere, patrociniò Nicolai Damasceni adiuti. Agrippa enim pronunciauit, nihil ſibi licere innouare circa hoc negocium. quæ ſi quis uolet exactius cognoscere, legat Hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartum ſupra centeſimum uigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum gerebat: Veſpaſiani uerò & Titi magnanimitatem merito quis miretur, qui poſt tanta belli certamina nihil immoderate in nos ſtauerint. Nunc unde digreſſus ſum reuertar. Antiocho Magno in Aſia regnante in continua uexatione tam ludæa fuit quàm Cœleſyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue uinceret, ſiue uinceretur, malè mulctarentur, non aliter quàm nauis fluctibus utrinque oppugnata, inter proſperam & aduerſam Antiochi fortunam iactatæ. Tandem uictor Antiochus ludæam ſuæ ditioni adiecit. Deſuncto uerò Philopatore, filius eius magnū exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius urbes, & noſtram gentem ui in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus fit ſuperior: cumq; recepiffet occupatas à Scopa urbes Cœleſyriæ ſimul & Samarię, ludæi quoque ultro dedicationem fecerunt: receptumq; intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictū impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam ludæis pro ſtudio ſuarū partiū referre gratiā, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorū quæ in ipſum cōtulerāt, in quibus etiā ſignificabat quomodo remunerari eos decreuiſſet. Earū exemplar ſubijciam, citato prius Polybii Megalopolitæ teſtimonio, ex libro Hiſtoriarū eius x v: Scopas, inquit, copiarū Ptolemæi dux ad mediterranea uerſo impetu per hyemē ludæorum gētem ſubegit, ac paulo poſt in eodem Libro narrat, quomodo ui-

Marci Agrippæ fauor in ludæos.

Sub Antiocho Magno uexatur ludæa.

Antiochus Magnus ludæis fauēt.

*Antiochi epi-
stola in Iudeo-
rum gratiam.*

cto Scopa Antiochus Batanæam, Samariã, Gadara & Abila receperit: moxq̃
Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templum incolunt, ad eum defece-
rint: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre. & hæc
quidem Polybius. nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius
Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo s. Quoniam Iudæi mox ut
regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in
urbem suam uenientes splendide exceperunt senatu obuiam progresso, exer-
cituq̃ nostro & elephantis copiose uictum præbuerunt, & cum eo simul præ-
sidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: uisum est nobis gratiam aliquam
eis reponere, & urbem eorum refouere uarijs calamitatibus affectam, & in pri-
stinam frequentiam restituere, reuocatis in eam qui nunc dispersi sunt habita-
toribus. ac primum decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecu-
dum mactandarum, uini, olei, thuris, argenteorum uiginti millia, & ad simi-
lam secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos
sexaginta, & salis medimnos trecentos septuagintaquinque. uoloq̃ ut hæc
eis præbeantur ita ut mandauimus: & quod deest templo absoluator, siue porri-
cus siue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies compor-
tetur tam ex ipsa Iudæa quàm ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à uecti-
galibus: quæ immunitas & alijs rebus conceditur ad apparatus atque orna-
tum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis ut omnes uiuant secundum le-
ges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque can-
toribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & si quod
est tributum aliud. Et ut eo citius urbs frequentetur habitatoribus, concedo
omnibus qui nunc eam habitant, qui uel ante Hyperberetæum mensem eò se
habitationem contulerint, immunitatem omnium tributorum usque in trienni-
um: remittimusq̃ eis in posterum tertiam partem tributorum, in præterito-
rum damnorum compensationem. Et quotquot ex urbe abrepti seruiunt, &
ipso & natos eorum uolumus esse liberos, ac bona quoque eis restitui iube-
mus. Vale. Nec contentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in ho-
norem templi per totum suum regnum proposuit tale: Nemini alienigenæ li-
ceat intra septa templi ingredi eorum quibus interdictum est Iudæis, sed so-
lis hoc facere fas sit, qui secundum præscriptum legis patriæ purificati prius
fuerint. Nemo etiam in urbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini
siue feri siue domestici, nec pantheræ aut uulpis aut leporis, aut cuiusuis om-
nino ex his animalibus quæ Iudæis uetitum est attingere, ac neque pelles eorum
inferre liceat, aut aliquid ex his in urbe alere: sed tantum solitas more maio-
rum mactare uictimas, quibus Deus litari sibi uult, qui uerò aliquid contra
edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti multam luat sacer-
dotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimonium. quo
tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus studere comperit.
Zeuxidem enim amicum præcipuum, in superioribus satrapijs ductantem
exercitum, iussit aliquos è nostris apud Babylonem degentibus in Phry-
giam mittere, scribens in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri sa-
lutem. Si uales bene est, ego quoque ualeo. Quia quosdam in Phry-
gia & Lydiæ res nouas moliri audio, uidetur hoc negotium curam meam
deposcere.

*Antiochi edi-
ctum de tēplo
Hierosolymi-
tano.*

*Antiochi de Iu-
deorum pieta-
te & fide testi-
monium.*

deposcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his ludæis qui Babyloniam ac Mesopotamiam incolunt duo millia familiarum cum tota suppellectili eò traducere, & locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum comprobatur testimonijs. Volo igitur ut eos, licet difficile uideatur, traducas, pollicitus libertatem uiuendi proprijs legibus. Perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & uinetis idoneos: immunitatemque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus, & donec ipsorum agri fruges protulerint, decem mensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quātum satis sit, ut benigne à nobis habitui alacriores sint in nostris negocijs. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hæc de Antiochi magni erga ludæos beneuolentia dixisse, sufficiat. Post hæc amicitia Ptolemæo coniunctus est & foedere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Cœlesyria, unā cum Phœnice, ludæa q; & Samaria: diuisisq; inter utrunq; regem uectigalibus, optimates suę quique patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia pendeant regibus. Per ea tempora Samaritæ rebus secundis elati, sæpe ludæos infestabant agros uastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia pontifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium Simonis Iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat, & avarus: quæ causa fuit ut tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti uiginti non soluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Evergetem patrem Philopatoris. Qui misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabaturq; ni faceret, regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturum. quod audientes ludæi perterriti sunt, sed Onias perfricta fronte hæc contemnebat, nihil curans præter pecuniam.

Samaritæ ludæos infestant.

IIII. Onie pontificis auaritia.

Iosephus Tobie filius ei malo medetur, amicus Ptolemæo Epiphani factus. Cap. IIIL.

IOSEPHVS autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iusticia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ pontificis, cum indicio matris cognouisset de aduentu legati (fortè enim in Phichola natali uico aberat) ueniens in urbem obiurgauit in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modò pecunijs parcat, conijceret in periculū populū, à quo & reipub. administrationem, & pontificalem honorem accepisset. Quòd si tãto amore pecuniæ teneretur, ut propter eam sustineret & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad regem, & precibus obtineret ab eo uel totam, uel partē aliquā eius pecuniæ. Onia uerò dicente neq; principatum se morari, & pontificatum etiam, modò

licent,

Iosephi & Pto-
lemæi con-
gressus.

liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata concione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa moestitia meliorem securitatis spem concipiant. Seipsum enim iturum legatum ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumque eos infontes esse. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse uero egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatum preciosis muneribus, lauteque per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis etiam quam antè accensus erat ad eam profectiorem, quia legatus hortatus fuerat ut in Ægyptum ueniret, operamque suam obtulerat: effecturum enim se ut quicquid opus haberet, à rege impetraret. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Ægyptum, denarravit regi Oniæ ingratitude, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui uenturum aiebat, & patrocinatorum populo, cuius curam susceperit. Tantis denique iuuenem assidue ornabat laudibus, ut & rex & regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optimè. At Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuo sumerent, satis iam instructus ad profectiorem iumentis, uestibus & poculis, impensis in hæc uiginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Fortè fortuna ita accidit, ut illo ipso tempore ad regem uenirent omnes Syriæ ac Phoenices urbium principes ad emendanda uectigalia, quæ singulis annis rex uendebat oppidanorum potentioribus. Hi uidentes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexandriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autem rege in curru unà cum regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi usus fuerat) conspicatus eum Athenio mox regi notum reddidit, dicens hunc esse illum iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauisset. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & currum iussit conscendere. Quo facto, Oniam accusare coepit. At Iosephus: Danda est, inquit, senectuti uenia. Scis enim quòd senes & pueri eundem habent animum. Nos autem iuuenes officio nostro non deerimus, ut nihil de nobis meritò possis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeò coepit eum amare, ut iuberet eum diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet. Quod cum primates Syrorum uiderent apud Alexandriam, indignè ferebant. Cumque dies auctionis uenisset, qua addicenda erant uectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cum ad octo millia talentorum colligerentur è uectigalibus Coelestis Phoenicesque & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquam de composito tam paruum regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege uero libenter hæc audiante, & ut amplificatori reddituum suorum addicturum se promittente, rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiuè respondit, daturum se homines probos & honestos, quibus non grauaretur credere. Quos ut proferret postulatus: Te, inquit, rex dabo, tuamque coniugem, ut alter alteri pro me fidei-

fideiubeat. Tum rex arridens permisit eum absq; fideiussione habere uectigalia. id quod ualde molestum fuit his qui posthabiti fuerāt, nō sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis à rege duobus militum millibus, quos ideo petierat ut posset contumaces in urbibus ui cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cum uenisset Ascalonem, tributumq; à ciuib; exigere, & non solum nihil acciperet, sed conuictis etiam appeteretur: comprehensos circiter uiginti eorum primates affecit supplicio: & reductis ex eorum facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius animum, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid uellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobedientiæ terri, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cumq; etiam Scythopolitæ per cōtumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoq; necatis primatibus, facultates damnatorum ad regem misit: comparatisq; multis pecunijs, & multa lucratus ex redemptione uectigalium, his opibus ad constabiliendam præsentem potentiam usus est, prudenter existimans optimum esse, iam partam felicitatem tueri ex ipsius redditibus. multa nanq; munera regi atque reginæ clanculum misit, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto sibi concilians. Vsus est autem ea prosperitate per annos XXII, ex una uxore procreatis septem filijs, suscepto etiam uno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occasione duxit coniugem. Cum aliquando uenisset Alexandriam cum fratre, ducēte secum filiam nubilem, ut eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adāmauit, soli q; fratri hoc indicauit, rogans ut quandoquidem lege uetaretur habere rem cum fœmina alienigena, peccatum suum celaret, sibi q; subseruiret, ut clām ea potiri posset. Frater uero libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atq; ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, fratri demonstrat se de uita periclitari amore saltatriculæ, quam forte rex nollet ei concedere. Tum Solymius ait, non esse opus ut hac de re sit anxius, frui enim amata muliere, atq; etiam uxorem eam habere: falsus quod maluerit filia fieri iniuriam, quā fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata fraterna beneuolentia, uxorem duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus, Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim adulescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se concitauit inuidiam, quod eos in omnib; uideretur antecellere. Iosephus autem uolens cognoscere quisnam ex his ad uirtutem esset idoneus maxime, singulos misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi uero propter segnitiam & laborum impatientiam indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis bouum misit itinere duorum dierum in solitudinem, ut illic sementem faceret: sed prius subtractis clām loris, quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quod postquam pertientum est, cum non haberet lora, contempto bubulco

Iosephus Syriæ uectigalia exigit.

Hyrcanus Iosephi filius.

*Hyrcanus à pa-
tre in Aegy-
ptum mittitur.*

rum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quidam ueterano duce magis dignum, quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis, carnes quidem in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, sementeq; facta, domum rediit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, et quòd excogitata auderet aggredi, ut solum germanum filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea uenit quidam nuncians quòd regi Ptolemæo natus esset filius: uersiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiā, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantem domi manere coacto. Pertentaui tamen filiorum animos, num quis ex his uellet eam profectionem suscipere: & recusantibus ceteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo uersandum esset cum regibus, suadentibusq; ut Hyrcanum fratrem mitteret: libèter hoc audito, statim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regem salutatum accederet. qui cum promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore diceret: uelle enim se frugaliter uiuere, ut decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasisit patri ne domo quicquam munerum regi mitteret: sed ut ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, ut pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & preciosissimum. Ille uerò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus ueniret, tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regiones amicos scripserunt, ut eum aliquo modo perderent. Vt uerò exacto itinere Arioni epistolam reddidit, rogatus quot nam talenta uellet accipere: putabat enim decem petiturum, aut non multo amplius: ut respondit mille sibi opus esse, iratus procurator obiurgauit eum acriter, quòd uellet ea per luxum perdere: monebatq; ut sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parasset. Se enim non plus quàm decem præbiturum, & ea non in aliū usum quàm ut mercaretur regi munera. Ibi puer iratus, Arionem coniecit in uincula. Procuratoris autem uxore reginæ hoc renunciente, et rogante ut puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion erat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non uenerit, sed procuratorem etiam patris sui uinxerit. iubebatq; ut ueniret, ac causam eius facti diceret. Ille contrà regi nunciari iubet, legem esse ludæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquàm ad ito templo mactasset uictimas: eaq; ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se punisse,

*Hyrcanus Arionem dispen-
satorem conij-
cit in uincula.*

nisse, qui mandata eius contempsisset. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent poenas meritas, expectandum ipsi quoque regi ut contemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidi, datis adolescenti mille talentis liberauit se à uinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiam. mox quæ clam aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formosissimos, & literarum peritos, talèto singulos, & totidem puellas eodem precio. tum uocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem omnibus conuiuiis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuijs rex delectabatur, propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuiis ad regem se uertit: & Viden, inquit, Domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quod & pater eius totâ Syriam ita spoliauit, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege uerò ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, unde illa ossium congeries: Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim est, ossa unâ cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: uultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solent abijcere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi rex miratus urbanitatem, iussit omnes conuiuias huic dicto applaudere. Sequenti uerò die aditis regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus, hunc daturum talenta duodecim, alium rursus aliud pro suis quemque opibus: simulauit se dolere, quod non haberet unde tantundem largiri ualeret, nec ultra talenta quinque numero. id quæ mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem muneris, ubi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimos se existimantes obtulerunt talenta non plus quam uiginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros, totidem quæ puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, illas uerò Cleopatraz. Omnibus uerò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam regibus, amicis quoque regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. Ad eos enim fratres scripserant, ut Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donum quodcunque uellet petere. At ille nihil aliud petijt, quàm ut se rex patri ac fratribus commendaret per literas. Itaque honorificentissimè tractatum, & donatum regiè, scriptis quoque ad patrem, & fratrem, & omnes suos duces atque procuratores commendaticijs literis, dimisit liberaliter. Fratres autem cum cognouissent tantum honoris ei habitum à regibus, & honoratissimum reuerti, decreuerunt obuiam proficisci, & de medio illum tollere, ne patre quidem inficio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniam, non erat de salute eius sollicitus. eam tamen iram metu regis

Ioseph.

E 2 dissimulare

Hyrcanus Ptolemæo donat.

Hyrcanus fratres sibi infidiatos prelio vincit.

disimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congressus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui uero fuga euaserunt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad urbem cum exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic uitam egit tributa colligens à Barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus, cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris uitæ occasionem præbuit, per duos & uiginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnicis & Samarie uectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto v. successore honoris Simone filio. Deinde uita defuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Iudæorum pontifice.

Cap. V.

Hyrcanus castrum edificat.

EX Lacedæmoniorū Arius Oniæ salutem. Incidimus in quamdam scripturam, in qua inuenimus eiusdem generis esse Iudæos & Lacedæmonios ex Abraami gentilitate. Equum igitur est, ut quum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Idem nos quoque faciemus, & res uestras tanquam nostras existimabimus, nostras item uobiscum communes habituri. Demoteles est qui has uobis reddit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis unguibus. Et epistola quidem hæc continebat. Iosepho autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon pōtifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hierosolyma quidem noluit repetere: sed ultra Iordanem habitans assiduum bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahens. Edificauit etiam castrum munitissimum, è marmore candido extructis ad usque tectum eius muris, habentibus insculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: id'que edificium fossa profunda, & aquis plena circumdedit, & oppositi mōtis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine. aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiujs, diætas'que alias & cubicula: salietium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, ut loco uoluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum uero ora non amplius aperuit quàm ut unum caperent: id'que de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortè oppugnaretur à fratribus. Adificauit etiam atria magnæ amplitudinis, ea'que hortis spatiosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum uocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul à regione Essebonitide. præfuit'que illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori Philometor

Philometor cognomen inditum, minori uerò Physcon. Hyrcanus autem uidens præpotentem Antiochum, & ueritus ne in potestatem eius redactus poenas daret eorum quæ contra Arabas ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: facultates uerò eius uniuersas occupauit Antiochus.

Hyrcani mors.

Iudei seditionibus agitati Antiochi opem inuocant.

Cap. VI.

IS defuncto per idem tempus Onia pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quod filius superstes etiam tum esset paruulus: de quo suo loco dicitur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem, mox' que in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, ut indicauimus. Cæterum Iesus Iasonem se uocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobia filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur. quorum uim non sustinentes Menelaus & Tobia filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se uelle relictis patrijs institutis ac legibus, religionem regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerunt' que eum, ut sibi permitteret gymnasium Hierosolymis extruere. quo impetrato, adduxerunt sibi præputia, ut nudi quoque non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnibus patrijs ritibus imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domus usus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore, Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locis' que circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & urbem & regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus Romanorum denunciatione repressi sunt, ita ut iam occupata relinqueret: sicut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus Commētarijs breuiter tantum perstrinximus, ut necesse sit idem altius repetere.

VI.
1. Mach. 2.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit.

Cap. VII.

REVERSUS ab Ægypto quam metu Romanorum reliquerat rex Antiochus, ad Hierosolymitarum urbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragésimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine ullo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partium: direptis' que pecunijs & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit post annos duos, anno regni eius familiæ centesimo quadragésimo quinto, uigésima quinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellaus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacatè uenienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, uisæ sunt satis

Antiochus Epiphanes urbem Hierosolyma uasat.

Ioseph.

E 3 amplum

amplum uiolati foederis præmium. Spoliato igitur templo, & ablatis uasis
 sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensa que
 propositionis quam uocant, ac ne aulæis quidem relictis quæ è cocco ac bys-
 so constabant, euacuatæ etiam thesauris reconditis, ita ut nihil omnino relin-
 queret, coniecit Iudæos in luctum maximum. Nam & quotidiana sacra se-
 cundum legis præscriptum uetuit eos facere: direpta que tota urbe, habitato-
 res partim necauit, partim captiuos unà cum liberis & uxoribus abduxit, us-
 que ad decem millium numerum. Incendit etiam edificiis eius quicquid
 erat pulcherrimum, & demolitus mœnia, in inferiore urbe arcem condidit.
 Erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius
 firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicum præsidium imposuit. Admi-
 xti tamen erant ex impijs Iudæis scelestissimi, à quibus plurimum uexata fuit
 ciuitas. In templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæos-
 rum religione alienum: & cogebat omnes abrogato ueri Dei cultu, ipsius ue-
 nerari numina: & oppidatim extructis templis atque altaribus, porcinas in
 VII. eis quotidie iugulare uictimas. Comminatus est etiam grauem poenam, si
 quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigèrent, atque etiam
 ui ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum
 pars uel sponte uel metu supplicij parebat edictis regijs. Qui uerò probatio-
 res erant, & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij,
 quàm poenæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrem quotidie necaban-
 tur excruciatæ tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora,
 uiui adhuc & spirantes suffigebantur crucibus. Vxores autem eorum & cir-
 cumcisos liberos strangulabant secundum mandatum regium, & suspende-
 bant à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiam ubicunque re-
 pertum esset sacrum uolumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset
 malè peribant. Samaritæ autem uidentes in tali calamitate constitutos Iu-
 dæos, non amplius profitebântur se cognatos eorum, neq; Garizitanum tem-
 plum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo ingenio, de quo antè
 diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, ut re uera sunt, mi-
 serunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Re-
 gi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidonijs in Sicimis habitantibus. Ma-
 iores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentijs, & inducti ueteri qua-
 dam superstitione, morem fecerunt obseruandi eam festiuitatem quæ apud
 Iudæos uocatur sabbatum: & extructo in Garizino monte templo innomi-
 nati numinis, immolauerunt in eo solennes uictimas. Nunc autem ex quo ti-
 bi uisum est in Iudæos, ut eorum malitia dignum est, animaduerrere, qui es-
 sequuntur mādāta regia, existimantes nos hæc propter eorum cognationē
 facere, uolunt nos in communem cum illis causam inuoluere, cum simus ab
 origine Sidonijs, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogā-
 mus igitur te seruatorem ac beneficū, ut mandes Apollonio nostro presi-
 di, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis molesti sint quasi
 hærentibus in eodem cum Iudæis crimine, à quib. tam diuersi sumus mori-
 bus quàm origine: ut que templum quod hætenus nullius Dei titulum ha-
 buit, posthac uocetur Iouis Græcanici. Hoc enim pacto erimus à molestijs li-
 beris

Samaritæ An-
 tiocho assentā-
 tur.

beri: & securius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem rex talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt qui in hoc missi sunt, quod alie ni sint à ludæorum criminibus, & placet illis secundum Græcorum instituta uiuere, absoluius eos quantum ad hanc causam & eorum templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio præfecto scripsimus, anno quadragesimosexto, mensis Hecatombæonis undecima.

Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias regem contempsit, eiusque duces nicit. Cap. VIII.

MODEM tempore habitabat in Modiim uico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo generis, sacerdos ex uice Ioaribi, Hierosolymita genere: erantque ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphas uocabatur. Is Matthias querebatur apud filios de tam afflictio rerum statu, direptione urbis, depredatione templi cæterisque calamitatibus: aiebatque præstare mori eos pro patrijs legibus, quam sic in gloriâ uiuere. Cumque uenissent in eum uicum in hoc à rege constituti, ut Iudæos ad mandata eius cogerent, & postularerent ut Matthias, quia cum ob cætera, tum ob egregiam prolem clarus esset, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret. ostentantes à rege præmia: negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi ut patriam religionem deserant. Verò filente eo Iudæus quidam in mediū progressus cœpit immolare secundum mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filijs armatis gladijs: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellem regium ducem cum paucis militibus, qui uolebant plebem eam cogere: dirutaque ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum dicto comitantibus filijs in desertum se contulit, relictis in uico suis omnibus facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familijs in idem desertum profugerunt, ibique uictitabant in specubus. Quo audito duces regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos affecuti, primum uerbis persuadere conati sunt ut ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imposerent sibi necessitatem sæuendi hostiliter: & cum nihil proficeret apud obstinatos, aggressi sunt eos die sabbati, & ita ut erant in speluncis exusserunt, non repugnantes, ac ne aditus quidem speluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduersis quidem uiolare honorem sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum uxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille. Multi etiam elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eumque principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam sabbathis, aut si ita pergant, ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruatis, & non nisi sabbatho il-

1. Mach. 2.

Iudæi Sabbatho pugnare recusantes, occiduntur.

Matthias etiam Sabbatho hostes repugnandi docet.

VIII
Matthie testa-
mentum.

los aggredientibus: atque ita fore ut uel sine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum usque diem mos hic apud nos permanet, ut si ita necessitas postulet, pugnemus etiam sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, Matthias & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit, trucidauit. Confluebant enim ad eum quos antè metus per circumuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circumcidere, qui hætenus prohibiti fuerant, expulsis qui ad hoc ut prohiberent constituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus, conuocatis ad se liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem uiam ingredior, interim commendo uobis meum propositum, & rogo ne per ignauiam cessetis id exequi: sed potius memores paternæ uoluntatis seruate ritus patrios, & rempub. tantum non collapsam restituite: neque illis accedite qui aut sponte aut ui eam prodiderunt hostibus. Præstate uos mihi Germanos filios, contemptaque omni ui ac necessitate, parati sitis pro legum tutela uel mortem oppetere, si ita res postuler: cogitantes quod Deus uos tales non despiciet, sed delectatus uestra uirtute in pristinam patriis moribus uiuendi libertatem restituet. Corpora quidē habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclare gestorum memoria uice immortalitatis esse poterit, cuius amatores uos aspirare uolo ad gloriam, adeo ut non grauemini uel immori egregijs facinoribus. Prima autē cura sit concordia, & quibus quisque præcellit artibus, his utatur reliquis concedentibus: Simonemque fratrem eximia prudentia uirum parentis loco habete, obtemperantes eius consilijs: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim ulciscet suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc aut negotiū admittite iustos & pios, & hoc pacto uires uestras augebitis.

Matthie defuncto Iudas filius succedit.

Cap. IX.

1. Mach. 3.

AE C locutus filijs, precatusque Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum uiuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modjū sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno c XLVI. q̄ adiuutus impigre à fratribus, eiecto hoste, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio uictus occiditur.

Cap. X.

IX.

IS auditis Apollonius præfectus Samariæ contra Iudam duxit exercitū. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio uictum cum alijs multis interficit, gladio etiam eius potitus uelut opimo spolio. plurimis etiam hostium uulneratis, & castris eorum direptis, ditatus præda redijt. Seron autem Coeleſyriæ præfectus, cognito quod Iudas multis undique ad eum confluentibus magnas circa se copias haberet, & ad confliendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus usque ad Bethora uicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas

autem

autē occurrens ei pugnādi animo, ubi uidit milites suos parū alacres partim *Iudas suos animos mat, & Seronem occidit.* propter hostium multitudinē, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam uictoriā, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertū plurimis maiorum suorū exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes, multa sæpè hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiae. His dictis persuasit, ut non detrectarent praelium: & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persequutus usq; ad campum, occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Lysia & Gorgia contra Iudeos expeditiones & clades.

Cap. XI.

VDITIS his rex Antiochus uehementer iratus, omnes undiq; copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Grecia milite, parans primo uere in Iudæam irrumperē. Cumq; numerato stipēdio uideret thesauros suos exhaustos deficere (nam neq; tributa omnia reddebantur propter crebras rebelliones gentium, & ipse uir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia) decreuit adita prius Perside, regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysiae, amico probatae fidei, & prouincijs Asiae quæ Ægyptum inter & Euphratem sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iussit ut Antiochum filium diligenter educaret usque in suum reditum: eidemque mandauit, ut subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem c x l v i i anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autem delectis ad hoc negotium eximijis ducibus ex amicis regij, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributis que eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum. qui usque ad Emauntem urbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt: ubi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex alijs uicinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci empturi mancipia, & instructi compedibus, paratis in hoc ut uincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites ut forti essent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare ueniam, ut Deus ad miseratorem flexus uires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, qui ue agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, uerbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè: Nullum, socij, tempus nobis dabitur ad uirtutem & periculorum contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quod absq; hac ne religionem quidē tueri poterimus. Sic igitur existimate,

Iudas ante praelium suos cohortatur.

stimare, in hac pugna situm esse, utrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est uitam secundum patrias leges rectè institutā: an per summam ignominiā etiam reliquiae nostri generis intereant, nisi fortes uiros praestitueritis: & cum hac cogitatione inite praelium. Cum igitur quamuis non pugnantes uos mors certa maneat, gloria uero sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriae, eos animos concipite, qui uobis in crastina pugna possint esse usui, uel ad uictoriam, uel certè gloriam. His suos Iudas hortatus, comperit Gorgiā missum cum mille equitibus, peditum quinque millibus, ut ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuitque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd ab futura esset bona pars illorū exercitus. itaque confestim sumpta coena, relictisque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaūti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudaeorum inuento, ratus eos metu celsisse & occultari alicubi in montibus, statuit ubi nam essent quaerere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria uirorum millia non satis instructa armis propter inopiam: uidensque hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos ut non dubitarent uel nudis si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere, quandoquidē Deus delectetur tali fortitudine, eamque suo praesidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improviso deinde adortus nihil minus expectantes ita terruit, ut caesis quotquot ausi sunt resistere, ceteros persequeretur usque ad Gadara, & usque ad campos Idumaeae, & Azoti & Iamniae. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à praeda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: unde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentesque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus conserere, trepidè terga uerterunt. Iudas uero sine certamine uictor, tum demum permisit suos ad praedam discurrere: ditatusque cum suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius uictoris, quae haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouum exercitum parauit: contraque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudaeam ingressus, montana eius ascendit, & ad Bethsura uicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus: & cum uideret hostem longè praestare numero, uotis pro uictoria factis, Deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu, ut ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem inculsit, ut Lysias animaduertens eis certò statutum aut mori, aut in libertatem se asserere, ueritus desperationem eorum quasi uires, copias Antiochiam reduceret: ubi mercenarios conducens, & maiores uires colligens, parabat se ut ad primam opportunitatem bello Iudaeos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis, ut quandoquidem tam multas uictorias Deus concesserat, ascenderent Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes uictimas: ubi cum inuenisset templum desertum, & portas eius incensas, & in atrijs uirgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis coepit ob tantam deformitatem. destinata deinde co-

I. Mach. 4.

*Iudas Gorgiam
nos praelio uin-
cit.*

*Iudas Lysiam
uincit.*

*Iudas templum
lustrat.*

piarum

piarum parte ad arcis oppugnationē, ipse interim repurgare templū aggressus est: quod postquam accuratē factū est, intulit in illud uasa noua, candelabrum, mensam, & altare ex auro fabrefacta omnia. addidit & uela foribus opipandi solita, ac postremò fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanatū fuerat, nouum ex collaticijs saxis impolitis cōstruxit. Vigesima autē & quinta mensis Chasleu, quem Apellæū Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerūt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocaustomata immolauerunt: idēq; accidit eadem die qua ante triennū sacra eorum profanata fuerāt. Integro enim triennio desertū fuit templum post factā ab Antiocho profanationem. Ea enim incidit in annum c x l v, & diem Apellæi mēsis x x v, in Olympiadem c l i i i: renouatū est autem eadem die c x l v i i i anno, Olympiade c l i i i i. prædixerat autem eam desolationem propheta Daniel ante annos c c c c v i i i, dicens à Macedonibus profanandū. Celebrauit autē Iudas recepti templi festiuitatē per dies octo sacrificans, in quibus nullum uoluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidū epulum est exhibitum, in Dei uerò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta uerò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionē occupauit gentis eius animos, maxime quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, ut lex lata sit ad posteror, quę iuberet quotannis hoc festum reparati cum ceremonijs templi per octo dies celebrari: & ex eo tēpore mos hic apud nostros obtinuit: uocamusq; hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quòd ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circundatis deinde urbi moenibus, & extructis in eis firmis turribus, custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitq; Bethsurā oppidum, ut eo tanquam arce uti posset contra conatus hostiū. Quibus operibus per XL
fectis, uicinæ gentes moleste ferentes Iudæorum uires resuscitari, per insidias I. Mach. 5.
adoriendo multos oppresserunt: cum quibus Iudas assidue bellum gerens conabatur eorum incursiones compescere: quo tempore etiam Acrabatenam Iudas finitimos
inuadēs multos Idumæos Esau posteros interfecit & deprædatus est: & principis eorū Batanis filiorū castella, unde Iudæos infestabant, uic capta cæsis propugnatoribus incēdit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma trāstulit, quorum numerosam manū Timotheus dūctabat, & his quoq; deuictis, Iazorum XII
eorum urbem expugnauit: abductisq; in captiuitatem uxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atq; ita domū uictor reuersus est. Sed quā
primum uicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copijs in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnati essent à Timotheo, rogantes ut se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superueniunt Galilæorum nuncijs, querētes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superat. Cap. XII.

IUDA S igitur prospiciens utrorumq; necessitatibus, Simonē fratrem cum tribus selectorū millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cū octo militū millibus, in Galaditicam proficiscitur: quod supererat uirium Iudææ præsidio reliquit
sub

*Simon hostes
vincit.*

sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit ut abstine-
rent à pugna tantisper dum ipse ad eos reuerteret. Simon igitur postquam
in Galilæam uenit, cōgressus cum hoste coegit eum terga uertere: & fugien-
tem persequutus usq; ad portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quib;
bus spoliatis, receptos captiuos cum tota supellectile in Iudæā transtulit. In-
terea Iudas cum fratre Ionatha trium dierū iter emensi, accepti sunt à Nabæ-
thæis pacificè: quorū indicio compererunt, qd multi ex ipsorum fratribus in
extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis:
monitiq; ut properè illis succurrerent, per desertū illuc festinauerunt. In eo
itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, ui ceperunt: cæsisq; ad unum
puberibus, tecta igni subiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appe-

*Iudas Timo-
theos uin-
cit.*

teret, nihilominus Iudas iter continuauit usq; ad castellum, in quo Iudæos
obsideri acceperat. quò cum mane peruenisset, offendit hostē iam scalas &
machinas admouere mœnibus: iussuq; tubicine canere, & cohortatus suos
ut bonā ac fidelem operā præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifas-
ciam copijs oppugnatores à tergo aggredi. Timothei uerò milites cogni-
to Maccabæū adesse, cuius uirtutē & felicitatē iam antè suo periculo didice-
rant, sine mora coeperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis
acriter insequentibus. Inde ad Mallen Barbarorū urbem flexo itinere, eaq;
expugnata mares omnes neci tradidit, ædificia incēdio sunt cōsumpta. Eo-
dem impetu & Chaspoma & Bosora cum alijs Galaditicæ regionis oppi-
dis euerfa sunt. Aliquanto post Timotheus contractis numerosis copijs, &
inter cæteros auxiliares conducta manu Arabū, trans torrentē castra posuit
contra oppidū Rafam. ibi hortatus est suos milites ut strenuè pugnarent, ar-
cerentq; Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam uictoriā, Iudæis futu-
ris superioribus si transire potuerint. Iudas autē audito, qd Timotheus para-
tus esset ad prælium, properè contra eum duxit exercitū: traiectoq; torrente
adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam cōpulit, armis
etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutē cōsecuti sunt,
quidam uerò in fanū quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore spe-
rauerunt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostiū ali-
os flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & contractis è to-
ta regione Galaditica Iudæis, unā cum uxoribus & liberis ac facultatibus in

*Iudas Timo-
theos iterū
vincit.*

Iudæam eos traducebat. In eo itinere cum uenisset ad Ephronem oppidum,
per quod necessariò transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad
oppidanos, rogans ut patefacerēt sibi transitum. nam obstructis portis uiam
interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare nō posset, cohortatus su-
os, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi moratus ui cepit op-
pidum: occisisq; omnibus maribus, per incensi cineres traduxit exercitum.
tantus autem erat occisorum numerus, ut in transeundo calcāda essent cada-
uera. Traiecto deinde Iordane in magnum campū ueniūt, quā sita est Beth-
fana, Græcis dicta Scythopolis. Inde in Iudæam reditum est hilariter, canen-
te hymnos & uictoriale carmen multitudine: uotiuasq; hostias mactarunt
pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot cōflictus ne unus qui-
dem è Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius, & Azarias

*Iudas Ephronē
oppidum euer-
tit.*

*Iosephus malè
pugnat.*

duces,

duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenfes, Iuda uero & Ionatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relictæ fuerant: uolentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriam, ad Iamniam uenerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. Hæc autem clades illis accidit, ob contemptum Iudææ mandatum, qui interdixerat ne se absente manus cum hoste consererent: nam hoc quoque Iudææ prouidentiam commendat, quod intellexit non impune fore si à mādatis discessissent. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, urgentes eos undique: expugnataque Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastratisque agris hostium, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam uictores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

Cap. XIII.

EODEM tempore Antiochus rex superiores prouincias obeundo, XIII.
1. Mac. 6. audiuit esse in Perside urbem prædiuitem, Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donarijs: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His uero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est, non contenti enim repulisse illum à moenibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita ut plurimis desideratis fugiens Babylonem se reciperet. Quam cladem cum egrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis quos ad Iudaicum bellum reliquerat ducibus, deque Iudæorum in dies crescente potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat, eisque & uim morbi & causam indicat: nimirum quod poenas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atque ob spoliatum sacrilegio templum, & contemptum cælestis numinis. atque his dictis exhalauit animam. Quamobrem des- Polybius reprehenditur.
Polybius re-
prehenditur. miror, Polybium Megalopolitanum, qui uir alioqui probus, ait hunc Antiochum perisse, quod conatus fuisset Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. uoluisse enim tantum, ac non etiam perfecisse sacrilegium, non uidetur res digna supplicio. quod si hæc causa Polybio digna uidetur, cur Antiochus deberet capite poenas perfoluere, multo uerisimilius est ob exhaustum sacrilegij Hierosolymitanum templum interiisse. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antiochus Eupator profligato Iudeorum exercitu, Iudam in templo obsidet.

Cap. XIII.

EÆTERVM Antiochus prius quàm extremum suum diem obiret, accitum ad se unum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorem regni constituit: traditoque ei diademate regiaque stola & anulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere: multum obtestans ut educationis curam haberet, & regnum ei seruaret usque dum per ætatem ipse ad ministratiōem fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno centesi-

Ioseph.

F. mo

XIII. mo quadagesimo nono. Lysias autem posteaquàm populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum sub sua tutela tum positum regem constituit, imposito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorum causa templum adiebant, conficiebant eos non magno negotio, quòd arx ipsi templo esset supra uerticem. Quamobrem Iudas decreuit oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi uiribus. Annus autem is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & extructis aggeribus, totus incumbere huic operi, multi tamen perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impijs, uenerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maximè cum patris ipsius auctoritatem secuti, in eam necessitatem adducti essent, dum malunt patrios ritus quàm regia madata contemnere. Nunc uerò periculum esse ne Iudas arcem cum præsidio ui capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitis quæ amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suam ditionem delectus habere, ita ut breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitum uerò uiginti millium, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egressus est Antiochiam commissa Lysias administratione uniuersi exercitus, & progressus usque ad Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitum, & expugnatum non facile. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas per excursiones igne concremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, ommissa oppugnatione regi cum copijs obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, disitas ab hoste septuaginta stadijs. At rex relictis Bethsuris, exercitum duxit ad eas fauces ubi Iudas castra metatus erat: et quamprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cum quæ non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit ut unus post alium incederent, attributis qui stiparent singulos mille peditibus, & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erant celsa propugnacula instructa sagittarijs. reliquum autem exercitum ab utroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus. atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis et æreis clypeis, ita ut fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C ex eis occidit, qui primi ad manus uenerant. Cæterum Eleazarus eius frater, quem Auranem uocabant, conspicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regijs, & ratus in eo regem inuehi, uasto animo in eum fecit impetum. & occisis multis prius quàm ad eum penetraret, cæteris uerò metu cedentibus, succedens sub eius uentrem, confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita multis hostium occisis interijt. Iudas autem animaduertens hostium uires, Hierosolyma se recepit, ad obsidionem se præparans. Antiochus uerò parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum

Iudas arcem
Hierosolymita
nam oppu-
gnat.

Iudas Eupato-
ri obuiam uen-
dit.

Eleazarus Auran-
is mors.

reliquo

reliquo uenit Hierosolyma. Bethsuritarum territi apparatu regio, maxime cum commeatus eos deficeret, deditioem fecerunt, pacti prius ut hostis à se iniuriam omnem abstineat: Antiochus capta urbe illis nihil mali intulit, nisi quod nudos eiecit, & suorum praesidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à ludæis defensum est, nullam enim eis rex intentauit machinam, quam non illi contrarijs machinationibus eluderent. tantum laborabatur uictus penuria, quod fruges ueteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quod eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum uel arare terram, uel serere. quo factum est ut multi se clam subducerent propter inopiam, ut penes paucos templi tutela remanserit. Cæterum rex & Lysias imperator cognito quod Philippus usurpato sibi regno aduētaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tam militem quam duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit rex Lysiam ut alloqueretur duces & milites, dicēs oppugnationem eam non esse modici temporis, quod locus esset munitissimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quę opus esset regem cōponere. Itaq; præstare fœdus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos uti patrijs legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellassent, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quę sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

*Bethsuritarum
deditio.*

*Eupator tem-
plum obsidet.*

Antiochus omiſſa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Cap. XV.

M rex misſo caduceatore pacem ludæ ac cæteris obſeſis denun-
ciat, libertatemq; uiuendi proprijs legibus. Illi uerò libenter hæc
audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interpoſito, exiue-
runt è templo. At Antiochus cum ingreſſus uidiffet locum egre-
giè munitum, uiolato ſacramento iuſſit ſuum exercitum, ut ſolo æquaret mu-
rum quo templum ſeptum fuerat: & hoc factò reuerſus eſt Antiochiam, du-
cens ſecum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias
enim regi conſuluit ut eum interficeret: ſi uellet ludæos quiēſcere, & ipſe li-
ber eſſe ab eorum moleſtationibus. Hunc enim eſſe malorum omnium au-
torem & principium, qui perſuaſiſſet eius patri, ut ludæos ab inſtitutis patrijs
deficere cogeret. Rex igitur Menelaum miſſum in Berceā Syriæ necauit, poſt
exactum in pontificatu decennium, hominem malum & impiū, qui ut ſibi
principatum adſtrueret, totam gentem à religione deficere compulſit. Ei ſuc-
ceſſit in pontificatum Alcimus, lacinus alio dictus nomine. Cæterum An-
tiochus cum offendiſſet Philippum iam occupaſſe tyrannidē, bello uictum,
& in poteſtatem ſuam redactum affecit ſupplicio. Filius autem pontificis On-
nias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, uidens quod rex interfe-
cto ipſius patruo ſacerdotium Alcimo dediſſet, nihil pertinenti ad cognatio-
nem pontificum, Lysia ſuadente ut transferret eum honorem in aliam fami-
liam, fugit ad Ægypti regem Ptolemæum: apud quem & uxorem eius Cleo-
patram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolis

*Menelai ſup-
plicium.*

*Onias in Ægy-
ptum ſe reci-
pit.*

Joſeph.

F a tana,

tana, in quo templum Hierosolymitano simile extrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuus.

Bacchides Demetrii dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negotio ad suum regem reuertitur. Cap. XVI.

XV.
1. Mach. 7.

ODEM tempore Demetrius Seleuci filius, à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptoq; diademate, & contractis nō nullis militibus mercenarijs regnum inuadit: cumq; certatim ad eum omnes deficerent, excipientes eum obujs manibus, etiam Antiochum regem & Lysiam comprehensos uiuos ad eum perduxerūt: qui mox iussu Demetrii necati sūt, post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in alijs Commentarijs diximus. Ad nouum regem cōfluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus pontifex: accusabantq; totam gentem, præcipuè Iudam cum fratribus, quod post interfectos omnes amicos & fautores regis, se quoq; eiecissent è patria, metu coactos solum uertere: postulabantq; ut ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudā patrata fuerint. At ille iratus mittit eò Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanis, uirum strenuum, cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet ut Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres, inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quod uideret adesse eum cum tanto exercitu, cum quanto ad bellum, non ad pacem ueniri solet. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt, & accepto ab utroque iureiurando, nihil mali passuros nec se: nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, ceteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. Itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad uicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas, & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius regionis homines parère Alcimo, ad cuius præsidium relictà sub eo parte exercitus, Antiochiam ad regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem uolens principatum sibi cōstabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam antè habebat. Horum plerique erant impij & profugi, quorum opera & ministerijs utendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat. At Iudas animaduertens tantopere creuisse illius potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius uolentia, ipse quoque obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius uenirent è studiosis Alcimi. Qui uidens se uiribus imparem, decreuit confugere ad auxilium & opes regis Demetrii. Profectus igitur Antiochiam sollicitabat contra Iudam illius animum, accusans quod plurimas ab eo passus

Bacchides Iudæ de insidiatur.

Alcimus manu facit.

sus

sus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè misso illuc exercitu, poenas lueret.

Nicanor post Bacchidem dux contra ludam missus unà cum exercitu perit. Cap. XVII.

DEMETRIVS uerò ne suis quidem rebus tutum existimans, si ita XVI.
 ludæ uires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum charissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: 1. Mach. 7.
 attributoq; quantum satis contra ludam putabat exercitu, iussit nemini par-
 cendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primū dis-
 simulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo ludam intercipere. aiebat
 enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iu-
 reiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tantum se
 uenisse cum amicorum comitatu, ut mentem sui regis ei notam faceret, quàm
 propensus sit in fauorem Iudaici generis. Hac legatione persuasi fratres, nihil
 amplius hostile suspicati, data uicissim & accepta fide exceperunt eum hospi-
 tialiter cum exercitu. Cumq; post primam salutationem colloqueretur cum
 Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit ut eum comprehenderent. Ille
 maturè intellectis insidijs properè ad suos refugit: et detecto iā dolo ad aper-
 tam uim Nicanor se uertit. Commisso deinde prælio prope uicum Caphar-
 salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compul-
 sus est. Reuertenti deinde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt ob-
 uiam, ostentantes uictimas, quas se dicebāt offerre Deo pro salute regis De-
 metrii. At ille ne à conuicijs quidem in Deum temperās, minatus est nisi po-
 pulus ludam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum sæuitu-
 rum, ita ut ad solum usque id diruat, atque cum his minis reliquit Hierosoly-
 ma. At sacerdotes tali denunciatione mœsti cum lacrymis Deo supplicaue-
 runt, ut sacratam sibi ædem unā cum suis cultoribus tutaretur ab hostium in-
 iuria. Nicanor uerò egressus Hierosolyma castra fecit apud uicū Bethoron,
 ubi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria ueniens. Iudas quoq;
 castra posuit ad alium uicum nomine Adaso, triginta modò stadijs distātem
 ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. Hos cohortatus ne ter-
 reantur hostium multitudine, ne ue cōgitent cum quàm multis decernerent,
 sed quales ipsi, & pro qualibus præmijs contenderent, iussit forti animo ho-
 stem aggredi & pugnam capeffere. Itaque edito acri certamine, multi ceci-
 derunt ex hostibus, & ad extremum egregiè pugnans Nicanor. quo iacente
 ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce uerterunt terga,
 arma iactantes quo expeditius fugerent. Iudas uerò impigrè cum suis perse-
 quens sæuiebat cædibus: & tuba significabat uicinis oppidis & uicis uictor-
 iam: moxq; undique armati prosilientes, profligatis incōditè ruentibus oc-
 currebāt infestis gladijs, ita ut ne unus quidem incolumis euaferit ex nouem
 millibus: tot enim in uniuersum fuerant. Ea uictoria contigit decimatertia
 die mensis Adar, ut nostri nominant, qui Macedonibus Dystrus dicitur: eaq;
 die festiuitatē nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè gestæ me-
 moriam. Post eam uictoriam aliquantisper quieuit ludæorū gens à cōtinuis

*Iudas Nicanor-
is insidijs esse
fugit.*

*Nicanor à Iu-
da occiditur.*

Alcimi mors.

XVII.
1. Mach. 8.
Iudas cum Ro-
manis fœdus
facit.

conſtitationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta eſt discrimina. Alcimo autem pontifici uolenti demoliri ueterem adyti parietē, ſanctorum uatum ædificium, morbus diuinitus inſiſtus eſt, per quem repēte uoce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus miſerē periit, poſt exactum in ſacerdotio quadriennium: quo deſuncto pontificatum populus ludæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romāna potentia, quod deuictis Gallis & Hiſpanis ac Carthagenſibus Græciam quoque ſubegerint, & reges Perſeum, Philippum, magnumq; Antiochum perdo- muerint, decreuit conciliare ſibi eorum amicitiam. Miſſis igitur in hoc Ro- mam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iaſone Eleazari filio, rogauit ut in ſocietatem reciperetur & amicitiam, & ut Demetrio ſcriberent, ne poſthac ludæos bello laceſſeret. Hanc legationem ſenatus admiſit, & auditis eorum poſtularis amicitiam annuit. moxq; ſenatuscōſultum de ea re factum, inſcriptum æreis tabulis relatum eſt in Capitolium: cuius exem- plar in ludæam miſſum eſt. Erat autem ſenatuscōſultum de ſocietate & ami- citia ludæorum huiusmodi: Ne cui Romane ditionis cum ludæis bellum ge- rere liceat, neq; præbere hoſtibus eorum triticum aut naues aut pecuniam. utq; ſi qs ludæos inuadat, Romani ſuccurrant pro uiribus; & uiciſſim, ſi quis Romanos bello impetat, ludæi contra eum ſint auxilio. Quod ſi ludæi uelint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi popu- li Rom. ſententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum eſt hoc ſenatuscon- ſultum per Eupolemū Ioannis filium, & Iaſonem Eleazari, ſub pontifice Iu- da, & duce Simone fratre ipſius. Atq; hoc fuit primū inter Romanos & lu- dæos fœdus ſocietatis ac amicitiae.

Bacchidis denuò miſi in ludæam uictoria.

Cap. XVIII.

XVIII.
1. Mach. 9.

DEMETRIVS autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exerci- tus, ruruſum Bacchidem in ludæam miſit cum alijs copijs: qui ex An- tiochia profeſtus in ludæam, ad Arbela oppidum Galilææ caſtra poſuit: & expugnatis illic ſpeluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hieroſolyma. & cognito quod Iudas in Berze- tho uico ſuum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum uiginti, equitum uerò duo millia, cum Iudas non plus haberet quam mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum, deſertis caſtris diffuge- runt, ita ut octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autē quamuis imminen- te iam hoſte deſtitueretur milite, tamen quia non erat unde delectum in ſup- plementū faceret, maximè in tali temporis anguſtia, decreuit cum octingen- tis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus ut generoſe ſubirent pericula, iuſ- ſit eos prodire in aciem. quibus conſulentibus ut tunc ſe in tutum reciperet, cum eſſet tanto inferior & numero & uiribus, ac mox maioribus copijs ho- ſtem inuaderet: Abſit, inquit, ut me terga obuertentem hoſtibus ſol aſpiciat. nam etiam ſi mori nunc oporteat, nunquam tot res hætenus egregiè geſtas, tantam que uirtute partam gloriam ignominioſa fuga maculaturus ſum. At- que ita ſuorum reliquias cohortatus, perſuaſit ut intrepidè expectarent con- ſiſtum hoſtium.

Quomodo

Quomodo Iudas praelio uictus occubuit.

Cap. XIX.

INTEREA Bacchides productis extra castra copijs instruebat acie, equitum alas hinc & inde in utroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicae: ipse in dextro cornu locum sibi sumpsit. Sic instructa acie postquam uenit in conspectum hostium, iussit signa canere, et militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est utrinque acriter: donec uergente iam sole, Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaque phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersarijs, persecutus est eos usque ad montem qui Aza dicitur. Id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, a tergo adorti Iudam circumueniunt. Qui uidens nullum superesse effugium, urgentibus circumquaque hostibus, inuestigio cum suis constitit: & caesis hostium plurimis uulneribus confectus cecidit, ad priora praecleara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbat tanto imperatore, in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres inducens factis recepto Iudae cadauere, delatum in Modijm uicum magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudae uiri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiae patris, nullum unquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito uirtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata est Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudae in principatu succedit.

Cap. I.

VE AD MODVM libertatem à Macedonibus oppressam 1. Mach. 9. populus Iudaeorum denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo praelio fuerit occisus, in precedenti Libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudaeorum à pietate descuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita ut accedente etiam fame, quae tum fortè regionem eam totà occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, se adiunxerint factioni Macedonicae. Bacchides autem conuocatis ad se Iudaeorum desertoribus, qui religioni patriae profanos ritus praetulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudae amicis & fautoribus, Bacchidae eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatusque ad uoluptatem, postremo necabat. In hac tanta

F 4 calamitate

calamitate constituti Iudæi, quātam post captiuitatē Babylonicā nunquā experti fuerant: quotquot erant feliqui ex Iudæ socijs, ueriti gentis interitum adiucrunt Ionatham eius fratrem, rogabantq; ut Germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnans præclaris conatibus sit immortalis; nec sineret totam gentem sine præside uenire in extremum salutis periculum. Tum Ionathas paratū se uel ad mortē obtulit pro tutela populi, & uisus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cōmunibus Iudæorum suffragijs administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides ueritus ne Ionathas quoq; multum negotiorum exhiberet regi & Macedonibus, quemadmodū antè Iudas fecerat, decreuit eum dolo tollere: sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrem latuit, quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum urbi uicinum celeriter refugerunt: & cum uenissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porro Bacchides sentiēs eos timere, et in desertis illis latitare, duxit contra eos omnes suas copias, & positis ultra Iordanē castris militem reficiebat. Ionathas aut cognito illius aduentu, misit fratrem suum Ioannē Gaddim ad Nabathæos Arabas, ut apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant em̄ amici. Sed in itinere inuasit eum Medabenses Amaræi filij, direptisq; impedimentis, & quicquid secum deferebat, cōprehensum interfecerūt cum omnibus socijs: cuius facinoris paulo post poenas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicitur. Bacchides autem cognito qd Ionathas castra haberet in Iordanis palustribus, sabbato illum aggressus est, ratus non repugnaturū propter religionē diei. At ille cohortatus socios, & ostenso periculo, qd nisi uiri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à frōte hostibus: uotisq; Deo factis pro uictoria, impigrè hostē aggreditur: & prostratis non paucis, uidens ipsum Bacchidē in se ruere, dexteram extendit, tanquam illum percussurus. sed cum ille cautē ictum declinasset, Ionathas cum socijs desilientes cōmiserunt se flumini, & in oppositā ripam enatarunt, hostibus nō ausis transire, sed ad Hierosolymitanā arcē reuertentibus, desideratis ex eorū numero fermē duobus millibus. Post eum conflictū Bacchides cōmuniuit aliquot oppida, Hierichuntē, Emmauntē, Bethoron, Bethellam, Thamnatham, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis moenibus & turribus, ut impositis in eas præsidijs, res Iudæorū inde infestaret excursionibus: sed nihil æquē ut Hierosolymitanā arcem munijt, in qua acceptos à Iudæorū primatibus filios obsides inclusit, ut ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatū est Ionathæ & Simoni fratribus, qd Amaræi filij celebrarēt nuptias, & adducerent sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabas: eamq; puellam traducendam cum pompa sumptuosa & splendida. Fratres autem existimantes opportunissimum ad uindictam tempus sibi oblatum, & facile ulturos se iniuriam fratri illatam, uersus Medabā properauerūt, & insidijs in mōte collocatis expectabant eorū transitū. Vt uerò in cōspectū uenit sponsus cū uirgine & amicorū comitatu, ut fieri solet in nuptijs, coorti ex insidijs omnes ad unū interfecerūt, & cum ornamenti cæteraq; præda reuersi sunt ulti germani interitū de Amaræi filijs. ceciderūt em̄ hi nō soli, sed cū uxoribus, liberis & amicis, usq; ad quadringētorū numerū. Atq;

Ionathas Bacchidem uincit.

Ionathas Medabenses uincit.

ita Simō cum Ionatha in palustria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præsidijs dispositis, ad regem suum reuersus est: quo tempore per integrum biennium status rerum Iudaicarū fuit pacatior. Transfugæ autē & uulgus impiorum hominum uidētes Ionatham & eius factionem securē uersari in Iudæa propter tranquillitatē temporum, per nuncios sollicitauerūt Demetrium, ut Bacchide misso Ionatham in potestatē suam redigeret. fore enim hoc perfacile, & unica nocte posse omnes eius milites insperato incurſu opprimi. Qui ubi iussu regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darent operam ut comprehenderetur Ionathas. Cumq; omnium insidijs appeteretur, nec tamen quicquam proficerent: cautus em̄ erat, ut qui dolum præsenſerat: iratus Bacchides transfugis, putansq; & se & regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L. præcipuos. Ionathas autem cum fratre & suorum manu metu secessit in uicū Bethlagam, qui in deserto situs est: eumq; muniuit mœnibus & turribus, ut tutum haberet receptaculum. Quo audito Bacchides cum totis suis copijs, adiunctisq; Iudæorum suę factionis auxilijs cōtra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perstitit. At ille nihil territus restitit acriter: relicto que ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in uicina regione suę factionis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit ut frater aduentū suum cognosceret. Ille enim ubi hostes interfici sensit eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides uerò uidens se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata cōsternatus ob insperatum obsidionis exitum, uix fuit compos animi. Totam autē indignationem effudit in transfugas ut impostores, quorum opera missus à rege fuerat, unum cogitās quomodo ex dignitate sua & regis obsidioni sine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.

Ionathas insidias declinat.

Ionathas fissum bello Bacchidem compellit, inito cum Iudæis foedere exercitum abducere. Cap. II.

VA eius uoluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petēs societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis utrinq; redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & ablata occasione qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha inijt, iureiurando interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisq; & receptis captiuis, Antiochiam ad suum regem reuersus est: nec unquam posthac Iudæam cum exercitu repetijt. Ionathas uerò hanc securitatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuerè animaduertens in religionis patrię desertores, respurgauit suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

I. Mach. 9.

Alexander filius Antiochi Epiphanis, regem Demetrium bello aggreditur. Cap. III.

NONO autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi II. Epiphanis filius ueniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum qui eam tenebant præsidio, mores que Demetrii oderant, ut parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in

regium

regium quoddam castellum munitum quatuor turribus, nō procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omīssa reipubl. cura degebat in ocio per segnitiam, unde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quòd Alexāder occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copijs contra eum profectus est.

Demetrius missa legatione ad Ionatham, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit. Cap. IIIL.

1. Mach. 10.

MISIT etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & amicitiam, praeuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prior imperaret illius auxiliū, idq; eo facilius, quòd odia inter se & Ionatham intercesserant: cui mandabat ut haberet delectum militum, & arma pararet, reciperetq; ludæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanā arcem incluserat. Talis cōditio cum oblata fuisset à Demetrio, Ionathas uenit Hierosolyma, & legit regias literas audiente tam populo quàm arcis præsidio. quibus lectis impij & transfugæ qui in arce erant, uehementer sunt territi, q; rex Ionathæ & exercitum colligere permetteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parētib; restituit. Atq; ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea urbe reparans. nam & moenia eius iussit saxo quadrato extrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod ubi senserunt qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis receperunt se Antiochiā, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis. nam horum maxima pars constabat ex ludæis religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit. Cap. V.

III.

ALEXANDER autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans uiri fortitudinem, & quomodo se gesserit cōtra Macedonas, tum qualiter uexatus sit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium inuenire quàm Ionathā: qui & uirtute sit eximia, & peculiare odij causas contra Demetrium habeat, quod datis uicissim & acceptis cladibus exacerbatū fuerat. Itaq; si idē ipsis uideat, adesse occasionē inuitandi hominē ad amicitiam. cumq; id amicis quoq; suis pbari animaduerneret, scripsit talem epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri s. Quia iam pridem audiuius de fide tua simul & fortitudine, mittimus ad te qui de societate agant, & amicitia: & nostro suffragio hodie te pontificem ludæorū constituimus, & in amicorū nostrorum numerū ascribimus. mitto etiā tibi munera, stolā purpureā & coronam auream, & rogo ut sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolētia. His literis acceptis Ionathas pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadrienniū exactū à ludæ fratris obitu, cū uacasset interim sacerdotiū: moxq; cōtraxit exercitū, & fabricauit magnū armorū numerū. Demetrius uerò hoc cognito, multū doluit, damnans suam cunctationē, q; nō praeueniens æmulū, eblādītus fuisset Ionathæ foedera, sed elabi sibi hanc occasionē, & ab Alexandro arripī passus fuisset. Scripsit tamē etiam

etiam ipse pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius Ionathæ & ludæorum genti salutem. Quoniam seruastis nostra foedera, & sollicitantibus uos inimicis nostris non accessistis, equidē laudo uestrā fidē, hortorq̃ ut constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim uobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis tam mihi, q̃ his qui me præcesserūt regibus: insuperq̃ salis preciū & aurum coronarium. & tertiam seminis, dimidiamq̃ partem fructus arborei solitam mihi cedere, ab hodierno die in posterū uobis remitto: simulq̃ quod in singula capita pendebatur ab his qui ludæā incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariā, Galilæā & Peræā, uobis concedo in perpetuū. Et Hierosolymitanam urbē sacrā esse uolo, & ius asyli habere, immunemq̃ esse cum suis finibus à tributis atq̃ decimis. Arcem etiam eius permitto pōtifici uestro Ionathæ, ut quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius constituat. Eos quoq̃ ludæos qui iure belli capti seruitutē in nostra ditione seruiunt, in pristinā libertatē restituo, ac ne iumēta quidem ad angarias adigi permitto. Sabbatis itē & festis solennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatē concedo. Eodē modo ludæos qui in mea ditione habitāt, liberos, & sine molestia degere uolo: & quicumq̃ ex eis mecū militare uoluerint permitto, idq̃ usq̃ ad tringinta millium numerū: idq̃ ea cōditione stipendiorum, qua cæteros meos milites. Habebo etiā eos in præsidijs & in meo satellitio, & principes eorū in aulicorū meorū numero. Permitto etiā ut patrijs utātur legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: utq̃ pōtifici curæ sit, ne quis ludæus aliud templū præter Hierosolymitanū religionis ergò adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorū quindécim millia siclorū argenti, & quod pecuniæ superfuerit, uestrū esse iubeo. & decē illa drachmarū millia, quæ de templo accipiebāt reges, sacerdotib. atq̃ ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertū mihi est. Quicumq̃ etiā cōfugerint in templū Hierosolymitanū, fanumq̃ cōtiguū, siue ob debitam regi pecuniā, siue alia de causa, immunes sint ab omni uexatione, tā ipsi quàm eorū facultates. Permitto etiā ut reparet templū, & operū sumptus de meis pecunijs fieri iubeo: sicut & moenia et turre altas æquē de meo uolo edificari. nū si quæ sunt loca per ludæā apta ad struendas arces, imponendaq̃ præsidia, & hæc meo sumptu muniant. Atq̃ hæc fuerūt literę ac pollicitationes Demetrii. Alexander autē rex magnis copijs contractis tam ē mercenario milite, q̃ eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hostē duxit, collatisq̃ signis sinistrū cornu Demetrii oppositā sibi aciem terga coegit uertere: hærentesq̃ diu fugientīū uestigijs etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu in quo Demetrius ipse pugnabat, compulsus est loco cedere: & reliquis effuse fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostiū occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in coenū quoddam profundum, et transitu difficile: ubi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatus enim corona confixerunt iaculis: at ille etiam pedes generose repugnabat, donec crebris uulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrii post exactum regni annum undecimum, sicut & alibi demonstraui.

III.

NIAS autem pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem, ut iam antè diximus, uidens ludæam uastari à Macedonibus eorumq; regibus, & sibi æternam memoriã parare uolens, decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per litteras petere, ut sibi liceret in Ægypto instar illius Hierosolymitani, templū edificare, & in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maximè prophetę Esaię uaticinio, qui ante d. c. amplius annos prænuñciarat, fore omnino ut templum aliquando Deo maximo edificaretur in Ægypto, idq; hominis ludæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam. Dum in bello strenuā uobis operam nauans cum Deo, uarias regiones obirem, animaduerti apud Cœlesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, alijsq; in locis ludæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuñire: quod & Ægyptijs usu uenit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenū uaria materia sacrisq; animalibus, rogo ut mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratū numini, iamq; collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo extruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & reginæ atq; liberorum uestrorum: ut ludæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, alentes mutuam concordiam, accommodatiores fiant tuis usibus. Nam & Esaias uates prædixit, quòd erit Domino Deo altare in Ægypto, et alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis, rex & soror eius ac coniux Cleopatra declarauerunt suam pietatem per epistolam quam ei rescripserūt. Nam peccatum & uiolationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ salutē. Legimus tuas litteras, in quibus postulas ut tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapsum templum repurgare, quod uocatur agrestis Bubastis: quod sanè miramur, si poterit acceptum esse Deo templum statutum in impuro loco & pleno sacris animalibus. Sed quoniam ais prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc, si potest salua legis obseruatione fieri, ne quid uideamur peccasse in Deum. Onias igitur impetrato loco, extruxit tibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus, & non per æquè opulentum. Mensuram uerò eius & uasa nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & Captiuitatis Iudaicæ uolumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hætenus. Apud Alexandriam uerò inter ludæos & Samaritas, qui sub Alexandro Magno Garizitani templi religionem induxerant, seditio est exorta de sacris ipsorum, ita ut res ad regis cognitionē perueniret: dum ludæi contendunt secundū Moyse præscripta Hierosolymitanū templum esse legitimum, Samaritæ uerò Garizitanum: prouocatumq; est ad regem & amicorum eius confessum, ut ab his causa audiretur, & utrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur. Patrocinebatur Samaritis

Oniæ litteræ ad
Ptolemæum.

Ptolemæi res-
ponso ad Oni-
am.

Onias templū
in Ægypto
edificat.

Iudæorū et Sa-
maritarum lis
de templo Gar-
izitano.

ritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudeis Andronicus Messalam filius, iuraueruntque per Deum & regem, quod ex lege probationes allaturæ essent, & rogauerunt regem ut necaret eum qui iusiurandum non seruasse deprehenderetur. Itaque rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi uero qui Alexandriam habitabant ualde erant solliciti pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægrè ferentes auctoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi uocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico ut prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendensque per continuas pontificum successiones, sacerdotum usque in sua tempora propagationem, & ab omnibus Asiæ regibus maiestatem eius loci honoratam donarijs: Garizitani uero perinde ac si omnino nullum esset, nunquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit regi, ut decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Moysis conditum, Sabbam uero & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quod Alexander post mortem Demetrii Ionatham in summo honore habuit. Cap. VII.

AES O autem in pugna Demetrio, sicut superius dictum est, Alexander v.
 der assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam 1. Mach. 12.
 eius nuptum sibi dari deposcens: æquum esse dicens, ut se affinitate dignetur, post receptum, fauente Deo, paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus uero libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussitque ut sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illam filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. Subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias uocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum uenisset ad reges, amplisque muneribus utrumque donasset, ab utroque in magno honore habitus est. Nam Alexander mutare eum uestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauitque suis ducibus ut in medium urbis eo producto, præconis uoce edicerent, nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut ulla in re exhibere ei negotium. quo facto cum manifestum esset quanti rex eum faceret, aduersarii qui ad accusandum parati uenerant, subduxerunt se, ueriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia rex hic Ionatham persecutus est, ut ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro, & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recipit. Cap. VIII.

AN N O autem centesimo sexagesimo quinto Demetrius Demetrii vi.
 filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lathene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander uehementer est territus: moxque à Phœnice properauit Antiochiam, ut res eius ante Demetrii aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu lamniam, misit ad Ionatham Apollonius Ionatham pro- uocat.

G natham

Ionathas Ioppen occupat.

Ionathas Apollonium praelio uincit.

Ionathas Azotum incendit.

natham pontificem nuncium, rem indignam dicens, cum solum pro suo arbitrio uiuere non subiectum regis imperio: & sibi ipsi esse opprobrium, quod cum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens putes te posse aliquid: sed si confidis tuis uiribus, in campum descende, ut ferro decernamus, uter nostrum sit uirtute praestantior. Ne sis tamen inscius, quod est singulis urbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores uincere. quamobrem prouoco te in eum locum, ubi armis, non saxis pugnandum est, & in quo nullum praesto est uictis refugium. His uerbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, una cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra urbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonii praesidium. Ionatha autem oppugnationem instituyente, ueriti oppidani ne per uim caperentur, portas eiaperiunt. Apollonius uero postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditum millibus, Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumque uenisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem, fretus equitatu, & in eo uictoriae spem collocans. Ionathas uero progressus insequabatur Azotum uersus Apollonium: qui ubi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est ut praedium committeret. cumque mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, ut se Iudaeis à tergo obicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit, non est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, ut utrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adoricati resistendo. cumque praelium protractum esset usque ad uesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange configere. ipse uero suis mandauit ut obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. Qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites: nec tamen quenquam laeserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiecta scutorum ceu testudine, densitate eorum facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi uero iaculando à mane usque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & usus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo uiso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & uidentes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autem uictos Azotum usque persequutus, multis caesis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea urbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos uicos incendit. ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quam qui ceciderunt in praelio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra urbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitae cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum uoluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens praedam, quam abegit deuictis hostibus. Caeterum Alexander audito quod uictus esset dux eius Apollonius, simulabat se laetum, quandoquidē ille praeter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium: & misit ei uirtutis ergo fibulam auream, quod gestamen cognatis regis dabatur, et

Accaronem

Accaronem eiusque toparchiam ei possidendam addixit. Per idem tempus VI.
 Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis uenit in Syriam,
 Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciui-
 tatibus usque Azotum, ubi obtundebatur querimonius deplorantium Dago-
 nis templi incendium: accusabantque populariter Ionatham autorem eius ini-
 iurie, qui & agros eorum uastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium de-
 disse exitio, Ptolemæo dissimulanter audiente eorum querimonias. Iona-
 thas uero apud Ioppen ei occurrit, exceptusque est & muneribus & omni ho-
 noris genere. deinde cum usque ad Eleutherum fluuium regem deduxisset, re-
 uersus est Hierosolyma. Postquam autem Ptolemaidem peruenit, minimum
 absuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidijs per Ammonium eius
 amicum appetitus, quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammoni-
 um ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. Qui
 cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earum fuisse auctorem, & coe-
 pit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eum
 Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis.
 Non tamen effugit poenam Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, dum ami-
 ctu foemineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus Commentario.
 Ptolemæus autem affinitatis Alexandri poenitens, & lati aduersus Demetri-
 um auxiliij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de
 societate & amicitia, his conditionibus, ut data ipsi in matrimonium filia, in
 paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam con-
 iugem perlibenter amplexus est. unus etiam reliquus erat labor Ptolemæo,
 ut Antiochenis persuaderet Demetrium recipere, alienatis ab eo propter
 iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque, nam propter Am-
 monium exosi & Alexandrum, facile impulsus sunt ut eum ex urbe eicerent.
 Atque ita elapsus ex Antiochia uenit in Ciliciam. Ptolemæus uero urbem in-
 gressus, & à ciuibz rex consalutatus est & ab exercitu, coactus duo sibi im-
 ponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti uero alterum. Sed cum esset natu-
 ra iustus, & nimie potentie minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet
 Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochenis concione, persuasit eis
 ut Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recen-
 tis eorum beneficij, quam odiorum, quæ illis cum patre eius intercessissent.
 Se quoque affirmauit monstratorem ei fore uitæ rectè instituendæ & admi-
 nistrandæ reipub. nec passurum quicquam tentare, quod non deceat. Nam
 quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. Atque
 ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, ut Demetrium reciperent.
 Cæterum cum Alexander ducens ualidum exercitum è Cilicia inuasisset Sy-
 riam, & Antiochenum agrum uastaret rapinis atque incendijs, occurrit ei Pto-
 lemæus unà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: &
 uictus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo præ-
 lio, ut equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, pro-
 stratum que aggressi hostes uulneribus in caput inflicis in periculum extre-
 mum adducerent, ni ereptus fuisset interuentu satellitum. attamen per inte-
 grum quadriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelli-

*Ammonij
mors.*

*Ptolemæus An-
tiochenis per-
suadet, ut De-
metrium regē
admittant.*

*Ptolemæus uul-
neratur.*

Alexandri
mors.

Ionathas De-
metrium donis
sibi placat.

Demetrii lite-
ra in Iudeorū
favorem.

gere. Alexandri uerò caput Zabelus Arabum dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demum respirans à uulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pa-
uit animum & oculos. nec ita multo post exatiatus gaudio percepto ex ini-
mici interitu, & ipse uitam finijt. Alexander autem cognominatus Veles, per
quinquennium regnum obtinuit, sicut aliàs indicauimus. Demetrius autem
cognomine Nicanor, regno potitus cum esset prauo ingenio malè multaba-
bat Ptolemæi milites, oblitus & auxiliij & affinitatis, quæ per Cleopatrx nu-
ptias recens intercesserat. Illi uerò perosi hominis ingratitude receperunt
se Alexandriam, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas
pontifex coactis è tota Iudæa copijs, aggressus est oppugnare arcem Hiero-
solymis & Macedonicum presidium, cum desertoribus religionis qui eò cõ-
fugerant. Hi primum contemnebant conatus Ionathæ, quòd satis fiderent
loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenierunt ad De-
metrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex
Antiochia contra Ionatham: cumq; peruenisset usque ad Ptolemaidem, ac-
ciuit eum ad se per literas. Ille nō intermissa oppugnatione, cum senioribus
populi & sacerdotibus aurum, argentum, uestem, aliacq; xenia deferens ue-
nit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit regis animum: tractatusq;
honorificè, confirmatus est in pontificatu, quemadmodum à superioribus
regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem non habuit: uerum eti-
am rogatus ut pro Iudæa uniuersa tribusq; attributis ei toparchijs, Sama-
ria, Ioppe & Galilæa, c c c tantum talenta penderentur, concessit per diplo-
ma tale: Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti s. Exemplum
epistolæ quam scripsimus Latheni parenti nostro, misimus ad uos ut scire-
tis: Rex Demetrius Latheni patri s. Genti Iudæorum amicis nostris & iu-
ra amicitie seruantibus, decreui beneuolentie gratiam referre. Quapropter
tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum suis finibus, Sama-
ritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me
reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliacq; tributa pro fructu terre
atque arborum: præterea salinarum uectigal & aurum coronarium: neque
quicquam horum exigetur in posterum. Cura igitur ut huius scripti exem-
plar mittatur ad Ionathā, et dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissi-
mi. Hactenus diploma. Porro Demetrius uidens ditionem suam pacatam,
& nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit,
solis exteris mercedem soluens, quos secum è Creta alijsq; insulis collectos
adduxerat. Quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui
ipse nihil numerabat, solito ab alijs ante eum regibus etiam pacis tempore
stipendium accipere, ut hoc pacto alacriores fierent, ad subeunda, quoties
opus esset, pericula.

Tryphon Apamenum post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit,
recepto in amicitiam Ionatha. Cap. IX.

VIII.
I. Mach. II.

AM alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex
Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Try-
phon, uenit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium
Antiochum

Antiochum: & cum indicasset ei quàm infensi essent Demetrio milites, suavit ut sibi Antiochum traderet. effecturū enim se, ut is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quod non satis ei fideret: tandē Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas pontifex uolens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosq; qui arces tenebāt in ea regione, legatione cum muneribus missa ad Demetriū, rogabat eum, ut præsidia de Iudææ castellis eijceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiam gratificaturū se ei pollicitus est, quamprimum leuatus esset presenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat etiam ut pro iure amicitiae mitteret auxilia, quandoquidem sui milites ad hostem deficerent: moxq; tria millia delectorum militum Ionathas ad regem misit. Cæterum Antiochenes exosi Demetriū, tam propter ipsius, quàm propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionem aggredi: uidentesq; auxilium ei uenisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius uires, nisi maturè præuenirent, correptis armis circumsteterunt regiam, uelut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui uidens populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliariis, confligit cum Antiochenis, & superatus numero, compulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiae, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cum tutò facerent propter loci eminentiam, facile repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam urbem peruagatum est, propter densitatem ædificiorum, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenes uerò non ualentes ædibus flagrantibus succurrere, in fugam se uerterunt. Tum Iudæi de uno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autē animaduertēs Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & uxoribus, & ideo intermisisse prælium, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditiōem facere: & concessa audaciæ uenia, seditionem compescuit, donatosq; Iudæos præda quam ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius uictoriæ, remisit ad Ionatham non sine præclaro uirtutis eorum testimonio. Postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellū minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita fuisset prioribus regibus pēdere. Fecissetq; etiam, ni impeditus fuisset à Tryphone, coactus apparatus contra Ionatham factum in illum potius uertere. Reuersus enim ex Arabia in Syriā cum Antiocho etiam tum adolescente, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus, qui fraudati stipendijs fuerant, aperto bello Demetriū adortus est: & uno prælio factus superior, tum elephantos, tum Antiochenam urbem illi ademit, compulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & pontificatum ei confirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea uasa & pocula uestemq; purpuream & ius utendi misit ei, nec non fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum præposuit. Ionathas uerò lætus tot collatis in se per Antiochum be-

Ionathas Demetrio mittit auxilium.

Tryphon Demetrio bellum infert. Antiochus Ionatham sibi conciliat.

neficijs atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturum que unà bellum contra communem hostem Demetrium, de eius ingratitude questus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. Cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrii duces gerere, confestim profectus est ad uicinas urbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Ascalonem uenisset: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias urbes Coelesyriæ, ut à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent. Eise enim multas causas, cur ad hoc consentire debeant. Quibus persuasis ut polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, ut hos quoque conciliaret Antiocho. Hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se coniungere. Quare Ionathas irritatus est, ut & agros uastaret, & urbem conaretur ui capere: relictaq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in uicos sæuiebat incendijs. Tum Gazæi uidentes præsentem calamitatem ab hoste, nec ullum interim auxilium à Demetrio, & spem quoque incertam propter locorum distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atq; amicitiam. Homines enim antequam mala sint experti, quid conducat non intelligunt. Idem dum in malo sunt, tum demum mutata sententia quæ ante ullum acceptum detrimentum facere satius fuisset, ea postea læsi admittunt. Ionathas uerò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem usque ad Damascum obibat. cumq; Demetrii ualidus exercitus accessisset ad urbem Cedesam, quæ propinqua est Tyrionum agro & regioni Galilææ, uellentq; Ionatham abstrahere à Syria, laturum opem Galilæis sue ditionis hominibus, occurrit eò properè Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & infessum a Demetrianæ factionis hominibus, ut iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis uehementer infestarentur, ueriti ne occupato per uim loco ad unum necarètur, per nuncium rogabant Simonem, ut sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere, & proficisci ad Demetrium. Ille uerò data eis in hoc ut postulabāt fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa, motis à stagno Genesara castris quæ primum posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani uerò qui ante unum diem aduentum eius præsenferant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, ueriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita ut penè omnes Ionatham deferrent in periculo. Soli duces Matthias Apfalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta uirorum fortium manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia, tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, ut territi terga uerterint. Tum uerò illi qui Ionatham

destituerant,

Gazæi Ionathæ se dederunt.

Simon Bethsuram potitur.

Ionathas Demetrianos uincit.

destituerant, uidentes pulsam hostium aciem, reuersi in praelium, iam in apertam fugam uersos persequerentur, donec ad Cedasa uentum est, ubi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia uictoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia Dei fauore uideret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, ut in reuertendo obiter inuiserent Lacedaemonios, eosque cognationis admonerent atque foederis. Qui postquam Romam uenerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathae pontificis, quod cuperet renouari foedera, & impetratis quae uolebant omnibus, acceptisque literis commendatitijs ad reges Europae & Asiae, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedaemonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudaeorum, & senatus ac populus Iudaeorum, Ephoris Lacedaemoniorum senatuique & populo fratribus suis, Salutem. Si ualetis, & res uestrae tam publice quam priuatim prosperè cedunt, gaudemus: ualemus enim nos quoque. Superiorem temporibus perlata ad Oniam pontificem nostrum, ab Ario rege uestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atque Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris Scripturis. Quòd uerò non prius uos cognatos agnouerimus, ideo factum est, ne uideremur uobis captandae amicitiae occasionem praeripere. Interim eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro uestra salute ac uictoria uota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis uexaremur, propter uicinarum immoderatas cupidines, tamen nec uos nec alios amicos sollicitandos duximus. Nunc uerò peracto bello, misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, uiros senatores & honoratos: quibus etiam ad uos dedimus literas, ut renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igitur facietis, si uos quoque nobis scripseritis, & significaueritis, si qua in re uobis opera nostra possit esse usui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaque Lacedaemonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atque societate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Iudaeorum sectae erant, quae de rebus humanis inter se dissentiebant: una Pharisaeorum dicta, altera Sadducaeorum, tertia Essenorum. Horum Pharisei quaedam, at non omnia fato tribuunt, quaedam uerò in sua potestate esse aiunt, ut uel fiant, uel non fiant. Esseni uerò omnia in fatis potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus praeter fatis decretum accidere. At Sadducaei fatum omnino negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, ut tam felicitatis nobis ipsi auctores simus, quam infortunij, si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello uolumine. Porro Demetrii duces uolentes acceptae cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Ionatham. qui comperto eorum aduentu, properè in Amathensem agrum occurrit: nolebat enim eis otium dare Iudaeam inuadendi. Cumque ad quinquaginta

Ionathas cum Romanis amicitiam renouat, et cum Lacedaemonijs.

Sectae Iudaeorum. tres

Pharisei.

Esseni.

Sadducaei.

Lib. 2. ca. 7. fol. 665

Demetrii lo-
natham fugi-
unt.

Hierosolymo-
rum moenia
reficiuntur.

stadia prope hostem castra posuisset, misit qui res hostiū & munitiones pers-
specularētur. Qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu ad-
duxissent, indicantes quod ex improviso hostis uellet eos aggredi, maturē
omnia communiit, dispositis etiam extra castra excubijs, & in armis retinens
per totam noctem exercitum, iussu parato esse animo, etiam si noctu pu-
gnare opus sit, ne quid eos hostium conatus fallerent. Demetrii uerō duces
ut sensere Ionatham præmonitum, hærebāt inopes consilij, hoc ipso turba-
ti, quod uiderent sibi nihil successurum absq; insidijs, nec aperto Marte pa-
res se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur fugere, & relictis mul-
tis per tota castra ignibus, quo hostem fallerent, noctu discesserunt. At Iona-
thas mane castra adortus, postquam deprehēdit inania, cœpit fugientes per-
sequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in tuta loca se re-
ceperāt. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis uastatis, abactaq; præ-
da et captiuis abductis, Damascum profectus, illic omnia uendidit. Per idem
tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam usque
Ascalonem, opportuna loca firmabat præsidijs, atq; ita communita regio-
ne armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatæ ualidum imposuit
præsidium, quod intellexerat Ioppenses uelle Demetrio dedere suum oppi-
dum. His igitur ad hunc modum dispositis, Ionathas & Simon reuersi sunt
Hierosolyma. Ibi pontifex aduocata in templum concione populi, suavit ut
reficerent urbis moenia, & murum quo templum septum fuerat rursum refi-
cerent, turribusq; altis additis munitiorem redderēt. utq; alium murum exci-
tarent inter arcem & urbem, atq; hoc pacto excluderēt eos qui arcem custo-
diebant, & ad comiteatū penuriam eos adducerent. Præterea ut arces hinc
inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam
ac tutiores facerent. Quæ sententia cōprobata suffragijs populi, ipse assum-
pta sibi muniendæ urbis cura, Simoni ut idem in cæteris Iudææ locis cura-
ret, dedit negocium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mes-
opotamiam, uolēs hanc & Babylonem simul occupare, ut potitus superio-
ribus satrapijs, sedem belli ibi constitueret. uocabatur enim per crebras lega-
tiones ab eorum locorum Græcis atq; Macedonibus, pollicentibus dedi-
tionem, si ueniret, atq; etiam contra Parthorum regem Arsacem auxilia. Qua
spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent
prosperè, se exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ. Vt uerò magna alacri-
tate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto ualido exercitu bellū
Arsaci intulit, & superatus prælio, amissoq; exercitu, ipse uiuus in potestatē
hostium uenit, sicut aliàs narrauimus.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto,
Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X.

IX.
I. Mach. 12. 13.

TRYPHON autem cognita calamitate Demetrii, nō amplius fidus
erat Antiocho, sed cogitabat quoniam pacto eo sublato regnum
posset ipse inuadere & occupare: sed uidebatur obstare eius cupi-
ditati Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è
medio tollere, atq; ita demum adolescentē aggredi. Quamobrem ad Beth-
san profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionathā cum
quadraginta

quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obfistere, si quis uim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus ut imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret. Postremo suasisit ut dimitteret exercitum, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retenta circa se parua manu, comitaretur eum Ptolemaidem, et acciperet in tutelam suam urbem eam arcesque finitimas: dicens se in hoc uenisse, ut has ei traderet. Ionathas uero nihil mali suspicatus, credensque uerè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mille uero secum duxit, Tryphonem persecutus Ptolemaidem. Oppidanis uero urbem confestim, ita ut præmoniti fuerant, claudentibus, uiuus captus est, militibus eius ad unum contrucidatis. moxque missa est in Galilæam pars exercitus, ut & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri uim, quòd intelligerent paratos pro tuenda uita extremum adire periculum, infecta re unde uenerant retro reuersi sunt.

Tryphon Ionatham dolo cap-
pit.

Simoni Iudæorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit.

Cap. XL

HIEROSOLYMIS autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tantum uiri desiderium, quòd non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarentur à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum uidebantur uelut dato signo coorituri, & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum. nec eos sefellit sua expectatio. Quamprimum enim auditum est necatum esse Ionatham, undique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere. quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon autem uidens Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & uolens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, sic exorsus est ad eos uerba facere: Non ignoratis uiri tribules, quam gnauiter ac intrepide ego & pater ac fratres pro libertate uestra mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouum sit in nostra familia, legibus patrijs & religioni propugnandæ uitam impendere, nullo terrore adigi potero, ut uitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit uobis dux, paratus pro uobis quiduis quantumuis magnum uel pati uel facere, sequimini alacriter quocunque duxero. Neque enim ego melior sum meis fratribus, ut uitæ parcere debeam: neque ita degener, ut quod illis semper uisum est longè pulcherrimum, scilicet pro religione atque legibus uitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanum me illorum fratrem egregijs approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd poenas ab hostibus exigere dabitur, uosque unà cum uxoribus & liberis ab eorū iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniā tutam præstare

1 Mach. 13.

*Simon populo
operam suam
pollicetur.*

Tryphō Simonem quoque imponere conatur.

Ionathæ mors. Simon monumenta construit.

stare ab illorū uolentia. Video enim gentes non ob aliud in uos cooriri, nisi quod existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis uerbis accensa multitudo recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita ut uno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fratrum Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquā enim se detrectaturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est urbem moenibus cingere, communireque cellis & ualidis turribus. quo opere perfecto, misit Ioppen unum ex amicis Ionatham Absalomi filiū, iussu habitatores eius populariter inde eijcere, ueritus ne urbem Tryphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad urbis custodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, uenit in Iudæam ducens secum uinctum Ionathā. ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidum Addida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt. Tryphon uero cognito, quod Simon Iudæorū princeps sit constitutus, misit ad eū nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mā dabatque ut si uellet dimitti fratrem Ionatham, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quod ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à regis imperio. Nunc enim eum tantisper seruari in uinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonē technæ eius non latuerunt: sed intelligens quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationē suorū, ne negatis pecunijs & filijs, uideretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in cōcionem exercitu, postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quod subessent insidiæ. præstabilius tamē esse, & pecunias & filios mittere, quā contemptis Tryphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionē, uolens per Idumæā ascendere Hierosolyma, peruenitque usque Dora Idumææ oppidum. At Simō eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponēs. Interim qui in arce erant urgentibus Tryphonem, ut properē sibi commeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadem nocte uēturus Hierosolyma. Sed quia per eam noctem multa nix delapsa, uiam opertam difficilem maximē equis reddiderat, irritum factum est eius propositum, & motis inde castris, in Cœlesyriam rediit properē: obiterque in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris ossa in Modiim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honoratis: ubi amplissimum monumentum extruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido. Excitato enim in latē cōspiciuam celsitudinē, porticus circumdedit, & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimū. Ad hæc pyramides septē parentibus & fratribus, cuique unam erexit, mira tā magnitudine quam pulchritudine, quæ durant usque ad nostra tēpora. tanta fuit Simonis cura, ut Ionathas cæterique domestici quā magnificētissimo sepulchro essent cōditi: qui defunctus est, exacto pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon cōstitutus suffragio populi,

puli, primo sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hæcenus Macedonibus erant soliti pendere: idque accidit post annum centesimum septuagesimum, ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus fuerat. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, ut tam in priuatis instrumentis quàm in Scripturis publicis adijcerent, actum esse anno primo Simonis ludæorum ethnarchæ, optimè de gente sua meriti. Nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulere uictorias. Deuastauit enim Gazaram & Ioppen & Iamnam, expugnataque Hierosolymorum arce, solo eam æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, neue inde urbi aliquod inferretur incommodum. Quo facto uisum est ei operæ præmiū, si mons quoque in quo sita fuerat cōplanaretur, ut solum templum emineret: effecitque id cōmemoratis pro concione malis, quæ à præsidiarijs in eam diem Iudæi passi fuerant, quæque etiam in posterum ferre cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeoque permotus est eius exhortatione populus, ut nō intermisso per triennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore, redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quo minus templum omnibus in urbe locis esset celsius.

Simonis gesta.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho, cui Pius cognomen erat, foedere. Cap. XII.

NON multo autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus, à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat: sparsoque rumore, quod inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos sollicitauit milites magnis pollicitationibus, ut sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum fratrem si potiretur imperio, ultorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principem, imperium ei deferunt. Tum uerò adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulauit prauum ingenium, quod priuatus texerat, quo magis animos hominum sibi conciliaret. quamprimum enim rex declaratus est, absque persona Tryphonem agere coepit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertasi eius mores, defecerunt ad Cleopatram uxorem Demetrii, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Et cum Demetrii frater Antiochus cognomine Soter, oberraret, nec ab ulla urbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. Fecit autem hoc partim amicorum suasu, & partim quod timeret, ne quidam Seleucenses urbem Tryphoni traderent. Quò postquàm uenit Antiochus, affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus uiribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio uictum eiecit è superiore Syria, & usque ad Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem ludæorum pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso comitatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperetur, At Tryphon elapsus è Dora cum perfugisset Apami-

x.

1. Mach. 15.

xl.

miam,

miam, urbe uicapta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto, Cendebæus dux regius à Iudæa profligatur. Cap. XIII.

XII.

AETERV'M Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum ut uastata Iudæa Simonem in potestatem redigeret, qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiā: præmissisq; cum fortissimo quoq; filijs, ipse cum reliquis copijs sublequebatur diuerso itinere: positisque compluribus inter montium angustias insidijs, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquum uitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occiditur.

Cap. XIII.

XIII.
1. Mach. 16.

S per octo annos Iudæis præfuit, postremo in conuiuio cæsus, insidijs generi sui Ptolemæi: qui uxore etiam eius & duobus filijs comprehensis, ac coniectis in uincula, misit quosdam ut tertium quoque Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. Adolescens autem hoc præsentiens maturè in urbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulque odio, quo Ptolemæum prolequebatur populus. Is enim uolentem eum ingredi per portam aliam repulit, Hyrcano iam recepto.

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus, Hyrcanus principatu potitus est.

Cap. XV.

XIII.
1. Mach. 16.

LLE igitur recepit se in quandam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus uerò accepto paterno pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, uincebatur autem sola pietate erga matrem, & erga Germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in moenia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret. At ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicat ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus, daret operam ut redactum in potestatem inimicum afficeret poena, & ulcisceretur homines sibi natura coniunctissimos. gratum enim sibi fore inter tormenta emori, modò nefarius homo scelerum suorū supplicium lueret. Hyrcanus uerò talibus uerbis accendebatur ad assultum maiore impetu faciendum, sed quamprimùm uerberari & lacerari matrem uidebat, refrigercebat statim oppugnationis feruor, & uincebat filius maternis affectibus. Cumq; hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus, occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem, cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

*Historiarum
Biblicarum
finis.*

Antiochus

*Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC
talentis, foedus cum eo init. Cap. XVI.*

ANTIOCHVS autem memor incommodorum quæ à Simone xv. acceperat, ludæam aggressus est, ex quo regnare coeperat anno quarto, principatus uerò Hyrcani primo, sexagesima secunda supra ceterisimam Olympiade: uastatisque agris Hyrcanum in urbem ipsam cōpulit. eam septenis castris cum cinxisset, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & uirtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria. cui tandem sub occasum Pleiadis delati imbres fuerunt remedio. postremò ad septentrionalem muri partem, quæ planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ surgebant usque tertiam contignationem, impositisque in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicisque fossa longa simul & lata cinctis ludæis præcludit omnem exitum. Illi contra crebrò excurstantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus autem postquam cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quod inutiliter absumerentur ad uictum necessaria, secretam infirmiorē turbam eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob uigorem ætatis ad pugnam erant idonei. Antiochus autem exclusos uetabat progredi, ita ut miserabiliter oberrantes mœnibus cōficerentur inedia. Sed cum superuenisset festum Scenopegiae, miseratione suorum rursus in urbem recepti sunt. Rex etiā rogatus ut gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc cōtentus uictimas misit magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quàm argentea, referta omne genus aromatibus, & exercitui præbuit epulum, longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta urbe porcos super altari mactauerat, & iure carniū illarum templū aspererat, uiolatis ludæorum legibus simul et ceremonijs: unde acerbissima exorta sunt eius gentis cōtra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnibus. Hyrcanus uerò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eum misit, rogātes ut liceat sibi patris uiuere legibus, tum rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem infociabilem, & discretā instituto à reliquis omnibus, & approbata ludæorū pietate, imperauit ut obsessi arma sibi traderēt, & uectigalia Ioppes, cæterarumque extra ludæā urbium cōcederent, & insuper præsidium reciperent, promittens pacem eis se daturū his conditionibus. Assenserūt illi ad omnia, excepto præsidio, quod uitarent exterorum consuetudinē: quod ne reciperent maluerūt regi dare obsides & 15 talenta insuper: quorū 1000 mox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater: deiectaque mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Davidis, qui olim regum omnium fuerat ditissimus, tria millia talentorū inde protulit: quibus pecunijs fretus, primus omnium coepit externū militē alere: & inito cum rege foedere, exceptū in urbem cum exercitu tractauit liberalissimè: quin & profectum in expeditionem Parthicam secutus est unā cum auxilijs. Testis est nobis Nicolaus Damascenus sic scribens: Antiochus erecto trophæo ad Lycum fluuium, ubi Indatem Parthorum ducem profligauerat,

Ioseph.

H hæc

*Hyrcanus ex
Davidis mo-
numento pec-
uniam pec-
tuit.*

hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et uerum est quod ille scripsit: nam Pētecoste instabat post sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio uictus, & uitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in alijs Commentarijs diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam.

Cap. XVII.

XVL

CETERVM Hyrcanus audita morte Antiochi, cōfestim ad urbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas uacuas propugnatoribus. Medabam igitur nō sine magno labore sexto demum mense uicepit: deinde Samegam cum uicinis oppidis, & insuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani extructum, permissu Alexandri, à Saneballate duce in gratiam generi ipsius Manassis, qui fuerat frater Iaddi pontificis, ut antè dictum est. Incidit autem huius templi desolatio post annum c c. Hyrcanus uero etiam Idumææ urbes cepit, Adora & Marissam, subiugatisq; omnibus Idumæis edixit ut circumciderentur, nisi malletent è proprijs pelli sedibus. At illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam secundum Iudæi cos ritus uiuendi formulam: atq; ex eo primum tempore inter Iudæos censeri coepti sunt. Cæterum Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad senatum: ubi recitatis eius literis, amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M. F. Pr. indixit senatum in campum viii. Id. Februarias, præsentē L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerina, propter eas res quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, uiri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs publicis, ut Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; urbes reliquæ per Antiochum ablatae præter senatus decretū, restituantur hæc omnia, neue militibus regijs liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & ut eo bello per Antiochum attentata præter decretum senatus, fiant irrita: utq; legati à senatu missi, curent reddi quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment qui eo bello uastati sunt. & ut literæ cōmendaticiæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutò reuertantur in patriam. Quibus de rebus uisum est senatui renouare societatem & amicitiam cum uiris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis autē scribendis responsum est curæ futurum senatui, quamprimum ab alijs negotijs uacauerit, & daturum operam ne ulla posthac eis inferatur iniuria, mandatumq; est prætori Faniō, ut ex publica pecunia legatis numeraret uaticum, quo commodius se referre possent in patriam. atq; ita publico sumptu legatos prætor domum remisit, cum cōmendaticijs ad eos per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidem pontificis rerum status hic fuit. Demetrius aut rex cupiens bellum Hyrcano inferre, opportunitatem non habuit, inuisus ex æquo tam Syris quàm militibus, propter mores improbos, ita ut miserint ad

Ptolemaeum

Idumæi circumcidi coguntur.

Hyrcanus cum Romanis amicitia renouat.

Demetrius suis inuisus.

Ptolemæū Phylconē, rogantes ut aliquem ex Seleuci genere eis daret, quem possent regē sibi cōstituere. cumq; is misisset Alexandrū Zebinā, commisso prælio Demetrius uincitur, & refugiēs è pugna ad Cleopatram uxorē in Ptolemaidē, exclusus est ab ea: delatusq; inde Tyrū ab inimicis capitur, & diu uexatus tandē interficitur. Alexander autē regnū adeptus foedus ferijt cū Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrii filio, in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnum Syriæ consecutus non ausus est expeditionem contra Iudæos suscipere, audito quod frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias contra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se cōtra fratris aduētum, cognominati Cyziceni, eo q; in illa urbe educatus fuisset. patre autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. Acciderat em̄, ut Cleopatra duobus fratribus alteri post alterum nuberet, sicut aliās diximus. Porro Antiochus Cyzicenus ubi peruenit in Syriā, multis annis cum fratre conflictatus est. Hyrcano interim per totum illud tempus agente in pace continua. mox em̄ post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus: iamq; nec ut subditus, nec ut amicus ullam illis ferebat opem amplius: sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexādi Zebinæ tempore, & maioribus etiam, regnantibus his duobus fratribus. Bellum enim quo se atterebant mutuo, occasionem Hyrcano præbuit, ut securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentem pecuniarum uim inde cōgereret. Tamen Cyziceno uastante agrum, non dissimulabat & ipse quid in animo haberet: uidensq; Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, utrunq; facile despexit.

XVII.

Alexander occiditur.

Hyrcanus ocio fruatur.

Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens, uictus ansugit. Cap. XVIII.

QVAPROPTER duxit exercitum ad Samariam urbē munitissimā, quæ quod nunc Sebastē uocet ab Herode cōdita, cum erit opportunū, dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcentis laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorum & socijs, iussu regum Syriæ. Cum itaq; urbem fossa & duplici muro cinxisset per octoginta stadia, obsidioni præfecit filios Antigonū & Aristobulū: quibus urgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, ut coacti uesci cibis insuetis homini, postremo Antiochi Cyziceni opē implorauerint. qui cum uenisset properē, uictus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eum fratribus usq; Scythopolim, ægrè euasit. At illi reuersi contra Samaritas, rursum eos cōpellunt intra moenia, & cogūt iterū ab eodē Antiocho auxiliū petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorū millibus quos ille inuita matre, & tantū nō imperio per eā deturbatus, miserat, primū uagabat per ditionē Hyrcani latrocinabundus cū Ægyptijs, nō audens quidē aperto Marte decernere, q; esset impar uiribus: existimans tamē se uastandis agris effecturū ut Hyrcanus obsidionē Samariæ solueret. Sed postq; multos è suis amisit exceptos hostium insidijs, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demando bello Iudaico. ex his Callimander audacius q; prudentius cū hoste cōgressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autē pecuniā corruptus, Scythopolim & alia quædā oppida manifestē Iudæis pro-

Hyrcanus Samariam obsidet.

Ioseph.

H 2

didit

*Hyrcanus Sa-
maritam solo
æquat.*

*Chelcias & A-
nanius Iudæi
Cleopatram con-
sules præfeci.*

*Pharisæorum auctoritas
apud Iudæum*

*Hyrcanus in
Pharisæorum
odium incurrit.*

didit: nec quicquā Samaritis obsefsis profuit. Atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus urbem capere, etiam solo eam æquauit, inductis illò torrentibus: quorum eluuiè ita cuncta fœdata sunt, ut ne uestigium quidem superesset eius oppidi. Incredibile autem quiddā narratur de Hyrcano pontifice, dignatum eum esse diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipsa die qua eius filij conseruerunt cum Cyziceno præliū, pontifex ipse solus in templo odorama adolens uocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho uictoriam: idq; mox progressus renūciauit multitudini, & paulo post certius cōprobatum est. Et Hyrcani quidem res gestę sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore ut non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandria reliquamq; Ægyptū & Cyprum fortuna aspiceret Iudæorum successibus: Cleopatra enim regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copijs suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Onig, qui templum in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, ut aliàs diximus. ex horū sententia regina gerebat omnia, sicut & Strabo Cappadox testatur his uerbis: pleriq; enim qui prius nobiscum uenerūt in Cyprum, qui ue post à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæum. soli uerò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud reginā essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiā peperit, sed præcipuè Phariseorum secta malè ei uolebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, ut etiam si regi obloquantur aut pontifici, fidem tamen eis uulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominum generi. quos cum aliquando uocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquā animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam uoluntatē, quòd nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia ex Dei placitis facere, quemadmodū & ipsi doceant. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iustitiæ præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, ut admonitione corrigant. Cum uerò omnes eius uirtutem comprobarēt, uehementer gauisus est eorum testimonio. Tandem unus è conuiuijs Eleazarus, uir malus et seditiosus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire ueritatem, si uis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. Illo uerò causam rogante, cur ita hoc postulet: Quia, inquit, audiuius à natu grādiōribus, matrem tuam captiuam fuisse, regnante Antiocho Epiphane. Falsus aut erat is rumor, & ideo grauitèr his uerbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisei cæteri. Tum Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Phariseis cōtraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cōmuni Phariseorū sententia conuiuiatū Eleazarū: q; si dubium uideat, manifestū fore interrogatis illis qua pœna hominē dignū censeant. Quod postq; Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententiā se cogniturū, an ex eorū consensu factū sit sibi conuiuiū, & illi satis putarūt si uinculis castigaretur & uerberibus, q; iniquū uideret capite hominē plecti ob maledicentiā (& est alioqui hoc genus hominū clemens in animaduersionibus) uehemēter exacerbatus est, quasi iam cōpertū haberet eos esse autores opprobriatæ sibi generis infamiæ. Nec de-

stitit

stitit Ionathas eum exacerbare, in tantum ut desertis Phariseis ad Sadduceos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum observatores poenis afficeret: atque hinc factum est, ut & ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum alias opportunius dicetur. Nunc autem indicandum est, quod multas constitutiones à maioribus per manus acceptas Pharisei tradiderint populo, quae non sunt scriptae inter leges Mosaicarum: & ideo Sadducaei his auctoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantum seruari, quae scripto continentur. atque hinc magna inter utrosque exorta est controversia, dum ditiores stant à Sadducaeorum partibus Pharisei ceterae multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in 11 de Iud. bello volumine. Hyrcanus autem seditione sedata, & post hanc exacta uita feliciter, elapsusque uno & xxx annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus principatu gentis Iudaeorum, & pontificatu, & prophetia. Fruebatur enim diuinis colloquijs. unde tantum nactus est futurorum praescientiam, ut praedixerit duos maiores natum à suis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operae praecium est cognoscere, ut sciat quantum à paterna felicitate deciderint.

De Phariseorum Traditionibus non scriptis.

Hyrcani mors.

Aristobulus principatum adeptus primus diadema sibi imposuit.

Cap. XIX.

DE FUNCTO enim eorum patre, Aristobulus natum maximus uolens principatum in regni formam uertere, diadema sibi primus imposuit, post cccclxxxi annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus, ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cumque fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, ceteros uero in uinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem principatus aemulam (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atque eò crudelitatis processit, ut fame necaret in uinculis. post matrem uero interfecit fratrem quoque, quem prae alijs diligere uidebatur, & in regni societatem admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim quod eum diligeret, partim quod per inuidiam confectas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuersus esset à bello, quo tempore populus solenne Scenopegie festum celebrat, accidit ut Aristobulus aegrotans decumberet, frater uero interfuturus sacris, splendidissime ornatus in templum ascenderet eum armatorum comitatu, potissimum pro salute regis uota facturum. Tum hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni, & pompa quam adornauerat, uenerunt ad regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hanc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebantque uenturum breui cum ualida armatorum manu ad occidendum regem, quod stultum existimet cum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamē prospiciens quomodo posset & suspicionem uitare, & securitati suae consulere, collocauit satellites in loco quodam obscuro & subterraneo (decumbebant autem in turri quae post mutato nomine Antonia dicta est) mandauitque ut si quidem sine armis frater ueniret, nemo eum attingeret: sin armatus aduenteret, ut trucidaretur. praemisit tamen

Aristobuli pericidum.

Aristobulus calumnijs inductus, fratrem Antigonum interfecit.

Ioseph.

H 3 ad

ad eum qui moneret, ut inermis ueniat. At regina & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio ut cōtraria diceret, audisse fratrem q̄p armaturam eximiam sibi comparasset, cupereq̄ ita armatū contemplari. Antigonus uerò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolētia, ita ut erat cum tota armatura uenit ad Aristobulū, contemplandū se præbiturus, cumq̄ peruenisset ad turrin Stratonis, quā ualde obscurus erat transitus, à satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit quantum possint liuor & calumnia, & quā sint efficaces ad subuertendā etiā naturalē beneuolentiā. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod Iudas quidam, cuius prædictiones nuncq̄ fefellerunt, uaticinatus est. Is cum uideret Antigōnū accedentē ad templū, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiā affectabant, exclamauit: poenitere se iam uitæ, quandoquidē eius uanitatē coargueret incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrin moriturū prædixerat: quoniā locus ille abesset D C stadijs, & diei pars maior exacta esset: atq̄ ita periculū esse ne mētiatur suū oraculum. Ad hunc modum loquenti atq̄ tristi nūciatur Antigōnū cæsum in loco subterraneo turris, quæ & ipsa Stratonis uocabat, sicut & illa maritima quæ post Cæsarea nominata est: quæ ambiguitas uatem perturbauerat. Aristobulū autē continuo cæpit fraternæ necis poenitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suū detestaretur, ita ut postremò crescentibus doloribus sanguinem uomeret. eum quidam ē ministris efferēs, diuina opinor ita uolente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis adhuc cruenta habebat uestigia. Quo facto eorum qui uiderāt clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita ut clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. Omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis cōtendebat cognoscere, quod natura ita comparatum est, ut deteriora putentur quæ dissimulantur silentio. Tandem ubi minis ac terroribus expressit ut faterentur ueritatem, conscientia grauitè ictus animum, plurimas effudit lachrymas: & gemitum ex imo pectore ducens: Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quando tam citò reposcor poenas cognati sanguinis. O corpus impudens quousq̄ retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant: cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinē, atq̄ ita parentare oppressis per nefas & parricidiū. uix ea factus erat cum exhalauit animam, uno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorū amator, post auctam multis beneficijs patriā, illato bello Iturææ, magnāq̄ eius parte attributa ad Iudææ limites: cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionē cæterosq̄ Iudaicos ritus admittere. Alioqui naturæ equus erat & modestus, ut attestat Strabo ex auctoritate Timagenis sic dicēs: Hic uir æquus fuit, & Iudæis multis in rebus cōmodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis conciliauit, coniunctam circumcisionis foedere.

Aristobuli
mors.

Alexandri Iudeorum regis res geste.

Cap. XX.

XIX.
Alexander cur
patri inuisus.

OST Aristobuli obitum Salome eius uxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, ut diximus, uinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, regem constituit, ætate ceteros præcedentem atq̄ modestia: cui accidit ut mox natus, inuisus patri factus sit,

nee

nec unquam dum ille uiueret in eius conspectum admissus. Eius odij causam ferunt hanc. Cum aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, sollicitus de Aristobulo & Antigono natu grandioribus quos maxime diligebat. Sed cum Deus huius effigiem designasset, contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum uoluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Poritus enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit, alterum contentum priuata & otiosa uita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi uisum est conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum; & cum prospere pugnasset, uictos intra moenia compulit, eosque obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza subigendæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas uires attererent, nihil præsidij ab eis erat Ptolemaidensibus, uerum Zoilus tyrannus cum ijs quos alebat militibus eorum quoque dominationi propter discordiam regum inhians, paululum opis attulit. Nam reges negligere uidebantur illorum periculum, athletis similes, quos cum defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamen refouent. Supererat una spes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat, ad hunc igitur missis legatis, orabant ut auxilio ueniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem fecissent quod delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulque Zoilum & Sidonios multosque alios adiuturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus ut mutarent sententiam: conducibilis dicens incertam cum Iudæis belli aleam subire, quam in certissimam seruitutem accito domino se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens. Cleopatram enim non permissuram Ptolemæum uires sibi parare è uicinia, sed contra eos uenturam cum ualido exercitu, dare enim reginam operam, ut illum etiam è Cypro eiciat. futurum autem ut si Ptolemæum sua spes frustretur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miserique uero ciues in extremo deferantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensium mutatione, nihilominus cursum continuauit, & cum appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ constabant connumeratis pedibus & equitibus circiter xxx millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neque legatos eius admittere, neque uerba audire uellent, in magnam cōiectus est sollicitudinem. Postquam uero Zoilus ad eum & Gazæi uenerunt, petentes auxilium contra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum uastantes, obsidio quidem urbis metu Ptolemæi soluta est. Ceterum reducto domum exercitu Alexander cepit astu agere, clam Cleopatram contra Ptolemæum uocans, aperte uero amicū eius & sociū se simulans. quin & ccc ccc argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille uicissim in gratiam ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde uero comperto quod ille clam ad

Alexander Ptolemaidem obsidet.

matrem ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo foedere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quæ portas ei clauferat. Vbi relictis ad cōtinuandam oppugnationem ducibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copijs ad uastandam ac domandam Iudæam se contulit. At Alexander postquam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter L millia, uel, ut quidam scriptores malunt, LXXX millia, et cum his hosti iuit obuiam. Ptolemæus uerò ex improviso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum uicēpit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro uictoria.

Cap. XXI.

DEINDE aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis abiit conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. Habebat autem Alexāder in prima acie pugnare solitos octies mille, quos hecatontamachos appellabat, gestantes ærata scuta. sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis clypeis utebatur. Et cetera quidem inferiores sibi uisi, cunctantiores erant ad prælium: confirmauit autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore uictoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna nō posset refugere. Et primum quidem æquo Marte certabatur, multis utrinque cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperēt, Philostephanus cum parte suorum maturè cedentibus opem attulit. Cumq; inclinato Iudeorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, ceterosq; exemplo suo traxerunt. Contra Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eosq; insecuti sunt interficiendo, donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt xxx milia cecidisse in eo prælio: Timagenes autem L millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus uerò cum post uictoriam longè lateq; excurrisset, serò tandem in quosdam Iudæorum uicos se recepit: quos ubi uidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi ut promiscuè iugulatos & in frustra cōcisos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, ut qui effugerant è prælio, & ad eos uenerant, hostem crederent humanis uesci carnibus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quàm Nicolaus meminit. Idem etiam Ptolemaidem uicēpugnauerunt, sicut aliàs indicauimus. Porro Cleopatra uidens augeri filij potentiam, subiecta Gazæorum urbe, & Iudæorum regionem impunè peruastantē, nō permittendū duxit ut ille magis cresceret, maximè cū circa Egypti portas obuersaret, & immineret eius imperio. Quapropter cōtinuò tam nauales q̃ terrestres exciuit copias, quarū supremū regimen penes Chelciam & Ananiā Iudæos esse uoluit: bonā etiā diuitiarū suarū partē cum nepotibus & testamento apud Coum insulā deposuit. Iussocq; Alexādro filio cū magna classe Phœnicen appellere, et deficientibus ad se eius regionis incolis, peruenit

Ptolemaidem:

Ptolemæi Lathuri humanæ carnes coquit.

Ptolemaidem: unde exclusa oppugnationem eius urbis instituit. Tum Ptolemæus relicta Syria properauit in Ægyptum, sperans ex improviso occupaturum se præsidij uacuam, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatrarum ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Coelefyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex sententia successisset, missa eò parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit. atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem simul cum præsidarijs expugnat. Quò cum uenisset Alexander cum muneribus, & cultura quanta æquum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem re-
fugium: cumq; quidam amicorum reginæ suaderent, ut illam quoq; regionem occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinem uni uiro parere: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans, si hominem in societatem receptum suis facultatibus exueret, præsertim suum cognatum. Sic enim fore ut illata huic iniuria, omnes Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo fecit apud Coelefyriæ urbem Scythopolim. Tum ille liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hætenus impendere uisum fuerat, expeditionem suscepit in Coelefyriam, ubi Gadara post decem mensium obsidionem cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, ubi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade rex abster-
ritus est quo minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrediretur, & Anthedonem, cui postea Herodes rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animadertisset, Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, insensu Gazæis quod acciuisent illum contra se in auxilium, & urbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus est. Interim Apollodotus eorum
dux nocturno cum duobus millibus conductitiorum militum, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra Iudæorum: & quam diu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduenisse Ptolemæum suspicantibus. Sed quam primum dies illuxit, & rei ueritas apparuit, Iudæi se conglomeratione, & impetu facto in oppidanos, circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem quamuis grauante inopia, & aduersariorum multitudine uoluerunt cedere, parati quiduis potius perferre, quam ab hoste subigi: & addebat illis animum Aretas rex Arabum, auxilij spem ostentans. Sed priusquam ille ueniret, Apollodoto perempto urbs capta est. Nam Lyfimachus ipsius frater inuidens ei, qd tam graciosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atq; ita urbem Alexandro tradidit. Qui primo pacatus introgressus est, deinde immisit in oppidanos militem, permissa saciendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. Nec tamen illi moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus, non pauciores Iudæos interimebant. Alij uero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. Quidam etiam suismet manibus uxores ac liberos cōtrucidabant, ne in captiuitatem abstraherentur,

Cleopatra Ptolemaidem oppugnat.

Alexandri expeditione in Coelefyriam.

Alexander Gazam potitur.

herentur. Senatores autem numero D, in Apollinis confugerant: fortè enim senatus habebatur cum hostis intromissus est. Alexāder uerò etiam his iugulatis, & diruta insuper urbe, reuersus est Hierosolyma, anno post quàm castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Grypus occisus est Heracleonis insidijs, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni uerò nono supra uigesimū. Cui succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum neci tradidit. Nec ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomēto Pius, peruenit Aradum, & imposito sibi diademate Seleuco bellum intulit, quem uno prælio uictum è tota Syria expulit. At ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: quoniam non ferētes exactionē, unā cum regia & ipsum & amicos cōcremauerūt. Regnāte uerò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & uictus uitam simul amisit atque exercitum: post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartum suum fratrem Eucærum cognomine accitum à Gniido, regem apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenuè resistēs Antiochus, breui extinctus est. Nam Laodiceæ, cum auxilio uenisset Galædenorum reginæ, cum Parthis bellum gerenti, fortiter in prælio dimicans occubuit: quo factō Syriæ regnum remansit penes duos fratres, Philippum atque Demetrium, sicut aliàs narratum est. Porro in Alexandrum domi seditio coorta est, cum per Scenopægiæ celebritatem in parantem sacrificare cōiecta sunt citrea: nam hoc festo nostris morem esse, palmeos & citreos thyrsos gestare, indicauimus. Quin & conuiuijs impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui sacris operetur iactantibus. Quibus iniurijs exacerbat, occidit eorum circiter sex millia: & extructo circa fanū & altare septo ligneo pertinente usque ad ea loca ad quæ solis sacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à se uim multitudinis. Sed & mercenarios milites adlebat Pisidas & Cilicas, nam Syris infensus, non utebatur eorum opera. De uictis deinde Arabibus, tributa Moabitibus & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, non audente Theodoro manus cōserere. Congressus etiam cum Arabum rege Obeda, & pertractus in insidias, cum camelorum multitudine protrusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara uicū Galaditidis, ægrè euasit ipse incolumis: delatusque fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello uexatus, non minus quàm L millia ludæorum occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: & roganti quid se uellent facere, ore uno respondit. **XX.** sum est, ut moreretur: moxque miserunt ad Demetrium Eucærum, qui ab illo auxilia peterent.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio superat.

Cap. XXII.

LLE ueniens cum exercitu, coniunxit se cum eis qui se acciuerant, & circa Sicima castra posuit. Alexander uerò cum mercenariorum sex millibus & ducentis insuper, ludæorumque suæ factionis uiginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, pedis- tum uerò quadraginta. Itaque multa utrinque tentata sunt, dū hic mercenarios utpote

utpote Græcos ad defectionem sollicitat: ille uerò stantes cum Demetrio Iudeos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquam uisum est armis decernere, uictoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri conductitius ad unum cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterum postquã Alexander ad montes perfugit, miserati eius fortunam confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorum metu Demetrius retrò abiit. Post hæc Iudæi proprijs uiribus bellū gesserunt aduersus Alexandrum, sed semper uicti multos amittebant è suorū numero. tandem potētissimos eorum compulso in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, ubi facinus commisit longè immanissimum. Epulans enim cum concubinis excelsiore loco, unde prospēctus patebat, ad d c c c iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc uiuentium iugulauit uxores eorum & liberos, poenas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sæpe ab inimicis afflictus, in extremum uitæ & regni periculum adductus fuisset, dum non contenti proprijs eum impugnare uiribus, externa etiam auxilia conciunt: & postremò in eam necessitatem eum cōpellunt, ut quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat, restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita ut propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterum aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaserunt: et toto tempore quo uixit Alexander, egerunt in exilio: atque ita demum liberatus à tumultibus, securè administrauit regnum in posterum. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Berceam, Philippum fratrem suum obsedit in ea, habens secum decem millia peditum, & mille equites. Strato uerò Berceæ tyrannus & Philippi socius Zizum principem Arabum exciuit, & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui postquam uenerunt cum magno exercitu, Demetrii castra oppugnauerunt, & tam siti quàm missilium telorum multitudine deditionem cum suis facere coegerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum regem miserunt. Antiochenes uerò quotquot in castris inuenti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus uerò rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

*Alexander o-
cingentos Iu-
deos crucifi-
git.*

Antiochi Dionysi in Iudeam expedito.

Cap. XXIII.

DEINDE Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius, Damascum XXI
principatum ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus est.
qui cum exercitum duxisset cōtra Arabas, Philippus eius frater hoc
audito Damascum aduolat: & cum opera Milesij arcis præfecti, urbe Dama-
scenorum potitus esset, per ingratitudinem non remuneratus est eum, quòd
uellet uideri terrore urbem, nō proditione cepisse. Quapropter suspectus ei
redditus, rursus Damascū amisit. Progressum em̄ in circū animi gratia Mi-
lesius exclusit, & urbē seruauit Antiocho. At ille auditis de Philippo rumo-
ribus,

*Alexandri ex-
peditio.*

*Iudaeorum po-
tentia.*

*Alexander mo-
riens Alexan-
dra uxori con-
sulit, ut Phari-
saeis obsequa-
tur.*

ribus, confestim rediit ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitū octo mil-
lium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander me-
tuens, fossam profundā duxit à Caparsabe, quæ nunc Antipatris dicitur, usq;
ad Ioppense mare, quā solum patebat accessus: excitatoq; muro, & per inter-
ualla castellis ligneis per c. l. stadia, præstolabatur Antiochum. At ille omni-
bus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primū ces-
sisset, deinde cum x equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus,
præliatus est acriter, iamq; uincens occisus est, dum alterum suorum cornu la-
borās uult in integrum restituere. Post eius casum exercitus refugit in uicū
Cana, ubi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Coeleſyriæ regnū
Aretas adipiscitur, uocatus ad imperium à Damascenis propter odium, quo
perſequebātur Ptolemæum Mennæum. Is quoq; in Iudæam profectus cum
exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos
unde uenerat. Alexander uerò ad Dium oppidum admoto milite, eoq; ui ca-
pto, ad Eſſam inde duxit, ubi erant Zenonis res preciosissimæ: & primū tri-
plici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā du-
xit & Seleuciā: & subactis his quoq;, redegit in suam potestatem uallem quæ
Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisq; multis criminibus Deme-
trio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demū hu-
ius expeditionis anno domum reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum
ob res prosperè gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum &
Idumæorum & Phoenicum urbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrē,
Apolloniam, Ioppen, Iamnam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiā, Rhi-
nocuram, in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marissam, to-
tamq; Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim,
Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala: & Moabiticas urbes, Eſebonem,
Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem, Cilicium, Pel-
lam. hanc ultimam diruerunt, quòd incolę recuſarent Iudaicos ritus recipere.
possidebāt & alia Syriæ nō obscura oppida, quæ erant euerſa. Post hæc Ale-
xander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana labo-
rans, nec tamen abſtinens à castrenſibus officijs, tandem exhaustis uiribus ſa-
to conceſſit in Geraſenorum finibus, obſidens Ragaba castellum, quod ultra
Iordanem ſitum eſt. Quem uidens regina iam morti uicinum, & nullam ſalu-
tis ſpem præ ſe ferentem, flens & ſeipſam plangens, ſuam ſimul & liberorum
deſolationem lamentabatur: Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno in-
digentes auxilio? præcipuè cum non ignores quàm inſenſus ſit tibi totus po-
pulus. Tum ille conſuluit ei, ut ſuis monitis pareat, ſi uelit ſecurè cum filijs re-
gnum obtinere. Primū ut apud milites celet ſuam mortem, tantisper dum
castellum illud ceperit: deinde poſtquam uictrix magnificè Hieroſolyma re-
uerſa fuerit, Phariſæis non nihil licentiæ permittat. Hos enim pro habito ſi-
bi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. Poſſe enim
plurimum apud Iudæos, ſiue inuiſum aliquem cupiant lædere, ſiue amicum
iuuare. Valde enim his fidem habere uulguſ, etiam ſi per Inuidiam de quopi-
am malè loquantur. nec ſe ob aliam cauſam incurriſſe totius gentis odium,
quàm quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, ubi Hieroſolyma perueneris,
accerſius

acceritis eorum primoribus, ostēde illis meum corpus, & uerbis quā proximē ueritatem simulatis, permitte ut eo utantur arbitrato suo, siue in sepulto & proiecto cadaueri uelint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sēuire, & pollicere nihil te nisi ex illorum sentētia gesturam in administrando imperio. His uerbis si apud eos usa fueris, & mihi magnificen-
tior quā a te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu se-
curē dominaberis. Post hęc monita uxori data morit̃, anno regni sui **xxvii**,
uitæ uerō unde quinquagesimo.

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

Cap. XXIIII.

ALEXANDRA uerō capto castello secundum mariti monita Pharise-
os allocuta est, & omnia illorum arbitrij faciē, quę ad cadauer uel
ad regnum pertinerēt, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. Tum
illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, &
regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac moesti-
tiam prouocauerunt, ut nullum antehac regē funerauerint sumptuosius. Cæ-
terū Alexāder duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum, re-
gni tamen administrationem Alexandrę testamento reliquit. ē filijs aut̃ Hyr-
canus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator otij: minor uerō
natu Aristobulus audax & strenuus. sed mulier gratiosa erat apud populū,
eo quod uisa sit ægrē tulisse ea, quę maritus præter officium faceret. Illius cō-
silio pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quā pro-
pter innatam segnitiam: alioqui ex Phariseorum sententia permissu reginæ
gerebantur omnia: quibus etiam plebs parēre iussa est: & si quid constitutio-
num Hyrcanus socr abrogauerat, quas Pharisei ex maiorum traditionibus
induxissent, id totum sancitum est denuō. Nomen igit̃ regni erat penes regi-
nam, penes Phariseos uerō administratio. Nam hi & exulibus reditū, & uin-
ctis solutionem procurabant. quædam tamen etiā per se providebat mulier,
& magnum mercede conductorum militum alebat numerum, uiresq̃ suas i-
ta augebat, ut terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet.
Et quod ad reliqua attinet, quæta erat eius ditio, soli Pharisei turbas excita-
bant, incitantes reginam ut necaret illos qui Alexandro autores fuerant ne-
candi illos **ccc. moxq̃** unum ex his iugulant Diogenē, deinde alium post
alium, donec potentiores conuenientes in regiā, & cum his Aristobulus præ-
se ferens non placere sibi quę fierent, & si occasio daretur non permissurum
tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis, & quantis
exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quodq̃ hac de causa
magnis præmijs eos dignatus fuerit: rogabantq̃ eam, ne omnino in contra-
rium spes suas uerteret. Nunc enim qui periculum ab hostibus euassissent, do-
mi ab inimicis mactari morē pecudum, nemine opē ferente. aiebantq̃, si qui-
dem contenti sint iam occisis aduersarij, propter innatum affectum quo do-
minos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatē. Sin illi sēuire per-
gerent, petebant sibi dari discedēdi ueniam. neq̃ enim nisi ipsius reginæ per-
missu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos ut ibidem in ipsa inter-
ficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi, tum reginæ, si illa dissimulatē a mariti
inimicis uexent̃. Nihil enim libentius facturū Aretā Arabē & reliquos tyran-

xxii.

*Pharisei Alex-
andram se-
uire faciunt.*

*Proceres Alex-
andram mul-
gere conantur.*

Ioseph.

I nos;

Iudei ad Tigranem legatos mittunt.

Aristobulus castrum occupat.

nos, quàm ut conducant tot uiros, quorum illis uel nomen auditum terrori sit. quòd si ne hoc quidem uelit concedere, & malit indulgere Phariseorum cupiditatibus, saltem per castella se distribueret. se enim quandoquidem fortuna ita persequatur Alexandri domum, contentos esse in humili statu uitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum dicerent, & ad miserationem tam cæforum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumstantibus commotæ sunt lachrymæ: sed maximè Aristobulus mentem suam declarabat, multis uerbis matrem obiurgans. Verùm illi sibi ipsi causa fuerunt horum malorum, qui sceminæ regnandi cupidine furenti, regnum contra ius permiserint adhuc superstite defuncti progenie. Tū illa inops melioris consilij, custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quibus res sibi charissimas recondiderat. Nec multo post Aristobulum filium cum exercitu misit uersus Damascū, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat urbi uicinus. Sed ille nulla rem memorabili gesta domum rediit. Per idem tempus nunciatum est, Tigranem Armeniorum regem cum D milium millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse uenturum. Ea fama non immerito reginam & totam gentem terruit: miseruntq; ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat ut Tigranem excluderent. Ibi inuentum regem legati rogauerunt, ut bene sibi de regina sua deq; tota Iudæorum gente polliceretur. Ille uero collaudatos quòd è longinquo uenissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta uero Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucillum dum persequitur Mithridatem, illum quidem non affectum, qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniā ingressum uastare eam regionem: quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cum regina in morbum difficilem incidisset, & uisum esset Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negotium, noctu egressus uno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam pridem enim molestè ferens quæ mater gerebat, tum uero lōgè magis timebat, ne illa mortua totum suum genus ueniret in potestatem Phariseorum: & uidebat quàm ineptus esset administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia uero fuit eius conatus sola uxor, quam domi reliquit cum liberis. ac primum uenit Agabæ, ubi Galæstes erat unus è potentibus, à quo acceptus est. Sequenti uero luce regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verùm posteaquam uenerunt nuncij alij super alios, quòd iam hoc iam illud castellum occupasset: nam uno exorso statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit & ipsa regina & uniuersa gens. Sciebant enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi usurparet gentis imperium: & uehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis, quòd in ipsius domū debacchati fuissent. placuit igitur ut uxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. Ad Aristobulum autem magnus fiebat cōfluxus, ut iam nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim ferme dies occupauit castella uigintiduo, in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum

citum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam non nihil utilitatis se percepturos ex eo, quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiae fastigium. Iudaeorum autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant ut praesentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorum opportunitatibus. se aut non decere, etiam si maxime ipsa aegrotet, ea superstitie consultare absque illius conscientia. periculum autem iam esse penè pro foribus. At illa iubebat eos facere quicquid putaret reipub. conducere. habere eos magnam facultatem, vires gentis, milites, & in aërio multam pecuniam. Sibi enim iam non admodum curae esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his dictis non multo post exitremum halitum reddidit, exacto anno regni IX, uitae tertio supra septuagesimum, mulier supra sexum suum egregia, ut quae mirum in modum honorum & imperandi cupida, operibus declarauerit suam industriam, quasi exprobrans uiris inscitiam, qui parum feliciter administrant respublicas. Semper enim praesentibus magis quam futuris intenta, & omnia posthabendo firmo imperio, nec honestum nec iustum praeter imperio curabat. In tantum quidem infortunium cecidit domum, ut potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiae suae sensit, & rempublicam orbauit praesidiis: quin & post obitum eius ex reliquis malae ipsius administrationis, multae turbae originem duxerunt in domo regia. attamen quam diu rebus praefuit, gentem in pace continuit. Atque hic fuit rerum Alexandrae reginae exitus.

*Alexandra
mors.*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XIII.

Post bellum de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret.

Cap. L

DE Alexandrae reginae rebus & obitu in praecedenti uolumine diximus, nunc quae deinceps consecuta sunt, dicturi sumus: nihil magis studentes, quam ne quid uel per ignorantiam uel per obliuionem praetermittamus. Nam qui historiam & rerum propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitetur, debet quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat, & adimit tædiū: sed praecipua cura impendenda est ueritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducant in errorem aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus anno tertio septimae & septuagesimae supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Cons. Ita-

Ioseph.

I 2 tim

tim bellum ei Aristobulus intulit: & cōmisso ad Hierichuntē praelio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit. in quam custodiendi filij & uxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, ut antè diximus. reliqui etiā eius factionis homines cum uictoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditiōē fecerunt. Coeptum est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus ut regnaret, & fratrem sineret in otio frui quæ illi obuenerāt facultatibus, & priuatam uitam agere. Hoc foedus ictum est in ipso templo, & data acceptaque fide, iunctis quæ dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga

Hyrcani ad Aretam regem Arabum.

Cap. II.

II.

MICVS autem quidam Hyrcani Idumæus nomine Antipater, uir pecuniosus, natura factiosus & strenuus, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Iudæam uenerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit, sicut suo loco dicitur. Hic igitur Antipater primum uocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro rege & eius uxore constitutum ducem totius Idumææ, ferunt amicitias Arabum & Gazæorum & Ascalonitarum coluisse, multisq; eos sibi conciliasse muneribus. Itaque minor Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timens eum propter mutuam similitudinem, clancularijs obrectationibus effecit ut contra illum potentiores Iudæorū conspirarent: iniquum esse dictitās, sinere Aristobulum incubare usurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eumq; ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem uerbis etiam Hyrcanum obtundebat assidue, addens ne uitam quidem illi esse in tuto, nisi matura fuga salutem suam prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominationem alteri constabiliat. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiae. at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, strenuus simul & magnanimus. Cum igitur Antipater uideret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur uitæ illius. tandem urgendo ægrè obtinuit, ut fugeret ad Aretam regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium: id quæ eo facilius impetrauit, quod Iudææ confinis sit Arabia. Præmittitur itaque Antipater ad regem. accepturus ab eo fidem, quod inimicis non dediturus esset suum supplicem: quod ubi ille interposita fide promissit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multo post assumpto eo noctu urbem egressus, magnis itineribus peruenit in urbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quod esset regi amicissimus, rogabat eum ut Hyrcanum in Iudæam restitueret, & instando quotidie dandisq; munera tandem persuasit. Hyrcanus quoq; pollicitus est

est

est, si ope eius reductus regnū reciperet, redditurū se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexāder de Arabibus ceperat. erant autem hæc: Medaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.

Aristobulus praelio uictus compellitur Hierosolyma.

Cap. III.

ALIBVS promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxq̃ uicit praelio. Post eam uictoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo, adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis sacerdotibus non deferentibus Aristobulum. sed Aretas ad motis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita gerunt, instante azymorum festo quod Pascha uocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias uir iustus & Deo charus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat p̃ijs precibus pluuiā, tunc in latebras se abdedit, ciuile bellum durare uidens, hunc in castra adductū Iudæi rogabant, ut quemadmodum olim siccitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionem sequebantur. Id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorum sic precatus est: Deus uniuersi huius mūdi rex, quoniam & hi qui mecum stant tuus sunt populus, & qui oppugnantur tui sacerdotes sunt, precor ut neque hos contra illos, neque illos contra hos, orantes exaudias. Post hæc uota circumsteterunt eum quidam ex Iudæis uiri periti, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus ultus est continuo, cædisq̃ Oniæ pœnas exegit in hunc modum. Dum Aristobulus oppugnāt cum sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est multis Deum honorare sacrificijs. quibus quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules ut accepta quantam postularēt pecunia, uictimarum copiam sibi facerent. illis uero pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt præcium. At illi accepta pecunia non reddiderunt uictimas: sed eò progressi sunt impietatis, ut non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuerat, orauerunt Deum ut pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est uindicta: sed uentus uehemēs immissus fecit per totam eam regionem magnam uastationem fructuum, ita ut tritici modius ueniret drachmis quindecim.

Onias à Iudæis lapidatur, q̃ Aristobulū exacerari noluit.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

Cap. IIIL.

INTEREA Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello, quod adhuc gerebat contra Tigranē. Ille uero ubi Damascus uenit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cōtinuato itinere. Huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano q̃ ab Aristobulo, utriq̃ petentes societate & auxilium. & cum Aristobulus polliceretur cccc talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat, & abundantis pecunijs, & rogabat officiū præ-

Ioseph.

I 3 Arist

stari facilius. alter uerò pauper erat ac tenax, & cum maiora quàm frater impetrare cuperet, incredibilia polliceri uidebatur. Nam difficilius erat expugnare urbem adeò munitam & ualidā, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim nō ualde ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denunciāns Aretæ ut recederet, ni pareat declarandus hostis Rom. populi. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus uerò cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus est: & cōgressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio uicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerunt. Cap. V.

NON multo autem post cum Pompeius Damascum uenisset, & obiret Coelefyriam, præsto fuerunt ei legati ex uniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, uisum auream de talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Capadox his uerbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue uitis, siue hortus, quod opus τὸ ποτὸν λῆ, id est delectamentum uocabatur. hoc donum uidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri regis Iudæorum: extimabaturque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum uenerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo, qui etiam accusabat eos qui acceperant pecuniam, primum Gabinus, deinde Scaurus, ille ccc, hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. Qui cum iussisset eis ad se disceptatorem uenire, ineunte uere copijs ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiterque arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, uiri noxi non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus, qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. Excidit etiam castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoque medio monte in Coelefyriam ueniens, à Pella Damascum se contulit. Ibi & Iudæos audiuit, & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab utroque. Aiebant enim se nolle esse sub regibus, quod patrium institutum habeāt, ut sui Dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed uelle principatum gentis in aliam formam traducere, ut eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre usurpata per uim omnia. Hunc etiam & terra incurfare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim defecturam fuisse gentem, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad uiolentiam. Attestabanturque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat propter

propter ignauiam, quod natura ad nihil esset minus idoneus quam ad ob-
eunda negotia, & ideo uenisse eum in publicum contemptum apud suæ gen-
tis homines. Se uero necessario principatum assumpsisse, metuētem ne is mi-
graret in aliam familiam. appellatione uero uti, qua & pater ipsius Alexan-
der usus sit. & in testimonium citabat quosdā iuuenes fastuosos, inuisos om-
nibus propter purpureas uestes, capillitij curam, & phaleras ornamentaque
cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam & non ad iudiciū uenerant. Pom-
peius uero his cognitis, & improbata Aristobuli uiolentia dimisit eos placide:
promittens se uenturum in eorum ditionē, quamprimum inspexisset res
Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habēs Aristobulum,
ne is alienatus intercluderet ei transitus. Nec tamen ullam apud eum iniuit VI
gratiam, non expectatis enim Pompeij promissis, profectus est ad oppidum
Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Pompeius arte castella occupat.

Cap. VI.

VA re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos
parauerat, & excitis à Damasco cæteraq; Syria copijs auxiliaribus,
alijsq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, con-
tra Aristobulum mouit. Vt uero præterita Pella & Scythopoli peruenit Co-
reas, ubi Iudææ mediterranea uersus est initium, inuenit elegantem arcem in
montis uertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexe-
rat, accersuit illum ad se per nuncios: Ille uero multis suadentibus ut caueret
bellum à Romanis, descēdit: & cum de iure principatus cum fratre discepta-
set, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum et tertio fecit, si-
mul spe regni Pompeio obsecundans, & omniā eius imperata se facturum si-
mulans, simul redeundo in arcē se muniens, & apparatus bellicos faciens, me-
tu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio ut tra-
deret sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris
alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens secessit Hierosolyma, & ad bel-
lum se præparat. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in VII
itinere uenit nuncius è Ponto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum es-
se significans.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

Cap. VII.

T cum prima castra habuisset apud Hierichuntē, ubi palmeta sunt
præstantissima, & opobalsamum prouenit inter unguenta præci-
puum, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modum scatens, ma-
ne sequenti mouit inde uersus Hierosolyma. Tum uero Aristobu-
lus antè actorum pœnitens obuiam ei uenit: & oblati pecunijs etiam intra
Hierosolyma eum admittens, rogabat ut omisso bello quicquid uellet paca-
tè ageret. Pompeius uero data petenti uenia, mittit Gabinium cum militibus
in urbem ad accipiendam pecuniā: qui tamen re infecta rediit, exclusus & ua-
cuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res ue- VIII
hementer Pompeio mouit stomachū, & additis Aristobulo custodibus ipse
ad urbem uadit, cætera quidem probè munitam, tantum è septentrionali

latere iniurijs expositam. Circuit enim eam uallis lata & profunda templum ambiens, quod muro admodum ualido è saxo structo cingitur.

Pompeius templum cum inferiore urbis parte expugnat.

Cap. VIII.

NTVS autem erat dissidium, urbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant urbem Pompeio dedendam: Aristobuli uero factio excludi eum iubebat, & bellū geri, eo quod illum haberet in uinculis. Hi præuenientes alteros templū occupant, & præciso ponte qui in urbem ferebat, ad bellum se expediunt. At illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio urbem & regiam. Ille Pisoni legato suo misso eò cum parte exercitus & urbis & regiæ commisit custodiā: ipse uicinas templo domos aliāq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit: quas cum non admitterent, omnia quæ circum erāt muro muniiuit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid ulus posceret. Pompeius uero à septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundā uallem quæ templum cingebat, nam etiam uersus urbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat. erigebantq; quotidie magno labore aggerem Romani, cædentes circumquaque arbores. quod opus ubi perfectum est, ægrè completa fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis, quatiebat templum saxis missilibus. Sed nisi patrius nobis mos esset per otium septimum quemq; diem exigere, non potuissent absoluerè aggerem uetātibus aduersarijs. prohibere enim uim inferentes lex permittit, sed opus facientem hostem impedire nos non sinit. Quod ubi animaduenterunt Romani, sabbatis neque eminus incessabant telis Iudæos, neque manus cum eis conferebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinasq; admouebant, ut eis postridie aduersus nos uti possent. Facile est autem uel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. Etenim capto templo tertio demum mense, die ieiunij, CLXXIX Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidē irrumpens iugulabat omnes obuios: illi uero nihilominus sacris operabantur, neq; metu mortis, neque iam cæsorū multitudine absterri, passuri quicquid liberet uictori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omisuri præscriptum patrijs legibus. Quod autem hæc non fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei ueritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cōscripserunt, & in his Strabo, ac Nicolaus, Romanæq; conditor historiæ T. Liuius. Igitur concussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaq; & secum ruinam trahente muri proximī, certatim infuderunt se hostiū agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter utrumque Fabius & ipse centurio cum manu suorum ualida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis uulneribus, non nihil per abrupta semet ipsos

iplos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. Ceciderunt è ludæis duodecim millia: Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est & Absalomus, patrus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec uestigijs penetrati, nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & unà cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est uidere nisi solis pontificibus. Cumq; intus essent ex auro mæsa et candelabrum, & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignū cæteris uirtutibus. Sequenti uerò die iussit purgare templum ædituis, & instauratis legitimis sacrificijs pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia incolis ludæis autor fuerat, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores securi percussit: Faustoq; & alijs qui primi murum conscenderāt, digna præmia persoluit. Et Hierosolyma quidem pop. Rom. fecit stipendiaria, urbes uerò quas eorum ciues sibi subiugauerant in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidii: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra ueteres terminos. Gadara dein de paulo antè diruta instaurauit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrii. reliquas uerò Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariam, Marissam, Azotum, Iamnam, Aretusam suis restituit habitatoribus: easq; in mediterraneis, præter uarijs bellis dirutas. Maritimas uerò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrin, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus atque templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes. Nam & libertatem amissimus, subiecti Romanorum imperio: & regionem de Syris bello captam reddere ipsis coacti sumus: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterum Pompeius Cœlesyria usque ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita, cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit, Romam properans: abduxitq; secum Aristobulum uinctum cum duabus filiabus & totidem filijs, quorum Alexander aufugit: iunior uerò Antigonus Romam unà cum suis sororibus deportatus est.

*Septimum à J. d. uis abla
dem anno mundi 3903. ante
nat. Chr. 160.
Hierosolyma
Romano populo sunt stipendiaria.
Pompeij res gestæ in Syria.*

En quo discordia ciues Perduxit miseros.

Scaurus bello aggressus Aretam, sedus Antipatri suasu cum eo scrij.

Cap. IX.

SCAURO autem ad Arabiæ Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quod hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata uastationem agrorum redimere, sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauro quàm ex Aretæ sententia.

Alexander

Alexander à Gabinio uictus, in quodam castro oppugnatur.

Cap. X.

X.

LIQVANTO autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus uexante, imperator Gabinus à Roma uenit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem fecit, Hyrcano iam non ualente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionem multos Iudæos armauit: collectisque prope decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmavit Alexandrium castellum iuxta Coareas situm, & Machæruntem in finibus Arabum. Contra eum uenit Gabinus, præmisso M. Antonio cum alijs ducibus. atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Malichus, assumptis etiam Antipatri auxilijs, occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. Tum ille recepit se propius Hierosolyma, ubi conferto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. Tum Gabinus ueniens ad Alexandrium inuitabat conclusos ad pacem, ueniam præteritorum pollicendo. & cum multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, ubi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinus relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse reliquam Iudæam perlustrabat: & quotquot inueniebat urbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non paucae, mandante Gabinio: quarum posthac habitatio tuta permanfit, cum antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos ueniam petijt Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machæruntem, & postremo Alexandrium: quæ Gabinus diruit. Cumque Alexandri mater ad eum uenisset, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ afferuatis, impetrauit ab eo quicquid petijt. moxque dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curaturum templum & suum sacerdotium. deinde constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciã distribuit: ita ut alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti uero Hierichuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidum, sic que liberati dominis sub optimatum gubernatione debebant.

Aristobulus Romæ uinculis clapsus, rursus in Iudæa captus à Gabinio, Romanam remittitur.

Cap. XI.

XII.

ÆTERTVM cum Aristobulus Roma profugus, reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandriū recens dirutum denuò munire, Gabinus misit eo milites ducibus Sisenna, Antonio & Seruilio, qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam ut ipsum comprehenderent. Multi autem Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem confluxebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit, alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus uero uolens occupare Machærun-

tem,

tem, tales dimisit ut inutiles ad moliendū aliquid, assumptisq; tantum armatorum octo millibus, illuc contendit. Quos affecuti Romani uicerunt egregie. quamuis enim repugnantes aliquantisper, impressione facta coegerunt terga uertere, occisis eorum circiter quinque millibus. reliqui uero dissipati, ut quisque potuit salutem sibi quaesierunt. Aristobulus tamen plus mille secum trahens perfugit Machæruntem: muniebatque id castrum, & quamuis rebus afflictis, bene sperare non destitit. Sed non ultra biduum sustinere potuit oppugnationē, & multis acceptis uulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus est. atque ita reflante fortuna rursum remissus Romam, in uinculis est habitus, postquam regno & pontificatu potitus est annis tribus cum dimidio, uir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimisit senatus, cum ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorum matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porro Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem traiecto, mutata sententia uisum est Ptolemæum in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatū est. In hac quoque expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecunijs: & illius consilio Iudei qui Pelusiū accolunt, custodes Ægypti aditus, in societate pertracti sunt. Cæterum reuersus ex Ægypto, deprehendit Syriam laborare disidijs & tumultibus. Aristobuli enim filius Alexander, denuo inuasit per uim principatu, multos Iudæorū ad defectionem impulit. collectoque magno exercitu regionē obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulso obsedit. Gabinius uero hoc in statu Syriam offendens, Antipatrum propter notam uiri prudentiam premitit ad tumultuatores, si forte posset ad saniores mentem reductis persuadere ut meliora sequantur consilia: quod ille sedulo fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandrum uero cohibere non potuit. is enim habens secum xxx Iudeorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica x millia. Tum uictor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabatæos profectus, hos quoque profligat uno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orfanem ad se profugos remisit, sparso rumore quod aufugissent in patriam: tantisque rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadocæ, nihil ab altero discrepans.

*Gabinus rediit
in Ægyptum
Ptolemæo,
in Syriam reuertitur.*

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium.

Cap. XII.

CRASSVS autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam XIII. peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoque reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia, templum spoliauit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malitia (nam erat uir bonus & iustus) sed cum cōcrediti tam haberet auleorum templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus preciosissimus; uideretque Crassum

totum

totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hęc trabs inserta erat trabi cauæ lignę, quod cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus. Crassus tamē & hęc pro reliquo templi auro accepit, & mox uiolato iureiurando totum quātum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cum omnes in toto orbe ludæi & religiosi, ac præterea Asiani atq; Europei, eo conferrent longissimo iam tempore. Nec ad iactationem conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his uerbis: Mithridates autem misit in Coum insulam qui afferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra regina ibi deposuerat, & ludæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter Deo sacra: & satis apparet, quod hanc ludæi ex Asia in Coum deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim uerisimile, eos qui ludæam habitabant, habentes urbem adeo munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos ludæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit, gesturus bellum contra Mithridatem & Lucillum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbē terrarū repleuerit. Sic enim scribit: Quatuor erant genera in Cyrenensium urbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti ludæi. Hoc iam in omnes urbes subrepsit, nec est facile inuenire locum in orbe habitabili, qui nationem illam non acceperit, & ab ea teneatur. nam & Ægyptus & Cyrene, utpote eisdem solitæ parere dominis, aliæ que multæ regiones horum ritus admiserunt: aluntq; cōgregationes ludæorum maximas, tempore coalitas, & utentes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quod Alexādrinæ urbis magna pars eis asigrata est. habet etiam proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & contractus atq; pacta rata habeat, non aliter quàm fit in absoluta republica. Inualuit itaq; hęc gens in Ægypto, eo quod antiquitus originem inde habeat, & facile migretur eo propter uiciniam. In Cyrenaicam uero regionem inde transiit ut cōterminam, quemadmodū etiam ludæa est, uel potius partem olim regni Ægyptij. Hęc Strabo. Cæterum Crassus rebus arbitrato suo compositis, Parthorum ditio- nem intrauit: ubi cum omnibus copijs perijt: sicut alias narratum est. Cassius autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem uictoriam excursantibus: & cum uenisset Tyrum, inuisit etiam ludæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx millia captiuorum abduxit. Antipatri Pitholaum quoq; qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos auctoritatem habuit. apud quos duxit uxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij, Phasaelus, & Herodes qui postea regnauit, & Iosephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maximè Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. At Cas-

sius

*Iudeis nullum
erarium, præ-
ter sacrum.*

*Strabonis lo-
cus de Iudeis.*

*Cassij in Syria
res geste.*

*Antipatri
proles.*

sius reparatis copijs ad Euphratem se cōtulit, ibiq; Parthis se opposuit, quē admodum & ab alijs scriptoribus est memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

Cap. XIII.

ALIVANTO autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio una cum senatu ultra mare Ionium fugato, solutum uinculis Aristobulum decreuit in Syriam mittere, additis ei duabus legionibus quo facilius ordinaret prouinciam. sed is breui frustratus est sua spe, quam ex accepta à Cæsare potestate cōceperat, à Pompeianis ueneno sublatu, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autē eius diu melle conditū iacuit, donec Antonius id in Iudæā remissum mandauit reponi in regū cōditorijs. Scipio uerò iussu Pompeij securi percussit Alexandrum Aristobuli filium, eo quod aliquando contra Romanos rebellauisset. & hic quidem apud Antiochiam affectus est supplicio. fratres uerò eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis, quę sita est in mōte Libano. nā misso Philippione filio Ascalonem ad uxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonom filium & filias, quarum alterius Alexadræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde uerò occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & Germanorum eius curam deinceps habebat.

Cæsaris in Aegyptum expeditio, & quā fidelē Iudeorum opera adiutus sit.

Cap. XIII.

POST Pompeij autem obitum & uictoriā Cæsaris, bellum ei gerenti in Aegypto multis in rebus usui fuit Antipater Iudeorum gubernator, idq; mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducēte auxilia, nec ualente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudeorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus, ut & ipsi uenirent auxilio: eiusq; potissimum opera ē tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum mōtem incolens, & urbes penē uniuersæ. Mithridates uerò motis ē Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus urbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte, aditum cæteris irrumpentibus in urbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem euntes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Aegyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur, incolūt. Hos Antipater ut tribules in partes suas traduxit, maximē cum ostēdisset Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, ut amicos se præberent Cæsari, eumq; com meatibus iuuarēt & rebus exercitui necessarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac pontificis libenter paruerunt. quod ubi audiuerunt qui Memphim accolebant, & ipsi Mithridatem accersuerunt, & illē eō profectus hos quoq; adiunxit suis partibus.

Antipatri res geste, & cum Cæsare amicitia.

Cap. XV.

POST QUAM autem uentum est ad Delta quod uocant, confligit cum hoste circa locū qui Castra Iudeorū dicit. Curabat autē dextrum cornu Mithridates, sinistrū Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinātū est, uidebaturq; cladē accepturū, nisi ma-

Ioseph,

K

turē

turè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis socijs periculo, Ægyptios iam uincentes coegisset terga uertere: qui adeò fugientibus institit, ut castra quoq; hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater quinquaginta. Mithridates uerò de his Cæsarem per literas certiore reddidit, ingenuè fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse, & uictoriæ: ita ut Cæsar & tunc eum collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera usus fuerit, in quibus certaminibus etiã uulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tum in Hyrcanum quem confirmauit in pontificatu, tum in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli uerò aiunt, Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum uenisse. Attestatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij sic scribens: Postquam Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis sic scribens: Mithridatē primò solum uenisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisq; Hyrcanum pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem uenit, & questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum ueneno extinctus fuisset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus, rogabatq; ut sui miseretur, paterno principatu eiectionis. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per uim principatū gentis gererent, nec abstinuissent ab ipsius iniurijs. Antipater uerò causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonumq; seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit, commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum uerborum suorum testem adducens. Aristobulum autem meritò Romam uinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum pop. Romani. Fratrem uerò huius conuictum latrocinij debitas poenas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratione Antipatri motus, Hyrcanum pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunq; ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Antigoni &
Antipatri lis
apud Cæsare.

Cæsaris literæ & senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

Cap. XVI.

XVII.

HYRCANO uerò etiã patriæ moenia restituere permisit, roganti hæc gratiam, iacebant enim usq; ad id tēpus: ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditq; hac de re in urbem literas ad consules, ut decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatuscōsulti exemplum sic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad senatum idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsentē L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudæorum, uiri boni & socij nostri petierunt, renouantes ueterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum L. millium, & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, ut per regiones eorum atque portus tuto possint iter facere. Placuit

igitur

igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Atheniensibus honor habitus est Hyrcano, quæsitus beneficijs: miseruntq; ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, panemi mensis luna uigesima, oblatum est ducibus decretum Atheniensium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba restulit Munychionis undecima, cōcilio iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos, & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri, pontifex ludæorum ac ethnarcha, perpetua tam publicè quàm priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittens: & quotquot Atheniensium uel propter legationes, uel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorum constat testimonijs: uisum est nunc Theodosio Theodori referente, & populum de huius uiri uirtute commonefaciente, quàm propensus sit ad benemerendum de nostris ciuibus, honorare hunc uirum uirtutis ergo corona aurea secundum legem, & ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum, & præconis uoce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleusinijs, & in gymnicijs certaminib. Curæq; esse nostris ducibus, ut dum ille in amicitia nostra perseverat, quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exequantur sedulo, quo perspicua sit omnibus populi nostri erga bonos uiros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honoribus plures ad benemerendum de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Atheniensium numero, qui ad illum decretum hoc perferant, hortenturq; ut acceptis his honoribus certet nobiscum beneficijs, & hæcenus de collatis à populo Rom. & Atheniensi in Hyrcanum honoribus.

Atheniensium decretum in Hyrcani honorem.

Porro Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus, ante omnia disiecta per Pompeium moenia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compe-scuit, tum minis agens tum consilijs. Fore enim, ut si Hyrcano contenti sint principe, feliciter degant fruendo suis quisq; possessionibus. Sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum uero pro rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæsarem acerbos hostes pro principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint, atq; his monitis ille regionem totam composuit.

XVIII.
*Antipater in-
deos Hyrcano
conciliat.*

Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimē committit, & Sex.

Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddit.

Cap. XVII.

AETERVM cum Hyrcanum stupidum ac segnem animaduertet, Phasaelum è liberis suis natu maximū Hierosolymis & circūuicinæ regioni ducē constituit, Herodi secundo Galilæam curandā cōmisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintum decimum, quod tamē illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus,

Ioseph.

K 2 confectum

*Herodes Eze-
ciam latronem
interficiit.*

confestim occasionem inuenit quomodo posset uirtutem suam ostendere. Comprehensum enim Eze-
ciam latronem, & cæterorum du-
cem, Syriæ fines incursare ac prædari solitum, affecit supplicio cum multis la-
trocinij socijs. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam,
nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus.

Decantabant igitur eum hoc nomine per uicos & oppida, ut autorem pacis
& fruendi securè possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum inno-
tuit, cognato magni Cæsaris, & tum administranti Syriam. quapropter e-
tiam Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens uirtus
tis laude haberi inferior: nihilq; magis studuit quàm graciosus esse apud Hie-
rosolymitanum populum, omnia negotia publica per se obeundo, & in eis
cum magna gratia uersando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniur-
riam. quo factum est ut Antipater haud secus quàm si rex esset à tota gente
coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec
tamen rebus tam secundis more cæterorum hominum deprauatus est, quo
minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterum optimates Iu-
dæorum uidentes eum cum filijs tantopere crescere, tam fauore gentis,
quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa redditibus, malignè erga
eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperato-
ribus, & persuaso Hyrcano ut pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi
usurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano
acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeo nihil curabat, ut gaudere etiam fa-
cto uideretur. Sed maximè terrebat Iudæorum primates uiolentum ac au-
dax Herodis ingenium, & tyrannidis cupidum, adeuntesq; Hyrcanum aper-
tè iam inculabant Antipatrum. Quousque tandem dissimulabis quæ gerun-
tur quotidie? an non uides Antipatrum cum filijs succinctos principatus o-
pibus, tibi uerò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista
nescias, ne uel te tutum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens.
neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed
iam ex professo dominationem exercent, nam Herodes Eze-
ciam cum pleris-
que alijs interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis
sceleratum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudi-
cum. iste uerò hoc ausus est, cum à te potestatem hanc non accepisset. Tan-
dem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram matres et-
iam eorum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo
non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogan-
tes ut Herodes coram confessu iudicum facti sui rationem cogeretur redde-
re. Permotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat.

*Iudæi primo-
res Antipatrum
accusant apud
Hyrcanum.*

*Hyrcanus He-
rodē ad dicen-
dam causam euocat.*

At ille præstò fuit, præmonitus tamen à patre, ut non priuati more, sed cum
comitatu ad se tuendum idoneo ueniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quæ
admodum existimabat sibi conducere, mediocrem, sed tamen sufficien-
tem sibi manum adiunxit in itinere, ne uel Hyrcanum terreret, si plures addu-
ceret, uel ipse sine tutela subiret iudicij periculum. Quin & Sex. Cæsar præ-
ses Syriæ scripsit ad Hyrcanum ut eum absolueret, minis, si contrà fecisset, ad-
ditis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum

sententia

sentētia feriretur, quando quidem amabat eum nō secus atque filium. Cumq̃
cōstitisset ante iudicium unā cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eo-
rum qui absentem accusauerant, ausus est hīscere: sed hārebant inopes con-
siliij. Tum unus quidam Sameas nomine, uir iustus, & ob hoc inuictus ter-
roribus, assurgēs sic exorsus est: Equidem iudices, tuq̃ rex, nec ipse unquam
uidi quenquam qui ad causam apud nos dicendam uocatus ad hunc modum
comparuerit, nec uos puto posse proferre huiusmodi quēpiam: sed quis-
quis hactenus apud hunc confessum iudicandum se prēbuit, humilis uenit &
habitu timentis periculum ac captantis misericordiā, atratus & promisso ca-
pillitio. at bonus iste Herodes cædis reus, & tam graui obnoxius crimini, ad-
stat hic purpuratus & crine bellè composito, cum armatis stipatoribus: ut si
capitalem secundum leges sententiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipse
euadat illata uilegibus. Verū istī non succenseo quōd maiorem incolumi-
tatis suæ quā legum rationē habeat, sed uobis magis & regi qui hanc ei con-
cessistis licentiam. Scitote tamen potentem esse Deum, & quōd iste quem
nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & uos aliquando & regem ipsum
puniet. Nec uanus fuit uates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos iu-
dices & Hyrcanum ipsum sustulit, excepto uno Samea. hunc enim in honore
habuit propter iusticiam, & quia post obsessā urbē ab Herode ac Sosio, ad-
mittendi Herodem autor fuit populo, negans propter peccata eos posse do-
minationem illius effugere: sicut suo loco dicitur. Porro Hyrcanus animad-
uertens iudices propensiores ad damnandum Herodem, rem in sequentē di-
em distulit, & clam eum admonuit, ut fuga sibi consuleret. sic enim euasurum
esse periculum. atque ita ille secessit Damascum, quasi regem fugiens: cumq̃
conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palam præ se tulit
quōd non esset compariturus si denuō citaretur ad iudices. Illi uerō indigna-
bantur, & conabantur Hyrcanum docere, quōd in ipsius perniciem hæc om-
nia tenderent: qui non ignorabat quidem eos uera monere, sed nihil expe-
dire poterat ob ignauiam & amentiam. Cæterum cum Sex. Cæsar accepta pe-
cunia Herodem præfecisset Coeleſyriæ, uehementer timuit ne ille cōtra se du-
ceret. nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quōd uocatus fuisset ad causam
dicendam, ueniebat cum exercitu: sed patris ac fratris occurſu & precibus co-
hibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placentium eum & roganti-
um, ut terruisse cōtentus, re ipsa læderet neminem, neue ulterius aduersus au-
torem suæ dignitatis procederet. Deberē etiā eum non tam meminisse quōd
citatus sit, quā quōd absolutus etiam, & gratiam habere, quōd nihil triste
passus abierit incolumis. Cogitandum quoc̃ quā periculosa sit bellialea,
& quōd Deus arbitrato suo his uel illis annuat uictoriam: atq̃ eo minus tum
eam esse sperandam, quando non solum contra regem suum & altorem bel-
lum moueat, uerū etiam benemeritū, ipse nulla affectus iniuria. nam quod
eum non propter se, sed propter improbos consiliarios accusauerit, in eo su-
spicionem tantum & umbram præbuisse periculi. Paruit his monitis Hero-
des, ratus sufficere sibi ad futuras spes quōd potentiā gēti declarauerit. Atq̃
eo tum in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterum Cæsar Romam reuersus expe-

*Samee libertus
dicendi aduer-
sus Herodem.*

*Herodem ad
Hierosolyma
copias ducen-
tem placat pa-
ter & frater.*

XIX.

De honoribus
quos Iudæis
exhibuere Ro-
mani.

Iulij Cæsaris
decreta in Iu-
deorum fauorem.

gatos eum rogauit, ut confirmaret cœptam societatem & amicitiam. Nunc uidetur mihi operæ precium percensere omnes honores genti nostræ à Romanis Imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, ut uniuersis notum sit, quod tam ab Europæ quàm ab Asiæ regibus obseruati fuerimus propter fidem ac fortitudinem. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarum uel Macedonicarum rerum scriptoribus, quod ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata, & alios quosdam barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nam hæc & publicè dedicata sunt in urbibus atque etiã in Capitolio, & columnis insculpta sunt æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriam attestatus est Iudæis inscriptione columnę ærę, quod Alexandrinę ciuitatis ius habeant. quare his argumentis usus sum. apponam etiã senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanum & nostram gentem attinent. C. Iulius Cæsar Imp. & pont. max. dictator iterum, Sidoniorum magistratibus, senatui & pop. salutē. Si ualeatis, bene est, ego quidē & exercitus ualemus. Mitto uobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac pontificem attinet, ut in publicis uestris monumentis reponat, inscriptum Græcis & Latinis literis in ærea tabula. Est autem hoc. Iulius Cæsar Imp. iterum & pont. max. de consilij sententia decreui. Quoniã Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus, tam pace quàm bello bonam ac fidelem operam in nostris negotijs præstitit, sicut ei multi Imperatores attestati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium uenit cum multo militibus, & ad Mithridatem à me missus uirtute celsit nemini: has ob causas Hyrcanum filium Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorum esse se iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio, esseque ipsum & filios eius nostros socios, et in amicorum nostrorum recipi numerum. Iura quoque omnia pontificalia habere ipsum & filios decerno. & si qua controversia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudicium penes ipsum esse. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris consulis, placita, concessa, decreta, sic habent: ut filij principatum gentis Iudæorum, & data sibi loca possideant: ut pontifex ipse ac ethnarcha Iudæorum iniuriam passis præstitit: utque ad Hyrcanum Alexandri filium Iudæorum pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia. dedicarique æream tabulam hæc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Alalonem, in templis, inscriptam Romanis atque Græcis literis: utque hoc decretum apud omnes omnium urbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar, Imperator, dictator, consul, honoris, uirtutis & benignitatis causa, concessit in commodum s. p. q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiusque filios pontifices ac sacerdotes esse Hierosolymorum totiusque gentis, iure quo & maiores eorum hoc sacerdotium gesserunt. C. Cæsar quintum Cos. decreuit habere & munire Hierosolymorum urbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundum suam uoluntatem, & ut Iudæis secundo locationis anno de redditibus eorum subducant, immunesque sint ab angarijs & uectigalibus. C. Cæsar Imp. iterum, statuit ut singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, loppe exc-

pta, absq; anno septimo quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo neque fructus arborum colligunt, neq; semināt: utq; in Sidone secundo quoq; anno tributum reddant quartam partem satorum: & ad hęc Hyrcano eiusq; filijs decimas persoluāt, sicut hactenus eorum maioribus. Vtq; nullus uel p̄ses uel dux uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: néue militibus liceat pecunias ab his exigere, uel hybernorum uel quocuncq; alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcuncq; etiam postea parauerunt uel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom. amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filijs, tam ab eius agri aratoribus, quàm uectigalium portus nomine, & eorum quę Sidonem exportantur, annua modiorum **xxm dclxxv.** excepto anno septimo quem uocant Sabbaticum, in quo neq; arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eū possederunt, placet senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunchabere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudęos & eorum pontifices fuerant, & quæcuncq; beneficia à s. p. q. r. concessa. Præterea eodem iure licere illis uti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationē populi Rom. possederant, placere senatui ut Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. esseq; ius Hyrcano eiusq; filijs & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtq; quotiescuncq; postulauerint à dictatore aut magistro equitum in senatum introducantur, & respōsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. **iiii.** Cos. v. perpetuus dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores Imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pōtifici Iudæisq; tam in prouincijs quàm apud s. p. q. r. & hoc nomine s. p. q. r. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam ut Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani à s. p. q. r. pro suo erga nos fauore gratia referatur. C. Iul. Cos. Parianorum magistratibus s. p. q. r. Sal. Accesserūt me in Delo Iudæi, & quidam de colonijs Iudæorū, præsentibus etiā uestris legatis, & indicauerūt mihi decretū, quo uetatis eos uti patrijs sacrificijs & ritibus. Mihi uerò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, uetariq; eos uiuere suis moribus, & cōferre pecunias in sodalitates ac sacrificia, quandoquidem nec Romę hęc facere uetant. Nā C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in urbe sodalitia, hos solos neq; pecunias cōferre, neq; sodalitates parare uetuit. Ego quoq; cū alia sodalitia interdixerim, hos solos sino secundū patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquū est etiam uos, si quod decretum fecistis cōtra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum uirtutē, & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatīs, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretū est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per

*Dolobella de-
cretum, secuti-
dum Iudeos.*

uniuersam Afiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc mo-
dum. Dolobella Imperator Ephesiorum magistratibus s. p. q. Sal. Alexan-
der filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum, mi-
hi retulit de ciuibus suis quòd militare non possint, eo quòd neque arma ge-
stare, neque iter facere eis fas sit diebus sabbatis, neque uictum more patrio
possent sibi quærere. Quamobrem ego quoque quemadmodum alij ante
me Imperatores immunes eos uolo à militia, permittòque ut patrijs utantur
moribus, conuenientes sacrorum causa sicut leges eorum postulant, & con-
ferentes in offerenda templo sacrificia. uoloq; ut hæc ipsa scribatis per urbes
prouinciæ singulas. Atque ita Dolobella Hyrcano per literas roganti grati-
ficatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Roma-
nos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis er-
gò esse immunes à militia pronūciaui duodecimo calēdas Octobreis. Mul-
ta igitur extant & alia huiusmodi senatuscōsulta & Imperatorum decreta ad
Hyrcanum & gentem nostram aliasque urbes, & rescripta de iure nostro ad
prouinciarū præsides, de quibus propter hæc quæ hoc loco inseruimus cre-
dere facile est his, qui nostra scripta candidè lecturi sunt. Quando enim tam
manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitia,
ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc usque durantibus, du-
raturisq; in posterum, omnia hic apponēb superuacaneum ac molestum
duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, ut de re tot decretis
comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam fa-
ciat nos uera dicere. Satis ergo iam declarata sit, quæ per ea tempora nobis
cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem
temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus unus ē
Pompeianis per insidias interfecto Sexto Cæsare ipse occupauit prouin-
ciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apa-
miam, Cæsarianis ducibus contra eum uenientibus cum equestribus ac pe-
destribus copijs: ad quos & Antipater misit auxilia cum filijs, memor bene-
ficiorum acceptorum à Cæsare, ideoq; repetendas pœnas ab eius interfecto-
re iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus uenit Sexti successor,
& interim Cæsar à Calsio & Bruto in senatu occiditur, exactis in principatu
suo tribus annis cum dimidio, sicut & alibi memoriæ proditum est.

*Tumultus in
Syria exori-
tur.*

Calsius afflicto Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.

Cap. XVIII.

XX.

ELLO deinde ciuili post cædem Cæsaris exorto, cōsularibus alijs a-
liò discurrentibus ad parandos exercitus, Calsius in Syriam uenit,
occupaturus eum qui circa Apamiā erat exercitū: solutaq; obsidio-
ne tam Marcum q; Bassum in suas partes pertraxit: obeundoq; ciuitates cō-
parabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauiā. sed maximè Iudæam
afflixit, septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res ubiq; tur-
batas uidens, partem eius pecuniæ duobus filijs exigendam committit, par-
tem Malicho sibi parum amico, partem quibusdam alijs: & primus Hero-
des ex Galilæa quantū imperatū erat afferens, maximā apud Calsium gratiā
inijt. prudens enim illi uidebatur consiliū, iam tum Romanorum alieno sumi

pu

ptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipse ciuitates uen-
num dabantur unà cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipue,
Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Calsius haste subiecit.
adeo autem exacerbatus erat, ut etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyr-
canus per Antipatrum centum talentis de suo misisset, furorem eius lenisset. At
ille post Calsij discessum maximè insidiatus est Antipatro, per huius mortem
Hyrcani dominationi securitatem se paraturum existimans. nec latuerunt An-
tipatrum eius consilia. nam cum hoc sensisset, ultra Iordanem profectus copi-
as colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verùm Malichus uir calli-
dus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quod Phasaelo
Hierosolymorum præsidium tenente, Herode uero habente armorum custo-
diam, ne in mentem quidem sibi unquam tale aliquid uenerit. & uidens non
succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præ-
sidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, mi-
nimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus dona-
uit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum ueneno tollit.

Cap. XIX.

SED Antipater imprudens seruauit Malichum, ut se perderet. nam Cas-
sius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Coelesyriæ ducem
fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus & pedestribus copijs,
regnum etiam polliciti post finitum bellum, quod tum gerebant contra An-
tonium & iuniorem Cæsarem. Malichus uero tum maximè timens Antipa-
trum, decreuit e medio tollere. corruptoq; pincerna Hyrcani, apud quē am-
bo epulabantur, ueneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu su-
scipit ciuitatis gubernacula. Cæterum postquam Herodi ac Phasaelo inno-
tuerunt structæ in parentem insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè
pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, uiri iusti ac pii, & patriæ a-
mantissimi. Ex filijs autem alter Herodes cōfestim uolebat patris mortem ul-
cisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis pla-
cuit dolo circumuenire hominem, ne uideretur ciuile bellum incipere. itaque
accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ ne-
cis conscium: scq; uertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat.
Interim Herodes ueniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refo-
uere eam coepit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere. Non mul-
to autem post instante Hierosolymis festo, & ipse uenit in urbem cum militi-
bus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit, ne eum intrare permitteret: id
quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremonijs profa-
nam turbam superinducere. At Herodes contempta obnunciatione noctu
urbem ingressus est, & Malichum uehementer perterruit. at ille solitarum ar-
tium non immemor, palàm lachrymabundus conquerebat de Antipatri tan-
quam amici interitu, clàm uero parabat sibi satellitium. quare uisum est He-
rodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed ad uitan-
dam suspicionem uicissim comiter tractare
Malichum.

Herodes

Herodes iussu Cæsij Malichum dolo interficit.

Cap. XX.

TTAMEN Cæsio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit ut ulcisceretur parentis iniuriam: clàm etiam mandauit Tribunis apud Tyrum agentibus, ut adessent Herodis iustis conatibus. Cumq; capta à Cæsio Laodicea, simul ad eum uenirent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturū esse illic pœnas Malichum: at ille circa Tyrum Phœnices suspitione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea urbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cæsio, gente ad defectionem cōcitata, sibi ipsi principatum eius acquirere. Sed consilijs eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmissō famulo quasi ad parandam cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem uera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. Illi uerò egressi, & nacti eum prope urbem in littore, confoderunt hominem: quo factō Hyrcanus adeo est attonitus ut obmutuerit. Tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum: et audito factum esse iussu Cæsij, laudauit facinus, malum enim uirum fuisse, & insidiatorem patriæ. Atq; ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porro Cæsio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cū militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetū, & populus arma corripuit. Herodes uerò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & uolens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsus, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano exposulauit, quod post accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorem impenderet: nam frater Malichi nūc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Ut igitur conualuit Herodes, contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactus incolumitatem dimisit.

*Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repentem**Herodes profligatum è Iudæa pellit.*

Cap. XXI.

RISTOBULI autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecunijs Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem, hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cæsij tyrannidem adeptus, per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidijs, atq; etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequabatur. His peractis occurrit Antigonum, eum que prælio superat, & uix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuersum Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam enim gener per sponsonem ascitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam suscepit, ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiam, Hyrcani uerò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autem etiam antè uxorem

rem

rem è suis popularibus, Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs cum sibi conciliat, quo factum est ut ille accusatores eius non admiserit.

Cap.

XXII.

CAETERVM Calsio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuictō, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam proficiscitur. qui ubi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phasaelum & Herodem accusaturi: quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem uera tota potestas esset penes hos fratres. Herodem uerò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluēda uenerat, quo factum est ut ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit, id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso autem Ephesum præstō fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans ut quos Iudæos Calsius præter ius belli captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatē uindicaret: et agros per Calsium ademptos genti restitueret. Quorū postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulq; ad Tyrios misit decretū hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorū salutē. Si ualetis bene est, ego & exercitus ualemus. Lyfimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quāta nos prosequaris beneuolētia. Quare cognitā non tā ex uerbis q̃ ex operibus uestrā amicitia, & mores cōpositos ac pios non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac pop. Rom. incurfauerunt, nec sacratis locis nec ciuitatib. parcentes, neq; iusiurandū præstitū seruantes: non tam priuatū nostrum negotium agētes, quā suscepta defensione reipub. in diuini simul ac humani iuris uiolatores uindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus uidetur, & inuictis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priscam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficientiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis, & usq; ad mare montium uallo permunitis, ut per unicam ceu portam pateret aditus, dijs ipsis eorum iniusta molimina damnantibus uicimus. & Brutus compulsum intra mœnia Philippensium, obsessusq; à nobis, addidit se Calsio socium exitij. Qui postquam meritis pœnas dederunt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra opera uniuersum Asiæ corpus uelut è graui morbo colligere se incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augendo ornando que cogitem, curæ mihi erit quicquid in rem uestram fuerit. Edictum etiam oppidatim proposui, ut quotquot uel liberi uel serui sub hasta à C. Calsio Calsianis ue uenundati sunt, liberi dimittantur. Volo que, ut quæ mea & Dolobellæ benignitate uobis concessa sunt, ea perpetuò rata sint. Tyrios quoque iubeo ut iniuriam à uobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant,

Antonij decretum secundum Iudæos.

pant, id totum restituāt. Coronam autem quam misisti accepimus. Mar. Antonius Imp. Tyrriorum magistratibus s. p. q. Sal. Renunciatum est mihi Ephesi ab Hyrcani pontificis ac ethnarche legatis, agros ipsorum ditionis uos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello suscepto, iusticiæ pietatiq; prospiciētes uindicauimus in ingratos ac perfidos, uolo etiam uobis pacem esse cū nostris socijs: et quicquid ab aduersarijs nostris accepistis, habere uos, nō permittimus, sed iubemus uos prioribus dominis reddere. Nemo enim eorum neq; prouinciam à Senatu accepit, neq; exercitum, sed quæ per uim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ uiolentiæ. Quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus ut socij nostri ea quæ antè habuerūt, nemine uetante, retineant: uosq; si quos Hyrcani ludæorum ethnarche agros, postquā C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: neue ullam uim interponatis quo minus ad pristinos dominos redeant. Quod si aliquid iuris in eos prætenditis, quamprimum ad ea loca uenero, integrum uobis erit ius uest. Cum repetere, id quod etiā socijs nostris per æquè integrū seruabimus. M. Antonius imperator Tyrriorū magistratibus s. p. q. Salutem. Edictum meum ad uos misi, quod uolo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, ut legi possit ab omnibus. M. Antonius Imp. cum Tyrrij uiri comparuissent de publicis negocijs dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & uastauit ludæorum gentem amicam populo Rom. in solentia eius armis nostris perdomita, iudicijs atq; edictis quæ ille perpetravit corrigimus, ut ablata restituātur nostris socijs. & siue corpora ludæorum siue bona diuendita sunt, illa in libertatem, hæc ad pristinos reuertātur dominos. Qui uerò cōtra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidonijs, Antiochenis & Aradijs scripsit uisumq; est hoc loco etiam hæc inferere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius in Syriam cum uenisset, Herodem cum Ptolemaeo tetrarchas constituit. Cap. XXIII.

XXI.

OST hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiā, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursus centum è ludæorum gente potentissimi uenerunt ad eum ut accusarent Herodem unā cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoq; è suo numero. Iuuenem autem causam defendendam Messala suscepit, assistēte sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius uerò audita utraq; parte apud Daphnen, sciscitatus est ex Hyrcano, utra pars melius administraret rem publicam. Qui cum respondisset, Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iam antè familiariter diligebat iuuenes propter paternū hospitium, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas constituit, & ludæorum eis committit gubernacula.

cula. Literas quoque in hoc scripsit, & ex eorum aduersarijs xv coniecit in uincula, occisurus etiam, nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed rursus mille uenerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus ab Herode & eius fratre, imperauit eius loci magistratui, ut in Iudæorū legatos nouatores rerum animaduerneret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandū. Herodes uerò qui ante urbem in arena constiterat, protinus antegressus hortatus est eos ut se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum si contendere pergerent: quod illi contempserunt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui uerò domū refugiētes posthac quiesuerunt. Populo uerò clamoribus agente contra Herodem, commotus ad irā Antonius iussit quos uinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius, & Barzapharnes Parthorū satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, cōciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

Cap. XXIII.

ANTIGONVS deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum se Parthis est pollicitus, si ab Hyrcano in illum regnum transferrēt, & Herodē unā cum suis interficerent, quæ tamen non dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt uersus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorum exclusērunt Tyrī, sed Sidonī ac Ptolemaidenſes intromiserunt. Ille aliam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonū. eos ducebat pincerna regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymi uocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruaſerunt usq; Hierosolyma. Vbi adiungentibus se alijs iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxq; ferētibus opem Herode & Phasaelo, & pugna in foro conferta, repulerunt hostem iuuenes: eoq; in templum compulso, miserūt armatos quosdam in propinquas ædes, ut eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes ultus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidianæ uelitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad Pentecosten, quam uocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & urbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murū Phasaelus custodiebat: Herodes uerò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga uertere, fugientia partim in urbem, partim in templum, partim etiam intra uallum quoddam in propinquo positum. In ea pugna & Phasaelus adiuuit. Pa-

Ioseph.

L corus

corus autem Parthorum dux cum paucis equitibus rogante Antigono in urbem ingressus est, pretextu quidem quasi seditionis compescendę gratia, sed reuera principatum illi astruere cupiens. Quin postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasisit ei ut legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. Ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factū Herode propter Barbarorum perfidiam, hortantēq; ut potius Pacorum & alios ad se uenientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducentis equitibus, ac decem liberis quos uocant, legatos deduxit. Vt uerò in Galilęam uentum est, armati eis occurrunt qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatq; muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus uerò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersoriū. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros, quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et sanè cepissent eos, nisi expectassent donec relictis Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublati ille præsentiens effugeret. id quod uerum esse mox apparuit, conspectis custodibus. Quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, ut nihil amplius expectans conscenso equo se inde proriperet, præcipuè Osilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimmo, & naues ad fugam offerebat. nam non longè mare aberat. At ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitare eiusmodi consilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturū à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse, legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens deierabat nō esse uera, & inanibus eum turbari suspicionibus: moxque ad Pacorum abiit.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.

Cap. XXV.

vo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt uincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periurium. Ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, ut productum extra muros comprehenderet. Phasaelus uerò miserat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam: quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potētissimos, quasi aliorū dominos. qui cum scirent omnia, dolose dissimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersarijs, sed aduentare significaturos quàm bene Phasaelo successerit. id Herodes nō credidit, ut qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet alijs contēnmentibus, libenter parebat, utpote mulieris cordatissimę. Interim dum Parthi quid faciendum sit consultant, quòd non placeret apertè tantum uirum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepitatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, ut cuncq; negarent alijs, appetente uespera decreuit ad fugam uti hac opportunitate temporis, neque diutius inter ho-

res cunctari in rebus tam dubijs. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumēta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matreque sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulatioque ac reliqua turba comitū, properabat uersus Idumæam inscijs hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerū facie commotus fuisset ad misericordiā, foeminis infantulos suos trahentibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriā, & uinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verum Herodes obdurato contra sæuientē fortunā pectore, & ipse præsentī erat animo, & comites inter eundum singillatim accedens hortabatur, ne moerori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita. quibus uerbis accensi conabantur calamitati resistere. Interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso uehiculo, & matre adducta in mortis periculum: adeo & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iamque gladium strinxerat uolens se percutere, cum interuentu proximorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniurijs relinqueret. neque enim esse uiri fortis, se uno malis liberato amicos contemnere. Partim igitur ui, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, et pro tēpore adhibitis remedijs, pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quā maximis cōpendijs. in quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper uictor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab urbe stadio illum aggressi in pugnam pertraxerunt. quibus uictis & profligatis, quasi nō ex necessitate, sed multo antè præparatus conflixisset: in eo loco ubi Iudæos uicit, postquā regno potitus est regiam cōdidit cum primis memorabilem, adiūcto etiam oppido, quod Herodiū uocari uoluit. Postea uerò quæ ad Ressam uicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: ubi cōsultatum est inter eos quid facto opus esset, cum tātā turbam secum traherent, etiam absque milite conductio: Massada uerò, ad quod castellū decretum erat confugere, tantam multitudinē nō caperet. Maiorē igitur partem dimisit, numero supra nouē millia, iussis alijs aliās per Idumæam salutem sibi quærere, additoque uiatico: expeditionibus autem quibusque, & suis intimis necessarijs assumptis in castellum ingressus est: depositisque ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingētos pertingebat, quod ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterent, ipse prosperauit ad Petram Arabiæ. Cæterum ubi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorum bona direpta sunt per Parthos unā cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talenta, intacta remansit. Herodis etiam facultatum magna pars euasit, præsertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi urbis direptione, egressi agrum quoque latè populati sunt, & Marisam urbem opulentā euerterunt. atque ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum uinctos accepit. Vehementer autem tristatus est, quod mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & unā cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde, ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens, ne ille

Herodes fugit cum familia.

Hyrcano amputantur auriculae.

Ioseph.

L 2

propter

propter hoc uitium ad recipiendum pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, nisi ei qui integro sit corpore. Sed maximè miranda est Phasaeli generositas, qui ubi neci se destinatum cognouit, non tam mortem indignè ferens, quàm miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus sibi inferre non posset propter uincula, alliso ad saxum capite uitam abruptit, quod illi tum in tali necessitate constituto, uisum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuendi in se pro libidine. Fertur autem quod sauciato uehementer capite, Antigonus submissis medicis, pro remedio uenenum in uulnus indiderit. ante tamen quàm exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quòd Herodes frater hostem euassisset, ualde tranquillo animo mortem tulit, ultorem suæ necis post se relinquens, qui posset ab inimicis poenas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantium magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas. Ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficijs iam antè obligatum proficiscitur, cum maximè opus haberet mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam uel munere uel scœnore ab homine sibi obnoxio. Non dum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam ut eum quamprimum ab hoste redimeret, uel trecenta talenta paratus expendere. quæ de causa etiam Phasaeli filium, septennem secum ducebat, oppigneraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent ut finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prætexebat autem hoc suæ su optimatum suorum, ne debitam pecuniam redderet, utq; ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non uenisse ut molestus esset cuiquam, sed ut colloqueretur cum rege de rebus maximè necessarijs. Deinde cum consultius uideretur discedere, ualde modestè abiit Ægyptum uersus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templum diuertit, ubi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti uerò die cum uenisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem poenitentia motus, & cursim insecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat uersus Pelusium properans. quò postquàm peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit. à quibus ob pristinae fortunæ reuerentiam honorificè in eam urbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & perturbatissimis, ut nunciabatur, rebus Italiae. Soluens igitur inde uersus Pamphylia, & cum graui tempestate conflictatus, ægrè in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictam bello, quod contra Calsium gestum fuerat, ne præfenti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus uel supra uires eam refoueret: instructaq; triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brundisium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur. quodq; Antigonom regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat. & quod eas noctu asportasset non sine labore,

Phasaeli mors.

Herodes à Malcho Arabie rege repudiatur.

Herodes Rhodum appellit.

Herodes Antonio casus suos narrat.

labore, & ægrè manus hostium euasisset. & post hæc omnia, familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates cōtemptis omnibus difficultatibus properante ad unicum subsidium, quod in illo haberet repositum.

Herodes Romæ à senatu Iudææ rex declaratur.

Cap. XXVI.

ANTONIVM uerò mutatae Herodis fortunę commiseratio subiit, reputantem quòd etiā ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cum paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope rex fieret, quemadmodum ante postestatem tetrarchæ consecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiū Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratā, & hospitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim ut Antonio gratificaretur, quem ualde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouendos erat paratissimus, conuocatoque senatu Messala ac deinde Atratinus, commendauerunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simulque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonom, non solum ob uetera crimina, uerum etiam quòd contemptis Romanis à Parthis accepisset imperiū. Quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius eum docuit quòd etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idque mox omnium suffragijs approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solum quia præter ipsius spem regnum ei parauit (nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem eius nationis hominibus tribuere: & ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani) sed etiam quia intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, ut suo loco indicabimus. Cæterum dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterisque magistratibus deducentibus, ascenderuntque in Capitolium sacra ibi facturi, & senatusconsulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die cōuiuio acceptus est ab Antonio. Atque hoc pacto ille regium fastigiū adeptus est CLXXXIIII Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio Pollione Coss. Toto autem eius absentiae tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantē quidem cætero commeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita ut hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam poenitere, quòd parum officiosus in Herodē fuisset. Id consilium mutauit imbre noctu de cælo demisso. Cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati, magno animo excurrerunt, & conferentes manus cum Antigonianis, modò apertè, modò clam multos trucidarunt. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ut Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam uenit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed re-

XXIII. Scythum prorsus
à Iudæis sublatum uirum
m. d. 3926. ante Christum
a. 33

Herodes cum amicis suis
et Romanorum rex declaratus

uera hoc consilio, ut pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris prope Hierosolyma, satis magnam pecuniæ uim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militū parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus, ne quid interim molestus esset, dum Parthi ut ipse sperabat, succurrerent.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonom.

Cap. XXVII.

XXIII.

INTERIM Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidē, collectis nō mediocribus copijs tum ex conductitio, tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam cōtra Antigonom, adiutus à Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis, ut Herodem in suum regnum deducerēt: quamuis Ventidius tum fortē distinebatur componendis ciuitatum tumultibus quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo uerò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis ulterius procedentis copię augebātur indies, & tota Galilæa, paucis exceptis, stabat ab eius partibus. Ducēti autem ei uersus Masadam, quod necesse esset seruare cognitionem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quam hostilem munitiōnem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitū: quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonem ægrè repugnantem seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex incolis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quod amborum deuincti essent beneficijs: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem ualde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamen nihil aut parum hostem lædebat his artibus. Nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentibus Silonis militibus, & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cumq; ad occidentalem urbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erāt custodes sagittis eum impetebāt, & missilibus deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus, Herodes præconem proclamare iussit circa moenia, se bono publico uenisse & ad salutem urbis, ne apertorum quidem inimicorum retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata obliuioni traditurum. Ad hæc Antigonus ita respondebat uerso sermone ad Silonem ac Rom. milites, rem ipsorum æquitate indignam eos facere qui Herodi regnum astruant, homini priuato & Idumæo, hoc est semijudæo, cum id more gentis debeatur successioni generis. Nam si offensi quod ipse à Parthis regnum accepisset, ideo uelint hoc auferre, non deesse multos ex eo genere qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. Ad hunc modum inter se contendentibus, & usq; ad cōuitia prorumpentibus Antigonus permisit suis ut arcerēt hostes à moenibus: qui cum strenuè iacularentur è turribus, facillè eos fugauerunt. Tum uerò Silonem

lonem largitione corruptum esse patuit. Subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus, qui clamoribus largiores cōmeatus & pecuniam in alimentis flagitarent, abducere se in hyberna ad commodiora loca postularent, uastis circa urbem omnibus, quòd Antigoniāni amoliti essent uitæ necessaria: turbati coepit exercitus, & parare abitum. Contra Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo. Sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atq; etiam ut abundè adsint quæcuncq; requirerent. Post quas preces cōtinuò dimissis suis per agros, nullam Siloni discedendi ansam reliquā fecit. Maior enim quàm quisquam speraret rerum necessariarū allata est copia: amicis etiam suis apud Samariam agentibus significauit, ut frumentum, uinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntē comportarent, ut & in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonus: sed cōtinuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperent, qui sicut iussi sunt comparata circa Hierichuntē armatorum multitudine, infessisq; montibus, intenti obseruabant eos, qui cōmeatus cōueherēt. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x cohortibus, quarum v è Romanis, totidē è ludæis cōstabant, adiunctisq; mixti generis conductitijs & equitatu modico, Hierichuntē petijt: offendensq; urbem relictā ab habitatoribus, & d ex his ad montium uertices confugisse cum familijs, hos quidē captos dimisit. Romani uerò inuadentes urbē diripuerunt, repertis intra aedes omne genus rebus preciosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & Rom. exercitū hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæā, Galilæam & Samariam. Antigonus quoq; pro largitione obtinuit à Silone ut partē Rom. exercitus intro Lyddam acciperet, captans Antonij gratiam. atq; ita Romani debebant in magna rerum copia, ab armis tantisper uacantes. Herodi uerò otuari non libuit, sed misso in Idumæam Iosepho fratre cum m peditibus & ccc equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatisq; alijs quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, oppugnaturus quædam loca ab Antigono infesta præsidijs. Cumq; Sephorim cælo ningēte peruenisset, Antigoniānis inde refugientibus magnā nactus est rerū necessariarū copiam. Inde in latrones quosdā speluncarū recessus habitantes equitū alā immisit, cum peditū tribus cohortibus, ut eos cohiberet à maleficijs. aberant aut nō longè à uico, qui Arbela dicit. Quadragesimo deinde die uenit cum toto exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in sinistro aciei cornu laborari coeptū est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam uincentes coegit terga uertere, suos uerò fugientes gradū sistere. nec hoc contentus profligatos & palātes usq; ad Iordanem persecutus est. atq; ita uniuersam Galilæā in partes suas traduxit, præter eos qui erant in speluncarū receptaculis. numeratisq; uiritim c l drachmis, et pro portione cēturionibus, suos in hyberna dimisit. Interea Silo ad eū uenit cū suis ducibus qui apud Antigonū in hybernis fuerāt, illo nolente eos post unum mēsem exactum amplius alere. Nam & ad finitimos miserat, q iubereñt eos sublati omnibus rebus ad uictū necessarijs in mōtes refugere, ut Romani præ inopia fame perirēt. At Herodes Pherorē fratrum minimo cōmeatuū curā cōmisit, iusso instaurare Alexandriū. Ille uerò

Silo largitione corruptus.

Herodes de cōmeatu proficit.

Herodes apud Hierichuntē uincit Antigoniānos.

XXV.
Herodis expe-
[ditio in latro-
nes.

breui & militibus magnam necessariarum rerum abundantiam præbuit, & castellum illud prius desertum denuò cōdidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria uerò Ventidius Silonem accersens cōtra Parthos, iussit primum Herodi nauare operam, deinde ad propriū bellum exire prouinciales auxiliares. At ille Silone ad eum misso, ipse contra latrones in speluncis degentes duxit militem. Erāt autem hæ speluncæ sitæ in præruptis mōtibus, angustis tramitibus accessibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familijs. Rex autem arcas in hunc usum cōpactas de uertice montis per machinas demittebat catenis ferreis: eo q̄ nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè cōtra eos derepere. Hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. Hæc tamē arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinem: & in speluncis non deerant uictui necessaria. Vt uerò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi, quidam armatus accinctus gladio, manu utraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces morę impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primum tragulis multos intus confecit: deinde resistere conatos falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demum in arcam se recepit. Cæteros uerò eiulatum audiētes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniens, multiq̄ rege per præconem pollicente ueniam deditionem fecerunt. Sequēti uerò luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat em̄ intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum uxore ac septem filijs, rogatus ab eis ut se deditionem facere permitteret, stans ante ostium, primum quemque exeuntem iugulabat, donec ad unum omnes confecit, & uxorem ultimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit, mortem serui: uti præferens, primo tamen in humilitatem Herodis multa eiecit conuitia, licet rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur ueniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatae sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, ut armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non bene celsit: nam inuasus ab his qui & antè Galilæam turbauerant, interfectus est. quo factō receperunt se in paludes & loca inaccessa, totum eum tractum rapinis infestantes & excursionibus. Herodes autem reuersus poenas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublati rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæso in pugna Pacoro, & Parthis profligatis, Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille uocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum, non admisit homi-

nem,

nem, sed per funditores glandibus impetum arcuit, satis declarans suum animum. Ille tum demum Herodem bene monuisse, & se nō obtemperantem errasse intelligens, in Emauntē urbem se recepit: & in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei uenerūt, interfecit nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto rex exacerbatus petebat Samariā. Nam decreuerat ea de causa audire Antonium, alijs sibi opus dictitans, quā his qui se magis quā hostem læderent, alioqui sufficere uel se ad opprimendum Antigonom. Machæra uerò consecutus eum rogabat ut maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerētī bellum contra Antigonom. Itaq; reconciliatus Machærae multum roganti, relicto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, necue cum Machæra contenderet. Ipse uerò properauit ad Antonium oppugnantem Samosata sita ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quā equites. Postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium non audebant se committere itineri propter obsidētes uias barbaros, & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducem se præbuit. Statione autē altera à Samosatis insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: ubi quā exitus erat in campestria occultaauerant se non pauci equites, non moturi se loco, donec uiatorum agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertransiissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur à ferme quingentis equitibus. Qui cum primos sibi occurrentes in fugam uertissent, rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorum animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antè fugerant, ita ut ubique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non pauca gerebant sarcinas, simulq; mancipijs, coeptū iter prosecutus est. Et cum plures alij in propinquo campis saltu insidiantes in illos coorirentur, hos quoq; cum ualida suorum manu aggressus in fugam compulit: multisq; ex eorum numero cæsis tutum sequentibus se iter præstitit. Illi uerò seruatorem eum & protectorem suum appellabant. Postq; autem prope Samosata uentum est, exercitum instructum & ornatum ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multumq; gauisus eius aduentu, & cognitis quæ obiter gesserat, collaudata uiri uirtute, cōplexus est eum & salutauit comiter, in summoq; honore habuit ut regē recens à se declaratū. Antiocho autē paulo post id castrum dedēte, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cū exercitu tradidit: commendatoq; ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum regē præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorū fratris quæ illi Antoniū aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinq; cohortibus uersus Hierichuntē profectus ad demetēdas eius agri fruges, in mōtib; castris locū cepit: & quia Rom. cohortes constabant ē tyronibus non admodū rei militaris peritis, q; plerique ē Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorū difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit, sex em̄ cohortes desideratæ sunt.

Antigonus

*Machæra in Iudeos semit.**Herodes Antio Samosata obsidenti suppetias latum uadit.**Iosephus Herodis frater in prælio occiditur.*

Antigonus uerò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, & talētis à Phērorā fratre redimēdum. Quo factō Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacum demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra autem Gitttham castellū muniebat. Regi uerò apud Daphnen Antiochiæ suburbium fratris casus renunciatus est, iam antè tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducēs etiam unam Romanam legionem, Ptolemaidem petijt: unde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. Cui occurrētes hostes, prælio uicti compulsi sunt in castellum unde exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, ui tempestatis coactus est infecta re inde exercitum in proximos uicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellum tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoq; properauit Hierichūtem, uolens ulcisci fratris interitum. quò postquam uenit, honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuium: peractaq; cœna dimissis cōuiuis recepit se in cubiculum. Hic uidere licuit res regis à Deo non negligi. Triclīnium enim illud in quo cœnatum fuerat, iam uacuum sine cuiusquam noxa cōcidit: quo factum est, ut omnes Herodem Deo charum crederent, ut qui miraculose seruatus uideretur è tanto periculo. Sequenti uerò die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium uerticibus, Romanos terrebant: eorum que uelites procurfando tragulis & saxis feriebant regiones, adeò ut ipsi quoq; regi quidam tragula uulnus in latus infixerit. Porro Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, uolens uideri ita abundare copijs, ut foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Machæra se opposuit. Herodes uerò occupatis quinque oppidis, præsidiariorum circiter *mm* in eis interfecit, & incensus oppidis contra Pappū reuersus est, qui castra habebat ad uicum Iſanas nomine; & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, ubi animaduertit hostem præ audacia uenire ad pugnam, collatis cum eo signis uicit egregiè, & accensus ulciscendi fratris cupidine, sæuendo instabat in uicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis uidit omnia referata & cōstipata militibus. Hos igitur saxis supernè impetentes aceruatiim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm uidere innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maximè fregit hostium audaciam, ita ut non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat multitudinem maximam coeuntium circa uicum, qui tunc fugiebant. & nisi repētè ualida tempestas interuenisset, regij uictores petijissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans urbem deserere. At rex iam uespere iussis parare cœnā militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauātū abijt: ubi maximū discrimen adiijt, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & unius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò cōpulerat. Dumq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius,

armati

*Herodes triclī
nij casum mirè
euadit.*

*Herodes Anti
gonianos uin
cit.*

*Herodes lauās
periculum mi
rifice effugit.*

armati similiter, adeò attoniti, ut illæso rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti uerò die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in ultionē fratris. nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc ubi tempestas desæuit, moto inde exercitu uenit Hierosolyma, & castra propè urbem metatus est, anno tertio postquàm Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quàm maximè oppugnationi obnoxia erant mœnia, ante templum fixit tentoria, uolens sic ea quemadmodū olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turrets erexit adiutus operarum multitudine: & cæsa circumquaque materie, præpositisq; huic operi uiris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

Cap. XXVIII.

PERACTIS uerò nuptijs uenit per Phœnicem Sosius, præmissisq; xxvi.
per mediterranea copijs, mox & ipse affuit habens secum multos tam pedites quàm equites. Venit etiam rex à Samaria, ad ueterē exercitum nō mediocrem accessione adducens. erant enim circiter xxx milia. omnes autem conuenerunt ad Hierosolymorum mœnia, & confederunt ad septentrionale urbis latus, ad undecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerāt autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro seipso bellum gerēs, ut deiecto Antigono hoste pop. Rom. ipse pro eo ex senatuscōsulto regnum acciperet. Intus autem certatim resistebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templum iactantes, & fausta populo ominantes, non deserturum Deum suos in periculo: direptis' que extra urbem tam hominum quam equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obfessoribus. Cui rei Herodes ita prospexit, ut contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidijs, & commeatus additis præsidijs è longinquo conueheret, ut breui necessaria uictui abundarent in exercitu. Adhæc operarum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. Machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. At obfessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes uarijs artibus. Excurrentes enim crebrò, modò incepta, modò iam perfectæ opéra incendebant: & conferentes pugnam cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum pro disiecto machinis muro intus recenstem extruebant, & cuniculis obuio agebant alios cuniculos, ut nonnumquam sub terra manus confererent. utentes' que desperatione pro fortitudine ad extremum perdurabant, id' que obfessi à tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in sabbaticum annum inciderat oppugnation. Tandem euaserunt in mœnia primùm lectissimi uiginti milites, deinde Sosij centurio. captus est enim primus murus diebus xl, secundus uerò quindecim: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigonom incendisse calumniabatur, uolens in eum concitare inuidiam populi. Capta uerò exteriorē templi parte & ima urbe, Iudæi

*Hierosolyma
ab Herodianis
expugnantur.*

ad in-

ad interiora templi & superiorem urbem refugerunt: timentesq; ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas uictimas, per legatos petierunt ut has tantum sinerentur introducere. Rex uerò annuit, sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt uerò spem suam frustratam uidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis uiribus adortus urbem expugnauit: moxq; omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis ludæis conantibus aduersam factionem extirpare funditus: eratq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidē templi tuente supplices. Non ætati ulli parcebatur, non sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstante rege, et precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus, sed ueluti furore perciti sæueiebant, nullo ætatis discrimine. Antigonus quoque neque ueteris neque recentis suæ fortunæ ratione satis habitata descendit è turri, Sosioq; ad genua procidit. & ille nihil miseratus mutata eius fortunam, insultauit homini Antigonom appellans, non tamen incultoditum reliquit tanquam foeminā, sed uincto custodes addidit. Cæterum Herodes deuictis hostibus, non minus negotij habuit in compescendis alienigenarum auxilijs. ruebat enim multitudo conductitiorum ad uiuendum non famum solum, sed intimum etiam adytum. Rex uerò alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade uictoriam existimans, si quid eorum quæ uideri fas non esset, ueniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per urbem fieri, identidem Sosium rogians, solitudinis ne se regem Romani facturi essent, exhausta urbe rapinis simul ac cædibus: exiguumq; dicens sibi uideri tantæ ciuium cædis precium, etiam si totius orbis dominiū contingeret. Illo uerò referente pro expugnatione urbis direptionem meritò permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturū singulis. atque ita redempta ciuitate ab ulteriore uexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio uerò etiam regiè dedit munera, ita ut omnes bene nummati discederent. Ea clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, c LXXV Olympiade, mense tertio, ferijs quibus solenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata ludæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadem die urbs capta fuerat ante annos uigintis septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonom uinctum ducens ad Antonium. Herodes autem ueritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud senatum iure secum contenderet, docens se regio natum sanguine, Herodem uerò plebeiū, & quòd si ipse propter offensum Rom. pop. indignus esset qui regnaret, certè filijs eius infontibus regnum deberetur: hæc inquam timens multis pecunijs induxit Antonium ut Antigonū tolleretur. Quo facto tum demū Herodes metu liberatus est. Atque ita Assamonæi principatus desijt post annum centesimum uigesimum sextum: quæ domus illustris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorem sacerdotij, facinoracq; maiorum egregia, quibus propugnauerunt pro ludæorum republica. Verum hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere,

Antigoni
mors.

genere, & subiecto regibus. Atque hunc Assamonæorum exitum à maiori-
bus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XV.

*Expugnatis à Sosis & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, He-
rodes uero primos amicorum eius interimit. Cap. I.*

IEROSOLYMORVM expugnationem Sosis ductu
atq; Herodis, & captiuitatem Antigoni superiore
uolumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta
sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est He-
rodes, quantum urbanę plebis etiam nondū regnū
adepto fauerat, eos uicissim promouebat: aduersæ
aut factionis homines quotidianis absumebat sup-
plicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio
Pharisæus, & Sameas huius discipulus. Dum enim

obsiderentur Hierosolyma, hi consulebant ciuibus ut Herodē in urbem reci-
perēt, eamq; ob rem gratiā illis habuit. *Pollio uero hic olim capitis reo He-
rode, Hyrcano cæterisque iudicibus prædixit opprobrians, q; absolutus eorū
sententijs ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionē procedente tē-
pore Deus euentu cōprobauit. Tunc uero captis Hierosolymis, omnē regiā
supellectilē in unū cōgessit: à diuitibus quoq; ablata & collecta magna ui au-
ri ac argenti, totum id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiā XLV pri-
mates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus qui etiā cadaue-
ra scrutabantur, ne quis eorū efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut ar-
genti inueniebatur, id totū ad regē referebatur, nec ullus finis malorū aderat.
nam bona eorū auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant
propter tempus anni sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterum Anto-
nius accepto Antigono uolebat eum uinctum seruare ad triumphū: sed ubi
audiuit gentē ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, ma-
gis placuit apud Antiochiā eum securi percutere, uix enim Iudæi cōtineri po-
terant in officio. Testis est Strabo sic scribens: Antonius Antigonū Iudæum
perductum Antiochiā securi subiecit: Romanorumq; primus affecit regem
hoc supplicio: ratus non aliter posse adduci Iudæos ut Herodem pro illo re-
gem constitutum admitterent, nam ne tormentis quidem adigi poterant ut
appellatione regis eum dignarent: tanta apud eos fuit prioris regis existima-
tio. quare uisum est ignominiosa morte obscurare eius memoriā, & lenire pu-
blicū Herodis odiū. Hæc Strabo. Hyrcanus autē pontifex captiuus apud
Parthos cognito quod Herodes regnū affecutus esset, reuersus est ad eum, in
hunc modū dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorū duces, Hyrcanum
qui primò pōtifex, deinde rex fuit, & fratrē Herodis Phasaelū, captiuos abdu-

* Superiore
libro cap. 17:
Sameas hoc
tribuitur.

Antigoni
mors.

Ioseph.

M

xeranti

xerant: quorū Phasaelus nō ferens captiuitatis dedecus, & turpi uitæ honestā mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Hyrchanus à Parthis dimissus ad Herodem reuertitur.

Cap. II.

HYRCANVM autem ad se perductum Phraates Parthorū rex propter claritatem generis comiter habuit: & uinculis solutum uoluit Babylone degere, ubi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quā pontifici ac regi Hyrcano honorē habebant: nec hi solū, sed quātum Iudæorum ultra Euphratem habitabat: ita ut non admodum præsentis fortunæ poeniteret hominem. Sed postquam rescuit Herodem ad regiā dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eo expectans, quod aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, officiij causa inuisere illum solitis: qui tamen ut maneret ei suadebant, commemorantes obsequia sua, & honores quos exhiberent non aliter quā uel regi uel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatū ab Antigono. nec reges solere pariter meminisse accepti in priuata uita beneficiij, quando quidem morescum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ desiderium. Herodes quoque ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem, nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ. Simul que etiam ad ipsum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini qui se & educasset & cōseruasset. Nec tamen re uera hoc agebat: sed quia ipse iniquè imperabat, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum uiatico, cum excepisset, in summo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in cōuiujs semper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lactabat hominem quo minus suspicaretur insidias. Quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, unde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis sacerdote Ananelo, huic summum sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, uxor Alexandri Aristobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alteram Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine foeminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quod eo superstite aliunde uocatus pontificatum usurparet. Scribit igitur Cleopatraz per quendam fidicinem, ut pontificatū filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligēte, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudæam profectus, ut uidit Aristobulum, delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariammen regiam coniugem, felicemq; prole Alexandrā prædicans: cum qua colloquutus persuasit ut depictas amborum effigies ad Antonium mitteret, fore enim ut his conspectis illenihil non à se impetrari patiatur. His uer

bis

bis excitata mulier eas effigies ad eum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi uisos non mortali, sed planè diuino natos genere, uolens Antonium in amores pellicere. Qui indecorū sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatras suspiciones uitans, scripsit ut puerum ad se mitteret, & honestè addidit, nisi molestum uideatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, uidelicet decimum sextum agentem annum, adhuc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primū Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi uoluptates undecunque uenientem impunè propter potentiam. Rescripsit igitur, si uel pedem è regno suo moueat adolescens, fore ut cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerum sub alio rege sperantibus. Hoc pacto cum satis fecisset Antonio, decreuit non omnino adolescentem & Alexandrā expertes honoris relinquere, uxore etiam Mariamne assiduīs precibus obtundente, ut fratri debitū pontificatum redderet, dicenteque ipsi quoque id fore cōmodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorū concilio, multis uerbis in Alexandram inuectus est: eam & clām regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere, ut ope Antonij à se regimē transferatur in puerum, idque tanto iniustius eam moliri, quod & filiam suā interim honore parto priuare conetur, & regnū perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis. se tamen præteritorum libenter obliuisci, nec desinere pietatem erga eam cæterasque necessitudines colere: & nunc eius filio pontificatum dare, cui Ananelus hætenus propter ætatem immaturam prælatus sit. Hæc postquam elocutus est uerbis meditatīs, quo magis cum faceret mulieribus & amicorum cōsistorio, Alexandra uix sui compositum præ gaudio, tum quod se suspectā intelligeret, coepit cum lacrymis pro se uerba facere, fassa se pro sacerdotio nihil nō tentasse indignitatis & cōtempus impatientia: regnum autem negans se uel ambisse unquam, uel etiā si ultro offerretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi uideri, quod filiam cum ipso regnare uideat, satisque ita consultum securitati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere se honorem filij, futuramque posthac regi obsequentissimam: ueniamque præteritorum petere, si quid fiducia generis & necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis uicissim dexteris discesserunt, omni, ut tum uidebatur, suspicione sublata.

Alexandra Aristobuli & Mariæ effigies mittit ad Antonium.

Herodes Aristobulo dat pontificatum.

Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariamne fratrem pontificem declaratum non multo post necandum curat. Cap. III.

IV M rex confestim pontificatum abrogat Ananelo, uiro peregrini generis, utpote nato ex Iudæis olim ultra Euphratem traductis per Assyrios, ut antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolebant, unde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iam pridem notus familiariter. Eum adeptus regnum cum autoritate sua pontificem fecisset, ipse postea abdicauit quo familiam suam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. Alioquin honor hic semel
Ioseph. M 2 assumptus

assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legē uiolauit, pro Iesu subrogato in hoc sacerdotium fratre ipsius Onia. Secundò Aristobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes Aristobulum adolescentem uiuo adhuc pontifici successorem dedit. atq; ita tum uisus est discordiæ domesticæ attulisse remedium. nec tamen ut sit post reconciliationem uacauit suspicionibus, ueritus Alexandram ne in posterum quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. Adhæc obseruabatur assidue, ita ut nihil regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam uiuendi rationem attinerent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad odium. Plena enim muliebri ferocia suspectam se obseruari indignissimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm amissa licentia, honoris specie in seruitute & timore uitam degere. misit ad Cleopatram literas, præsentem rerum suarum statum deplorans, & rogans ut opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam unà cum filio clàm in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placuit, moxq; tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapalis in has se & filium inclusit, iussis famulis conscijs, ut noctu has efferrent. erat autem mare petendum, ubi paratum stabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicū mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non inscium eius consilij. Quo cognito Sabbion, qui hæctenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarū quibus Antipater ueneno sublatu fuerat, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non cessaturā Cleopatram, odij tali ansa præbita. Quare simulata magnanimitate, uolebat per clementiam uideri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iamq; instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annum tum egressus decimumseptimum, sacris secundum legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremonias que decenter tractabat ipse, eximia forma, & statura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas uoces ac comprecationes, licentius, quàm sub tali rege decebat, proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, ut quod de adolescente decreuerat perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuium, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere. cumq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore, ac primū spectabant

Alexandra suam clām molens deprehenditur.

Herodes Aristobulum tollendum curat.

ctabant natantes quosdam è focijs & famulis. Deinde postquam prouocante Herode adolescens quoq; eis se miscuit, amicorum quibus hoc datum erat negotium, deprimentes eum natantem, & quasi per lulum ac petulantiam mergentes, non prius destiterunt quam omnino aqua præfocatus est. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum redijt. Hic casus ubi mulieribus renunciatus est, uersa repente rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus incōsolabilis: totamq; urbem rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatem deflente tanquam propriam. Sed præcipuus fuit dolor Alexandrę, quam & si dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendam sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius uita nullam significationem dare quòd data opera neccatum sensisset, donec aliquid quando se offerret ultionis facultas. Quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferēs. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se incio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens, sed & lachrymas & mœstitiam ueræ simillimam. ac fortasse ueræ etiam miserationis non nihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimū hoc agebat, ut alienus uideret ab hoc crimine. Cæterum quod ad magnificentissimum funeris apparatus attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tam in exornando conditorio, quam in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quo miseris mulierib. hoc pacto afferret solatium.

Cleopatra Iudeorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrat. Cap. IIIL.

ALEXANDRA tamen nullo modo emolliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad uindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatrarū indicat, simulq; filij sui interitum. Illa uerò iam pridem adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quam proprium curauit hoc negotium: nec unquam destitit incitare Antonium ad ulciscendam necem iuuenis: indignū facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiu it ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidē ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatrarū odia metuens, indefinenter Antonium cōtra se irritantis, decreuit quidem parere: neq; enim aliter facere poterat: sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mādauit, ut si Antonius in se grauius aliquid statuisset, cōsestium Mariammen interficeret. Sicut enim se affectum erga uxorem, ut etiam si post ipsius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. Innuebat autem Antoni in eam ardorem, qui de eius forma iam pridem audiuiisset, atque his mandatis, non admodum læta sperās de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porro Iosephus

Ioseph.

M 3 creditum

Herodes ad causam de Aristobuli nece dicendam ad Antonium proficiscitur.

*Iosephus mu-
lieribus arcan-
num detegit.*

*Herodes Anto-
nium donis
cecat.*

creditum sibi regimen administrans, & sapissimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalibus amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eis affectum regis, eò prouectus est, ut mandatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neque sine ea uiuere sustineret, neque uel morte ipsa ab ea disungi. quæ Iosephi uerba mulieres non tam ut indubitatum Herodis amoris signum interpretatae sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si uel mortuus sæuaret in earum capita. Interea per urbem rumor ab inimicis regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra uerò etiam Iosephum hortata est, ut assumptis ipsis ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiã circa urbem tenebat sub tribuno Iulio. Sic enim primum si quid turbarum in aulam incidere, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen, si in Antonij cõspectum uenerit, atque etiam regnum recepturam, & quicquid deberetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione, literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim uenit ad Antonium, muneribus eum placauit quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem uiri leniit, ut minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatras instigatio. Negabat enim Antonius oportere regem facti sui rationem reddere, alioqui ne regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idque ipsum etiam Cleopatras aiebat conducibile, si non multum se misceret alienis imperijs. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumque honorem quo se dignaretur Antonius, ad confessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idque non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnum id sibi usurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, uenturumque breui constabilito tam regno quàm amicitia. nec relictam Cleopatras cupiditati ullam spem, quando Antonius pro eius postulatis CoeleSyriam ei concessisset, hac cõditione, ne posthac ludæam peteret, & ut molesta esse desineret. His literis reditis uoluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamen latuit id consilium, sed quamprimum deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte, Herodes in ludæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis uoluerit. Nec hoc contenta Salome etiam maritum suum Iosephum criminata est, Mariammes consuetudinẽ obijciens. Hoc autem fecit propter simultatem ueterem, quòd regina elatiani mi foemina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porro Herodes qui semper ardentè amaret Mariammen coniugem, statim perturbatus est, non ferens zelotypiæ stimulos. ægrè tamen se continens, ne à recta ratione trãsuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa uerò pernegate factum cum deierationibus, & quicquid insons foemina posset in de-

ensionem

fensionem adducente, rex paulatim assentiendo placari se sinebat uictus amore uxorio, ita ut postremo ueniam peteret, quod temerè fidem habuisset rumoribus: agebatque ei gratias pro seruata pudicitia, suum uicissim amorē commemorans: tandem, ut mos est amantium, prorumpentibus lachrymis ruunt in complexus mutuos. Cum tamen nondum uxori amoris sui fidem faceret, tantoque magis conaretur id efficere: tum illa, Non est, inquit, amantis mandare si quid humanitūs accadat ab Antonio, uxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc uerbo rex uelut ictus præ dolore confestim eam è complexu dimisit: uociferabaturque capillos sibi lacerās, tenere se manifestò deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurum fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinem. atque ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore uictus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen Iosephum ne in conspectum quidem admissum iussit interimī, et Alexandram ut malorum omnium causam, uinctam coniecit in custodiam. Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra non desinente in omnes incitare Antonium: quem hortabatur ut auferens cuiusque suam dynastiam, ipsi contributor: multumque apud eum poterat irretitum suis amoribus. cumque natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur regni successio, ueneno sustulit, agentem annum xv. deinde Arsinoen sororē suam Ephesi in templo Dianæ supplicem, interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam ubicunque spes affulgeret, neque templum, neque sepulchrum, neque asylum ullum unquam uiolare dubitauit, modò ad illam redirent spolia quaesita uel sacrilegio: miscebatque sacra profanis, fas nefas, ut augetur lucris uel iniquissimis. Ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & uoluptatibus deditæ, cuius cupiditates uix totius orbis expleri possent opibus. quamobrem & Antonium continuo sollicitabat, ut alijs ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionem suam faceret. Nam Lysaniā Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis regibus. Verum ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, ut nō illecebris solū, sed etiam ueneficijs eius captus uideretur: puduit tamen eum tam insignis iniustitiæ, ne uideretur ad procacis foeminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. Ne igitur uel negando eam contristaret, uel imperata illius omnia faciens uideretur mortalium omnium nequissimus, partes de utriusque regione ablatas ei largitus est: ad hæc urbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum usque ad Ægyptum: præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conaretur.

Maria Herodii
indiciū Iosephi indicat.

Iosephi mort.

III.
Cleopatra Antonium dementat.

Cleopatra regina in Iudæam aduentus.

Cap. V.

HÆC affecuta Cleopatra, & Antoniū in Armeniā cū exercitu profectum usque ad Euphratē profecuta, reuertitur: obiterque adita Apamia & Damasco, etiam Iudæam ei libuit inuisere: ubi excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri redditus ei locauit. Is & balsamum fert, quod unguentorum longè preciosissimū ibi tantum

M 4 prouenit,

Cleopatra Herodem ad suum primum sollicitat.

prouenit, & eximiarum palmularum uim magnam. Per hæc negotia contracta maiore cum rege familiaritate concubitus eius appetijt, mulier natura in temperans, & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nō nihil: quamuis uerisimile sit per stuprū quæsitam occasionē struendis insidijs. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autem iam antè ei parum amicus, quod nosset infestam ex æquo omnibus: tum uerò etiam odio dignam iudicās tam proiectam libidinem, necnon maturo supplicio, quæ se sic prostituere conaretur, tunc eius postulata repudiavit. Deinde cum amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic enim multis molestijs leuare posse eos quibus uel hæctenus infensa fuerit, uel in posterū futura sit. Quin & ipsi Antonio id fore utile, quādo quidem nec illi fida futura sit, si in quam temporum difficultatem delapsus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignum cēsentēs, hominem in magnis uersantem negotijs in manifestissimum se periculum conijcere, & obsecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur utile. quin hoc ipso augēdum eius desiderium, quod per uim atq; insidias amisisse eam uidebitur. nec superesse uel mediocre excusationem, cum mulier sit omniū eius ætatis longè honoratissima, & si qd utilitatis ex eius nece possit existere, coniunctum sit cum Antoni iniuria. unde facilè apparere, quā magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia regis ipsius, cum nihil uetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsentī statu rectè disponere. His deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerūt eum à facinore. Ille placata muneribus regina, uersus Ægyptum eam deduxit. Ceterum Antonius subiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filijs suis satrapis uinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatrar, & quicquid preciosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per uim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatrar occasionem maleuolentiæ. Arabs uerò postquā eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: dein de malignior factus & ad dandum segnior, uix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Arete infert, quo tempore Antonius à Cesare Actiaco praelio uictus est.

Cap. VI.

UAM eius iniquitatē & iuris contemptū non ferens Herodes illatus erat bellū, atq; ad eā rem usus est tēpore Romani belli. Cum em̄ expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII Olympiadē incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes uerò multorū iam annorū possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans redditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxiliū Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negās sibi opus esse. uerū quia tam ex ipso q̄ ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellū uertere. nā & regina hoc in rem suā fore existimabat,

si alter

si alter ab altero mutuis attererent cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi cōtinuit exercitū, cum quo mox inuasit Arabiā equitatu simul & pedestribus copijs instructissimus, Diospolim petēs quò occursuri erāt Arabes, non em̄ eos latuit hęc expeditio. Post acerrimū igitur conflictū penes Iudæos fuit uictoria. Post hęc rursus magnus Arabū exercitus confluit ad Cana, qui locus est in Coelesyria: quod præsentiens Herodes duxit cōtra eos maximā exercitus sui partē. Cumq; uellet munitis uallo castris per occasionē deinde præliū cōmittere, imperanti hęc reclamabat multitudo, mitteret moras, & cōfestim in Arabas duceret. Faciebat aut̄ eis animos, tum q; pulchrē instructā aciem habere se crederent, tum recēs memoria prioris pugnae, in qua egregiē uicerant. cum igit̄ ardor eorū uix cohiberi posse uideretur, decreuit rex uti alacritate militū, & professus se nō cessurum illis uirtute, armatus ante agmen ibat in hostē, subsequēte instructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas, paulisper em̄ repugnare conati, ut uiderunt nō posse ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugā uersi sunt. actumq; de eis fuisset, ni Athenio Herodē inuasisset, eiusq; exercitū. Hic Cleopatraz dux erat in ea regione: & quia Herodē oderat, non imparatus pugnae euentū expectabat, quieturus si Arabes uincerēt. Vbi uerò uinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarū fessos iam, & uictoriā suam putantes ex improviso adortus magnā stragem ædebat. Nam Iudæi uiribus in professos hostes absumptis, tum uerò etiam ob uictoriā dissolutiores, facili hosti cedebāt, multa q; uulnera accipiebāt in locis asperis & inequitabilibus, quorum peritiores erāt aduersarij. His igit̄ uehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in præliū trucidabant iam fugientes. nec una erat exitij facies, pauciq; in castra euaserūt. Herodes uerò de pugna desperās, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent, nec tamē licet festinus, affuit in tēpore, sed Iudæorū castra capta sunt. Arabibus aut̄ non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & uictoria potiuntur, à qua plurimū aberant, & hostiū ualidum exercitum opprimūt. Ex illo tēpore Herodes latrocinij cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, neq; tamen non hostibus assiduitate & laboriositate incommodabat, & suorum casum omni ratione corrigere studebat.

Iudæi Athenionis prodicione ab Arabibus uincuntur.

De terræ motu qui Iudæam concussit.

Cap. VII.

Quo tempore dum maximē apud Actiū Antonius conflictatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquā antē motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem milia. militaris tamen multitudo nihil detrimēti accepit, utpote sub dio agitās. Hęc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncj gētilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum urbibus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarij. Legatos itaque gentis, qui rebus afflictis pacem petitori uenerant, comprehensos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. At illi non ausi aduentum eorum præstolari, utpote deiecti animis ob calamitatē, rempub. negligere, nec multum à desperatione

VI.

tionē

tionem abesse uidebantur. Quos ita affectos rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conādo animum illis addere. Cumq; generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius uiderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. Eos igitur his uerbis consolatus simul & cohortatus est.

Herodis concio ad exercitum.

Cap. VIII.

NON ignoramus, uiri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus remorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterrerī nihil mirum fuerit. Sed quoniā bellū est pro foribus, & quæ hætenus acciderunt, non nisi uestra uirtute possunt corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi. Ac primum de bello uerba faciā, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod uel præcipuē debet acuere uestrā fortitudinem. Deinde ostendam, nec hæc quæ nos contristant, esse tam grauiā quā uidentur, & magnā nobis superesse spem uictoriæ. Ac primum de eo differam quod prius proposui, uosq; ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciā. Nostis em̄ ipsi Arabum iniustitiā, & quā sint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirū genus hominū impium, ac barbarū: sed nos præcipuē infestauerunt, ob auaritiā & inuidiā perpetuis iniurijs nos laceffentes. Et tamen ne alia beneficia nostra in eam gentē collata cōmemorem, quis eos imminētē Clēopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea enim cum Antonio cōiunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit ne quid isti grauius paterent, dum ille cauēt cōmittere q̄ nobis suspectū esse posset: deinde postquā precibus illa euicit ut de utraq; regione portiones quædā ei deciderēt, in his quoq; dispensandis non cessauit mea industria: & datis de meo magnis muneribus securitatē ambobus acquisiui meo unius sumptu, dum c c talenta expendo, & pro alijs ducētis fideiubeo, pro redditibus eius ipsius terræ, quā isti olim nostram occupāt. Atqui æquū erat nos ludæos & à tribus immunes esse, nec cuiquam ullā agrorum partē decidere. certē in Arabū gratiā, qui nobis salutem suā debent, indignū erat quicquā expendere. Sed multo iniquius est, eos qui negare nō possunt suā libertatem nostrū esse beneficiū, & eam ob rē gratias nobis egerūt, fraudare nos debitis, præsertim amicos & pacis tempore: quando quidē fides etiā hosti seruāda, multo magis inter amicos locū habeat necesse est. at nō inter tales quales isti sunt, qui nihil tam honestū putāt quā quod cum lucro coniunctū est, & iniuriā impunitā esse debere, quæ lucri gratia cōmittitur. Dubiū mne igit̄ est, nostri officij esse iniustos iusto bello persequi, quod Deus ipse fieri uult, iubetq; nos semper odisse uim & iniuriā, maximē in bello nō solū iusto, uerū etiā necessario. Quod em̄ confessione omnium tam Græcorū quā Barbarorū est crudelissimū, hoc cæsis nostris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores sacros ac inuiolabiles esse uolunt, & nostri honestissima sanctissimaq; legis præcepta per angelos, hoc est nuncios à Deo acceperūt. hoc em̄ nomē & Deū in hominū notitiā adducere, & hostes hostib. cōciliare potest. Quid igit̄ magis nefariū, q̄ legatos de iure agētes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda uel in bello prosperitas, uel in reliqua uita felicitas? ego sanē nō uideo. Dixit fortē aliquis:

ius quidē & fas penes nos est, sed penes illos vires & maiores copiae. uerū isthæc oratio indigna est nostris hominibus. cum quibus em̄ iusticia est, cum illis etiam Deus. ubi aut̄ Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiā per se vires nostras expendamus. Prima pugna uicimus, in secunda primo congressu eos profligauimus, non ferentes nostram impressionem. uictores deinde nos Athenio non indicto bello ex insidijs aggressus est. uerū hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas? Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absq̃ dolo certandum est, semper succumbunt; quando uerò uincere uident̄, per iniustitiā hoc faciunt? Quid q̃ etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad uirtutem excitari debet? nō est enim generosi laus infirmisimū quemq̃ aggredi, sed posse etiam fortes de uincere. Quod si quem domesticæ clades terrent, & terremotus proximus, primum cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit, putantes grauius q̃ reuera fuit; deinde nō decere ut illis audaciæ, nobis timiditatis, eadē causa sit. Illi enim nūc audent non q̃ alicuius boni sibi sint cōscij, sed q̃a nos afflictos credunt calamitatibus. ubi aut̄ nos uiderint occurrere, collabetur eorū fiducia, et nobis hoc ipso crescent animi, q̃ iam cum nō ita ferocientibus pugnabimus. Nam neq̃ usque adeo afflictī sumus, neque, ut quidā putant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quod si Dei uoluntate hoc factum est, mirum ni eiusdem uoluntate cessauit calamitas, & hac castigatione cōtentus est. Quod uerò præsens bellum ei probetur ut iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionē terremotu oppressis, uestrū quia arma gestatis nemini quicquā mali contigit, sed omnes estis incolumes, manifesto diuinæ uoluntatis indicio, q̃ si populariter militassetis unā cum liberis & uxoribus, neminem uestrū desideraretis. Hæc cogitantes, & quod maius est, habere uos Deum protectorē omni tempore, persequimini iusto bello gentem impiā, nec amicitiae iura, nec foederū fidem seruante, in occidendis legatis impiā, cum uirtute gerenda res est, semper fugacē. His uerbis Iudæorū animi nō mediocriter accēsi sunt ad præliū. Herodes aut̄ sacris de more peractis, pperē duxit eos trans Iordanē cōtra Arabas: metatusq̃ castra non pcul ab hostibus, decreuit castellū inter utrosq̃ sitū occupare: cōmodum sibi id ratus, siue pugnandū esset, siue castra in tutiorē locū transferenda. cumq̃ idem esset Arabum quoq̃ consiliū, circa eum locū certamen cōtractum est. ac primum telis uelitati eminus, deinde manus conserunt, utrinq̃ nonnullis cadentibus, donec Arabes uicti discesserunt. Ea pugna Iudæis tātum momentū ad bene sperandum fuit, ut quia hostes certamen detrectat ant, ausi sint uallum eorū diuellere ipsa castra expugnaturi. Atq̃ ita coacti Arabes processerūt nō satis bene structa acie, ne tantillū quidē alacritatis aut spei ad pugnā afferentes: conseruerunt tamen manus uel quia plures numero, uel quia necesse erat lacessenti hosti resistere: post diutinū igitur cōflictum nō paucis utrinq̃ caesis, tandem Arabes in fugam uersi sunt. Tanta autem strages impulsis semel edebatur, ut non solum hostiū gladijs conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se induerent, itaq̃ quinq̃ millia desiderata sunt, cetera turba refugit quidem intra castra,

Herodis de Arabibus uictoria.

stra, sed nulla certa salutis spe, non tam commeatus quàm aquæ penuria. Porro Iudæi quia non potuerunt unà cum fugientibus irumpere, obsidione eos cinxerunt, & auxilijs aditus, & fugam oblesis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primum pacem petentes, deinde quia sitis urgebat, in quamvis conditione descendentes, dum in presentia uiuere liceret. At ille non legatos, nō pecuniam pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixè cupiēs facinorum in suos patratorem poenas ab eis exigere. Itaque coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se uinciendos, & in captiuitatem abigendos, ita ut intra quintā diem capti sint ad quatuor millia. Sexta uero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, uel certā cladem malentes, quàm paulatim ignominiose perire. Quæ sententia postquàm placuit, eruperunt e castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tam uiribus quàm animis, propter extremū infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitacque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo ducem egregium experti sunt, clientelam se dederunt.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario, Hyrcanum interficit.

Cap. IX.

VII.

VA felicitate ille multum elatus domū reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maximè res suas constabilis uidetur, summū discrimen adiit, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. Nemo enim credebatur impune fore tantam Antonij amicitiam. Quo factum est ut amici quidem nihil dissimularēt desperationem, inimici uero cōdolere se fingentes, clam gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum reipublicæ. Ibi Herodes uidens præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum e medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum uoluntati, ab illis præbita est nonnulla occasio. Erat enim Hyrcanus miti ingenio, toto uitæ suæ tempore nullis se admiscens negotijs, omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea contentus. Verum Alexandra ambitiosa scemina, & mutationis spem modestè ferre nesciens, sollicitauit patrem ne ulterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque cauere, seque speratæ fortunæ seruaret. Consuluit deinde ut Malcho Arabiam ditione tenenti scriberet, peteretque ab eo tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis, & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primò repulit, deinde uictus importunitate mulieris, interdium noctuque eandem cantilenam de futurorum spe, deque Herodis insidijs occinētis, ad Arabem literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptum erat, ut equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hæc literæ ideo Dositheo potissimum creditæ sunt, quod & Hyrcani cliens erat & filia: & inuisum ei Herodem non una de causâ uidebatur uerisimile. Nam Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquāto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant.

rant.

rant. Nihil tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens presentis regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui laudata illius beneuolentia, unum etiam ab eo postulauit ministerium: ut complicata epistola, & obsignata Malcho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod ubi Dositheus sedulo executus est, Arabs rescripsit paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos: missurumque instructam manum quæ eos tuto deducere ualeat, & uoluntati eius obsecuturum per omnia. Postquam autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malcho foederis. Quo inficiante, prolatis in consistorio literis, occidi eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab alijs traduntur aliter, uidelicet non ob hoc crimen, sed quasi regi insidiatum, necatum esse. Scribunt enim sic: In quodam conuiuio dissimulata suspitione quaesiuisset ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepisset. respondisset illum, accepisset quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset. Cumque respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus uectaretur: regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac prodicionis, moxque hominem duci iussisse. In fontem autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, ut qui ne iuuenis quidem unquam ullam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoque pleraque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc uero iam octogesimum annum excefferat, sciebatque opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisque qui trans eum amnem in summo honore habuerant, in patriam postliminio rediit, ut sub illius potestate uiueret, quo minus uerisimile est eum molitum facinus à sua natura alienissimum, confictaque uidentur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post uariam fortunam qua tota uita circumactus est. Nam statim principio regnante matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cum in regnum successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus. receptisque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos uixit. unde aliquanto post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ uarietatem: & quod omnium est maxime miserabile, ut modo diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æquiamentissimus & perpetua modestia, imperiumque maxima ex parte per alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certe atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum Herodes Hyrcano sublato ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne usa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. Quare mandata regni cura Pheroræ suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, & totam denique cognationem in Ma-

Hyrcani mort.

Herodes ad O.
clauium Cæsa-
rem profectu-
rus rem dome-
sticam compo-
nit.

Ioseph.

N sada

sada deposuit: iussitq; fratrem, si quid sibi accidisset durius, habenas regni retinere. Mariammen uerò uxorem, quia propter similitudinem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandria cum Alexandra matre collocauit, commissa quaestori suo Iosepho & Sohemio Ituraeo castelli custodia, uiris & antè semper fidelissimis, & tunc honoris causa his mulieribus regijs adhibitis. Verùm his quoq; mandatum dederat, ut si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnumq; pro uiribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

Herodes etiam à Cæsare regnum obtinet.

Cap. X.

Is mandatis properauit Rhodum ut illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantum diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissusq; ad colloquiũ, tum maximè ostendit animi sui magnitudinem, neq; ad supplicationes (ut in tali fortuna mos est) uersus, neque preces adhibens quasi rogando ueniam, sed facti sui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam sibi intercessisse maximam cum Antonio, & totis uiribus se conatum ut penes illum esset rerum imperium: non armis quidem coniunctis, quòd tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illum frumento simul atq; pecunijs. nec tamen se hac parte sibi ipsi satisfecisse: professum enim amicum, pro bene de se merito non opes solùm, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia nō licuerit, certè hanc laudem suam esse, quòd ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at consilio à se adiutum hominem, commōstrando quo uno modo seruari posset, nec omnino in ordinem redigi, uidelicet si Cleopatram interficeret. hoc enim perpetrato, licebat illi & imperio potiri, & à te pacem facilius consequi quam inimicitias. Ille uerò per incogitantiam consilium meum aspernatus est: atque hoc pacto tibi magis quàm sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antoni meum quoque studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neq; uereor ingenuè fateri quāto illum amore prosecutus sim. Sin amoto personarum respectu, hoc tantum in disquisitionem uocas, qualis sim amicus, & quāmemor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilo minus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His uerbis cum magnam generositatem præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, uirum liberalem ac magnificum: ut occasione dicendæ causæ iam insinuaret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum, ut non minus suam quàm quondam Antoni amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Capidum, quantum apud monarchas studio Herodis adiutus fuisset. Ergo ubi præter spem acceptum se uidit Cæsari, & ope eius denuò confirmatum in regno, senatusconsulto quoq; per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus est etiam Alexandro Antoni amico impetrare ueniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate,

omnes

omnes qui cōtrā expectauerūt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior ē periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cēsarem. Qui postquam uenit, omni regia magnificētia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnem hospitalitatē exhibuit, & rerum ad uictum accōmodarum copiam. Quo factum est ut in intimam familiaritatem reciperetur, unā obequitare solitus dum traducuntur copie, tractansq; tum ipsum tum amicos ministerio uirorū cunctisq; sumptuosissimo cultu insigniū. Quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non uinum, non aquam, qua militum magis etiam opus erat. Ipsum quidem Cēsarem talentis dccc donauit: adeoq; satisfactum est omnibus, ut luculentius etiam q̄ pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur, quo magis amicitie promptaq; ad benemerendum uoluntatis fidē fecit, & usus opportunitate temporis egregiā opinionē magnanimitatis sibi parauit, rursumq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officijs persecutus est, ut nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.

Cap. XL.

SED cum primum in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi uxorem Mariammen & socrum Alexādrā. rata enim, id quod non immeritō suspicabantur, nō securitatis causa se in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita ut nec suis nec alienis bonis frui possent, ægerrimē ferebant. Mariamme quoq; maritum simulare amorem credebat, quod ei bonū esset atq; cōmodū. sed nihil molestius ferebat, quā quod ne illo quidem defuncto spes relinquebat ipsam fore superstitem: nec unquā excidebant mādata olim Iosepho data, ita ut omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipuē Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. Ille uerō principio fidus erat, nō discedens ab Herodis præscripto: deinde musculis ac blanditijs muliebribus paulatim mollitus est: postremō effutit omnia mandata regia, præsertim quod nō speraret eum cum eadem potestate reuersurum. Eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & à mulieribus paratā gratiam, præsentē dignitatem & in posterum facillē retenturis. Quod si Herodē rebus ex sententia cōfectis redire cōtingeret, nihil eum nisi uxoris arbitratu acturum. sciebat enim quā impotenter eam rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamme uerō iniquissimo animo tulit noua sibi semp̄ alia ex alijs ab Herode nasci pericula: uotaq; faciebat ne ille unquam saluus reuerteretur, cogitans uis tam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte fassa quid se uereret. Ille enim cum præter spem magna ornatus fortuna appuisset, primō, ut par erat, uxori lætum de hac re attulit nunciū: eamq; solam omnium ob amorem ac iucundissimā consuetudinem salutauit. Mulier uerō narrante eo suos successus, susq; deq; ferre uidebatur, nec bellē suum affectum occultabat: sed ut erat ingenuis minimeq; fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationeq; eius contristari magis quā gaudere uidebatur: ut iam Herodes non tam suspicionibus quā manifestis signis turbaretur. Angebatur enim uidens inexpectatā & apertā uxoris auersionem: quam molestiam præ amore ferre non ualens, nec in ira nec in re-

Sohemus arcum effutit apud Mariammen.

Herodes Mariamme fortunam suam narrat.

Ioseph.

N • conciliatione

conciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeo animus inter amorē & odium ambigebat, ut cum sæpe cuperet punire mulieris superbiam, intercedente amore uetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus curis æstuantem, & sic erga Mariammen affectum ut uidere soror eius & mater, opportunissimū tempus se nactas putauerunt: moxq̃ assiduis calumnijs concitabant hominem, accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magis que ac magis exasperabatur, dum nec illa animum suum occultat, & ipse semper amorem uertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisse, ni commodum nunciatum esset extinctis Antonio & Cleopatra Cæsarem Ægypto potiri: cui obuiam properans familiam sic ut erat reliquit. Discedenti Mariamme commendauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei præfecturam impetrauit. Cæterum Herodes in Ægypto cum Cæsare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficijs ornatus est. Quadringentorum enim Gallorum Cleopatæ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat. Attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonis que turrim: quæ illi non mediocris fuit ad regium splendorem accessio. Deducto deinde usque Antiochiam Cæsare, in regnum reuersus sensit fortunam quàm foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quod ad coniugium attinet, qua parte sibi ante uidebatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quàm qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. Ea foemina cætera pudica & inuiolata fidei, innata habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita ut non habita regiæ potentiæ ratione, non raro contumeliosius eum tractaret, quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & forori eius & matri exprobrare humilitatem generis. quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: exq̃ suspensiones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum. Tandem diu fortum odium in hunc modum erupit. Cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersijt. hæc autem introgressa quidem est, sed unà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. Quo indignè ferente, & uix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iam pridem subornatum pincernam, qui indicaret sollicitatum se à Mariamme, ut ei operam commodaret in propinando regi amatorio poculo: & si amplius sciscitaretur qualenam id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitū tantum ministeriū, q̃ si rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. Hæc prædoctū illo ipso temporis articulo intromittit ad eū alloquendum.

*Herodes foris
fortunatus, do-
mi contra.*

quendum. Atq; is composito vultu ingreditur, & quasi rem ualde seriam asserens, ait se largitione à Mariamme sollicitatum, ut amatorium regi misceret. Quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatum, cuius ipse uim ignoret: ideoq; id renunciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. Ad hæc uerba Herodes, iam antè satis commotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinavit, sciens quòd sine illo nihil nec magnum nec paruum fieri potuerit. Ille cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respondit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauisset. Adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimū non fuisse hæc proditurū, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos intercessisset. moxq; Sohemum comprehensum imperat interfici, uxorem uerò causam suam iubet agere aduocato intimorū amicorum consilio, accusationem accuratā exorsus, & confictū amatorij ac ueneficij crimen intentans. Erat aut uerbis immodicus, & iratior quàm iudicium postulat: quo factū est, ut cum eum ita uelle uiderent, omnium qui aderāt suffragijs damnata sit: qua sententiā prolata, uisum tamen est tam ipsi q̃ alijs quibuscūq; presentibus, non esse eius supplicium præcipitandū, sed includendā in aliquem regiæ carcerem. At Salome cum sua factione modis omnibus dedit operam ut mulier sine mora necaret: quò tanto facilius regem perpulerunt, q̃ dicerent timendū esse aliquem mortuum in populo, si sciretur uiuā asseruari in carcere. Atq; ita Mariamme ducta est ad suppliciū. Id conspicata Alexandra, & intelligens similē exitum sibi expectādum ab Herode, omīssa pristina ferocia ualde indecorè mutata est. Volens enim ostendere se nō esse consciā eius criminis, cœpit filiæ conuiciū facere omnibus audientibus, scelestissimā & ingratham erga uirum clamitans, dignamq; tali exitio, quæ ausa sit tam immane facinus. nō enim pro merito gratiam retulisse bene de omnibus ipsis merito. Hæc illa inhonestè simulante, & interim eius capillos uellere audēte, etiam alij meritò damnabāt ineptam eius simulationem, sed in nemine hoc magis apparuit, q̃ in ipsa quæ ducebatur ad interitum. Nam neq; uerbo ullo eam dignata est, neq; uel tantillum intemperijs eius perturbata, excelsio animo improbare se illius turpem dementiā uultu significabat. Ipsa intrepida specie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq; suo tempore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperans & magnanima, sed non satis modesta, & paulo contentiosior. Cæterum formæ uenustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest, quantum omnes ætatis suæ focminas superauerit, quæ potissima causa fuit quo minus iucundè cum rege uitam degeret. Obsequijs enim ob amorem ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius æquo se gerebat. molestè etiam ferebat suorum casus: idq; apud ipsum quoque fatebatur. Tandem effecit ut inuisa esset regis & matri et sorori, atq; etiam illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiam flagrare cœpit rex, iam antè miserè affectus sicut diximus. Neq; enim uulgari coniugum more amabat, sed cum penè ad insaniam usq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem uxoris moribus effici potuit ne indies magis ac magis eam diligeret. Tū uerò magis etiā uidebat in poenā necatæ Mariæ sæuire. Ac

Mariamme ducitur ad supplicium.

*Herodes occisa
uxore in mor-
bum incidit.*

sæpe inuocabat eius nomē, sæpe etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunq̃ poterat, apparandis conuiujs ac compotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curā reliquit. adeoq̃ dolori succubuit, ut sæpe ministros iuberet uocare Mariammen, quasi illa adhuc uiueret. Sic affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & eius amicorū maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hāc immissam interpretātibus propter iniustū reginæ suppliciū. Ita aucta regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu uenationis, ubi afflicto se intra paucos dies grauē morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota non nihil, nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum uiderentur, res minimū à desperatione absuit. itaq̃ medici partim propter morbi contumaciā, partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertū euentum salutē fortunæ cōmittentes. Eo sic apud Samariam, nunc Sebasten, decumbente, Alexandra habitans tum Hierosolymis, re cognita conata est urbis arces in suam potestatem redigere, alterā templo contiguam, alterā in ipsa urbe sitam. nam qui has obtinēt, totā gentem habent obnoxia: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neq̃ Iudæi sine sacrificijs degere, quibus uita citius cōtemnatur quàm religio. Præfectos igitur tentat, ut sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab alijs. Quod si cōtingat eum sanitatem recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc sollicitatio nō est æqs auribus accepta, sed cum essent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandrā oderant, nec fas putabant desperare de uiuente adhuc Herode. amici enim erant ueteres, unus etiam nepos regis, Achiabus nomine. Quare continuo per nūcios de Alexandra significauerunt. ille sine mora eā iussit interfici: superatoq̃ tandem uix & difficulter morbo affectis & corporis uiribus & animi sic effractus est, ut quauis ex causa ad sæuiendū esset propensissimus. quamobrē ne ab intimis quidē amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro uidelicet, Lyfimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasiōe arrepta huiusmodi. Erat Costobarus unus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim fuerat sacerdotium Coze, quem Deum habent Idumæi. Postquā autem Hyrcanus eorum reipublicæ formā in Iudaicos mutauit, Herodes regnum adeptus, Idumææ ac Gazæ preposuit, Costobarum, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephū interfecerat, ut iam dictū est. Ea felicitate præter spem oblata inflatus ille, paulatim ad tantam insolentiam progressus est, ut regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperāt: misitq̃ legationem ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruissē. proinde nunc quoq̃ impetrādā esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur non q̃ Cleopatram mallet habere dominā, sed ut accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorum dominationē inuaderet. Nam spem ei faciebat tam generis claritas quàm pecuniarū copia, quibus parādus ille nunquā non intentus ne à turpibus quidē lucris abstinebat, nimirū nihil mediocre uolutans in animo. Sed Cleopatra frustra

tentato

*Herodes intima-
mos amicos
interficii.
Alexandre
mors.*

tētato precib. Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominē, nisi intercessissent pro eo tam mater q̄p̄ soror: ita tñ eū donauit illarū precibus, ut nunq̄p̄ posthac illi fideret. Orto deinde inter cōiuges dissidio, Salome libellū repudiij marito mittit, prāter legitimū morē patriæ. lex em̄ nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autē ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris uiri permisso. Verū illa magis ex ppria licentia quā cōmuni iure fecit diuortiū, & ad fratrem se cōferens ait se prætulisse fraternā beneuolentiā cōiugali foederi. Cōspirasse em̄ eū ad res nouas moliedas cū Lysimacho, Antipatro & Dositheo: suisq̄ reb. fidē astruebat p̄ Babæ liberos, q̄s ille iā per xii annos seruasset incolumes. Erat autē hoc uerū, & tū prāter omnē opinionē à rege auditū uehemēter eius animū perculit. Qd̄ em̄ ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquādo tollere, aduersatos suis conatibus, tunc autē ob tēporis longitudinē memoria exciderāt. causa uerò odiorū hec fuit. Regnāte Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tātis rerū difficultatibus maior populi pars fessa, ppenſa erat ad accipiendū Herodē intra mœnia. Sed obsistebāt Babæ liberi pollētes autoritate ac opibus, & fidi Antigono, q̄p̄ putarēt eum regē magis esse è republica. Tandē capta urbe per Herodē, Costobarus destinatus ad obseruādos urbis exitus, ne q̄s aduersę factionis elaberet, sciens magnam esse Babæ filiorū apud uulgus autoritatē, & cogitās illos mutato rerū statu magnū momētū afferre posse suis conatibus, substractos clam in suis agris habuit. Ac tunc quidē licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquā scire quō illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmiū promittente iudici, & modis omnib. eos perquirente, ne tum quidē fateri uoluit. ueritus em̄ non impunē sibi hoc fore post primā negationē, p̄gebat eos occultare, iā necessitate etiā non modo beneuolētia. Hoc post quā sororis indicio rex cōperit, missis quibusdā ad loca latebrarū, & illos interfecit, & quotquot in eodē hærebāt crimine: ut nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatiōe, sed sublati omnibus quorū excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid uellet agere, nemine amplius resistēte. Quo factū est ut x. magis ac magis discederet à patrijs ritibus, & peregrinis studijs ueterū instituta corrūperet inuiolabilia: quo tēpore permagna facta est bonorū morū in deterius inclinatio, labante disciplina qua antehac populus solebat cōtineri in officio. Ac primū athletica certamina quinto quoq̄ anno in honorē Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis extructo: deinde in campo amphitheatrū utrūq̄ sumptuoso opere conspicuū, sed alienū à Iudaicis moribus, apud quos nullus est horū usus, nulla spectaculorū ostentatio. Ille tamē celebritatē hāc nobilissimā esse uoluit, denūciatā circūuicinis atq̄ etiā longinqs gētibus, ppositisq̄ præmijs magnus undiq̄ athletarū ceterorumq̄ certatorū concursus factus est, cōfluxerūtq̄ exercitissimi quicq̄ in hoc genere. Euocabant em̄ magnis præmijs nō hi tantū q̄ gymniciis certaminibus darēt operā, sed musici etiā prætātes, & quocant thymelici: necnō quadrigarij ac trigarij, & qui singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna cōtentione regis, ne quid desideret, quod usquā in hoc genere esset spectabile. Theatrū ipsum p̄ circuitū titulis erat ornatū Cæsaris, & trophæis deuictarū ab illo gentiū, auro atq̄ argento collucētibus. quod uerò ad instrumentū & apparatū attinet, nō uestes præ-

Herodes in peregrinos mores degenerat. Herodes amphitheatrum extruit.

ciosissimæ, nō gemmæ raritate insignes deerāt in his spectaculis: cōquisitis etiam feris plurimis, leonibus, cæterisq; uel robore spectandis, uel aliquo naturæ miraculo. Hæ modò inter se, modò cum damnatis hominibus cōmittēbātur: quæ peregrinis quidem spectatoribus plurimū admirationis obsumptum, atq; delectationis afferebant, indigenis uerò prorsus ad dissolutionem patriæ disciplinæ tendere uidebantur. Nihil em̄ magis impium existimabāt, quàm ex spectandis hominibus cum bestiis cōparatis uoluptatē crudelē captare homines: absurdū æquē peregrinis artibus mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestū fuit quàm trophæa: quæ cum putarent armis cōtectas imagines, quarū usus interdictus est nostris legibus, indignissimè eas ferebant. à quibus cum eos sic abhorrere Herodes animaduerneret, per uim nihil agere uoluit, sed blandis alloquijs conabat hanc superstitionē eximere. nihil tamen mouebant, sed credentes eum grauiter peccare, uno ore exclamāt: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra urbē hominū imagines (sic trophæa uocabant:) hoc em̄ nefas esse. Herodes uerò uidens eos turbatos, & sine satisfactione nō facile cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrū adductis, rogabat eos, ostensis trophæis, quidnā hoc esse putarēt. cūq; reclamassent, hominū esse imagines, iubet detrahi ornatū apposititiū, & ostēdit nudos stipites. quo factō in risum uerti indignatio cōcepta ex suspitione imaginū. Atq; ita sedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebāt omnia. quidā tamē ne sic quidē destiterūt externos mores abominari, ueriti ne ex hac mutatione sequerēt magnū aliquod reip. incōmodū: putaueruntq; sui officij, labanti disciplinæ publicæ uel capitis periculo succurrere, nec pati Herodē quicq; cōtra receptos mores inducere, & pro rege hostē agere. ex his x ciues cōiurauerūt contēpto periculo, sicasq; uestibus texerūt: & in his unus cæcus, ob indignitatē eorū quæ audierat nō paratus ad agendū aliquid, sed ad patiendū, si qd assertoribus patrij moris accideret, cuius exēplo nō mediocriter cōfirmati sunt cæteri. Hi cōmunicatis cōsilijs in theatrū uadunt, sperātes nec ipsum regē improuisum impetū suū euasurū, aut certē multos ex aulicis eius stipatoribus opprimēdos: & uel hoc sibi fore mortis solatiū, si regi occasionē præberent cogitādi de iniuria quam genti inferret. Et illi quidē quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerāt. quidam uerò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totā expiscatus, regi theatrū ingressuro aperit. is rem illam sibi non negligendā existimās, quod & se multis inuisum, et turbas subinde exoiri uidebat, recipit se in regiā, & nominatim cōiuratos accersit: qui cōprehenso in ipso facinore, & scientes nullū esse effugiū, præsentem necessitatē animi fortitudine decorarunt. Nihil enim inficiati interrito uultu sicas protulerunt, profitentes se rectē ac piē cōiurasse, nō propter priuatos affectus, aut sui cōmodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus uiolare ne morte quidē sibi intentata sustineat. Hæc illi cum magna cōfidentia pro se attulissent, à regijs abducti per omnes cruciatus necati sunt. Nec multo pōst delator eorum à quibusdam correptus nō solū interfectus est, sed etiam frustatim cōcisus & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamē hoc factū prodidit, donec post longas ac sæuas Herodis inquisitiones à cōscijs quibusdā mulierculis

In Herodem fit
 coniuatio, eadē
 demq; detegitur.

lierculis per tormenta expressa est confessio. Tum uerò autores eius facinoris cum totis familijs plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. Quod animaduertēs rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hi motus in apertam defectiōnem erumperent. Cum igitur duas arces munitas in urbe haberet, unam in qua ipsius erat regia, alteram uerò iuxta templum Antoniam à se communis, uisum est tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. Abest à Hierosolymis itinere unius diei, ad urbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrin dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem uocant campo, sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitum in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est uulgo leuissimis quibuscq; causis mobili, tumultuandi materia: parato ad quoscunque clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui uel præcaueant, uel recens ortos compescant. In primis autem Samariam cincturus mœnibus, dedit operam ut tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiae securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato uetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrosq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, ut mox ab initijs essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuoris adiutus, & præter ueterem ambitum tantum spatij complexus, ut nulli celebrium urbium cederet. erat enim xx stadiorum circuitus. In eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse uoluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum extruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine cōferendum: reliquas etiam urbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captans ex firmitate loci, quo pro arce uti uoluit, pulchritudine uerò loci suæ liberalitatis ac magnificentiae monumentum relicturus ad posteros.

Herodes seipsum munit, et aduersus seditiones.

Herodes Samariam munit, et frequentat habitatoribus.

De fame quæ in terram Iudeam incubuit.

Cap. XII.

ODEM anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionē ingruerunt, siue ea fuit uindicta irati numinis, siue ita ferebant statæ temporum uicissitudines. Primū sicitas diuturna obtinuit, inde infecuta est sterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam mutata uictus ratione morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus alijs post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestē exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem, nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, nō profuturam in tantis rerum difficultatibus. Itaque absumptis ueteribus frugibus, & nullis in earum uicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non uno anno etiam semina ipsa pereunt, terra non redente

XL

*Herodes fame
laborantibus lu-
deis subuenit.*

dente debitum. Quapropter necessitas multa ad præsentem usum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplè facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum redditibus, absumpta in ædificationem urbium uetere pecunia: adeoq; nec quicquam suppetebat quo succurrere posse uideretur, occupante malo. accedebat populare in regem odium, q; ferè soleat calamitatum culpa in eos reijci, penes quos est regimen reipublicæ. Cogitabat tamen aliquā medelam afferre tam difficili tempori, sed modū uix expediebat, q; nec finitimi res ad uictum necessarias uendere possent, eadem pressi inopia, nec pecuniarum tantum superesset, quantum posset omnibus sufficere. Tamen existimās omnino non committendum esse ut non succurreret, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totū concidit, nec claudatorum artificum parcens operibus, nec uasis ad usum necessarijs. Inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius tenebat pro Cæsare. Is licet obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ alijs eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita ut maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porro Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solum mutauit auersorum à se animos, uerum etiam eximiā laudem beneficentiæ & prouidentiae retulit. Nam primū his qui sibiipsis frumentum quærere nō poterant, diuisit omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium uel aliam debilitatem cibos parare non ualebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, ut in promptu alimenta haberent: Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia uestiū absumptis pecoribus, & lanis alijsq; tegmentis deficientibus. Vbi uerò etiam huic necessitati p̄spectum est, propinquis quoq; Syrorum urbibus solitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit commodum, terra mox uberem referēte gratiam, ut omnibus alimenta suppeterent. Et quamprimū segetes melsi maturæ factæ sunt, ad L. M. hominum quos ipse aluerat dimisit per agros: atque ita res penè perditas restituit sua diligentia, nō mediocriter subleuatis etiā finitimis qui eisdem laborabant difficultatibus. Nemo enim eius opem implorauit, quem non propius dignitate adiuuerit: sed & castella & urbes, & ex plebe qui grauabatur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remediū: ita ut reuocatis ad rationē quæ in externos tantū insumpserat, reperta sint frumenti cororū x millia. corus autē capit x medimnos Atticos. Intra regni uerò sui pomœria Lxxx millia cororum expensa sunt. quæ quidem eius cura, & tam opportunè collata gratia, tantum apud ludæos ualuit omniū sermone celebrata, ut positis odijs quicquid hætenus uel administrādo regno, uel transgrediendis patrijs ritibus peccauerat, libenter obliuiscerentur, bene compensatum putantes eius liberalitate, qua usi fuerāt hoc difficillimo tempore. Nec minor uel gratia uel gloria parta est apud externos, ut per hæc mala non mediocriter nomen regis illustratū sit, & quantum damni domi acceptū est, tantū foris ad celebritatē nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes non qualis antè fuisset resputabant,

putabant, sed qualem tum recens experti fuissent. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos e suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorumque sæpe forti opera usus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam in superiori urbis parte ædificauit, extructis ædibus amplissimis, exornatisque auro & marmoribus & subsellijs, ut magnum uirorum numerum possent capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, ut una diceretur Cæsaris, Agrippæ altera.

Coniugem deinde duxit amore correptus, nihil pensi habens, dum uoluptati indulgeret. Occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos nobilis, habebatque filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cum uulgi sermonibus celebraretur, primum fama illius Herodes permotus est, deinde conspectæ amore captus noluit uti sua potentia, ne tyrānicè uideretur agere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cumque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus uideretur, quo cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius uisum est elegit, ut uidelicet honoris accessione eum ornaret. mox igitur Iesu Phabetis filio pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonem, atque ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptijs nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim uicerat, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX stadijs, natura firmum, & ad excolendum idoneum. Collis enim est leniter accliuus, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: estque distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per CC gradus lapideos scanditur. intus autem diuersoria sunt regia, magnis impensis structa, tam ad firmitatem, quam ad pulchritudinē: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tum propter alia, tum propter aquæ ductus egregios, magno sumptu e longinquo perductos. Circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ urbis magnitudinē, cui collis ille uice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos amplius in regno suo motus timebat, duobus potissimum modis subditos in officio continens: timore suppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: communiebatque se accuratissimè, quasi incolumitas sua pertineret etiā ad rem publicā. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasionē colebat, ad conciliandā sibi eorum gratiā munificentissimus, quæ innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factum est ut cum apud omnes esset gratus, magnis rerum suarum incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio studiumque demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit, ut multum à patrijs institutis decederet, & leges diuinas uiolaret, dum in honorē eorum urbes condit, & templa extruit, licet non in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quæ nefas sit nostris statuas ac effigies more Græcorum colere. Quapropter extra eorum regionē tales urbes collocabat, excusans se Iudæis, quæ non sponte, sed potentiorum iussu hæc faceret: & interim Cæsarem Romanosque tanto magis sibi deuinciens, quæ in eorum honorē à patrijs consuetudinibus sustineret discedere. Sed precipuus scopus erat utilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita ut in condendis & exornandis urbibus nullis sumptibus parceret.

XII.
Herodes Simonis filiam ducit in matrimonium.

Herodes castellum condit.

Herodes extraneos colit.

Cæsares

ERGO quum animaduertisset in maritimis locum cōdendæ urbi opportunissimum, cui olim Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè descripsit, & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratissimè, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutū addidit, magnitudine Piræo parem, stationibus instructum & diuersorij, admirandū structura, quod propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conuehenda fuit. Sita est hæc urbs in Phoenice, quā in Ægyptū præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales urbeculas, nō satis portuosas, quod Africo sint oppositæ. Hic enim procellosis flatibus arenas in litus prouoluens, nullam stationem quietam esse patitur, ita ut plerunque naues mercibus onustæ, in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus, circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ classis recipiendæ sufficere: & in uiginti ulnarum profundum prægrandia saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis uerò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frangendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarū maximæ & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno, immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuersoria. Excensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causā iucundissimus. Os autem portus patet uersus septentrionem uentorum serenissimum. crepido uerò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistentis, ad firmitus resistendum fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portum ædes cōtinuata serie marmore politissimo extructæ sunt, extante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris procul conspicuum appellentibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, unde nomen Cæsareæ, urbi tam materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitijs in mare exeunt, una transuersa dirimente, ut imbrium & purgamentorum proluuius facilius in mare deferatur, & marini æstus, quoties accedunt, subintrare possint, & totam urbem subluere. Extruxit etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, unde latè prospectus patet in mare. Atque hæc omnia duodecim annorum spatio sunt absoluta, rege nec labori parcēte nec sumptibus. Hæc iam altera urbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Aristobulum, ut saluarent Cæsarem. Eò postquam uentum est, Pollionis hospitio usi sunt, qui erat Herodis summus amicus: licebat tamen etiam Cæsaris uti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, ut arbitrato suo è filijs quemcunque uellet hæredem regni designaret, aucto prius noua accessione Trachonitidis, Batanæ, & Auranitidis, tali de causâ. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Ly-

Herodes filios
Romam mittit.

saniz,

fania, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolae enim locorum eorum raptò uiuunt, asfueti praedas ex Damascenis agere. Eos Zenodorus adeò non uetabat, ut lucrorum etiam esset particeps. Ab his malè uexati propinquoꝝ agrorum coloni, Varum prouinciæ praesidem querelis obtundebant, postulantes ut Zenodori iniurias per literas significaret Caesari. Ille rescriptis expugnaret latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis cōtribueret: sic enim fore ut eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ uicinis ullas exhiberēt molestias. Alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus uictum quærere: ut qui nec oppida haberēt, nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. Habebant autem paratam aquae & cibarium copiam, ut externa ui petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi unum post alium hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi, & supra quàm credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus cōstat petra aspera, & nō facile mensibili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. Hi quoniam propinquos populari prohibebantur, ipsi inter se exercebant latrocinia, nihil sibi non permittentes. Eam regionem postquàm Herodes accepit à Caesare, adhibitis ducibus ad eos penetrās maleficia coercuit, & circumuicinis securitatem peperit. Zenodorus aut partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit. Interea in Asiā xiii. Agrippa mittitur, administraturus trāsmarinas prouincias pro Caesare. Eum quòd esset amicissimus, Herodes apud Mitylenen cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterum Gadarenenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad regē uinctos remisit. Arabes etiā iam pridem infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, id quæ de causa, ut tum uidebatur, satis probabili. Zenodorus enim desperatis rebus suis Auranitidem ditionis suæ partem illis elocauerat l talētis annuū: quam cum donatio Caesaris complecteretur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac ui eam sibi uindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices, pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cum iam diu Herodes cognouisset, maluit tamen bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis motibus. Decimo septimo demum eius regni anno Caesar uenit in Syriam: moxque Gadarensum plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat, non prius se destitutum quàm quouis modo effecisset, ut illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciā Caesaris. Ab hoc persuasi clamitabant, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem poenas dedisse uidebant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. Erat enim si quis alius erga suos inexorabilis, ab alienis uerò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de ui & rapinis eius, uiolatisque ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus, paratus erat causam dicere: Caesar uerò dextrā ei dedit, nihilo alie-

*Trachonitis
Herodi attri-
buitur.*

*Gadareſes He-
rodē apud Cæ-
sarem frustra
accusant.*

natioꝛ propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua con-
gressi sunt, de his actum est. postridie uero interruptum est hoc negotiũ. Ga-
darenſes enim uidentes quorũ Cæſar & amici eius tenderent, & certis con-
iecturis timentes ne dederentur Herodi, ſequenti nocte alij ſe iugulauerunt,
alij præcipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen ſe iacien-
tes necauerunt: atq; ita cum ſeipſi prædamnaſſe uiderentur, ſine mora Cæſar
Zenodori
mors. Herodem abſoluit. Acceſſit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus
enim præcordijs ruptis ſanguine multo per ſeceſſum profluente apud Antio-
chiam Syriæ perijt. Cæſar uero & huius portionem, ſanè nõ contemnendã,
Herodis felici-
tas. donauit Herodi: quæ ſita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vla-
itham, Paneadem, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ,
mandauitq; ut omnia ex eius ſententia fierent. Deniq; eò tum felicitatis pro-
uectus eſt Herodes, ut cum in toto quàm latè patet Romano imperio duo eſ-
ſent omnium potentiſſimi Cæſar & Agrippa, Cæſar poſt Agrippam nemi-
ni maiorem quàm illi honorẽ haberet, Agrippa item poſt Cæſarem nemini.
qua mutua beneuolentia fretus Pherorẽ ſuo fratri tetrarchiam impetrauit, de
ſuo regno deciſis centum talentorum redditibus, ut etiam ſi quid fatale ſibi ac-
cideret, in tuto eſſent res illius, neq; ſubiiceretur Herodis filiorum imperio.
Herodes Cæſa-
ri templum
extruit. Deducto inde ad mare Cæſare in regnum reuerſus, in terra Zenodori elegã-
tiſſimum ei templum cõſtruxit è marmore cãdido, prope Panium quod uo-
cant. Id ſpelunca eſt in monte amœniſſima, eiꝝq; ſubiecta in immenſum hians
terræ deuexitas, plena aquis ſtagnantibus, ei mons ualde magnus imminet.
Sub ſpelunca autem ſcatent fontes Iordanis fluminis. Hunc locum alioquin
etiam celebrem ornauit templo extructo in honorem Cæſaris. Tunc etiam
tertiam tributorum partẽ remiſit regni ſui ſubditis, prætextu quidem ut poſt
ſterilitatem ſe reficerent, re autem uera ut placaret eorum animos, offenſos ta-
libus regis operibus, quæ uidebantur planè ad religionis & bonorũ morum
perniciem tendere, ut omnium iactabatur ſermonibus. Cui rei et aliud ille re-
medium attulit, occaſiones turbarum auferens, & iubens ſua quemq; agere
negotia, uetitis per urbem conuenticulis & frequentioribus conuiuijs, appo-
ſitisq; etiam ſpeculatoribus, & grauiffimis poenis qui contrà facerent propo-
ſitis. Nam multi clàm & propalàm abducebantur in caſtellum Hyrcaniam, i-
biq; dabant ſuppliciũ: & diſpoſiti erant tam in urbe quàm per itinera qui ob-
ſeruarent conuenientes cuiuſcunq; rei gratia. Adeò enim hanc curam nõ ne-
gligebat, ut ſæpe ipſe plebeio cultu noctu miſcuiffe ſe uulgo perhibeatur, &
expertus fuiſſe quid de ſe ſentiret populus: & quotcunq; pertinaciter im-
probarent eius ſtudia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam ue-
rò multitudinem ſacramento obſtringebat, iuſſurandum exigens quòd non
diſceſſuri eſſent à fide & officio. Atq; ita maior pars metu cedebat & obſe-
cundabat: qui uero liberius ſtomachabant, & cogi ſe indignabãtur, eos quo-
cunq; pacto poterat tollebat de medio. Requiſiuit etiam iuſſurandum à Pol-
lionis Phariſæi Samearẽq; ſectatoribus plerique: quod cum non impetraſſet,
non tamen in eos ut in cæteros tales ſæuijt, Pollionis reuerentia. Remiſit etiã
hanc neceſſitatẽ his qui Eſſæi apud nos uocant, genus hominũ Pythagoreis
Græcorũ non abſimile, de quib. alibi narraui prolixius. Nunc prætereundum
non

*De Eſſeis He-
rodes cur reli-
gioſe ſenſerit.*

nō uidetur, nec alienū à pposita historia, cur religiosam de his opinionē rex habuerit. Erat quidam Essenus, Manahemus nomine, cum aliis uite honeste & probatæ hominū testimonio, tum uerò diuinitus etiā concessum habēs donum fatidici spiritus. Hic cōspicatus Herodē etiā tum cum cæteris pueris ludum literariū frequentantē, regem Iudeorū salutauit. Ille putans se aut rideri, aut non satis notū esse homini, correxit eius uerba, unū de plebe se profitens. Tum Manahemus subridens, & blando plausu nates eius manu feriens: Imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus uult: & memor esto Manahemi uerberum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iusticia & pietate, & æquitate erga ciues subditos: sed scio te hoc non facturum, futuri præsciū. eris enim tam diuini quàm humani iuris inimemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna gloria. Nec tamen Deū latebis, qui te extremo uitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc uerba nō magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatē elatus, cum maxime uigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed sciscitante rege num decem annos duraturum sit, & uiginti, inquit, & triginta: atq; ita indeterminatum fatalem finem reliquit. Herodes uerò uel hoc contentus; Manahemū data dextera dimisit. & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tamen si fidem excedere uidētur, uisum est tamen lectori indicare, quòd multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

*Manahemum
Esseni Herodi
regnum præ
dicat.*

Herodes nouum templum, diruto priore, Hierosolymis edificat.

Cap. XIII.

DECIMO octauo autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximiū aliud concepit animo, Dei templū denuò cōstruere, ampliore ambitu, & huic cōueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omniū celeberrimū etiam ad posteritatis sempiternā memoriam. Cæterum ueritus ne populū difficultate deterritum minus ad hoc obsequentē haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non habeo necesse, uiri tribules, ut uel gesta uel opera mea cōmemorem, quæ ex quo regnare cœpi, plus uobis utilitatis & securitatis q̃ mihi ornamenti & laudis attulerunt. Scitis enim ipsi, quòd in maximis uestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione uobis prospexi: & quæ hactenus opera Deo iuuante absolui, uobis potissimum seruiunt, per quæ factum est ut res Iudaicæ nunc magis quàm unquam antea floreat. Quare ut dicere cœpi, non opus est singulatim percensere uel urbes uel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum acquisitas regiones excoluimus: sed illud potius uobis nunc proponam, quod maxime uel ad religionis cultum, uel ad regionis ornatum attinet. Templo huic quod postliminiò reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem LX cubita: tanto enim celsius erat uetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinae structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hytaspis filius: sub quorum & posteriorū imperio quia illi tum iuxerunt, sicut postea Ma-

XIII.

*Herodis ad po
pulum concio,
de templo ex
truendo.*

Ioseph.

O 2

cedonum;

*Herodes tem-
plum cōstruit.*

cedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo uolente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam, ut quod maiores sub alieno nutu uiuentes nō satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor accepti huius regni, grātē ac piē persoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri uideret: & angebant magna solitudine, ne fortē demolitus uetus ædificiū, nouum non posset absoluerē. Quare periculosum uidebatur consiliū, & conatus perdifficilis. Quod ubi animaduertit rex, iussit eos bono animo esse. mansurum enim uetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia cōparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neq; eos sefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu uestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ nō imperitos: hosq; omnes adhibuit operi, materia iam antē conuecta. Sublatis deinde ueteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum extruebat, longitudine centum cubitorum, altitudine totidē, & uiginti amplius. qui uiginti cubitaliquanto post fidentibus fundamentis decesserunt, eosq; denuō addere decreuerant nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura ē lapidibus cādidis firmissimis, magnitudine uicē nūquinū cubitorum in longum, octo in altum, latitudine uerō cubitorum duodecim. eratq; (sicut & regia porticus) hinc & inde humilior, mediā sui parte excelsior, à multis stadiis conspicuum, maximē ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Portæ uerō ipsi templo pares, & superliminaria aulæis uarie gatis orna bātur, floribus purpureis distinctis, & habētibus columnas intextas, sub quarum capitibus uitis expandebatur aurea dependentibus uuis, mirandum sanē opus tam manus quā materiæ precio. Cinxit etiam totum templum amplissimis portibus, quæ responderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine uincerent. Harum duæ ualidis muris fulciebantur, opere uel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus, à uertice sensim uersus orientale urbis latus resupinus. Huius uerticem primus Solomo rex noster instinctu Dei muro circumdedit. Radices quoq; eius alio muro cinxit, cui uersus austrum subiecta est uallis profunda. Hic murus constat saxi grandibus plumbo inter se uinctis, complectens interius spacium, & in profundum descendens, ut miranda sit magnitudo & altitudo structurę, forma quadrangulārī. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro uincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est uertici, cavitās quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, ut complanatis omnibus fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. Interius deinde ipsum uerticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quā longum est, duplicem habet porticum, spectātem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes

rodes denuò dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id uocauerunt, repositorium stolæ pontificiæ, quæ non promebatur, nisi pontifice sacris operaturus. Hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, usque ad Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, ut ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fuerunt quæ Iudæi eius custodes usque ad Agrippæ regis obitum. Post quem Calsius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuò stolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem: ubi inuenerunt iuniorem regem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adiebant arcis & præsidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties uariatum morem admonere uisum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij uocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab una transitus erat in regiam per uallem in medio interiectam: duæ ferebant in suburbia, postrema in urbem, gradibus multis usque ad imam uallem dispositis, & inde alijs sursum per accliuē tendentibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tactu in profundam uallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab utroque angulo æquè distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab orientali ualle ad occidentalem pertinentem. Nec enim ulterius poterat. Ibi spectaculum erat, si ullum aliud sub sole, memorabile. Nam quum uallis in immensum dehisceret, ita ut caligarent despicientium oculi, desuper extructa erat præalta porticus: cuius tecto consenso si quis utramque altitudinem coniunctam contempleretur, absque uertigine id non poterat, uisu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eius porticibus stabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnæ, quantam possent tres homines confertis inter se complecti brachijs: longitudo uiginti septem pedum, subiecta spira duplici. Numerus uniuersarum fuit centum sexagintaduo, capitellis sculptis opere Corinthio pulchris usque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita ut in unoquoque latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadij longitudine, claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo uero duplicata, tanto superabat utranque. Earum lacunaria lignea, sculpturata figuris uarijs. Mediæ uero conuexitas altius surgebat,

bat, excitato super epistylia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio commissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habebat primus ambitus. Interius uero non longo interstitio secundus, paucis gradibus scanilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ ueteret transgredi alienigenam, sub interminatione poenæ capitis. Hoc interius septum tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æquidistantibus, ab oriente uero una magna, per quam intrarent casti unà cum uxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium uero spatium intimum, solis sacerdotibus accessibile. In eo templum erat, & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti fuerunt. Herodes autem interiora, à quibus profani lege arcebantur, non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum porticum: absoluto quæ octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipsum eorundem sacerdotum opera sesquiano perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam ac lacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum uictimarum, quantum uix comprehendi posset numero, fallente ueram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, ut hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterum rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum usum ut occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra regem uellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluuisse, noctu tantum imbribus descendentibus, ne interromperet ædificatio: eaque fama per manus tradita ad nos peruenit à maioribus, nec est ueri absimile, si quis in cæteris quoque rebus diuinā providentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER XVI.

Alexander & Aristobulus Roma ad patrem reuersi, Salomes ac Pherora calumnijs appetuntur. Cap. I.

Herodes legem fert de uendendis furibus.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans rex, etiam priuatas iniurias tam in urbe quàm in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quam ipse sancijt, ut fures liceret uedere in seruitutem extra regni terminos: quod uidebatur non tam ad poenam malefactorum tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud externos, & diuersam uiuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat,

debat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: uidelicet furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, uendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed uindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic uulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam poenam statuere, & tyrannicum quiddam magis quàm regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturq; hoc nomine rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutatum Cæsarem, & ad inuissendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractato filios reducendos domum reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studijs multitudinis, quòd essent conspicui tum statura, tum multis ornamenti animi, & regiū quiddam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem regis, cæterosq; quorum calumnijs Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ, quum uiderent non de fore ultores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoque calumnijs appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac una uia expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum regem perferebant, contenti in uulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis, exoriebatur tantum odium, ut ne naturalibus quidem uinceretur affectibus.

*Herodis filij in
Iudeam reuer-
tuntur.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

Cap. II.

VNC tamen maiore eos, quia genuerat, amore prosequens, quàm ut uel suspicioni aut calumniæ locum daret, in eo quo par erat honore illos habuit, & quòd iam essent adulti, uxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Capadocum regis filiam Glaphyram. Post hæc audito quòd Marcus Agrippa ex Italia redisset in Asiam, profectus illò inuitauit eum in regnum suum, ut uenire dignaretur ad amicum & hospitem: quo efflagitato, nihil prætermisit quod illi uoluptatē afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis urbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibens, apud Sebasten, & ædificatum à se Cæsariensem portum, & in extructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In urbem quoq; Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa aut Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempus statum metu maturius abnauigauit in Ioniam, unà cum amicis maximis honoratus muneribus.

*II.
Herodes Agrip-
pam splendide
excipit.*

Herodes ad Agrippam denuò nauigat.

Cap. III.

RX autem exacta domi hyeme, instante uere rursum ad illum properauit, audito quòd cum exercitu Bosphorum peteret: factaq; præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum

O 4 inuenturum.

inuenturum. Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæsit: ubi & priuatim multos salutatum uenientes regijs honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum urbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc, quod propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum satis superque ad absoluendam esset, hortatus ut quam primum ueterem ornatum urbi redderent. Mutato deinde uento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, ut audiuit Agrippam iam ultra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam urbem eum offendit, ex insperato uisus cum nauibus appellere: fuit que gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidentius esset argumentum fidei & amicitiae, regem relicto principatu & intermissis proprijs negotijs præsto factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat Herodes in exercitu laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotijs, quorum causa illuc Agrippa uenerat, placuit non reuerti natigios: sed per Paphlagoniam, Cappadociam, ac maiorem Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum: & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere per singulas urbes multa rex in multos beneficia contulit. Etenim non solum pecunia largiter adiuuabat petentes, & magnos sumptus faciebat in hospites: uerum etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius uoti compos factus est. Cumque etiam ipse magnanimus esset, ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in rege, incitante uel sponte currentem ad beneficentiam. Primum enim iratum Iliensibus recõciliauit, & pro Chrys debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & alij item, quacumque in re singulis opus esset, affuit.

Ionici Iudei Græcos apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa. Cap. IIIL.

OSTQVAM autem uentum est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis urbes incolentium: qui nacti opportunitatem questi sunt de indigenarum iniurijs, quod nec legibus suis eos uiuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere uetarent, adigerentque se ad expeditiones & munia publica conuertendam que in eos sumptus sacram pecuniam, contra concessa per Romanos priuilegia. Has querelas ut Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis uno ex amicis Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorum honoratioribus, & regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis uerba fecit: Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa maxime, confugiendi ad potestatum maiorum opem incumbit necessitas: nobis uero etiam adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, quam quod iam antè uestra beneficentia concessum est: quodque hi nobis adimere conantur, qui æquè

Nicolai apud Agrippam oratio, pro Iudeorum immunitatibus.

æquè ac nos uestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est uestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo iudicatis. sin paruum, turpe fuerit, ne parua quidē uos datores rata facere. Quam obrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad uos quoque pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non uerentur, & gratiam irritam reddere. Quod si ipsos aliquis interroget, malint' ne uita carere, an patrijs institutis, pompis, sacrificijs, festiuitatibus, quibus honores Deorum suorum concelebrant, sat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionibus uindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius (qua per uos fruimur) tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet suo more uiuere, & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc alijs inferre conantur: quasi uerò non perinde sit, uel tuam uel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Est' ne ulla gens aut ciuitas aut populus, qui non summam suæ felicitatis in uestro principatu & Romana potētia collocet? est' ne qui uestram gratiam uelit esse irritam? Nemo sanè, qui modò sapiat. Nemo enim est, cuius id uel priuatim uel publicè non referat. Atqui isti dum uestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis ullum ius saluum relinquunt, eorum quæ uestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim uel illud est, quod quum multæ aliæ gentes regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam uitam exigunt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis uestris subditis felicitate fruētes, nihil nobis poscimus, nisi ut liceat patriam pietatem colere: quod nec per se ipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam meritò offendi debeat? imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iusticia? Neque enim celamus præcepta uitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoque die ab omnibus alijs negotijs uacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri cum per se quoque in disquisitionem uocati, nihil habeant reprehensibile, nunc uetustate etiam, contrà quàm multi opinantur, consecrati sunt: ut non possit nō esse religio, tot seculis sancita deferere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per uim inferunt, Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripiētes, immunibus tributa imponētes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantum in religionis nostræ contumeliam, qua nos præditos esse sciunt, iniustis atque illicitis odijs præditi. Vestrū enim imperium omnibus ex æquo cōsulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odijs. Has iniurias, Agrippa maxime, rogamus ut à nobis prohibeas, utque in posterum quoque detur nostris uiuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed cōcessum etiā uestra clementia: & extant de hac re multa senatuscōsulta, in Capitolio æreis tabulis cōsecrata, quæ hodieque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiam,

benevolentiam, & alioqui sacrosancta etiam si nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidē non solis nobis, sed fermē omnibus mortalibus, adeo nihil de pristinis beneficijs detrahitis, ut ea potius indies præter omnē spem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percēdere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne uanē iactare uideamur nostra officia, omīssis præteritis, satis testari potest uel rex noster qui tibi asidet. quod enim ille benevolentiae aut officij genus familiae uestrae non exhibuit: ubi fides eius desiderata est: quid non in honorem uestrum excogitauit: ad quam necessitatem non primus præsto affuit: Quid igitur prohibet nos quoque non nihil gratiae pro huius meritis accipere: Nec forsan prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit cum MM militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, ut tam terrestribus quàm naualibus prælijs nulli uirtute cederet. Et quid opus est commemorare quātum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quātis ab eo muneribus auctus fuerit: quam ad rem in memoriam reuocandæ fuerint literæ, quas ea de re Imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. Poterit enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te cōfirmationem eius petere: à quo uel nouam sperare debuimus, uidentes tantam tibi cum rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum uictimarum obtuleris Deo, quibus uel uotis illum honoraue- ris: utque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officijs delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiae Iudæorum gentis, & tanti Romanorum principis, confirmatae coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius regis præsentia, nihil aliud quàm ut quæ ipsi concessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai uerbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure cōtendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quod onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patris legibus uiuere. Quamobrem Agrippa intellecto quod diuim paterentur, sic respondit: se nō solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare uideantur. Quare etiam si plura petissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Rom. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, ut quæ prius concessa fuerint, rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, secundum instituta patriæ uiuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus uale dicto à Lesbo digressi sunt.

Herodes in Iudæam reuertitur.

Cap. V.

Rex igitur paucis post diebus secunda nauigatione usus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petijt: ibi aduocata in concionem tant urbana multitudo, quàm reliquis Iudæis qui tum fortē aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem

Iudæis

Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantū felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & gloriabundus professus est quartam tributorum partem superioris anni illis se remittere. Illi uerò simul oratione simul munificentia regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta regi comprecantes.

Domesticum disidium inter Herodem & filios.

Cap. VI.

INTERIM domesticum disidiū indies augebatur, Salome tanq̃ hereditario odio adolescentes prosequente, atq̃ ex præterito facinore quo matrem eorū oppresserat, audaciā assumente, & hoc agente ne quis superesset, q̃ posset ulcisci mortē immeritæ. Nec deerat occasio, q̃ adolescentes nō optimè erga patrē affecti uiderentur, partim memoria materni interitus, partim dominandi cupidine. Rursum igitur uetera mala renouabant, his in Salomen ac Pherorā conuitia iactantibus, illis uicissim odia & insidias cōtra adolescentes exercentibus. & cum esset odiū mutuū, non erat tamen simile: dum hi uel propter genus & mores ingenuos, uel propter ætatis imperitiā procaci lingua irā non dissimulant: illi contrā maleuolē ac astutē calumnijs uiam præstruūt, prouocantes adolescentū ferociam, quam mox erant apud patrem eorum in suspicionē uocaturi: uoluntatē uindicandi maternam necem uel ppria manu non deesse illis, hoc argumento colligentes, q̃ nec puderet eos talis matris, & iniuste interfectā cōtenderent. Iamq̃ fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatem adolescentū miserantibus, nec cessante Salome occasiones uerisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò uicem, sed suam quoq̃ sortem miserabantur, q̃ necesse haberent cum infelicis parentis interfectōribus uitam degere, & se quodammodo contaminare illorum cōtubernio. atq̃ huic dissidio magnum incrementum absentia regis addidit. Qui postquam reuersus est, & cōcionē illam apud populū habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, imminere magnum periculū ab adolescentibus palām iactantibus nō impunē laturos qui matrē interfecissent. His affinxerunt, Archelaū Cappadocem eis spem facere, q̃ ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. Quibus auditis Herodes turbatus est, tanto magis q̃ eadē & ab alijs renunciabant: & per hanc anteactorū admonebatur, quod propter domesticorū dissidia nec amicis nec dilectissima cōiuge diu frui potuerit: futurāq̃ ex præteritis colligens, & maiorem aliquā calamitatē secuturā timens, planē confusus erat animo. Reuera em̃ quemadmodū foris suprā spem fortuna utebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: ut meritò ambigendū sit, possit ne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo utraq̃, & intra priuatā fortunā cōsistere. Dum talibus curis intra se fluctuat, uisum est aliū filium, q̃ etiamnum priuatus erat, accersere, cōprimendisq̃ adolescentū ferocibus animis illū opponere, et honorib. euehere: is dicebat Antipater: nō quod uellet (sicut postea uictus affectu nimio fecit) om̃ia in illū cōferre, sed ratus se filios Mariāmes hoc pacto castigatiores redditurū, & minuendā eorū arrogantia, si uiderēt nō esse necesse ut sibi solis seruaret tātī regni successio. Quapropter

Herodes filiū Antipatrum euehit ad aliorum depreffionem.

pter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, ut posito fastu tractabiliores se patri præberent. sed longè aliter euenit. Nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabatur: & Antipater tali erat ingenio, ut præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatū iam ab illis per calūnias, & propensum ad hoc, ut (quod iste uehementer cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tantum cauens, ne ipse uideretur fratrum delator, sed per alios cōsiliorum socios rem ageret, qui neq; suspecti essent regi, & fidem etiam propter amicitia uerbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatū colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabāt: cumq; per multas easq; inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescētes magis etiam quàm antè occasionē illis præbebant. Nam & lachrymę sæpe eis prorumpabant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremq; iam apertè ut parum æquum amicis inculabant. Quæ omnia malitiosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, moxq; affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum dissidiū. Rex enim ægrè hæc ferēs, & uolens deprimere Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremò uictus, matrem eius in regiam induxit. Cæsari etiam sæpe pro eo scribens, priuatim hūc diligentius commendabat: & cum nauigasset ad salutandum Agrippā, post decennalem administrationem Asia decedentem, solum ex filijs Antipatrum secum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: ut iam uiderentur omnia per hūc agi, prostruis à principatu adolescentibus.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat. Cap. VII.

A peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatū inter regios liberos. Illustris enim factus est Romæ, patris literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quod non aderat, neq; poterat fratres continuis uexare calumnijs, & uerebatur, ne patris animus mutatus, æquiores se præberet erga Mariammes filios. Hęc assiduè cogitans non desisteat à proposito: & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius sollicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus uiam sibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, ut inimicus esset adolescētibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temerè, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem uideretur parum pius erga filios. Quò postquam peruenit, nō inuentum ibi Cæsarem Aquileiā usq; persecutus est: & cum uenisset in colloquiū, rogassetq; ut de infortunio suo uellet cognoscere, adductos coram filios accusauit insolentiæ tentatiq; ueneficij, cōquerens eò processisse illorum odia, ut per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem, qui in pietate erga patrē sit cōstantior. Illos uerò etiam si principatus non accedat, cōtentos esse

patris

*Herodes filios
apud Cæsarem
accusat.*

patris exitio, idque etiam cum suæ uitæ periculo quærere: tam immane ac sceleratum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cæsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quæue iniuria? aut quomodo eos æquum putare, ut quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsiuisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuicunque per pietatem hunc honorem promerito, ut ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officijs cōtentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. Neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quando quidem uiuo non detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorum quæ regijs liberis ab amantissimo patre præstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoque procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai regis filia collocata. Et quod maximum sit, ne post talia quidem ausa patria se potestate in eos usum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure uel patris uiolati, uel regis per insidias appetiti, ex æquo se cum eis apud talem arbitrum disceptare, rogare tamen ne impune sit illis tantum facinus, neue ipse cogatur in perpetuo metu uitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, et impunitatem auferre post proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna uehementia filijs obiecit coram Cæsare, adolescentes qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum uerò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantæ impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quod neque decorum esset contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem hærebant ancipites lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipsi solliciti, ne uiderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeoque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, ut ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defensio, & cum parente reconciliatio.

Cap. VIII.

TVM iuuenes ubi obseruauerunt & illum iam flecti & Cæsarem, cæterosque partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander uersa ad ipsum patrem oratione, sic aggressus est obiecta diluere: Pater, quàm beneuolo sis erga nos animo, satis declarat hoc ipsum iudicium. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. Poteras enim uel pro regia, uel pro patria potestate in fontes animaduertere. Ceterum adducere nos Romam, & hunc testem ac arbitrum facere, seruare uolentis argumentum est. Nemo enim ad sana ac templà adducit quæ uelit perdere. Quod sanè causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos uita censemus, si sustinenda sit læsæ erga talem parentem pietatis opinio. Quanto enim satius mori innoxios, quàm tãti sceleris suspectos uiuere? Quare si ueritati satis patrocinari pos-

Ioseph.

P terimus,

terimus, felices nos uel tuo iudicio, uel euaso discrimine. Sin uincit calumnia, superuacaneum fuerit nos solem hunc cernere. Quid enim hoc non amota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostrā ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicitatis matris calamitas. Sed uide obsecro, an non idem crimen in quemuis nostri similem torqueri possit. Nihil enim prohibet quicumque rex habeat liberos defunctę matri superstites, eos in suspensionem uocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio nō sufficit in impietatis crimine. Age proferat qui potest argumētum tentati facinoris, quod aliquam fidem calumniæ ualeat astruere. Potest ne quisquam indicare uenum paratum, aut coniurationē cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cum tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certē nullius facinoris conuinci possumus. Calumnias autem refellere apud obturatas aures quā possumus? Sed liberior quasdam uoces iecimus. At non in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt, effutiunt. Matrem aliquis nostrū defleuit: at non quia mortua sit, sed quia etiam post mortem, à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatum affectamus quem pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, sicut reuera contigerunt, an non conatus noster est superuacuu? Sin minus, certē sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, q̄s post tam atrox facinus nec terræ laturæ sint, nec maria? Quid subditorum pietas, & totius gentis religio, ferret scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimum à te extructum templum ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, posset ne quicumque interfector tuus poenam euadere incolumi Cæsare? Non tam impios genuisti, neque tam incircumspectos, sed infortunatiores fortè quàm tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neque quod accusas habes, neque quicumque deprehendisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidem facere? Quia mater perijt. Sed illius fatum cautiore nos potius quàm irritiores potuit reddere. Poteramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nunquam facta sunt? Quare ab omnium domino Cæsare, & nunc nostro arbitro, hoc tantum petimus, ut si reuera de nobis suspensiones potes ponere mi pater, uiuamus, licet infelices. est enim graue magnorū scelerū quamuis falsa criminatio. Sin à nobis timere tibi pigis, tua pietate salua, nostram et sententia damnemur. nec enim usque adeo chara nobis est uita, ut eam cum auctoris iniuria retinere uelimus. His uerbis & Cæsar ne antè quidem ad credendum calumniæ facilis, magis etiam flectebatur, & intentis in Herodē oculis ipsum quoque permoueri animaduertebat: & quotquot præsentibus aderāt sollicitudo cepit de iuuenibus non sine regis inuidia apud omnes aulicos. Nam absurditas calumniæ, iuuenumque in ipso flore ætatis periclitantiū miseratio, ad ferendā opem concitabat animos omnium: sed multo magis postquā tam corodate Alexander accusationi patris respondit: manentibus reis in eodē habitu, & præmoestitia humentes oculos in terrā demittentibus. Tandē alluxit spei nō nihil, ut uideret rex ipse excusationis egere, qui sine ullis certis argumētis tam temerè criminationē aggressus fuisset. Postremo Cæsar aliquātisper delibera-

bundus.

bundus, uel hoc ipso iuuenes peccasse pronunciauit, quod non tales se parenti praestitissent, ut nulla posset in eos habere suspicio. Herodem autem rogauit ut suspicari desineret, ac reconciliaretur filijs. Per iniquum enim esse, habere eum fidem talibus calumnijs: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuum amorē pristinum, si ad abolendas suspensiones ueteres utrinque diligentius coleret pietas. Post hanc admonitionē iuuenibus innuit. Quibus iam ad preces patri accidere paratibus, pater has non expectans prior flentes unum post alium complectitur, cōpatientibus omnibus quaderant tam ingenuis quam famulis. Tum igitur post actas Cæsari gratias unam discesserunt, & cum eis Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiam. Sequentibus deinde diebus Herodes cum talentis Cæsare donauit, munera aduentum Romam, & congiarium diuidentem populo. Cæsar uicissim ei donauit dimidium reddituum e metallis Cyprijs, & reliquum dimidium procurationi eius commisit: alijsque hospitalibus officijs honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorē quemcunque e filijs, aut si mallet distribuendi regni in singulos. Quod cum ille iam pararet facere, negauit se commissurum quin ille quam diu uiueret tam regnum haberet in potestate quam filios. His ita peractis rex Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerat, sed opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti fuerant imperata facere. Cæterum Herodes & filij nauigantes cum appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quod Sebaſte mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum regem Cappadociæ. Is excepto rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quod Alexander eius gener refellisset obiecta crimina: datis que uicissim regijs muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templum concione, quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarrataque humanitate Cæsaris, & alijs rebus quas illos quoque scire referre iudicabat, extremam orationem uertit ad filios: aulicosque & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnuros, primum Antipatrum, deinde ex Mariamne natos Alexandrum & Aristobulum. Interim debere omnes se unum respicere, & pro rege habere atque domino, non obstante senectute, quæ ad regendum propter longam experiētiā magis esset idonea, præsertim non deficientibus alijs facultatibus, quibus & subditi in officio continerentur, & liberi: milites quoque cum suis ducibus si se unum respiciant, felicem uitam acturos absque ullis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam recte uisus dixisse, quibusdam secius. Iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquam mutationem uidebantur.

*Herodes filijs
reconciliatur.*

*Herodis Roma
reuerſi ad po-
pulum oratio.*

Herodes quinquennales ludos ob absolutam Cæsaream celebrat.

Cap. IX.

PER idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquam ædificari coepta est, regni uero anno VIII supra uigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti enim sunt ad certamen artifices musici, & athletæ gymnycorum certaminum, ad hæc gladiatorum ac ferarum cōparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ quam apud gentes cæteras. Consecratum est autem hoc quoque certamen Cæsari, instaurandum per singula quinquennia. Hunc omnem apparatus rex suo sumptu magna ambitione

Ioseph.

P 2 undecunq;

Herodes Antipatridem oppidum condit.

Herodis beneficentia in extraneos.

Herodes cur in suos crudelis, in extraneos beneficus.

undecunq; curauit conuehi, multa in hoc cōferente etiam uxore Cæsaris Iulia, & mittente permulta preciosa ex Italia, ut omnibus cōputatis sumptus ad 10 talenta accederet. Congregata igitur ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersorij & mensis et cōtinuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu uerò cōuiujs & ostentatione magnificentiæ, cum insigni laude magnanimitatis regiæ. In omnib. em̄ studebat ut posteriora quæq; maiorem admirationem sui facerent: ferturq; ipsum sæpe Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsentiditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus uideretur totius Syriæ atq; Ægypti imperio. Post hanc celebritatē & festos dies aliud oppidum extruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plātis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidū, & luco circumdāte pulcherrimarū arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. Deinde castellum matrem suā nomine referens supra Hierichuntē cōdidit, cui Cypron uocabulum imposuit, communito egregiè, & instructo amoenis domicilijs. Nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primū turrim Pharo nō minorem in ipsa urbe, in defuncti monumentū Phasaelum uocatā, propugnaculum urbis munitissimū. Deinde eiusdem nominis oppidum circa uallem Hierichuntinā condidit, quā itur ad septentrionalia: quo factum est, ut circumquaq; situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, Phasaclidē urbem hanc appellauit. Quin & reliquā eius beneficentiā enarrare perdifficile fuerit, quanta cōtulerit in urbes tam Syriæ q̃ Græciæ, & ubicunq; illum peregrinari contigit. Plurimas em̄ adiuuit, aut extructis publicis operibus, aut sicubi incoepa pende bāt propter inopiā, pecunijs in absolutionem eorū erogatis. Inter hæc præcipua sunt quòd Rhodijs Pythium tēplum suo sumptu exædificauit, & ad cōpingēdas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis urbē ad Actiū à Cæsare conditā habitantibus maiorē partem publicorū operū suis perfecit impendijs. Antiochenis urbē maximā habitātibus secante mediā eius longitudinē platea, hanc ipsam utroq; latere ornauit porticibus, & uiam eius subdialem lapide polito strauit, tam ad ornamentū urbis quàm ad incolarum cōmoda. Ludos etiam Olympios nō satis respondentes suæ celebritati propter inopiā, adiuuit attributis annuis redditibus, quo splendidius & sacrificia fierēt, & alia quæ ad decorandum tam frequentē conuentum pertinerēt: pro qua munificentia perpetuus agonothesa à plurimis declaratus est. Hic alius quispiam miretur in uno homine tātā diuersitatē ingenij. Si enim spectes eius liberalitatē ac beneficentiā qua erga omnes usus est, non possis, licet eū alioqn haud ita magnificias, nō dicere eū natura beneficentissimū. Ediuerso si iniurias eius & sauitiā in subditos etiam cōiunctissimos cōsideremus, fateri cogemur hominē fuisse brutū, inexorabilē, & ab omni alienū modestia. atq; ita pugnātes inter se uoluntates habuisse uidebitur. Ego uerò aliter credo, & utrumq; ab una causa profectum existimo. Eo enim q̃ honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiā, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterū memoriæ. Quare quòd esset supra facultates sumptuosus,

sus, cogeatur molestus esse subditis. Nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire uidebat difficile: neque enim poterat nisi uellet redditus minuere. Itaque abutebatur suorum odio in suum cōmodum. Nam si quis illorum non per omnia seruitutem toleraret, aut uideretur uelle dominationem eius excutere, in tales impotenter sæuebat non aliter quàm in hostes, nullo cognatorum aut amicorum discrimine, quod solus uellet honorari ab omnibus. Quàm autem honoris cupidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honoribus, quos ille Cæsari & Agrippæ cæterisque eius amicis exhibuit: uolebat enim exemplo esse suis, ut quemadmodum ipse prestantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus, & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed ludæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores colere, quibus moris est maiorem rationem iusti & equi habere, quàm officiorum talium. Itaque eum malè habebat, quod nō possent statuis & templis demereri regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem gloriosi hominis. Atque hæc mihi causa uidetur cur Herodes erga familiares & consiliorum participes iniquior, erga externos & alienos tanto beneficentior fuerit.

Iudeorum Cyrenensium et Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

Cap. X.

ASIATICI autem & Cyrenenses ludæi multum affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priscis regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, ac publica pecunia spoliabantur, & priuatim lædebantur. Cumque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. Is rescripsit ad prouincias, placere ut ludæis seruetur æquale ius cum alijs, cuius rescripti exemplar subiicimus, quo testatus fiat, quomodo erga nos affecti fuerint imperatores ueteres. Cæsar Aug. Pōr. Max. Trib. potestatis ita censet: Quoniā ludæorum gens semper fida & grata fuit pop. Ro. non nunc tantum, sed superiori etiam tempore, præcipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano pōtifice placet mihi de communi iurati senatus sententia, ludæos uti proprijs ritibus ac legibus, sicut utebantur tēpore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius asyli manere: licereque eis uotiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda uadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam ix in parasceue. Quod si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Ro. po. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marium Censorinum, pro ea pietate qua omnes homines cōplector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem uniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyrā. Quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri poena mulcabitur. Inscriptū est columnæ in tēplo Cæsaris: Cæsar Norbano Flacco s. ludæis ubicunque gentiū degentib. sacrā pecuniam ex ueteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoque pro ludæis scripsit in hūc modum: Agrippa Ephesiorū magistratib. senatui & pop. s. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationē ac

Ioseph.

P 3

tutelam

tutelam penes Iudæos esse uolo in Asia: & si quis sacrâ Iudæorum pecuniam furatus ad asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad poenâ Iudæis, quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogherentur ad præstanda uadimonia. M. Agrippa Cyrenæorū magistratibus & senatui s. Iudæi Cyrenenses (pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Libyæ præfidi, alijsq; eius prouinciæ magistratibus non esse prohibendos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma) conquesti sunt nunc apud me, uexari se improborum quorundam sycophantijs, & uetari hoc facere prætextu quorundam tributorū, quæ tamen non debeantur. Hos ego suo iuri suisq; moribus relinqui iubeo. & si qua in urbe pecunia sacra intercepta est, eā per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardoniorum magistratibus Sal. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminē Iudæorum prohiberi secundum patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. Quare ego quoq; uobis scribo de hac re, ne uos lateat tam mea uoluntas q̃ Cæsaris. Nec aliter Iul. Antonius procos. rescripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. s. Asiā habitantes Iudæi Febr. Idibus reddenti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarē Aug. & Agrippā cōcessisse sibi uti patrijs legibus & moribus, primitiasq; suo quemq; arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absq; impedimento ad templū Dei maximi: rogaueruntq; ut ab illis concessa meo cōsensu rata habeam. Quare scire uos uolo, me quoq; secundum Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, ut quicquid uolunt secundum patrium morē nemine prohibente faciāt. Hæc decreta in hoc apposuimus, ut quoniā scripta nostra in Græcorū manus peruentura sunt, ostenderē eis iam inde maiorū ætate hunc honorē nobis habitū, ne prohiberemur per potestates publicas uti patrijs moribus, imò illorū cōsensu, religiōe cōcessa Deū coleremus. Quæ quidē eo crebrius inculco, ut flectā gentes exterar, & odiū nostri, cuius nullam rationē habent idoneā, eorū animis eximā. Nā moribus nulla gens eisdē utit̃ perpetuò, sed oppidatim ferē in his fit mutatio. Iustitia uerò omnibus hominib. ex æquo cōpetit, res utilissima tã Græcis quàm barbaris, cuius maxima in nostris legibus habet ratio, nosq; omnibus modò eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos pōt reddere. Quamobrē rogatos oēs uolumus, ut nō tam nos ob diuersum uitæ genus horreant, q̃ cōplectant̃ ob uirtutis studia. Hæc enim cōmunis est omnibus, & sine hac non potest humana uita consistere. nunc ad historiæ contextum redeo.

Herodes opus habens pecunia sepulchrum Davidis subiit.

Cap. XI.

VII.

ERODES multū pecuniarū domi forisq; profundēs, audito q̃ Hyrcanus qui ante eū regnauerat, recluso Davidis sepulchro tria millia talētorū argēti extulisset, superesseq; multo plura, quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tēpore animū habuit idē aggredi. Tunc uerò noctu apertū sepulchrū ingredit̃, cū prius accuratē cauisset ne hoc rescisceret populus, assumptis tm̃ amicorum fidissimis. depositas tm̃ pecunias nō inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi preciosi & aureorū ornamentorū uim magnā inde sustulit. His inuitatus ad diligētius scrutandum, interius p̃cessit usq; ad cōditoria corporū Solomonis ac Davidis. ubi duos satellites amisit, erumpēte (ut fert̃) ex adytis flāma. quo casu territus exiuit, & tactus religiōe

ad ex-

ad expiandum se in aditu sepulchri monumentū ē candido marmore cōdidit sumptuosis impendijs. Eius operis & Nicolaus illius temporis scriptor meminuit, sed non item de descensu regis, præter decorū id factum existimās: id quæ more suo fecit. Viui em̄ regis hæc auribus dedit, captās gratiam, & ea tñ attin-gēs quæ ad gloriā illius pertinere uisā sunt. Quin & multa eius apertè iniusta facinora aut alia specie afficta, fucauit, aut quātū potuit occultare studuit: quādoquidē etiā crudelitati in Mariāmen ac filios speciosam causam astruere conat, illā impudicitig, hos insidiarū patri paratarū insimulans: & hoc toto opere facit perpetuo, quæ rectè ac iustè rex gessit nimis extollēs laudibus, cōtraria uerò diligenter excusans. Sed illi ob quā dixi causam dāda uenia, nō tā ad posteritatis cognitionem, quā ad gratificandū suo regi scribenti. Nos uerò qui & generis propinquitate Asamonæos reges cōtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendaciū, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerentia posterorū regis illius, qui etiā nunc rerū potiunt, maiorē tamen ueritatis rationē habentes cum ipsorū quoque uenia. Cæterū Herodis domus post uiolatū sepulchrū coepit labi in deterius: siue diris ultricib. in eā partē incumbentibus, quæ iam antè malè habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tēpora, ut meritò uideri posset impietatis præmiū. Dissidiū em̄ erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cōcertantia calumnijs. Sed inter oēs eminebat Antipatři contra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluēs illos falsis criminationibus, ipse patrociniū eorū sepe simulabat, ut approbata sua beneuolētia facilius iuuenes clam posset opprimere: atque talibus uersutis circūueniebat patrē, ut putaret hunc solū incolumitatis suæ curā gerere. Quapropter etiā Ptolemæū procuratorē suū rex Antipatro cōmendauit, & cum matre eius omnia cōmunicauit cōsilia, adeo ut nihil nō horum arbitrato gereret, & infensum eum redderent his, quos inuisos regi esse ipsorū intererat. Mariāmes uerò filij rē indies ferebāt ægrius, ppter nobilitatē indignātes suo loco se dimoueri, ac deterioribus cedere, & tñ nō in ordinem redigi. Quin & uxores ipsorū eisdē laborabāt passionibus, quarū altera Alexādro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequēbat Salomē, tū ppter mariti amorem, tū quod insolētius se erga filiā eius gereret. Ea nupta erat Aristobulo, quē illi sibi honore æquari ferebat indignē. Atque hac altera cōtentione accedente, ne Pheroras quidē regis frater alienus erat à discordia. Habebat em̄ priuatā causam suspicionis & odij. Inciderat in amorē ancillæ ppræ tā infanū, ut oblata sibi à rege in coniugiū filiā fastidiret, cōtentus ancillæ cōplexibus. Id ægerri-mē tulit Herodes, uidēs Germanū affectū à se tot beneficijs, & penē regni sociū, nō respōdere pietate mutua, & infortunatū se fratrem existimās: & cum nō ualeret Pherorā ad æquiorē mentē reducere, puellā collocauit cum Phasaeli filio. Procedente deinde tēpore ratus iā deferbuisse fratris cupidines, cōquestus de repulsa, alterius cōditionem ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tum Ptolemæus Pheroræ cōsulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quē stultum sit priuare se regis amicitia, & in eius uicem odiū ac trāquillitatis iacturā incurrere. Ille intelligēs hoc sibi utile, quod iam antè calumnijs appetitus ueniā à rege cōsecutus fuerat, mulierē iam filij matrē ex se factā ablegat: & regi pollicet ducturum se filiā eius alteram: condixitque

Herodis domesticæ discordiæ.

diem xxx ad celebrandas nuptias, iureiurando interposito nihil sibi post hac cum ablegata fore cōmerci. Elapso aut præsinito tēpore in tantum amori succubuit, ut nō staret pollicitis, & rursus reuolueretur ad pristinā mulieris consuetudinē. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpe iaciebat uoces quasdā, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionē hunc eius affectum fouerēt calumnijs. Iamq; nec dies abibat ulla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarum accideret, commissis inter se cognatis atq; amicissimis. Nam & Salome infensa Mariammes filijs ne filiam quidē nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, ut assollet, offensusuncularū incideret, exacerbās multis suspicionibus. Quo fiebat ut secreta eorum expiscaret omnia, & puellę quoq; iuuenē inuisum redderet. Illa uerò in matris gratiā sæpe narrabat, qd illi quoties soli essent, crebram mentionē Mariammes facerēt, & odiose de patre loquerent, minarenturq; si principatus ipsis cōtingeret, reliquarū regis uxorū filios scribas se facturos in opipidulis. ad hoc em cōducibilē illis fore literaturā, cui tū tā diligētē darēt operam. Vxores etiā regias si qñ uiderēt matris ornamenta usurpare, pro præsentibus delicijs uestituros se cilicijs, inclusas ubi ne solem quidē liceret aspicere. Hæc mox Salome regi renūciabat: quæ ille tametsi pmolestē ferret, emēdare tñ malebat qd punire. maximē aut exasperabat suspicionibus & indies seipso peior, omnibus omniū rumoribus credebatur. attamē tūc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorū responsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malum recrudit. Pheroras em Alexandrum conuenit, maritū, ut diximus, Glaphyræ Archelai filij: aitq; se audisse ex Salome, Herodē ardentem amare Glaphyrā: nec posse hunc affectū excutere. Hoc audito iuuenis zelotypus uehementer excanduit: & quicqd honoris ac comitatus Herodes mulieri exhibebat, qd quidē ferē quotidianū erat, in peiorē partē interpretabat, suspitione cōcepta ex his quæ audierat. Neq; diutius potuit eam indignationem cōcoquere, sed adito patre cū lachrymis ei sermonē Pherorę aperit. Quamobrem ille magis adhuc turbatus est, nō ferēs in simulari se falso tam turpis criminis, multa querēs de suorū malitia, à quibus p beneficijs talē reportaret gratiam. Moxq; accersitū Pherorā adortus iurgio: Pessime, inq; omniū mortalium, eo ne ingratitudinis prolapsus es, ut talia de nobis uel dicas uel cogites? nōne deprehēdo tuū propositū, qd non conuitio tenuis hæc dixisti filio, sed ut insidias & ueneficia hoc pacto in caput meū strueres? Quis em, nisi bono aliquo genio ductus ut iste filius, pateretur patrē suspectum impunē ferre talem iniuriam? Vtrum tibi uideris sermonē in animum, an in dextrā gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi uoluisti, cum & ipsum fratrem oderis, in me tantū calumniando simulās beneuolentiam, & ea dicens quæ salua pietate ne cogitari quidē poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem benemeritū animū. Et tu quidē quoad uixeris, tua cōscientia frui: ego uerò dabo operā ut sim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni sunt beneficijs eos prosequens. Sic destomachante rege Pheroras cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea hos sermones profectos esse. Quo

protinus

Herodes Pheroras obiurgat.

protinus audito illa (nam fortè aderat) cōposito ad uerborum fidem uultu exclamat, nō esse hæc sua, & omnes hoc unum agere, ut eam inuisam regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimā, & præcauentem ipsius pericula. Nunc uerò etiā maioribus se appeti insidijs. solā em̄ autorē fuisse fratri, ut abiecta qua se oblectabat muliercula filiam regis duceret, & hanc esse causam odi. Hæc illa loquēte, simulq; capillos sibi uellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat uerisimilis, sed morum peruerfitas simulationē de tegebat. Pheroras autem medius tenebat, ne prætextum quidem ullum sui facti inueniens, cū non inficiaret se dixisse, & audisse eadē persuadere nō posset. Ea perturbatio nō sine altercatione durauit aliquādiu. Tādem rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudataq; filij temperantia, & q̄ hos sermones ad se detulisset, sero ad curā corporis se contulit. Post hanc cōtentio nem malè audiebat Salome, q̄ uideretur autor huius calumniæ: & uxores regis malè ei uolebant, q̄ scirent morosissimam & uariabilem, & pro tempore nunc inimicā nunc beneuolam. Semper igitur aliquid cōtra eam Herodi occinebant, & ad id maiorem audaciā eis addidit casus quidam. Erat Arabū rex Obodas, homo segnis & otio deditus: negotia uerò eius administrabat Syllæus uir callidus, ætate florens & corporis specie. Hic cum propter quædam negotia ad Herodē uenisset, contemplatus unā cœnantē Salomen animū ad eam adhibuit: compertoq; esse uiduā, uenit cum ea in colloquiū. Illa quæ deterior q̄ antè tractabat à fratre, & non nihil tacta forma iuuenis, nō abhorrebat à nuptijs: & cum per eos dies frequentarentur cōuiuia, existebant multa non mediocria signa, q̄ consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc uxores regi nō sine derisione referebant. Herodes autem hoc nō contentus, sci scitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnā obseruare, quomodo erga se inuicem affecti essent. Ille renunciauit q̄ nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent se ad eam rem procliues esse. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. Elapsis deinde duobus aut tribus mensibus hanc ipsam ob causam reuersus, & collocutus de hac re cum Herode, postulauit ut Salomē sibi collocaret. forte enim ei hanc affinitatem utilem propter Arabum cōmercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cum ille ad sororem retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facile assensum præbuit. Postulantibus deinde ut Syllæus accēseretur in Iudæorum religionem, & tum demum uxorem duceret, alioqui non esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus, si faceret: atq; ita re infecta discessit. Ex eo tempore Pheroras Salomen insimulabat intemperantiā, ac magis etiam uxores regiæ, dicentes eam consueuisse cum Arabe. Et puellam q̄ fratri desponsatam ille domesticæ mulierculæ illecebris uictus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiam collocaturus Salomes filio nato è Costabarro, mutauit sententiam persuasus à Pherora, negante adolescentem amaturum talem socerum propter patris sui cædem, & æquius censente, ut ipsius filius eam duceret, successurus in tetrarchiæ dominatum. Quod ubi is persuasit, impetrauit prioris offensæ ueniam. Mutatis igitur sponsalibus puella data est nuptum adolescentulo, addita c talentorum dote. Nec interrim cessabant turbæ domesticæ, imò augebantur etiā. Erāt in delicijs Herodi

*Syllæus Arabs
Salomen ad-
mat.*

propter

De Eunuchis
Herodis habetur
questio.

Herodes turbis
domesticis mi-
serè agitur.

propter formā eunuchi tres, unus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiā in serijs regni negotijs uti erat solitus. Hoc quidā ad regem detulit corruptos esse ab Alexādro filio accepta magna ui pecuniā: & quæstionibus examinati, ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem falsi sunt: præterea nullius tentati cōtra patrem facinoris se esse conscios. Ad motis deinde acrioribus tormentis, uicti necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuiantibus, aiunt Alexandrum innatum cōtra parentem odium alere: hortatumq; eos ut Herodē defererēt iam inutilem, facientemq; fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillicio. quin potius sibi adherent animum, potituro uel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primariā. Iam enim non tantum generis prærogatiuā sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendā dominationē omnia. Staturos pro se multos duces militū, multos amicos regios, paratos quiduis uel agere uel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodē totum ira & timor occupat, q; filij uerba & contumeliosa uiderentur, & minacia: utroq; igitur exacerbatus uerebatur ne quid grauius contra se conflatum esset, quā ut eodem temporis momento posset cauere & occurrere. Quamobrem non ausus palām inquirere, per dimissos clancularios rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiā de immeritis securitatē suam collocans: quarum adeo nullus erat finis, ut quo quisq; ei coniunctior esset, eo magis timeretur, ut tanto ad nocendum potētiore. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, uel nominari à delatore sat erat, moxq; ad suā securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiā domestici anxij de incolumitate propria, in seipsos uersi sunt, tutissimos rati qui alios præuenirent calumnijs, certissimumq; hoc ad salutem remedium: qui mox uoti compotes hoc ipso aliorum in se conciebant inuidiam, uidebanturq; merito retaliandi, & sic accipiendi, ut ipsi tractassent alios. Iamq; etiam priuatas simultates hoc modo exercebant: moxq; deprehensi eadem patiebantur, occasione contra inimicos utentes pro laqueo, quo paulo post ipsi comprehendebantur. Rex enim uelox erat ad pœnitentiam, eo q; multos non conuictos tolleret: quod tamen non in hoc proderat ne similia post hac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari multasse supplicio. VIII. Tantum erat tunc in aula regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit ne uel in conspectum suum uenirēt, uel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorū hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho enim & Gemello ueteribus amicis, & qui plurimum regem tam legationibus quā consilijs iuuerant, filiosq; eius instituerant, & maiorem cæteris habebant authoritatem, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander utebat familiariter: Gemello uero q; ipsum sciret fauere iuueni. Nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanę peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstarēt uirorū claritas: quare cōtentus est tum ablegatis ademisse autoritatem, ut posita proborum hominū reuerentia debaccharēt licentius. Horum porro omniū malorum fax erat Antipater, q; ex quo primū tēpore patrē animaduertit formidinibus obnoxii, consiliorū ei sociū se adiungens accendebat hominis sæuitiā.

& tunc

& tunc uidebatur egregiè fungi officio, si daret operam ut quicumque reniti possent tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij. Illi uerò immoriebantur cruciatibus, q̃ nihil haberent dicere. atq̃ hoc acrius incumbebatur quæstionibus, q̃ præter opinionem nullum deprehēdi posset ne excogitatum quidem maleficiū. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à ueritate malle, quàm à fide erga dominos & amicos discedere, urgebatq̃ ut secreta perquirerent apprehensis pluribus. Tandē unus è multis tormenta non ferens ait se non semel audisse iuuenem dicere, quoties laudaret à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterisq̃ uirtutibus eximijs, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia. Patrē em̃ præ inuidia his offendi quæ ppter quādo simul inambulēt, cōtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in uenatorijs iaculationibus illo præfente destinata nō ferire, q̃ norit genitoris ingeniū nō ferentis laudari filiū. Hæc uerba dum expendunt intermissis tormētis adiecit, cōspirasse eū cum fratre Aristobulo, ut in uenatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnū postulaturus Romā perfugeret. Inuentę sunt etiā iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, cōquerentis de patre, nō rectè factū q̃ Antipatro addixisset agros ex q̃bus ad eū redirēt c c talēta annua. Tū uerò Herodes p̃babili, ut ipsi uidebat, argumento cōfirmatus in suspitione, Alexādro comprehenso iubet inijci uincula: & rursum incipit sæuire, quāuis ne ipse quidem auditis satis crederet. Neq̃ em̃ excogitare poterat cur deberet illis insidiarū delationibus credere: & querelæ illæ pueriles cōtentiones uidebant, nec uerisimile post manifestū parricidiū uoluisse eos Romā petere. Quamobrē uolēs maius aliquod impietatis argumentū inuenire, sollicitęq̃ cauens ne uideret filiū temerē damnassee ad uincula, & quæstioni subijciens honoratiores Alexandri amicos, nō paucos eorū nihil tale cōfessos interfecit. Cumq̃ tota regia tumultu, terrore ac tormētis perstreperet, iuuenis quidā in tali necessitate cōstitutus, dixit Alexandrū Romā ad amicos literas misisse, rogantē ut curarent se accersiri à Cæsare, indicaturum de quibusdā contra illum conspirationibus, quādo pater societati Romanorū prætulerit Mithridatis Parthorum regis amicitia. Addidit habere eum uenenū quod apud Ascalonem paratū sit. His auditis Herodes credidit, cōsolantibus eum in calamitate adulationibus, quod nō temerē quidquā faceret. uenenū tamen summa cura quæsitū nusquā inuentū est. Ceterum Alexāder oppressus malis adeo nō cessit, neq̃ inficiatus est, ut patrem exasperaret amplius: siue uolens pudefacere facilitatē eius ad credendū calūnijs: siue ut, si fortē crederet, inuolueret eum cum tota regia magnis calamitatibus. Quatuor em̃ libellos à se cōscriptos misit, negans opus esse tormentis pluribus. Structas enim insidias, participesq̃ eorū esse Pheroram & amicorum fidissimos. Quin & Salomē obrepentē noctu cum inuito se esse cōgressam, omnesq̃ eò tendere, ut illo sublato perpetuo metu liberarentur. Eiusdē cōspirationis arguebant & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi fidissimi. nec aliter q̃ rabie quadā occupati in se inuicē efferabātur homines olim amicissimi, nō defensione, non coarguitione expectata tantisper dum ueritas pateret,

pateret, iudicium præueniente supplicio. Alij uinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius expectantes moras ipsas quam repræsentationem malorum ægrius ferebāt: ingensq; moeror ac torpor scedabat pristinam felicitatem regiae. Ne Herodem quidem ipsum uitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui quod nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpēq; illi obuersabatur irruēs gladio stricto filius, noctes atq; dies nihil aliud uoluit, ut iam minimum abesset ab infania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat.

Cap. XII.

IX.

DVM ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum rex de filia, & iuuenē genero sollicitus, tum amici quoq; uicem miserans inuoluti tā perplexis & turbatis negotijs, officij sui putauit profectio- nem ad eum suscipere. Quem ubi sicut audierat affectum inuenit, importunā rem putauit, si obiurgaret, ac temeritatis & credulitatis argueret. fore em̄ ut ille ex aduerso cōtendens, & excusare se studens, exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationē commentus est qua res afflictas componeret, indignatione uersa in iuuenem, asserens regem nihil præter æquitatem, sed omnia rectē fecisse. Se quoq; dirempturum illud cōiugium, ac ne filia quidem parsurum, si sceleris conscia non fecisset indicium. Tum Herodes ubi præter opinionem uidit hominem pro se excādescere, asperitate remissa, quod ex æquo quæ fecerat fecisse uideret, paulatim ad paternos affectus redijt. Iamq; utroq; flexo ad misericordiā, quoties aliquis obiecta Alexandro crimina refelleret, ad iram commouebatur rex: postquam uerò Archelaū quoq; accusationem aggredi uidebat, lachrymis affectum prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, ne uē propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Archelaus nactus eum iam mitiorem, cœpit crimina trāsferre in amicos, qui depraurent hominem iuuenem, & rudem omnis malitig, præcipuē fratrem regis urgens suspicionibus. Nam cum & Pheroras in Herodis indignationem incurrisset, intelligens reconciliatorem neminem Archelao magis idoneum, atratus illum adiit, alia quoq; desperantis de salute signa præferens. Qui non despexit preces supplicis, negans tamen sibi facili, tam citò flectere sic offensum regis animū. Satiū esse ut ipse à fratre ueniam peteret, prius confessus se fuisse causam horum omnium. Eam confessionē profore multum ad lænendam iracundiam, actum demū se quoq; opportunius deprecatorē accessurū. paruit ille cōsilio, quod utriq; celsit feliciter. Nam & iuuenis præter opinionem exemptus est criminationibus, & Pherorā Archelaus reposuit in fratris gratiā: ipse quoq; in ita maxima gratia apud regē in tam difficili ipsius tempore, lætus in Cappadociā profectus est. Nam & cum muneribus dimissus est preciosissimis, & facili primū inter amicos locū obtinuit. Conuenit etiam inter eos ut Herodes Romam peteret, quandoquidē de hoc negotio Cæsari scripserat: feceruntq; simul iter usq; Antiochiam, ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuersus est.

Trachonitarum defectio.

Cap. XIII.

SED interim dum ille Romā profectus à regno abest, bellū Arabicū ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionē Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, uetiti exercere latrocinia,

nia, cogeant in studijs agriculturæ mitius degere. Hoc uitæ genus nec ipsos delectabat, neq; terra respondebat laboribus. tamen à principio coercente rege abstinebant iniuriam ab accolis, non sine laude Herodis diligentie. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus, & commēdaturus Antipattum Cæsari, Trachonitæ sparsò rumore de eius interitu, defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. Tunc tamē absente rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterum XL ex his latronum principes captorū exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugium. A quo cum munitum quendam locum accessissent habitandum, excursionibus non ludæam tantum infestabant, sed totam Coelesyriā, abigebantq; prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatem & securitatem maleficijs. Herodes autem reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cumq; non posset eos in potestatem suam redigere, quod essent sub tutela Arabum, ne tamen iniuriam acceptā concoqueret, perlustrato Trachone interfecit illorum domesticos. Quo factò illi irritiores, maximè quod legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem omnibus modis ulcisci, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis uexabant incursionibus. Tum rex ad præsides à Cæsare missos Saturninū & Volumnium rem detulit, latrones deposcens ad supplicium. Illi hoc audito maiore manu se cōmunire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & uicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, ut bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim usq; ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuum creditum repetebat, exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum commodauerat. Syllæus uerò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua disceptabatur apud Saturninum & Volumniū Syriæ præsides. Tandem illis autoribus conuenit, ut intra triginta dierum spatium & debitū redderetur, & ex utroq; regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodē prorsus nemo Arabum inuentus, uel ob maleficio, uel quacuncq; de causa profugus; uerum Arabes conuicti sunt latrones apud se habere.

Expeditio Herodis in Arabiam.

Cap. XIII.

QAETERVM postquam aduenit præstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes uerò exequabatur restitutionem pecuniarū ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contumaces armis persequi: collectoq; exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emēsus triduo. cumq; peruenisset ad castellum in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit: ipsamq; munitionem nomine Raep̄tā diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurrisset dux Arabum Nacebus, commissum est prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum uerò xxxv cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugam compulsi sunt. Hoc modo latrones ultus Idumæorum tria millia in Trachonē deduxit, ut cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit līteras, quibus eos certiores fecit, quod in con-

Ioseph.

Q tumaces

tumaces tantum Arabas concessio ab eis iure usus sit, nihilq; egerit præterea: idq; ipsorum inquisitione postea uerum compertum est.

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

Cap. XV.

X.

ED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatum est, suo more exaggerantibus omnia. Is iam antè insinuat in noticiam Cæsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cōfestim mutata ueste atratus eum adiit, denarrans ut bello afflicta sit Arabia, totumq; regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. Ad hæc lachrymans querebat cecidisse duo millia & quingentos Arabū primates, & in his eorum ducē amicum ac cognatum suum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Raep̄tā repositas. atq; hæc facta per cōtemptū Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducem se absente idoneum. Hæc dicēte Syllæo, addentēq; q; nec ipse hanc profectiōem suscepturus fuerat, nī credisset Cæsari curæ fore pacē publicam omnium, neq; se domi præsentē Herodes nisi suo malo eam pacē uiolaturus, Cæsar querela cōmotus percontatus est ex Herodis amicis qui tunc aderant, & ex suorum quibusdam recens reuersis à Syria, hoc tantum an Herodes exercitum extra regni sui fines eduxerit. Id cum illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaret, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hæctenus illo usum tanquā amico, posthac habiturū eum pro subdito. Syllæus quoq; ea de re scripsit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones qui effugerant uoluerunt dedere, neq; acceptam mutuo pecuniam persolvere, neq; pro pascuis quæ cōduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd rex offendisset Cæsarem. Quin & Trachonitæ hac occasiōe usi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm uindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habens uel fiduciæ uel audaciæ. legatos enim eius ad agendā regis sui causam missos primum ne admisit quidem: iterum uenientes dimisit infecto negotio. Quamobrem uehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodæ in Arabum regnū successerat Æneas, dictus Aretas mutato nomine. Hunc ille per calumnias pellere conabat, & sibi principatum usurpare, multam pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cæsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretæ, quòd se inconsulto ausus fuisset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum talentorum coronā auream. in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus ueneno sustulisset Obodā, quo etiam uiuo inuasisset rerum administrationem, uxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno uiam sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatusq; eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum indies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componēte nemine. nam regum alter nondum principatum suum cōstabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem ueritus ne si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogeatur perferre omnes iniurias. Postremò nullum finem urgētibus

malis

malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. In eam legationem Nicòlaus Damascenus profectus est.

Eurycles calumnie contra Herodis filios.

Cap. XVI.

PER idem tempus dissidium cum filijs domesticū multo magis exacerbatum est. Quamuis enim iam antè nunquam nō perspicuū fuisset fortunam regnò illi maximum humanorū malorum minari, tūc tamen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles quidam Lacedæmonius, uir domi nobilis, sed ingenio prauo, adulator, & delicijs perditus, sed utrunq; uitium egregiè dissimulās, usus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo conuersatus effecit ut reciperetur inter amicos præcipuos. Is diuersabatur apud Antipatrum, Alexandro quoq; propter crebros cōgressus familiaris. Aiebat enim sibi cum Archelao Capadoce amicitia intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequijs colere, atq; in eo totus erat ut omnes coleret, & obseruabat quæcunq; uel dicerentur uel fierent, undecunq; captans gratificandi per calumnias materiam. Deniq; adeò se blandis colloquijs insinuauit unicuiq;, ut illi soli fidus uideretur, quod si alium frequētaret, id illius gratia facere crederetur. His artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, ut iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas concredere. Aperiebat igitur ei dolorem suum, quòd pater esset à se alienatior, casumq; matris narrabat: & q; Antipater prærepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odijs, ut cum ipsis nec conuiuia nec colloquia cōmunicare sustineret. Hæc ille, dolorem suum in sinum amici, ut tum uidebatur, deponēs. At ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinem, & consultum ei uelle, ut caueret ab Alexandri insidijs. non enim eum dissimulare animū, sed ipsis uerbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad ultimum ab eo persuasus est, ut ad Herodē referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus est uerborum ambagibus, ut implacabile odium in filium conciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycles enim L. talēta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicās, operam etiam suam commemorauit, quàm utilis ei fuerit ad cōciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur hominis malitia, discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoq; similibus artibus uteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porro Iudæorum rex non iam ut antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula, & sciscitans; & permittens omnibus quicq; uellent contra eos dicere: & inter cetera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro cōsilia. uidebaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumnijs nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad regem deferētib; scilicet incolumitatis eius studio. erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac procertitatem corpo-

De Iucundo & Tyranno Herodis satellitibus, habetur questio.

Ioseph.

Q 2 rum.

rum. hi propter quandā offensam pulsi è regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitati honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admo-
uit. Ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se sollicitatos ab Alexan-
dro, ut inter uenandum Herodem feras persequentem interficerent. Facile e-
nim confingi posse, precipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. Nam
& antè penè simile quiddam ei acciderat. Simulq; indicauerūt aurum defos-
sum in equorum stabulo, & præfectum uenatorum arguebāt, quòd eis præ-
buisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præ-
fectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectū est, qd
eos intra castellum recepturum se pollicitus fuisset, & pecuniā regiam ibi re-
conditam traditurum. Sed illo pernegante filius eius accedens, uera esse dixit
omnia: protulitq; referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam.
Quāprimū, Deo fauēte, perfecerimus quæ decreuimus, ad uos ueniemus.
Curate igitur, ut quemadmodū estis polliciti, nos in castellum recipiatis. His
literis uisis Herodes post hac pro indubitato habuit, paratas sibi à filijs insi-
dias. Alexander autem dicebat Diophantum scribam imitatum suum charac-
terem, esseq; Antipatri malitia excogitatam illam schedulam. Diophantus
enim habebatur magnus talium artifex, & post in similibus deprehensus de-
dit supplicium. Eos uerò qui torti sunt rex apud Hierichuntem produxit ad
populum, ut accusarent filios, ubi saxi sunt obruti. Cumq; uulgus concitum
pœna Alexandrum cum fratre uellet afficere, Herodes per Ptolemæum &
Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo
admittebatur, adhibitis qui explorarent eorū dicta & facta omnia. iamq; pro
condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter Ari-
stobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrum ad miserationem præ-
sentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans: An' non tibi quoq;, inquit,
periculum imminet, delatæ quòd spe nuptiarū Syllæo de omnibus quæ hic
fiunt per literas significes? Quæ uerba mulier statim fratri retulit. Ille non am-
plius se continens, uinciri eos iubet, & seorsum quemq; quid contra patrem
moliti fuerint scripto prodere. Hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidē nec
parasse se, nec cogitasse, sed conatos fugere, quòd non possent amplius ad
hunc modum suspecti & solliciti uiuere. Eodem tempore cum uenisset è Cap-
padocia ab Archelao legatus Mela unus è dynastarum illius numero, uolens
Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum è uinculis:
& rursus interrogauit de fuga, quoniam & quomodo decreuissent disces-
dere. Ad Archelaum, ille respōdit, pollicitum quòd inde Romam mitteret.
Cæterum contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se ma-
chinatos esse, neq; quicquam ueritatis inesse confictis aduersariorum crimina-
tionibus. cupiuisse etiam ut Tyrānus cum socijs examinaretur cautius: sed
illis approperatā mortem per Antipatrum, qui admixtis suis uulgum in eos
concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Ar-
chelai filiam, ut interrogaretur num ignorasset paratas Herodi insidias. Quò
ut uentum est, continuo mulier uinctum conspicata maritum, caput sibi plan-
gens, & præ miseratione attonita clare ingemuit. Iuueni quoq; manātib; la-
chrymīs,

Herodes filios
in uincula con-
iicit.

chrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mādatorum poterant uel dicere uel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & uxor fuerit consilij conscia: Quî potuit, inquit, nō esse, carior mihi uita, & parens liberorum communium: ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse consciam. Quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri uel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidē, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec ego cogitauî, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaū abire, & inde Romam, decreuimus. Hòc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaū maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis ut inter nauigandū appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelao scripta de his redderent: & post expostulationem quòd filijs conatum fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent. & si inuenissent à Nicolao placatum Cæsarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincendos iuuenes scripta mittebantur. Igitur Archelaus pro se attulit, uoluisse quidem excipere iuuenes, q̃ id & ipsis & patri eorum putaret utile, ne quid ob suspensiones & dissidia durius in eos statueret: non tamen missurum fuisse ad Cæsarem, nec quicquam Herodinocturum fuisse iuuenibus pollicitum. Romam autem delati inuenerūt iam Herodi reconciliatum Cæsarem, eiq̃ literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum se habuit. Quamprimū Romam uenit & in palatium, præter ea mādata quæ habebat, Syllæum accusandum suscepit. Animaduerte-
Nicolam Cæsarem Herodi placat.
 bat em̃ dissidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos plerosq̃ cognatos Obodæ manifestè coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios. Qua fortuita occasione Nicolaus uti non neglexit, studens Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim, si defensionem regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicem. Sin accusaret Syllæum, non defore occasionē pro Herode dicendi. contestata igit̃ lite, & præstituta ad agendum die, Nicolaus assistentibus sibi Aræ legatis acriter accusauit Syllæum, interfectorem asseuerans domini ac regis sui multorumq̃ Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronasq̃ arguēs corrupisse tam Romæ quàm in Arabia. Addidit his grauissimum crimen, circumuentum mendacijs eius Cæsarem, quem nihil ueri de gestis ab Herode docuerit. Ad hunc occasionis locū postquam uentum est, Cæsar interlocutus iussit eum omisis cæteris hoc tantum de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neq̃ duo milia & quingētos illic interfecerit, neq̃ captiuis abductis regionem deprædatus sit. Ad hæc Nicolaus, de his se uel maximè ait docere posse, nihil horū, aut certè minimam partem ita se habere, quemadmodum et tu, inquit, audiuisti, & si uera forent, essent indignatione digna maiore. His præter opinionem auditis cū Cæsar attentius auscultaret, ille primū indicauit ei de D. talentis mutuo sumptis, deq̃ syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsū præstitutum tempus pignora ex uniuerſa regione capere: deinde, non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed executionem iuris & repetitionem debiti. idq̃ non propere actum, quanquam permittente syngrapha, sed appellatis prius sæpe de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremò apud

Berytum in horum præsentia Syllæo per Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturum se & pecuniam, & Herodis perfugas. & cum horum nihil Syllæus præstitisset, aditos rursus præsides Herodi permisisse pignora capere, atque ita demum illum profectum in Arabiam. Hoc est, inquit, illud bellum quod aduersarij tam tragicè exaggerauerunt, quod tamen quæ potest bellum uocari, permissu præsidum & ex pacto illatum, post perurio uiolatos tum alios Deos, tum in primis nomen Cæsaris? Restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ xl primum, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. Hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agrosq; eis dedit, & prædarum fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebat restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptum terminum. Nec potest ostendere quenam præter hos captum in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiam de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum, quod ad prouocandam iram tuam commentus est. Affirmo enim quod cum Arabum manus nos inuasisset, & unus atq; alter è nostris cecidisset, tum demum Herodes repugnare coactus Nacebum, & cum eo xxv, non amplius cecidit, quorum singulis cætuplicatis iste bis mille & quingentos cecidisse retulit. His motus Cæsar, uultu irato ad Syllæum uersus, rogauit quot Arabes in ea pugna desiderati fuissent. Hæsitante illo, & deceptum se dicente, lectæ sunt syngrapharum conditiones, & rescripta præsidum, literæq; urbium cõtinentes querelas de latrocinij. Ad ultimum eò res deuenit, ut Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & poenitens quod calumnijs permotus durius scripsisset, hoc quoq; Syllæo opprobrauerit, illius mendacij impulsus se discessisse ab officijs amicitiae. In summa, remisit eum in prouinciam, ut postquam satisfecisset creditoribus, daret supplicium. Cæterum Aretæ indignari pergebat, quod regiã dignitatem ac potestatem usurpasset, priusquam à se acciperet: uolebatq; Arabiam quoq; Herodi tradere: sed hoc consilium mutauerunt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatum esse Cæsarem, mox ita ut mandatum erat, obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios conuicerat: quibus lectis uisum est non onerare in super alio regno senem & infortunatum circa filios: admissisq; legatis Aretæ, & hætenus obiurgatis quod rex eorum temerariè principatum sumpsisset, non expectata sua sententia, admisit munera, & regnum ei auctoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se uicem eius qui tales haberet filios, debereq; eum, si quid contra pietatem ausi sint, ut in parricidas animaduertere. se enim liberam ei potestatem permittere. Sin tantum fugam meditati sint, ipsum salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, ut indicto consistorio apud Berytum, ubi Romani degerent, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocum Archelao, amicisq; cæteris & uiris illustribus, de communi sententia quid statuendum sit dispiciat. Atque hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

XIII.
Cæsar Herodi
scribit.

Herodis

QUA accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quòd rediisset in gratiam, tum propter cōcessam sibi statuendi de filijs potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, ut qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamē temerarius aut praeceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nuncios quotquot uisum est Cæsari, uno Archelao excepto, uel quòd hominem oderat, uel quòd ueretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum cōuenerunt tum præsides, tum cæteri exciti è diuersis urbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane uico Sidoniorum detinuit, non longè ab urbe: ut posset eos, si uocarentur, sistere. ipse uerò solus introgressus, coram cōfessu c. l. uirorum, usus est accusatione non propter infortunium & necessitatem miserabili, sed patri parum decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans nō satis se explicabat, multaq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed eas ipse tuebatur indecorè pater contra filios, literasq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga cōsiliū, & conuitia signa offensi animi. Ad quæ postquam ille peruenit, uociferabatur quasi in confelsis insidijs: remq; exaggerabat, deierans mori se malle, quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cæsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: ut si cui accusato parentes manus imponant capiti, necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atque in hunc modum interficere. Quod cum ipse paratus sit in patria & suo regno facere, tamen expectasse se illorum quoque calculos. Venisse tamen eos non ut iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, sed ut per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, cum nemini, quamuis remoto, cōtemnendæ sint tales insidiæ. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne addicendam quidem causam adductis, qui erant in cōsilio uidentes rem eò deuenisse, ut nulla esset spes reconciliationis & gratiæ, potestatem eius confirmauerunt. Et primus Saturninus uir consularis, multisq; defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantijs: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, quòd & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc omnium maximum nolit adijcere. Post illum ipsius tres filij, qui legati patrem sequebantur, eandem sententiam tulerunt. Contrà Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem fuerint: quē deinceps maior pars secuta est, ut omnino uiderentur addicti ad supplicium. Moxq; inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quòd cum Nicolaus appulisset à Roma ueniens, rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filijs. Ille respondit uideri consilia iuuenum impia, conijciendosq; uinctos in carcerem. deinde pensitato diligentius negotio, si ita uideatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuisse. sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. Eam esse Romæ plerorumq; amicorū

Nicolaus Roma reuersus
Herodem adiit.

*Tero miles He-
rodem liberè
reprehendit.*

rum sententiam. Tum rex diu multumque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream uentum est, mox omnes fuerunt de filiis solliciti, euentum expectantes. Valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. Cumque dolerent eorum uicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictum aliquod liberius uacabat periculo: sed in sinu misericordiam cælantes, taciti dolorem dissimulabant. Vnus omnium uetus regis miles nomine Tero, filium habens Alexandri æqualem & amicū, quicquid alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur, & sæpe exclamare cogebatur in turba, perisse ueritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendacijs malitiam: eoque tantam caliginem inductam negotijs, ut ne grauissima quidem errata sua homines animaduertent. Hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat, quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore: libenterque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset à quouis commiserationis uoces exprimere. Ille uerò etiam ad regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod ubi concessum est: Non possum, inquit, ô rex, diutius ferre hanc anxietatē animi: quæ me cogit audaces uoces & mihi periculosas promere, sed tibi, si uelis, utiles. Vbi nunc est tua mens? ubi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negotijs? quæ nam hæc est tanta amicorum ac cognatorum penuria? neque enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantum scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non dispicies? occides ne duos iuuenes à regina uxore susceptos, & in omni uirtute eximios, te ipsum ista ætate commissurus uni filio qui conceptam de se spem male sustinuit, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitum uulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? adhæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis compatiuntur, & execratur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat rex, sed ubi Tero facinus & domesticorum perfidiam apertè taxauit, commouit se rex. Sed illo immodestè ac militariter instante, & per simplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam, & opprobriationem hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, sciscitatus quoniam essent illi ægreferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Terone uinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum, ait se non semel à Terone sollicitatum ut inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: moxque tortus est & tonsor & Tero cum filio. Qui uidens patrem saeuissimè tractatum, obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse ullam spem salutis ex crudelitate regis coniiciens, ait se indicaturum ueritatem, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptaque in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos ut Tero sua manu regem interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum. atque ita perpetrato facinore si quid ei sinistrum accidisset, id ei gloriosum fore, dum Alexandro gratificaretur. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum ueritate expressa, an ut se ac genitorem hoc pacto à diu-

*Tero & Trypho
torquentur.*

turniore

turniore uexatione redimeret. Herodes autem eiecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorum supplicio, nec ullum relinquens locū resipiscentiæ, properauit exequi suum propositum: & productis in concionem trecentis ductoribus militum, unā cum Terone ac filio, tonsorēq; indice, omnes accusauit apud populum, in quos multitudo quicquid ad manum ueniret coniiciens, ad unum eos interfecit. Alexander autem & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strāgulati: & corpora eorum in Alexandriū recōdita sunt, ubi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti erant. Et fortasse alicui mirum non uidebitur, coalitum tāto tempore odium adeo excreuisse, ut modum excedens ipsam naturam uicerit. Illud meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda, qua patrem longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint immedicabile: an in ipsius duritiam, & cupiditatē tam gloriæ quā dominationis immodicam, qui nulum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere liceat, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, ut necessariò consequantur: eamq; uim fatum uocamus, quod nihil sit quod illa non efficiat. Sed hunc sermonem ut arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & uarietatis actionū causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ uoluminibus. Cæterum ex duabus reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arrogantiam, & fastum regium, quod nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac uitam parū æqui inquisitores fuerint, malitiosē suspicaces, & linguæ tēperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quod neq; insidiarum structarum conuictos, neq; ullis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in uenationibus segnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut uinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cum securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem uim, extimescere debuerat. Nunc tam citò eos occidere impotentis affectus gratia, quid aliud est quā argumentum impiæ licentiæ? maximè cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiae uel imperitiæ non competit, neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum fuisset, attotum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. Post longas uerò cunctationes & deliberationes, postremo tale quippiā aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est et obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui antè uidebantur charissimi, qui tamen si minus miserales erant, quod meritò perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. Qua de re dicturi sumus in sequentibus.

Alexandri & Aristobuli mors.

Authoris digressio super occisis ab Herode filiis.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XVII.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Cap. L

ANTIPATER autē sublatiis fratribus agitatū dī-
ris, gradu iam ad extremā contra patrem impietate
facto, nondū improbæ spei satis faciebat & in futu-
rum auidæ. Liberatus enim æmulum metu qui
possent in principatus societate uenire, in aliā ma-
iorē difficultatē parandi sibi regni incidit, uidelicet
odium quo populariter inuisus erat omnibus. Huc
accedebat, quod illū magis etiā haberet sollicitū, a-
lienati militū animi, à quibus pendebat regū securi-
tas, si quando gens ipsa uideret nouarū rerum cupida, quæ mala suamet cul-
pa sibi Germanis oppressis cōcilauit. & tamen haud aliter quā rex cum pa-
tre administrabat res ludæorū, credente se Herode eius fidei, & id factū quo
supplicium merebat, interpretante argumentū beneuolentiæ, quasi salutē re-
gis cōsulens illos prodidisset, nō morem gerens odio quo tam illos quā pā-
trem prosequeretur. Quādoquidem & illos propter patrem oderat totus in-
sensus furij: dabatq; operam ut nulli essent qui insidias eius detegerēt, aut ad
quos posset Herodes aperta ui petitus refugere. sed tum longē magis stimu-
labat cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certū im-
perium: q; si diutius uitam protraheret, periculū uidebat ne proditis aliquo
modo suis technis patrem haberet insensissimū. Ideo nullis parcebat sumpti-
bus in demerendis paternis amicis, hominū odia beneficijs uolens obruere,
præcipuē quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concia-
lians, & ante omnes Saturniū qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem
ipsius corrumpi posse donorum magnitudine: pariterq; regis sororē, nuptā
uiro inter amicos regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciēdos per
beneuolentiæ speciem hominum animos, & dissimulandi odij summus artis
fex. Non tamen fallebat amitā, quæ iam antè perspectum habebat eius inge-
nium, nec decipi poterat, & ideo machinis omnibus occurrebat eius maliciæ:
quamuis filiam habebat nuptā eius auunculo, quam ipse Antipater post Ari-
stobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alterā matris filius Cal-
leas uxorem duxerat. Sed nec affinitas hæc effecit quo minus cognosceretur
eius malicia, sicut nec prior illa cōsanguinitas extinguere meritum odiū po-
tuit. Salomen autem adamato Syllæo cupiētem nubere, Herodes cōpulit ad
Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne apertē ini-
mica fratri fieret, iurato, ni consensum præberet, alienaturum se ab ea beneuo-
lentiam. quare illa paruū authoritati uxoris Cæsareæ, alioquin etiā utile danti
consilium. Per idem tēpus remissa est ad patrē Cappadocum regis Archelai
filia, quondā uxor Alexādri, reddita etiā dote ex fisco regio, nequid ea de cau-
sa exoriretur controuersia. Ipse autem filiorū liberos educabat magna dili-
gentia.

gentia. Alexander enim à Glaphyra duos mares susceperat. Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præsentibus amicis cõmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis: sed potius uirtutibus cum ætate aucti, gratiam sibi nutritionis reponerent. Despõsauit etiam futuras adultis uxores, maiori ex Alexandri filijs Pheroræ filiam: Aristobuli uerò filio filiam Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alteram aut filiam Herodi suo filio, nato ex filia pōtificis. Mos enim nobis est patrius, plures simul uxores habere. Hęc cõnubia rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatē Antipatrum ad caritatem eorum inuitās. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit quem erga parētes ipsorum habuerat: sollicitatus etiā regis circa eos cura, ne fortē adulti officerent suæ potentiaē, Archelao quoq; rege adiutante nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo cõiugem. Eodem incitabat propter studia populi, miserātis orbatos parentibus, & ipsum authorem eius calamitatis odio prosequētis, & parati aliquādo per occasionē detegere eius erga fratres maleuolentiā. quapropter machinabat de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè ferēs si haberet eos potestatis participes: flexitq; Herodem precibus ut ipsi filiā Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pheroræ filiā. Itaq; præter regis sententiā mutata sunt pacta cõnubialia. Rex aut eodem tempore nouē uxores habebat. una erat Antipatri mater, altera summi pōtificis filia, ex qua puer natus est patrē nomine referens. Erant inter has & fratris filia, & cõsobrina, sed steriles. præterea Samaritis una, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quā postea duxit regis fratruelis Iosephus. Archelaus autē & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabant. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippū, qui & ipse Romæ educabat: ex Pallade aut Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanā & Salomen. Maiores aut natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores, quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. Atq; hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Cap. II.

VOLENS deinde à Trachonitis tuta esse omnia, uicū Iudæis magnitudine urbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & suis esset præsidio, & unde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cumq; intellexisset fortē fortuna uirum Iudæum è Babylonia cum quingentis equitibus sagittarijs & cētum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiā, quæ sita est ad Daphnen, degere, ubi à Saturnino præside Valatham castellum ad habitandum acceperat, accersiu it eum unā cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, ut ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac uectigaliū immunitatem promisit tam agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius uenit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & uicum nomine Bathyram. eratq; hic uir pro obice contra Trachonitas indigenis, simulq; Iudæis à Babylone Hierosolyma religiōis ergo petētibus, quo tutiores essent à latrocinijs: multiq;

multiq; undiq; ad eum confluxerunt ludæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio ualde populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & nō diu ab eis exegit, porro magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserūt: quibus succedentes Romani & ipsi grauius tributis eos opprimūt, sed salua libertate: de quo aliàs suo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius, qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum uirtute uita, moritur egregijs liberis superstitis, & in his lacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniam reges illos stipare est solitus. Is in extrema senectute decedens filium reliquit Philippum, uirum manu promptum, & uirtuti, si quis alius, deditum, regiq; Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo uniuersis suis copijs exercendis ac ductandis est præpositus.

Antipatri contra Herodem insidie.

Cap. III.

III.

AB TERV'M in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciēdi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callidè tegens suam malitiam, & in omnibus facile fidem à parente impetrās: eratq; omnibus formidabilis ob uersutiam magis quàm ob potentiam. Sed præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo uicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. Obnoxius enim erat Pheroras & uxori & socru & sorori, quamuis exosus eas propter iniurias illatas filiabus suis uirginibus. attamē ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius peruestigantibus, & mutuo se inuicem adiutantibus. Quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos regis sorore: quæ iam pridem explorabat omnia, sciēs eos in regis tantum perniciem conspirare, & parata rei eius indicium facere. Qui ut cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contrà excogitauerūt, ut non congregerētur in propatulo, fictisq; conuicijs simularent dissidium, maximè præsentē Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id uideretur: clām autem alerent & confirmarent mutuam beneuolētiā: atq; ita etiā fecerunt. Hoc autē Salomen nō latuit, nec cum primò excogitatum est, nec postea cum coepit fieri. Omnia enim peruestigabat, moxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, uidelicet occulta eorum conuenticula, & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciē, si maturè sibi non prospiceret. In aliorū enim conspectu dissidentes & iactantes inter se conuitia, celare amicitiam: deinde quando soli sint consentire, dubio procul conspirantes in eos quibus occultam uelint esse suam amicitiam. Hæc illa & peruestigabat diligenter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se non nihil intelligentē, sed cohibentē se adhuc, quòd suspectum haberet etiam sororis procliuē ad calumnias ingenium. Erat em̄ quædā ludæorum secta exactiorem patriæ legis cognitionē sibi uindicans, quibus tanquam Deo ut uideri uolebant caris, addictum erat hoc mulierum sodalitiū. Hi Pharisei uocantur,

Pharisei Herodiam mulieres decipiunt.

cantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoque infestum, ut eos etiam aperte impugnare non uereatur. Nam cum tota gens Iudeorum fidem suam iureiurando obligasset regi & Cæsari, hi soli non iurauerunt: excedentes sex milium numerum: quibus hoc nomine à rege multa, Pheroræ uxor pro eis multam persoluit. Cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura præscire ex Dei colloquijs, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam et maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoque regi per Salomen innotuit, & quod aulicorum quosdam sollicitarent muneribus atque corrumpere. qua in culpa Phariseorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos autores huius consilij, cumque his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum, præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hos quoscunque è domestica familia cum Phariseis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus regis, quem destinaarent uaticinia. prosperè enim cessura nouo regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porro cōuictis Phariseis ac supplicio traditis, amicorum concilium aduocat, & apud eos Pheroræ uxoris accusationem instituit, quod ipsius impulsu frater conditionem regiarum uirginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriā pertinere affirmans, quod mulier ruptis legibus naturæ inter fratres serat dissidia, quibuscunque ualeat tam uerbis quam operibus. Multam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendijs, & in summa consciam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pherorā, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odijs: quandoquidem ei aut huius uxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis uinculum. Pheroras aut quāuis illius orationis ui percelleretur, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura persanctè culturum, nec à coniugali caritate discessurum: emoriq; se malle, quàm sine dilecta uxore uiuere. Tum Herodes licet graui se iniuria existimaret affici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & uetuisse mulierum regiarum conuenticula. Illi facturos se iussa regis polliciti, per latentes quoties dabatur commestationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ uxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

IIII
Herodes à Pherora petens ut uxorem repudiet, non impetrat.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.

Cap. IIII

QVAPROPTER suspectum habens patrem, & ueritus ne ulterius serpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus, rogans admoneant Herodem per literas, ut quàm primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit cum preciosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrum regem declarabat, aut si ille prior uita decederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis. Eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, nō factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorūdem criminū reum egit apud

Ioseph.

R ipsum

ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea. Accedebat & alter accusator Are-
tas multorum honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obijciēs,
maximè Sohemi hominis in omni uirtute præstantissimi, quin & Cæsaris
seruum Fabatum ab illo interfectū fuisse ob talem quandam causam. Erat in
satellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimū tribuere solitus erat. Hūc
Syllæus pecunijs corruptum eò perduxit, ut ei regis sui cædem sit pollicitus,
hoc ubi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, regi mox indicauit, qui è Corin-
tho confessionem extorsit cogitati facinoris, diligēter ex eo perscrutatus omnia:
simulq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum
uirum principem, alterum Syllæi amicum primarium, qui & ipsi tormentis
admoti confessi sunt ideo se uenisse, ut Corinthum urgerent crebris adhorta-
tionib. ad perpetrandum facinus, atq; adiuuarent etiam in opere, si ita facto
opus esset, quos omnes Saturninus apud se delatos Romam transmisit.

Pheroræ obitus.

Cap. V.

PHERORAM autem obstinatè permanentem in amore coniugis, He-
rodes in ipsius tetrarchiā ablegat: quod ille fecit libenter, addito ue-
hementi iureiurando nunquā se rediturum, nisi Herodis morte co-
gnita: adeò ut paulò post decumbente rege uocatus ad accipienda quædam
secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionē recu-
sarit. Nec tamen Herodes in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu
quicquam remisit: sed cum Pheroras in morbum incidisset, uel inuocatus ad-
uifendum eum uenit: quo morbo postquā absumptus est, corpus eius trans-
latum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro
quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente
ab eo poenas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exēplum huma-
no generi, quod moneat habendam esse uirtutis rationem in omnibus.

Pheroræ uxor accusatur ueneficij, & Herodes cognoscit Antipatri infidias.

Cap. VI.

V.

PHERORA mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimi Hero-
dem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem, utq;
inquireret in miserum eius & mirandum interitum. Quo atten-
tius aurem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt
eum apud uxorem coenasse ea die quæ morbi fuit initium, uenenumq; obla-
tum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit
homini. Id uenenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidē
amatorium, re autem uera Pheroræ lethiferum. Sunt enim Arabum mulieres
ueneficæ maximæ. Hæc autē quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Syl-
læi familiarissimæ, ad eam comparandi ueneni causa profectę fuerant uxoris
Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridie quàm ille coenam le-
thiferam sumeret. His auditis rex ad iram concitatus torsit ancillas earum, &
quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur aut detegeret, po-
strema quædam dolore uicta nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata est
Antipatri matri cruciatus similes, quandoquidem ipsa causa esset præsentium
tormentorū omnibus. Hæc uox ad diligentio-rem inquisitionem Herodē
permouit, ita ut extorqueret secreta omnia, comessationes illas & occulta cō-
uenticula, tū sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter

Pheroræ

Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta se accepisse ab eo, ut abstineret Pheroræ colloquijs. Addebant ancillæ quanto patrem prosequeretur odio, utq; sæpenumero apud matrem de eius longæuitate quere retur, dum interim etiam ipse consenesceret, ut non multum se iuuare posset tam fera successio. Adhæc simul nutrirī multos fratres ac fratrum filios, ut ne sperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc si fatale quid sibi accide ret, fratri destinata sit successio non filio. Addere his solitum accusationem sæuitiæ, non temperātis nec à filijs: cuius metu Romam sibi discedendum esset, Pheroræ uerò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea rex audierat, exēpta est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malitiosis conatibus Doridem matrem Antipatri, spoliata multorū talentorum ornamentis eiecit è regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd letale uenenum Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto patrē tolleret. Id uenenum allatum ex Ægypto per Antiphilū unum ex amicis Antipatri, missum inde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberiq; apud Pheroræ uxorem, à marito ad asseruandum acceptū. De quo rogata per regem mulier, habere se falsa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto se ipsam deiecit. nec tamē letalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit: ex quo postquam se recollegit, rege pollicito impunitatem & ipsi & familie, si totam rei ueritatem promeret, cōtrà extremos cruciatus minato siquid per obstinationē celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita ut acta sint: & ut multorum tum fuit opinio, nihil omnino mentita est. Venenū id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui, professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruauī acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiose ad uisendum eum & curandum uenisti, motus ille, & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ô uxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consilijs & ueneficis ministerijs suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidem in Germano nihil pietati, qua hæctenus erga me usus est, uideo decedere, & mihi instare uite terminum, age ne fratricidali animo manes maiorū cōtaminem, me inspectante uenenum illud exure. tum se sine mora prolatum secundum uiri mandatum concremasse, paulo seruato, ut si post mariti mortem rex eam tractare uellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta uenenum quoq; unā cum pyxide in medium protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis filia regis uxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam rex eiecit, & filium eius è testamento deleuit, ubi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit. Matthiam Theophili filium Hierosolymitam genere. Interim Roma uenit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fas-

sus est attulisse se uenenum quod daret Antipatri matri & Pheroræ, ut si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggredierentur. Simulq; uenerunt ad regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri ac Aristobuli, miserarenturq; factum Germanorum innocentium. iam enim & ipsos reuocari in patriam, non ob aliud quàm ut euocati fratrum interitus accessio fierent. Hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & uerba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatum colebat amicitias, comparatis uarijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem est, quòd cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota fuissent, nihil eorum ad eius notitiam perlatum fuerit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio, & uiarum custodia, partim popolare hominum in Antipatrum odium. Nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem uellet quærere.

Antipater capitis damnatus in uincula conficitur.

Cap. VII.

VL

QUÆTERTVM Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira in sudio se rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulq; modicè de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnibus magnam charitatem præ se ferebat, ueritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas uerò quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre ueneno tollendo non præstitisset. Iam ad Celenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cum dubitare cœpit de reditu, uehementer contristatus matris eiectione: & amicorū quoq; uariabant sententiæ, alijs euentū alicubi expectare, alijs sine mora domum nauigare consulentibus. facile enim dissoluturū criminationes omnium, quandoquidem nunc quoq; non aliunde, quàm ex illius absentia aduersarijs audacia uiresq; ad calumniandum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauerat in honorem Cæsaris. Iamq; manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius uotis & faustis acclamationibus discedentem prosecuti fuerāt: tunc uerò contrarijs uotis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis ultricibus. Fortè per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc uerò ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus unā sedentibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita ut erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admissio, amicorū comitatus per ianitores exclusus est. Id primū mentem eius perculit, iam sentientem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobans, &

Varum

Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denunciāns. Ille tam inopinato malo uelut ictus abiit attonitus: moxq; obuias inuenit matrē & uxorem: hæc erat Antigoni filia: qui ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se ut in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac rege, adhibitisq; in confessum utriusque amicis, acciti sunt etiam cognati regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quicq; tormentis examinati fuerant: nouissimēque serui matris Antipatri capti paulo antequam ipse rediret in patriā. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa. ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, unicumque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensionem rem integram seruaret. Rex uerò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatem suam in procreandis talibus liberis, quodque senili ætate incidisset in Antipatrum. Enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quo minus capitalibus appeteretur insidijs, ut regnum quod iure & patris uoluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirarique se Antipatrum quānam spelatus in tantam peruenisset audaciam. Successorē enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: uiuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta redditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse ccc talentorum uiatico. Obijciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue fontium idem accusator atque imitator, siue innoxiorum circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lachrymæ obortæ orationem cum abruptissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum, & pulchrè eius negotij gnarum, ut prosequeretur quæ attinerent ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed ille præueniens, causamque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirū pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operam suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse ut qui patrem eripuerit ab aliorum insidijs, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iam pridem pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam extrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionem designatus rex haberet magis quàm speraret, & nemine uetante honorum esset participes: neque enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro uirtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maxime cum is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se poenitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligit. Quæ uerò in urbe per se acta sint, testem esse Cæsare, cui non secus ac numini nemo possit imponere:

Herodes Antipatrum accusat.

Nicolaus Damascenus Antipatrum accusat.

extareque eius de hoc literas, quas per iniquum sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumnijs, quibus nihil magis sit cordi, quam regiam familiam inter se committere, nactis comminiscendi otium per suam absentiam, quod se praesente nunquam habere potuissent. Sub finem dicendi fidem abrogabat quaestionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cum non nihil moueretur concilium, miserabiliter lachrymante Antipatro, & sibi met conuerberante facie, ut uel inimicos subiret miseratio, Herodesque ipse quantum uis dissimulans fieret mitior: Nicolaus ut rogatus fuerat, accusationem a rege coeptam proseguens, exaggerabat singula, proferebatque testimonia, & indicia criminis collecta ex quaestioni subiectorum confessionibus. Ad haec extollebat regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen aequè mirandam fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi aetate corrupti a malis consiliarijs naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quam opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui saeuior nocentissimis serpentibus, a benefactoribus tamen iniuriam non nihil abstinentibus, nihil mollitus fuerit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorum aemulator fieret. Atqui tu ipse, inquit, o Antipater, index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. Nec improbamus, quod eos iusta indignatione persecutus sis, sed miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facile colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrum fecisse perniciem, ut detestando eorum malitiam, pietatis erga communem parentem opinionem tibi quaereret, & deinde ipse in eum saeuire posses impunitus, quod tandem facere aggressus es. Dum enim fratres fontes addidis supplicio, & parcis eorum socijs, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac uti possis in opprimendo patre opera. Itaque duplicem uoluptatem cepisti tuis dignam moribus: alteram palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo uindex uideri uolueras. Si enim uerè detestatus esses illorum malitiam, nunquam imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, ut dignioribus sublatis nullos haberes successionis aemulos, & tum demum fratricidio necè patris adderes, ut in occulto manerent insidiae, quibus oppugnasti Germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, uerum etiam miserum parentem poenae tuae uicarium supponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. Non enim qualicumque patri insidiatus es, sed amanti. simul & indulgentissimo, iam regiae potestatis particeps, iam successor designatus, tum praesenti fruendi uoluptate ante tempus permissa, tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu uero cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus societate patris indulgentissimi, nisi eius quoque partem praeriperes: & cuius te seruatore uerbis praeferebas, eum re uera quaerebas perdere, non ipse tantum scelestus, sed matri quoque inures eiusdem no-

tam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiā, disidijsq; miscēs omnia & post hæc ausus es patrē uocare bestiā, ipse uenenatissimis quibusq; serpentibus nocentior, proprio ueneno abutens in cōiunctissimos optimeq; de te meritos, muniensq; te custodibus ac uarijs tam uiroꝝ quā mulierum technis contra unum senē, quasi non tua sola scelestā mens satis esset ad explendum odium. Et nunc post tortos tua causa uiros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta coniuratorum indicia, audes ueritati cōtradicare: & qui pridem patrem sperasti ē rebus humanis tollere, nunc quantū in te est conaris legem quoq; contra tui similes scriptam abolere, simulq; Variæquitatem, omnemq; quanta est in rerum natura iustitiā. An ideo mentitos dices tormentis examinatos, ut fidem abroges patris tui seruatoribus: tibi scilicet in tormentis plus credendū est. Non liberabis regē Vare à cognatorū iniurijs: non dabis neci hæc pessimā bestiā, pietatem erga genitorē simulantē in fratrum perniciē, ac deinde ut solus regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidijs. Scis parricidium nō priuatū esse crimen, sed publicā uitæ ac naturæ iniuriā, quod cogitatū etiā non minus quā perpetrātū contaminet: imò quod qui nō punit, & ipse in naturā parentē est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat. cōsultos uates de regno, & sacris exitalibus impetitū regis caput: tum libidinosas & ebrias Antipatri uolutationes cum Pheroræ mulieribus. quæq; ad testimonia pertinerent per tormēta elicitā, multa & uaria, partim premeditata, partim repentina necessitate expressa, atq; hoc ipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, post uersam eius fortunā uidentes accusationibus inimicorū obnoxiam, odia in eum sua exaturabāt. Attamen non ita aliorum odijs grauabatur, ut proprijs sceleribus, hostili in patrē animo, disturbata fratrum cōcordia, cōmissis inter se domesticis omnibus: ut qui nunquam nec odia iusta exerceret, nec amicis fidem coleret, nisi quatenus sibi uideret commodum. Idq; cum iam pridem à multis fuisset obseruatum, quod quisque erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quamprimum tutò licuit, magnis uociferationibus reum urgebāt, quicquid scirent certatim prodentes: cumq; uariorum criminū proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad regis gratiam loquerentur, neque periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eumq; nō tam ob patris securitatem, quā suometipsius merito de medio tollendum censerent, & tradendū supplicio. Ne hi soli qui interrogabant eum accusabant, uerū etiam spontanei delatores pleriq; aderant: ita ut licet callidissimus esset mendaciorum artifex, & frontis perfriētissimē, tamē ne histere quidem cōtrā ualeret. Postquā aut Nicolaus accusare eum & cōuincere destitit, tum Varus potestatem ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suam innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrē quoq; eius optare scire, quā ne in ullo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciem & supplicabundus humi iacens, Deum cōscientiæ suæ inspectorē obtestabatur, ut euidenti aliquo signo probaret alienū se ab omni culpa, nec quicquā molitū in patris perniciē. Is em̄ est mos malorū omniū, ut quoties nefarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil nō sibi permittant, nullo respectu

Antipater cōuincitur.

diuini numinis . cum autem suis sceleribus inciderunt in periculum , tum deum illis in mentem uenit Deus , per cuius inuocationem & testimoniū uolunt eripi , fingentes se cuncta illius arbitrio permittere : id quod tum Antipatro quoque usu euenit : qui cum antè omnia sic gessisset quasi nullū numen interesset rebus mortalium , imminente ultione destitutus iuris præsidij , ad diuinam confugiebat potentiā , se in hoc diuinitus seruatum asseuerans , ut pro incolumitate patris excubias ageret . Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret , illo Deum tantū inuocāte , uidens alioqui nullum fore finem , iubet proferri uenenū in mediū , ut quānam ui præditū esset experimento posset colligere : quod mox allatū , & ad bibendū datum cuidam damnato capitis , sine mora necauit hominē . Quo facto surgēs abiit è cōcilio , & sequēti die Antiochiā profectus est , ubi plurimum solebat degere , quod illic esset Syrorum regia .

VII. Herodes uerò confestim uinxit filium , omnibus ignorantibus quā nā fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia . Coniectura tamen erat cuncta regem facere ex illius sententiā . Coniecto deinde in carcerem , Romanam Cæsari de eo significauit per literas , missis etiam qui coram eloquerentur mandata , docerentque quā scelerata esset hominis malitia . Per eosdē dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrū ex Ægypto missæ literæ : quibus solutis hæc in eis scripta rex ipse comperit .

Acme malitia. Missi ad te Acme literas , etiam cum uitæ meæ periculo . scis enim quod si deprehenderer , infestas mihi duas familias redderem . Tu dabis operam ut rem geras feliciter . Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ : rex autem diligenter requisitum etiam alteram . ea tamen nusquam cōparebat , & seruus Antiphili negabat se attulisse ullam prætereā . & cum diutius hærerent , unus ex amicis regis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in epistola celatas literas : nec eum sua fefellit opinio : depromptaque est inde epistola hæc continens .

Acme Antipatro . Scripsi patri tuo quales iussisti literas : & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ : quæ lecta scio quod poenas ab ea tanquā ab insidiatrice exiget . Ea uerò quam à Salome scriptam uideri uolebant , Antipatri cōmentum erat supposito Salomes nomine atque stilo , in hanc sententiā .

Acme regi Herodi . Cum mihi sit curæ ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens , inuentā Salomes epistolam contra te scriptam ad meā dominam , non sine periculo meo , sed tibi utiliter exscripsi , & tibi misi . Hanc illa scripsit uolens Syllæo nubere . hanc tu lacerabis , ne fortè propter eam uitæ discrimen adeam . Sed hoc commentum prodebant quæ ad ipsum Antipatrū scripserat , significans se uoluntati eius obsecutā , & literas ad Herodē misisse , & insertū his exemplar fictitiarū Salomes literarū ad suā dominā , quæ insidias Herodi tenderēt .

Erat autē hæc Acme Iudæa genere , agens in ancillatu Iulix uxoris Cæsaris , operamque hanc Antipatro magna pecunia uēdiderat , qua cōtra amitā simul & patrē uteretur . Cæterum Herodes attonitus filij malitia , minimum abfuit quin illū euestigiō tolleretur , ut concitatorē turbarū magnarū , qui non solum suā & sororis salutē in periculū adduxisset , sed disciplinā etiā corrupisset domus Cæsaris . Eodem incitabat eum & Salome , pectus plangēs , & mori nō recusans , si ullū extaret uiolatæ à se fidei argumentū idoneū . Rex autē accersito filio iubet illū cum fiducia

ducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset. Quicum ad hæc ne hiscere quidem ualeret, rogatus ut quando undiquaque malus deprehenderetur, saltem socios sceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphatum, alium præterea nominabat neminem. Ibi Herodes uehementi dolore animi faucius cogitauit eum Romam mittere, ut apud Cæsaris tribunal patricij causam diceret. Deinde ueritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipsum quidem in uinculis, ut antè, retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicas adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoque adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & iudeorum seditio.

Cap. VIII.

INTEREA dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, rex morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philipsum calumnijs Antipatri: Cæsarique legauit mille talenta, & uxori Iuliae liberisque eius & amicis atque libertis talenta quingenta. Suis quoque filiis distribuit pecunias & agros ac redditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quam propter perpetuam & inconcussam beneuolentiam ditauit egregie. Desperata deinde salute, quod iam ad septuagesimum ætatis annum accederet, mirum in modum efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio contemptus, quodque existimaret gentem lætari suis infortunijs: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratiosorum seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius, & Matthias Margalothi doctissimi erant Iudeorum, & interpretes patrie legis præstantissimi, ob idque chari populo quod iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in uirtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, ut sublati operibus quæ rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes premium. Nam hanc esse regi causam cum calamitatum domesticarum tum postremo præsentis morbi, uidelicet quod contemptis legibus multa nouare ausus fuisset. nam hac parte multis in rebus pietatem regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum preciosum, aquilam auream magni ponderis, cum lex nostros homines uetet imagines statuere, aut consecrare animantium effigies. quam obrem doctores hi autores erant suis discipulis, ut aquilam illam detraherent. Etsi enim res uideatur non carere periculo, tamen etiam iucundæ uitæ præponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quando quidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori. Et alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos uirtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi deciperent, & cum hoc solatio è præsentia uita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendum præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tam uiri quam foemine ueniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accessis iuuenibus, rumor superuenit extinctum regem nuncians, & propensos iam ad faci-

Iudas & Sariphæum Iudæi magistri in Herodem coniurati.

cinus

Herodes apud
primores con-
queritur de lu-
dimagistrorū
coniuratione.

cinus perpulit. itaq; claro meridie ascendentes detractam aquilā conciderunt, securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod ut renunciatum cognouit dux regius, maiorem aliquā conspirationē metuens, occurrit eo cum ualida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in uulgum rudem & imparatum ac conglobatū temerē, facile reliquis disiectis & cedentibus circiter XL iuuenes resistere ausos cōprehendit, cumq; his, autores facinoris ludam & Matthiā turpe putātes cedere: omnesq; ad regem, perduxit. Quo rogante, quo freti ausi sint sacratā imaginem demere, aiunt se, & deliberasse id multo antea, & deliberatum executos, ut fortes uiros decussit. Nam & honori diuino, inquit, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus uindicauimus. Nec est quod mireris si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyse authore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos non ob malefictum sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quā uerbis præferentes fortitudinem, æquē tum ad constanter patiendum alacres, atq; antē ad fortiter agendum fuerant. Eos rex uinctos misit Hierichuntem: moxq; accitis ludæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, coepit commemorare labores suos exhaustos pro republica, tum instauratum templum impendijs ingentibus, quale opus per cxxv annos nemo Asamoneorum regum ad honorem Dei ualuisset perficere. nec extructum id tantum à se, uerū etiam ornatum uotiuīs muneribus ac donarijs templo dignissimis. Ob hæc facta sperasse se uel post obitum sempiternam & memoriam, & gloriam. nunc pro nefas uiuo etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriā: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata uiolari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intentata, re tamen uera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiores quicq; ueriti crudelitatem eius, ne fortē efferatus in se quoque grauius animaduēteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, uideriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq; successorem dedit fratrem uxoris suæ ioazarum. Huius Matthiæ pontificatu accidit etiam alium pontificem ad unam diem substitui, qua ludæi populariter ieiunium celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, uisus est sibi per somnium cum uxore congregari: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, iosephus Ellemi filius adiutor uicarius propter cognationem ei datus est. Cæterum Herodes post multatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorem eiusque socios uiuos exulsit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi uerò morbus factus est grauior, poenam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehenderetur, quā intus popularetur uiscera. Aderat & uehemens excernendi appetentior, cui necesse esset obsequi: simulque uexabatur intestinorum exulceratione & colicis passionibus. pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, similiterque inguina. ipsa quoque uerenda putrefacta scatebant uermiculis, accedente foeda nec minus molesta tentigine, non sine foetore grauissimo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat &

difficultate

IX.
De Herodis
morbo.

Voracitas
Colica
Hydrops
Tentigo

Capit. de bello ju-
dæo. lib. 1. ca. 21

difficultate anhelitus. Quamobrē constans erat inter uiros diuinos & fatidis
 cos opinio, regē læsæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi
 grauius affligeretur, quàm ut uideretur posse morbo perferendo sufficere, ta-
 men euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus, & medicamentis cō-
 quirendis undiq̃. Profectus etiam ultra Iordanem fluuiū, calidis aquis se fo-
 uebat apud Calliroen, quæ præter uim medicam potu quoq̃ iucundæ sunt.
 Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. Ibi de medicorum cōsilio im-
 missus, fouendus in refertum oleo solium, uisus est illis iam agere animam.
 quare exorta cōploratione familiarium excitatus, & ad se reuersus, nullamq̃
 amplius salutis spem superesse intelligens, donatium militibus quinquage-
 nas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate usus in duces atq̃
 amicos, rursum Hierichuntem reuersus est: ubi atra bile prægrauante eò im-
 manitatis prolapsus est, ut facinus animo conciperet longè atrocissimū. Nam
 cum è tota ditione nobiliores Iudæorū ad eum conuenissent, euocati minaci
 edicto pœnā capitis intentante nō parentibus, infensus ex æquo siue fontib.
 seu innoxjs, uniuersos conclusit in circo: accita deinde Salome sorore maris
 toq̃ eius Alexa, ait instare sibi terminum uitæ, succumbenti tantis doloribus:
 quod quidem ferendū esse, quando secundum communem mortalium sor-
 tem accidat. Illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus,
 qui debeatur regibus. Nō enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, quod
 optatā suam mortem lætis accepturi sint animis, quando quidē uel à uiuente
 etiam tum nō abstinuissent contumelias. sed illorum esse officij, leuamen aliis
 quod præsentis huius doloris decernere. Nam si assensum consilio suo præ-
 beant, fore suum funus longe q̃ aliorum regum honoratius, & manibus suis
 gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo quamprī-
 mum uiderint se exhalasse animam, debere eos clausam Circo nobilium mul-
 titudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non pri-
 us uulgandum quàm mandatū executi fuerint: iubere deinde ut circumuen-
 tos unā omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis
 habiturum gratiam, uel q̃ mandatorum fuerint memores, uel q̃ obitum suū
 publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lachrymis lamentabundus cognat-
 os per mutuam fidem ac beneuolentiā perq̃ omnia sacra obtestabatur, ne
 se extremo hoc honore fraudatū uellent, eis contra pollicentibus daturus se
 operam ut cuncta ex ipsius mandato fierent. Nunc sanè etiam si quis præteris-
 tam eius in cognatos sæuitiam tribuere uellet pro incolumitate & securitate
 sollicitudini, ex hac certè nouissima eius uoluntate deprehendere potest, quā
 inhumano animo præditus fuerit: quando quidem iam iam è uita discessurus
 curabat ut ex singulis familijs uno aliquo sublato, totā gentem in luctum &
 charissimorum desiderium conijceret, nec læsus à quoquam eorum, nec ua-
 lens eis quicquam obijcere: cum hi quibus ullum est uirtutis studium, etiam
 inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

*Herodis nouis-
 sima crudeli-
 tas.*

Antipatri nex.

Cap. ix.

D V M hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à le-
 gatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæ-
 sare occisam esse, propter locatam Antipatro operā: ipsumq̃ Anti-
 patrum

patrum relinqui arbitrio & regis & patris: siue in exilium uellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est uoluptate nuncijs poenae Acmes, & permissae sibi potestatis liberè statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se decorticum paulatim incidendo comedere, tunc uerò circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassetq; facinus, ni Achiabus nepos ictum praeueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: moxq; denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi rex iam egisset animam. Quem strepitum ubi persensit Antipater, ratus patrem uerè uitam finisse, spem concepit fore ut solutus uinculis sine difficultate regnum acciperet. coepitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in praesens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. Ille uerò adeò non paruit, ut mox conatus eius regi renunciaret, utq; sollicitatus ab eo fuisset ostentato praemio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans praè indignatione, & caput sibimet uerberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq; unum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Herodis mors, testamentum & funeratio.

Cap. X.

- X. **D**EINDE mutata uoluntate mutauit etiam testamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilaeae simul ac Peraeae tetrarcham constituit. regnum uerò Archelao largitus, Trachoniticam, Gauloniticam, Batanaeam, & Paneada regiones tetrarchiae nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamnam autem, Azotum & Phasaelida Salomae sorori suae attribuit, & argenti signati quingenta millia, habita est & caeterorum cognatorum ratio, abundeque prospectum singulis leganda pecunia & redditibus annuis. Caesari quoque legauit argenti signati centies centena millia, praeterque uasa tam aurea quam argentea, magnumque uestis preciosae numerum. Iuliae autem Caesaris uxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die postquam Antipatrum filium occidit, uita defunctus est post detrusum regno Antigonom anno trigesimo quarto, ex quo autem à Romanis rex declaratus est, anno XXXVII, uir in omnes ex aequo saeuus, irae seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia usus, si quis alius. Ex priuatis enim natus regnum affecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, uixitque longissimo tempore. quantum autem ad domesticos & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersarijs, sed infelicissimus meo iudicio. Caeterum Salome & Alexas priusquam regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quemque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, ut in agros digressi curarent suametipsorum negotia: atque hoc pacto
- XI. magno beneficio uniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregataque in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia, primum legerunt literas eius scriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatque ut eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis

gis signatorius creditus fuerat, testamentum perlegit, quod non aliàs ratum habendum esset, quàm accedente consensu Cæsaris. Moxq̃ acclamatum est regi Archelao, & milites cateruatim unà cum suis ducibus p̃ollicebantur eandem quam patri hætenus p̃stitissent fidem atq̃ operam, lætis ominatiõibus Deum illi fautorem cōprecantes. Post hæc funus parabatur regi, Archelao curante ut exequiæ patri fierent quàm splendidissimæ, & omnem ornatū proferente ut in pompa comitaretur mortuum. Ferebatur autē in lectica aurea, distincta uarijs gemmis preciosis, & instrata purpura: corpus quoq̃ amictum erat purpura, imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptrōq̃ in manu dextera. lecticā stipabant filij & cognatorū numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primū satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi uelut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus accēturiõibus. Hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodium usq̃ per octo stadia, ubi, quemadmodum antē mādauerat, sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus autem per septē dies secundū patriā legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini p̃bito, in templū ascendit: & quacuncq̃ transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tum consensu suggesto sublimis in aureo solio residens, accipiebat lætus gratulatrices uoces fauoris indices, & ipse uicissim omni comitate respōdebat multitudini, agebatq̃ grates quod obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq̃ parem pro eorum studijs gratiam. adhuc tamen abstinere se à regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. Quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem ultrò offerente ambitiosum diadematis honorem se accipere uoluisset, cum nondum constaret de legitimi collatoris animo. Cæterum quàmprimū constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore ut beneuolentia omnium uideatur dignissimus: daturumq̃ operam ut per omniã patre suo sit illis melior. Illi uerò, sicut uulgus solet, rati primis diebus aperiri mētem huiusmodi potestates incuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebant laudibus, poscebantq̃ sibi ab illo beneficia: quidam ut leuius annum tributum pēderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos uinxerat, & in his plerōq̃ diu in carcere detinuerat: nonnulli uectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum uenaliū, magnis flagitabant uociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens ut conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. Postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

Archelaus ē
suggesto respō
sa dat populo.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

Cap. XI.

INTEREA Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam, & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ uiolatores recens neci traditos, tūc cū clamorib. & eiulatu in defunctum regem iactabant conuiuia, quasi in mortuorum solatium, cōgregatiq̃ in

XII.

Ioseph.

S

unum

unum in uindictam eorum ab Archelao deposcebant ad poenam, quosdam ex his qui chari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotiū abrogari creato ab illo pōtifici, & subrogari hoc honore digniorē aliū. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignē ferret, compescere tamen placidē conabatur, quod pararet profectiōem ad Cæsarem, ut sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militum, per eum hortatus est, ut omisso uindictæ studio, considerarent legibus poenas dedisse quorum moleste ferrent interitum: ad hæc postulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia cōsilia poscere, opusq; esse concordia, donec ad ipsos reuenteret cōfirmatus rex assensu Cæsaris, tum demum dispiciendum super his rebus, & statuendum de communi sententia: interim quiescerent, ne seditionis crimē incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum est strenuē, periculum intentantibus quicunq; conaretur uerbis eos ad saniozem mentem reducere, quod plus suæ uoluntati tribuerent, quàm auctoritati præsidentium: & indignum ducerent, si amicorum quos uiuo Hero de amiserant, ne mortuo quidē illo impetraretur ultio. Adeo enim concitati erant, ut id tantum ius & fas putarent, quod ipsis uoluptatem allaturum uidebatur, ne sui quidē periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt, & cum multi ad eos à rege mitterentur, qui partim ipsius nomine, partim ex sua persona uerbis sedarēt turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorem iram accēdebantur, ausuri aliquid, si maior accessisset numerus. Cumq; festum instaret, quo patrium Iudæis est uelci non fermentatis panibus (Pascha uocant, monumentum ueteris ex Aegypto effugij, quo summa alacritate maiorē solito populus mactat uictimarum numerum, & infinita turba incolarum, nonnulliq; etiam extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) seditiosi deploratores legis doctorum Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente uictu quem illos non pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus ueritus ne ad grauius aliquid eorum insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio, & si quorum emineret in cōcienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plerosq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerūt sauci, quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porro de rerum summa periclitari sibi uisus est, ni plebis impetum illum retūderet. Itaq; totum exercitū in eos immitit, simulq; equites, qui & exteriores prohiberent occupantibus templum succurrere, & quotquot ex peditibus euassissent, iam in tuto se existimātes ferro exciperent: ab his equitibus ad tria millia uirorum cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, ut omnes in sua discederent, illi metus grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamuis ob imperitiam audaces. Tum Archelaus ad mare descendit unā cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum, multosq; ex amicis alios, & familia & regno commissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem, alij quoq; ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem uera ob-

Archelaus Romanam proficiscitur.

nixuri

nixuri ei potius, & præcipue perpetratum in templo facinus inculcatur. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus cōmodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neque arcēs occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regiones, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed postquam alter Romam nauigauit, alter uersus Antiochiam profectus XIII. est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiā. accitis deinde præfectis arcium, & regijs procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arcēs sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parans di sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferendus, eo quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuisset, quæ ualidiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, uir eloquens, & diu uersatus in regijs negotijs. Quapropter suadentibus quibusdā ut fratri cederet natiu gratiā diori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. Qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipsius amore, quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes, & degere sub Romano præside: quod si parum succederet, commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illis partibus. Quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus. At ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentum patris, simulque rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat. Qui perlectis his omnibus, Varique ac Sabini literis, tum quātum pecuniarum esset ac annuorum reddituum, præterea quæ Antipas sibi regnum uindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filię suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: mox que potestatem facit dicere uolentibus de præsentī negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, uir facundissimus & infensissimus Archelao, dicēs eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatem iam pridem inuasisset non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret: qui etiam si essent hanc poenam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandum fuisse potestati legitimæ, non ipsi usurpandum, siue regi cum iniuriā Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato: quod peius esset etiam. Quare immerito nunc eum ab ipso hunc sperare cæculum, quem iam quantum in se fuit, ferendi ei usiure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos autoritate propriā quosdam duces militiæ: quodque sedisset in regio solio, & tanquam rex quasdam causas determinasset, annuisset que postulatis populi, denique nihil non fecisset quod per Cæsare confirmatus posset facere. Ab illo quoque dimissos

*Antipas regnū
affectans Ro-
mam profici-
sciunt.*

*Antipater Ar-
chelaum apud
Cæsarem accu-
sat.*

aiebat eos qui in circo inclusi fuerant: multa'que afferebat alia, partim uera, partim uerisimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. Præterea neglectum patris luctum, & comessationes insequentis mox post eius obitū nocte celebratas: qua indignitate mortuum ad seditionem populum, uidentem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, ut interdū tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare, & choreis tanquam in morte inimici nō patris, haudquaquam abesse ab immani scelere. Nunc uenire ad Cæsarem ut annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter se gessisset, quàm si constabilis rex fuisset auctoritate ipsius. Maximè autem exaggerabatur in sacro loco perpetrata cedes impia, idq; die festo, quando tam hospites quàm indigenæ uictimarum more mactati sint, & fanum refertum cadaueribus, nō ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniurijs. Quare ne per somnium quidem unquam patrem, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo successore cogitasse, ut cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. Hunc enim à patre ad regnum uocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis uiribus. Imò etiam si iam tum tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualis nam rex futurus sit, qui auctoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam uerbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus contrà afferebat pro Archelao, cædem illam circa templum commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos ui compescere: hoc magis culpabiles, quòd non solum malitiam suam exercuissent, uerum alijs etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum, sed re uera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. Missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio quo prosequatur Archelaum morem gereret. Eorum igitur esse culpam qui priores iniuria non abstinerint, & aliorum arma ad defensionem sumpta in se proritauerint. Cætera quoq; de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens nihil horum nisi ex illorum sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, quàm ipsi uideri uelint, dum per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinē lædendi cognatum hominem, tum de patre bene meritū, tum ipsos omnibus semper persecutum officijs. Testamentum certè à rege mentis compote esse scriptū, & posteriores semper potiores esse tabulas, has uerò tanto magis, quòd

Cæsari

Nicolaus Archelaum apud Cæsarem defendit.

Cæsari rerum domino auctoritatem confirmandi relinquunt. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode uiuo affecti sint beneficis, nunc extremam eius uoluntatem uiolare conentur: quin potius uiri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. Multum enim interesse debere inter horum malitiā, & Cæsaris uirtutem atq; fidem toti orbi cognitam. Quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probò filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidem uerisimile non sit in deligendo successore errasse, qui tam prudenter sententię Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissimè, dignissimum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum, & Archelao ipsi commodum. Verum ubi Archelaum confidentiorem ac securum esse animaduertit, nihil sanxit. Et dimisso concilio solus secum dispiciebat, uni ne regnum ratum faceret, an cōmune sineret Herodis generi, præsertim cum omnes magna ope indigerent.

XIII.

Seditio Iudeorum contra Sabinum, & quomodo Varus authores eius punijt.

Cap. XII.

SED priusquam quicquam certi de hac re determinatum esset, Marthace Archelai mater morbo uitam finijt, & à Varo Syriæ præside uenerunt literæ defectionem Iudeorum significantes. Nam discessum inde Archelai sequuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cum Varus uenisset, authoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa, reuertēs Antiochiam, legionem unam reliquit Hierosolymis, ut Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. Quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens uexabat Iudæos, fretus relictis illis copijs, & parem se iam putās populo. Nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his utebatur, molestans eos; & ad defectionem irritans: ut qui & arces occupare conaretur, & uiolentas pecuniæ regiæ scrutationes faceret; priuati lucri & prædę cupidine. Igitur instāte pentecoste, sicut nos uocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt undiq; multa millia nō solum religionis gratia, uerumetiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa Sabino omnium infensissima, sed è Galilæa quoq; ac Idumæa; tum à Hierichunte, & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes poenas à Sabino expetere. partitq; trifariam hoc modo castra faciunt. Pars una circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumfidet. ab occidentali altera quā sita erat domus regia. Ita inclusos undiq; Romanos oppugnare parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum esset aut mori aut uincere, statim ad Varum misit literas, hortans ut properet, relictamq; legionem præsentī periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. Ipse consensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaëlus appellabatur, manu Romanis innuebat ut in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderēt committere, postulabat ut alij propter eius auaritiam

Ioseph.

S 3 morus

mortis periculo se obijcerent. Qui postquàm progredi ausi sunt, cōflictus fuit acerrimus. & quamvis strenuè milites rem gererent, nō tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: unde in aduersarios pugnantes uel mittebant, uel fundis intorquebāt lapides, in eo pugne genere exercitati. Quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec ualentes contrā missilibus ad se pertingere, eoq; facilius uincebant. atq; hæc pugne conditio diu durauit. Deinde Romani indignitate reimortui, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accēdentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit. Eius materies quòd esset pice ac cera obmaurationem peruncta, facile correpta est incendio, quo opera illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improviso perierunt exitio. Pars enim cum tecto ruente unā præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & ui mali attoniti, aut in flammis sese dederunt, aut suismet gladijs confecti sunt. Quòd si aliqui refugientes quā ascenderant in tutum se recipere uolebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita ut ne unus quidem ex his qui tectum ascenderāt, incolumis euaderet. Tum Romani per incendium, quā dabatur, ruentes penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperijt, ad Sabinum autem propalā quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi uerò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna charorum amicorum plurimis, & in super spoliato sacrario. facto tamen globo è pugnacissimis circumdederunt regiam, incensuros se eā, & omnes intus occisuros minitantes, nisi quamprimum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino unā cum suis pollicentes: Regionum uerò maxima pars cum Iudæis sese coniunxit. Sed Rufus & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum uirorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt: simulq; equitatus Rufo duci parebat, ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes ut abirent, & eos qui deficiebant hortantes ne sibi uindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obfisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exoriebant, ut quemq; aut lucri aut uindictæ concitabat cupiditas. Duo enim uirorum millia qui aliquando sub Herode meruerant, tunc uerò dimissi domi agebant, in unū collecti bello impetebant regiones, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiab: qui nusquam æquo loco eos sustinere ausus ut ueteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantum poterat asperitatibus accessu difficultibus. Quin & Iudas Ezeciae latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim urbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incurfabat regis ditionem: & potitus eius armamentario, armatis que inde suis ad unum omnibus, pecuniam quoque

XV.
Turbe in Iudæa.

Iudas Ezeciae,
latro, regnum
affecit.

regiam

regiam in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quoscunque incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium non bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita ubique turbatur, etiam Simon Herodis regis seruus, uir alioqui & forma & statura & robore egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copijs, & rex cōsalutatus ab insana multitudine, placebat sibi prae quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina regia: passimq; crematis alijs regis palatijs, & praeda concessa suae factionis hominibus, maiora etiam ausurus uidebatur, ni maturè occursum fuisset. Nam Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: ubi post acrem longumq; conflictum transamnani homines incompoti, & ferociter magis quam peritè pugnantes delati sunt. ipsum Simonem per angustas quasdam fauces fugientem Gratus affecsecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini apposita palatium regium incensum est à quadam hominum colluie, qualis & circa Simonem fuerat. Tanta tum furor per totam gentem grassabatur, eo quòd proprium regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui uerò externi ad castigandos seditiosos uenerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, uir nec maioribus clavis prognatus, nec uirtute aut opibus subnixus, sed pastor haecenus obscurissimus, uasto tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatem regiam, paratus animae periculo depacisci nocendi licentiam. Huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum ut ipsis uidebatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum quisque duceret cohortem militum. Magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat praelia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauitque diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuisse exequitur, maximè in Romanos cædibus sæuiens, & milites regios, utrisque ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode usi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indies magis exasperabatur, imminebantque ubique omnibus, uel lucri cupidine, uel in consuetudinem iam uersa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidijs exceperunt: ductoremque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis caesorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore praelia per occasionem conferentes, & Romanos non leuib; affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. Tandem & ipsi capti sunt, unus à Grato pugna uictus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, ultimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam uidens salutis spem reliquam, quòd eius copiae exhaustae essent uel morbo uel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipse

*Simon seruus
diadema sibi
imponit.*

*Athronges pæ-
stor regnū sibi
uendicat.*

XVI.
*Varus obfesso
 Hierosolymis
 Sabino sup-
 petias fert.*

quoque Archelao se dedidit, sed id aliquanto post factum est. Tunc uero Iudæa plena erat latrocinij, & ut quisque seditiosorum coetus coiuerat, passim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quod minima eius mali pars redibat ad Romanos, ipsi uero inter se diuturnis conflictabantur cædibus. Cæterum Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legionis, assumptis duabus reliquis (nam tres in uniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxilijsque regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam ut obfessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoque Petrus amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tam peditum quam equitum. Postquam autem apud Ptolemaidam in unum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum uni tradidit ducendam contra Galileos eius urbis agro finitimos, qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & uenditis sub hasta oppidanis, urbem absumpsit incendio. Ipse Varus uersus Samariam progressus cum exercitu, ab urbe quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam uico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque eius infensi. Inde progressi Sampho alium uicum inde Arabes diripiunt, moxque incendunt, quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in uindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hierosolymis, Iudæi qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum ueniētis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relicta. Hierosolymitani autem Iudæi grauiter à Varo accusati, excusationem afferebant, populū quidem propter festum confluxisse, bellum uero non ex sua sententia, sed ex conueniarum audacia susceptum: & se adeo non oppugnasse Romanos, ut potius unā cum illis oppugnati fuerint: & iam antequam ei processerant, Iosephus Herodis regis nepos, Gratusque ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant, Sabinus enim in eius conspectum non uenit, sed subducens se clam ex urbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis authores: & indicio repertos, alios ut fontes puniit, nonnullos dimisit incolumes: acti que sunt in cruce ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat usus amplius, quicunque contra eius uoluntatem lucris studio multa contra instituta Varique uoluntatem peccauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in unum confluxisse, properauit ut eos deprehenderet. Illi non ausi manus conferere, deditionem fecerunt, suadente Achiabo. Varus autem data seditiosorum uulgo defectionis uenia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quod nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefarijs armis abstinuissent. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autem Romæ aliud negotium exhibitum est tali de causa. Venit eò Vari permissu

Iudæorum

Iudæorum legatio, postulans ut eis liceret suis legibus uiuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum urbem incolentiū plus quā octo millia. Cumq; Cæsar conuocasset in ædē Apollinis magno sumptu à se extructam conciliū amicorū & primariorum ciuium; uenerunt eò legati, prosequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorū comitatu. Cognati autem regis neq; ab Archelao stabant propter ipsius odiū, & tamen legatis suffragari grauabantur, quòd puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus è Syria Vari horratu ueniens ea potissimū de causa, ut fratris aduocatum ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde nonnihil sperans, si impetrarent Iudæi potestatem uiuendi suis legibus, fore ut diuiso in Herodis progeniē regno, ad ipsum quosque rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes nō esse ulterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nomīne tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus usum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo cōmentum esse ingenio. Nec opus esse cōmemorari quā multis uitam ademisset, cum longē deterior fuerit conditio superstitem, quos non modò perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus nō abstinuerit. Itaq; uicinas urbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: ad egissēq; gentem suam ad extremā paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta uiuēdi gratia, nudat eos possessionibus. Deinde cum annua tributa imposita fuerint per singulos, seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorū, atq; etiam seruorū qui huiusmodi exigendis præessent, ut hoc pacto iniuriosam uexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes uirginum, & per contumeliam ereptā matronis pudiciā: quando quidē hæc passis æquē iucundum sit ea nesciri, ac si perpetrata non fuissent. In summa, non aliter ipsis præfuisse Herodem, quā si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaque cum multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamē extare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodē illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum promptis studijs regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicumq; tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum quasi timeret ne non uideretur germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendum sit, idq; priusquam confirmatus esset in potentia, cum totū negotium etiam tūpenderet ex arbitrio Cæsaris: editumq; mox subditis futuræ uirtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conatur peragere, quoniam ipsius principatui aduersentur? Postremò summa postulatorum hæc fuit, ut mutata reipub. forma posthac sine regibus agerent,

Nicolaus Archelaum defendit apud Cæsarem.

rent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, utrum seditionibus delectentur, & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorū, Nicolaus regibus patrocinnatus est, dicens Herodem quidē quoad uixerit nunquam fuisse accusatum, nec esse equum eos qui si iustam uiuentis accusationē attulissent, pœnam eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus la cessere. Quæ uerò obijciuntur Archelao, ipsorum imputanda esse uiolentiæ contumaciæ: qui cum affectassent res non concessas legibus, & in pacatores cædem priores perpetrassent, nunc uitio uerterēt se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebat eos gaudere seditionibus, quod nesciant parere legibus, esse que gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

Cap. XIII.

AB SAR uerò his auditis dimisit conciliū. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat, sed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, si ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnania regio celsit cum Galilæa, & c c talenta annua. Batanæa uerò cum Trachonitide, & Auraniis cum parte quadam Zenodori (ut uocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui redditus. Archelao uerò Iudæa & Idumæa, præter que has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, quod cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. In eius ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. Nam Gazam, Gadara & Hippon Græcanici instituti urbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit. D c autem talenta quotannis redibant e sua ditione ad Archelaum. atq; hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre urbes Iamniam, Azotum & Phaselida, argenti que signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebat que ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. Reddita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut testamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ uirgines præter relictæ sibi à patre, accipere ex Cæsaris munificentia ducena quinquagena signati argenti millia, & elocatae sunt Pheroræ filijs. imò totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione celsit ipsius filijs, paucis aliquot uasis sibi retentis, non tam ob precium charis, quàm ob amici memoriam.

De Pseudalexandro.

Cap. XIII.

XVIII.

IS ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionē similitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot utrunq; uiderāt oculis: atq; hac uia grassari coepit ad regium fastigium. Itaq; ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiæ rerum gnarus,

rus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio, eorum quibus demandatum fuisset eius interficiendi negotium, suppositis enim necis ipsorum uicarijs, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His inflatus, alijs quoque non desinebat fucum facere, cumque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum uenerunt in eius colloquium, omnibus re persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: ubi magnam pecuniæ uim quaesuit prætextu regiæ profapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturumque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducantibus. Cumque ad nauigasset Puteolos, ibi quoque a decertis Iudæis simul fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad regem qui Herodi uel hospitij iure coniuncti, uel aliquo erant obstricti beneficio. In causa erat hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. Nam etiam illis qui ualde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idque alijs non dubitabant asseuerare iureiurando. Quod postquam Romam perlatum est, uniuerſa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiā, & publico applausu propter maternū genus excipientes hominē lectica gestatū per uias. Nihil enim ei ad regiū cultū deerat, suppeditantibus sumptuum hospitibus: affluentemque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominatibus, ut fieri solet in re præter spem incolumi. Id ubi allatum est ad Cæsarem, non habebat ille quidem fidem nuncio, quod sciret Herodem non facile potuisse decipi in re tam seria: non nihil tamen spe motus, Celadum unum e suis libertis familiariter olim uersatum cum adolescentibus illò mittit, iussu ut Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alijs sagacior. Non tamen imponi potuit Cæsari, quod non tanta esset similitudo, ut etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet bene natis & educatis contingere, quod ipse non uixisset in tantis delitijs. Postquam igitur animaduertit conspirasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factū esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non uenisset, ut unā cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum quibus mare nauigantes expositi sunt: ut si quid ipsis contigisset durius, non omnino Mariammes genus intercidere, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simulque concitante autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam salutem attinet: nunc age dicito quis nam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neque enim istius ætatis est tam insidiosa malitia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem Pseudalexandrum, ut pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quod esset ualido corpore: doctorem uero eius affecit supplicio. cæterum Melijs abunde magna mulcta fuit, quæ in fictitiū Alexandrū frustra impederant: atque ita coeptū Pseudalexandri temerariū in glorius cōsecutus est exitus.

*Catalysis pontificum XIX.
Hierosolymorum à natu Christo
vsq; ad eius ascensionem.*

*Infra lib. 18 cap. 3. cum
hanc aliter narrat.*

AETERVM Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, in simulato quòd seditiosis consensisset: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. Apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara uicus iuuabatur, dimidio deriuato in palmetum recès à se in subiecto campo consitum. Nouum etiam uicum conditum à se denominauit Archelaida, & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugē, et liberorum ex illo susceptorū matrem, duxit: quamuis Iudæi lege uetentur fratrum uxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio positus est, subrogato in uiuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine. nec dignatus quicquam scribere: Vade, inquit, & quamprimùm illum ad nos adducito. Qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatq; uoluntate Cæsaris, ad profectiōem hortatus est. Mox ubi uenit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quæ est urbs Galliæ, mulctatum prius omni pecunia. Sed priusquàm Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi uidere decem spicas maturas, tritico plenas à bubus absumi: experrectusq; non contemnendam uisionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit, quibus dissidentibus cum uariaret interpretatio, Simon uir Essæus stipulatus impunitatem, ait hanc uisionem Archelao significare mutationem in deterius. Boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal. Preterea rerum mutationem: quia terra horum opera uersata nec locum eundem retineat, nec faciem. Cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis uicibus, iamq; instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium interpretatus est: post cuius uisionem quinta die uenit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus cum quatuor alijs à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius uxori accidit, Archelai regis filiæ. hæc, ut iam diximus, uirgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ regi Mauritaniæ, hoc quoq; defuncto uiduam apud patrem agentem in Capadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ. Huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrū uenientem cōplexu excipere præ gaudio. Illum uerò expostulantem dicere, Confirmasti Glaphyra uulgare illud dictum, nō esse fidendum mulieribus, quæ uirgo mihi cōiuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarū nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem cōtumelia cōtenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meū habere maritū sustinens. At ego nō obliuiscar meæ erga te beneuolentiæ;

sentia, teq̃ liberabo ab hoc opprobrio, mihiq̃ te meā uindicabo. Hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies uita functa est. Quod ego ideo hic referendum putavi, quod sermo sit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli uidetur, certissimū immortalitatis animorum & diuinæ prouidentia argumentum cōtinens. Cui uerò hæc uidentur incredibilia, fruatur opinione sua, eos quidem non impediet qui talibus excitantur ad uirtutis studia. Cæterum ditione Archelai contributa Syria, missus est illò à Cæsare uir consularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum uenderet.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XVIII.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galileus res nouas molitus est. Cap. I.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorem gradus ad consulatum usque prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam ut iura populis redderet, facultatesq̃ censeret omnium: & cum eo uenit Coponius, præfectus turmae equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam uenit iam attributam prouinciæ Syriae, ut percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai facultates uenderet. Illi uerò tametsi primū ægrè ferrēt mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo authoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. Atq̃ ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Exitit tamen post quidā Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Sadduco, sollicitabat ad defectionem populum, censum nihil aliud quàm manifestam seruitutis professionē esse dictitans, & uniuersam gentē ad tuendā libertatē adhortās. Fore em̃ ut re bene gesta fortunis suis fruantur feliciter, & cōfirmati in earum possessione laudē quoq̃ sibi parent fortitudinis: nec sperandū auxiliū coelestis numinis, nisi ipsi quoq̃ rebus suis cōsulāt. Accipiebant hæc pronis uulgi auribus, ita ut accenderent ad audendum magnū aliquid. Atq̃ ita dici uix potest quantū hi uiri totā gentem cōturbauerint, dum omnia miscent cædibus & latrocinjs, promiscuisq̃ nullo amicorū aut inimicorū respectu prædationibus, & insignium uirorū cædibus: prætextu quidē propugnādæ libertatis publicæ, sed re uera priuatorum lucrorū studio. Itaq̃ conficientibus se mutuo ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. Ac ne extrema quidē fames fortē superueniēs potuit eos cōpescere, quo minus sæuirent ex-

Ioseph.

T

pugnandis

pugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eodum progressum est, ut hostilis flamma Dei templum populata fuerit. Adeo periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Iudas & Sadducus omnium harum calamitatum auctores fuere, dum super tres pristinas sectas nouam quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se contrahunt: id quod non in praesens tantum turbauit rempublicam, sed futurarum etiam cladum fuit seminarium. Quamobrem conueniens uidetur paucis de eorum placitis differere, propter quae tot mala gentem nostram inundauerunt.

Quae & quot sectae fuerint apud Iudeos.

Cap. II.

II.

IVD A E I patriae sapientiae studiosi iam inde à multis retrò seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eam quae Phariseorum uocata est. De his licet nonnihil in Secundo Iudaici belli uolumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoque paucis dicere non ab re fuerit. Ergo Phariseorum uictus simplex est, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter, maiores natu uenerantur, nec audent eis respondere monentibus aut obloqui. Fato quaecumque geruntur tribuunt, nec tamen homini uoluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum uti dicentes, ut cum omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamē sit uoluntas accedendi ad uirtutem aut uitium. Animas credunt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tum praemia quoque contingere ex uirtutis aut uitij merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facile esse ad uitam reditum. per haec placita magnam sibi auctoritatem parauerunt apud populum. & quicquid ad solennes preces ac cultum diuinum attinet, ex horum interpretatione ac praescripto solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiae, temperantiae, & uitae honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cum corpore extinguit simul & animas: nec quicquam praeter legem seruandam existimant. nam de sapientia cum praceptoribus disceptare ad uirtutem reputant. Huius sectae pauci sunt, sed ferè dignitate praecipui. ex horum tamen sententia uix quicquam agitur. Nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Phariseorum decretis assentiuntur, ni facerent non ferendia plebeciorum multitudine. Essenorum uerò placitum uniuersitatis regimen citra exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam aequè ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. Ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quia sanctioribus utantur ceremonijs: quae propter exclusi à communi fano seorsum sacrificant, moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda etiam est eorum iustitia, qua omnes Graecos & Barbaros longè superant, multis iam seculis triti in eius continuis studijs. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis utitur suis bonis, quam qui uis nihil possidens. Atque hoc instituto uiuunt uirores supra quatuor millia, nec uxores habentium, nec seruos, quia alterum ad iniuriam communis naturae pertinere censeant, alterum tranquillitati uitae parum commodum. quare per se ipsi uiuentes inuicē sibi ministrant. Quæstores creant uiros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum redditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In summa eandem ferè uiuendi rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos Plisti nominantur. Quartæ autem studium sapientiae sectantium

De Phariseorum secta.

De Sadducæorum secta.

*Pharisaica auctoritas
de bello Iuda. lib. 2. ca. 7.*

De Essenorum secta.

sectantium uia primus author fuit Iudas Galilaeus. hi caetera cum Phariseis consentiunt, nisi quod constantissimo libertatis amore flagrant, credentes solum Deum dominum habendum ac principem, facilius uel exquisitissima poenarum genera laturi una cum cognatis suis ac charissimis, quam mortalem alicquem appellaturi dominum. Quod quia multis saepe spectatum scio, plures de hoc non libet dicere, non enim uereor ne fidem non inueniant mea uerba, immo illud potius, ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur, quae quidem animositas plurimum in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessii Flori iniurijs, quibus postremo effectum ut deficerent a Rom. pop. Et de Iudaeorum sectis haec suffecerint.

De Iude Galilei secta.

Urbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Caesaris conditae.

Cap. III.

QUIRINIVS autem uenditis & confiscatis Archelai facultatibus, per actoque censu, qui incidit in annum trigessimumseptimum, post uictum a Caesare in Actiaca pugna Antonium, cum mota esset contra Iosazarum pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Seshi filium substituit. Herodes uero & Philippus suae quisque tetrarchiae res ordinauit & composuit: quorum Herodes Sephori cincta moenibus, fecit eam totius Galilaeae caput & defensaculum. Aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitum nomine mutato Iuliana ab uxore Imperatoris appellauit. Philippus quoque Paneada sitam ad Iordanis fontes instruxit aedificijs, indito Caesareae nomine. Vico etiam Bethsaidae in ripa lacus Genesarethini urbis speciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliae Caesaris filiae cognominem esse uoluit. Caeterum Coponius, quem cum Quirinio missum diximus, Iudaeam administrante huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha uocamus, mos est sacerdotibus post mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimum apertae sunt, Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est ut posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo post Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis regis soror uita decedens Iuliae Iamnia cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaelidem, Archelaidemque plurimis palmetis consistam, quorum fructus est praestantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo praeside Caesar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, praefuitque reipublicae annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuaginta septem. Ei Tiberius Nero priuignus successit, Iuliae filius, Romanorum Imperator tertius: a quo quintus Iudaeorum praeses missus est in Annii Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabi filium iussit esse pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarum Anani pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. hic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis, Gratus Romam

Haec rem supra lib. 1. ra. ult. aliter narrat.

Is Tiberium.

III. Salome mors.

Cesaris mors.

Valerius Gratus Pontificum successio.

Caiaphas pontifex.

Ioseph.

T 2

repetit,

Herodes tetrarcha Tiberiadē urbem condit.

repetit, in Iudæa exactis annis undecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porro tetrarcha receptus in summam amicitiam Tiberij, de ipsius nomine urbem à se conditam uocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: unde non longè apud Emmauntem uicum sunt aquæ calidæ. Hæc partim à cōuenis, partim à Galilæis habitata est: quorum nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam è nobilitate sedes illic sibi optauerunt. quoque maior esset frequentia, recepti sunt ad incolendum etiam tenuissimi quique undecunque confluentes, & in his aliquot quos non satis constabat esse liberos. Hos magnis immunitatibus ac beneficijs prosecutus astrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros largitus: quominus horrerent ædificatam præter ritum patrium in solo multis sepulchris referto: cum secundum nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum rex per insidias sublatuſ est à Phraatace filio, huiusmodi de causa. Phraates habēs legitimos liberos, ancillam Italici generis Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellēti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro eam sibi coniunxit. Quæ cum quicquid uellet regi persuaderet, cogitans filio suo Parthorum regnum astruere, intellexit nihil se effecturam, nisi ablegarentur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito ut Romam eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendum fuit, patre uoluntati Thermusæ tam obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente principatum acciperet, cum matre contra eum conspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo parricidio simul & incesto inuisus popularibus, prius quàm confirmaret suas opes per tumultum pulsus interijt. Tum uerò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine rege consistere ipsorum rempublicam, nec tamen uolentes eligere alienum ab Arsacidarum sanguine, putantesque satis esse semel uiolatam regiam maiestatem Italicæ mulieris libidinibus, Orodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset, & ad iram pronissimus. Hunc coniurati aliquot interfecerunt, ut quidam tradunt, in conuiuio. solent enim perpetuò gestare gladios. Ut uerò à pluribus fertur, in uenatione occisus est. Legatione deinde missa Romam, petierunt regem unum ex obsidibus, prælatuſque est Bonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externum simul & domesticum. Sed breui pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientissimos. Dedignabantur enim facere imperata mancipij, sic uocâtes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. Non enim belli iure sibi regem impositum, sed quod turpius sit, per pacis contumeliam. moxque uocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. Ille paruſ, & præsto fuit cum exercitu. cui cum occurrisset Bonones, primum manente etiam tum in officio uulgo Parthorum, prælio uictus Artabanus retro in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copijs Bononem ausum

Parthi regem creant.

configere

confligere uicit egregiè, ita ut cum paucis equitibus in Seleuciam cōfugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros, ut eos ter-
reret, in Ctesiphontem se recepit cum uictricibus copijs. Ille igitur hoc mo-
do regnum adeptus est. Bonones autem refugit in Armeniam, & à princi-
pio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super
hoc negotio. Vt uerò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam homi-
nis, & moto Parthi cōminationibus bellum iam intentantis: destitutus om-
ni spe regnandi, quod potentiores Armeniorum Niphatem accolentes se-
querentur factionem Artabani: Silano Syriae præsidi se dedit. Is respectu
educationis quæ illi Romæ contigerat hominem apud se asseruauit in Syria.
Armenis autem Orodem unum è suis filijs Artabanus regem imposuit. Per
idem tempus cum Antiochus quoq; Comagenæ rex fatò concessisset, cōten-
tio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi
postulantibus, plebe cōtrà cupiente sub rege ut antè uiuere: quapropter Ger-
manicus ex s. c. ad res orientis componēdas missus est, fortuna occasionem Germanici
mors.
quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Piso
nis opera ueneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

Iudeorum contra Pontium Pilatum seditio: & de Iesu Christo.

Cap. IIII.

PAETERVM Pilatus Iudææ præses à Cæsarea Hierosolyma tradus-
cto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in urbem intulit ad
legis nostræ contumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi
effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis sole-
bant urbē ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hie-
rosolymis statuit. Quod ubi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt
Cæsaream, ubi per multos dies supplices orauerunt præsidem, ut transferret
illas imagines aliò. Pilato uerò pernegante se facturum, quod cōiunctum es-
set cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto post die ius-
sis clām in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci op-
portunitate, quod aptissimus esset insidijs. Ibi compellatus iterum de eodem
negotio, signum dat militibus ut eos circumueniant, mortem minitans, nisi
quàm primùm quiescerent, & suam quisq; domum discederent. At illi proci-
dentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant, uita si-
bi chariorem esse obseruationē legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam con-
stans legum studium, continuo reportauit eas imagines Cæsaream à Hie-
rosolymis. Deinde aquæductum struere aggressus est ex sacro ærario, inductu-
rus aquas Hierosolyma à ducentesimo circiter stadio. Id ægrè tulit populus,
& congregati per coetus numerosos usq; ad multa hominum millia, uocife-
rationibus conabantur eum deterrere à proposito. Nonnulli uerò ita ut sit
apud inconditam multitudinem, etiam conuiijs laceffebant præsidem. At il-
le milites sub populari habitu clām armatos fustibus, iussit multitudinem co-
rona cingere: & quamprimùm uulgus coepit iacere cōuitia, dedit illis signū
ex composito. Illi suprā quàm mandatum erat usi sunt fustibus, tumultuato-
res & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclemēter accepti inermes
ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt faucij: atque hoc modo com-

Ioseph.

T 3

pressa

VI. *De Iesu Christo.* pressa est seditio. Eodem tempore fuit Iesus, uir sapiens, si tamen uirum eum fas est dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimosque tam de Iudæis quam de Græcis sectatores habuit. Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cum addidisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die uiuus, ita ut diuinitus de eo uates hoc & alia multa miranda prædixerant: & usque in hodiernum Christianorum

Christianorum gens unde.

VII. *Istiacorum flagitium Romæ perpetratum.* norum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Iſidis summa turpitudine deprehensa est. Dicam igitur prius de Istiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum quam natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, ut quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat scemina, quam quæ posset corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis infania, ita ut offerret ei pro unico congressu ducenta drachmarum millia, ac ne sic quidem ualens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & uitam finire inedia. Hoc eius propositum non fefellit Idam libertam Mundi paternam, uarijs instructam sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens effecturam se ut potiatur Paulinæ complexibus. Cumque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuvene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingressa est, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciens autem eam uehementer addictam Iſidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij, & quod efficacissimum est ostentato præmio, in præsens uiginti quinque millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti compotem. Illi auri cupidine tacti, benignè sunt polliciti, quorum natus maximus se ad Paulinam contulit, & admissus impetratoque absque arbitris colloquio, uenire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente ut ad se ueniat. Illa libenti animo accepit nuncium, mox que iactabat se apud familiariter notas mulieres, quod dignata sit amore Anubidis: marito quoque indicat, condictam sibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius concessum est, quod cognita & probata esset uiro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instāte somni tempore inclusa per sacerdotem, sublati lucernis in latentem ibi Mundum incidit: totamque eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimās. Eo deinde digresso priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoque magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatque obuius, o factum bene Paulina, inquit, quod

quod & ducenta illa millia mihi seruaſti, quæ potuiſti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati geſiſti. Nihil enim mea refert quod Mundum contempſiſti, quando quidem prætextu Anubidis optata uoluptate expletus ſum. atque his dictis abiit. At mulier tum primum depreheſo flagitio, ueſtem ſibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obſecrat ne tam inſigne ludibrium impunitum ſinat. maritus porro Imperatori totum ſignificat. Tiberius poſtquam accurata inquiſitione didicit omnia, ſacrificos illos impoſtores in crucem egit, unaqueſque idam inuentricem huius ſceleris, cuius præcipua opera fuiſſet in corrupenda pudicitia mulieris: dirutoque templo ſtatuum Iſidis iuſſit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore poena exilij caſtigaffe contentus fuit, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Iſiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promiſi reddetur, de ludæorum per id tempus Romæ degentium caſibus.

Quid ludæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

Cap. V.

RA T quidam ludæus, qui ne legibus poenas daret, metu ſolum uerterat, uir modis omnibus peſſimus. Is tum Romæ agens gerebat ſe pro Moſaicæ legis interprete, aſcitis in ſocietatem tribus alijs per omnia ſui ſimilibus. His cum ſe in diſciplinam dediſſet Fuluiæ mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, perſuaſerunt ei ut purpuram & aurum in Hieroſolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios uſus uerterunt, quò iam antè deſtinauerant. Id poſtquam Tiberius ex amico ſuo Saturnino ipſius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta queſto cognouit, iuſſit uniuerſos ludæos ex urbe pelli. Ex quibus Conſules delectu habito, quatuor milia militum miſerunt in Sardiniam. plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt ſupplicio. Ita propter quatuor ſceleratos omnes ludæi coacti ſunt urbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impoſtor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiſcens ad plebis gratiam, iubens ut conuenirent in montem Garizim apud eam gentem ſanctiſſimum, aſſeuerans ſe illic eis oſtenſurum ſacra uafa reſoſſa, quæ ibi Moyses depoſuiſſet. Illi creduli ſumptis armis Tirathabam uicum inſederunt, expectantes ibi cõfluenteſ cæteros, ut magno agmine montem aſcenderent. Sed Pilatus prior clium montis occupat equitibus ſuis & peditibus, qui prælio congreſſi cum Samaritis apud uicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam uiuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium uirum cõſularem, & Syriæ præſidem, Pilatumque cædis accuſant, neganteſ defectionem fuiſſe à Romanis illum concurſum in Tirathaba, ſed refugium contra Pilati uiolentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem ludææ miſſo, Pilatum iuſſit Romam proficiſci, reſponſurum apud Cæſarem ad obiecta per ludæos crimina. Ita il-

Iudæi Romæ pelluntur.

Samaritani ſeditioſi à Pilato opprimuntur.

le decem annis exactis in ſua prouincia, quum neceſſe haberet parere Vitellio, ad urbem iter ſuſcepit: quò prius quam perueniret, uita exceſſit Tiberius.

Pilatus Romam miſſus reſponſum ſuo Cæſari ad obiecta per ludæos crimina. Euseb. lib. vi. ca. vii. Niceph. lib. ii. ca. x.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetraret ab Artabano obsides. Cap. VI.

VIII.
De sacrovestitu.

ITELLIVS autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: ubi exceptus honorificentissimè, remisit ciuibus totum uectigal fructuum uenaliū, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hocius habuerant. Sed eo tempore deponeretur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pontifex eius nominis primus, extructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnū adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessio nem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo pontificum atque custodum sacri ærarij, præfecto castelli accedente ibi luscernam quotidie. Hanc septimo antè festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponerat in cellam ubi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quoniam illa reponeretur, aut quando proferretur in usum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ pōtificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit uersus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante ut cum Artabano foedus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs sollicitauit ad inferendum quamprimū bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerūt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique eius gentis ceciderunt unà cum regis filio & multis popularium millibus, regioque tota hac incursione uastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs, ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium, quod ab optimatibus immineret periculum, habens que suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani, & assentiente illo, conueniunt ad Euphratem rex & Vitellius: ubi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de foedere conuenit, Herodes

tetrarcha

Artabanum &
Vitellium He-
rodes excipit.

tetrarcha utrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. Nec multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam uirum statura cubitorum septem, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter uastitatem Gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes uolens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. Quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus uigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanæ, uir perpetuo modestus, & amator quietis ac otij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progresseretur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occurso opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut fontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliane, & illatus in monumentum quod anno antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen ut tributa in ea tetrarchia collecta, seruarentur intra ipsius regionis terminos.

IX.
De Philippo
Herodis fratre.

Herodis bellum quo ab Aretâ superatus est.

Cap. VII.

INTEREA Herodem inter & Aretâ regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha uxorem habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de conflando eius cōiugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos ut quàm primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, ut Aretæ filiam eijceret. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquam expediuit negotia propter quæ uenerat, domum reuersum uxor, comperto quid pactus fuisset cum Herodiade, dissimulanter rogat ut se mittat Machæruntem, castrum situm in confinijs regionis Aretæ subdite, quantum poterat cælans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta, deducuntibus Arabibus, magna celeritate peruenit in ædes patris: ei que indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata sequuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis utrinque copijs bellum per legatos gestum est, commissoque prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi, tunc merebant

Herodis

X.
De Ioanne Ba-
ptista.

Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille uero indi-
gnè ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio ut ei bellum inferat, & aut uiuum
captum abducatur, aut occisi caput ad se mittat. Atq; hæc fuerunt mandata Ti-
berij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta ultione numinis deletum He-
rodus exercitum, propter Ioannem qui Baptista cognominatus est. Hunc em̃
Herodes necauit uirum bonum, Iudæos excitantem ad uirtutum studia, & in
primis pietatis ac iustitiæ, simulq; ad baptisimi lauacrum: quod ita demum
Deo gratum aiebat fore, si non ab uno tantum alteroꝛue peccato abstinerent,
sed animis per iustitiam prius mundatis, adderent & puritatem corporis.
Quumq; magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ audita, Hero-
des ueritus ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pararet, quod
uiderentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse prius quam
noui aliquid exoriretur, illum tollere, quam rebus turbatis seram poenitentis
amagere. Itaq; uinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi
imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo per-
ditum esse Herodis exercitum.

XI.
Vitellius Hie-
rosolyma ue-
nit.

Vitellius autem ad bellum paratus Arabi-
cum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ, atque equitum auxi-
lijs missis à locijs regibus properans uersus Petram peruenit Ptolemaidem.
Quumq; uellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis prin-
cipes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, ut infe-
rantur ullæ imagines, quales Romana signa habebant multas. Quorum pre-
cibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missosq; per magnum
campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis ascendit Hierosoly-
ma, sacrificaturus Deo in festiuitate quæ tum instabat publica. Quò post-
quam uentum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & in-
terim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta
autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento adiegit in fi-
dem Caij noui principis: reuocatasque ex itinere copias in hyberna dimisit,
omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto
expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse: ad Pe-
tram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum,
uel qui bellum paret, uel cuius iussu paretur, uel eum contra quem mouen-
dum sit. Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Aristobuli filius an-
te unum annum Romam uenerat, ut propter negotia quædam conueniret
Cæsarem.

Arete augu-
rium.

De Herodis
progenie.

Sed prius quam de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem,
uel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: uel quo magis appareat,
quantum ualeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate nihil
prodest nec numerosa soboles, nec ulla humana potentia, ut licet uidere in
Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles, exceptis paucis pe-
riit: quod sanè exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentia-
am: simulque in primis uidetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata
fortuna, præter omnium quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam
peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamè hic
quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia nate sunt due
filij. harum altera Salampio nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo
nepoti,

nepoti, id quæ ex ipsius patris autoritate: altera uero dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaëlus è Salampsiene genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram uero duxit Timius Cyprius, uir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias, Bernicen, Mariammen, Drusillam. filij uero Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice uero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem unà cum Alexandro ab Herode occisum diximus. Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filia, progeneratam ex Iosepho qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulū. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Samphigerami Emesorum regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratribus sunt progeniti. Herodias uero soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis pontificis, ex quibus progenerata est Salome: postquam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaëli & Salampsionis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius, Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole discesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius, qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnās cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenijs per Neronem rex impositus, Alexandrum filium genuit. Hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est. Progenies autem Alexandri ab initio ab institutis patris ad religionem Græcorum desciiuit. Reliquæ autem Herodis regis filia nulla relicta prole è uita excesserunt. Percensitis igitur Herodis posteris qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt, superest ut narremus quibus ille fortunis iactatus, postremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus uinctus fuerit, uig; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus.

Cap. VIII.

AVLO ante Herodis regis obitum Agrippa Romæ degens, & per conuictū insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiam amicitiam Antonia Drusi maioris coniugis, commendatione

Agrippæ prodigalitas.

commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura esset liberalis & magnanimus, quàm diu mater uixit noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani uictus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris, quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ uiuere: quando & Tiberius amisso filio uetuit amicos eius in conspectum suum uenire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retrò in Iudæam abiit re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importunè urgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans miseram uitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propositum ubi Cypros uxor perfenit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataq; est eam ut pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in longè minoribus facultatibus. Accersitus igitur à sorore, eiusq; coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia unde uiueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea uoluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satis fieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulgissent poculis, non tulit Agrippa cõtumeliã, exprobrante Herode inopiam, & quòd suo sumptu hominem aleret. Quare ad Flaccum uirum consularem, & tum Syriæ præsidem, se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. A quo receptus cum eo uiuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo utrumq; complecteretur proconsul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, q̃ & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Sidonijs contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito quòd Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt ut adesset ipsorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox aggreditur omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autem quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquisitione, ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursum que ad extremam egestatem relapsus uenit Ptolemaida, & quòd non haberet unde aliàs uiueret, decreuit nauigare in Italiã. Sed quum deesset pecunia, iussit Marfyam suum libertum ut quauis arte à sceneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernices Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antonia clientelam uenerat, rogat ut accepta fide sub syngrapha daret mutuũ. Alter iam antè nõnulla se pecunia ab Agrippa fraudatũ fuisse causans, extorsit à Marfya syngraphã uiginti millium drachmarũ Atticarũ, detractis de ea summa duobus millibus & quingētis, eo facilius, quòd nõ poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id ubi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exa-

cturos

Auros argenti trecenta millia, quorū debitor Cæsaris fisco factus fuerat, dū
 adhuc Romæ ageret: atq; ita imposita est illi manendi necessitas: & tunc qui-
 dem facturum se iussa simulat: sed quamprimū nox terris incubuit, præci-
 sis naui retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha po-
 poscit mutuò ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturū professus est,
 sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & uirtutes cæteras, fideius-
 sit mulier, & mox Alexander quinq; talentis repræsentatis Alexandriæ, reli-
 quam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionē Agrippæ ue-
 ritus. Ita Cypros expedita mari nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in lu-
 dæam itinere pedestri reuerfa est. Cæterū Agrippa postquā Puteolos ap-
 pulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, uenisse se officij cau-
 sa significans, & potestatē accedendi Capreas postulans. Tiberius nihil cun-
 ctatus humanissimè rescripsit, gratulans ei aduentū ad Capreas incolumem.
 Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridie
 Cæsar receptis literis ab Herennio, quod Agrippa trecentis millibus mutuo
 sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fu-
 ga se è subiectis ipsius procurationi locis prorapiens, exigendi facultatem ade-
 misset, ægrè tulit: mandauitq; cubicularijs nō prius admitti ad se hominem,
 quā persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia
 Germanici & Claudij postea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne
 periclitaretur de amicitia Cæsaris. Quæ memor Bernices huius matris con-
 suetudinis (familiariter enim ea fuerat usa) simulq; educatum fuisse ipsum cū
 suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & ille reddito debito, nemine prohi-
 bente fruebatur amicitia principis: adeoq; conciliatus est Cæsari, ut is nepo-
 tem suum commendaret Agrippæ, mandaretq; ut progredientem semper
 comitaretur officij gratia. Hoc beneficio deuinctus & deditus Antonia, coe-
 pit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes & honoratū ob pa-
 rentis memoriam. Erat ibi fortè Allus Samarita libertus Cæsaris: ab eo mu-
 tuatus decies centena millia, debitum Antonie reddidit: reliquum, materiam
 habuit demerendi Caium officiosus. A quo receptus in intimam amicitia,

Agrippa in
 Cæsaris ami-
 citiā se infi-
 nuat.

XIII.

Tiberij lar-
 ditas.

ra omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit praestitutus terminus, eo magis ad rapinā sollicitare homines. Itaq; si diutius eo fruuntur, exatiatos lucris, legniores ad rapiendū fieri. Sin successor imminet, non suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tanto magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebaturq; hac similitudine. Cōsauciati cuiusdam uulnera muscae agminatim ingruentes operuerant, eum quidam fortē fortuna praeteriens miseratus est, putans languidiorem quā ut illas posset arcere: accedensq; propius parabat eas depellere. Orāte autem saucio ut sic eum sineret, quæsiuit alter causam cur ita liberari ab hac molestia negligeret. Tum ille: Imò his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæc iā saturata sanguine remiserunt non nihil. Quod si recentes accederent, & famelicę, me iam antè pessimè affectum facilè perderent. Quare se quoq; aiebat hac ratione providere subditis, multorum rapacitate uexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatam cupiditatem metus citò desinendi accederet. Quod autem uera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. Nam cum duobus supra uiginti annis obtinuerit imperium, duos in uniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatum. Nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vincitorum quoq; causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuarentur malis quæ meruerint antea actis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutyclus tam diu egerit in uinculis, priusquam Cæsari aures ei præbere fuerit collibitum. Procedēte deinde tempore à Capreis uenit Tusculanum, stadijs ferè centum ab urbe dissitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret ut tandē audiretur Eutyclus, cognoscereturq; cuius accusaret patronū criminis. Nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, uel propter affinitatē, quod Drusi fratris uxor fuerat: uel propter continentiam, quod florente etiā tum ætate uidua recularit alteras nuptias, licet iubente Augusto iterare coniugium, in eoq; uitæ genere omnem cauerit infamiam. Huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum unus, uir ualde potens propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris, & uiris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, ut minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniae, per quam occursum est Seiani militiæ. Quam primū enim intellexit insidias compositas in principem, rem totā ei præscripsit accuratissimè: traditisq; literis Palanti seruorum suorum fidissimō, misit eum Capreas ad Tiberium. Quibus ille cognitis Seianum occidit, & socios consilij: Antoniaq; iam antè habitæ in precio, maiorem etiā in posterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortāte ad audiendum Eutyclū, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mētus sit, præsentem poenam sufficere: sed uidendum illi esse, ne dum inconsultius à libertis poenas expetit, inquisitione facta, malum quod alteri molitur sibipse conciliet. Quod ubi Agrippa audiuit ex Antonia, tātō magis urgebat inquiri de hoc negotio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatē Antonia

Seiani in Tiberij
conuictio.

tonia, uidens Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio unà cum Agrippa, accessit propius: & pedibus eum comitata, petijt uocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor, Antonia, quod non sponte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturum sum. Quo dicto Macro ni Seiani successorì imperat Eutychum adducere: quo sine mora ueniente, rogat eum Cæsar, quid nam cōtra eum afferat à quo libertatem acceperit: qui respōdit: Domine, uectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedēte illis ad pedes: ubi post multos sermones ultrò citroq̃ habitos, Agrippa his uerbis ad Caium usus est: O si iam tandem dies illa ueniat, quā senex iste decedens te orbi relinquat principem. Nihil enim huic uoto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu faciliè opprimeres. Tum uerò ad publicam orbis felicitatem mea quoq̃ priuatim accederet. His uerbis Tiberius faciliè credēs, non nihil etiam ueteri offensa motus, quod Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: uersus ad Macronem, Huic, inquit, inijce uincula. At Macro non satis intelligens quem nam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur, donec exactius rem perciperet. Interim Cæsar aliquid per gestatus per circum, denuò Macronem appellans: An nō, inquit, iussi ut huic uincula inijcias? quo sciscitante cui tandem, Agrippæ inquam, ille respondit. Agrippa uerò ad preces uersus, per memoriā filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè usus fuisset, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat ueniam: sed frustra, prætorianis ita ut erat purpuratum in uincula trahētibus. Cumq̃ æstus esset uehemens, & ille post cibum haud multum uini bibisset, itaq̃ siti arderet, conspiciatus quendam è Caïj seruis nomine Thaumastum, gerentem hydriam, poposcit potū: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, Certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quā primum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidem etiam uincto mihi non es grauatus ministrare ut antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. Nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. Nam regnū adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. Quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq̃ filiæ reliquit eadem ministerij cōditione, apud quos in precio usq̃ ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc uerò Agrippa uinctus ante regiam stabat inter alios quosdam æquē uinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem: cui cum insedisset bubo, unus è uinctis natione Germanus alitem conspicatus, sciscitatus est è milite quis nam esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse, ludæorum nobilissimum, rogauit militem ut liceret sibi propius ad eum accedere. Cupere enim se quædam de ipsius rebus patrijs cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete: O iuuenis, inquit, cōtristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec faciliè credes propè esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidētia. Sed testor patrios deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc uincula, quod nihil auribus tuis daturus sum, neq̃ te inani cōsolatione lactaturus: non ignarus quod huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiore afferant mœ-

Eutychus Agrippam accusat apud Tiberium.

Agrippa in uincula conijcitur.

Germani cuiusdam augurium de Agrippa.

stitiæ cumulum, quàm si nunquam omnino auditæ fuissent. Itaq; æquū duxi uel cum meo periculo interpretari tibi quid dī portendant manifestis auspicijs. Fieri non potest quin breui euadas ex his uinculis, & mutatis rerum uicijs ad amplissimam dignitatem simul atq; potentiam peruenias, usq; ad eorum inuidiam quibus nūc uideris miserabilis. Felicem quoq; habiturus es uitæ exitum, relictis in opum successione liberis. Memento autem quando hāc alitem iterum uideris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurū. Hæc sunt quæ tibi numen missa hac aue nunciat: cuius rei cum habeam præscientiam, uisum est impertiri te hac lætitia, quo spe futuri cōmodi leuius feras præsens infortunium. Proinde rogo ut quamprimū felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam ut nos quoq; eripiamur ex his aduersis. Hoc Germani præsagium tam uidebatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter futuram repulsam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit ut in custodia seruaretur à militibus cōmodis moribus præditis, conuictoremq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis uteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus, quorum subleuaretur officijs: admittebanturq; ad eum, Silas amicus, & è libertis Marfyas atq; Stichus, inferentes ei cibos quibus delectaretur: & stragula quasi uenalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum iam antè præmonitorum Macronis imperio. Atque in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus primū languore modicè tentatus est: inualecente deinde morbo iam malè de se sperans, per Euodum libertorum suorum charissimum accersijt filios, quasi ad extremum colloquium. Erant autem ei non naturales, sed adoptiui. Nam Drusum unicum filium amiserat. Supererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus, & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhæc graciosus apud populum propter paternarum uirtutum memoriam. Ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquijs, & nemini se præferens: quibus artibus non Senatus modò ac populi fauorem sibi parauit, uerum etiam quotquot ubique erant prouincialium, quos partim affabilitate, partim officijs deuinxerat. Quam ob rem defunctū omnes non honoris simulatione luxerunt, sed ueris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia: adeò citra omnem omnium offensam uiuierat: quòd & filio eius plurimum profuit, cum apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinem, quæ pro ipsius dignitate tuenda nulum periculum non aditura uidebatur. At Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est Deos patrios, ut manifestò aliquo indicio designarent futurū successorem in Imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed non ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaque augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se uenisset. Quare Pædagogum nepotis præmonuit, ut mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deum huic principatum annuere: sed aliter uisum est coelesti numini. Nam cum Imperator

Tiberij mor-
bum.

rator hæc uoluitans diluculò iussisset Euodum eum è filijs introuocare, qui prior aduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoliti ignarus ob cruditatem non adfuit. Tum Euodus, Vocat te, inquit, pater: simulq; introducit iuuenem. Quo uiso Imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam sibi adempta esset potestas statuendi quæ decreuerat: sentiensq; diuersum cordi esse superis, non tam suam uoluntatem irritam doluit, quàm uicē infelicitis nepotis, cui non satis esset principatum adimi, nisi etiam incolumitas in ultimum discrimen ueniret: quādoquidem alio potētiore futuro, parum eum tutatura uidebatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentiae, altero non antè tutum putante suū principatum, quàm si insidijs præoccupasset alterum. Erat enim Genethliacorum quoq; disciplinis addictior, ex quorum consilijs in tota uita pleraque agere erat solitus. Nam & Galbam olim uenientem conspiciatus uersus ad intimos quosdam amicos: En, inquit, uirum, futurum aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarium unquam tantam fidem habuit diuinationibus, non uanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotem iam extinctum cerneret: secp ipsum culpabat, qui confugisset ad huiusmodi omina. Cum enim licuisset ei ignaro futuri è uita sine dolore excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus, & reclamante animo sic Caium alloquitur: Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudicium, tum uerò Deorum immortalium suffragium secutus, tibi in manus trado Romanum imperium. Rogo autem ut hoc adeptus non sis immemor beneuolentiae nostræ, qui tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post Deos totum meum est, potes reponere, quàm si illi non desis quem tibi natura uoluit esse cōiunctissimum. Nam alioquin etiam scire te oportet, illo superstitè stabilius fore tuum imperium: extincto uerò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo tantæ dignitatis culmen obtinentibus: & qui in consanguinitatis iura peccant, nunquam diuinam ultionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim principatum assecutus est, fratrem secundum illius prælagium sustulit: & ipse quoq; aliquanto post coniuratorū insidijs oppressus est. At Tiberius Caio successore sibi designato post paucos dies obiit, cum uiuisset in Imperio annos uigintiduos, menses quinque, dies tredecim: post quem Caius reipub. præfuit, quartus in Imperatorū serie. Romani uerò nunciato eius obitu uehementer quidem gauisi sunt, nō tamē audebant credere: non quòd uerum esse nuncium non cuperent, quòd iam pridem magno redemissent libenter: sed quòd uererentur ne tentati falsis nuncijs, si intempestiuè gaudium suum detegerent, delatorum opera in certissimam perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinē grauius afflixerat, quòd esset iracundus & implacabilis, etiā sine causa odio plerosq; prosequens, & pro innata sæuitia etiam leuissima peccata morte mul-

Tiberius Mathematicorum studiosus.

Tiberius Caio sibi successuro præcepta dat.

Tiberij obitus.

Agrippæ nunciatur
Tyberij mors.

ctans: quapropter optatissimam hanc famam non sunt ausi fronte hilariter excipere, intelligentes quantum subesset spei frustratae periculum. Marſyas uero Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronū properauit, lætissimum ei nuncium afferens: quem cum offendisset petentem balneum, innuens capite sermone Hebraico, Mortuus est, inquit, leo: id ille intelligēs, inopinatoq; perfusus gaudio: At tibi, inquit, tū pro cæteris officijs, tum pro hoc nuncio, gratiam habeo maximam, si modò uera nuncias. Tum centurio qui custodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ festinum aduentū, quàm insecutam illius uerba hilaritatem Agrippæ, suspicatusq; accidisse noui aliquid, rogauit qua de re inter se cōferrent. Quibus primò cunctantibus, cum ille urgere nō desineret, tandem Agrippa ut iam familiari aperuit omnia. Ibi cēturio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, coenā lautam apposuit. Sed dum epulis simul indulgetur & poculis, ecce tibi quidam superueniens affert incolumen esse Taberium, & breui in urbem reuersurū. Quibus uerbis ter-
ritus grauiter centurio, capitalis culpæ sibi conscius, quod cum uincto lætū conuiuium iniuisset nunciato Imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper dicens: Tu ne me fefelleris mortem mentitus Imperatoris, ac non in caput tuum istud cōmentus fueris? Et cum dicto uinciri iubet, solum hætenus, & accuratius in posterum custodiri eū imperat: totamq; eam noctē in his malis Agrippa exegit. Postera uero die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactantibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: moxq; allatæ sunt à Caio binæ literæ, alterę, quibus senatus significabat successisse se in defuncti Imperium: alteræ ad Pisonem urbi præfectum, idem indicantes, mandantesq; ut Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium: quapropter bono animo uixit postea: nā licet custodiretur, tamen laxius uictitabat. Cæterum Caius Romanam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cum uellet Agrippam eadem die solum dimittere, monitu Antonia superſedit: non quod ea malè uellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne uideretur obitu Tiberij gaudere, si confestim solueret quem ille uinxerat. Elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, uestemq; mutare præcipit: imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, regem constituit, adiecta Lyſania quoq; tetrarchia, & pro ferrea cathena dedit auream pari pondere. In Iudæā autem Marullum misit præsidem. Altero deinde anno principatus Caij Cesaris Agrippa petijt ueniam nauigandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod ubi Imperator annuit, præter omnium spem rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis felicitatis & egestatis pristinae.

Agrippa soluitur.

& alij quidem beatum prædicabant qui spe sua non frustratus
fuisset: alij uix credebant tantam felicitatem hominis.

Quomo-

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

Cap. IX.

HERODIAS autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atq; Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: urebat eam nimirum quòd qui profugerat non ualens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum uideret ornatum regis insignibus per turbas inuehi: adeoq; non poterat imperare suis affectionibus, ut maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud Romam ambienda erigeret: negans sibi uitam ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse uerò filius regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiā nihil tale affectaret, priuata uita contentus. At qui marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete. neq; ferendum puta existimatione cedere uiro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, ut illi uideatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunam industriæ, quàm nobis in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeari, qui paulo antè nisi tua misericordia non potuit uiuere. Ergo Romam eamus non parcentes nec labori, nec auri argentique ue impendijs, quandoquidem non tam hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. At ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspectas habens Romanas turbas: conabaturq; eam in diuersam sententiam traducere. Mulier contra quanto magis eum tergiuersari uidebat, tanto urgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, non ualentis aliàs eius importunitatem excutere. Itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, unà cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porro cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimum eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulq; mandauit ut per occasionem amplius cum principe super hoc negotio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione usus, tantummodò à tergo relictus est, quod tum primum ad Cæsarem admissus superuenit, literasq; reddidit. Vterq; enim Puteolos appulit: & Caius tum fortè apud Baias repertus est: id oppidulum est Campaniæ, quinque ferme stadijs à Puteolis dissitum: ubi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisq; superiorem uincere contendit magnificentia: inuitantibus eò lauacris calidis spontè terra scaturientibus, tam ad sarcinendam corporum ualitudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commodis. Itaq; Caius simul ab Herode salutatus est, priorē enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Cæsaris nouum imperium. Argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorum, quantum instruendis uiro- rum septuaginta millibus sufficeret.

Herodias Herodem ad nauigandum Romam perpel-
lit.

Quare Cæsar commotus, percontatus est Herodem, uera ne essent quæ nūciarentur de armorum numero: quo annuente, neque enim uera negare poterat, satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoque eius donans Agrippæ: Herodē uerò perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum urbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit. Ad hæc illa: Tu quidem Imperator, ut tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quo minus fruar hac indulgentia: non enim æquum censeo, ut cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. At ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cū Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. Atque hæc fuit uindicta quam Deus intulit tum Herodiadi fratris successus inuidè ferenti, tū Herodi ad obsequendū uaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui principatus anno rempub. administrauit egregiè: moderateque se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. Procedente uerò tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumeliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores usurpare ausus est.

Iudeorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

Cap.

X.

XV.

Apion Iudeos
accusat, Philo
defendit.

VM'QVE inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab utraque parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion uerò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, interque cætera quod Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. Nam cum quàm latè patet orbis Romanus Caio extruatur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. Hic acerbè inuecto Apione, multisque alijs quæ ad exasperandum Caium facerent, Philo Iudæorum legationis princeps, uir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam uix temperante ab iniuria: quapropter eiectus conuitio, uersus ad Iudæos affectatores: Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quādo Caius uerbo nobis iratus est: sed re ipsa Deum iam in se irritat.

Caius in Syriam mittit Petronium iussu Iudeis bellum inferre, nisi uelint recipere ipsius statuam.

Cap. XI.

AIVS porro indignè ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubet que ut cum ualido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo Dei collocet. Sin detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. Is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam ut exequeretur mandata Cæsaris: contractisque, quantum poterat, auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo uere bel-

lum

lum illaturus: quod & Caio significauit per literas. Qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia uenerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quod si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem perageret. Nam quantisper superessent, non posse ferre uiolari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior: Hæc, inquit, quæ affertis fortè ualerent apud me aliquid, si meis ipsius cōsilijs & auspicijs rem gererem: nūc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impunè non licet. Ad hæc Iudæi: Si tibi Petroni, certum est à præscripto Caij non discedere, neque nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum nostrorum uirtutis æmuli. Neque enim sumus adeò mali, ut quæ nobis cœleste numen imperauit proposito felicitatis præmio, ea uiolemus uitæ cupidine. Quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patrie legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperâtes Deū nobis non defore, propter cuius honorem nō reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malum quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simul quæ ob neglectas leges indignationem numinis, cuius uel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatum peruiaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & famulatio properauit Tiberiadem, ut ex propinquo melius res Iudæorum dispiceret. Iudæi uero magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex uiolatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, neue urbem pollueret posita statua. Tum Petronius: Bellabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec uestrâ imbecillitatem adhibentes in consilium? Non bellabimus, inquit, sed moriemur citius, quàm discedamus à legibus. Simulq; procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. Atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies cōtinuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maximè sementis essent tempora: quando quidem certissimum illis erat propositum, mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumq; primatibus accedunt Petronium, rogantes ut consideraret obstinationem populi, neue illis desperandi ansam præberet, quinpotius Caio scribat quanta peruiacia reclametur dedicationi statuæ: utq; relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla uirū fiducia, non cogitent: sed parati sint libèter mori potius, quàm religionis labē in se admittere. Ad hæc semente omissa existere latrocinia, dū nō est unde possint persolui uectigalia. Fortè enim flecti posse Cæsarē ne quid sæuius in eam gentē statuatur, neue illi rebellādi materiā præbeat. Quod si nō moueatur ab inferendi belli proposito, tum demū aggrediatur negociū: atq; hæc fuerunt preces Aristobuli. Petronius uero partim deprecatoris respectu enixè urgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim obnixi Iudæorum propositi,

Iudæi apud Petroniū statuam deprecantur.

tatus

ratus indignum tam multa hominū millia in gratiam infanientis Cæsaris perdere, & cæleste numen suamque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem uel suo periculo, non ignarus quam ille esset iracundo ingenio, & ad uindicandum pronus, nisi quis quam primum furenti morem gessisset. Sic enim existimabat, etiam si ille non decederet de sententia, & fortasse indignationem in ipsum uerteret cunctantius mandata exequente: esse tamen boni uiri officium, pro incolumitate tam numerosi populi uel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse uidit multa millia, progressus in concionem ait expeditionem non à se ultro susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius executionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis: & alioqui conueniens esse, ut ipse ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. Attamen uestræ, inquit, salutem meam securitatem aut estimationem non præferam, quo patriæ legis uestræ uirtuti inseruiam, quam uos omni ope defendendam existimatis: ac Dei summa dignitate potentiaque fretus non committam ut templum temeretur principum licentia. Quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat uestram irreuocabilem sententiam, quantumque in me erit hortabor ut honestissimæ uestræ uoluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit ut & religio uestra integra ac inuiolata maneat, et ille per immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quod si offensus Caius iram omnem in me uerterit, patiar quod uis periculum, siue in corpus siue in uitam illi seruire libeat, ne tam ingentem uestram multitudinem propter tam bona facta perire uideam. Abite igitur quo suum quemque uocat negocium, & terram labore uestro colite. Mittam ipse Romam, & quicquid in rem uestram potero, tam per me agam, quam per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus ut agros colerent interim, & bono essent animo: & ille quidem sic populum consolatus est. Deus autem manifestè ostendit Petronio suam prouidentiam, quodque omnibus iuste atque honestè coeptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem coelitus pluuiam penè desperantibus, etiam si nubes uiderent, quæ toties spem eorum frustrata fuerant. Quapropter terra tum præter solitum præterque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res Iudæicas, attestante tam insigni prodigio, ut nemo nisi impudens posset contradicere. Cumque accuratè super hoc negocio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria: ne uel se ipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternumque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quam charus sit Deo populus, quamque manifestis signis declararet suam erga illos beneuolentiam. Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tunc fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoque

Petronij ad Iudæos oratio.

Petronij pietas accepta Deo.

Petronium Caio scribit pro Iudæis.

omni

omni exquisitissimarum lauticiarum ac uoluptatum genere, ut omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atq; ipsum etiam Cæsarem: tantum illi studium fuit demerendi principis per omne obsequium. Is demiratus eius tam animum quam magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, uolensq; cum eo certare mutuis officijs, iam uino quoq; factus hilarior, Agrippam ad potandum prouocantem sic allocutus est. Equidem & antè expertus sum tuam beneuolentiam, quando uiuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc uideo te modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. Quare cum turpe mihi sit à te uinci officijs, quicquid hætenus per me neglectum est iam pensabitur: tantumq; ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operam, ut maximū ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut urbium aliquarum uectigalia. Ille uerò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hætenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. Nam & priorem munificentiam uberiores fuisse quam unquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. Et si enim tu, inquit, maiora præstare ualeas, meis tamen non solum meritis, sed cupiditatibus etiā abunde satisfactum est. Ibi Caius attonitus hominis modestia, magis urgere coepit, ut uellet uti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: Quando quidem, Domine, liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidem petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo. Illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque gloriosum erit, si post innumeras alias hanc unam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur ut mandatum reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. Hæc ille uelut aleam iaciens, non ignarus quantum subesset periculum, quodq; capitale esset, si Caio illa non probarentur. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam uanitatē ducens, si coram tot testibus ultrò ad petendū prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam uirtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæq; gentis tranquillitatem, quam incrementū dominationis aut reddituum, fecit eum uoti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exequendis mandatis quæ acceperat. Quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, sinendam esse: sin minus, non esse cur in eo negotio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantū honoris à se haberi, ut nō possit uoluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquam ad defectionē spectare Iudæos cognosceret. Allatis postea de rebellionē rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & cōtemptum imperij, homo omni turpitudini obnoxius, nullamq; rationē honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatē

Agrippa à Caio impetrat, ne in templo Hierosolymitano ponatur ipsius statua.

suam

*Caius Petronio
scribit, ut seip-
sum interficiat*

suā pertinere putans, si quā maximè affectioni huic indulgeret, denuò scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te ualuerunt ludæorum munera, quā mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, te met iudicem facio quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meā meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc Epistola missa quidem est ad præsidem, non tamen Cæsare uiuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita ut prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non fuit immemor Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atq; ludæorum religionem subierat: sed amoto à reipub. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quā à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimū Caius debacchari fuerat solitus. Is extinctus est nō multo postquam Petronio scripserat illam mortis denuntiatrix Epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatu est, & quemadmodum comparatæ sunt in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. Cæterū Petronio prius redditæ sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iuebatur mortem sibi consciscere. Quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedē habitū sibi honoris persoluerit, & ludæis præsentem opem attulerit. Et ille quidē miro hoc modo euasit mortis periculum.

Quæ iudeis apud Babylonem acciderint per Asineum, & Anilæum fratres.

Cap. XII.

XVI.

NCIDERVNT in ea tempora graues motus ludæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesq; & calamitates quales nusquam memorantur in superiorib. narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origine repetā. Neerda dicitur urbs Babylonix, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hæc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis moenibus. Eidē flumini est & Nisibis appositā: quare ludæi freti locorū natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cæteramq; uotiuam pecuniam, in his urbibus deponebant tanquam in cōmuni ærario, inde suo tempore transmittendā Hierosolyma: quæ deinde à multis hominū millibus illò deducebatur, metuētium latrocinia Parthorum, quorum ditio- ni tum suberat Babylonia. Ex his ludæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenes patria, orbatū patre, & à matre ad textrini opificiū adhibiti, quod non indecorū habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium. Hos officinæ magister, apud quem artem didicerant, quod serius aliquādo ad operandum accessissent, castigauit uerberibus. Illi existimantes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum ubi fluuius scinditur, uberem pascuis, & liquorum qui reponuntur in hyemem: ad eos mox confluit iuuenum quisq; egentissimus, quorum armis stipati pro ducibus se gerebant, nemine cohibente maleficia. Cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum uidelicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiam morem sibi

Neerda urbs.

*Asineum & Anilæum fratres.
Neerdenes patria, orbatū patre, & à matre ad textrini opificiū adhibiti, quod non indecorū habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium.*

sibi gerentibus, & propugnationem contra externam uim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorum, si detrectarēt imperata facere. Quapropter necessitate coacti mittebant eis quantumcunque poscerent. Quo factum est ut aucta eorum potentia, ualidi essent ad incurſandum quoslibet, ne mox uicinatorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congregari: adeo ut ad Parthorum quoque regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babylonæ postquam hæc audiuit, uolens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat à Parthis ac Babylonijs exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improviso opprimere: obsessaque palude suos iussit quiescere. Postridie uero ludæis sabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non ausuros in certamen descendere, sed nullo negotio uinctos se abducturum, paulatim procedebat, ut repente in eos irrueret. Asinæus uero qui tum fortè positus prope se armis cum socijs desidebat in otio: Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis est pascim pascensium, sed qui sessorem tergo uehant: nam & frenorum sonitum sentio, uereor ne circumuenti simus ab hostibus. Sed procurrat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certò renunciet. Optarim autem uana esse quæ dixi. moxque quidam profecti uisum, celeriter redeunt, non falsam suspicionem fuisse referentes: adesse ultores acceptæ iniuriæ. ex insidijs se obrutos equitatu copioso uelut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos, uetante propter ferias patria consuetudine. At Asinæus longè aliter quàm speculatori uidebatur statuit, non concedendam censens hanc uoluptatem hostibus, ut per otium in se grassarentur cædibus: quin potius uirtutis & præsentis necessitatis memores conuicti debere, ut si ita fors ferat, non inulti pereant: primusque correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciã, ad conferendas cum hoste manus eos animans. Et quia contemptim ueniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga uertere. Eius pugne postquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciã, concupiuit eorum aspectum & colloquium: & ad eos misit fidissimum è satellitibus, qui hæc uerba illis referret: Regem Artabanum tamen si iniuriã eorum uiolentia in suo regno acceperit, indignationem tamen uirtuti ipsorum remittere: misisseque se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine, quod amicitiam eorum cuperet, sine fraude omni & insidijs. paratam esse regis munificentiam, foreque ut hac sua uirtute posthac rege fauente utantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectiõnem distulit, fratrem uero Anileum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad regem, & facile admissus est. Artabanus autem uidens Anileum solum uenisse, rogauit cur nam domi reliquisset Asinæum. cognitoque metu illum se continere intra palustria: per patrios Deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem uenientes: idque porrecta iuueni dextra sancit, quod apud barbaros cõuenturos certissimum est argumentum fiducia. Nam post datam dextram apud eos nemo fallit: neque quisquam suspectis credere dubitat accepta dextera. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anileum, persuasurum fratri ut simul ueniret. Hoc autem agebat rex uolens cõciliatis sibi his fratribus per ludæorum uirtutem illas satrapias con-

Asinæus & Anileum aggressus Satrapam uincitur.

Artabanus Asinæi & Anilei amicitiam expetit.

Anileum Artabanum adiit.

tinere in officio, quæ uidebantur ad defectionē spectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam uiribus, siue uolentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficijs. Hoc igitur consilio illū accersit. Asinæus uerò à fratre in eam sententiā inductus est, præsertim cōmemorante quàm luculenter erga ipsos rex affectus sit, quodq; ad firmandam fidem iusiurandū interposuerit. Quare primo quoq; tempore ad Artabanum ambo perueniunt. Ille libenter eos excepit, in primis miratus generosum Asinæi animum, quòd uideret breui statura hominem, & primo aspectu cōtemnenda specie quasi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tam uasto animo respondeat, & inter epulas ostensum magistro militum Abdagasi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset ut bona regis uenia liceret illū interficere, pœnasq; tot maleficiorū de eo sumere quibus Parthos læsisset: negauit se hoc permissurū in hominē qui se credidisset suę fidei, data dextra confirmatæ, & iureiurādo adhibito. Quòd si, inquit, uir bellicosus haberi uis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorū ignominiam: sed redeuntē aggressus per uim absq; meo cōsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo: Tempus tibi est, inquit, iuuenis domū reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiā me inuito conarentur interficere. Commendo aut tibi terram Babyloniam, ut eam tua cura tutam à latrocinijs & illegam custodias. mihi uicissim cordi erit tua incolumitas, quādoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei cōmittere. Hæc locutus, datis mox muneribus Asinæū dimittit. Ille domū reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq; in tantum auctus est, quantū ante eū nemo alius, à talibus exorsus initijs. Nec contentus honoribus Babyloniorū, à Parthorū quoq; obseruabatur ducibus, qui in uicinas prouincias mittebant cū imperio. Adeò creuit eius autoritas unā cum potentia, ut Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius uergere, q̃ neglecto pristino uirtutis studio, contemptisq; institutis patrijs, uoluptate uicti dediderunt se externis libidinibus. Venerat fortē in eas regiones Parthorū quidam dux cum cōiuge tam alijs dotibus quàm insigni forma laudata usq; ad miraculū: hanc siue aspectu siue fama cognitā adamauit Asinæi frater Anilæus: & cum neq; suis imperare posset cupidinibus, neque ulla alia spes esset potiēdi muliere, bello maritū eius petijt: primocq; cōflictu cæso Partho, uxor in uictoris potestatē & thalamū peruenit: quod quidē magnarum calamitatū tam ipsi quàm fratri fuit principium. Cum enim amisso priore marito captiua duceretur, simulacra patriorū numinum, quæ gentilitio ritu & domi secū habere solebat & in itinere, clām inter cæterā suppellectilem aduexerat. ea primū colebat sine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nacta fiduciam, propalām operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. Id factum obiurgabatur ab amicis utriusq; fratris primarijs, indignum facinus dictitātibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductā uxorem barbaram, deditam patriæ suæ superstitionibus. Quare uidendum ne dum nimium indulgent uoluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore consecut

Asinæus sit potens.

Anilæus amoribus corruptus degenerat.

secuti sint. Sed adeò nihil profectum est his admonitionibus, ut præcipuus quidam ab illo confossus fuerit, dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorumque socijs, ulturum legem & religionem & amicitiam, utque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio, illi quidē quod auctores iniuriæ fuerint, hi quod patrocinatorem legum per summum nefas opprimi pasci sint. Quamuis enim molestè ferrent talia, plus tamen apud eos ualebat præteritæ uirtutis memoria, cui acceptâ ferebant præsentem felicitatem. Sed indignationem eorum accendit mulieris superstitio, non ferentium amplexam sacra Parthica: factoque concursu ad Asinæum uociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius parum potuit quid utile sit. dispicere, nunc certè erratum corrigere, priusquā id publica expietur perniciē. Nam & connubium illud nec ipsorum consensu contractum fuisse, nec secundum leges patrias: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei quem ipsi colant iniuriam. At ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturum sibi ac suis magnum aliquod incommodum, uictus tamen germanitatis affectu ignoscebat succumbenti tam indomitæ cupidinibus. Sed cum maiores indies concursus ad eum & uociferationes fierēt, tandem super eis fratrem admonuit, antea cta obiurgans, & iubens ut resipiscat in posterum, mulieremque domum ad cognatos ipsius remittat. Nihil tamen hac admonitione effectum est: nam mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & uerita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, ueneno Asinæum sustulit, secuta quod sub amatore iudice impune latitatura foret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad se unū iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in uicos Mithridatis, uiri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosque magna præda abacta populatus est. Nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates uero qui fortetum non procul aberat, audita uicorum expugnatione, indignè ferens ultro se ab Anilæo lacesitum iniuria, habitamque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenem manu: collectoque equitatu quā potuit maximo, obuiā profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad uicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie ludæos aggredi sabbato instante, quando illis religioso otio coleretur. Qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdam uici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis cōuiuium: iussu curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, ut inopinos opprimeret. Quò delatus circa quartam uigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutem quærere. Mithridatem etiam uiuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositū, quæ apud Parthos grauissima habetur cōtumelia. Quē cum sic ad syluam quandā perduxisset, hortantibus amicis ut illū interficeret, ipsi diuersum uisum est, neganti occidendū uirū genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. Præteritas enim iniurias posse impetrare ueniam. quamuis enim contumeliam acceperit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. Quod si grauius in eum consulant, non quieturū regem quin magnis cædibus in ludæos

Anilæi uxor
peregrinā re-
ligionem re-
tinet.

Asinæi mors.

Mithridates ab
Anilæo uictus
ignominia af-
ficitur.

Babylone degentes uindictæ: quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & ut ad illos sibi pateat reditus, si qua clades accidat ut sunt belli uicissitudines. Eam sententiam approbavit multitudo cætera, atque ita Mithridates dimittitur. Qui domum reuersus ab uxore exceptus est conuittio, quod regis gener post acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captius etiam uitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam uirtutem recipe, aut Deos testor regio, me tua coniunctione non usuram postea. Ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamē quantas potuit copias, indignum seipse uita existimans, si homo Parthus Iudæis uictoriam cederet. Anilæus uerò ubi cognouit aduentare illum cum ualido exercitu, turpe ducens continere se intra palustria, & sperans fortunam contra hostes priori similem, fretusque milite iam assueto uincere, & ipse contra eduxit copias: cui præter ueteranos multum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimùm in conspectum uenerit. Progressos autem meridiano tempore per regionem in aquosam ad nonaginta stadia Mithridates adortur, æstu & siti laboreque itineris adeo fessos, ut arma ægrè sustinerent, ipse recentibus uiribus: confestimque in cædam fugam uersis tanta cædes secuta est, ut multa uirorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima uictoria. Verum ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licetiam pluris quam propriam salutem facerent: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quod essent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum castella, lateque uastabat omnia. Tum Babylonij reliqui que hostes miserunt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum deposcerent ad supplicium. quod cum non impetrarent (neque enim illis etiam si uellent integrum erat hominem dedere) ad pacem eos inuitauerunt. Quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quam à Babylonijs legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impune quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum uerò hoc metu exoneratus Babylonis populus, qui antehac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nunc his nunc illis præualentibus: sublato inquam Anilæo, in Iudæos undique coortus est. Itaque non ferentes eorum uiolentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam urbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. Hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. Eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. Sexto aut anno peste apud Babylonē grassante, denudò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, sequuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. In hac urbe semper Græcis male cum Syris cōuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò postquam

Anilæus uictus
fugit.

Anilæi mors.

Iudæi Seleuciam
migrant.

quam à ludæis migratum est, eorum favore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta uiris bellicosis, & periculorū contemptoribus. Quare Græci succumbentes, & uidentes se non posse recuperare dignitatem pristinam manente ludæorum & Syrorum consensu, suos quisque familiares Syros appellarunt de pace & amicitia, id quod facile impetratum est. Nam cum utrinque prius matibus commissum esset negotium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si utrique ludæos cōmunibus prosequerentur odijs: eosque ex improviso aggressi, occiderunt supra quinquaginta uirorum millia: nec ulla eualit, nisi si quem amici aut uicini seruauit misericordia. Hi deinde secesserunt Ctesiphontem urbem Græcanicam, uicinam Seleuciæ, ubi quotannis rex hibernare est solitus, habēs ibi maiorem supellectilis partem repositam: ibique sedes fixerunt, tutos se rati regiæ maiestatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus ludæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. Quo factum est ut plerique Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à uiris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res ludæorum per Babyloniam.

*In ludæos se-
nitur.*

*ludæorum re-
liqui migrant
Ctesiphontem.*

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDÆICARVM

LIBER XIX.

Quomodo Caius à Cherea cæsus est.

Cap.

L.

A I V S porro non in solos ludæos Hierosolymis & in uicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique quàm latè Romanum patet imperiū, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ unquā ueterū monumentis sunt proditæ. Sed maxime Roma ipsa eius sæuitiā experta est, nihilo hac parte meliori cōditione quàm urbes cæteræ, præsertim senatores ac patricij, cæteraque nobilitas: innumerisque iniurijs uexabantur qui uocantur equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, utpote ex quorū ordine senatorum habebatur delectus. Hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cædibusque & cōfiscationibus, quæ tum ferè cædis accedebant præmiū. Se uero pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequens templorū omniū in urbe celeberrimū, louem eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Alijs quoque operibus suam declarabat infamiam, quādo à Puteolis urbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimū oppidum grauatus triremi transire, & alioqui ad suam dominationē pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab uno promotorio ad alterū pōte iuncto medio sinus spacio, curru uectatus est: id enim demum

*Caij crudelitas
& uesania.*

Ioseph.

X 3

iter

*Simulachra Græciæ
Romani translatæ*

iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorū nullum in spoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atq; statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid ubiq; terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana urbe spectari debere dictitans. His spolijs palatium suum & hortos exornauit, aliosq; suos secessus per Italiam. Ad hæc Iouem qui à loco in quo uniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Atheniensis statuarij, ausus est iubere in Urbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui de mandatum erat hoc negotium, negantibus loco moueri posse illæsum simulachrum, & absque uitio. Aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus Memmium uetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inseruit excusantibus cessationem suam literis. Cumq; capite luendum esset neglectum mādatum, interitus Cæsij hominem exemit periculo. Eò denique infaniæ prouectus est, ut natam sibi filiam in Capitoliū delatam, in simulachri genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, utro maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eò grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris authoritate, & in eius gratiam gerebantur omni: adeo ut Claudium ausus fuerit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patrum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem repleffet sycophantijs, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad uindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere uolentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato, saluum manere non potuit, præcipuè nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. Quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, uel ideo ut argumentum sit diuinæ potentiae, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta uirtute in perpetuam corruant miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ authores habebāt uiros fortissimos. Nam Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ urbe oriundus manum coniu-ratorum circa se habebat, quorū opera illum tolleret. Alterius Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum cōciuerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quod is natura omnem iniquitatem oderat. Erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita ut non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, uel amicis, uel alioqui uiris strenuis. Minucianus uerò partim Lepidum ulciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egre-gium Caius occiderat: partim metu, quod uideret eius odia semper esse inuis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea non ferebat exprobratam sibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Comune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. Spes enim erat, successurum negocium, &
rebene

*Coniuratio in
Caium.*

re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse ueluitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quod propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. Interim Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent, tum quoque contentione magna rogabant, ut tributorum ac uectigalium releuaret onera. Ille non ferens eorum uociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multi que hoc pacto capite plexi sunt. id que tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem uitæ rationem habendam quam pecuniæ, quod uiderent ob importunum eius studium multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quod dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, ut non irritò conatu rem ad effectum deduceret. Iam autem non exiguum tempus exegerat in prætoriana militia, tum uerò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominū miseratione exequitur mandata negligentius, conciuuit in se iram Cæsaris, non sine probro effoeminati ac segnis animi. Nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus uiciis signum à se peteret, foemineum aliquod & probrosum dabat uocabulum. Atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis facris uti amictu muliebri, cincinnis que & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem. Qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus essetque cæteris tribunis ludibrio. Nā allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore ut afferret tale aliquod ludicrum. Quapropter ausus est sibi aliquot asciscere, iustam iræ causam præferens. In his erat Popædus uir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus, ideoque sectator otij. Hunc detulerat inimicus eius Timidius, quod in Caium iecisset indecora conuitia: & testem adhibebat Quintiliā mimam, propter formam adamatam cum alijs multis, tum Popedio. Quæ cum nollet amatorem suum falso, ut erat, testimonio grauare in causâ capitis, Timidius urgebat tormentis eam subiici. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cedes & questiones iniungere, quod putaret hæc executurum inclementius, quo mollitiæ notam effugeret. Quintilia porro cum torquenda duceretur, consciorum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens ut bono esset animo, neue ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. Itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. Cum que illa perdurasset, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indignè laceratæ Imperator non nihil flexus, Popedium absoluit, & pecunijs solatus est mulieris calamitatem, quam for-

Chærea.

Quintilia tor-
quetur.

titer æquè ac feliciter tolerauerat. Id uerò indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, ut ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. Quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus urbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo Imperatore nunquam officio nostro defuimus. Nam nostra opera & industria consuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, ut ipsi uisi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, sed uultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum uerbis non auso suggillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare coepit calamitates urbis & imperij. Harum, inquit, causa uulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur ueritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, immò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam foeda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut Imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quàm corpora in seruitutem redigit, contaminantesque nos quotidie cruore cesorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab alijs pari modo tractabimur. Non enim hoc modo chariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequam conuiuies prius quàm nos quodq; cæteris adijciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi mature prospicimus & communi libertati, & nostris met periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. Expectandam esse optabilem occasionem, fortuito alicunde offerendam. Sibi quidem ob ingrauescētem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem uirum quod non contemnendum nosset, libertatisque amatorem eximium, & ferentem ægrè præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans cōsiliū, decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negotio. Hunc postquam libenter id accipere intellexit, ut qui iam ante parimodo animatus, ideo tantum hætenus siluerat, quod cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc uerò operam etiam polliceri non modo silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. Itaque rati non amplius cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum uirtutis studio, Caio uerò suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. Omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales sæuire solitus: & iam antè significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo. Quamuis enim metus

periculi non fieret, eos manifestè proferre odium, quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnem que laudem meritis, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant ut ipse initium sermonum faceret. Ille rogauit Chæream, quod nam signum ea die ab imperatore accepisset. Vulgatum enim iam erat per urbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. Ibi Chærea cupidè arrepta occasione, fretus que Minuciani fide: At tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quod me ultro properantem excitas. Nec mihi ampliori adhortatione opus est, si quidem tibi quoque idem placere uideo, & priusquam conueniremus iam antè consensimus. Gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet. Quare age aggrediamur opus te authore, equidem uolens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia. Nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus superest, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. Ipse certè totus feror in hoc negotium, securus quid mihi post eueniat, quandoquidem non uacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatiis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicië. Et dignus sum opinor uel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari uideo. Tum Minucianus sic animum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est ut pergeret, apprecatus ut superi conatus eius ratos haberent: atque ita mutuum confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum. Nam ingrediente curiam Chærea, uox cuiusdam è turba audita est, iubens eum, dñs iuuantibus, destinata perficere. Et primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se aut à quopiam conscio, aut uoce Dei, cui curæ sunt res mortalium. Iam que multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simul que militum quotquot erant conscj. Nemo enim erat qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris uirtute cederet, cum etis tam uerbis quam opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui unus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundans que pecunijs, quas ex munerum corruptelis parauerat: utebatur que immodicè hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium nō erat implacabile, & in semel destinatis pertinax. Ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat nō postrema, quod esset pecuniosus nimium. Quare ad Claudium clam desciscibat, colens eum quod speraret successurum in imperiū, & iam tum obsequijs captans eius gratiā, quod tandem apud illum quoque esset in precio. Nam & iactauit apud eum, iussum se ut ueneno ipsum tolleretur, & hætenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudij. Nec enim ille si patrum necare uoluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox representatum fuisset meritum præmium. Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caij furorem euasit, gratiā Callisto persuasus habuit pro nunquā

accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur indies multorum segnicie. Nam ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans. Etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filia salute uictimas sæpe dabatur occasio: uel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, numos inde aureos & argenteos spargentem populo (est autem altum illud tectum, spectans in forum) uel opprimendi celebrantem arcana sacra quæ ipse instituerat. Eum enim à nemine sibi cauere, tum quia operam daret ut inter ipsos honestè uersaretur, tum quia quibus crederet, ab ijs nihil in se tentatum iri speraret. Denique sibi uires tantas quasi diuinitus dari, ut Caium uel absq; ferro tollere queat. adeò succensebat Chæreæ cōiurationis socijs, timens ne elaberetur occasio. Illi uerò hominem uidebant & æqua aggredi, & ipsorum bono studere, postulabant tamē paulisper differri negocium, ne si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur uiris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. Satiùs igitur esse dum ludi aguntur in palatio, adoriri facinus. Si celebrantur in honorem Cæsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit. & extructa ante regiam scena, conueniunt eò spectatum Romanorum nobiles unà cum uxoribus ac liberis, præfente etiam principe. Ibi conclusis tam multis millibus intra modicum spaciū, conatum facilè successurum, non ualentibus etiam si uelint succurrere, satellitibus. Assensit Chæreas, decretumq; est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quàm consiliū, ita ut uix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum dies ultimus. Tum Chæreæ socijs cōuocatis: Multum, inquit, elapsū est temporis, quod nobis segniciem exprobat in honestis consilijs: quæ uerendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sæuiat. An non uidetis quòd ad hunc modum nihil aliud sit quàm libertatis detrimentum, & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primū securitatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem, unde ad nos & gloria maxima reditura sit. Illis uerò tam honesto proposito non contradicentibus, cunctantibus tamē adhuc, & per stuporem silentibus: Quid, inquit, uiri strenui, differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diem ultimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuerat enim nauigare Alexandriam Ægypti uisendæ gratia. Pulchrum uerò fuerit, si emittamus è manibus hoc propudiū hominis, terra mariq; triumphaturum de Romanorum ignauia. An non ignominiosum sit, nos Ægypto cuiuslibet libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere: ego certè deliberationes uestras non expectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita ut fortem uirum decet quicquid fors ferat libentius perpeffurus, quàm ut me uiuo alius laudem occisi Caij occupet. His dictis & ipse negocium adoritur, & cæteris animum addidit, ut omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: moxq; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab Imperatore petere: & fortè ea die uices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem protrudendo, dum quisq; locum spectandi præripere nititur, magna uoluptate hanc contentionem spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscuè sedebant

uirum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. Progressus deinde imperatorrem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente uictima contigit respergi cruore togam Asprenatis unius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptum à Cæsare. Nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita ut insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. Duas habebat ianuas, alteram uersus subdialam aream, alteram uersus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorum confessu: qua parte erat cella quædam tabulatis intersepta, ubi mimi uersabatur, & musici. Cumque iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius uir prætorius submissa uoce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. Quo negante, Ergo, inquit, scito agi hodie certamen tyrannicidij. Tum Cluuitus, Tace, inquit, bone uir, ne quis istud Achiuorum alius exaudiat: alludens Homericæ carmine. Sparsis deinde in spectatores pomis constabant & aubus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæccertatim populo: moxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigebatur: & fabula acta est Cinyra, in qua & ipse & eius filia Myrrha occidebatur, multumque fictici cruoris fustum est tam circa crucifixum, quam circa Cinyram. Quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est, dum theatrum introgreditur. Cæterum Caio dubitante, permaneret ne usque ad finem spectaculi, præsertim cum dies esset ultimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur, ut erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, ueritus ne periret occasio (iam enim Chæream egredi uiderat,) surrexit iturus ad confirmandum hominem. Eum Imperator comiter apprehendens lacinia, quoniam, inquit, bone uir? Et ille quasi Cæsarem reueritus resedit. Sed maior erat timor: ac paulo post rursum surrexit, Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, ut more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur: cupiebat enim ut conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, ut suo quisque loco nauaret operam: ægrèque moras ferebāt, quod iam esset hora nona diei: & Chæreas tardante Caio uolebat in theatrum reuerti, atque insidētem irruere. Quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eam bene rependi libertate publica. Iamque tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio turbam ægrè ferente: re autem uera captantes solitudinem, quo facilius possent cædem perficere. Præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minutianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri uetabat sua dignitas. Eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. Mox ubi regiam ingressi sunt, relicta recta uia per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & quæ Claudius cum alijs præcesserat, deflexit ad infrequentem

De Asprenatis
morte futura
omen.

Omina.

quandam

*Caio occidi-
tur.*

quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco uisurus qui uenerant ex Asia, partim ad cōcinendos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. Ibi occurrens ei Chærea signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuitio simul ac ferro eum ad-
ortus ferit grauiter, non tamen letali uulnere: quod quidā data opera factum putant, ut multis ictibus confauciatus periret cruciabilius, id quod mihi non fit uerisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. Quod si hoc animo id fecit Chærea, uidetur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quàm celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. Alioqui uidebitur se & amicos potius quàm illum affligere uoluisse, cum posset re bene gesta clàm se ultoribus eius subducere, non perdendo temerè tempus, uel seipsum potius. Verùm hæc quisq; ut libuerit æstimet. Caius porro præ dolore uulneris, quod humerum inter & collum impactum ne ulterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus neq; inuocauit opem amici ullius, siue quod nemini fideret, siue prudentia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat ulterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit ut in genu procideret: moxq; circumstantium una uox erat, repete, atq; ita confecerunt eum, illatis certatim crebris ictibus. Extremū autem inflixisse fertur Aquila, qui ultimum exitum illi attulit. Author aut facinoris meritò Chærea dicendus est. Quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit. primusq; ausus est consiliū communicare cum alijs. quod ubi probari sensit, coniuratos in unum contraxit usus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumq; res operam posceret, hic quoq; primus in eum irruit, & sua uirtute cædem exorsus facilem & iam seminecem Caium: hys præbuit. quapropter meritò quicquid & à socijs perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque uirtuti acceptum ferendum est. Sic Caius finit multis confossus uulneribus. Quo interfecto, Chærea cum socijs recipere se quā uenerāt, uidebat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quod non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanā multitudinem, paratis ad ultionem militibus: siue quod angustæ erant uia ubi patrata est cædes, & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. Proinde per aliam uiam contulerunt se ad aedes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. Hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita unum erat, ut tamen excultum esset ædificijs per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebāt. Iamq; elapsi è turba satis tuti erāt pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris. Primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorū ad principis custodiam: homines natura iracundi, ut quiuis alijs barbari, quod plerunque quid fiat non cogitent, robusti corpore, & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad uictoriam momentum afferre in quamcunq; partem incubuerint. Hi cognita morte Caij uehementer indoluerunt, non ipsius uirtutibus rem metientes, sed suis commodis, quod gratiosus apud illos fuerat, largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparans: moxq; duce Sabino

*Germanorum
seuitia occiso
Caio.*

Sabino (is non sua aut maiorum uirtute, ut qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus fuerat) strictis gladijs discurrebant per domos scrutabundi ubi nā laterent interfectores Cæsaris: & primum fortè oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore uictimę respersam diximus, infausto sanè auspicio. Post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis Imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem uidens, homo ualidus extorsit gladiū reuolūctanti ei qui primus se inuaserat: uidebaturq; non inultus moriturus, ni circumdatus multorū simul obrutus fuisset ictibus. Tertius ē senatoribus Anstius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine uisendi Cais cadaueris, quem uehementer oderat. Eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occiderat postremò missis illò militibus. Pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: uerum audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atq; infontes trucidantium: & illi quidem tali fato absumpti sunt. Cæterum postquam in theatrum rumor de morte Cais perlatus est, terror inuasit & diffidentia. Quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iam pridem optauerant, præ timore tamen credere non audebant: alij contra ideo non credebant, quia uerum esse se nolebant, atq; etiam maius putabant quàm ut humana uirtute posset effici. Hi ferè erant pueri ac foeminae atq; mancipia: tum nonnulli ex militibus: quod eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem, ministri superbæ, concutientes optimum quemq; ciuium, & prædarum participes. Mulieres autem & iuuentus deliniti (ut solet uulgus) spectaculis, muneribus gladiatorijs, uiscerationibus, oblectamentisq; id genus alijs: quarum prætextus erat uoluptas populi, re autem uera seruiebant crudelitati & insanie principis. Apud seruos item graciosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, contra quos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidē impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatē solum assequi, sed & diuitias, quod delatoribus octaua confiscatorum bonorū esset decreta. Nobilium autē etiam si quibus credibile fieret, uel quod aliquid præferant, uel quod uerum esse miserè cupiebant, adeò non proferebant gaudium, ut ne audiuisse quidem se fingerent: alij ne spe frustrata proditę uoluntatis poenas luerent: insidiarū alij conscij, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannū uiuere, deposcerentur ad supplicium. Nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem salcium, non tamen occisum, uerum diligenter curari à medicis. Quo factū est ut audientiū nemo declararet suum animum. Aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut cōtrā infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro ueris credita cōmunicare cum alijs putabantur. Accessit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obscurauit gaudiū: eum contempto uulnerum periculo, sic ut erat cruentatum procurrisse in forum, atq; ibi concionari apud populum. Ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quàm quo factum inter-

*Caï mors in
theatro per
preconē si-
gnificatur.*

pretarentur delatores & iudices. Sed postquam Germani strictis gladijs circumdedere theatrum, nemo spectatorum non putabat de se actum: & ad cuius ingressum expauescebant, quasi iam iam cōtrucidandi: hærebantq; inopes consilij, ut quibus nec manere tutum esset, nec egredi. Tandem irrumpētib; militibus clamor toto theatro tollitur suppliciter deprecantium, & excusantium insidiarū ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint, siue quid aliud. Parcerent igitur, ne ue alienæ audaciæ ab infontibus pœnas repõscent, omiſſa authorum facinoris (si quid patratum esset) cōquisitione. Addebant & plāctus, & lacrymas, Deosq; innocentiae testes inuocabant, & alia faciebāt ac dicebant, quæ eos docebat præsentaneum uitæ periculum. His flexa est ira militū, ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidem hoc quamuis furētib; immane uidebatur, & Asprenatis cæterorumq; capita super aram defixerunt, quorū aspectu nihil miserabilius uisum est spectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatē reputātib; & de se quoq; sollicitis, quòd incerti essent etiamnum an omnino periculum euasissent. Itaq; etiam qui iustissimis odijs Caium proſequebantur, non tamen sincerū capiebant gaudium, timētes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandē Aruntius homo graciosus, qui uocalis erat, utpote præco rerū uenaliū, paraueratq; sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quā maximè ad luctum cōposito. Quamuis enim insensibilissimus esset Caio, tamen urgente præſenti discrimine ad diſſimulandam lætitiā, præferens insignia mceroris omnia, quibus utimos est in charissimorum desiderio, nunciat eius mortem, nō passus multitudinē diutius ignorare quæ acciderant. Deinde cœpit reuocare Germanorum impetum: simulq; tribuni iuebant gladios recondere, significantes Imperatoris interitum: quæ quidē certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocuncq; inciderent in Germanos: qui si aliquā spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abſtinuiſſent maleficio: adeo illum diligebant, ut suarum animarum iactura redemptam salutē eius cuperēt, nullo respectu calamitatis rei publicæ. Itaq; tum demum cognita eius morte, cohibuerunt impetū quo in uindictā ruebant, uel quod iam non amplius erat tēpus declarandę beneuolentiæ, occiso qui gratiā referret: uel quia timebant non impunē sibi fore tantā uiolentiā, senatu in se animaduersuro, si fortē ad eum rediret rerū regimen. Sic tandem Germanorum rabies sedata est, per Caï cædem excita. Cæterū Chærea qui ualde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogans, precibusq; cōmendans eis salutem hominis: quo factum est ut ille unā cum Clemēte ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, testatus id esse ē republica, eiq; senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consilium, nec in peragēdo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturā tyrannidis, ut elata breui uoluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur uitæ exitum, ut inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationē initam legum contemptu, & nō ferendis iniurijs etiā amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus uideatur, cum reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iamq; & in theatro spectatores tumultuabundi consurrexerant,

xerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus ut curaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorum dimisit proximos: re autem uera ut sese præsentis periculo eximerent. Interea Senatus in curiam conuenit, populusque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus uero tantum in speciem. Cumque Valerius Asiaticus uir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes ut domum redirent tam populus quam milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus uero præmia, si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniurijs. Nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, neue ad rapinas uerterentur & sacrilegia. Iam autem totus Senatorum ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant cōscij: audebantque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Senatus habetur post mortem Caij.

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

Cap. II.

IN hoc rerum statu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in unum milites, & collatis de rebus gerendis consilijs, uidebant populum non suffecturum tam ingentibus negotijs, si ad ipsum rediret rerum administratio: nec sibi utilem eam fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. Optimum igitur uisum est rebus adhuc turbatis principem eligere Claudium, defuncti patrum, nemini eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalis eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuique pro meritis decerneret. Hæc sententia simul approbata est, & Claudius correptus à militibus. In senatu autem Cn. Sentius Saturninus, non nescius Claudium raptum, & instare uirtutis certamen, quasi protrusus, nectamē inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis, & generosis auditoribus exorsus est in hanc ferme sententiam. Etsi incredibile uidetur, Quirites, quod præter omnem spem nobis offertur post tam longum temporis spacium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quam diu mæsuram, & in potestate Deorum sitam quorum hoc munus est: sed quæ in præsens certè exhilarare nos ualeat, ac licet ea priuemur, tamen beatitatem conciliet. Bonis enim uiris iucundum est uel unam horam liberos in libera patria uiuere; ueterisque illius & florentis reip. aliquem gustum capere. Equidem priscae illius libertatis non memini, ut post eam sublatam natus, præsentis sanè sum cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atque institui honestis studijs: proximumque post Deos immortales honorem his uiris habendum censeo, quorum uirtute uel serò tandè hac ætate nobis eam degustare contigit: quæ felicitas utinam perpetua propagetur ad posteros. Nam nobis uel hæc dies sufficit, tam iunioribus nostrum quam senioribus: his quia non omnino ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia uirtutis exemplum recens propositum est, quod æmulari sit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. Quamobrè nihil nobis magis curandum est, quam ut cum uirtute uiuamus, quæ sola libertatem parit suis cultoribus. Mihi res ueterum auditu tantum sunt cognitæ. Ex his uero quæ ipsi uidere licuit, satis intellexi quæ

Saturnini oratio de libertate.

Ioseph.

Y a

tum

tum malorum ciuitatibus inuchant tyrannides, uirtutem omnē de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrā atq; adulationē docentes, quando non ex legum prudentia, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo nō attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisq; præcedentē studet uincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire urbem generosis ciuib;: quod existimant hoc ad suā pertinere securitatem, si rem habeāt cum deprauatis hominibus, & optimorum uiroꝝ nō solum magnanimitatē premant, sed ipsos etiam perdant nō uno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint rempublicam. Quorum unus Caius, qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quā cæteri, non in ciues solum, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracūdiam, & iniustas poenas eis infligens, infensus dñs simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit uoluptatū studium & superbia, neq; rapinæ & adulteria, sed præcipuum commodum ducūt si inimicorum totas excidant familias. Pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placādos eos ulla iniuriarum patientia est efficax. Etenim cōscij sibi quā multis malis opleuerint homines subditos, etiam si illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demū securitatem sibi pollicentur, si illos possint omnino tollere. His malis leuati, & nemini nisi uobis inuicem obnoxij, id quod & presentis concordia, & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura rempub. in pristinam integritatem restituite. Liberū est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus Dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum authores animaduertere. Quid enim aliud nuper crescentem tyrannidem aluit, quā istorum segnicies, qui nulla in re libidini eius refragati sunt? Quietis enim uoluptate uicti, & assueti mancipiorum more uiuere, dum honestæ morti turpem uitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuius, partim uidimus. Ante omnia uerò tyranni interfectoꝝ honores quā maximos decernite, Chæreæ præcipue: qui uir dñs fauentibus tum consilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, ut pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. Honestissimum enim est benefactoribus gratiam respondere, qualis & uir hic habēdus est, Brutorum ac Calsiorum æmulus interfectoꝝ Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum Imperium: hic uerò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius Senatu magna cum uoluptate audiente: & quotquot equitum aderant: tum exurgens Trebellius Maximus, anulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus inculptā habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliō non animaduertat: statimq; ea confracta est. Et iam nox processerat, cum Chæreæ signum à consulibus petijt: atq; illi libertatem dederunt. Adeo autem mutatas res mirabātur, ut ipsis sibi uix satis crederent. Tunc enim primū ex quo reipub. administratio populo est

Chæreæ signū
à consulib. datur.

adempta.

adempta, signi dandi mos ad consules redijt, penes quos ante Cæsares Imperium fuerat in milites. Id acceptū Chærea militibus tradidit his qui à Senatu stabant, uidelicet quatuor cohortes amantiores Imperij legitimi quàm tyrannidis. Hi mox abierunt cum suis tribunis, pauloq; post etiam populus lætus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersam in pristinum statum rempublicam, & Chæreae nihil non tribuens. Is indignè ferens superesse uxore Caij & filiam, mittit unum è tribunis Iulium Lupum, qui utramq; interficiat: ideo potissimum illi demadato negocio, quod Clemētis esset cognatus, & dignus ut in partem ueniret tyrannicidij, quasi totius cōsiliij à principio conscius. Nō deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele uideretur sæuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morē gerens ingenio ciuitatem afflixisset, & florem nobilitatis extinxisset: alij contrā illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus incidisset in insaniam, atq; ita unam ueneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. Quorum sententia postremo uicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum cōmodum. Cumq; uenisset in palatium, offendit Cesoniam humi stratam iuxta mariti cadauer, expers omnium quæ solent exhiberi mortuis, & foedatā cruore uulnerum, afflictantem se cū iacente simul filia. Nec alia uox eius audiebatur, quàm Caij accusatio, quod uxori non paruisset præmonenti toties: quod quidē tum ambiguum uisum est, sicut nunc quoq; duplicem interpretationē recipit: alijs sic intelligētibus, consuluisse eam ut rediret ad sanioiorem mentem, & in ciues sæuire desineret, moderatumq; principem ageret, ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei uicem reponerent: alijs contrā, instigasse eam maritum ut sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum esset, suę tamen securitati prospiceret: idq; tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuisset: adeò in diuersum sensum trahebātur uerba mulieris. Quæ dum aduenientem Lupum animaduerneret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat ut propius accederet: utq; sensit cædis causa eum uenisse, non magni pendentem uerba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam cōditionem deplorans, & urgens ne differret inceptæ à socijs fabulæ extremū actum addere. Atq; ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiolarum: quod mox ipse factum renunciavit Chæreae. Ita Caius quarto sui principatus anno finijt, uir & ante principatum maleficus, uoluptatibus deditus, & fautor delatorū, periculorumq; metuens, atq; ea de causa sanguinarius, unicum fructum potentia existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanū fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, populariq; assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quàm uirtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimularetur ad uindictam ac supplicia: osor bonorum uirorum omnium, quicquid collisisset citra omnem cōtradictionem licere sibi postulans. Quare ne à sororis quidem germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem & multis retrò seculis inauditam libidinis licē-

Vxor Caij, & filia interficiuntur.

Caij mores & facta.

tiam. Opus autem eius regale aut magnificum nullum memorari potest, aut excogitatum ad utilitatem hominum, præter receptacula extructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentarijs ex Ægypto uenientibus. Hoc enim citra controuersiam maximum opus est, & utilissimum nauigantibus. Sed ne id quidem absolutum est: sed imperfectum mansit remissa contentione operantium. In causa fuit studium rerum inutilium, & quod pecuniam in priuatas suas uoluptates insumere maluit, quam in publicam magnificentiam. Alioquin Orator facundus, & peritus utriusque literaturæ tam Græcanicæ quam patriæ: facileque intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & uel in maximis negocijs suadendi facultate præditus, si quis alius, quam uel ingenij felicitate, uel diuturna exercitatione sibi parauerat: ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, quia cæteros ciues à tergo reliquerat. Nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerferet: intantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vix enim honestissimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos à se alienauit usurpanda immodica licentia, quorum odij indies gliscentibus postremo per insidias eorundem oppressus est. Cæterum Claudius, ut supra dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatii, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præter claritatem natalium. Nam priuatam uitam agens permodeste se gesserat, mediocri statu contentus, literisque se oblectabat Græcis maximè, omnem negociorum deuitans strepitum. Tum uero attonita uulgi multitudine, regia referta discursantibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta ultrò citroque ruente temerè, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, consultare cœperunt quid agendum esset, non tam solliciti de nece principis, quem iurè cæsum existimabant: quam quomodo rebus suis prospicerent, Germanis in interfectores sæuiantibus, sui metus respectu magis quam utilitatis publicæ. Quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maximè cum uidisset circumferri Asprenatis & unà cum eo cæsorum capita. Stabat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occultens. Ibi Gratus unus è palatinis militibus, non ualens satis uultum eius discernere præ tenebris, hominem tamen esse uidens qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus ut discederet: & tandem protractum agnouit, inclamans alijs sequentibus, profecto hunc esse Germanicum, dignum qui uacantem Imperatoris locum occupet. Tum Claudius uidens eos paratos ut se raperet, metuensque ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat ut sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se inscium rerum omnium. Ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur: Desine de incolumitate esse sollicitus, cum potius debeas animum ad principatum erigere, quem dii Caio sublato tuæ uirtuti offerunt, orbem terrarum respicientes. Quare age maiorum tuorum solium recipe: moxque attollunt eum in humeros non ualentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. Iam enim complures prætoriani circa Gra-

III.
Claudius à militibus rapitur ad principatū.

tum uersabantur, ita ut quidam putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur ut hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus fuisset in uitæ periculum: quidam etiam dictarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarii fugerant, desperantes de salute Domini quem raptum uiderant. Itaque cum hi soli tenerent palatium, partem urbis, ut ferunt, antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter uidentium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. Ad hæc succurrebat præcipuorum Senatorum auaritia, & quantum per eam peccatum fuisset ante mutatum statum reipublicæ: quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursus non esse in rem suam uidebant, si unus quispiam citra ipsorum operam potiretur Imperio, cum liceret prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere. Has & alias inter se conferentes consultationes, cum alijs quoque affluentibus comunicabant. Cumque idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, ut ibi sine impedimento reliqua peragerent. Dissidium autem inter Senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contra hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum auaritiæ Imperatoriam potestatem esse existimans, sibi quoque aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudebat auditis quæ Claudio contigerant, sperans huius opera carituram se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porro cognito quod milites Claudium in castra transportassent, lectos sui ordinis uiros illò miserunt, qui eum doceant non esse per uiolentiam affectandum Imperium: præstare ut Senatui permittat curam reipublicæ, & unus sit è Senatoribus, secundum leges prouisurus cum alijs quomodo res administrari debeant: memineritque quam misere tractata sit ciuitas uel à prioribus dominis, uel modo Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere ut qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte interperis eius subiiciat. Quapropter si Senatu pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur ocio solitam uirtutem retinens, fore ut maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi uiri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per uices nunc præesse alijs, nunc subiici. Sin nihil motus Cæsaris exitu, pergat in propositis, se certe obnixuros eius conatibus. Nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorumque multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in Deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius quam pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebis: procumbentesque ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile conijceret. Et cum uiderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, ut si principatum ambiret, mallet eum à Senatu accipere. Hoc enim

*Senatus ad
Claudium le-
gatio.*

æquius fore & felicius, si absq; uiolentia, cum bona offerētium grātia habenas Imperij capefferet.

Dissidium inter Senatum & plebem.

Cap. III.

PORRO Claudius sciens senatus arrogantiam, modestè legatis respōdit pro tempore: sed parū tutum ratus se in eorū fidem cōmittere, fretus hortatibus militū operam impigrā pollicentiū, incitante etiam

III. Agrippa, decreuit principatū ultrò oblatū nō dimittere ē manibus. Is enim postquam suæ dignitatis authorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & composuisset ut tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius satellites, nunciāns uiuere quidē eum, sed quia crucietur uulneribus, medicos ea de causa accersi. Cæterū ubi cognouit raptum esse à militibus Claudium, ægrè dimota turba ad eum peruasit, & nactus eum turbatū, pronūq; ad cedendam potestatē senatui, cōfirmauit, hortatus ut magno animo in retinēdo principatu pergeret. Iamq; unus erat ē fautoribus Claudij, cum accersitus à senatu, ignarum se omniū simulans, & unguentatus tanquā à computatione ueniens, ex Senatoribus quæsiuit quid de Claudio factū sit. Quibus id quod uerum erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsentī statu postulantibus: se quidē aiebat pro Senatus dignitate nullum recusare periculū, suadere tamen ut magis spectent utilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata uideātur auribus. Cōtendentib. enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendētib. aliquid aduersum accidar. Illis & arma sibi esse dicentibus, & collaturos se pecuniā: nec deesse militē, & posse armari seruitia uocata ad pileū, subiūxit rex: Vtinā p. c. conatus uester succedat: non dubitabo tamen quæ in rem uestram puto promere. Scitis qui à Claudio stant ueteranos esse, & rei militaris longo usu peritissimos: pro nobis autē erit mancipiorum præter omnē opinionem liberatorum colluies intractabilis, quos ne gladium quidem satis sciētes stringere, opponemus uiris exercitatissimis. Quamobrem mihi placet mitti ad Claudium, qui ei deponere principatū suadeant, & ad eam legationē me ipsum offero. Hæc ubi persuasit cum alijs aliquot mittitur, et Claudio seorsum trepidationē Senatus indicat: autorq; fuit, ut respōderet sicut deceret ad summā potestatem euectum principē. Respondit igitur, mirū non uideri quòd Senatus egrè ferat subesse unius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiā. Nunc uerò degustaturū eum etiā æquam ac moderatā dominationem, quæ nomē quidē principatus habeat, sed reuerā omnia gerat de cōmuni sentētia. Quare nō esse cur de eius fide dubitent, quem in uaria temporū conditione nunquā ab honesto discessisse suis ipsi oculis uiderint. Cum his mandatis legati dimissi sunt: moxq; cōcionem apud milites habuit, Sacramēto adactos ut in fide manerēt, uiritimq; diuisit satellitibus quina drachmarum millia, & eorum ducibus pro rata parte tantundē: & exercitibus qui ubicunq; essent, tātundem pollicitus est. Sub diluculum autem Cōs. Senatum uocauerūt in Capitolini Iouis ædem: quorum alijs delituerunt in urbe, ne irent: alijs rus maturē sunt profecti, præuidentes quòd nam res euasura esset, optantes quæ tutam seruitutem cum ocio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. Conuenerunt tamen centum, non amplius: quibus consultantibus de præsentī negotio,

repente

Agrippa opera
rā nanat Clau-
dio.

repentè clamor militum pro foribus stantium tollitur, unum Imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum pariat imperium communicatum pluribus. Et suam quidem sententiam proferebant de uni alicui committendo Imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui uideretur principatu dignior: quod senatui ualde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. Nectamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatem uel coniunctam cum Cæsaribus. Nam M. Minucianus uir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem neccentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit: fuisseque cædes quanta uix unquā aliàs edita, si quis permissus fuisset cū Claudio de principatu contendere. Præsto enim erat gladiatorū non contemnendus numerus, & cohortes uigilum, cum magna manu remigium ultrò confluentium. Quapropter multi metu ab ambiendo sunt deteriti, quod uel sibiipsis timerent, uel populo. Deinde appetente iam die Chærea cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum uiderent manu silentium innuere, concionari non passi sunt, omnibus unum Imperatorem, idque sine dilatione poscentibus. Tum uerò minimè senatus poterat expedire constitutionem reipublicæ, militibus auctoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram, quod Imperatorem peterent, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. Is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis extruendis ille uiles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chærea, multaque alia, allaturum se Claudij caput minitans. Indignum enim esse, si post insanum dementi principatum committant. At illi uerbis eius nihil moti, strictis gladijs, & sublati signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam Sacramento ipsius se obligauerant. Ita Senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules ferme in priuatorum redacti ordinem, moestitia stuporeque occupatis omnibus, nec scientibus quid nam agendum post irritatum in se Claudium. Iamque poenitentes alius in alium iactabant conuitia. Tum Sabinus è tyrannicidis unus in medium progressus, citius se seipsum contrucidaturum ait, quàm passurum ut se inspectante Imperium committatur Claudio, & asciscatur seruitus: simulque Chæream obiurgabat, quod cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis uideatur publicam libertatem prodere: ille contra uitam se nihil morari ait, uelle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi Senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & inter ceteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quod Senatum ad libertatem hortatus fuerat. Quamobrem strictis eum inuadentes gladijs perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo asidere iussit suo lateri. Sed non idem honor habitus est reliquis Senatoribus, qui cum eo simul uenerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius uerò discelsit saucius, & eorum nemo non periclitatus est. Rex Agrippa etiam auctor fuit Claudio, ut mitius se erga Sena-

tores gereret: his enim sublati non habiturum quibus imperet. Cui ille paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quod ipse per mediam urbem lectica delatus est, deducētibz militibus non sine uexatione plebeiz multitudinis. E' tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conspiciui processerunt in publicū arcē aditu Pollione, quem Claudius paulo antè Prætorianis præfecerat. Claudius perlatus in palatium conuocatis amicis sententias super Chærea rogauit. Illis facinus alioquin egregium uidebatur: sed authorem insimulabant perfidiaz, & exemplum in eum ædendum censebant ad deterrendos in posterum à talibus homines. Ductus est igitur ad supplicium unà cū Lupo alijsque cōpluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortuniū, nihil mutato uultu ad indecorum habitum, atque etiam Lupo exprobrantem lachrymas: cumque is detracta ueste quereretur de frigore, ille cauillatus est, lupū nunquā offendi frigore. Et inspectante corona eorum qui deduxerāt, rogauit militē, num exercitatus esset ad cædes, & num acutum haberet gladiū: postulauitque eum quo ipse Caium interfecerat: denique uno ictu feliciter perijt. Lupus autē deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demū confectus est. Paucis post diebus quando solenne parentandi tempus redijt, populus Romanus dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem conijciebant, apprecati ut propitius non irasceretur ipsorum ingratitude: atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autē non solum absolutus à Claudio, uerumetiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, à fide coniuratis data descisceret, in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. Cap. IIII.

V. **C**LAUDIUS autē sublati protinus militibus quicumque suspecti esse poterāt, edictū proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concessio cōfirmabat, collaudans simul eius operam: & industriā: addita insuper Iudæa & Samaria, quod olim ad eius aui Herodis regnū pertinuisent: has igitur uelut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitiā eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde regis cū Ro. po. in æs incisum est in urbis foro medio. Antiochum autē suo regno priuatū Comagena donauit, & parte quadam Ciliciæ. Soluit etiā Alexandrum Lysimachum Alabarcham ueterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniz, quē Caius iratus uinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex uirginē Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio.

Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos, & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius Imperio uehementer oppressa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: moxque ad arma uentum est. Tum Claudius per Epistolam mandat Ægypti præsidi, ut seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit scriptum in hanc sententiā. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitū habemus, Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex quo

cum

*Claudij edictū
in Iudæorū gra-
tiam.*

cum Alexandrinis cæteris consecutos à regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionib. regijs, post adiectamq; Imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra, conseruata permissos illò diuersis temporibus præsidēs, nullamq; de eorum iure controuersiam extitisse, etiam cum Aquila præfuit Alexandria: permissumq; eis ab Augusto, ut in defuncti ethnarchæ locum alium suis suffragijs substituerēt, utq; quisq; in suis ritibus maneret, neq; cogeretur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra conciuēs suos Iudæos c. Cæsaris temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriam gentis religionē pro Deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: uolo in concussa esse iura eorum à Cæsaris insania: eisq; ius esse perseverandi in patrijs ritibus: iubeoq; utramq; partem quoad fieri potest dare operam ne quid turbarum cōmoueatur, idq; proposito hoc edicto ita statuo. Atq; hæc erāt quæ in illo edicto cōtinebantur. In reliquum autē orbem Romanum tale missum est: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pōtifex max. trib. pot. Cos. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amicissimis, ut permitterem Iudæis in Imperio nostro degētibus uti suo iure quemadmodū antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruata populo Romano fidem & amicitiam. Aequissimum igitur cenleo, nullam ne Græcam quidem urbem negare illis ius suum, quandoquidē & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitq; in posterum Iudæis per totum nostrum Imperium sparsim habitantibus uti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo ut hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neq; despicentur religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu uiuant legibus. Atque hoc meum edictum ciuitatibus, colonijs, & municipijs Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari uolo, ad reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, ut ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudeam reditus.

Cap. V.

His edictis Alexandriam & per totū orbem dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus esset: moxq; Agrippā ad curam sui regni misit auctum maioribus honoribus, cōmendatumq; per literas præsidibus prouinciarum simul, & procuratoribus omnibus. At ille ut re bene gesta fieri solet, magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, uotiuā sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. Vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pōdere parem illi ferreæ quæ regias manus uinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperā suspendit in sacrario supra gazophylaciū: quæ doceret spectatores & sublimia posse corrui, et Deū ualere illa erigere denuò. Omnes enim admonebātur per hanc consecratam catenā, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate fuisset uinctus, pauloq; post compedib. solutus splendidiorē quàm antè principatum adeptus: eā esse naturam rerum humanarum omnium, ut celsissima quæq;

quæq; prolabantur facile, rursusq; inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur uotis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filiū sub mouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. Erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes rex uxore duxerat, sicut diximus. Idem igitur quod fratres & pater sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodū olim sub Imperio Macedonum idem contigerat tribus filiis Simonis pontificis, eius qui

VI. Onia patre prognatus est, ut suprà meminimus. Constituto deinde pontificatu rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas gdes pendere, decorum putans si non pateretur se uinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quē multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam uehementer commouit ad iracundiam, quod ea res perditū iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarū audacia: qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus ut impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc sententiam.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.

Cap. VI.

VBLIVS Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, primatibus Dorienſium. Quoniam tam audax fuit quorundam uestrū insolentia, ut etiam contra edictum Claudij Cæs. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus uiuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atq; hoc facto non Iudæorum tantū pietas læsa est, sed numē etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quā in alieno, maximē in synagoga, cum iustum sit & Imperatoris iudicio comprobatum, ut sui quisq; loci sit dominus: nemea decreta cōmemorem post contemptam autoritatē Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantū permisit, uerum etiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitātib;: his ergo de causis eos qui contra edictū Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam eorum primarijs, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitelliū Proculū ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, ut si uideri uolunt his consensum suum nō accessisse, centurioni fontes indicent, dentq; operam ne quid turbæ aut rixæ oriatur, quam quidam captare uidentur: cum contrā ego & mihi charissimus rex Agrippa nihil æquē curemus, quā ne ulla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quæ nam sit super hoc negotio uolūtas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, charissimus rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suū postulās, & ut suis beneficiū Cæsaris maneat incolume. Quamobrē iubeo ut in posterū nullam queratis seditionū materiam, & coeleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rē curauit, ut & admissum erratum corrigeretur, & in posterū caueretur ne quis tale quippiam auderet. Rex autē Agrippa Simonem Cantheram pontificatu priuauit, quem

Ionathæ

Ionathæ Anani filio reddere uoluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit, sic excusans: Equidem tuam rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua uoluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. Sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi, quam nunc reciperem. Quod si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. Est mihi frater & apud Deum & apud te rex innocens, ab omniq; peccati labe mundus, quem ausim tibi commendare ut idoneum officio pontificis. Hac hominis modestia delectatus rex, omisso Ionatha ex ipsius consilio, fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marso in administranda prouincia Syria successit.

Ionathas pontificatum repudiatur.

Gesta Agrippæ usq; ad ipsius obitum.

Cap. VII.

SILA autem magister militiæ regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi socius esse detrectauerat, sed uel difficillimos labores pro eo sæpè susceperat, fretus amicitia postulabat etiam parisi honoris esse particeps. Quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere. semperq; licentius agebat cū eo. & in familiaribus colloquijs molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunę regis aduersa in memoriam reuocans, ut ostentaret, quàm studiosus ipsius cultor fuisset, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorans. Quæ cum sine modo repeteret, opprobriare uidebatur, ita ut rex tandè offenderetur immodica libertate hominis. Iniuocunda enim est temporis ingloriæ acti memoria, & stultum est indefinenter exprobrare meritum. Postremò intātum exasperatus est regis animus, ut iræ plus quàm rationi tribuens non contentus fuerit adimere illi præfecturam, uerum etiam uinciendum in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in cōsiliū adhibita, reputauit quantum laborum uir ille pro se pertulisset: cumq; natalem suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac epulas, accersiuit Silam ut mox interesset regio cōuiuio. Ille ut erat moribus ingenuis non dissimulauit indignationem cuius iustam causam habere uidebatur, uocantibus se respondens, ad quem honorē me rex reuocat, paulo post eo priuaturus: nec enim prius beneuolentiæ præmiū mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. Nisi forte putat linguam mihi posthac fore minus liberam: imò fretus cōscientia nunquā clamare desinam ē quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborum tulerim, ut illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officijs nunc præmium retuli uincula & obscurum carcerem. Ego uerò horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille uociferabatur, iubens ut eadem regi referrent, qui cum uideret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autem ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ uocatur urbis muniebat sumptu publico, latioresq; & altiores quàm antè fuerant reddebat: & fecisset aduersus omnem humanam uim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. Qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ, ut à munienda urbe desisteret: atq; ille mox paruit. Erat autem is

VII.

Sila ob insolentiam suā in custodiam datur.

Ioseph.

Z

rex

Agrippa Hierosolyma munire aggressus est.

*Agrippa inge-
nium.*

*Simon Agrippa
pam absentem
criminatur.*

*Agrippa Bery-
ti theatrum
extruit.*

VIII.

rex adeo natus ad liberalitatē ac beneficijs demerendos populos, ut magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna uoluptate ducens quæsitam munificētia gloriam, longē alius quā Herodes qui ante eum regnauerat. Ille enim malitiosus erat ac procliuus ad sæuitiam: & propter mutuum odium manifestē præferens erga Græcos maiorem quā erga Iudæos beneuolentiam: ut qui externas urbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliās balnea & theatra, aliās templa & porticus extruens: Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec ulla liberalitate profecutus est. Agrippa contrā mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersis. Quapropter libenter & continuē degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus. Purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec ulla dies ei præteribat absque sacrificio. Accidit aliquando ut quidam Hierosolymita legisperitus, nomine Simon, aduocata concione per regis absentiam agentis tum Cæsareæ, criminaretur illum ut impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateret. Id ubi præfectus urbis illi significauit per litteras, accersit hominem: à quo fortē fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, moxq; sedata uoce & placidē: Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus? qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est ueniam. Tum rex citius quā quisquam opinaretur reconciliatus est, clementiam magis quā iram decere reges existimans; & lenitatem animi magis quā celsitudinem. Itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximijs ornamentis honorauit urbem Berytiam, magnis sumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, simulq; æquē magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendijs, modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. Dedicatio quoque horum celebrata est splendidissimē, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus, aliaque uoluptatum uarietate: in amphitheatrum uerò ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus. Volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim cōmissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum utramque hominum, ut illis per imaginem belli decernentibus, poena noxiorum in pacis uoluptatem uerteret. atque ita omnes mutuis absumpti sunt uulneribus.

VIII. Post hæc apud Berytum peracta migravit in urbem Galilææ Tiberiada. Suscipiebatur autem ab alijs regibus: uenitq; ad eum Antiochus Comagenæ rex, Emesinorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia. Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes frater rex Chalcidis. Hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinē, ne uideretur indignus qui expeteretur à tot regibus. Quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam usq; ad septimum lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru uectus, suspectam præsidi reddit tantam regum concordiam. Ratus enim id non esse è republica, per idoneos nuncios mandauit singulis

gulis ut sine mora discederēt: qua re Agrippa uehementer offensus est. Mar-
sum quidem hac de causa exosus fuit. Matthiæ uero adempto pontificatu suc-
cessorem dedit Elionæum Cithæi filium. Iamq̃ tertium Iudææ totius regnī
annum exegerat, cum peruenit in urbem Cæsaream, quæ prius Stratonis tur-
ris dicta fuit: ubi solēnes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiui-
tatem magna multitudo nobilium ac procerū conuenerat ex tota provincia.
Eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus ueste tota
ex argento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis solis perculsa, &
mirandum quendā fulgorem emittens, uenerationē cum honore incutiebat
spectantibus. Moxq̃ adulatores alius aliunde acclamantes, Deum cōsaluta-
bant, rogantes ut faueret propitius. Hactenus enim ut hominē reueritos, nūc
agnoscere & fateri in eo quiddā mortali natura excellētius. Hāc impiam adu-
lationē ille nec castigauit, nec repulit: pauloq̃ post suspiciēs uidit supra caput
suum bubonem funi extento insidentem: moxq̃ ut sensit hunc esse calamita-
tis nuncium, qui olim felicitatis fuerat, ex intimis p̃cordijs indoluit. Secuta
sunt uentris tormina, statim à principio uehementia. Conuersis igitur in ami-
cos oculis: En, inquit, ego ille uestra appellatione Deus uitam relinquere iu-
beor, fatali necessitate coarguente uestrū mendaciū: & quem immortalem sa-
lutaſtis, ad mortem rapior. Sed ferenda est uoluntas cælestis numinis. Neq̃
enim malè uiuimus, imò tanta felicitate, ut omnes me beatum prædicarent.
Hæc locutus crescēte dolore discruciabatur. Properè igitur relato in regiam
rumor sparsus est breui esse moriturum. Quamobrē confestim totus popu-
lus unā cū uxoribus atq̃ liberis saccū indutus more patrio supplicabat Deo
pro salute regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celliore
decūbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, ne ipse quidē tem-
perabat sibi à lachrymis. Cruciatus deinde per continētos quinq̃ dies nihil se-
remittente cōfectus uitam finijt, annum natus quartū supra quinquagesimū,
postquā regnasset per septenniū. Quatuor em̃ annos sub Caio Cæsare ob-
tinuit regnum. primū in Philippi tetrarchia per trienniū, cui quarto demum
anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare
præter iam dictā ditionem in Iudæa quoq̃ regnauit & Samaria, simulq̃ Cæ-
sarea. Ex annuis aut̃ redditibus percipiebat cum plurimū M C C myriadas. nec
his cōtentus, mutuū accipiebat pecunias. Cum em̃ esset munificus, impensis
non sufficiebāt redditus, q̃ liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterum
priusquam euulgaretur regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias
magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silā com-
munem amborū inimicum interficeret, quasi hoc à rege mandatū accepisset.
Atq̃ hic fuit Agrippæ regis exitus. Superstitēs autem ei fuerunt, filius quidē
unus Agrippa annum agens decimumseptimū: filię uero tres. ex quibus Ber-
nicens nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam
uirgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata, lu-
lio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum regis
Antiochi. Postquam aut̃ cognitū est excessisse Agrippā, Cæsariēses & Sebas-
teni beneficiorū eius obliti pessimā ei retulerunt gratiā, conuitia nō dicenda
iactantes in defunctū. Militum quoq̃ uulgus qui tum fortē aderant, protra-

Ioseph.

Z 2 615

Exemplum pœnæ personarū

Agrippa dñs A. An. xii.
natus interfici- Cæsar. Lib. ii. c. x.
tur ob insolentiam.Agrippa dñs salutatis ab
adulatoribz.

Dum inuoluitur sacro

Etas è palatio filiarum statuas unanimiter detulerunt in lupanaria, eisq; ut poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq; per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti unguentis, libantes interim Charonti, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes urbium illarum cōditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius porro defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabaturq; apud Claudium Cæsarem. Quiaudito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem abfecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis iratus est. Confestim igitur uoluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul ut iureiurando satisfaceret. Sed liberi & amici qui multum apud eum poterant, dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti, & uixdum egresso pueritiam, tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quodq; etiam uiriles grauare possit humeros. Cumq; uisi essent æquum dicere, Cæsar præsidem ludææ totiusq; regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, ut Cæsarienses & Sebastenos castigaret, propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasq; illatas adhuc uiuentibus filiabus. alam uerò Cæsariensium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesq; è Romanis legionibus Syriam uentibus delectos in eorum locum substitueret. Nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium ut manere eos in ludæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum ludæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside: unde Vespasianus uictor, ut paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

*Cuspius Fadus
Syrie prætor.*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XX.

Philadelphensium & Iudeorum disidium, deq; stola sacerdotali.

Cap. I.

DEFUNCTO rege Agrippa, sicut superiore uolumine diximus, Claudius Cæsar misit successorē Marso Calsium Longinū, memoriæ regis amici hoc tribuens, à quo uiuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat, ut Marsum amoueret ab administratiōe rerum Syriæ. Fadus autē qui procurator Cæsaris in ludæā uenit, offendit ludæos trans amnem Iordanē habitantes cōtendere cum Philadelphēsis de Micri finibus, referti uiris bellicosissimis. Ceperant autē arma trāsamnenses sine consensu primatū & magistratū, multosq; Philadelphensiu interfecerant. His cognitis Fadus uehementer iratus est, qd nō expectarent

ctassent suum iudicium, si putabāt sibi factam à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerē ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis authoribus uinciri eos mandauit. horum unum Annibalem nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomeum latronum principem uinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditque operam ut tota Iudæa purgaretur à latrocinijis. Accitis deinde pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, quam solum summum pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, ut esset in Romanorum potestate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (uenerat & ipse Hierosolyma cum copijs, timens ne fadi imperata Iudæos noui aliquid moliri cogerent) primum ut legatos sibi ad Cæsarem liceret mittere, qui ab eo peterent sacræ stolæ seruandæ ius: deinde ut expectaretur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros ut legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumque promptē liberos suos dedissent, legati profecti sunt. Qui postquā Romā peruenerūt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tūc fortē apud Claudium agebat ut diximus, cognito qua de causa uenissent, rogauit Cæsarem ut Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annueret, & Fado super eo negotio scriberet. Tum Cæsar uocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens ut Agrippæ gratiam habeant. Hoc enim se illius donare precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, senatui & populo, totique Iudæorum genti salutem. Quoniā Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me uestros legatos, gratias agentes quod sedulo genti uestre prouideam, rogantes quē enixē ut pontificalem stolam & coronam uobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante uir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: uestreque uoluntati annuo primus motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & uestri studiosissimos, merito que illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis: & Ioannem Ioannis filium. Data quarto Calendas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Cos. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærariū, iusque eligendorum summorum pontificum: impetrauitque

*Claudij Cæsaris
literæ de ne
stitu sacerdoti
tali.*

hæc omnia, ita ut etiam posteris eius idem ius maneret usque ad bel-

li Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem re-

ducto, Iosepho Canei summum pontifi-

catum contulit.

Quomodo Helena Adiabenorum regina, & eius filij religionem Iudaicam complexi sint:
 uenq; de Theuda falso propheta. Cap. II.

II.

Izate natiui-
tas.

Arce Noe re-
liquia.

PER idem tempus Adiabenorum regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in uxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde ut unà cubans, & manum reclinatam habens in uxoris uterum, uocem quandam sibi uideretur audire, iubentem ut manum à uentre tolleret, neue premeret fœtum, qui ut non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac uoce ille territus, mox ut excitatus est, rem uxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. Susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniore ex Helena, & alios filios ex alijs uxoribus, manifestè tamen omnem charitatem in hunc unum contulit: unde exorta est Germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisq; cupiebat patri esse quàm charissimus. Izatem uerò cui ualde timebat à fraternis odijs, cum mulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini uocant accolæ, commendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, unde luculentos redditus percipiebat. Porro Monobazus iam admodum senex, uidens sibi superesse modicum uitæ spacium, concupiuit uidere ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, ei que donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquie, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoque uidere uolentibus. In hac regione Izates uixit usque ad patris obitum. Qui pater postquàm fato functus est, Helena regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum: Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamen uestrum quoque super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab uno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, ut experiretur uoluntatem cōcilij. Quibus auditis procures primum more suo reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam reginæ dixerunt, libenter que parituros Izatæ, quem scirent meritò & ex communi popularium uoto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus, offerebantq; suam operam ut primum fratres eius atque cognatos occiderent, quo tutius nouo regi pararetur imperiū. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. Ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamē fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & expectandam ipsius sententiam. Tum procures consuluerunt ut saltem uinctos asseruaret donec ille ueniret, quo magis in tuto esset regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & pro regem fecit grandiore filium Monobazum, imposito ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simul que sampsera, ut ipsi

uocant

uocant: iussitque eum administrare rempub. donec frater ueniret. Is autem celeriter uenit audito patris obitu, & ultrò cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterum eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, ludæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas Dei cultum ritu ludaico. Per has deinde cum Izatæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traducit: accitumque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. Fortè autem acciderat ut etiam Helena ab alio quodam ludæo instituta leges diuinis traditas complecteretur. Izates porro nouus rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in uinculis, tulit id ægrè. & cum occidere hos aut uinctos seruare uetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutum uideretur, nequando de uindicta cogitarent: partem eorum unà cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanum Parthum, futuros utrobique obsides. Cognito deinde quòd mater multum delectaretur ludæorum moribus, dedit operam ut & ipse ad eam religionem transiret. Cumque existimaret se non esse perfectum ludæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere, quod postquam mater resciauit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans. Multum enim eam rem à rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus desciscere cognoscerent: neque ullo pacto laturos ludæum in regio solio. Sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobās, minatus est se eum relicturum, nisi ab hoc proposito desisteret. Timere enim se ne si occulta proferrentur in uulgus, ipse arriperetur daturus poenas ut author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum piè colere, si ludæorum instituta placeant. In hoc enim magis sitam religionem, quàm in circumcisione corporis: daturumque Deum ueniam, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. His uerbis tum regi persuasit quod uoluit. Aliquanto autem post (nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat) alius quidam ludæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis ualde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. Ad salutandum enim regem admissus, cum eum offendisset legentem sacra Moysis uolumina: Nescis, inquit, ô rex, quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec enim satis est decreta eius nosse, sed oportet imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumciscus? si nondum legis tibi legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, ut scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis rex non distulit negotium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. Quos continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad uulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium uiri alienis religionibus dediti. Sibi quoque uidebant imminere periculum, ut conscijs & autoribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerāt. Nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubijs & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd ad se respicienti-

Ananias Iudæus
Helenam &
Izatam Iudæam
eos ritus docet.

Izates circum-
ciditur.

*Helena Hiero-
solyma uadit.*

bus, sibiꝑ uni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porro mater regis uidens res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quam exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est uisendi Hierosolyma, templumꝑ illud apud omnes mortales famosissimum, ut ibi Deum adoraret, uotiuasꝑ uictimas redderet. Et quia facile cōmeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectiōem fecisset, instructa copioso uiatico descendit in Hierosolymitanam urbem, deducente filio dierum aliquot itinere. Accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. Cum enim per id tempus urbs graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos uim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atꝑ hoc beneficio memoriam immortalē sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoꝑ eius Izates comperto quanta fame laboraret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Cæterum Parthorum rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izaten se conferre, eius ope quæsiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. Assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izaten in itinere, sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc uerba erupit. Ne despicias me rex tuum supplicem, neue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes sumus obnoxij casibus. Si enim me inultū siueris, animabitur in cæteros quoque reges audacia multorum. Hæc ille demisso uultu lachrymans. Izates autem audito eius nomine, uidens que astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, & Bono, inquit, animo esto rex, nec turberis præsentī calamitate quasi immedicabili. Breui enim finem habebit tua mœstitia: inuenies que amicum & socium meliorem, quam fortè sperasti hactenus. Aut enim te in Parthorum regnum restituiam, aut meo cedam. Hæc loquutus imposito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, maiori regi hunc honorem exhibens. Id Parthus rex tulit permolestè, iurauitꝑ per præsentem suam fortunam ac dignitatem, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, & præcederet. Tum alter morem ei gerens in equum insiliit, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in consessibus ac conuiujs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præsentis eius status, sed dignitatis pristinæ, reputans que eadem posse cuius mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos, suadens ut suum regem reciperent, fidem suam interponens non fore eum iniuriarum memorem: & iureiurando omnem illis dubitationem eximens. Parthi uerò non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quòd iam principatum dedissent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim esse, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus

III.
*Artabanus ad
Izaten confu-
git.*

*Artabanus Izate opera in
regnum resti-
tuitur.*

mus autem uoluntate procerum cognita, cum esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio præditus, scribit ei ut accepta à se fide reuerteretur, recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & regis appellatione salutato diadema suo capiti detractum imposuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum suum restitutus est, unde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affectu Izate maximis qui apud ipsos habentur honoribus. Nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quod donum & insigne solorum est regum Parthorum. Donauit quoque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. In ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo post Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izaten profectus, suavit ei ut uellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Izates enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. Ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat ut linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simulque matrem adoraturam in templo, sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à laceffendi eos cupiditate. Parthus autem his offensus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius uanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quod Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Cotardæ commiserunt. Huic quoque paulo post sublato per insidias, Vologesus frater successit, qui duobus Germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porro Monobazus regis frater & cognati cæteri uidentes Izatæ propter eximiā erga Deum pietatem res prospere succedere, prædicarique eum passim tantæ felicitatis nomine, coeperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. Id ubi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferētes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis poenas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebantque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum poenas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictoque cum Arabe foedere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem uenit. Cumque iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus ueniretur omnes sui ex composito eum deserunt: terga que uertentes hostibus, tanquam Panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, ubi inquisitione facta in authores ignominiae, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflavit: cæsisque plurimis, reliquos fugam

*Monobazus
Iudeum se
fieri uult.*

*Izate de Abiæ
Arabum rege
uictoria.*

fugam coegit capeffere. Ipsum regem acriter perfequutus in caſtrum Arſamum compulit: impetuq; facto in moenia, ui illud cepit. Eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenā triumphabundus reuerſus eſt, quamuis Abiam uiuum in ſuam poteſtatem redigere non ualuerit, quia captiuitatem uoluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu fruſtrati, & à Deo in manus ſui regis traditi, ne ſic quidē quieſcebāt: ſed denuo ſcribunt Vologeſo regi Parthorum, rogātes ut Izate interficiat, & dynaſtam alium quempiam genere Parthum ſibi præficiat inuiſum enim ſibi ſuum regem aiebant, eo quòd patriæ religioni externam prætuliffet. His auditis Parthus ad bellādum excitus, cum nullam haberet iuſtam occaſionem, hogores quos ipſius pater ei conceſſerat, repetijt: bellum interminatus, ſi imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates ſupra modum eſt territus, turpe ducens honoris gratia ſibi conceſſis per metum cedere: ſciens' que quòd etiam ſi ipſe imperata faceret, Parthus tamen non quieſceret, decreuit totam rem Deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretus' que huius auxilio liberos & uxores in munitiſſimum quoddam caſtellum depoſuit, frumentum autem in arces: quo facto ſcœnum omne flammis corruptit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentum hoſtium. Cum' que Parthus numerosas equitum atque peditum ſecum properè trahens copias opinione citius ueniſſet, poſuiſſet' que caſtra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde caſtra metatus eſt, habens circa ſe equitum ſex millia. In ea caſtra Vologeſus præmiſit nuncium, qui hoſti indicaret quantis ipſe ſtaretur copijs, contractis è toto imperio quàm latè patet Baſtra inter & Euſphratem fluuium. minabatur' que daturum eum poœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, poſſe eum è ſuis manibus eripere. Hæc referente nuncio, Izates reſpondit, ſcire quidem ſe nullo modo conferendum eſſe Parthorum uiribus, nec tamen ignorare Deum eſſe longè potentioſorem uniuerſis mortalibus. Atque ita dimiſſo nuncio ſupplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto ſibi unà cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non fruſtra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, te' que merito ſolum & primum habeo dominum, ueni in auxilium, non tam me deſenſurus ab hoſtibus, quàm illorum reſpreſſurus audaciam, qui nefaria lingua immanes uoces non horruerūt iactare contra tuam potentiā. Sic implorantē & lamentantē exaudiuit Deus: illaq; ipſa nocte Vologeſus receptis literis, ſignificātibus Daharum & Sacarum ualidam manum cōtempta regis abſentia populari regionem Parthicā, infecto negotio retrorſum cum exercitu abiijt: ita ut euidenter appareret Izatem tum ſeruātū diuina prouidētia. Non multo aut poſt exacto ætatis anno quinto ſupra quinquageſimū, regni uigeſimo quarto, ſuperſtitibus quatuor liberis maſculis, ſucceſſionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide ſeruati ſibi abſenti principatus olim poſt cōmunis patris obitum. Mater porro Helena mortem eius cōpertam tulit grauiter, ut par erat orbatam amantiſſimo filio: magnam tamen conſolationem habuit, cum audiret ſucceſſiſſe ſuum maiorem natu filium, ad quem conueniendum ſine mora proſecta eſt: reuerſaq; in Adiabenā, non multo tempore Izatæ ſuperuixit.

Vologeſus Izate bellum inſert.

peruixit. Monobazus autē ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in extructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab urbe Hierosolymitana stadio disitis. e. 1 quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado porro procuratore apud Iudæam præstigiator quidam iiii.
 nomine Theudas persuasit magnæ uulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetā enim se iactabat, pollicens scissurum se iussu fluuium, & facilem præbiturum trāsitum, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit ut nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immisis in eos turmis equitum: qui ex improviso irruentes ex his multos interemerunt, multos uiuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. Atq; hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspri Fadi tempore. De Theuda falso nate.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filius Iudæ Galilæi puniit.

Cap. III.

FADO autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius qui v.
 Alabarchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea urbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filiū, desertorem religionis patriæ. Horum tempore magna illa fames Iudæā tenuit, quando regina Helena frumētum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, ut iam dictum est. Eodem tempore etiam filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos sollicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit pontificatu, eiq; succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater uita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorum Aristobulus ex priore uxore natus est, & Bernice uerò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. vi.
 Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

Quomodo plurimi Iudæorum in templo oppressi sunt.

Cap. IIII.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominibus uesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus undiq; ad solennitatē turbis plurimis, ueritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem unam armatā stare supra templi porticus, cohibeturam tumultum si quis fortè existeret. Nam idem & alij ante illum præsidēs factitauerant festiuitatum temporibus. Eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes uociferabantur non se affectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. Et quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militē. His auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen ut desinerent mouere seditionem festo tempore. Cumq; illi adeo non parerēt, ut maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitū cum armis conuenire in Antoniam castellū templo imminens, ut supra docuimus:

Seditio ob militis obscenitatem excitata.

Vulgaris

Vulgaris autem multitudo uiso aduentu militum territa, coepit magno impetu fugere. & cum essent angusti uiarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustijs, ita ut perirent plurimi. Viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: uersaq; in luctum festa lætitiā, omnes sacrificiorum & precationum obli ti, dēdiderunt se lamentis ac eiulatibus: tantā cladem intulit unius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica uia centesimo ab urbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerunt sarcinas. Quo audito Cumanus confestim eò misit milites, iussos ut uicos loco propinquos diriperent. In hac populatione miles quidā libros Mosaicos in quodam uico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentem totam conuitijs. Hoc ubi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes ut nō suam, sed læsi numinis ulcisceretur iniuriā. Tum præses ueritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum uiolatorem legis securi ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritanis inter & Iudæos orta.

Cap. V.

VII.

OST hęc inter Samaritanas & Iudæos oritur dissidium initijs talibus. Mos erat Galilæis per dies festos Hierosolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum transirent uicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissā inter uiatores & uicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Hac de re certiores facti primores Galilæorum, Cumanum adeunt, orant ut cædem illam ulciscat. At ille à Samaritanis pecunia corruptus id neglexit. Id indignè ferētes Galilæorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes ut se in libertatem affererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum uerò fieri intolerabilem, si cum subditorum contumelia coniuncta sit. Cumq; magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturq; se Cumano persuasuros, ut pœnas de cædis authoribus sumeret: uulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, ascito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans uicos Samaritanorum incendijs & rapinis uastauerat. At Cumanus cognitis quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam, & quatuor cohortes peditum: armatisq; etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos affecutus multos perimit, plures uiuos captos abducit. Tum uerò Hierosolymitanorū primi genere atq; honoribus, ut uiderunt ad quantam calamitatem uentum esset, induiti saccos, & capita conspersi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendā patriam, & templi incendium, liberosq; cum uxoribus captiuos abducendos ut profanis nationibus seruirent: rogabantq; ut mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterū, & suas quisq; domos repeterent. His uerbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones uerò ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tēpore uniuersa Iudæa repleta est latrocinijs. Porro Samaritanorum primates Numidium Quadratū Syrię præsidē tunc Tyri degentē conueniunt,

Eleazarus latro.

VIII.
Samaritani Iudæos apud Quadratum accusant.

ueniunt, & ludæos accusant, quod uicos eorū diripuerint ac incenderint, ad-
dentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriā, quàm cōtemptam Romano-
rum potestatem, ad quorum cognitionem pertineret de iniurijs prouincia-
lium decernere: nunc istos quasi nulli usquam essent Romanorum magistra-
tus, uicinos infestasse excursionibus. Quamobrem nunc se uenisse, ut uindi-
ctam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi
contrà & seditionis & pugnae causam in Samaritas referebāt, sed maximè in
Cumanum, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem dissimulanter
tulisset. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicēs se prolaturum senten-
tiam, postquam præsens apud Iudæam rei ueritatem exactius cognouerit. Ita
tum infecto negotio discessum est. Paulo uerò post Quadratus uenit in Sa-
mariam, ubi quum iussisset reos causam dicere, comperit Samaritanorū cul-
pa tumultū illum excitatum. Cognito deinde quod & Iudæorū quidam res
nouas moliti fuissent, in crucē egit quos Cumanus uiuos ceperat. Inde profes-
ctus in uicū Lyddam instar urbis amplum, sedens pro tribunali, & iterū Sa-
maritanorum causam audiens, didicit ē quodam Samarita, Dortum Iudæo-
rum primatē cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionē sollicitasse: quos
præses affecit supplicio. Ananiam uerò summum pōtificem, & Ananum du-
cem, uinctos Romam misit, ut apud Claudium Cæsarem facti sui rationem
redderent. Primores enim Samaritanorum atq; Iudæorum, simulq; Cuma-
num procuratorem, & tribunum Celerem ire in Italiā iussit ad imperato-
rem, ut sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebāt controuersijs.
Ipse ueritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adiit Hierosolyma: ubi pa-
cata inuenit omnia, populūq; occupatum patrio festo, & operantem sacri-
ficijs. Credēs igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam re-
petijt. Cumanus porro & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur cau-
sam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorū Cæ-
saris: quorū opera uicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Ro-
mæ degens, Iudæorum primores premi fauore potentum uidens, multis pre-
cibus obtinuisset ab Agrippina uxore Claudij, ut marito persuaderet legiti-
mè causam cognoscere, & in deprehenso tumultus authores iustam profer-
re sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus ut
comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudici-
um uenerant supplicio tradidit. Cumanum uerò multauit exilio. Celerem
uerò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectate toto populo rap-
ptari per uias, atq; ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam
misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperij sui duode-
cimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Tra-
chonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysæ fuerat. Chalcidem uerò ei abstu-
lit, cum iam dynasta illius fuisset quadriennio. His donationibus ornatus à
Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorū regi circumciso sororem Dru-
gillam. Epiphanes enim Antiochi regis filius recusarat eius nuptias, quod
mutata sententia Iudæorum religionē amplecti nollet, ut erat pollicitus puel-
læ parentibus. Mariammen quoq; matrimonio cōiunxit Archelao Chelciæ
filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia

Ioseph.

Aa

Bernice

IX.

Claudius Felix
Iudææ prætor.

*Drusilla Iudæa
felici Romano
nubia.*

Bernice nomine. Drusilla aut non multo post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, uisa hac foeminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprum, pro mago se gerentem ad eam misit, qui mulierem sollicitaret ut relicto priore marito ipsi nuberet, beatam se facturum pollicens, si se non fastidiret. Illa cum malè uiueret, uelletque euadere molestationes sororis Bernices, inuidētis sibi formę præcellentiam, cōsensit calcata religione patria Felici nubere: natoque ex hoc marito filio nomē Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum uxore perierit Vesuiiani clade incendiij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porro Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore in uiduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congregari, suaserit Polemoni regi Ciliciæ, ut prius circumcissus se duceret, rata sic se coarguturā mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitijs: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, ut fertur, discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab uxore, & ipse Iudæicæ religionis desertor factus est. Eodemque tempore etiam Mariamme designata Archelaum migravit in thalamum Demetrii, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus quam genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis, & octo mensibus, diebusque uiginti, fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatum esse uxoris ueneficio. Huius mulieris pater fuit Germanicus Imperatoris frater, maritus uero Domitius Ænobarbus, unus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu uiduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem uxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij, nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætina prima uxore susceperat: quam Neroni collocauit. Sic enim nomē priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autē uerita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, uolensque principatum suo filio quærere, procurata ut ferè morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit prefectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductum Imperatorem cōsalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum clam ueneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam: hanc illi gratiam non pro natiuitate solū referens, uerum etiam quod eius artibus ad imperium prouectus fuisset. Occidit & uxorem Octauiam, multosque uiros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere superfedeo, non desunt enim qui res Neronis scripserint: quorum aliqui in gratiam eius, ut bene de se meriti, ueritatē neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, ut merito damnandi sint in historia. Quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationem ueritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. Sed istis ueritatis contemptoribus liceat ut libet scribere, quando delectari uidentur hac licentia. Nos uero quibus propositum est à ueritate nusquam discedere,

*X.
Claudij Cæsaris mors.*

Nero imperator.

qua

quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ uerò nobis Iudæis acciderunt, ea non obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum cōmemoratione uitata. Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. XL Pri-
mo Neronis principis anno, regi Emesorū Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autē Armeniæ dominium Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partē Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agroq; eius habitato uicis xiiij.

Gesta Felicis Iudææ presidis.

Cap. VI.

CAETERVM Iudææ res prolabebātur usq; in deterius. Rursus enim referta erat latrocinij, & magicis præstigiatoribus imperitiq; uulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat supplicijs: & in his Eleazarū Dinæi filium, qui non mediocre latronū globum circa se habebat, dolo uiuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esses passurus, persuasit ut ad se ueniret: moxq; uinctum Romam transmisit. Cumq; odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, ut admonitus ab eo sæpe de administrandis melius rebus Iudaicis, ne erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem misisset, rationem excogitauit qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis si admoneantur crebrius. Qua de causā Felix amicum Ionathæ fidissimū Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, ut sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam presidis perfecit his artibus. Quidā quasi religionis ergo in urbem ascenderunt sicis clam succincti sub uestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominē. cuius facinoris quia nemo ultor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa uentitantes, & tela ce-
lantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, id' que non modò in reliquis urbis partibus, sed in ipso templo etiam. Nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, perinde ac si nihil hoc modo pietatē lēderent, unde fas est credere Deū tāta impietate offensum auersatū esse Hierosolyma: temploq; ut non amplius puro domicilio Romanos induxisse purificaturos id flāmis lustralibus: gentiq; cum liberis simul & uxoribus seruitutis iugū imposuisse, quo castigationes redderentur hoc infortunio. Et urbs quidē talibus inestabat latrocinij. Impostores autē & magi turbas illectas post se trahebāt in solitudines, pollicentes se diuinitus ostēsurus eis clarissima signa & prodigia: persuasāq; multitudo mox poenas luit dementiæ. retractos em̄ eos Felix neci dedit. Eodē tempore quidā ex Ægypto uenit Hierosolyma, uatē se esse profitens, & plebi suadens ut secuta se in mōtem Oliueti ascenderet, qui ē regione urbis ad quintū abest stadium: illic enim uisuros suo iussu cadere Hierosolymorū moenia, ita ut per eorum ruinas aditus in urbem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbā seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos uiuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursus ad rebel-
landum Romanis incitabant populū, dictitantes excutiendum illorum impe-

Felix Ionathā pontificem & alios interficit per sicarios.

XII.

De Ægyptio falso uate.

Ioseph.

Aa 2 rium,

XIII.
Inter Iudeos et
Syros seditio
Cæsariensis.

Seditio inter
pontifices et
sacerdotes.

rium, & non assentientiū uicos direptos absumentes incendijs. Apud Cæsaream quoque inter Iudeos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. Nam Iudæi potiore conditione uolebant esse, quod urbis eius conditor Herodes rex fuisset Iudæus genere: id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant urbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullū Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionē præsidum, correptisque ex utraque parte tumultus authoribus affecerunt eos uerberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquādiu. Rursum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros lacebant conuitio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo quod plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos cōuitia. deinde ad lapides uentum est, ita ut multi utrinque uel sauciarentur uel caderent. penes Iudæos tamē fuit uictoria. Felix autē ut uidit cōtentionē progressam usque ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos ut desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multisque cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorū domos diuitijs refertas in prædam concessit militibus. Iudæorū uerò honoratiores ac modestiores sibi ipsis timentes rogauerunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceretque iam & resipiscendi facultatem cōcederet: id quod præses indulxit eorū precibus. Per idem tempus Agrippa rex summum sacerdotiū Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuiū, singulique incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominū, conflictantesque inter se mutuis certabant cōuitijs & lapidationibus: nec erat qui cōpesceret, quasi uacante urbe magistratibus. Intantū autē exarsit summorū pontificū impudentia, ut auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas sacerdotibus decimas, aliquotque pauperiores è sacerdotū ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat uolentia seditiosorum quàm iustitia.

De procuratore Porcio Festo, et de sicarijs.

Cap. VII.

CAETERVM postquā Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorū Cæsaream incolentiū Romam profecti sunt Felicē accusaturi: dedissetque omnino pœnas iniuriarū quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eū donasset Pallātis fratris precibus, qui tam in precio erat apud principem. Cæsariensium etiam Syrorū duo præcipui, Beryllum, qui pædagogus Neronis fuerat, tunc uerò Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruerunt ut impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudeis eius ciuitatis ius, hætenus cōmune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. Ex his literis postea calamitatum nostrarū omnium causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses ubi cognouerunt quæ scripta essent, magis etiam perstabant in seditionibus, donec initium belli conflatum est. Cum autem uenisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus uicos passim populatibus, quorum ferocissimi appellati sicarij, tunc ad maximū numerum excreuerant, utentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis, quales sicas Romani nomināt, unde latronibus ipsis cognomen est inditum, multorum cæde infamibus: qui, ut iam dictū est, festis

festis diebus admixti turbæ undiq; in urbem confluenti religionis gratia, nullo negotio quotquot collibuisse tollebat de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorum uicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres & pedestres copias misit contra quendam impostorem magum, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos uanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi uniuersi unà cum seductore ab immixtis militibus oppressi sunt. Eodē tempore Agrippa rex extruxit insigni amplitudine domum propè porticum in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorū fuerat, sitam in edito loco unde amoenissimus prospectus patebat cōtemplari urbem uolentibus, cuius uoluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. Id ubi uiderunt Hierosolymitani procures, tulerunt indignissimè. Neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. Quamobrem altum parietē excitauerūt suprà exhedram, quæ erat in interiore templo uersa ad solem occiduum. hæc non solum regij triclinij prospectum arcebat opposita, uerumetiam occidentalis extra templum sitæ porticus, ubi festis diebus Romani stationes habebat ad templi custodiam. quo facto tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. Ciues autem rogauerunt ut liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse uiuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. Quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc uxori suæ Poppeæ piæ foeminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos uiros redire permisit, Chelciam uerò & Ismaelem apud se detinuit obsides. Id postquā Agrippa rescuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

De procuratore Albino.

Cap. VIII.

CAESAR autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex uerò Iosepho iusso priuatam uitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi uocato Anano eodem quo pater nomine. Seniores istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, ut qui filios habuerit quinq; omnes potitos Dei pontificio, cum prius ipse diutissimè hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorum pontificum cōtigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus est omnium Iudæorum in iudicando crudelissimum, ut antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & unà quosdam alios, tanquam legum uiolatores, lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis displicuit: missisq; ad regem clam nuncijs rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes uenienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu Ioseph.

XV.
Disidium inter Agrippam regem & procures Hierosolymitanos.

Anani felicissimus.

XVI.

Diui Iacobi mors.

su aduocare concilium. Horum uerbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturum sibi poenas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porro ut uenit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit ut pacaret prouinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & charior, honorabaturq; ob liberalitatem ab omnibus: quotidieq; Albinum donis uenerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeuntes areas, ui auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos qui cunctarentur reddere. Alij quoq; pontifices faciebant similia, nemine ualente compescere: & sacerdotes quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo qui tum superuenerat noctu urbem ingressi uiuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiae pontificis filius. hunc uinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, ut ex eorum numero decem captiuos solueret: tum Ananias urgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones enim semper aliquam artem comminiscabantur, qua ex Ananiae cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant quàm è suis aliquot reciperent: auctiq; denuò magno numero, & recepta audacia, totam eam regionem uastabant. Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomcearijs Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem uocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendijs magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum usum ingenti ui pecuniæ. Frumentum enim donauit ei populo, & oleum uiritim distribuit: totamq; eam urbem ornauit statuis passim dispositis atque expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: unde magnam sibi apud subditos parauit inuidiam, quòd suos spolians externam urbem excoleret. Eodem rege iubente Iesus Gamalielis filius, in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio, nō libenter sibi cedenti, unde natum est inter utrumq; dissidium. Ascitis enim globis audacium iuuenum sæpe à conuijs prorumpabant ad lapides. Sed superior erat Ananias, ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque circa se manum habebat sceleratorum hominum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui uiolenti, & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atq; ex illo maximè tempore labare cœpit nostra respub. & indies in deterius ruere.

XVII. Porro Albinus audito Gesium Florum sibi successurum uenire, uideri uolens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis uinctis, quotquot erant in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos q̄ leuioribus de causis coniecti fuerant in uincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modum uacuato uinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines, quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito rege induxerunt eum precibus, ut aduocato concilio decerneret eis usum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus.

Noue turbe.

Sacerdotes fame pereunt.

*Agrippa rex
Theatrum Berytium exornat.*

Leuite contra legem lineam stola utuntur.

bus. Hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriā. neque frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, ut deposito priore habitu, lineū ut uoluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam uiolatæ absq; piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cum uideret esse in otio circiter octodecim opificum millia, solitorum hætenus in templo ex operarum mercedibus uictum quærere, nolensq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiēs: quod uel una hora operato statim merces repræsentaretur: suasisit regi ut orientalem instauraret porticum. Ea templi extrema claudebat, profundæ ualli & angustæ imminens, ac proinde subnixā muro quadringentos alto cubitos, saxi constructo quadratis ualde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum uiginti, sex uerò altitudo: opus Solomonis regis, qui primus uniuersum templum condidit. Rex autem cuius curæ Claudius Cæsar fabricam templi cōmiserat, reputās, quodcunq; opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticum egētem & tempore longo & pecunijs plurimis, nō annuit populi precibus: sed urbem candido saxo consternere non uetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicum bellum habuit initium. Conueniens uidetur præsentī historiæ narrare de pontificibus quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot usq; ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotium gessisse fertur Moyses germanus Aarō pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati mansisse hunc honorem perpetuū. Vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei pontificem fieri nisi descēdentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi uel regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur uniuersi à primo Aarone usq; ad Phanasm, quem belli tempore seditio si declarauerunt pontificem, LXXIII numero. horū XIII præfuerūt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moyses erexit Deo tabernaculū, usq; dum in Iudæam uentum est, ubi Deo templum ædificauit rex Solomo. nam à principio pontificibus nō succedebatur nisi mortuis: deinde uiuentibus etiam subrogari coeperūt alij. Itaq; hi XIII cum essent duorum Aaronis filiorum posterij, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt. Sub his primò penes optimates administratio fuit reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad reges transijt. Ex quo aut die patres nostri ductu Moyses Ægyptū sunt egressi, usque ad templum à Solomone rege conditum, elapsi sunt anni DCXII, post XIII illos pōtīfices alij XVII secuti sunt, à tempore Solomonis regis sibi succedentes, usq; dum Nabuchodonosor Babyloniorū rex contra nostram urbem expeditione facta templū incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecū quoq; pontificem illò abduxit. Horum pōtīficatus tempus CCCCLXVI annorū fuit, mensiū sex, dierum decem rempub. Iudæorum gubernantibus regibus. Post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annū Cyrus Persarum rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in an-

XVIII.
De pōtīficibus
digressio.

tiquam patriam, permisit templum denuò condere, quando Iesus Iosedec filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posterì quindecim uniuerſi uſque ad regem Antiochum Eupatora ſtatum reipub. popularem rexerunt per annos cccc xiii. Cæterum iam dictus Antiochus cum ſuo duce Lyſia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum uita ſimul priuauit, & ſacerdotio, repulſoq; à ſucceſſione eius filio, Iacimum conſtituit ſummum pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, ſed non ex eadem familia. Quamobrem Onias deſuncti Oniæ pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profeſtus, & inſinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatrz eius coniugis amicitiam, perſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo templum inſtar Hieroſolymitani extruerent, ſeq; illic pontificem conſtituerent: de quo templo ſæpe aliàs diximus. Iacimus autem triennio in pontificatu exacto mortuus neminem ſucceſſorem habuit, ſed per ſeptennium ſine pontifice manſit ciuitas. Dein poſtquam Aſſamonæorum familiæ principatus noſtræ gentis eſt creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt ſummum pontificem, qui ſeptennio toto præfuit. Quo per inſidias Tryphonis ſublato è uiuis, frater eius Simon obtinuit id ſacerdotium. Cui dolo generi oppreſſo inter epulas, filius Hyrcanus in honore ſucceſſit. Eum cum per unum & triginta annos geſſiſſet, iam decrepituſ ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine Ariſtobulus eſt dictus. Huic frater hæres fuit tam regni quàm ſacerdotij, poſtquam ille ſumpto tum primum diademate unum annum utraq; dignitate potitus eſt. Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens pontificatui cum uigintiſeptem annis præſuiſſet rebus Iudaicis, moriens Alexandræ uxori permisit deligendi pontificis arbitrium. Illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia poteſtate nouennio è uiuis exceſſit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. Nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello uictum pontificem ad priuatam uitam redegit, & ſibi ipſe regnum ſimul uſurpauit ac ſacerdotium: exactisq; in utraq; dignitate tribus annis, & totidem menſibus, cum ſuperueniens Pompeius uic cepiſſet Hieroſolyma, à uictore uinctus Romam miſſus eſt cum liberis: & Hyrcanus reſtitutus in pontificatum, principatum quoque ſuæ gentis accepit, ſed abſque diademate: præterq; priores illos nouem, per alios xxxiii annos ſummum ſacerdotium obtinuit. Poſt quos completos Barzapharnes & Pacorus dynaſtæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoq; uiuo abducto Ariſtobuli filium Antigonom regem conſtituunt: qui poſt tres annos & totidem menſes expugnatus ab Herode & Soſio, apud Antiochiam iuſſu Antonij dedit ſupplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno, non amplius ex Aſamonæo genere creauit pontifices, ſed eum honorem quibuſuis ex ſacerdotum ordine conceſſit, etiam obſcuris, abſque uno Ariſtobulo. Hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes ſuæ uxoris fratrem, ob fauorem populi, & Hyrcani aui memoriam ſummo ſacerdotio dignatus eſt. Deinde ueritus ne omnes in illum eſſent propenſiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piſcina, ut ſuprà diximus: neque poſtea ulli ex Aſamoneorum poſteritate hoc ſacerdotium committere uo-

re uoluit. idem fecit in ordinandis pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præsuerunt provinciae. Sunt igitur qui ab Herodis principatu usque in diem qua templū & urbs incendente Tito conflagrauit, pontificatum gesserunt, in uniuersum numero uiginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus haec tenus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudeos affecerit iniurijs, ut coacti fuerint arma sumere. Cap. IX.

GESSIVS autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. Is Clazomenus erat genere, adduxitque secū Cleopatram coniugem non minus improbā, per quam ut Poppææ Augustæ amicā, Iudææ administrationē impetrauerat. Adeo uero potestate uiolenter abusus est, ut Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficium. Nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quasi ad ostentandam missus malitiam, publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciēs. Erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis unquam lucris satiabilis, undecumque parua æquē captans ac magna, ut etiam latronum esset particeps. Multi enim illum quæstum exercebāt securi de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeoque nullus erat iniuriarum uel modus uel finis, ut miseri Iudæi non ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs, ad externos fugere, iudicantes ubiuis etiam apud Barbaros se uiuere posse commodius. Et quid multis uerbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere Florus nos compulit, malens semel uniuersos quàm paulatim perire. Itaque secundo anno postquam is uenit procurator in provinciam, duodecimo uero Neronis imperij, bellum id coëptum est: quo tempore quanta uel coacti fecerimus, uel perpessi sustinuerimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. Atque hic dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumētum sequitur. Præsens autem operis textus continet totum illud tempus inter primā creationem hominis & annum Neronis principis duodecimū: quæque per tot secula Iudæis uel in Ægypto obuenerunt, uel in Palæstina cæteraque Syriā, tum quas clades ab Assyrijs & Babylonijs acceperimus, quouē modo tracti fuerimus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. His enim omnibus accuratè descriptis, etiā pontificū successiones recensuimus, continuatas per annorum duo millia. Pari diligentia regū quoque res ordine tradidimus, & status reipublicæ monarcharumque potentiam, per omnia secuti auctoritatem sacrorum uoluminū, ita ut à principio sumus polliciti. ausimque addere quod nemo alius scriptor Iudæus externus ue potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus proderet. Ego enim tribulium meorum confelsione disciplinas egregiè calleo, Græcanicæ quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronuntiandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit.

Peroratio.

nostri

nostri enim homines non suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur, & seruis commune cum ingenuis. Solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiam, ut eas etiam interpretari ualeant. Quam in re cum multi collocarint operam, uix uni successit atque alteri, quibus mox dignum praeuium contigerit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, gestis que per totam uitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt qui uel attestari possunt, uel coarguere: atque ita concludetur harum Antiquitatum tractatio, comprehensa uiginti uoluminibus, uersuum uero sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compedio rursum referam belli casus, & quae nobis in praesentem usque diem euenerunt, quae incidit in decimum tertium annum principatus Domitiani Caesaris, aetatis uero meae sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudaeorum opinionibus, & de Deo eius que essentia, & de legibus: quare per eas liceat nobis alia facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI VITA

Iosephi genus.

MIHI uero genus est non obscurum, sed longa serie, ductum a sacerdotibus: & sane quemadmodum apud alios aliae nobilitatis rationes censentur, ita apud nostrates ius sacrorum habere argumentum est illustris originis. Ego autem non solum ex sacerdotum ortus sum genere, uerum etiam ex uice prima inter uiginti quatuor illas, quas inter non mediocre discrimen est. Quin & ad regium genus per matrem pertineo: quando quidem Asamonaeorum familia, ex qua illa prognata est, tempore longo regnum simul & sacerdotium in gente nostra obtinuit, nunc ipsam serie propagationis pertexam. Atauus mihi fuit Simon Pselus cognomine, quo tempore Hyrcanus Simonis pontificis filius eius nominis primus summum sacerdotium tenuit. Is nouem filios habuit, & in his Matthiam Aphliae cognomine. Hic ex Ionathae summi pontificis filia Matthiam Curum suscepit, primo anno Hyrcani principis. Ex eo Iosephus progenitus est anno regni Alexandrae nono: qui Matthiam genuit annum decimum regnante Archelao. Is porro me genuit imperij C. Caesaris anno primo. Ipse autem filios habeo tres: quorum Hyrcanus maximus, natus est anno quarto Vespasiani principis, deinde septimo Iustus, nono Agrippa. Atque hanc generis nostri successionem ut est in publicas tabulas relata huc transcripsi, parui faciens improborum calumnias. Matthias autem meus pater, non nobilitate solum, sed multo magis iustitia fuit celebratus, idemque in maxima nostrarum urbium, uidelicet Hierosolymis, clarissimus. Ipse a pueritia cum Matthia eisdem parentibus nato incubens disciplinis egregie profeci, uisusque sum intellectu & memoria

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

RERVM ET VERBORVM IN IOSEPHO MEMORABILIVM LOCVPLETISSIMVS INDEX.

Aron Moyfi in Aegyptum redeuntis occurrunt	50	Abilamarodachus Nabuchodonosori F. in paternum regnum succedit. & loachimum e uinculis eximit	283	gnum pradicat	222
Aaron igneum uincit angelum	901	Abimelech amore Saræ captus	18	Achimias	277
Aaronis filij duo seniores dum offerrunt, exusti	72	Abimelechus principatum sibi quomodo uendicauit	126	Achilophel sibi ipsi manus affert	189
Aaronis sacerdotium	71	Abimelech ⁹ Sicimitas ulciscitur	127	Acme ad Antipatrum epistola	650
Aaronis uirga floret	87	Abimelechi fœdus cum Isaco	23	Acme malitia	476
Aaronis mors	88	Abimelechi mors	128	Actiacum bellum	624
Aaroni & eius posteris sacerdotiũ confirmatum	85	Abiramus & Dathamus terra ab sorpti	86	Adadus Sarrariam obsidet	246.
Abaneth qualis zona	63	Abisace puella calefacit senem Dauidem	204	& 235	
Abaris	855 & 856	Abisæus Ioabi frater	196	de Adado Nicolai Damasceni testimonium	178
Abaris Typhonis urbs	867	Abis & Nadabus igne sacrificio combusti	72	Adadum Damasci regẽ Dauid prælio superat	ibid.
Abaris urbs à pastorib. condita	869	de Abramo Nicolai Damasceni & Berosi testimonia	14	Adeus Solomoni infestus	221
Abbarus pontifex	861	Abramus unius Dei præco	13	admonitio Iosephi ad Iudeos	788
Abdastratus rex Tyrionum Baleastrato patri successit	858	Abramus cum Lotho fines partitur	14	Adoma Hebræis quid significet	29
Abdastrati mors	ibid.	Abramus Aegyptiorum religionem refellit	14	Adomus	ibid.
Abdeel Ismaelis F.	19	Abramus uictores Assyrios opprimit	15	Adonias regnum afficit	199
Abdemunus Solomonis ænigmata soluit	858	Abram in Gerara Palestinæ migrat	17	Adonias à Solomone ueniam impetrat	200
Abdon	129	Abramus à Deo tentatus	19	Adonias à Salomone occiditur	204
Abel à Caino interfectus	910	Abramus Isaco curat uxorem de Mesopotamia petendum	21	Adonibezerus ab Israelis captus	117
Abelmachea oppidum mulieris prudentia seruatum	194	Abraham parens Iudeorum	760	edificia circa templum Hierosolymitanum incendantur	816
Abemerigus Isatæ filiam suam dat uxorem	546	Abrami natiuitas	13	Aegyptius falsus uates	555
Abener Dauidem adit 171 à Ioabo interfectus	172	Abrami in Aegyptum migratio	14	Aegyptius pseudopropheta Iudeos affligit	673
Abener ad Dauidem deficit 171 populum Dauidi conciliat. ibid. Asaem interficit	170	Abrami ex Chetura progenies	20	Aegyptius ranis infestatur	52
Abesalon à Chusi deceptus	187	Abrami domicilium, uicus	14	Aegyptus unde dicta	857
Abesalomus patris concubinas stuprat	187	Abrami mors	522	Aegyptus locustis infestatur 53 tenebris.	ibid.
Abesalomi cesaries	185	Abramo prole Deus pollicetur	16	Aegyptus à Cambyse uastata	53
Abesalomi contra patrem coniuratio	186	Acenchres	856	Aegypti reges cur Pharaones dicitur	217
Abesalomi mors 190 Dauidi nunciatur.	ibid.	Achabus Israelitarum rex impius	231	Aegypti rex pueros mares Hebraeorum necari iubet	44
Abias Arabum rex ab Izate uincitur	549	Achabus Adado Syrorum regi parat	237	Aegypti ubertas	14
Abias Hieroboamum prælio uincit	229	Achabi Israelitarum regis mors	240	Aegypti descriptio	764
Abiathar	205	Achabi liberi septuaginta interficiuntur	251	ab Aegypti rege Sara raptæ	14
Abiatharus ad Dauidem se confert	159	Achar punitus	111	Aegyptij Israelitas affligunt 44. & Aegyptij mari obruuntur 55 (54)	
Abibalus Tyrionum rex	858	Acharis sacrilegium	110	Aegyptij à primordio uirilia circumcidunt	862
Abigea Nabali uxor Dauidem comotum placat.	162	Achazes Assyrios auxilio aduocat	261	Aegyptiorum plage	52.53
Abigeam Dauid ducit in matrimonium	163	Achaze Israelitarum regis gesta	480(260)	Aegyptiorum de Iudeis maledicta	866
		Achiabus	227	Aegyptiorum religio	878
		Achias uates	227	Aelius Gallus	431
		Achia propheta Hieroboamo regnum pradicat	222	Aemilius Regulus	522
				ænigmata Solomonis soluuntur	858
				erarium Iudeis nullum, præter sacrum	384
				Aethiopes à primordio uirilia circumcidunt	862
				HH Aethio	

INDEX

Aethiopum expeditio in Hierosoly-	Alexandra Aristobuli & Mariae es-	Amalecitis regio	29
mitanum agrum	figies mittit ad Antonium	Amalecus nothus Aliphace filius	
229	411	ibidem.	
affectuum naturae quam late pate-	Alexandra fugam clam moliens de-	Amalecite ad bellum se preparant	
ant	prehenditur	aduersus Hebreos	59
896	412	Amalecitas fundunt Hebraei	60
affectuum dux mens pia	Alexandra mors	Amalecite à Saulo uicti 147 et 148	
901	375	Aman Iudeos ad necem deposcens	
affectibus nū imperet pia ratio	Alexandra dominationi iungunt se	impetrat	302
897	pharisei	Aman consultrice uxore crucem ca-	
Agagus captus	601	rigit Mardoccheo	304
148	Alexandram pharisei seuire faciunt	Aman ab Esther apud regem accu-	
Agagi mors	373	satus	306
149		Aman in crucem tollitur	ibid.
Agalla	Alexandram proceres mitigare co-	Amaramus exilio punitur	545
377	nantur	Amaraman Deus alloquitur	45
Agar ex Abramo grauida	373	Amarinus Israelitarum rex	231
16	Alexander à Iudeis deditionem po-	Amasas à Dauidе exercitui preposi-	
Agare persuadet angelus, ut ad he-	stulat	tus	193
rum reuertatur	310	Amasas à Ioabo interfecit	194
16	Alexander Cleopatram ducit in ma-	Amasie uictoria de Israelitis	256
Agatharchide locus de Iudeis	trimonium	Amasias Amalecitarū deos colit	257
864	349	Amasias à Ioā uincitur	ibid.
865	Alexander Ionathan in summo ho-	ambitio	172
Aggeus populum animat	nore habet	Amenophis Aegyptiorū rex	856 et
294	Alexander octingentos Iudeos cru-	867 in Aethiopiā aufugit	869
agnum in templo parit bos	cifigit	Ameffes	856
817	371	Ametbala Ioazi mater, impijs & im-	
agri Chananei diuisio	Alexander Demetrium bello aggrega-	puris moribus praedita	271
114	ditur 345 Ionathā in partes suas	Ammanite mutuis uulneribus ca-	
agricultura lex	traducit	dunt	242
100	346	Ammanite à Saulo uicti	143
agrorum sabbatum	Alexander à Gabinio uictus	Ammanus	17
77	382	Ammaus exusta	658
Agrippa operā nauat Claudio	Alexander Glaphyram ducit in ma-	Ammon Thamare sorori uxor in-	
536	trimonium	fert	183
Agrippa in uincula conijcitur	439	Ammon à fratre Absalomō occidia-	
507	Alexander et Aristobul ^o Salomes ac	tur	184
Agrippa soluitur	Pherore calūnijs appetitur	Ammonite à Ioabo prelio uicti	180
510	439	Ammonius insidiator Ptolemæi Phi-	
Agrippa in Caesaris amicitiam se in-	Alexāder rex cōstituitur 599 cū sub	lometoris occiditur	351
sinuat	iectis in gratiā redire conatur 599	annis Sabbatici miraculum	831
505	Alexander ob Glaphyre superbiam	Amoris regio duabus & dimidia	
Agrippa ex priuata fortuna ad ma-	omnibus inuisus	tribubus conceditur	95
gnā potentiā euectus 502. et inde.	634	Amorei ab Hebraeis uicti	89
Agrippa Hierosolymam munit	Alexander eunuchos muneribus cor-	Amos Manassis filius Iude rex prom-	
541	rum pit	pter impietatem occiditur	268
Agrippa diuinitus ob insolentiam	636	amphitheatrū Herodes extruit	427
interficitur	Alexander in uincula cōijcitur ibid.	Ananias Iudem Helenam & Ixatē	
543	661	Iudaicos ritus docet	547
Agrippa rex theatrum Berytū exa-	Alexander Antiochi Epiphanis F.	Ananias cur Sedrach appellatus sit	
ornat	Ptolemaidē occupat 345 & 367	279	
542 & 558.	Alexander Aristobuli F. securi per-	Ananias & Chelcias Iudei Cleopa-	
Agrippa populo in auxilium mittit	cussus	tre copijs praefecti	364
3000 equites	385 & 607	Ananie malicia	581
685	Alexandri successores	Ananias pontifex occiditur	687
Agrippa à Iudeis urbe pellitur	312	Ananus Ammauninus Simonis fater	
684	Alexandri Antiochi Epiph. F. mors	les	813
Agrippa in Iudeam reditus	352. 363. & 601	Ananus Sethi F. pontifex cōstituitur	
539	Alexandri expeditio in Coelefyriam	495	
Agrippa gesta usq; ad ipsius obitum	369	Anani felicitas	557
541	Alexandri Iudeorum regis res ge-	Anani	
Agrippa ingenium	ste		
542	366. & inde.		
Agrippa ad Herodem nauigatio	Alexandri cum parente reconcilia-		
504. & 505	tio 447 defensio		
Agrippa regis litera ad Iosephum	446		
586	Alexandri & Aristobuli Herodis		
Agrippa prodigalia 504 et 543	filiorum mors		
& 670	465		
Agrippa ad Iudeos oratio, ad obe-	Alexandri Antiochi Epiphanis F. ad		
diendū Romanis hortantis	Ionatham litera		
679	546		
Agrippa nūciatur Tiberij mors	Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo bellum		
510	605		
Agrippam Eutychus apud Tiberiū	Alexandri litera ad Ionathā		
accusat	346		
507	Alexandro obuiā exeunt Iudei		
Aicanus	311		
277	Alexandro Macedonia regi Pamphy-		
Aine oppidi excidium	lium pelagus cecidit		
111	56		
ab Ainatis cladem accipiunt Hebraei	Alexandrium arx		
110	603		
Alanorum in terram Mediam irru-	Aliturus mimorum actor		
ptio	563		
838	allegoria tabernaculi		
Albinus Iudae praefes	70		
557			
Alcinus pontifex constituitur			
339			
Alcinus pontifex manū facit			
340			
Alcimi pontificis mors			
342			
Alexandra uxor Alexandri			
373			

INDEX

Anani ad populum cohortatio	740	seuus	899	condit	448
Anani encomium	749	Antiochus septem fratres ad legis		Antiquitatum libri quid contineant	
Anano sacerdotium adimitur	495	uiolationem cohortatur	902	561	
Anarabache quid	68	Antiochi edictum de templo Hiero=		de Antiquitate Iudaica qui Græci	
Anchus Gittæ rex	164	solymitano	322	scripserint	865
ancille & libertinæ questionibus subij-		Antiochi de Iudeorum pietate & fi-		Antonia extructa	437
ciuntur	644	de testimonium	ibid.	Antonia arx collabatur	802
Andromedæ catenarum uestigia	724	Antiochi epistola in Iudeorum gra-		Antonia euerti iubetur	806
angeli lucta cum Iacobo	28	tiam	322	Antoniae situs	781
angeli ab Abramo hospitio excepti	17	Antiochi opē inuocant Iudei	329	Antoniam inuadunt Romani	804
angeli à Lotho hospitio excipiun-		Antiochi Epiphanis interitus	337	Antonius Samosatam obsidet	405
tur	ibid.	Antiochi Pij mors	370	Antonij decretum secundum Iudeos	
Anileus Artabanum adit	517	Antiochi Dionysii in Iudeam expe-		395	
Anileus amoribus corruptus dege-		ditio	370	Apachnas	855
nerat	518	Antiochi Magni fauor in Iudeos		Aphrica ab Ophre denominata	20
Anilai uxor peregrinam religionē		321		Apion Iudeos accusat	512
retinet	519	Antiochi regis clades	837	Apionis Grammatici mendacia de	
Anileus uictus à Mithridate	520	Antiochi Epiphanis in Iudeos per-		Iudeis & tota uita taxata	874
Anilai mors	520	fidia	880	& 875	
animaliam mactatio	884	Antiochi tyranni mors	910	Apionis calumnia de Iudeorum iurē	
de Animæ immortalitate Indorum		Antiocho Samaritæ assentantur	330	iurando	883
opinio	844	Antiphilus	471	Apionis mendacium de Græco ho-	
annales Tyrionum	857	Antipas regnum affectat	583 &	mine à Iudeis immolando	880
annales Phœnicum	861	654		Apionis mendacium de Zabido	882
annales Hebræorum	852	Antipater Salomes F. Archelaum ac-		Apionis mors	884
annales à Græcis neglecti	851	cusat	483 & 655	Apionis locus	874
Annius Rufus	495	Antipater Aristobulum in regnum		Apis	868
Annius Minucianus	522	restituere conatur	602	Apollonius Syriæ Phœniciæq; præ-	
L. Annii Gorfam capit	758	Antipater quomodo claritatem &		fectus	898
annus Iobelus	78	potentiam sibi parauerit	376	Apollonius Antiochi dux interfici-	
Anthedonem restaurat Gabinus		Antipater Aristobulo inuisus	602	tur	332
382		Antipater à Nicolao accusatur		Apollonius Ionathā prouocat	349
Antigonus iunior Romam cum suis		649		Apophis	855
sororibus deportatur	381	Antipater in uincula cōiicitur	473	Apfanes Israelitarum præses	129
Antigoni & Antipatri lis apud Cæ-		Antipater conuictus	475	aqua in sanguinem conuersa	52
sarem	386	Antipater Herodem adit	647	aqua amara dulcescit	57
Antigoniani ab Herode apud Hiero-		Antipater Iudeos Hyrcano conci-		aque calide apud Emmauntē	496
chuntem uincuntur	403	liat	387	aque apud Iotapatenos penuria	
Antigonus à Sofio & Herode oppri-		Antipater ueneno tollitur	393 &	712	
mitur	407 & 409	479		aquila aurea direpte ultio	654
Antigonus ab Aristobuli satellibus in-		Antipater præfectus Iudæ declara-		aquila cur utantur in uexillo Roma-	
terfectus	598	tur	609	ni	709
Antigoni crudelitas	621	Antipatri Herodes F. malicia	466	ara DEO VICTORI à Mose ex-	
Antigonus se dedit	623	Antipatri contra Herodem insidie		tructa	61
Antiochus Epiphanes Hierosolymā		468		ara inaurata tabernaculi	68
uastat	239 & 594	Antipatri genus	376	ara ex duodecim lapidibus extructa	
Antiochus Eupator templum Hiero-		Antipatri calliditas	632	& Pascha celebratum	109
solymitanum obsidet	339	Antipatri proles	384	Arabes	19
Antiochus Ionatham sibi conciliat		Antipatri res gestæ 385. cum Cesa-		Arabes uincit Herodes	419
353		re amicitia.	386	in Arabiam Herodis expeditio	
Antiochus Pius cum Hyrcano fœ-		Antipatri in Herodem maligna stu-		457	
dus init	361	dia deprehensa & ultia	646 &	Arabum mulieres ueneficæ	470
Antiochus cum Iuda fœdus facit	339	inde		Aranes Abrahami frater	13
Antiochus Grypus occiditur	370	Antipatri insidias Herodes cognō-		arboribus frugiferis parcendum in	
Antiochus Comagenæ rex	542	scit	470	militia	105
Antiochus Hyrcanum obsidet	596	Antipatri contra patrem conspira-		arca ad Hebræos reportata	137
Antiochus ciues prodit	828	tio	641 & inde	arca in Hebræorum castra portatā	
Antiochus Eleazarum ad uescendū		Antipatrum Iudei primores accu-		135	
immudis inuitat	899	sant	388	arca ab Dauide Hierosolyma trans-	
Antiochus Epiphanes superbus &		Antipatrum Herodes accusat	473	lata	176
		Antipatridem oppidum Herodes		arca Noë reliquie	546

INDEX

Arcades antiquitatem sibi arrogant	851	rerum summa conflictus	802	audaciam Iudeorum nuncii Romanorum disciplina	784
Archelaus Herodis minas arte dissolvit	637	Aristobulum Herodes tollendum curat	412	augurium cuiusdam Germani de Angrippe	507
Archelaus & Philippus falso accusantur	646	Arion ab Hyrcano in vincula coniectus	326	aula regia	778
Archelaus è suggesto responsa dat populo	481	arma Romanorum	707	auriculae Hyrcano amputantur	399
Archelaus Alexandrum patri reconciliat	456	arma Aegyptiorum Hebraeis distributa	56	Axioramus	277
Archelaus Viennam relegatur	492	Arphachsaides	13	Azael	248
Archelaus ethnarcha instituitur	660	Artabanus Parthorum rex ad Izatem confugit	548	Azael Iudeos infestat	255
Archelaum defendit Nicolaus	484	Izate opera in regnum restituitur	548	Azarias	277
Archelai somnium	661	Artabanus Asinai & Anilai amicitiam expetit	517	Azarias cur Abdenago sit appellatus	279
Archelai erga populum liberalitas	653	Artabanus regnum adipiscitur	497	Azarias in ardentem fornacem proficitur	909
Aretas rex Arabum contra Aristobulum expeditione suscipit	377	Artaxerxes Mardocheum ab Amasene iubet honorari	305	Azarias victores Iudeos ad pietatem cohortatur	230
Aretæ augurium	502	Artaxerxis edictum, quo Iudeorum supplicium revocatur	306	Azotum instaurat Gabinus	382
Aretæ Herodes bellum infert	417	Artaxerxis epulum	300	azymorum festum	53
& 501		Artorius dolo servatur	811	& 54	
Argivus Acusilaus	851	arula suffumigatoria tabernaculi	68	B	
Ariochus	15	Asael ab Abenero interfectus	170	Baal rex	861
arietis instrumenti bellici descriptio	714	Asanethe Iosephi uxor	36	Baalis uates ab Elia uicti interficiuntur	233
adversus Arietem consilium Iosephi ibid.		Asanus Iudeorum rex Zareum regem Aethiopum nunciat	229	& 252	
Aristæi ad Ptolemeum oratio	313	Acalon	702	Babylon sub Balibasare capta	284
Aristobulus & Alexander praefecti	641	Aferitum fors	114	à Babylonijs templum Hierosolymitanum crematum	860
Aristobulus Scaurum muneribus corrumpit	602	Aschaneis eunuchus Iudeorum pueris prepositus	279	Babyloniolorum muri fluvio circumdantur	860
Aristobulus castella occupat	374	Aserymus	858	Babylonium uelum	780
Aristobulus cum sua familia captivus Romam ducitur	605	Asiaticorum ad Cesarem legatio	450	Bacchides amicitiam cum Ionathae inicit	345
& 381		Asineus & Anileus fratres manum faciunt	516	Bacchides à Mathathia occisus	594
Aristobulus ducit Bernicen in matrimonium	439	Asineus sit potens	518	Bacchides Iude infidatur	340
Aristobulus Romæ vinculis elapsus	382	Asinei mors	519	Bacchidis ciuitelitas	594
Aristobulus praelio uictus ab Aretæ	377	Asineum & Anileum aggressus Satrapa vincitur	517	Bacchidis in Iudeam missi victoria	342
Aristobulus Hyrcanum & Aretam nunciat	378	Asphaltites lacus	15 & 862	Bacchid m nunciat Ionathas	344
Aristobulus à Pompeianis ueneno sublatus	385	Asphaltites & Tiberiensis lacus natura contrarij	756	Bacchorus	858
& 607		& 757		Bagoas eunuchus interficitur	469
Aristobulus primus diadema sibi imponit	365 & 597	de Asprenatis morte futura omen		Bagoas Iudeos iniurijs afficit	308
Antigonum fratrem interficit	ibid.	Asis	855 (527)	Baie	512
Aristobuli cum Alexandro pugna	606	Astartus Deleastarti F.	858	Balam & Madianite ad Balamum legatos mittunt	90
Aristobuli parricidium	365 mors 366	Astarte delubrum	858	Baladas Babyloniorum rex	267
& 598		Asyriorum bellum cum Sodomitis	15	Balam ancilla cum Iuobo cubat	26
Aristobuli & Hyrcani de regno apud Pompeium disceptatio	378	Asyriorum exercitus una nocte peste absumptus	266	Balamus uates	90
Aristobuli crudelitas	597	Atheniensium decretum in Hyrcani honorem	387	Balami consilio ad stupra pellecti Hebrei	92
Aristobulo Herodes dat pontificatum	411	Athone	377	Balami oracula à Moysæ in litteras relata	94
inter Aristobulum et Hyrcanum de		Athronges pastor regnum sibi affert	487.657	Balamum alloquitur asina	91
		avaritia Onie pontificis	323	Balatorus	861
		avaritia Cleopatrae	623	Baleazarus	858
		audacia Iudeorum	802	Balis	15
				Ballas	ibid.
				Balthasar Babylonie rex	283
				Banaias	196
				Banus	563
				Baracus imperator designatus	123
				Baras	15
				Barnas	

I N D E X.

Baruchus	277	Bethsamitarum clades, ob conta-	582	Cambyſes Iudeos ab edificando tē-	
Baruchus Hieremie diſcipulus	279	ctam arcam	137	plo prohibet	289
Barzapharnes	560	Bethſuritarum deditio	339	candelabrum aurum tabernaculi	
Baſanes Iſraelitarum rex	230	Betzacharia	595	67	
Baſemmatha Iſmaelis filia	24	Bezetha	776	Capernaum fons	730
Baſſus Herodion capit	834	Boccharus Aegyptiorum rex	972	Caphetra incenditur	761
Baſſus Iudeos interimit	837	Boleus fons	667	Capito procurator Iamniae	504
Batales Ammanitarum rex	278	Bonones	496	Capitolium	521
Bathyllus libertus Antipatri	471	Boothus Ruthen ducit in matrimo-		captiuitatis Iudaicae exordium	688
Batibius	527	nium	134	de Captiua ducenda, lex	102
bdellium	58	Bofcethe	269	carmen Moysi	105
bellum Aſtiacum	624	bos agnum in templo parit	817	Carthago à Tyrijs condita	857
bellum Alexandri cum Antiocho		bouis petulci lex	104	858.875	
600		buccinae argenteae	78	Cafius affligit Iudeos	392:
bellum Alexandri cum Hyrcano &		Bubastes fl.	855	octingenta talenta ab eis exigit.	
Ariſtobulo	605			ibid.	
bellum Herodis è Roma redeuntis		C		Cafius Longinus Syriae praefes	437
617		Abrothaba locus	79	544	
bellum Iudaicum omnium maximū		Cadmus	850	Cafij in Syria res geſtae	384
591		Caduceatorum lex	105	Caſtor Iudeus Romanis illudit	786
bellum Sodomitarum cum Aſyrijs		Cecilius Baſſus Sex. Ceſarem inter-		catapulta	903
15		ficit, & copias eius occupat	610	caſtrum Spafini	546
belli Iudaici exordium	675	Cephalionis fratris Antipatri inte-		Catulli mors	849
591		ritus	378	Cedarus Iſmaelis F.	19
belli Iudaici ordo	592	Cerō regio amomi ſeraciſſima	546	Cedron wallis incenditur	782
belli leges & mores apud Hebreos		Ceſar Herodem regem appellat		Celenderis oppidum Ciliciae	472
78		626		Cendebeus dux regius è Iudea pro-	
belli momenta & imperatorum pe-		Ceſar Herodis teſtamentum confir-		ſigatur	366
ricula Deum curare	771	mat	490	Cerealis Samaritas vincit	719
in Bello miſericordiam nocere	786	Ceſaris ad Herodem literae	462	Ceſtius quinquaginta Iudeos occi-	
Bemefelis	600	Ceſaris in Aegyptū expeditio	385	dit	693
beneficentia Herodis in extraneos		Ceſaris literae & ſenatusconſulta de		Ceſtius à Iudeis fugatur	695
448		Iudeorum amicitia	386.387	Ceſtij pugna contra Hieroſolymam	
Beniamin in Aegyptum mittitur	38	Ceſarea conditur	432	692. 693	
Beniaminis natiuitas	29	Ceſarea Stratonis turris dicta	543	Cherea Caium interficit	523
Beniamitae & ceterae tribus Chana-		& 629		Chereae ſignum à conſulibus datur	
neos ueſtigales faciunt	118	Ceſarea duplex	725	532	
Beniamitae Siluntias puellas rapiunt		Ceſarienſes in Agrippam deſunctū		Chereae ſupplicium	538
ad coniugium	121	ingrati.	543	Cheremonis locus	871
Beniamitarum clades	120	Caiaphas pontifex	495	Chetura Abrahami uxor	20
Beniamitarum ſors	114	Caius Petronio ſcribit, ut ſeipſum		Chalebus & Ieſus populum conſo-	
Beon	855	occidat	516	lantur	80
Bernice Agrippae F. Herodi nupta		Caius templi Graecanica ſpoliat	522	Chalebi ſors	118
543		Caius occiditur à Cherea	528	à Chananeis Hebraei uicti	82
Bernicen ducit Ariſtobulus	439	Caij crudelitas & ueſania	521	Chananei agri diuiſio	114
Berenices petitiō à Eloro contempta		Caij mors	523	charitas coniugalis	27
677		Caij mors in theatro per praekonem		Charitius Aethiopum rex	868
Beroſus ſcriptor Chaldaeus	859	ſignificatur	530	Chebron Abrahami domicilium	
Beroſi & Nicolai Damasceni de A-		Caij uxor & filia interficiuntur	553	760	
bramo teſtimonia	14	Caij mores & facta	533	Chebron exurit	761
Beroſi locus	859. & 860	Caij ſuperbia	667	Chebron	856
Berſube puteus	18	calamitas Iudeorum apud Antio-		Chelbes	861
Beryllus Neronis pedagogus	556	chenſes	828	Chelcias & Ananiae Iudei, Cleopa-	
Beryti theatrum Agrippa extruit		calamitates Herodis domeſticae	631	trae copijs praefecti	364
542 & 558		Callani apud Iudeos qui dicti	862	Chelcias ſacri ararij cuſtos	557
Berzelleus Galadita	193	calliditas Antipatri	632	Chethon quid	68
Beſelel & Eliabus tabernaculi opifi-		calliditas Euryclis	638	Chiramus opifex Tyrim	210
ces	71	Calliphontes Pythagorae familiaris		Chodollogomorus	15
Bethel, quid ſignificet	24	861		Chodamus Iſmaelis F.	19
Bethſabe Solomoni filio regnum à		Calliſtus Caij libertus	525	Chocili locus de Iudeis	863
Dauide impetrat	199	Calmaſus	19	HH 3	Chria
		calumniae in Iosephum ſtruuntur			

I N D E X.

Christianorum genus unde	498	trem	641 & inde	Danij fugati	121
Chusis Abesalomum decipit	187	Corban thesaurus	667	Danis natiuitas	26
Chusis Achitophelis consilium red-		Corban iuramenti explicatio	862	Danitarum fors	114
dit irritum	188	Corduba Hispanie urbs	522	Danus fons	15
Chuteorum gens in uacuas Israelita-		Cortes Moysen criminatur	83	Daniel amalarum inuidia ad leones	
rum sedes deducta	279	Cores cum suis igne conflagratur		proiectus euadit 284. turrin edi-	
Cinames	549	86		ficat	285
circa templum edificia incenduntur		corona aurea Tito à Vologeso mita-		Daniel Balisbasar appellatur	279
816		titur	831	Daniel leonibus obiectus	909
Circenses ludi	523	corporis motiones frenari à ratio-		Daniel manus scriptum interpreta-	
circuncislo	862	ne	897	tur	284
circumcisionis origo	16	Costobarus	558	Daniel Nabuchodonosori somnium	
de circuncisione Herodoti locus	862	coturnices	79	interpretatur	821 & 282
in Ciuitatem cur non admittendi pe-		coturnices Deus Hebreis immittit		Danielis cognati in igne indemnes	
regrini	893	58		Danielis educatio	279 (281
Claudius à militibus rapitur ad prin-		Cotys minoris Armenie rex	542	Darius ab Alexandro uictus	309
cipatum	534	Crassus templum Hierosolymitanū		Darius Babylonis imperio potitur	
Claudius Felix Iudæe pretor	553	spoliat	607	284	
Claudij edictum in Iudeorum gra-		Crassi sacrilegium	384	Darij literæ in Iudeorum gratiam	
tiam	538	crimen de asini capite refellitur	880	296	
Claudij Cesarijs literæ de uestitu sa-		crudelitas Herodis nouissima	479	à Dario Hystaspis filio Iudeis tem-	
cerdotali	545	crudelitas Scythopolitarum in Iu-		plum edificatum	289
Claudij Cesaris mors	554	deos	564	Dathamus & Abiramus terra ab-	
Claudij imperium	668. & inde	crudelitas Bacchidis	564	sorpti	86
Clearchus Aristotelis discipulus	862	crudelitas Ptolemei	596	Dauid à filio regno pulsus	186
Clearchi locus de Iudeis	862	crudelitas Aristobuli	597	Dauid à Iudeis rex declaratus	170
clementiam ornare principem	40	crudelitas Antigoni	621	Dauid à Ziphenis proditur	160
542		crudelitas Neronis	672	Dauid ad Abimelechum sacerdotem	
Cleopatra Alexandro coniungitur		crudelitas Simonis & Ioannis	793	se confert	157
349		crudelitas Simonis in Matthiā	798	Dauid ab uniuersis Israelitis rex de-	
Cleopatra Ptolemaidem oppugnat		in Iosephi patrem captum. ibid.		claratus 147 Hierosolymorum	
369		Cumanus Tiberij Alexandri succe-		arcem expugnat	ibid.
Cleopatra Iudeorum & Arabum re-		for	551	Dauid Abneri necem deplorat	172
gnis inhiat	413	cupiditas	896	Dauid Abesalomum luet	191
Cleopatra Antonii dementat	415	cupiditas uoluptatem antecedit	896	Dauid Abesalomum renocat	185
Cleopatra Herodem ad stuprum sol-		cupiditas non potest extirpari	898	Dauid Abigeam ducit in matrimo-	
licitat	416	cupidinum domina, ratio	897	nium 163 noctu in castra descen-	
Cleopatra Herodem honorificè su-		Cuspius Fadus Iudæe procurator		dit ad Saulem	ibid.
scipit	616	437		Dauid ad Anchum Güte regem se	
Cleopatra Ptolemei Philometoris		Cuspius Fadus Syrie pretor	544	confert	164
uxor	877	in Custodes castrorum apud Roma-		Dauid ad Nabalam mittit qui ciba-	
Cleopatre in Iudeam aduentus	415	nos pœna	795	ria petant	161
Cleopatre auaritia	623	Cypros Herodis magni filia	503	Dauid ad Samuelē se recipit 155 lo-	
Cleopatre in Herodē infidie	624	Cyrene	877	nathan adit	ibid.
Cleopatre scelera	878	Cyrenensium ad Cesarem legatio		Dauid Ammonitas fundit	180
Cluuitus	527	450		Dauid appetitui rationem opponit	
cohortatio Titi ad milites	802	Cyri edictum de instaurando fano		898	
à Coitu lustratio	889	287. 288		Dauid arcam Hierosolyma trans-	
Colchi uirilia circuncidunt	862	Cyri satellitum disputatio	290	fert	176
concio Herodis ad exercitum	418	Cyri commentarij de instaurando		Dauid Deum placat 198 materiam	
conflictus de rerum summa inter A-		templo	294	ad templi structuram preparat	
rifobulum & Hyrcanum	602	Cyrus Zorobabelem dimittit ad in-		ibidem. præ senio alsiosus	199
coniugium	889	staurandum fanum	291	Dauid Deo templo extruere habens	
coniugalis charitas	27	Cyrus Babyloniam adortur	860	in animo oraculo prohibetur	
coniuratio in Herodem	428	D		177 subactis finitimis gentib. tri-	
447 & 477		Daccharus herba	69	buta imponit	ibid.
coniuratio Seiani in Tiberium	506	Dagon ante arcā procidit	136	Dauid fugiens traiecit Iordanē	189
coniuratio in Claudium	522	Damascenorum in Iudeos seuitia		Dauid lebothi interfectores necat	
conscientia recta	33	696		174	
consilia Titi uaria	769	Dana urbs condita	121	Dauid in prelio periclitatus	195
conspiratio Antipatri contra pa-		Danans	357	Muscam curat	196

Dauid

INDEX.

David infantiā simulat 157 ad Moa-
bitarum regem se recipit. *ibid.*
David Ionathæ filio benefacit 179
David moriturus Salomoni quæ præ-
ceperit 203
David Palestinos fundit 159
David pestem eligit 197
David populū in classes diuidit 201
David populum recenseri iubet 197
David Saritas & Amalecitas excu-
sionibus infestat 164
David Sauli filiam ducit in matrimo-
nium 153
David Sauli mortem deplorat 169
David Sauli spiculum euadit 154
David Solomoni præcepta dat de cō-
struendo templo 198
David cingitur 150
Davidis à Ionathæ digressio 157
Davidis concio de construendo tem-
plo 201
Davidis filius spurcius moritur 182
Davidis fuga 186
Davidis heroes 196
Davidis cum Iromō amicitia 157
Davidis legati à Naasse contumelia
affecti 179
Davidis mors & laudes 203
Davidis officia 179
Davidis origo 134. & 171
Davidis sepulchrum spoliātū 450.
546
Davidi nunciatur Abesalomi mors
190
Davidi Saulus mortem callidè moli-
tur 153
Davidem Saulus persequitur 160
Debora 123
decimarum lex 101
Decius Mundus in exilium mittitur
499
decretum Antonij secundum Iudeos
395
decretum Atheniensium in Hyrcani
honorem 387
decreta Iulij Cæsaris in Iudeorum fa-
uorem 390
decumarum lex 98
Deleastartus 858
Demetriani Ionatham fugiunt 356
Demetrius Eucerus Alexandrū præ-
lio superat 370
Demetrius Ionatham ad amicitia suā
muneribus pertrahit 346
Demetrius Phalereus 313. & 877
Demetrius Phalereus regiarum bi-
bliothecarum præfectus 313
Demetrius suis iniuius 362
Demetrii ad Ionatham literæ 347
Demetrii impietas 600
Demetrii interitus 347

Demetrii literæ ad Ptolemæum 315
Demetrii literæ in Iudeorum fauorē
depositi lex 104 (352)
descriptio Ptolemaidis 667
Deus in somnis Solomonem alloqui-
tur 215
Deus ubiq; 31
Dei cultus 888 (231)
Deum bonis bene, malis malè facere
dextram porrigere, apud Barbaros
certissimū fiduciæ argumētū 517
dij Græcorum 891
Dij testimonium de Solomone 217.
& 858
Dina stupratur 28
Dinæ natiuitas 26
Diogenes à Phariseis interfectus 601
Diophrantus homo audacissimus 639
disciplina Romanorum uincit auda-
ciam Iudeorum 784
discordia intestina Hierosolymorum
751
dissensio inter filios Herodis augetur
643
dissidium domesticum inter Herodē
& filios 443
dissidium inter Agrippam & proce-
res Hierosolymitanos 557
dissidium inter Senatū & plebē 536
dissidium Philadelphensium & Iu-
deorum 574
diuinitio 240
doctrina cū morib; coniungēda 887
Doctus Abimelechum Saulo indicat
158
Doleus interficitur 754
Dolobelle decretū secundum Iudeos
dolor 896 (392)
dolorem metus antecedit 896 sequi-
tur tristitia. *ibidem.*
dolus Iudeorum in Romanorum mi-
lites 774
Domitiani gesta cōtra Germanos &
Gallos 830
Domitius Aenobarbus 554
dona ad faciendū tabernaculum 64
Dora à Gabinio restaurata 382
Doris Antipatri mater ē regia eijsa-
tur 471. & 645
Doris Herodis uxor 613
Doridis ad Antipatrum literæ 648
Draconis leges 851
Drusilla Agrippæ filia 543 Felici
Romano nubit 554

E

Enibalus Baslach F. 861
edictum Cyri 287. & 288. Clau-
dij in Iudeorum gratiam 538
Edumas Ismaelis F. 19
Elcias 277

Elcias Magnus 513
Eleazarus 196
Eleazarus Gigas 561
Eleazarus Anani pontificis F. 495
Eleazarus cum latronibus suspendi-
tur 672
Eleazarus suillam carnem comedere
re recusat 900
Eleazari responsio ad Ptolemæū 136
Eleazari Aurani mors 338
Eleazari supplicium 900 præconū
901
Eleazari præclarum facinus 741
Eleazari ad Iudeos cohortatio 842
Elephanti in Iudeos seuire recusant
878
Eliabus & Besebel tabernaculi opti-
mifces 71
Elias ad Achabū proficiscitur 232
Elias siccitatem prædicit 232 puerū
in uitam reuocat. *ibidem.*
Elias pluuiam impetrat 234 Ierusa-
lem fugit. *ibidem.*
Elias Achabi facinus reprehendit 235
Elias egrotanti Ochozie mortem
prædicit 242
Elias ignem de cælo deuocat 243
Elias Ioramum reprehendit 249
Elie & Enochi raptus 243
Eliam Deus alloquitur 234
Elioneus Cithæi F. Matthiæ in pon-
tificatum succedit 543
Elis pontifex Israelitarū præses 134
Elis pontificis filiorū nequitia. *ibid.*
Elis pontificis mors 135
Elisem egrotans uaticinatur 256.
& 244
Elisus oleum multiplicat 254
Elisus discipulum mittit ad Iehu un-
gendum regem 249
Elisei facta 245
Ennerus 16
ephodes 69
Ephorus 851
Ephraemes Iosephi F. 36
Ephremite à Iaphtha uicti 129
Ephremitarum fors 114
Ephronem oppidum Iudas Macca-
beus euertit 336
Epiphanes Antiochi Comagenorum
regis filius 543
epistola Antiochi in Iudeorum gra-
tiam 323
epistola Petronij ad Doritæ 540
equestris ordinis uiri flagellis casti-
guntur 676
Eroge 259
Essæus uates 598
de Essæis Herodes cum religiose sensu
rit 434
Esai & Iacobi natiuitas 22
HH 4 Esai

I N D E X.

Esai progenies	29
Esaiæ pro populo oratio	266
Esaiæ scripta	267
Esaiæ locus	910
Esau Chananæas uxores ducit	23
Esau uenatum à Iacobo missus	23
Esau Iacobo ius primogeniti uendit	29
Eschol	16
Escon puteus Isaci	22
Esdras populo leges recitat	298
Essenorum secta	494.662
Essenorum in tormentis constantia	664 de diuinitate animæ opinio.
ibidem.	
Essenorum aliud collegium	665
Esther Artaxerxi nubit	301
Esther Iudeos pro se orare iubet	303
Esther causam percontatur luctus	
Mardochei	303
Esther regē mutat ad cōuiuiū	304
Esther Amanem accusat apud regem	306
Estheræ regem adiuturæ preces	304
Eulmaraduchus Nabuchodonosori	
filius	860
eunuchos Alexander muneribus cor	
rumpit	636
de Eunuchis Herodis habetur quæ-	
sio	454
Eupator templum obsidet Hierosoly	
mitanum	339
Euryclis calliditas	638
Euryclis calumnie contra Herodis	
filios	458
Eurychus Agrippam apud Tiberiū	
accusat	507
excidium Tarichearum	730
excidium Gamalæ	735
excidij Hierosolymitani initium	738
expeditio Herodis in Arabiam	457
exploratores in Chananaā missi	80
exploratores Hierichuntē missi	108
à Rachaba excepti.	ibid.
Ezechias latro interficitur	388.609
Ezechie ad populum oratio	262
Ezechias sacrificat	262
Ezechias à morbo diuinitus sanatur	267
Ezechias Iudeorum pontifex	863
Ezechielis locus	910

F

F Abatus Syllæum prodit	644
facinus crudele patris in se, libe-	
ros uxoremq;	619
fames apud Hierosolymitas	792.
800	
fames in Chananaæ	14
fames in Aegypto	43
fames Iudeorum	811

fames Iudeam infestat 195. & 429.	
551	
famis horrendæ descriptio	797
fame laborantibus Iudeis Herodes	
subuenit	430
fanum sanctum	779
Faustus Cornelius Sylla F.	604
Felicitas Iudeæ præsidis gesta	555
Ferreus mons	756
festi tabernaculorum	75
filie Loti à patre grauidatæ	17
filius Davidis spurius moritur	182
Filius uenit, cur clamarent Hierosoly	
mite	783
filium mater coquit & comedit	812
Flori in Cesarienses & Hierosoly-	
mitas seuitia	676
Flori in Iudeos seuitia	675
foedus Abimelechi cum Isaco	23
foedus fraudulentum Gabaonitarum	
cum Hebræis	112
foeno ueteri Iudæi uestuntur	812
Fontenius Agrippa à Sarmatis occidi-	
tur	831
fossarum lex	104
fratres Iosephi pro speculatoribus re-	
gni comprehensi	36. & 37
fratrum septem ad Antiochum respō-	
sio 903 supplicia. ibid. & inde	
Fuluia	499
de Furibus uendendis lex ab Herode	
lata	438

G

G Abonitæ Hebræorū opem im-	
plorant	112
Gabaonitarum cum Hebræis fraudu-	
lentum foedus	112
Gabath Saul uirum	771
Gabinus Alexandrum uincit	382
Gade natiuitas	26
Gadara restaurata	605
Gadare expugnatio	709
Gadarenses Herodem apud Cesarē	
accusant	433
Gadarenses se Vespasiano dedunt	
754.	
Gaditæ à Moyse possessiones cis Ior-	
danem impetrant	95
Galadæna terra	27
Galades	ibid.
Galbæ mors	658
Galilæa à Vespasiano inuaditur	
708	
Galilææ descriptio	704
Galilei Iosephi inimicos repudiant	
577	
Galilei Iosephum discedere non pa-	
tiuntur	576
Galileorum in Iosephum beneuolen-	
tia	568

Galileorum & Samaritanorum con-	
flictus	671
Galileorum in Iosephum fauor	578
Galilæos in Sepphoritas seuiētes Io-	
sephus cohibet	586
Gamala in Romanorū fide perstant	
565	
Gamalæ descriptio	731
Gamalæ obsidio	732
Gamalæ excidium	735
Gamalam Iosephus reddit firmiorē	
732	
Gamalenses uictus deficit	734
Garisma penē potitur Iosephus	587
gaudium	896
Gaza à Gabinio restaurata	382
Gazei Ionathe se dedunt	354
Gedeon Madianitarum castra explo-	
rat	125
Gedeon populum liberat. ibidem.	
Gedeoni inuident Ephremite	126
gemmæ duodecim in ueste pontificis	
uictorie prænuncie	73
Genesar lacus	729
gentiles omnes sine respectu in urbē	
Hierosolymam recipiuntur	739
genus Antipatri	376
genus Iosephi	562
Geraræ rex Saram rapit	18
Gerasæ deuastatio	658
Gerastratus	861
Germani cuiusdam augurium de A-	
grippa	507
Germanorū seuitia occiso Caio	528
Germanici mors	497
Gessius Florus	558
Gessius Florus Iudeos multis iniurijs	
afficit	561
Gessij Flori iniquitas	674
gigantum posteri deleti	15
Giscala à Tuo capitur	736
Giscalæ malicia	698
Glaphyra Archelai Cappadocum re-	
gis F.	503
Glaphyræ somnium	661
Glaphyræ superbia Alexandrū om-	
nibus inuisum reddit	634
Glaphyram ducit Alexander	439
Gobolius	29
Godolias	277
Godolias ab Ismaele interfectus	278
Goliath à Davide interfectus	152
Goliathus Hebræos pronocat ad cer-	
tamen	151
Gorionis interitum	751
Gotholia Davidis semen extinguere	
conatur	252
Gotholæ mors	253
Græci annalium neglectores	851
Græci à Phœnicibus & Cadmo liti-	
ras acceperunt	850
Græci	

INDEX

Greci quādo literas acceperint	850	Herennius Capito Iamniae procura-	tor	504	Herodes fame laborantibus subue-	nit	430
Greci ueritatem in scribendo negli-	gunt	852	Hermeco Danaï nomen inditū	866	Herodes filios in uincula conijcit	460	
Grecorum dij	891	Hermippus	861	Herodes à Malcho Arabie rege re-	pudiatur	400	Rhodum appel-
Grecorum et Iudeorum apud Ale-	xandriam seditio	512	lit ibid. Antonio casus suos narrat	ibidem.	Herodes à Cleopatra honorificè su-	scipitur	616
Grecorum peccatum in rebus diui-	nis	892	Herodes ab Areta bello superatur	501	Herodes accusatur	612. et 659.	et 433
Grecorum primi Aegyptiorū Chala-	deorumq; discipuli	851	Herodes ad Agrippā nauigat	439	Herodes Agrippam splendide exci-	pit	439
Grecorū scriptorum discordia	851	discrepantie cause.	ibidem.	Herodes Antigonom Aristobuli F. è	Iudæa pellit	394	Herodes Antigonom uincit
Greci in historijs quantum creden-	dum	850	Gratus regiorum militum dux	487	Herodes Antipatridem oppidum cō-	dit	448
H							
H Aliphragmus hofis	856	Harmais	856. et 857	Harmesses	857	Heber	13
Hebraei à Chananeis uicti	82	Hebraei à Goliatho ad certamē pro-	uocati	151	Hebraei à Palestinis uicti	164	Hebraei ab Ainatis cladem accipiunt
Hebraei Balami cōsilio ad supra pel-	lethi	92	Hebraei bis ultra Euphratē tradu-	ti	279	Hebraei de expugnanda Chananea	desperant
Hebraei deū carmine collaudāt	56	Hebraei fundunt Amalecitas	60	Hebraei in Sinā mōtem educūt	56	Hebraei murmurāt cōtra Moſen	57.
et 59. 82		Hebraei per mare tranſeunt	55	Hebraei regem petunt	139	Hebraei scriptis suis quantoperē cre-	dant
Hebraeorū pueri mares necatur	44	Hebraeorum de Madianitis uictoria	94	Hebraeorum annales	852	Hebraeorum de Moysē opinio	81
Hebraeorum libri	853	Hebron	14	Hebron capitur	118	Hecateus Abderita quando uixerit	863
Hecatei liber de Iudeis	863	Helena Adiabenorum regina Iudæa	cam religionem amplectitur	546	Helena Hierosolymā uadit	548	Helena Monobazimater
Hellanius ab Acusilao de originib-	us differt	851	Helon	129	Herculis delubrum	858	
Herodes à Malcho Arabie rege re-	pudiatur	400	Rhodum appel-	lit ibid. Antonio casus suos narrat	ibidem.	Herodes à Cleopatra honorificè su-	scipitur
Herodes ab Areta bello superatur	501	Herodes accusatur	612. et 659.	et 433	Herodes ad Agrippā nauigat	439	Herodes Agrippam splendide exci-
Herodes Antigonom Aristobuli F. è	Iudæa pellit	394	Herodes Antigonom uincit	612	Herodes Antipatridem oppidum cō-	dit	448
Herodes Antipatri cognoscit inſi-	dias	470	Herodes Antipatri F. Ezechiam latro-	nem interficit	388	Herodes Antipatrum F. ad aliorum	depreſione euehit
Herodes Antipatrum F. ad aliorum	depreſione euehit	443	filios a-	pud Cæsarem accusat	444	Herodes Antipatrum mittit ad Cæsa-	rem
Herodes Antipatrum accusat	473	Herodes Antipatrum literis ad se re-	dire hortatur	647	Herodes Antonii donis cecat	414	Herodes Antonio Samosata obſiden-
Herodes Antonio Samosata obſiden-	ti ſuppeditas latum uadit	405	Herodes Antonio uirtutem ſuā pro-	bat	620	Herodes Arabum copias uincit	625
Herodes Aristobulo dat pontificatū	411	Herodes Aristobulum tollendum cu-	rat	412	Herodes bellum Aretæ inſert	417	Herodes Cæsari templum extruit
Herodes Cæsari templum extruit	434	Herodes Cæsaris scriptis paret	640	filios suos accusat.	ibidem.	Herodes cū familia in Idumæam ſu-	git
Herodes cū familia in Idumæam ſu-	git	399	Herodes cur in ſuos crudelis	448	Herodes Dauidis ſepulchrum ſpo-	liat	450
Herodes de cōmeatu proſpicit	403	apud Hierichuntē uincit Anti-	gonianos	403	Herodes et Philippus urbes in hono-	rem Cæsaris condunt	495
Herodes etiam à Cæsare regnum ob-	tinet	422	Herodes fame laborantibus subue-	nit	430	Herodes filios in uincula conijcit	460
Herodes filios Romam mittit	432	Herodes filijs reconciliatur	447	Herodes Galilææ præſicitur	609	Herodes Hyrcano à maleuolis accu-	satur
Herodes Hyrcanum interficit	421	Herodes legem fert de uendendis ſu-	ribus	438	Herodes Mariammæ fortunam ſuam	narrat	423
Herodes Mariammæ fortunam ſuam	narrat	423	foris fortunatus, do-	mi contra	424	Herodes Mariammæ et Iosephum	interfici iubet
Herodes Mariammæ interficit	425	occisa uxore in morbum incidit	426	intimos amicos interficit.	ibidem.	in peregrinos mores de-	generat
Herodes morbo corripitur	650	Herodes nouum templum Hierosoly-	mis edificat	436	Herodes Pheroram obiurgat	453	Herodes quinquennales ludos cele-
Herodes nouum templum Hierosoly-	mis edificat	436	Herodes Pheroram obiurgat	453	Herodes quinquennales ludos cele-	brat	447
Herodes quomodo se gesserit in pu-	gna contra Antigonom et Para-	thos	614	Herodes rex Iudeorum conſtituitur	401. et 616	Herodes ſeditionibus occurrit	434
Herodes ſeditionibus occurrit	434	de Eſſæis cur religioſe ſenſerit. ibi.	Herodes ſeipſum munit aduerſus ſe-	ditiones	429	Herodes Simonis filiam ducit in ma-	trimonium
Herodes Simonis filiam ducit in ma-	trimonium	431	caſtellum con-	dit. ibid. extraneos colit.	ibid.	Herodes Stratonis pyrgum inſtau-	rat
Herodes Stratonis pyrgum inſtau-	rat	628	Herodes Syrie procurator conſtitui-	tur	627	Herodes templum Cæsari dedicat	628
Herodes templum Cæsari dedicat	628	Herodes tetrarcha in exilium miſſus	512	Herodes totius Cœleſyrie dux conſti-	tuitur	393	Herodes triclinij caſum mirè euadit
Herodes triclinij caſum mirè euadit	406	Antigonianos uincit. ibid.	lauās periculum mirificè effugit.	ibidem.	Herodes turbis domeſticis miſerè agi-	tatur	454
Herodes uincit Pappum	621	Herodes uxorem ducit	622	Herodis ad populum concio, de tem-	plo extruendo	435	Herodis ad populum oratio
Herodis ad populum oratio	447	Herodis					

INDEX.

Herodis ad suos oratio	625	Hieremias ab Aethiope ex carcere extrahitur	275	Hierosolymitanum templum quando extructum	859
Herodis calamitates domesticae	631	Hieremias in Aegyptum abducitur	279	Hierosolymitani portas Romanis claudunt	379
Herodis concio ad exercitum	418	Hieremias Sedeciam frustra monet	275	Hierosolymitani excidij initium	738
Herodis cum filiis disidium	631	Hieremie oracula & calamitates	272	Hierosolymitani concordēs fiunt	783
Herodis de Arabibus uictoria	419	Hieremie & Iezecielis oraculorum ueritas	276	Hierosolymite praelio uicti à Iesu	112
Herodis de hostibus uictoria	619	Hierichuntis euerfio	109	Hierosolymite bello se preparant	701
Herodis domestica discordia	451	Hierichuntis descriptio	756.757	Hippicos turris	777
Herodis ex Italia nauigatio	402	Hieroboam decem tribuum rex factus	222	Hirene Ptolemei concubina	878
expeditio in latrones	404	Hieroboam aureas uitulas facit	223	historiae ueritatem à Grecis negligi	592
Herodis felicitas	434	Hieroboami regis Israelitarum gesta	223	historiae uerae indicium	852
Herodis filij in Iudaea reuertuntur	439	Hieroboami uxor Achiam uatem cōsulit	227	Historicorum negligentia taxatur	591
Herodis filij reconciliati	633	Hieroboami contra Abiam expeditio	228	historicks quid obseruandum	375
Herodis filij apud Berytum in concilio damnantur	463	Hieroboamo Achia regnum praedicat	222	Homeri uersus	527
Herodis funeratio	481	Hieronymus historicus	865	Homeri carminis uetustas, & an ab Homero scriptum fuerit	851
Herodis in Caesaris milites officia	627	Hierosolyma capiuntur, excepta arce	117	Homeri carmen ex canulenis compositum	851
Herodis in Arabiam expeditio	457	Hierosolyma expugnantur	275	homicidij lex	99
Herodis in parentes pietas	629	Hierosolyma trepidè instaurantur	299	homo ratione à Deo ornatus, conditus	898
Herodis in extraneos beneficentia	448 & 630	Hierosolyma Romano populo fiunt stipendiaria	381	hominis priuati sacrificia	73
Herodis minas arte dissoluit Archelaus	637	Hierosolyma ab Herodianis expugnantur	407	Hyc quid significet	856
Herodis morbus	478	Hierosolymite uastatio	594	Hycfos.	ibid.
Herodis mors	480. 652	Hierosolyma capta	623	Hyrcaus Iosephi filius	325
Herodis sepultura.	ibid.	Hierosolyma quando condita	856	Hyrcaus Iosephi F. fratrum in se cōcitāt inuidiam	325
succeffores	653	Hierosolyma urbs munitissima	865	Hyrcaus à patre in Aegyptum mittitur	326
Herodis nouissima crudelitas	479	Hierosolymite urbis historia breuis	825	Hyrcaus Ptolemaeo dona dat	327
Herodis progenies	467. 502	Hierosolymam Antiochus Epiphanes uastat	329	Hyrcaus Arionem dispensatorem conijcit in uincula	326
Herodis regnum iniquitate repletū	636	Hierosolymam munit Agrippa	541	Hyrcaus Iosephi filius fratres sibi insidiatos praelio amittit	328
Herodis testamentum à Caesare confirmatur	490	Hierosolymam obsidet Pompeius	603	Hyrcaus castrum edificat.	ibid.
Herodi Caesarē placat Nicolaus	461	Hierosolymorum moenia reficiuntur	356	Hyrcaus quomodo principatu potitus	360
Herodi regnum augetur	627	Hierosolymorum descriptio	775	Hyrcaus ex Davidis monumēto pecuniam petit	361
Herodi Trachonitis attribuitur	433	Hierosolymorum oppressio	677	Hyrcaus cum Romanis amicitiam renouat	362
Herodi uenenum paratum	644	Hierosolymorum intestina discordia	751	Hyrcaus ocio fruitur	363
Hero Iem Cleopatra ad stuprum sollicitat	416	Hierosolymitana arx à Iuda oppugnata	338	obfidet.	ibid.
Herodem Syllaeus accusat apud Caesarem	458	Hierosolymitanum templum incensum	276	Hyrcaus in Phariseorū odium incurrit	364
Herodianas mulieres Pharisei decipiunt	468	Hierosolymitanum templum Pompeius expugnat	380	Hyrcaus Samariam solo equat	364
Herodias ad nauigandum Romā Herodem perpellit	511	Hierosolymitanum templum spoliatur	607	Hyrcaus Alexandri F. pontificatū accipit	375
Herodiadis amore captus Herodes	501			Hyrcaus Alexandri F. amator ocij	373
Herodium Bassus capit	834			Hyrcaus pontifex	386. & 601.
Herodion arx	615				604
Herodotus	851			Hyrcaus Herodem ad dicendā causam euocat	388
Herodotus mendacij accusatus	855				Hyrcaus
Herodoti locus de circuncisione	862				
Herodoti locus	266				
Herodoti testimoniū de Aegypti rege Susaco	226				
Hieremi uates	271				
Hieremias Sedeciam commonefacit	273				
Hieremias ob ueritatē uexatus	274				

INDEX

Hyrcaus ad Herodem reuertitur 411	Iason pontifex impius 899	imperatorum pericula Deo cura 771
Hyrcaus interficitur 631	Iaziel uates Iosaphato uictoria spon det 241	imperatoribus Iudaei non ponunt sta tuas 879
Hyrcaus Iosephi F. mors 329. & 365. & 421	Ida Mundi liberta cruce affigitur 499	indigenarum impietate Romani ad bellum contra Iudeos incitati 790
Hyrcaus in Syriam expeditio 362	Idumea 29	insula pontificis 69
Hyrcaus fuga ad Aretam regem Ara bum 376	Idumei Hebraeis transfugum denegant 88	insidiae Antipatri contra Herodem 468
Hyrcaus Iudaei conciliantur 387	Idumei à Iudeis deficiunt 249	insidias Antipatri Herodes cognos cit 470
Hyrcaus amputatur auriculae 399	Idumei circumcidi coguntur 362	Interpretes septuaginta à Ptolemaeo dimittuntur 320
Hyrcaus captiuum Parthi abdu cunt 398	Idumeorum ad bella alacritas 744	inueni lex 103
Hyrcaus obsidet Antiochus 596	Idumeorum pro Hierosolymitanis ad uentus 744	Iobab Abenerum dolo interficit 172
inter Hyrcanum & Aristobulum de rerum summa conflictus 602	Idumeorum crudelitas 748	Iobab Idumeos domat 178
Hyscayamus herba 69	Iebosthus Sauli F. ab Abenero rex creatus 170	Iobab Ammonitas prelio uincit 180
	Iebosthus insidijs opprimitur 173	Iobab Dauidi arte persuadet, ut Aa besalomum reuocet 185
	Iechoniae regis exemplum 806	Iobab Dauidem obiurgat, quod Abene salomum lugeat 191
	Ieda 269	Iobi mors 205
	Iehu rex ungitur 250	Ioachimus Iudaeae rex captiuus Baby lonem abductus 273
I Abissani Saulem parentant 169	Iesus & Chalebus populum consolantur 80	Ioachimus Iudaeae rex 271
Iacimus pontifex 560	Iesus successor Moysis 95	Ioadus pontifex Iosaphum regem curat 252
Iacobus Isai felicitatem antecurrit 23	Iesus Hierosolymitanus prelio uincit 112	Ioannes Careae filius captiuos ab Isa maele recipit 278
Iacobus Carras peruenit 24	Iesus concionem conuocat 113	Ioannes Baptista occiditur 502
Iacobus in Mesopotamiam missus 24	Iesus tribubus praecipit, ut hostes ex turbent 115	Ioannes Lewi F. Galileos à Iosepho auocare conatur 570
Iacobus cum Labane de Rachele du cenda paciscitur 25	Iesus Transiordanenses dimittit 115	Ioannes Lewi F. Iosepho imperium per Simonem abrogare conatur 574
Iacobus Esau donis sibi placat 27	Iesu nouissima uerba & mors 117	Ioannes Lewi F. homo fallax 736
Iacobus inique à Labano tractatus 27	Iesus Christus à Pilato cruce additus 498	Ioannes Lewi F. Hierosolymitanos ad bellum incitat 738
Iacobus Iosephum lugeat 32	Iesus Gamalielis F. pontifex constitu itur 558	Ioannes Lewi F. Arcanorum prodi tor 743
Iacobus filios in Aegyptum mittit fru mentatum 36	Iesus latro à Iosepho comprehendi tur 569	Ioannes Lewi F. concordiae causa ad Zelotas mittitur. ibid.
Iacobus Iosephum superstitem esse co gnoscit 42	Iesus Damnei F. pontifex constituitur 558	Ioannes arte deijcit aggeres 795
Iacobus Pharaonem salutat 43	Iesus Saphie F. seditiosus 571	Ioannes & Simon capiuntur 825
Iacobus Iudae Galilei F. cruce affigi tur 551	Iesus Tobie F. latronum dux 726	Ioannis dolus 567
Iacobus frater Iesu Christi 557	Iesus Thebuti F. Tito sacra donaria tradit 822	Ioannes Giscalaus falsos rumores de Iosepho spargit 698
Iacobi & Esai natiuitas 22	Iesu uaticinium 106	Ioannis in Iosephum ingratitude 568
Iacobi somnium de scala 24	à Iesu exploratores Hierichuntem missi 108	Ioannis Lewi F. fuga 737
Iacobus Labani gregibus praeficitur 25	Iesu cum Deo expositulatio de acce pta clade 111	Ioannis Idumeorum ducis interitum 597. & 784
Iacobi fuga in patriam 26	Iesu ad Idumeos oratio 744	Iom agrotantem uisit Eliseum 255
Iacobi & Labanis foedus 27	Iesu Anani F. querela annorum septem 817	Iom Hierosolyma populatur 257
Iacobi uisio 27	Iethegleus 49	Iosaphus templum curat instaurandum 254
Iacobi cum angelo lucta 28	Iethrae fors 118	254 mortuo praepatore Ioado degenerat. ibid.
Iacobi opes 30	Ieturus 19	Iosaphus Iudaeae rex 271
Iacobi in Aegyptum migratio 42	Ieus Baalis sacrificios necat 252	Iosaphus pontifex 493. 495
Iacobi mors 43	Iezabela Achabi uxor impia 231	Iobab
Iacobum Deus consolatur 24	Iezabele mors 251	
Iacobum Labanus persequitur 26	imagines Caesaris Pilatus Hierosoly mis statuit 497	
Iadon in aram Hieroboami uaticina tur 224	de immortalitate anime Eleazari ad suos oratio 843	
Iatrus Israelitarum praefes 128	immunda quae statuerit Moyses 76	
Ianius 855		
Iaphae expugnatio 718		
Iaphae à suis excluduntur. ibid.		
Iaphthes ab Hebraeis dux adsciscitur 128		

I N D E X

Iobelus annus	78	Iofaphati pietas	238	potentia	ibid.	folyma. ibid. in periculo uersa-	780
Iodes Eglonem interficit	123	cum Achabo foedus.	ibidem.			tur	580
Ione oraculum 257 historia	258	Iofaphati clasis naufragium	242			Iosephus Matthie F. periculo eripi-	582
Ionathas Dauidem conuenit	160	Iofedecus pontifex	559			tur 582. Simconem rapit 583 Ti-	583
Ionathas Dauidi patris animum indi-		Iosephus à fratribus uenditur	31			berienfes uincit. ibid. Tibericu-	584
cat 153 patrem Dauidi reconcili-		Iosephus ab hera sollicitatur	32			sibus predam reddit 584 perfu-	586
liat	154	Iosephus in uincula conijcitur	33			cit ut Ioānes deferatur à suis 586	587
Ionathas Iudæ fratri succedit	343	Iosephus captiuorum somnia inter-				Garifima penè potitur	587
Ionathas Bacchidem uincit	344	pretatur	34			Iosephus Matthie F. cum Tito Hie-	589
Medabenses ulciscitur.	ibid.	Iosephus Pharaothæ somnia inter-				rosolymam missus 589 à Vespas-	589
Ionathas infidias declinat	345	pretatur	35			fiano in honore habitus. ibid.	589
Ionathas ab Alexandro post mortē		Iosephū Aegypto praeficit Pharaon-				Iosephus bellum Iudaicum cur Gra-	590
Demetrii in summo honore habi-		thes	36			cè descripsit	590
tus	349	Iosephus fratres speculatores esse di-				Iosephus Gorionis F. belli dux decla-	696
Apollonium praelio uincit. ibid.		cit	36			ratur	696
Ionathas Azonem incendit.	350	Iosephus Simeone retecto, ceteros fra-				Iosephus Matthie F. rector Galilææ	701
Ionathas Ioppen occupat	ibid.	tres in Chananeam remittit	37			designatur.	ibid.
Ionathas Demetrium donis sibi pla-		Iosephus fratres per speciem furti de-				Iosephus milites suos ad bellum in-	697
cat	352	uia reuocandos curat	38			struit	697
Ionathas Demetrio mittit auxilium		Iosephus fratribus se indicat	41			Iosephus ex periculis euadit	699
353		Iosephus Agyptiorū facultates Pha-				Iosephus Sepphorim recuperat	701
Ionathas Demetrianos uincit	354	raoni emit	43			Iosephus à suis deseritur	709
cum Romanis & Lacedæmonijs		Iosephus Tobie F. Syriæ uestigalia				Iosephus Hierosolymam literas mit-	710
amicitiā renouat	355	colligit	325			tit 710 Iotapatā se confert. ibid.	713
Ionathas à Tryphone dolo captus		Iosephus Zachariæ F. malè pugnat				Iosephus de fuga deliberat	716
357		336				Iosephus suos disponit	720
Ionathas Anani F. pontificatum re-		Iosephus Herodis frater in praelio				Iosephus in puteum se abdit	720
pudiat	541	occiditur	405			dedit	721
Ionathas pontifex	560	Iosephus mulieribus arcanum dete-				Iosephus ad Vespasianum adducitur	723
Ionathas à Tryphone occisus	555.	git 414 eiusdem mors	415			723	
595. 672		Iosephus Camydæ F. priuatur pon-				Iosephus Gamalam reddit firmiorē	732
Ionathas textor uiuus exurit	849	tificatu	551			732	
Ionathæ Saulus irascitur	156	Iosephus Simonis F. pontifex consti-				Iosephus Matthie F. captiuitate libe-	765
Ionathæ cum Iudæis foedus	345	tuitur	557			ratur	765
Ionathæ Gazæ se dedunt	354	Iosephus Matthie F. Romam profi-				Iosephus Matthie F. lapidis iactu	799
Ionathæ mors	358	ciscitur 563 Iudæos à bello reuo-				uulneratur 799 conualefcit. ibi.	821
Ionathæ ad Iosephum infidiose lite-		care conatur.	ibidem.			Iosephus Matthie F. à Iudæis eludi-	821
re	576	Iosephus Matthie F. Phariseorum				tur	849
Ionathæ maliciosum mendaciū	580	placitis addictus.	ibid.			Iosephus Matthie F. falso à Catullo	849
Ionici Iudæi Græcos apud Agrippā		Iosephus Matthie F. naufragium pa-				accusatur	849
accusant	440	titur.	ibid.			Iosephus Matthie F. Galileorū dux	853
Ioppe	432	Iosephus Galileos in Sepphoritas se-				853 captus à Tuo & Vespasia-	ibid.
Ioppe diruitur	725	uientes cohibet 586. uiuus ca-				no.	ibid.
Ioramus	277	ptus	589			Iosephi natiuitas	26
Ioramus Achabi F. Moabitæ supe-		Iosephus Matthie F. direptas Agrip-				Iosephi somnia	30
rat	241	pæ facultates reseruat 567 Ga-				Iosephi fratres à Pharaothe liberali-	41
Ioramus Moabitarū regi bellum in-		lileam in pace continet ibid. Ioan-				ter tractati	41
fert	243	nis infidijs penè oppressus 568				Iosephi & patris congressus	43
Ioramus Iudæorum rex	245	seditionem Galileorum cohibet.				Iosephi mors	44 & 620.
Ioramus Iudææ rex sceleratus	248	ibidem. Iesum latronem sibi insti-				Iosephus Tobie F.	324
Ioramus occisus à Iehu	250. &	diantem comprehendit 569 Tra-				Iosephi Tobie F. & Ptolemæi con-	324
249		chonitas per uim circuncidi pro-				gressus	324
Ioramum Eliseus de infidijs premo-		hibet ibid. in maximum periculū				Iosephi Matthie F. studia	563
net 245 hostes cecari facit. ibid.		cadit 570 Trachonitas prima-				Iosephi Matthie F. aduersus Ebuliū	572
Iordanis in Asphaltitem se exonerat		tes clam dimittit 572 Tiberia-				570 astus militaris 572.	579
729 per lacū Genesar fluit. ibid.		dæstu recipit 573 oppida mu-				579 somnium 576 ad Ionathā	579
Iordanem traiciunt Hebræi	109	nit 574 oraculo confirmatur				responsio 577 inimicos Galilæi	577
Iofadocus pontifex	277	576 inebriato milite infidias co-				repudiant. ibidem. astus Ananie	577
Iofadocus captiuus Babylonē ductus		gnoscit 577 Ionathæ literas in-				maliciæ oppositus 581 casus de	581
ibidem.		tercipit 578 Ionathæ infidias re-				equo 588 facta postquam in Ro-	588
Iofaphatus Dei implorat opem	241	fellit 579 homines mittit Hiero-				manorum potestatem uenit 589	589

Iosephi

INDEX

Iosephi contra falsos de sermores sparsos defensio	698	cum Isaco foedus Abimelechi	23	Iudei 800 crucifixi	371
Iosephi strategema	711.712	Isiacorum flagitium Romae perpe- tratum	498	Iudei ad Tigranem legatos mittunt	374
Iosephi consilium aduersus arietem	714	Isidis statua in Tiberim mergitur	499	Iudei legum diuinarum obseruantissi- mi	380
Iosephi uaticinium de Vespasiano et Tito	723	Ismael circuncisus	18	Iudei primores Antipatru apud Hyr- canum accusant	388
Iosephi Matthiae F. ad Iudeos oratio	788	Ismael ablegatur	ibid.	Iudei Athenionis proditiōe ab Ara- bibus uincuntur	417
in Iosephi patrem captum Simonis crudelitas	798	Ismael homo malus	277	Iudei regem deprecantur apud Cae- sarem	489
Iosephi Matthiae F. mater in carcere conclusa	799	Ismael Godoliam interficit	278	Iudei Romae pelluntur	499
Iosephi ad Ioannem oratio	806	Ismael Fabi F. pontifex	495	Iudei Pilatum accusant	ibid.
Iosephi oratio pro deditiōe Iudeo- rum	ibid.	Ismael Phabei F. pontifex constitui- tur	556	Iudei apud Petronium statuas depre- cantur	513
Iosephi Iacobi F. temperantia	897	Ismael natiuitas	16	Iudei Seleuciam migrant	520
Iosepho somnia sua narrat Pharaon- thes	35	Israel uocatur Iacob	28	Iudei in templo opprimuntur	551
Iosepho Matthiae F. prouincia Galileae mandatur	566	Israelite ab Aegyptiis afflicti	44	Iudei 18 securi percutiuntur	671
Iosepho mortem sui minantur	721	Israelite à Beniamitis uicti	120	Iudei sustibus caduntur à Romanis	678
Iosephum heri apud herum crimina- tur	33	Israelite Deo supplicant	ibid.	Iudei seditiosi à Romanis occiduntur	691
in Iosephum Matthiae F. struuntur ca- lumniae	582	Israelite in Assyriorum seruitutem traditi	122	Iudei à Damascenis uicti	696
Iosias religionem instaurat	270	Israelite ab Amalecitis uicti	124	Iudei Iosephum ut mortuum deslent	725
Iotapae situs & munitio	711	Israelite Dauidem in regnum reuo- cant	191	Iudei Romanos aggrediuntur	772
Iotapae excidium	719	Israelitarum ex Aegypto migratio	53	Iudei Iosephi admonitionem respu- unt	789
Iotapateni Romanos fugant	708	Israelitarum luxus à uate reprehen- sus	118	Iudei crucifixi	794
Iotapateni strenue se defendunt	710	Israelitarum administrationis mu- tationes	295	Iudaici pueri astucia	819
Iotapatenorum murus deijcitur	716	Israelitas persequuntur Aegyptij	54	Iudei sceno ueteri uescuntur	812
Iotapatenorum impugnatio iterata ibid.	ibid.	Issacharis et Zabulon natiuitas	26	Iudei fugientes à Romanis suscipiuntur	822
Iotapatenos aquae penuria affligit	712	Issamus	196	Iudei uenduntur	822
Iotape Sampsigerami Emesorum re- gis filia	503	Isus	277	Iudei tributa in Capitolium ferre co- guntur	837
Iothamus Iudae rex	260	Itaburius mons à Placido occupatur	734	Iudei seipso interficiunt	846
Iothan Sicimitis per fabulam poenas ominatur	126	Itaburij montis descriptio	ibid.	Iudei cum ceteris gentibus commer- cium non habent	854
Iouis Olympij sanum	858	Itaburius mons	123	Iudei pastores	856
ira doloris & uoluptatis communis affectus	896	Ithaca Ptolemai concubina	878	Iudei Alexandrini	876
Iromus Tyriorum rex	857	Ithobalus Astartae sacerdos	858	Iudei Imperatoribus statuas cur non ponant	879
Iromus enigmata Solomonis soluere non potest	858	Iucundus Herodis satellites	459	Iudei legum defensores acerrimi	863
Iromus Merbali frater	861	Iudea fame infestata	195	Iudei leges suas ad unguem callent	887
Iromi cum Dauide amicitia	175	Iudea sub Antiocho Magno uexata	321	Iudei legum suarum seruantissimi	894 & 887
Iromi litera ad Solomonem	208	Iudea diuendita	837	Iudeorum duplex clades	703
Iromi Tyriorum regis cum Solomone amicitia	857	Iudea gens cur paucis nota	855	Iudeorum inimici interfecti	307
Isacharianorum fors	114	Iudea gens populosissima	864	Iudeorum & Samaritanum lis de templo Garizitano	348
Isacus Gerara se recipit	22	Iudea terremotus	417	de Iudeorum pietate & fide Antio- chi testimonium	322
Isacus ducit Rebeccam	22	Iudea fames	429	Iudeorum & Samaritarum lis	348
Isacus Esau uenatum mittit	23	Iudea descriptio	704	Iudeorum potentia	370
Isaci natiuitas	18	Iudea uastitas	801	Iudeorum sectae	355
Isaci putei	22	Iudea magnitudo	864	Iudeorum ad Caesarem legatio	449
Isaci mors	29	Iudei in Chananeo bello duces	117	Iudeorum seditio	478
		Iudei captiui Babylonem abducuntur	279		
		Iudei ab edificando templo prohibentur à Cambyse	288.289		
		Iudei Alexandro obuiam eunt	311		
		Iudei à Samaritis infestantur	323		
			295		
		Iudei Antiochi opem inuocant	329		
		Iudei sabbatho pugnare recusantes occiduntur	331		

INDEX

Iudeorum contra Sabinum seditio 485	Iudas & Saripheus in Herodem con- iurant 477	lex puerperarum 77
Iudeorum contra Pontium Pilatum seditio 497	Iudas Ezechie, latro, regnum affectat 486	rerum uenerearum. ibid.
Iudeorum duo millia crucifiguntur 658	Iudas Galileus res novas molitur 493	Zelotypie. ibidem.
Iudeorum & Syrorum seditio 673	Iudas Gaulanites. ibid.	lex urbis sacre 98
Iudeorum maxima strages 688 & 690 & 692 & 747	Iudas & Matthias sophiste 650	decumarum. ibidem.
Iudeorum dolus 717	Iude ad Iosephum super Beniaminis furto, oratio 39	lex homicidij 99
Iudeorum extrema insania 725	Iude Maccabei interitus 343	regis. ibidem.
Iudeorum dolus in Romanos milites 774	Iude & Galilei secta 495	terminorum. ibidem.
Iudeorum audacia 802	mors 595	lex agriculturæ 100
Iudeorum extrema impietas 807	Iuliani centurionis lapsus 805	decimarum 101
Iudeorum fames 811	Iulius Archelaus Græcæ literaturæ peritus 853	lex matrimonij 101
Iudeorum aliqui ad Titum confugi- unt 822	Iulij Cesaris decreta in Iudeorum fa- uorem 390	stupri. ibidem.
Iudeorum calamitas apud Antiochen- ses 828	Iulus 277	repudij. ibidem.
Iudeorum genus uetustissimum 850	iusiurandum Iudeorum 883	lex de ducenda uxore defuncti fra- tris 102
Iudeorum cum Lacedæmonijs com- paratio 891	Iustus à Iosepho aufugit 587	lex de poena non obedientium par- tibus ibid.
Iudeos infestant Samaritæ 323	Izates circunciditur 547	lex plagij & furti 103
Iudeos Antipater Hyrcano concili- at 387	Izate natiuitas 546	seruitutis. ibidem.
inter Iudeos & Samaritas seditio or- ritur 552	Izate de Abia Arabum rege uicto- ria 549	inuenti. ibidem.
inter Iudeos & Syros seditio Cæsa- riensis 556	Izate Vologesus bellum infert 559	de ope alteri ferenda. ibidem.
inter Iudeos & Sabinianos pugna 656		talionis. ibidem.
de Iudeis manumittendis Ptolemæi mandatum 314	L	lex mutui 103
Iudeis nullum ærarium, præter sa- crum 384	L Aban 24	lex ueneficij 104
Iudaicæ captiuitatis exordium 688 & 675	Labanus Iacobum persequitur 26	bouis petulci. ibidem.
Iudaicas leges exteri æmulantur 894	Laborofoarchodus 860	caduceatorum 105
Iudas Maccabeus Matthiæ patri suc- cedit 332	Lacedæmoniorum cum Onia Iudeo- rum pontifice societas 328	spadonum 104
Iudas suos animat, & Seronem occi- dit 333	Latopolis 53	depositi. ibidem.
Gorgianos prelio uincit 334	latrocinantium tumultus 670	fossarum. ibidem.
Lyfiam uincit. ibidem.	Lacedæmoniorum cum Iudeis compa- ratio 891	mercedis. ibidem.
templum ædificat. ibidem.	latronum crudelissima facinora 797	lex uictoriæ 105
finitimos hostes debellat 335	legationes Hyrcani & Aristobuli à Scauro petentes auxilium 377	lex proficiscendi 78
Iudas Maccabeus Timotheanos uincit 336	legatos mittit Iaphie ad regem Am- monitarum. 128	lex de uendendis furibus 438
Ephronem oppidum euertit. ibi- dem.	leonibus obiectus Daniel 909	legis tabulæ 64
Iudas Maccabeus arcem Hierosoly- mitanam oppugnat 338	leprosum qui Moysen esse dicunt, re- felluntur 76	legis recitatio solennis 98
Iudas Eupatori obuiam uadit. ibi- dem.	Leui Iacobi F. 897	legis libri in templo reperti 269
Iudas Nicanoris insidias effugit 341	Leuite tabernaculo præfetti 76	legis nomen olim Græcis ignotum 885
Iudas Nicanorem occidit 341	Leuite historia, cuius uxor à Gabae- nis stupro necata est 118	legislationem tempestas antegressa 63
Iudas Maccabeus cum Romanis fo- dus facit 342	Leuite contra legem linea stola uti- tur 558	legislatoris & multitudinis officium 885
	Leuitarum sedes 78	legis disciplina 896
	Leuitis decumas & oppida Moyses assignat 87	legi sue Iudei parent 887
	Leuis natiuitas 26	in Leges belli Moysis præfatio 105
	Leuis & Simeon in Sicimias seui- unt 28	leges suas Iudei ad unguem callent 887
		leges uariæ 889
		leges Platonis 890
		Lycurgi. ibidem.
		leges Iudaicas exteri æmulantur 894
		legum defensores acerrimi Iudei 863 & 894
		legum collatio 886
		Lia Iacobo tradita 25
		Libanus mons 85
		libationes principum 73
		liberalitas Herodis in externos 630
		liberorum septuaginta Acchabi mors 251

I N D E X.

de Libertate Saturnini oratio	531	malicia Antipatri Herodis F.	466	Massada munitio	ibidem
Libya ab Ophre occupata	20	Malichus Antipatrum uengio tollit		Massamus Ismaelis F.	19
ligna pinea noui generis	219	393		matrimonij lex	101
literæ Darij in Iudeorū gratiā	296	Malchus Arabie rex Herodem re-		Matgenus	898
Xerxis ad Esdram.	ibid.	pudiat	400	Matthias Assamonei F. etiam sabba-	
literæ Ptolemæi ad Eleazarum pon-		Malichus exactionum collector pro		tho hosti repugnandum, docet	
tificem	315	Cassio constituitur	611	331	
literæ Eleazari ad Ptolemæū	316	Malichi interitus	394 & 612	eiusdem testamentum	332
literæ Demetrii ad Ptolemæum	315	Malthace Archelai matris mors		Matthie Assamonei filij mors. ibi-	
Ptolemæi ad Eleazarum pontifi-		656		dem.	
cem.	ibid.	Mambres	16	Matthias Theophili F. pontifex con-	
literæ Demetrii ad Ionatham	347	Man quid significet	59	stituitur	559
Onie ad Ptolemæum	348	Manacmus	259	Matthias & Iudas sophiste	650
literæ Alexandri Antiochi Epipha-		Manahemus Effesus Herodi regnum		Matthie testamentum	332
nis F. ad Ionatham	346	predicit	435	Matthie Ionathæ fratri sacerdotium	
literæ Demetrii in Iudeorum fauo-		Manabemi interitus	687	desertur	541
rem	352	Manasses Iosephi filius	36	Matthias Iosephi pater iustitia cele-	
literæ Cesaris ad Herodem	462	Manasses captus	268	bris	562
literæ Claudij Cesaris de uestitu sa-		à Deo ueniam impetrat	ibidem	Mathatie Asamonei F. mors	594
cerdotali	545	Manasses uxorem repudiare uult		Maxilla, locus	131
literæ Ionathæ ad Iosephum insidio-		309		Memassus	19
se	576	Manassensium fors	114	Medaba	377
literæ Agrippæ regis ad Iosephum		Mandra	278	Medabenses uincuntur	344
586		Manethon scriptor Aegyptius	855	Medos Asia imperium notos fecit	
literæ Doridis ad Antipatrum	648	Manethon mendacij conuincitur		854	
literas Ionathæ Iosephus intercipit		868		Mela	461
578		Manethonis uerba de Iudeis	855	Melamborea	724
Liuius	377	de ratione temporum	856	Melcha filia Loti	13
locustis infestatur Aegyptus	53	Manethonis de Iudeis mendacia		Melcha Dauidem uirum suum noctu	
Longini præclarum facinus	786	866		dimittit	154
Longus seipsum interficit	811	manna de cælo delabitur	58	Melchisedecus Solymæ rex	15
Lotus Abrami filius adoptiuus	13	Manochis uxori apparet angelus		Melchisedech primus Hierosolymæ	
Lotus captiuus abductus	15	129		conditor	825
Lotus angelos hospitio excipit	17	manus in pariete scribens	283	Meloham Dauid in matrimonium	
Loti uxor in statuam salis uersa, ibi-		Marci Agrippæ fauor in Iudeos	321	ducit	153
dem.		Mardocheus coniurationem in re-		Memnonis sepulchrum	667
Loti filie à patre gravidatæ	ibid.	gem detegit	302	Memmius Regulus	522
lustra Iacobi cum angelo	28	Amanem adorare recusat	ibid.	Memphibosthus Dauidi obuiam ue-	
Iudi Circenses	5:3	Mardochei luctus	303	nit	192
Lugdunum relegatur Herodes	512	Mardocheo crux erecta	304	Memphite Mithridati se dedunt	
lustratio à coitu	889	Mardocheo regis sigillum traditur		608	
Lusa	377	306		Menander Ephesius scriptor	858
Lycurgi leges	890	Maria Herodi indicium Iosephi in-		Menandri locus	ibidem
Lysanias Ptolemæi F.	415	dicat	415	Menandri testimonium de Ironeo &	
Lysimachi de Iudeis mendacia	872	Maria Eleazari F. filium coquit	812	Solomone	216
M		Mariammes turris	777	Menandri testimonium de Eliana	
Macheras in Iudeos seuit	405	Mariamme ducitur ad supplicium		siccitate	232
Macheruntis descriptio	834	425		Menandri locus de Salmanasare	
Macrones	862	Mariamme mors	88	264	
Madianitæ & Balacus ad Balamum		Mariammen ducit Herodes	631	Menedemus philosophus	319
mittunt legatos	90	maribruuntur Aegyptij	55	Menelai supplicium	339
Madianitæ ab Hebreis fusi	94	Marissa	377	mendacium Apionis de Græco ho-	
magistratum ordo	99	Marissa à Gabinio restaurata	382	mine à Iudeis immolando	880
magi Pharaonis	51	Mar locus	56	eiusdem de Zabido	882
magorum Aegyptiorum uirgæ à Mo-		Marphedes	15	Menophis	866
sis deuorantur	51	Marsus Syriæ præses	541	mensa tabernaculi	67
Magnus campus	756	Marsyas	504	mens pia affectuum dux	901
maledicta in Iudeos Iosephus refel-		Masmesus Ismaelis F.	19	Mesopotamij à Dauide uicti	180
lit	865	Massada ab Herode cur extructa		Mephramuthosis	856
maledicta Aegyptiorum de Iudeis		841		methir quid	68
866		Massada excidium	840	Mephres	856

I N D E X.

Merbalus	861	Moyſes ad Pharaonē adducitur. ibi.	Nabæothbes Iſmaelis F.	19
mercedis lex	104	Mofes urbe Saba potitur	Nabalus	161
Michæas propheta vulnerari ſe iu-		Moyſes in Madienam fugit. ibid.	Davidem repudiat	162
bet	237	Moyſes Aethiopiffam ducit in ma-	Naballo	377
Michæas uaticinatur	239	trimonium. ibid.	Nebolaffarus Babylonis Chaldeo-	
Michole Davidis ſaltationem uitu-		Moyſes paſcit pecora	rumq; rex	859
perat	176	Moyſes Raguelis filias à paſtorū inu-	Nabuchodonoforus Ioachimū interſu-	
militaris diſciplina Romanorum		ria defendit. ibid.	cit	272
706		Moyſes à Raguele commeatum im-	Nabuchodonoforus Tyrum obſidet	
miles libros Moſaicos lacerat	552	petrat	861	
ſecuri percutitur. ibid.		Moyſes Aegypti regem adit	Nabuchodonoforis aurea ſtatua	281
miliis cuiuſdam impudentia	670	Moyſes Iſraelitas animat	Nabuchodonofori ſucceſſores	283
militum Romanorum religio	807	Mofes Dei opem implorat	Nabuchodonofori ſomnium Daniel	
militum Romanorum in obtempe-		Moyſes Hebræorum aduerſum ſe irā	interpretatur	281, 282
rando diuina alacritas	797	mitigat	Nabuthus ab Achabo occiſus	235
militibus Titus prædam diſtribuit		Mofes aquam elicit ex petra	Nabuzardanex dux	277
826		Moyſes Hebræos confirmat	Nachoris progenies	13
à Militiis qui immunes	105	Moyſes Ieſum præſcit exercitui. ibi.	Nadabus & Abius igne ſacrificio cō-	
militiæ dux unus. ibidem.		Mofes aram Deo VICTORI ex-	buſti	72
Miſael cur Miſachus ſit appellatus		truit	Nadabus Iſraelitarum rex	229
279		Moyſes decem præcepta ad populū	Nadonedus Babylonius	860
Miſael in ardentem fornacem proij-		portat	Neemias oratio ad reduces	299
citur	909	Moyſes in Sinam aſcendit	Netire & Philippi fratrum uirtus	
miſericordiam in bello nocere	786	Moyſes in Aaronem ſacerdotiū con-	715	
Mithridates ab Anileo uictus	519	fert	Naim uicus	759
Mithridates Peluſium obſidet	608	Moyſes populo penam minatur à	Naphiaſus	19
Moabitis ab Hebræis uicti	244	Deo	Nathan uates Davidis flagitium re-	
Moabitæ rex filium ſuum immo-		Moyſis preces ad Deum	prehendit	182
lat. ibid.		Moyſes Leuitis decumas & oppida	natiuitas Abrami	13
à Moabitibus Iſraelitæ ſubiugati	122	aſſignat	natiuitas Iſmaelis	16
Moabus	17	Moyſes populum à luſtu luſtrat	natiuitas Iſaci	18
Monobazus Iudæū ſe fieri uult	549	Moyſes populum reprehendit	natiuitas Rubeli	26
Moriſ mons	19	Moyſes populo fauſtas precationes	Simeonis. ibidem.	
cum Moriſus doctrina coniungenda		dirasq; præſcribit	Leuis. ibidem.	
887		Moyſes populum in uerba legis adi-	Danis. ibidem.	
mors Rachelis 29 Iſaci. ibid.		git. ibid.	nauigatio Agrippæ ad Herodē	504
mors Iacobi 43 Iosephi	44	Moyſes à Manethone leproſus falſo	&	505
mors Antipatri 479 Herodis	480	diſtus	Naumi de Nimo oraculum	260
Mofollamus Iudæus	864	Mofes doctrinam cum moribus con-	Nehaſos Aegypti rex	271
motiones corporis à ratione frenari		iungit	Neemias nuncium accipit de Hiero-	
897		Mofes antiquiſſimus legiſlator	ſolymorum uarietate	298
Moyſis educatio	46	mulierum uires	Neemias Hieroſolyma frequentat hæ-	
Moyſis bellum aduerſus Aethiopes		mulieris prudentia Abelmachea op-	bitatoribus	300
47		pidum ſeruatum	Necrda urbs	516
Moyſis in Aegyptum proſectio	50	mulieres Arabum uenefica	Nephani egregium facinus	195
Moyſis & Aegyptiorum magorum		mulieres Herodianas Phariſæi deci-	Nephthalitarum ſors	114
oſtenta apud Pharaonem	51	piunt	Neriaſ	277
Moyſis legem laturi oratio ad popu-		mulieres duæ in excidio Gamatenſi	Nerigliſſoroorus	860
lum	63	incolumes euadunt	Nero imperator	554
Moyſis ad populum de mittendis ex-		Mundus Pauliniam ſuprat	Neronis crudelitas	672
ploratoribus oratio	79	murum Romani circa Hieroſolymā	Neronis mors	658
Moyſis morituri ad populum oratio		extruunt	Nicanor à Iuda occiditur	341
96		mutui lex	Nicanor ſagitta percutitur	783
Moyſis in leges belli præſatio	105	myrobalanum	Nicolaus Caſarem Herodi placat	
Moyſis carmen. ibid.		Mytgonus	461	
Moyſis uerba nouiſſima	106		Nicolaus Damascenus Antipatrum	
Moyſis exitus	107		accuſat	473
Mofis leges	884		Nicolaus Archelaum apud Caſarem	
Mofis uetulaſ	885		defendit 484 & 490 & 655	
Moyſem Deus ex rubo alloquitur	49		Nicolaus Iudæorum cōtra reges ac-	
Moyſes exponitur	46		cuſationem diſſoluit	660
			Nicolai	

I N D E X.

Nicolai Damasceni & Berosi de A-	oratio Aristei ad Ptolemaeum	313	pastores Iudei	856
bramo testimonia	oratio Herodis ad populum	447	pastorum captiuorum gens.	ibid.
Nicolai apud Agrippa oratio	oratio Petronij ad Iudeos	514	pastorum ad Hierosolymam profectio	866
Nicolai contra Antipatrum accusatio	oratio Iesu ad Iudaeos	744	patriae desiderium omnibus diuinitus innatum	27
Nico murum diruunt Romani	oratio Iosephi ad Ioannem.	806	patris in se, liberos uxoremq; crudele facinus	619
Nisan Hebraeorum mensis	oratio Titi interpretis ad Iudeos	819	Paulina à Decio Mundo stuprata	498
Noe arce reliquiae	oratio Eleazari ad suos de animae immortalitate	843	peccatum Graecorum in rebus diuinis	892
Numidius Quadratus Syria praeses	oratio Iosephi ad Iudeos pro dedicatione facienda	788 & 806	pecunias sani Hierosolymitani Simo Apollonio indicat	898
Nymphidius	Orodes occiditur	496	Pedanius in equo Iudaeum rapit	809
O	Orphonas Iebuseus	175	pedunculis infestatur Aegyptus	52
Badamus	Orone	377	Pelusiū à Mithridate obsidetur	608
Obedias	Oronna Iebuseus	198	Peraite Nigri mors	751
obedientiae premium	Orus	856	peregrini in ciuitate cur non admittendi	893
Obelae uates Israelitas à Iudeis capti uos duci prohibet	Oryba	377	Persarum religio	ibid.
Obodas Arabum rex	Osarsiph sacerdos Heliopolitanus	867 & 869	Persae Asiae imperiū notos fecit	854
occidere seipsum, foedissimū esse	Oseas Iudeorum rex	262	pestem, trium malorum optione data, Dauid eligit	197
Ochozias Israelitarum rex	Osiris Deus Heliopolitanus	868	Petephres	32
Ochozias occisus	Osiris	869	Petephres coquorum praefectus	35
Ochozia cognati à Iebu interfecti	Osiris Moyses nuncupatus.	ibid.	Petronius Caio scribit pro Iudeis	514
Odeas	Othonis interitus	761	seipsum occidere debet	516
odium fratrum in Iosephum	Oza tacta arca diuinitus perit	176	Petronius Vitellij successor	512
officium sacerdotum	Ozias sacerdotis officium usurpans, sit leprosus	259	Petronij ad Iudeos oratio	514
Og Amoreorum rex ab Hebraeis uictus	Ozie Iudaeae regis gesta	258	Petronij pietas accepta Deo	ibid.
Ogis nex 90 lectus.	P		Petronij ad Doritis epistola	540
Ogis quercus	Pacorus Syriam occupat	397	Phacias	260
Olde prophetisse oraculum	Palestina	54	Phalegus Heberi F.	13
Olympij Iouis sanum	Palestini Dauidis opem repudiant	167	Phanes Samuelis F. pontifex constituitur	740
Onias Tobiae filios Hierosolymis expellit	Sicellam incendunt.	ibid.	Phanuel quid	28
Onias in Aegyptum se recipit	Palestini ab arca infestati	136	Pharao Hebraeos dimittere recusat	51
Onias templum in Aegypto aedificat	Palestini Hebraeis cladē inferunt	135	(217)	
348	Palestini à Dauide fusi	175	Pharaones cur dicti Aegyptij reges	
Onias à Iudeis lapidatus	Palestini bellum in Hebraeos parant	164	Pharaotes Aegyptiorum rex	50
Onias à Ptolemaeo humanissime suscipitur	Palestini ab Hebraeis caesi	138	& 14	
Oniae pontificis auaricia	Palestini ab Hebraeis uicti	145	Pharaotes Iosephū Aegypto praeficit	36
Oniae literae ad Ptolemaeum	Palestinorum expeditio contra Hebraeos	151	Pharaothis somnium	35
Oniae templum clausum	Palestinorum consilium de remittenda arca	137	Pharaotes Iosepho narrat somnia sua.	ibid.
Oniae pontificis cum Simone disidiū	Palmeta praestantissima apud Hierichuntem	379	Pharaothis erga fratres Iosephi liberalitas	4
898	Pamphylum pelagus cecidit Alexandro	56	Pharan uallis	759
ab Onia cur templum extructū	panes appositici	67 & 76	Phari descriptio	764
Ophla incenditur	Pappus Antigoni dux occiditur	622	pharisei Alexandram seuire faciunt	373
Ophnes Elis pontificis filius	Pappum uincit Herodes	621	Pharisei iungunt se Alexandrae dominationi	601
Ophres	apud Papyronem Aristobulus Hyrcanum & Aretam uincit	378	Pharisei Herodianos mulieres decipiunt	468
opobalsamum	Parthenius fluius	862	Pharisei occiduntur	469
oppida refugij	Parthi Antigoni in regnum reduncunt	397	Phariseorum placitis Iosephum addictus	563
Or	Parthi regem creant	496	Phariseorum secta	468. 469. 665
oraculum Iacobo redditum	Parthorum contra Iudeos bellū	613	II 3	Pharmu
oraculum Naumi de Nino	Pascha	482		
oraculum de templo, si quadratum fieret	Pascha sacrificium	75		
818	Pascha institutio	53		
oracula Balami à Moyse in literas relata				
94				
oracula Danielis				
285				
oratio Moysis morituri ad populum				
96				

INDEX

Pharmuchi mensis	53	Platonis leges	890	si	817
Phasaelus & Hyrcanus à Parthis cō-		pœna in castrorū custodes apud Ro-		Pfontonphanechus quid	36
prehenduntur	614	manos	795	Ptolemæus Septuaginta interpretes	
Phasaelus Felicem superat	612	pœnarum lex	104	dimittit	320
Phasaelus militibus præficitur	609	Polemon Ponti regulus	542	Ptolemæus uulneratus	351
Phasaelus Antipatri F. Hierosolymis		Polybius reprehensus	337	Ptolemæus Antiochenis persuadet,	
præficitur	387	Polycrates perstringitur	866	ut Demetriū regē admittat. ibid.	
Phasaeli mors	400.615	Pompeius arte castella occupat	379	Ptolemæus generum suum Simonem	
Phasaelo Salampsis nupta	502	Pompeius templum Hierosolymita-		occidit	360
Phasaelos turris	777	num expugnat	380	Ptolemæus Lathuri humanas carnes	
Phelus fratrē Aserymū interficit	858	Pompeius Hierosolymā obsidet	603	coquit	368
Pherecydes Syrius	851	Pompeius Aristobulum in custodiam		Ptolemæus Alexandram in matrimo-	
Pheroras uxorem repudiare negat		collocat. ibid.		nium ducit	385 & 607
469	(636)	Pompeius cum suis comitibus in tem-		Ptolemæus Menneus dynasta Chalci-	
Pheroras Salomen sororem accusat		plum ingreditur	604	dis.	385
Pheroras uxor ueneficij accusatur		Pompeij res geste in Syria	381	Ptolemæus Philadelphus legē trans-	
470		Pompeij fuga in Epirum	385	ferri curat	877
Pheroras mors	470 & 644	Pontificis uestitus	68 & 781	Ptolemæus Euergetes Syria potitur	
Phideas	277	Pontificis insula	69	ibidem.	
Phidias Atheniensis statuarius	522	pontificum enumeratio	277	Ptolemæus Physcon.	ibid.
Philadelphensium & Iudeorum dis-		pontificum successio	495	Ptolemæi mandatum de manumittē-	
sidium	544	Pontius Pilatus Grati successor	495	dis Iudeis	314
Philippus Amyntæ filius à Pausania		& 496		Ptolemæi literæ ad Eleazarum pon-	
caesus	527	porticum templi Iudei incendit	810	tificem	315
Philippus & Archelaus falsō accu-		Popedius Epicureus apud Caiū de fer-		Ptolemæi liberalitas	316
santur	646	tur	523	Ptolemæi cum septuaginta senatori-	
Philippus Iacimi F. à Gamala disce-		populus seditionē mouet contra Ar-		bis congressus	318
dit	574	chelaum	481	Ptolemæi responsio ad Oniam	348
Philippi Herodis fratris mors	501	Porcius Festus Felicis successor	556	donaria	316
Philippio Alexandram in matrimo-		Præcepta decem Moyses ad populū		Ptolemæi humanitas	863
nium ducit	385	portat	63	Ptolemæi Lathuri de Alexandro ui-	
Phineas sacre pecunie custos com-		prælium nauale	730	toria	368 & inde.
prehenditur	822	prælium Zelotarū cum Simone	759	Ptolemæi crudelitas	596
Phinees Zambriam interficit	94	principis sacrificia	74	Ptolemaidis descriptio	667
Phinees rigidus iusticiæ propugna-		principem ornat clementia	40	Ptolemaidē occupat Alexander Ana-	
tor	910	principum libationes	73	tiochi Epiphanis F.	345
Phinees legati oratio de ara ad		principum successiones à Ionatha us-		Pudens duello uincitur	810
Transiordanenses	116	que ad Aristobulum	595	pueri Iudaici astutia	819
Phinees Elis pontificis filius	134	pro Specula oribus regni, Iosephi fra-		pueri Hebreorū mares necantur	44
Phœbus occiditur	693	tres comprehensi	37	puerorum educatio	889
Phœnicum mercaturæ	854	primogeniti ius Esau Iacobo uendit		puerprarum lex	77
Phœnicum annales	861	prodigalitas Agrippæ	504 (29)	pugna inter Iudeos & Sabitanos	
Phraataces parricida	496	prodigium	259	656	
Phraatis mors.	ibid.	prodigia excidium Hierosolymita-		pugna intestina axymorū dieb.	773
Phanasus pontifex constituitur	559	num præcedentia	817	putei Isaci	22
Phruræa festa	308	progenies Herodis	467 & 502	Puteoli	511
Phygmalion	858	providentia diuina	34 & 502	Pyrgum Stratonis Herodes instaurat	628
Pilatus Caesaris imagines Hierosoly-		proficiscendi lex	78	Pythagoras	851 & 861
mis statuit	497	proles à Deo Abramo promissa	16	Pytholæus occiditur	607
Pilatus à Iudeis accusatur	499	Protus Bernices Agrippæ matris li-			
Pilatus imagines Caesaris Hierosoly-		bertus	504		
mam introducit	666	prudentiam aduersanti fortune non			
Pilati regimen	665	succumbere	32		
pinçerne somnium interpretatur Io-		per Prudentiam affectibus imperat			
sephus	34	ratio	896		
Pisistratus	851 (34)	Psephina turris	777		
pistorum præpositus cruci affigitur		Pseudalexander	490 & 491		
Placidi impetus cōtra Iotapatā	708	Pseudopropheta prophetam decipit			
Placidi astutia	734	224			
plage Aeg. piacæ	52.53	Pseudopropheta Aegyptius	673		
plagij & furti lex	103	pseudoprophetæ à tyrannis suborna-			

Q
Vadratus Syria præfes 552
querere septem annorum Iesū
Anani F. 817
Quinquagesima sacrificium 75
Quinquennales ludos Herodes cele-
brat 447
Quintilia torquetur 523
Quintilius Varus 472
Quirinius ad censendam Syriam &
Iudeam mittitur à Cesare 493
Rabulab

INDEX

R			Romanorum alacritas			Samarie famet		
R Abathe excidium	183		Romanorum milium in obtemperan-	785		Samarie descriptio	246	
à Rachabâ exploratores exce-			do alacritas diuina	797		Samariam munit Herodes	704	
pti	108		Romanorum uictoria	823		frequentat habitatoribus.	429	ibid.
Rachel Iacobo traditur	25		Romanos Iotipateni fugant	708		Samaritæ	279	
Rachel penetrales Deos abscondit	27		Rooboth puteus Isaci	22		Samaritæ à societate instaurationis		
Rachelis mors	29		Rubelus apud Iosephum causam dicit			templi repudiati	293	
Ragaus	13		Rubeli natiuitas	26	(36	Samaritæ Alexandro libertatem suo		
Raguel sacerdos	49		Rufus Aegyptius Eleazarum capit	836		iure uiuendi petunt	311	
Raguel Moyfi consilium dat de admi-			rita mirabilis magnitudinis	835		Samaritæ Iudeos infestant	295	et
nistranda repub.	61		Ruthe spicas lectum it	133		323		
Rameffes	857		Rydda	377		Samaritæ Antiocho assentantur	330	
Rameffes Amenophis F.	871		S			Samaritæ à Cereale deuicti	719	
cum patre bellum gerit	972		S Aba urbe potitur Moses	48		Samaritarum ortus	264	
Ramphe	866		Sabæus seditionis author	193		Samaritani seditiosi à Pilato oppri-		
ranis infestatur Aegyptus	52		Sabæi mors	195		muntur	499	
Raphis à Gabinio restaurata	382		Sabbaticus annis	831		Samaritani Iudeos apud Quadratum		
Rapsacis oratio superba	265		Sabbatosis Aegyptijs quid	875		accusant	552	
Rases Damascenorum rex	260		sabbatum agrorum	77		Samaritanorum et Iudeorum lis de		
Rathotis	856		Sabbo. Sabbatum	875		templo Garizitano	348	
ratio quid	896		inter Sabinianos et Iudeos pugna			Samaritanorum et Galileorum con-		
ratio pia nū imperet affectibus	896		656			flictus	671	
ratio uirtutum dux	897		Sabinus Cæsaris procurator	485		Sameæ libertas dicendi aduersus He-		
rationem appetitui opponit Dauid			Sabinus occiditur	766		rodem	389	
Rebecca filia Bathuel	21	(898	Sabini Syri animi magnitudo	703		Samosatam obsidet Antonius	405	
Rebecca uxor Isaaci	22		sacerdotis uestitus	68	et 212	Sampsigeramus Emefinorum rex	542	
Regulus iniquitatis os	522		sacerdotum Leuitarumq; sedes	78		Sampson leonem interficit	130	
regis lex	99		sacerdotum Hierosolymitanorum in			Thamnitessem puellam prociit. ibid.		
regis uires	290		rebus diuinis peragendis perseue-			Sampson segetes Palaestinarum incen-		
reges decere clementiam	542		rantia	604		dit 131 maxilla asini mille Pa-		
regina Aegypti Solomonem uisit	218		sacerdotum officium	888		lestinos interficit. ibid.		
regnum Antipas affectat	483		sacerdotes fame pereunt	558		Sampson Gazæorum fores portarum		
regnum Herodis iniquitate repletur	636		sacerdotes apud Iudeos qui creen-			aufert	131	
religio Aegyptiorum ab Abramo consu-			tur	852		Sampson Dalalen amans, decipit	132	
tata	14		sacerdotium Aaroni et eius posteris			Sampsonis natiuitas 130 enigma. ib.		
religio Romanorum militum	807		confirmatum	85		Sampsonis mors	132	
religio Aegyptiorum	878		sacrificium quinquagesimæ	75		Samuel filijs rerum administrationem		
religio Scytharum 893 Persarum. ibid.			sacrificia hominis priuati	73	prin-	committit	139	
repudij lex	101		cipis	74		Samuel Saulum unguit regem	141	
Roboamus regni partem amittit	222		sacrificia publica.	ibid.		Samuel populo futuri regis uiolen-		
Roboami gesta	225		sacrificiorum diuisio	73		tiam enarrat	140	
Romani quos honores Iudeis exhibu-			sacrilegium Acharis	110		Samuel Deum pro Saulo frustra o-		
buerint	390		sacrilegium Crassi	384		rat	148	
Romani belli materia	684		sacrilegium circa templum	800		Samuel Saulo minatur amissionem re-		
Romani milites trucidantur	688		Sadducus Phariseus	493		gni	149	
Romani à seditiosis Iudeis uincuntur			Sadducei in iudicando crudelissimi			Samuelis uatis origo	134	
692	(709		557			Samuelis concio ad populum de in-		
Romani aquila utuntur in uexillo			Sadduceorum secta	494.665		uadendis Palaestinis	138	
Romani Nicomurum dirunt	785		Sadocus	277		Samuelis mors	161	
Romani secundo muro potiuntur	787		Sagā adit Saulus ad consulendum	165		Samuelis manes Saulo exitium pre-		
Romani indigenarum impietate ad			Salampso Herodis magni filia	502		dicunt	165	
bellum contra Iudeos incitati	790		Salatis	855		Samuelem Deus alloquitur	135	
Romani Antoniam inuadunt	804		Saldumus	277		sapientie definitio	896	
Romani flammis pereunt	811		Samanasar Assyriorum rex	263		sapientie species	ibid.	
Romani inferiorem ciuitatem succen-			Salome Herodis filios hereditario			Sapimnius	455	
dunt	821		odio prosequitur	443		Sara à rege Aegypti rapta	14	
Romanorum potentia	680		Salome mors	495		et	18	
Romanorum disciplina militaris	706		Salomen accusat Pheroras	636		Sara Abrami coniunx	20	
Romanorum arma	707		Salpade filiarum hereditas	96		Sara mors.	ibidem.	
Romanorum disciplina uincit auda-			Samaria ab Adado obfessa	246		Sardonix litationis index	72	
ciam Iudeorum	784		Samaria instaurata	382		Sarias	277	

I N D E X.

<i>Saritas & Amalecitas David infestat</i>		<i>tata</i>	551	<i>Sila in custodiam datur</i>	548
164		<i>seditio inter Samaritas & Iudeos or-</i>		<i>Sila militie regie magister</i>	ibid.
<i>satellitum Cyri disputatio</i>	290	<i>ritur</i>	552	<i>Silanus Syriae praeses</i>	497
<i>Satrapa vincitur</i>	517	<i>seditio inter pontifices & sacerdotes</i>		<i>Silo largitione corruptus</i>	403
<i>Saturninus</i>	457	556.		<i>Simco et Lewis in Sicimitas seculi</i>	28
<i>Saturninus Syriae praeses</i>	461. 466	<i>inter Iudeos & Syros.</i>	ibid.	<i>Simcon Iacobi F.</i>	897
<i>Saturnini de libertate oratio</i>	531	<i>seditio triplex apud Hierosolymam</i>		<i>Simconiorum fors</i>	114
<i>Saulus patris asinas querit</i>	140	768		<i>Simon frater Iudae Maccabae hostes</i>	
<i>Saulus in regnum inauguratur</i>	141	<i>seditionum causas ex contubernaliu</i>		<i>vincit</i>	336
<i>Saulus aduersarios ulcisci recusat</i>		<i>nasci malicia</i>	633	<i>Simon populo operam suam pollice-</i>	
143		<i>seditionum contra Moysen poena</i>	79	<i>tur</i>	357
<i>Saulus iterum rex ungitur</i>	ibid.	<i>seditionum Iudeorum extrema im-</i>		<i>Simon monumenta construit</i>	358
<i>Saulus capto Agago parit</i>	148	<i>manitas</i>	798	<i>Simon Bethsura potitur</i>	354
<i>Saulus à Samuele reprehensus</i>	149	<i>Seffora Ragnelis F.</i>	50	<i>Simon cum Antiocho Pio foedus init</i>	
<i>Saulus Davidis cantu mitigatus</i>	151	<i>Schonis nex</i>	89	359 <i>Triphonem oppugnat</i>	ibid.
<i>Saulus in Davidem odiu concipit</i>	152	<i>à Schone rege Moyses non impetrat</i>		<i>Simon à genero suo Ptolemaeo occi-</i>	
<i>Davidi mortē callide molitur</i>	153	<i>transitum</i>	ibidem.	<i>sius</i>	360
<i>Saulus uaticinatur</i>	155	<i>Seianus occiditur</i>	507	<i>Simon Boethi Alexandrini F. pontifex</i>	
<i>Saulus Ionathae irascitur</i>	156	<i>Seiani in Tiberium coniuratio</i>	506	<i>fix declaratur</i>	431
<i>Saulus sacerdotes necat</i>	158	<i>Selestinus</i>	259	<i>Simon seruus diadema sibi imponit</i>	
<i>Saulus de suorum in Davidem fide</i>		<i>Seleucia</i>	520	487	
<i>expostulat</i>	ibidem.	<i>Seleucus</i>	370	<i>Simon Camithi F. pontifex</i>	495
<i>Saulus in spelunca incidit in Davidem</i>	160	<i>Seleucus Nicanor Iudeos honorat</i>		<i>Simon Iudae Galilaei F. cruci affigitur</i>	
<i>Saulus Davidem persequitur</i>	ibid.	320		551	
<i>Sauli uictoria contra Amalecitas</i>	147	<i>Seleucus Nicanor Asiae rex</i>	898	<i>Simon Agrippam absentem criminatur</i>	542
<i>Sauli laudes</i>	166	<i>Selus</i>	13	<i>Simon Psellus Iosephi atavus</i>	562
<i>Sauli mors</i>	168	<i>Semei ueniam dat David</i>	192	<i>Simon Gerasenus nouae conspirationis princeps</i>	659
<i>deploratur à Davide</i>	169	<i>Semei mors</i>	205	<i>Simon somnium Archelai interpretatur</i>	661
<i>à Saulo Ammanitiae uicti</i>	143	<i>Semeis Davidi conuiciatur</i>	187	<i>Simon Galileus</i>	662
<i>à Saulo migrat nume ad Davidē</i>	150	<i>Senabarus</i>	15	<i>Simō Giorae F. Roman. inuadit</i>	693
<i>Scaurus cum Areta foedus ferit</i>	381	<i>senatus habetur post mortē Caij</i>	531	<i>Simon à Hierosolymitanis recipitur</i>	762
<i>Scaurus numerib. ab Aristobulo corrumptur</i>	602	<i>senatus ad Claudium legatio</i>	535		
<i>Scipionis in Syriam aduentus</i>	385	<i>inter Senatum & plebem disidium</i>			
<i>scriptorum apud Graecos discrepantia</i>	851	537			
<i>Scythe</i>	854	<i>Sepphoris incenditur</i>	658		
<i>Scytharum religio</i>	893	<i>Sepphoris à Iosepho recuperatur</i>	700	<i>Simon Arini F.</i>	782
<i>Scythopolis</i>	726	<i>Sepphoritis auxilium à regibus misum</i>	706	<i>Simon uinctus Caesari offertur</i>	828
<i>Scythopolis instaurata</i>	382	<i>Septuaginta Legem in Graecū trans-</i>		<i>Simon ab Apollonio Hierosolymitanis fani pecunias indicat</i>	898
<i>Scythopolitarū in Iudeos crudelitas</i>	564	<i>ferunt</i>	319	<i>Simonis natiuitas</i>	26
<i>Sebasteni in defunctum Agrippam ingrati</i>	543	<i>Septuaginta interpretes à Ptolemaeo dimittuntur</i>	320	<i>Simonis gesta</i>	359 & 595
<i>secta Phariseorum</i>	468. 469	<i>sepulchrum Davidis spoliatum</i>	450	<i>Simonis interitus</i>	360. 689
<i>sectae Iudeorum</i>	355	& 596		<i>Simonis Giorae tyrannis</i>	701
& 494		<i>sepulchrum Memnonis</i>	667	<i>Simonis uxore Zelote rapiūt</i>	760
<i>Sedecias captus poenas luit</i>	276	<i>sepultura punitorum, lex</i>	103	<i>Simōis gesta contra Zelotas</i>	761. 762
<i>Sedecias à falsis uatib. decipitur</i>	273	<i>Serugus</i>	13	<i>Simonis insania</i>	761
<i>sedigitum uincit Ionathas</i>	195	<i>seruitus an improbitatis signum</i>	883	<i>Simonis in Iosephi patrem captum crudelitas</i>	798
<i>seditio contra Moysen</i>	79	<i>seruitutis lex</i>	103	<i>Simonis in Matthiā crudelitas</i>	ibid.
<i>seditio per Corem & plebem aduersus Moysen excitata</i>	83	<i>Setho Danai nomen inditum</i>	866	<i>Simonis & Ioannis crudelitas</i>	793
<i>seditio inter Israelitas, ob reuocatum à Iudeis Davidem</i>	193	<i>Sethosis</i>	857	<i>Simoni pontificat⁹ à Iudeis delat⁹</i>	357
<i>seditio populi contra Archelaū</i>	481	<i>Siba herū apud Davidem calumniatur</i>	187	<i>Sinai montis descriptio</i>	49
<i>seditio Iudeorū contra Sabinum</i>	485	<i>Sica</i>	556	<i>Sobachis egregium facinus</i>	195
<i>seditio contra Pontium Pilatum</i>	497	<i>Sicarij</i>	ibidem.	<i>Socratis mors</i>	893
<i>seditio Graecorum & Iudeorum</i>	512	<i>ficariorum duricia in tormentis perferendis</i>	847	<i>Sodome exitium</i>	17
<i>seditio ob militis obfoenitatem exci-</i>		<i>Sichemis Emmoris regis F.</i>	28	<i>Sodomitarum bellū cū Assyrijs</i>	15
		<i>Sicimitas ulciscitur Abimelechus</i>	127	<i>Sodomitica terra</i>	658
		<i>Sicymitarum gens interempta</i>	897	<i>Sobemus arcanum effutit apud Nariammen</i>	423
				<i>Solomon uiuente David regnum au-</i>	
				<i>spicatur</i>	200
				<i>Solomo</i>	

I N D E X.

Solomo à Deo sapientiam petit	206	Syrorum & Iudeorum seditio	673	Tharbis Aethiopum regis filia	48
Solomo luat	214	T		Thargalus	15
commonefacit ibid. regiâ extruit	215	T Abernaculum per Moysen in	65. 66	Tharrus Abramipater	13
Iromum remuneratur	216	terra deserta factum	65. 66	Thaumast ^o seru ^o manumittitur	507
Solomolromi enigmata explicat ibi.		tabernaculi allegoria	70	theatrû Beryti Agrippa extruit	542
Solomo urbes condit	217	tabernaculi opifices	71	theatrum Berytium exornat	558
Solomo degenerat uictus amoribus	221	tabernaculi dedicatio	ibid.	Theglaphalassar Assyrie rex	260
Solomonis diuinum iudicium	206	tabernaculorum festa	75	Themanus	19
prefecti	207	talionis lex	103	Theodectes poeta	320
scripta	208	Taricheæ à Tito capiuntur	729	Theodecti poete uisus restituitur ibi.	
literæ ad Iromum ibid. operarij		Tarichearum situs & munitio	726	Theophrastus	861
ad templi structuram	209	obsidio	ibidem.	Theophilus pōtifex cōstituitur	502
Solomonis precatio in dedicatione		Tarichearum excidium	730	Theopompus poeta	320
templi	213	temperantia quid	897	Theopompus perstringitur	866
Solomonis clasſis	218	tempeſtas legiſlationē antegreſſa	63	Theopompo poete ſana mens reddi-	
Solomonis opes & fama	220	templum Hieroſolymitanum incen-		ta	320
Solomonis cum Iromo Tyriorum re		ditur	276	Thennus Romanorum legatus	877
ge amicitia	857	templum Hieroſolymitanum (ſpolia-		Thennuſa Phraatis Parthorum regis	
Solomonis enigmata	858	tum	330	concubina	496
Solomonem Deus in ſomnis alloqui-		templum ab Onia ædificatum	348	Theudas falſus uates	551
tur	215	templū Hieroſolymitanū captū	380	Theudio	471
Solomonē Propheta reprehēdit	221	templum nouum Hieroſolymis He-		Thmoſis	856
à Solomone templum Hieroſolymi-		rodes ædificat	436	Thobalus	861
tanum conditum	208 & 875	templum Hieroſolymitanū cedibus		Thobie filij Hieroſolymis expellun-	
Solymi montes	862	pollutum	768	tur	594
ſomnium Iacobi de ſcala	24	templum à Solomone ædificatū	775	Tholomæus latronū princeps	545
ſomnium Glaphyræ	661	templū inuito Tito incenditur	815	Thraces	854
Archelai	ibidem.	templum Onie clauſum	848	Thucydides à quibuſdam mendacijs	
ſomnium captiuorum Iosephus in-		templum Hieroſolymitanum quādo		accuſatur	851
terpretatur	34	extructum	859	Thummoſis	856
Sos quid Sacra lingua ſignificet	856	templi dedicatio	212	Tiberiadis deditio	726
ſpadonum lex	104	templi Hieroſolymitani ſeptum ibid.		Tiberiadem condit Herodes	496
Spasini caſtrum	546	à Templi ædificatione prohibentur		Tiberias penè direpta	586
ſpurius filius Davidis moritur	182	Iudæi	288	Tiberias à Ioseph. recuperatur	700
ſtatuas imperatoribus Iudæi curn non		templi inſtauratio	293	Tiberienſis lacus	756
ponant	879	templi Garizei aſylum	312	Tiberius Mathematicorum ſtudioſus	
ſtola ſacerdotalis	545	templi porticu Iudæi incendunt	810	509 Caio ſibi ſucceſſuro præce-	
Strabonis loc ^o 378 & 384 & 409		circa Templum ſacrilegium	800	pta dat	ibid.
Strabonis locus de Iudæis	384	de Templo conſtruendo à Salomone,		Tiberius Alexander	551
Stratonice ſuperſtitio	865	Davidis concio	201	Tiberij tarditas	505
Stratonis turris	543	templo inſtaurato ſacrificatur	295	Tiberij morbus	508
Stratonis pyrgum Herodes inſtau-		de Templo Hieroſolymitano oracu-		Tiberij mors	509
rat	628	lum, ſi quadratum fieret	818	Tigillinus	758
ad Stuprum Cleopatra ſollicitat He-		tenebris inſeſtatur Aegyptus	53	ad Tigranē Iudæi legatos mittit	374
rodem	416	terminorum lex	99	Timæus	851
Sudeas	277	Terebinthus arbor	760	Timæus perſtringitur	866
ſuperbia Caij	667	Tero miles Herodē liberè reprehēdit		Timidius Popedium apud Caium de-	
Sufacus Aegyptiorum rex	226	464 & Trypho torquētur ibid.		fert	523
Syenna puteus Iſaci	22	τιφπολη -	378	Timius Cyprius Alexandram Pha-	
Syllæus Arabs	169	terremotus in Iudæa	417 & 625	ſaeli F. ducit	503
Syllæus Arab. Salomen adamat	453	teſtamentum Herodis à Ceſare con-		Timotheani à Iuda Maccabeo um-	
Syllæus Herodem accuſat apud Ce-		firmatum	490	cuntur	336
ſarem	458	teſtimoniorum lex	99	Tirathaba uicus	499
Syllæum prodiit Fabatus	644	Tethmoſis	866	Tiro miles	641
Symborus	15	Thadamora urbs à Solomone con-		Titus Iapham capit	718
Syria uniuerſa rapinis uafſtata	ibid.	dita	217	Titus ſuos cohortatur	727
Syriæ rex Iſraelitas inſeſtat	255	Thenas Amathenorum rex cum Da-		Titus Giſcalam ſubigere pactione cu-	
Syri ab Iſraelitarum iuuenibus niſti		uide amicitiam facit	178	pit	736
236		Thales	851	Titus Ioannē Leuie F. pſequitur	737
Syri Panico terrore fugati	247	Thamar à fratre ſuprata	183	Titus contra Iudæos à patre mittitur	
		Tharabaſa	377	767	

Titus

I N D E X.

Titus ad uallem Sauli castra locat 771	turres fortune sue monumenta re- linquit Titus 824	Vienna urbs Gallie 504
Titus explorator Hierosolymae pe- riclitatur 771	Tyrannus Herodis satellites 459	uini uires 290
Titus totam legionem periculo bis li- berat 773	Tyriorum annales 857	uir fortis 733
Titus milites suos corripit 774	Tyrum Nabuchodonosorus obsidet 861	uiri illustres 883
Titus ad moenia castra ponit. ibid.	V	uirga Moysis 50 & 51
Titus Iudeorum insidias ulciscitur 775	V Alerius Gratus 495	Vitellius Syriae praefes 437 et 499
Titus Iudeum crucifigi iubet 784	Vallis, locus humanae habitatio- ni parum aptus 79	Vitellij interitus 767
Titus murum capit 787	Vallis Saul uicus 771	ulceribus & grandine infestatur Ae- gyptus 52
Titus militibus castigatis animu ad- dit 796	Varus Sabino suppetias fert 488	Vologesius Izate bellum infert 550
Titus templum interius aspicit 815	Varus 70 uiros nobiles interficit 690	Vologesius Tito auream coronam mi- tit 831
Titus fugientes Iudeos suscipit 822	Vaste regina a rege repudiata 301	Volumnius 457
Titus sacra pro uictoria celebrat 826	uaticinium Iesu 106	Volumnius Syriae praefes 461
Titus praedam militibus distribuit. ibidem,	uaticinium Iosephi de Vespasiano et Tito 723 de tota Iotapata & seipso 724	uoluptas 896
Titus Antiochenis petitionibus ni- hil indulget 832	uaticinia de Reipub. Iudaica euer- sione 807	uoluptatem antecedit cupiditas 896
Titi clementia 723	uiri nobiles & pontifices ad Roma- nos confugiunt ibid.	urbis sacra lex 98
Titi fortitudo animi 728	uelum Babylonium 780	urbes in honorem Caesaris condita 495
Titi uaria consilia 796	ueneficij lex 104	Vrias 277
Titi pietas 797	uenenum Herodi paratum 644	uxor Petephris Iosephum de concu- bitu sollicitat 32 & 33
Titi cohortatio ad milites 802	Venerarum rerum lex 77	de uxore ducenda defuncti fratris, lex 102
Titi interpretis ad Iudeos oratio 819	Ventidius contra Parthos mittitur 619	X
Titi & Vespasiani triumphus cele- berrimus 833	uerba Moysis nouissima 106	X anticus mensis 53
Trachonitis Herodi attribuitur 433	ueritatis uires 291	Xerxis literae ad Esdram 296
Trachonitarum defectio 456	ueritatem a Graecis negligi 852	Z
transfuge uiuisecti 799 auri ple- ni. ibid.	Vespasianus Galileam inuadit 708	Z Abulonitarum fors 114
transfuga consilium dat Vespasia- no 719	Vespasianus in plantis uulneratur 715 Iotapatam oppugnat 714	de Zabido mendacium Apionis 882
Transiordanensium super ara defen- sio 416	Vespasianus Gamalam obsidet 732	Zacharias interficitur 255 & 750
Transiordanensibus a Naase bellum illatum 142	exercitum moerentem consolatur 733	Zacharias Israelitarum rex occidi- tur 259
Transiordanenses a Iesu dimissi 115	Vespasianus in Imperatore eligitur 764	Zacharias populum animat 294
a Transiordanensibus ara extructa 115	Vespasianus Iosephum captiuitate li- berat 765	Zamaris Iudeus Babylonicus 467
tribus Iudae fors 114	Vespasianus rediens quomodo a Ro- manis exceptus 829	Zambrias in Moysen rebellis 93
tribuum decem translatio 263	Vespasiani ad Romanos oratio 751	Zambrias a Phinec interfectus 94
triflicia sequitur dolorem 896	Vespasiano dedunt sese Gadarenses 754	Zareus Aethiopum rex ab Asano ni- tus 229
Troglodytarum gens 20	uestes sacerdotum 212	Zelote 740 & 840
Tryphon Apamenus Demetrio bel- lum infert 353 Ionatham dolo capit 357	uestitus lex sexui 105	Zelote Simonis uxore rapiunt 760
tumultus in Syria exoritur 392	uestitus sacerdotis 68 pontificis, ibid.	Zelote Simoni uxorem remittunt 761
tumultus uarij in Iudaea 670	Vetexobra uicus 812	Zelotarum cum ciuibus pugna 742
tumultus in Iudaea sub Felice turbæ in Iudaea 486	uictoria in quibus consistat 15	Zelotarum crudelitas 751
turbæ nouæ 558	uictoria Hebraeorum, ductu Samue- lis 137	Zelotarum cum Simone praelium 759
	uictoria Herodis de Arabibus 419	ad Zelotas concordiae causa mittitur Iohannes Leuie F. 743
	uictoria lex 105	Zelotypia lex 77
		Zenodorus 432
		Zenodori mors 434
		Zipheni produnt Dauidem 160
		Zoara 377
		Zoor 17
		Zorobabel dimittit Cyrus ad insti- tutum suum 291

F I N I S.

BASILEAE, EX OFFICINA FRO-
BENIANA, PER AMBROSIVM ET AV-
RELIVM FROBENIOS, FRATRES.

